KUR'ÂN VE SÜNNET'E GÖRE

Müslüman Kadının Şahsiyeti

PROF. DR. M. ALİ HAŞİMİ

RİSALE

Kur'ân ve Sünnet'e Göre
MÜSLÜMAN KADININ ŞAHSİYETİ

RİSALE
3. Baskı, İstanbul-2006

ISBN 975-6223-06-5

Kur'ân ve Sünnet'e Göre Müslüman Kadının Şahsiyeti / Prof. Dr. M. Ali Haşimi

Çeviri: Dr. H. İbrahim Kutlay - Hamdi Arslan - Nurettin Yıldız

Kapak: Ramazan Erkut
Ofset Hazırlık: İbrahim Akdağ

Baskı-Cilt: Eko Ofset, 2. Matbaacılar Sitesi, Topkapı / İstanbul

Orjinal adı *Şahsiyyetü'l-Mer'eti'l-Müslime* olan bu eserin Türkçe'de tercüme ve yayın hakkı yazarı tarafından Bilimevi Basın Yayın Ltd. Şti.'ye devredilmiş olup her hakkı saklıdır. İçinde bulunan yazılar, izin alınmadan tümüyle veya kısmen yayınlanamaz, kullanılamaz.

© Bilimevi Basın Yayın Ltd. Şti.
Tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın yayınlanamaz, elektronik veya mekanik yollarla kopyası yapılamaz, bilgi olarak depolanamaz veya çoğaltılamaz.

Bilimevi Basın Yayın Ltd. Şti.
F. Kerim Gökay Cad. Okul Sk. Altunizade Sitesi, F Blok, D: 9 Altunizade/İstanbul
Tel: (0 216) 327 65 61 - Faks: (0 216) 327 65 81
risale@risale.com.tr

PROF. DR. M. ALİ HAŞİMİ

Kur'ân ve Sünnet'e Göre
MÜSLÜMAN KADININ ŞAHSİYETİ

Çeviri

Dr. H. İbrahim Kutlay - Hamdi Arslan
Nurettin Yıldız

RİSALE

Prof. Dr. M. Ali Haşimi, 1925 yılında Suriye'nin Halep şehrinde doğdu. Üniversite öncesi tahsilini Halep'te tamamladı. Şam'da Dimeşk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arap Dili ve Edebiyatı bölümünü 1959 yılında tamamladı. 1960-1974 yılları arasında Halep'te öğretmenlik yaptı. Kahire Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi'nde 1965 yılında yüksek lisansını, 1970 yılında da doktorasını tamamlayan yazar Halep Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi'nde öğretim üyeliğinde bulundu. 1974 yılından itibaren Suudi Arabistan'ın çeşitli üniversitelerinin eğitim fakültelerinde emekli olana değin ders verdi. Yazarın Arap Dili ve Edebiyatı alanındaki bilimsel çalışmalarının yanı sıra çeşitli dinî eserleri de bulunmaktadır. Bunlar arasında *Kuran ve Sünnet'e Göre Müslüman Şahsiyeti*, *Kuran ve Sünnet'e Göre Müslüman Kadın Şahsiyeti*, *Kuran ve Sünnet'e Göre Müslüman Toplumu* isimli eserleri (üçü de yayınevimiz tarafından yayınlanmıştır.) bütün İslâm dünyasının beğenisini toplamış, Türkçe dışında İngilizceye de çevrilmiştir.

İÇİNDEKİLER

Eserin Türkçe Tercümesi İçin Yazarı Tarafından Yazılan Önsöz 11
Giriş.....15

Müslüman Kadının Rabbine Karşı Görevleri

İmanlı ve Şuurludur 21
Rabbine İbadet Edendir 25
Beş Vakit Namazını Kılar.....25
Bazen Mescitlerdeki Cemaate Gider 26
Bayram Namazlarına Gider 34
Ratip Sünnetleri ve Nafileleri Kılar 37
Namazı Güzel Bir Şekilde Eda Eder 40
Malının Zekatını Verir 41
Ramazanda Orucunu Tutar, Gece Namazına Kalkar 43
Nafile Oruç Tutar 46
Beytullah'ı Hacca Gider 47
Umreye Gider 48
Rabbinin Emrine İtaatkârdır.....48
Yabancı Bir Erkekle Başbaşa Yalnız Kalmaz.....55
Dininin Emri Olan Başörtüsüne Sımsıkı Bağlılık Gösterir 56
Kadın-Erkek Beraberliğinden Kaçınır 62
Mahremi Olmayan Erkeklerle El Sıkışmaz 63
Yanında Mahremi Bulunmaksızın Yolculuk Etmez 64
Allah Tealâ'nın Kaza ve Kaderine Razıdır 65
Daima Allah'a Yönelir 66
Aile Fertlerinden Sorumlu Olduğunu Hisseder 67
Bütün Emeli Allah Tealâ'nın Rızasını Kazanmaktır 67
Allah'a Kulluğun Manasını Temsil Eder 69
Allah'ın Dini İçin Çalışır 70
Müslüman Oluşu ve Hak Olan Diniyle Şeref Duyar 88
Vela'sı Ancak Allah'adır 94
İyiliği Emretmek, Kötülükten Menetmek Görevini Yapar 97
Kur'an-ı Kerim'i Çok Okur 99

Müslüman Kadının Kendisine Karşı Görevleri

Giriş 101
Bedenine Karşı Sorumluluğu 102
Yemesinde İçmesinde Ölçülüdür 102
Bedenî Spor Yapar 104
Bedeni ve Elbiseleri Temizdir 104
Ağzına ve Dişlerine Özen Gösterir 107
Saçlarının Güzelliğine Önem Verir 108
Kılık-Kıyafetinin Güzel Olmasına Dikkat Eder 109
Açık Saçıklığa ve Aşırı Süslenmeye Meyletmez 113
Aklına Karşı Sorumluluğu 114
Aklını İlimle Donatır 114
Öğrenmesi Gerekli Hususlar 119
Tarihte Müslüman Kadınların İlimde Şöhrete Kavuşmaları 120
Hurafelerden Uzaktır 125
Kitap Okumadan Uzak Kalmaz 126
Ruhî Yapısına Karşı Sorumluluğu 126
İbadete ve Gönül Temizliğine Devam Eder 126
Saliha Arkadaş Seçer, İman Meclislerine Devam Eder 128
Seleften Nakledilen Dua ve İfadeleri Çokça Tekrar Eder 130

Müslüman Kadının Anne ve Babasına Karşı Görevleri

Anne Babasına İtaatkârdır 133
Anne Babasının Değerini ve Onlara Karşı Görevini Bilir 133
Anne ve Babasına Karşı Gelmekten Çok Korkar 139
Önce Annesine ve Sonra Babasına İtaat Eder 140
Anne ve Babasına Karşı Güzel Bir Üslup Kullanır 145

Müslüman Kadının Kocasına Karşı Görevleri

İslâm'da Evlilik 149
Eşini Çok İyi Seçer 150
Kocasına Karşı İtaatkârdır ve Onunla İyi Geçinir 158
Eşinin Annesine ve Ailesine İyi Davranır 177
Eşini Sever, Onun Rızasını Kazanmaya Gayret Eder 179
Kocasının Sırrını İfşa Etmez 185
Kocasının Yanıbaşında Bulunur, Onun Görüşüne Ortak Olur 188

Kocasını Yardım Yapmaya Teşvik Eder 196
Allah'a İtaat Konusunda Kocasına Yardımcı Olur 197
Kocasının Gönlünü Doldurur 197
Kocası İçin Süslenir 199
Kocasını Gayet Sevinçli, Samimi ve Değerbilir Bir Yüzle Karşılar 201
Kocasının Sevincini ve Üzüntüsünü Paylaşır 202
Gözü Kocasından Başkasına Kaymaz 202
Kocasına Başka Bir Kadının Şeklini Nakletmez 203
Kocası İçin Huzur, Rahat ve Sükûneti Sağlar 203
Müslüman Kadın Hoşgörülüdür, Affedicidir 204
Güçlü Bir Kişiliği Vardır, Her İşi Yerli Yerindedir 205
Müslüman Kadın Başarılı Bir Eştir 212

Müslüman Kadının Çocuklarına Karşı Görevleri

Giriş 215
Çocuklarına Karşı Taşıdığı Büyük Sorumluluğu Bilir 216
Çocuklarının Eğitiminde En Başarılı Metodları İzler 220
Çocuklarına, Onları Sevdiğini Onlara Şefkat Beslediğini Hissettirir 221
Kız ve Erkek Çocukları Arasında Eşit Davranır 224
Çocuklarını Kucaklamada ve Onları Gözetmede Kız ve Erkek Ayırımı Yapmaz 226
Çocuklarına Beddua Etmez 229
Çocukların Şahsiyetlerinin Oluşmasında ve Yönlendirilmelerinde Etkisi Olacak Her Konuda Son Derece Dikkatlidir 229
Çocuklarına Güzel Ahlâkı Aşılar 232

Müslüman Kadının Akraba ve Yakınlarına Karşı Görevleri

Müslüman Kadın ve Yakınları (Erham) 233
İslâm'ın Yakın Akrabaya Verdiği Önem 233
İslâm'ın Tavsiyelerine Göre Yakın Akraba ile İrtibatını Devam Ettirir 241
Yakınları Müslüman Olmasalar Bile Onları Gözetir 245
Sıla-i Rahim'i Geniş Anlamıyla Kavrar 247
Akrabaları Kendisine Ziyarete Gelmese de Onlara Giderek Görevini Yerine Getirir 247

Müslüman Kadının Komşularına Karşı Görevleri

Komşularına Karşı İyi Davranır, Onlara Sevgi ile Yaklaşır 251
İslâm'ın Komşuluğu Tavsiye Etmesi Esaslarına Uyar 251
Kendisi İçin İstediğini Komşuları İçin de İster 253
Gücü Yettiği Kadar Komşularına İyilikte Bulunur.....255
Komşularına Müslüman Olmasalar Bile İyilikte Bulunur 256
Komşularına Yakınlık Sırasına Göre İyilikte Bulunur 257
Dinine Sadık Müslüman Kadın En Hayırlı Komşudur.....258
Kötü Komşu ve Simsiyah Sayfası 259
Kötü Komşu İman Nimetinden Mahrumdur 259
Kötü Komşunun Amelleri Boşa Gider 260
Komşularına İyilikte Kusur Etmez.....262
Komşularının Kusur ve Eziyetlerine Sabreder 263

Müslüman Kadının Arkadaşlarına Karşı Görevleri

Onları Allah İçin Sever ve Allah İçin Kardeşlik Yapar 267
Birbirlerini Allah İçin Seven Kadınların Mertebesi 268
Allah İçin Sevmenin Müslüman Erkek ve Kadınların Hayatındaki Etkisi 271
Kardeşleriyle ve Dostlarıyla Bağlarını Koparmaz 273
Hoşgörülüdür, Din Kardeşlerine Karşı Bağışlayıcıdır 277
Din Kardeşlerini Güler Yüzle Karşılar.....279
Din Kardeşlerine Nasihat Eder.....280
Diğer Kadınlara Karşı İyiliksever ve Vefakârdır 282
Arkadaşlarına ve Dostlarına Karşı Yumuşaktır 283
Hiç Kimsenin Gıybetini Yapmaz 285
Münakaşa, Kötü Şaka ve Sözünde Durmamaktan Kaçınır.....286
Cömerttir, İkramseverdir, Din Kardeşlerine İkramda Bulunur.....287
Din Kardeşleri İçin Onların Arkalarından Dua Eder 290

Müslüman Kadının Topluma Karşı Görevleri

Giriş 295
Ahlâkı Güzeldir 296
Doğru Sözlüdür, Dürüsttür 301
Yalan Yere Şahitlik Etmez 301
Herkes İçin İyilik Düşünür 303

Hayra Öncülük Eder 304
Hile, Aldatma ve Haksızlıktan Uzak Durur 305
Sözünde Durur 307
Münafıklıktan Kaçınır 310
Hayâ Sahibidir 314
İffetli ve Onurludur 315
Kendisini İlgilendirmeyen İşlere Karışmaz 316
Başkalarının Şerefini Çiğnemez, Kusur Araştırmaz 317
Gösterişten Uzaktır 320
Verdiği Hükümde Adaletlidir 323
Zulmetmez 325
Sevmediği Kimselere Karşı da İnsafla Davranır 326
Başkasının Üzüntüsüne Karşı Sevinmez 330
Başkaları Hakkında Suizan Etmez 331
Dilini Dedikodudan ve Söz Taşımadan Korur 334
Küfürden ve Çirkin Söz Söylemekten Sakınır 336
Hiç Kimseyle Alay Etmez 339
İnsanlara Karşı Yumuşaktır 339
Merhamet Sahibidir 343
İnsanlara Faydalı Olmaya ve Onlara Zarar
Gelmesini Engellemeye Çalışır 347
Güç Durumda Olanlara Yardımcı Olur 352
İkramseverdir, Cömerttir 354
Yardım Ettiği Kimselere Minnette Bulunmaz, Başa Kakmaz 363
Yumuşak Huyludur 364
Hoşgörülüdür Kin Tutmaz, Düşmanlık Bilmez 367
Zorluk Değil, Kolaylık Gösterir 373
Kıskançlık Yapmaz 374
Övünmekten ve Şöhretten Uzaktır 377
Süslü Konuşmaktan ve Yapmacık Hareketlerden Sakınır 378
Kişiliğiyle Halk Tarafından Sevilir 378
Seven, Sevilen ve Kendisiyle İyi İlişki Kurulan Birisidir 380
Sır Saklar 383
Güler Yüzlüdür 385
Naziktir 386
Kalplere Sevinç Bahşeder 390

Mutaassıb Değildir 391
Kibirlenmez 394
Mütevazidir 395
Elbisesinde ve Görünüşünde Mutedildir 397
Önemli ve Değerli İşlerle İlgilenir 398
Müslümanların Durumu ile İlgilenir 399
Misafire İkram Eder 400
Başkasını Kendisine Tercih Eder 404
Adetlerini İslâmî Ölçülere Göre Değerlendirir 405
Yer ve İçerken İslâmî Edebe Uyar 408
İslâmî Tarzda Selam Verir ve Alır 414
Başkasının Evine İzinsiz Girmez 418
Mecliste Boş Bulduğu Yerde Oturur 421
Üç Kişi Olduklarında, İki Kadın Gizli Konuşmaz 423
Büyüklere ve Kişilere Hürmet Eder 424
Başkasının Ev Düzenini Araştırmaz 425
Mecliste Mümkün Olduğunca Esnemekten Kaçınır 426
Aksırırken İslâm Adabına Uyar 426
Kocasıyla Evlenmek İçin Bir Müslüman Hanımın Boşanmasını Arzulamaz 428
Kadınlığına Uygun Bir İş Seçer 429
Erkeklere Benzemeye Çalışmaz 434
Hakka Davet Eder 435
İyiliği Emreder Kötülükten Nehyeder 437
Davetinde İstikrarlı ve Hikmetlidir 440
Saliha Kadınlarla Oturur Kalkar 442
Müslüman Kadınların Arasını Düzeltmeye Çalışır 444
Toplum İçinde Bulunur ve İnsanların Eziyetlerine Sabreder 446
İyiliği Takdir Edip Teşekkür Eder 447
Hastaları Ziyaret Eder 449
Ölünün Ardından Ağıt Yakmaz 454
Cenazelere Katılmaz 458
Sonuç ve Özet 459

ESERİN TÜRKÇE TERCÜMESİ İÇİN YAZARI TARAFINDAN YAZILAN ÖNSÖZ

İki yıl önce Türkiye'deki müslüman erkeklere sunduğum *Kur'ân ve Sünnet'e Göre Müslüman Şahsiyeti* adlı kitabımdan sonra, şimdi de Türkiye'deki müslüman kadına *Kur'an ve Sünnet'e Göre Müslüman Kadının Şahsiyeti* isimli bu kitabı sunmaktan büyük bir bahtiyarlık duyuyorum.

Müslüman Şahsiyeti kitabımın Türkiye'deki müslüman halkın çeşitli kesimlerinde büyük bir kabul gördüğü gibi, -bu ülkedeki müslüman kadınların Allah'ın kendisini şereflendirdiği İslâmî şahsiyetini ve Tevhid dini İslâm'ın hidayetine nail olamayan milletlerin hanımlarına karşı üstünlük bahşettiği asil İslâmî kişiliğini anlama gayreti sebebiyle- *Kur'ân ve Sünnet'e Göre Müslüman Kadının Şahsiyeti* kitabımın da müslüman kadınlar arasında büyük bir kabul göreceğini umuyorum.

Karşılaştığı güçlükler ve kültür yozlaşması, Türkiye'deki şuurlu müslüman kadınların daima öz benliğinde duyduğu, diniyle iftihar eden bir kadın olarak gönlünde hissettiği İslâmî asaletini değiştirememiştir.

Bu itibarla yabancı kültürlerin tesirleri ve onun hayatına yansıyan görüntüleri sadece ince bir zar olup asil şahsiyetinin karşısında yok olacak ve dininin o saf ve tertemiz kaynaklarıyla beslenmeye devam edecektir.

İşte *Müslüman Kadının Şahsiyeti* kitabının açıkladığı ve güzel bir şekilde beyan ettiği husus budur.

Müslüman Kadının Şahsiyeti kitabı, müslüman kadının hayatın çeşitli alanlarındaki rolünü ortaya koymaktadır.

Bu kitap, çocuklarının eğitimi ve onlara asil İslâmî terbiyeyi verme konusunda sorumluluğunu bilen, çocuklarına karşı "şefkatli bir anne" olarak kadının rolünü açıklamaktadır. .

Eşinin yanıbaşında yer alan, ona destek ve faziletli amelleri işleme hususunda yardımcı olan, kocasının hayatını sevinç, mutluluk, ünsiyet ve huzurla dolduran "saliha bir eş" olarak müslüman kadının rolünü açıklamaktadır.

Anne ve babasının değerini bilen, onları memnun ve mesut etmek için gayret eden, anne ve babasına "itaatkâr bir kız" olarak rolünü açıklamaktadır.

Ayrıca toplumda dinî şuuru yayan, arkadaşlarını fazilete, hayırlı işlere, hayatı kalkındırma ve geliştirmeye teşvik eden, toplumu kalkınma, refah ve ilerlemeye sevkeden faziletli, üstün sosyal kabiliyeti olan bir "hanımefendi" olarak rolünü açıkça ortaya koymaktadır.

Gerçekten bugün Türk halkının sosyal hayatını inceleyen kimse; müslüman kadının, müslüman erkeğin yanında yer aldığı, nurlu ve şuurlu bir İslâmî uyanış görecektir.

Nasıl Türkiye'deki erkekler İslâm'ın lider ülkesinde yeniden İslâm'ın şerefini canlandırma hususundaki görevini biliyorsa, bu ülkenin kadınları da İslâm'ın lider ülkesi Türkiye'de müslüman toplumun o yüce faziletli sosyal hayatı tekrar elde etme noktasındaki görevini gayet iyi öğrenecek, sonra da bu görevi en güzel şekilde yerine getirmeye yönelecektir.

Ben bu kitabımı Türkiye'deki müslüman kadınlara sunarken; genelde bütün kadınların, özellikle de bu kadınlardan kültürlü olanların İslâm medeniyetinin beşiği bu asil müslüman beldede başlatacakları kadınlar

arasındaki İslâmî nitelikli kalkınma hamlesinde büyük rol oynayacağı konusunda ümitli olduğumu ifade ediyorum.

Muvaffakiyet Allah'tandır.

Prof. Dr. Muhammed Ali Haşimi

GİRİŞ

Allah'a, yüce zatına, büyük makamına yaraşır şekilde çok çok hamd ü senalar; peygamberlerin ve rasûllerin en şereflisi olan, insanlığa hayat, âlemlere rahmet olarak gönderilen Efendimiz Muhammed'e salât ve selâm olsun.

Uzun bir vakitten beri "Müslüman Kadın"a dair bir kitap yazmak hatırıma gelen emellerin en tatlılarından biri idi. Bu temenniyi gerçekleştirmek için sebepler elverişli olmuyordu. Zira hayatın çeşitli engelleri karşıma çıkıyor, birçok meşguliyetler beni oyalıyordu. Yine de aklı başında, dininin düsturlarıyla aydınlanan, onun hikmetli yolunu kavramış, emirlerine boyun eğmiş, sınırlarında durup kalan Müslüman Kadın'ın şahsiyetini parlak şekilde ortaya koyacak bir kitabın yazımını her zaman gönlüm arzuluyordu.

Ben bu engeller ve meşguliyetler ortamında dalmış iken seneler geçiyor ama bu konuya bağlılığım daha da artıyor ve kitabın yazımına daha çok önem veriyordum. Bu, gönlümde böyle bir kitabın taşıdığı önemden ve bu kitapta varmayı hesap ettiğim neticelerden dolayı idi. Zira bunlar müslüman kadının hayatını aydınlatacak, Allah Tealâ'nın olmasını dilediği şekildeki şahsiyetini beyan edecek ve Allah'ın onu yükselttiği yüce yeri kendisine tanıtacaktı.

İşte böylece bu kitabın yazımına yıllarca azmedip başlayamadım. Nihayet Allah Tealâ bana ikram etti ve bu sene kitabı ortaya çıkarmama yardım etti.

Müslüman kadının şahsiyetini ortaya koymak hususuna bu denli önem verişimin sebebi, zamanımızdaki kadının hayatında gözüme çarpan birtakım çelişkiler ve mübalağalar ile bir yanda aşırılık, öte yanda kusur ve ihmal (ifrat-tefrit) göstermeleridir. Mesela, bakarsın müslüman kadın takvalı, saliha, dinin vecibelerini yerine getirir ama ağız ve beden temizliği kurallarında gevşek davranır, ağzından veya bedeninden yayılan kötü kokuya aldırış etmez. Yahut tersi olur, sağlığına ve beden temizliğine önem gösterir, ancak ibadetlerinde ve dininin vecibelerini yerine getirmede ihmalkârdır.

Yahut görürsün ki kadın kendini ibadete verir, vecibelerini yerine getirmektedir, lâkin zihninde İslâm'ın kâinat, hayat ve insana ilişkin genel bakışı hakkında doğru bir tasavvur taşımaz.

Yahut kadın dindardır ama meclislerde ve toplantılarda, dilini gıybet ve koğuculuktan uzak tutamaz.

Veya bakarsın dindar ve şuurludur, ancak komşuları ve dostları ile olan ilişkilerinde eksiklikler içindedir.

Ya da yabancılara karşı iyi davranır, ama anne-babasının hakları, onlara itaat ve ikramda bulunma hususunda kusurludur.

Ya da anne-babasına iyi davranır da kocasının haklarını iyi gözetmez, ona iyi hanımlık yapma hususunda ihmalkâr davranır, kadın topluluklarında en güzel süslerini takınır da kocasının önünde şekline ve görünümüne özen göstermez.

Yahut kocasıyla olan ilişkilerine özen gösterir, ancak anne-babasına iyilikte bulunması hususunda ona yardımcı olmaz, iyilik, takva ve salih amel işleme konularında destek vermez, teşvik etmez.

Veya bakarsın kocasının hakkını yerine getirir; ne var ki çocuklarının terbiyesinden; eğitimleri, şahsiyetlerinin oluşturulması, ruh, akıl ve

yaşlarının takibinden, onları kuşatan yakın çevresinin, yaşadıkları cazip ve zorlayıcı havanın çocukları üzerindeki tesirinden habersiz ve uzaktır.

Yahut da bütün bunların hepsini yerine getirmekle beraber görürsün ki sıla-i rahmi, akrabalık bağlarını canlı tutmakta ihmalkârdır.

Veya akrabalık bağlarını korur gözetir, ama sosyal bağları korumada kusurludur, sadece özel işlerine kendini vermiştir, müslüman erkeklerle kadınların birbirlerine karşı durumlarına hiçbir şekilde önem vermez.

Veya bakarsın özel ve genel işlerine ilgi göstermektedir; ancak devamlı okuma ve araştırma, ilim, irfan ve kültürünü artırma yollarıyla aklını besleme ve canlı tutma noktasında ihmalcidir.

Yahut da okuma, araştırma, bilgi ve kültürünü artırmaya tamamen kendini vermiştir, ama evininin, kocasının ve çocuklarının işlerini ihmal etmiş durumdadır.

Asıl şaşırtıcı olan, bu çelişkilerin veya bir kısmının şuurlu, kültürlü müslüman hanımlar neslinden sayılan kimselerde bulunmasıdır. İslâm kültürünün kaynaklarından içmiş olmalarına rağmen onların durumları böyledir. İşte bu bazen gaflet veya ilgisizlikten, ya da İslâm'ın insan, hayat ve kainata dair genel bakışının üzerine kurmuş olduğu denge prensibini kavrayamamaktandır. O dengeye göre, İslâm bu hayatta her şeye hakkını verir ve hiçbir tarafın hakkı diğer taraf lehine heder ve heba edilmez.

Allah'ın Kitab'ında ve Rasûlünün sünnetinde varid olan sahih bilgileri araştıran kimse - ki bunlar müslüman kadının Rabbiyle ilgisi konusunda ruhî yapısının oluşması, akraba ve daha uzak insanlarla ilişkileri, genel olarak sosyal davranışlarında takınması gereken örnek ahlâkı beyan etmektedir -bu bilgilerin bolluğundan, kadının hayatına dair büyük küçük her türlü meseleyi tamamen ihtiva etmiş oluşundan dolayı hayretlere düşer. Bu bilgiler sahibine dünyada başarı ve üstünlük, ahirette de sevap ve büyük kurtuluş sağlayacak olgun, dengeli, sağlam bir hayata götüren yolun işaretlerini ve levhalarını göstermektedir.

Müslüman çağdaş kadının, Allah Tealâ'nın onun için murad ettiği yüce, aydınlık seviyeden geri kalmışlığını görmek beni şaşkınlığa düşürüverdi. Halbuki kendisiyle o yüksek seviyeye ulaşmak arasında hiçbir engel bulunmuyor. Sadece Kur'an-ı Kerim ve Sünnet-i Mutahhara'nın çizdiği, duygu ve düşünceleriyle, sahip olduğu ahlâk ve davranışlarıyla seviyeli, asil, farklı bir kadın meydana getirdiği ve bunu da onda sımsıkı bağlanması gereken bir din kıldığı, asaletli şahsiyetini öğrenmeye başlaması gerekiyor.

Nesillerin eğitimi, kahramanların vücuda getirilmesi, faziletlerin gönüllere yerleştirilmesi, değerlerin sağlamlaştırılması, hayatın sevgi, muhabbet, rahmet ve güzellikle bezenmesi, evlerin güven, rahat, huzur, rıza ve istikrar ile dolu olmasında kadının büyük bir etkisi bulunduğu için, onun bu yüksek seviyeye ulaşması, genel olarak insanlık hayatı için de son derece önemli bir durumdur.

İşte Allah'ın yolundan uzaklaşmış toplumların içine düştüğü cahiliye hayatının yorgun argın düşürüp perişan ettiği çağımız kadınının dünyasında bütün bunların yayılmasını üstlenecek olan kadın, materyalist felsefenin etkisinden korunmuş müslüman kadındır.

Bu ise ancak onun kendisini tanıması, kimliğini meydana getiren unsurlara ve berrak fikir kaynaklarına yönelmesi, şahsiyetini de Allah ve Rasûlünün istediği asil kalıba dökmesiyle gerçekleşecektir.

Bütün bunları açıkça ortaya koymak için Allah'ın Kitab'ından ve Rasûlünün sünnetinden, kadının şahsiyetine dair sahih delilleri toplamaya, bölümlerine ve konularına göre onları tasnif etmeye başladım ve nihayet şöyle bir plan ortaya çıktı:

1. Müslüman kadının Rabbine karşı görevleri.
2. Müslüman kadının kendisine karşı görevleri.
3. Müslüman kadının anne-babasına karşı görevleri.
4. Müslüman kadının kocasına karşı görevleri.
5. Müslüman kadının çocuklarına karşı görevleri.

6. Müslüman kadının akraba ve yakınlarına karşı görevleri.
7. Müslüman kadının komşularına karşı görevleri.
8. Müslüman kadının arkadaşlarına karşı görevleri.
9. Müslüman kadının topluma karşı görevleri.

Bu deliller üzerinde düşünürken büyük bir hakikat de bana tecelli etti; çoğu kere dikkat etmeden uğrayıp geçtiğimiz bir hakikat. O da şudur: Şüphesiz Allah Tealâ'nın müslüman kadına olan rahmeti çok, hem de pek çoktur. Zira Allah, İslâm sebebiyle onu hor ve hakir görülmekten, diri diri toprağa gömülmekten, erkeğe mutlak olarak bağımlılıktan çekip çıkarmış, zengin bile olsa yiyecek lokma kazanma uğrundaki mücadele çilesinin ve geçim derdinin meşakkatinden muaf tutulup korunduğu, muhterem ve kıymetli sayıldığı bir dişilik şerefine yükseltmiş, eğer malı varsa ona malî bağımsızlık tanımış, erkeğin birtakım hakları ve görevleri olduğu gibi kadının da birtakım haklarının ve görevlerinin bulunduğu bir konumda, onu insan haysiyeti ve genel şer'i yükümlülüklerde erkeğe eşit kılmıştır, kadın ve erkek Allah Tealâ huzurunda, sevap ve ceza konusunda eşittirler.

İslâm'ın kadın üzerindeki lütufları, onu sadece geri kalmışlık, hor ve görülerek yok edilme çukurundan çıkarıp ilerilik, izzet, şeref, güven ve başkasına muhtaç olmama noktasına ulaştırmakla sınırlı kalmamıştır. Bilâkis kadın şahsiyetinin; yeryüzünde halife kılınmaya layık yüksek seviyede bir insan olabilecek şekilde ferdî, ailevî ve sosyal her yönüyde kâmil ve kapsamlı bir kıvamda oluşmasına da büyük bir özen göstermiştir.

Peki İslâm onun şahsiyetini nasıl oluşturmuştur? Kadın bütün tarihi boyunca ancak bu din içinde varabildiği o yüksek mertebeye nasıl ulaşmıştır?

İşte okuyucu bunun cevabını ileriki sayfalarda bulacaktır. Allah Tealâ'dan bu amelimi kabul buyurmasını, kendi rızasına halis kılmasını, onunla fayda vermesini, onu hayatımda bir nur, ölümümden sonra bir azık

ve hesap gününde bana şefaatçi eylemesini, ölçülü olmayı ve doğru yolu ilham edip sapık fikirden, yanlış yoldan, kalemimin sürçmesinden, isabetsiz sözden, zayıf delilden ve lüzumsuz laftan uzak kılmasını dilerim.

Prof. Dr. Muhammed Ali Haşimi

Riyad, 20.7.1414 / 2.1.1994

MÜSLÜMAN KADININ RABBİNE KARŞI GÖREVLERİ

İmanlı ve Şuurludur

Müslüman kadını farklı kılan en bariz özellik, Allah'a olan derin imanıdır. Bu kainattaki hadiselerin, olguların, insanların başına gelen neticelerin Allah Tealâ tarafından bir kaza ve kader çerçevesinde meydana geldiğine, başına gelen musibetlerden kurtuluş olmadığına, kaderinde yazılmamış hiçbir bela ve musibetin de kendisine isabet etmeyeceğine inanır ve bilir ki; insana düşen, hayır yolunda gayret göstermek, Allah Tealâ'ya hakkıyla tevekkül edip işini O'na ısmarlayarak ve her zaman O'nun yardımına, desteğine, takviyesine, rızasına muhtaç olduğunu bilerek, dini ve dünyası hakkında salih amel vasıtalarına yapışmaktır.

Hacer kıssası, müslüman kadının önüne Allah'a imanın derinliğine ve O'na sadakatle tevekküle dair en parlak numuneleri koymaktadır. Hz. İbrahim (a.s.) onu Mekke-i Mükerreme'de Beytullah'ın civarında Zemzem'in üstündeki bir gölgeliğin yanına bırakmıştı. O zaman Mekke'de hiç kimse yoktu, su da bulunmuyordu. Hacer'in yanında henüz süt bebeği olan İsmail'den başkası da yoktu. O vakit Hacer büyük bir metanet, güven, sükûnet ve huzurla Hz. İbrahim'e:

- "Ey İbrahim! Allah mı bunu sana emretti?" demiş, o da "Evet," diye cevap vermişti. Hacer'in cevabı rıza, kanaat, ferahlık ve emniyet ile doluydu: "Öyleyse o bizi zayi etmez." (Buhari).

Dehşet verici ve son derece zor bir durumdu: Bir adam karısını ve memedeki bebeğini çorak bir arazide terkediyor, ne bir bitki, ne su, ne de bir insan var. Ve uzaktaki Şam diyarına gitmek üzere yürüyor. Onlara içinde biraz hurma bulunan bir çömlek ve bir su kırbası bile bırakmamış. Eğer Hacer'in gönlünü dolduran derin iman ile duygularını karan Allah'a tevekkülün sadakati olmasaydı, bu dehşet verici duruma tahammül gösteremezdi, daha ilk andan itibaren çökerdi. Ve Beytullah'ı ziyaret eden hacıların ve umrecilerin, gece ve gündüz pak zemzem suyundan her içişlerinde, onun o sıkıntılı günde yaptığı gibi Safa ile Merve arasında koşarak her sa'y edişlerinde andıkları hatırası hiçbir zaman olmazdı.

Bu imanî şuur, müslüman erkeklerin ve kadınların hayatında hayretlere düşüren neticeler vermiştir. Çünkü vicdanları uyarmış, duygulara incelik ve letafet katmıştır; kalplerin dikkatini, Allah Tealâ'nın sırlara vakıf bulunduğuna, nerede olursa olsun insanlarla beraber olduğuna çekmiştir.

Vicdan uyanıklığı, gizli ve aşikâr hallerde Allah'dan ürperme ve korkunun gönülde canlı tutulması hakkında şu müslüman genç kızın kıssasından daha belirgin bir örnek yoktur. Kıssa *Sıfatü's-Safve* ile *Vefeyatü'l-A'yan* kitaplarında geçmektedir, İbnül-Cevzi de *Ahkamü'n-Nisa* kitabında bu olayı nakletmektedir (s. 441-442).

Diyor ki: Abdullah b. Zeyd b. Eslem, o babasından, o da dedesinden rivayet ediyor: Ömer b. Hattab (r.a.) bir defasında Medine'yi gece teftiş ederken onunla beraber idim. Gecenin bir vaktinde yorulmuş ve bir duvara dayanmıştı. Birden bir kadın sesi işitti. Kadın kızına şöyle diyordu: "Kızcağızım, kalk da şu sütü suyla karıştır." Kız: "Anneciğim, Emirü'l-Müminin'in bugünkü emrini bilmiyor musun yoksa?" dedi. Kadın: "Neymiş yavrum onun emri?" dedi. Kız: "Bir dellala: "Dikkat, süte su karıştırılmasın" diye ilan ettirdi", dedi. Kadın: "Kızcağızım, sen kalk da

süte suyu karıştırmaya bak, sen şimdi Ömer'in görmeyeceği bir yerdesin", deyince küçük kızın annesine cevabı: "Ben ona herkesin içinde itaat edip de yalnızken isyan edemem" oldu. Ömer bütün bunları işitti ve: "Ey Eslem, git şu yere, bu sözlerin sahibi olan kadın ile kendisine bu sözler söylenen kimmiş, kocaları varmıymış, bak!" dedi. Eslem diyor ki: O yere gittim, baktım. Gördüm ki kocası bulunmayan bir genç kız ile onun annesi; erkekleri de yokmuş. Ömer'e gelip haber verdim. Çocuklarını çağırdı, hepsini bir araya getirdi ve dedi ki: "İçinizde evlenmek isteyen var mı, onu hemen evlendireyim? Abdullah: "Benim bir zevcem var", dedi. Abdurrahman da: "Benim de bir zevcem var", dedi. Asım ise: "Benim zevcem yok, beni evlendir", dedi. Ömer haber gönderip kızı istetti ve oğlu Asım'ı onunla evlendirdi. İşte bu kız Asım'a bir kız çocuğu doğurdu. O kız da takva ve adaletiyle meşhur Ömer b. Abdülaziz'i dünyaya getirdi.

İşte bu, İslâm'ın o genç kızın nefsine iyice yerleştirdiği vicdan uyanıklığıdır; bu sayede gizli ve açık hallerde, yalnızken ve toplum içinde bulunduğu sırada, Allah Tealâ'nın daima kendisiyle beraber olduğuna, onu işitip gördüğüne kesin imanı sebebiyle takva ve istikamet sahibi olmuştur. İşte bu hakiki imandır, sahibini ihsan mertebesine yükselten nefsin elde ettiği fayda ve sonuç budur. Allah Tealâ'nın ona hemen bahşettiği sevap böyle mübarek ve kıymetli bir koca ikram etmesi olmuş, onun neslinden de Raşid halifelerin beşincisi sayılan Ömer b. Abdülaziz (r.a.) gelmiştir.

Şuurlu müslüman kadının imanı, inancı temiz ve saftır. Ona herhangi bir cehalet karışmamıştır. Onun duruluğunu hiçbir hurafenin alacakaranlığı lekelememiştir. Pırıltısını hiçbir kuşku karaltısı söndüremez. O, bir ve tek olan Allah'a iman temeli üzerine kurulmuş bir inanıştır. O, çok yüce, bütün varlıkların kendisine muhtaç olduğu bir Yaratıcı olup her şeye kadirdir, işlerin idaresi O'nun elindedir, her iş O'na döndürülür:

"De ki: "Her şeyin mülkü elinde bulunan kimdir, ki daima o himaye ediyor, kendisi asla himayeye muhtaç olmuyor? eğer biliyorsanız. "Allah'dır" diyecekler. De ki: "O halde nasıl olup da böyle büyüleniyorsunuz?." (el-Mü'minûn: 88-89).

Bu derin, berrak, temiz iman müslüman kadın şahsiyetinin kuvvet, şuur ve kemalini artırır ve artık hayatı gerçek yönüyle, geleceğinde hiçbir şüphe bulunmayan bir günde sonuçları arz olunacak bir sıkıntı ve imtihan yurdu olarak görür: De ki:

"Sizi Allah diriltiyor. Sonra sizi O öldürüyor. Daha sonra sizi, hakkında hiçbir şüphe bulunmayan kıyamet gününde, O toplayacaktır. Fakat insanların çoğu (bunu) bilmezler." (el-Casiye: 26).

"Ya sizi ancak boş yere yarattığımızı, sizin hakikaten bize döndürülmeyeceğinizi mi sandınız?" (el-Mü'minûn: 115).

"Mülk elinde bulunan Allah'ın şanı ne yücedir! O, her şeye hakkıyla kadirdir. O, hanginizin daha güzel amel edeceğini sınamak için ölümü de, hayatı da takdir eden ve yaratandır." (el-Mülk: 1-2).

O gün insan ameline göre karşılık alacaktır. Eğer hayır işlemişse hayır, şer işlemişse kendisine hiçbir haksızlık belirtisi sayılabilecek şey değmeksizin şer bulacaktır:

"Bugün herkes ne kazandıysa onunla karşılanacak. Bugün haksızlık yok. Şüphesiz ki Allah, hesabı çarçabuk görendir." (el-Gafir:17).

Görülecek hesabın terazisi olan mizan, insanın lehinde olsun aleyhinde olsun, son derece hassas ve dakik olacaktır:

"İşte kim zerre ağırlığınca bir hayır yaparsa onu görecek. Kim de zerre ağırlığınca şer yaparsa onu görecek." (ez-Zilzal: 7-8).

İzzet ve celal sahibi olan Allah'a hardal tanesi ağırlığınca bir şey bile gizli kalmaz:

"Biz kıyamet gününe mahsus adalet terazileri koyacağız. Artık hiçbir kimse hiçbir şeyle haksızlığa uğratılmayacaktır. Bir hardal tanesi kadar bile olsa onu getiririz (mizana koyarız). Hesapgörücü olarak da biz yeteriz." (el-Enbiya: 47).

Şüphesiz ki şuurlu, doğru hareket eden müslüman kadın, bu açık ayetlerin anlamları üzerinde uzunca durup basiret gözüyle o zorlu günü

düşünecek olursa itaatkar, gönülden Hakka yönelen, şükreden hanımların yaptığı gibi Rabbine yönelir, gücü yettiğince salih ameller işleyerek bugünden itibaren ahireti için hazırlanır.

Rabbine İbadet Edendir

Sadık müslüman kadının büyük bir gayret ve şevkle Rabbine ibadete koyulması garip bir şey değildir. Çünkü Allah Tealâ'nın her müslüman erkek ve kadına farz kıldığı şer'i amelleri işlemek ile kendisinin de yükümlü olduğunu bilir. O itibarla İslâm'ın farzlarını, rükünlerini güzel bir şekilde, taviz vermeden, gevşeklik ve ihmalkârlık göstermeden yerine getirir.

Beş Vakit Namazını Kılar

Müslüman kadın beş vakit namazı zamanında kılar. Namazlarını vaktinde kılmaktan ev işleri, annelik ve zevcelik meşguliyetleri onu alıkoymaz. Zira namaz dinin direğidir. Kim namazı kılarsa dini ayakta tutmuş, kim terkederse dini yıkmış olur.[1] Namaz, amellerin en üstünü ve en kıymetlisidir. Nitekim Rasûlullah (s.a.) bunu hadisinde şöyle açıklamıştır: Abdullah b. Mesud (r.a.) naklediyor: Diyor ki: Rasûlullah'a (s.a.): "Amellerin hangisi daha faziletlidir? diye sordum. *"Vaktinde kılınan namaz."* buyurdu. "Sonra hangisi?" diye sordum. *"Anne babaya iyilik etmek."* dedi. "Sonra hangisi?" dediğimde: *"Allah yolunda cihad etmek."* diye cevap verdi." (Buhari ve Müslim).

Çünkü namaz, kul ile Rabbi arasındaki bağdır, insanın kuvvet, sebat, rahmet ve hak rızasını aldığı, kirlerini, günah ve hatalarını suyuyla yıkadığı gür kaynaktır. Ebu Hureyre (r.a.) diyor ki: Rasûlullah'ın (s.a.) şöyle buyurduğunu işittim:

"Ne dersiniz, birinizin kapısı önünde bir ırmak bulunsa da o kimse o nehirden günde beş kere yıkansa bedeninde kirden hiçbir şey kalır mı? Ashab: Kirinden bir şey kalmaz, dediler: Bunun üzerine

1 *İhyaü Ulumi'd-Din.* 1/147.

Rasûlullah (s.a.) buyurdu ki: *"İşte beş vakit namaz da böyledir. Allah Tealâ namaz sayesinde günahları siler. "* (Buhari ve Müslim).

Cabir (r.a.) der ki: Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurdu: *"Beş vakit namaz, birinizin kapısı önünde gürül gürül akıp giden ve her gün içinde beş kere yıkandığı bir ırmak gibidir."* (Müslim).

Namaz, Allah'dan kullarına bir rahmettir. Kullar günde beş defa onun gölgesine sığınırlar. Orada Rablerine hamdederler. O'nu tesbih ederler. O'ndan yardım dilerler. Rahmet, hidayet ve bağışlanma talebinde bulunurlar. O bakımdan namaz, kulların hatalarını silen, günah ve noksanlıklarını örten temizleyici bir ibadet olmuştur. Osman b. Affan (r.a.) diyor ki: Rasûlullah'ın (s.a.) şöyle buyurduğunu işittim:

"Hangi müslüman ki, bir farz namazın vakti gelir de abdestini, huşu ve huzurunu, rükuunu güzelce eda ederse, büyük günahları işlemediği takdirde, o namaz geçmiş günahlara keffaret olur. Bu hüküm bütün sene için böyledir." (Müslim).

Namazın fazileti, önemi, müminlere hayır ve bereketi konusundaki hadisler pek çoktur. Bu rivayetlerin hepsi de namaz kılan erkek ve kadın müslümanların gönülden gelerek, huşu içinde Allah Tealâ'nın huzurunda her duruşlarında ne kadar bol ve bereketli bir hayır elde ettikleri düşüncesini sağlamlaştırmaktalar.

Bazen Mescitlerdeki Cemaate Gider

İslâm, kadını mescitlerde cemaatle namaz kılma lüzumundan muaf tutmuştur. Ancak aynı zamanda cemaatte bulunmak için mescide gitmesini de mübah, serbest kılmıştır. Kadınlar fiilen mescitlere çıkmış, Rasûlullah'ın (s.a.) peşinde namaz kılmıştır.

Müminlerin annesi Hz. Aişe (r.a.) diyor ki: *"Rasûlullah (s.a.) sabah namazını kılardı. Mümin hanımlardan bazıları da çarşaflarına sarınarak onunla namaza katılırlar, sonra da evlerine dönerlerdi, kimse kendilerini tanımazdı."* (Buhari).

Yine ondan rivayet ediliyor ki: *"Mümin kadınlar çarşaflarına sarınarak Rasûlullah (s.a.) ile beraber sabah namazına gelirlerdi. Namazı bitirdikleri zaman alaca karanlık dolayısıyla kimse kendilerini tanımadan evlerine dönerlerdi. "* (Buhari ve Müslim).

Rasûlullah (s.a.) namazda bir çocuk ağlaması sesi duyduğu vakit, annesinin onunla meşgul olacağını düşünerek namazı kısa keserdi. Buhari'nin çeşitli rivayet yollarıyla naklettiği hadisinde Peygamberimiz buyuruyor ki:

"Bazan uzun kılmak arzusuyla namaza başlarım da bir çocuğun ağlamasını işitince, annesinin onun ağlayışından ötürü üzüleceğini bildiğim için namazımı hafif tutarım."

Muhakkak Allah'ın kadına rahmeti pek büyük olmuştur. Şöyle ki: Onu beş vakit farz namazı, mescitde cemaatle kılma ile mükellef tutmamıştır. Eğer mükellef tutsaydı ona çok zor bir iş yüklemiş olurdu, kadının takati de buna yetmez, namazları mescitde eda etmekten aciz kalırdı. Nitekim bugün görmekteyiz, erkeklerin çoğu bile mescitlerde cemaate titiz bir şekilde devamdan aciz kalıyor, çoğu zaman bulundukları yerde, iş yerlerinde ya da evlerinde namaz kılmak zorunda kalıyorlar. Bu şu sebepledir: Kadının ev işlerinin yükü, evinin, kocasının ve çocuklarının işlerini yerine getirirken çeşitli meşguliyetleri, ona günde beş defa evden ayrılma imkânı vermez, hatta bunların hepsini tam olarak yapabilmesini imkânsız kılar. Bu suretle, mescitlerde cemaate devam etmenin kadınlara değil de erkeklere mahsus oluşundaki ve evinde kıldığı namazın mescitde kıldığı namazdan daha hayırlı kılınışındaki yüce hikmet daha iyi açığa çıkmaktadır. Artık bu konuda tercih kadına aittir, namazını isterse evinde kılar, isterse kılmak için mescide çıkar. Mescitde kılmak için kocasından izin isterse, kocasının onun menetme hakkı yoktur. Bir çok hadiste Rasûlullah (s.a.) bunu beyan etmiştir. Buyuruyor ki: *"Kadınlarınızı mescitlerden menetmeyin, (ama) evleri onlar için daha hayırlıdır."*[2]

2 Ebu Davud ve Ahmed rivayet etmişlerdir. Hadis, hasen liğayrihi'dir.

"Birinizden, hanımı mescide gitmek için izin isterse ona mani olmasın." (Buhari ve Müslim).

Erkekler Rasûlullah'ın (s.a.) bu emrine itaat etmişler, kendi görüş ve mizaçlarına aykırı bile olsa, kadınların mescide çıkmasına izin vermişlerdir. Buna Abdullah b. Ömer (r.a.) hadisinden daha açık bir delil yoktur. Diyor ki: "Ömer'in hanımı sabah ve yatsı namazını mescitde cemaatle kılmaya gidiyordu. Ona: Niçin çıkıyorsun, biliyorsun ki Ömer bundan hoşlanmaz ve kıskanır, denilince: "(Eğer istemiyorsa) bana bunu yasaklamasına ne engel oluyor ki?" dedi. Ona Rasûlullah'ın (s.a.): "Allah'ın kadın kullarını Allah'ın mescitlerinden menetmeyiniz." sözü engel oluyor, dendi.[3]

Kadının mescide gitmesine izin veren ve mescide gitmesine mani olmayı yasaklayan bu peygamber üslubu karşısında, mescitler, gerek Hz. Peygamber devrinde, gerekse ondan sonra kadının sık uğradığı yerler oluyordu. Kadın ne zaman fırsat bulursa mescide gelip namazını kılıyor, hayır davetine şahid oluyor, vaaz ve nasihat dinliyor, müslümanların sosyal hayatına iştirak ediyordu. Müslümanların hayatında cemaatle namaz meşru kılındığından beri bu böyleydi. Kıbleleri Kabe-i Müşerrefe'ye çevrilmeden önce müslümanlar Beytül-Makdis'e dönerek namaz kılarlardı. Kabe'ye yönelme emri indiği sırada namaz kılmakta olan erkek ve kadınların yüzleri Şam diyarına doğru dönüktü; hemen Kabe'ye doğru döndüler. İşte bu dönüş kadınların erkeklerin yerine, erkeklerin de kadınların yerine geçmelerini gerektirmişti.[4]

Mescit, müslüman erkekler ve müslüman kadınlar için bir aydınlanma ve hidayet merkezi olagelmiştir. Onun tertemiz ortamında ibadet eda olunmuş, minberinden vaaz, nasihat, irşat edilmiştir. Ta İslâm'ın doğuşundan itibaren kadın mescide gitmiş, oradaki ibadetlere katılmıştır.

Kadının ibadetlere katılışını ve mescide gitmiş olduğunu ifade eden sahih rivayetler pek çoktur. Bu rivayetler kadının Cuma namazına, küsuf

3 *Buhari*; Cuma bölümü.

4 *Fethu'l-Bari Şerhu Sahihu'l-Buhari*; *Sahihu Müslim*, Namaz Bölümü.

(güneş tutulması) namazına, bayram namazlarına katıldığını, müezzinin namaza davetine icabet ettiğini bildirmektedir.

Sahih-i Müslim'de rivayet edildiğine göre; Ümmü Hişam binti Harise b. en-Numan şöyle diyor: *"Ben Kaf Suresi'ni Rasûlullah'ın (s.a.) dilinden duyarak öğrendim, onu her cuma minberde hutbe irad ederken okurdu."*

Yine Müslim'de rivayet olunduğuna göre Amra binti Abdurrahman'ın kızkardeşi diyor ki:

"Kaf Suresi'ni ben Rasûlullah'ın (s.a.) ağzından cuma günü öğrendim. O sureyi her cuma minberde okurdu."

Cuma namazına güzelce hazırlanmak hususunda Peygamberimizin (s.a.) sünneti, erkekleri ve kadınları temizliğe teşvik etmek ve gusletmeye teşvik etmek suretinde gelmiştir:

"Erkeklerden ve kadınlardan kim cumaya gelirse gusletsin."[5]

Yine bu rivayetlerin bize naklettiğine göre Hz. Ebu bekir'in (r.a.) kızı Hz. Esma (r.a.), Rasûlullah (s.a.) ile beraber küsuf (güneş tutulması) namazı kılmaya gelmiş ve bir ara Hz. Peygamber'in kelamını net olarak anlayamamış. Buhari'nin rivayet ettiği hadiste diyor ki: "Rasûlullah (s.a.) Küsuf namazından sonra hitap etmek üzere ayağa kalktı ve kişinin kabirde uğrayacağı kabir fitnesinden bahsetti: Bunu söyleyince müslümanlar büyük bir gürültü kopardı, öyle ki, bu Rasûlullah'ın (s.a.) sözünün sonunu anlamama engel oldu. Gürültü ve sesler kesilince yakınımda bulunan bir adama seslendim:

- Ey kişi, Allah senden razı olsun, Rasûlullah (s.a.) sözlerinin sonunda ne buyurdu? Adam cevap verdi: "Bana sizin kabirlerde Deccal fitnesine yakın bir fitneye maruz bırakılacağınız bildirildi."[6]

Buhari ve Müslim'in Hz. Esma'dan (r.a.) gelen diğer bir rivayeti daha vardır. Hz. Esma (r.a.) diyor ki:

5 Hadisi Ebu Avane, İbni Huzeyme ve İbni Hıbban *Sahih*'lerinde Abdullah b. Ömer'den rivayet etmişlerdir. Bkz. *Fethu'l-Bari*, Cuma bölümü.

6 *Fethu'l-Bari*; Cenazeler Bölümü, Kabir azabı konusu.

"Peygamber (s.a.) devrinde güneş tutuldu. Ben ihtiyacımı gördükten sonra gelip mescide girdim. Rasûlullah'ı (s.a.) namazda gördüm, ben de onunla beraber namaza durdum. Namazı o kadar uzattı ki, kendimde oturmak ihtiyacını hissettim. Sonra zayıf bir kadına bakarak kendi kendime: Bu benden daha zayıf, diyor ve ayakta duruyordum. Nihayet Rasûlullah (s.a.) rükuya vardı. Fakat rükuyu da uzattı. Sonra rükudan başını kaldırdı, kıyamı da uzattı. O derece ki hani dışardan bir adam gelse onun rükuya henüz gitmemiş zannederdi. Derken Rasûlullah (s.a.) namazı bitirdi. Güneş de açılmıştı. Cemaate bir hutbe okudu. Allah'a O'nun layık olduğu şekilde bir hamdü senada bulundu. Sonra şunları söyledi..:[7]

Nübüvvetin altın asrında müslüman kadın dininin işlerinde şuurluydu. Müslümanları dünya ve ahiretleri bakımından ilgilendiren genel konularda meydana gelen olayları bilip takip etmeye dikkat ediyordu. Bir kişinin insanları: "Haydin toplayıcı namaza," diye çağırdığını işitince hemen mescide, Rasûlullah'ın (s.a.) minberden vereceği hutbe ve talimatı öğrenmeye koşuyordu.

İlk muhacir hanımlardan Fatıma binti Kays anlatıyor: İnsanlara: "Haydin toplayıcı namaza", diye nida edilince ben de mescide koşan insanlarla birlikte koştum. Rasûlullah (s.a.) ile beraber namazı kıldım. Kadınların en ön safında bulunuyordum ki bu saf erkeklerin en arka safından sonra idi.[8]

Yukarıda geçen kesin delillerden açıkça görülüyor ki, müslüman kadın çeşitli münasebet ve vesilelerle mescide gitmiş, bu gidişler Hz. Peygamber (s.a.) zamanında kabul gören, alışılmış bir iş olmuştur. Bir defasında bir kadın mescide giderken kendisine hücum edilme olayı meydana gelmiştir; Fakat bu hadise Rasûlullah'ı (s.a.), kadının mescide çıkmasına izin verme konusunda tedbire ve çekinceye sevketmemiştir. Kadına mescide gitme izni, gitmekten yasaklamama durumu geçerli olarak kalmıştır. Çünkü kadının zaman zaman mescide gitmesinden onun

7 *Sahihu'l-Buhari*, Cuma Bölümü; *Sahihu Müslim*, Küsuf Bölümü.

8 *Sahihu Müslim*, Fitneler ve Kıyamet alametleri bölümü.

ruhuna, aklına, şahsiyetine genellikle olumlu sonuçlar ve etkiler sağlayan açık seçik yararlar bulunmaktadır.

Rasûlullah (s.a.), cemaatle namaza gelen kadının içinde bulunduğu şartları takdir eder ve anlayışlı davranırdı. Bir çocuk ağlaması işitse, annesinin aklı onda kalmasın diye namazı kısa keserdi. Nitekim bunu yukarıda geçen hadiste gördük.

Bir defasında yatsı namazını geciktirmişti. Hz. Ömer (r.a.): Kadınlar ve çocuklar uyudular, diye seslendi. Peygamberimiz (s.a.) biraz sonra evinden çıktı ve şöyle buyurdu: "Bu namazı, insanlardan ancak siz (değerli insanlar) bekler."[9]

Peygamberimizin (s.a.) cemaatle namazda kadınların saflarını düzenleyişini anlatan birçok sahih hadis rivayet edilmiştir. Onların bazıları şunlardır:

Müslim rivayet ediyor: *"Erkek saflarının sevabı en çok olanı birincisi, sevabı en az olanı da sonuncusudur. Kadın saflarının sevabı en çok olanı sonuncusu, sevabı en az olanı da birincisidir."*

Namaz bittikten sonra kadınların erkeklerden önce mescitten çıkmaları için yol verme hususunda Buhari'nin Haris kızı Hind'den rivayetine göre Rasûl-i Ekrem'in (s.a.) hanımlarından Ümmü Seleme şöyle haber vermektedir: Rasûlullah (s.a.) devrinde kadınlar farz namazdan selâm verince kalkıp çıkarlardı. Rasûlullah (s.a.) ve namaz kılan erkekler, Allah'ın dilediği kadar bir süre yerlerinden ayrılmazlardı. Rasûlullah (s.a.) kalkınca erkekler de kalkardı.

Buhari ve Müslim, kadınların imamı ikaz etmesi hususunda Sehl b. Sa'd es-Saidi'den şöyle rivayet etmektedirler: Rasûlullah (s.a.) buyurdu ki:

"Neden bu kadar fazla el çırptığınızı görüyorum. Namaz esnasında bir kimsenin başına bir şey gelirse tesbih ediversin. Zira tesbih ettiği vakit ona bakarlar. El çırpmak yalnız kadınlara mahsustur."

9 *Sahihu'l-Buhari*, Namazın kılınış şekli bölümü, Kadının mescide gitmesi konusu. *Sahihu Müslim*, Mescitler böl. Yatsı namazı vakti ve ertelenmesi konusu.

Mescitlere devam eden kadınların sayısı günler geçtikçe artmıştır. O kadar ki Abbasiler devrinde kadınlar mescitin geniş sahasını doldurmuş, erkekler daha da geri saflarda namaz kılmak zorunda kalmışlardır. *el-Müdevvenet'ul-Kübra*'da belirtildiği gibi İmam Malik de buna göre fetva vermiştir. İbnu'l-Kasım diyor ki: Malik'e sordum: Bir kavim mescide gelip mescitin geniş sahasının kadınlarla; mescitin içinin de erkeklerle dolmuş olduğunu görseler ve erkekler kadınların arka taraflarında saf tutup imamla namazı kılsalar ne olur?". İmam Malik, namazları tamamdır, iade etmezler", dedi.[10]

Ancak müslüman toplumda duygu, ahlâk ve ibadetlerin temizliği konusunda, İslâm'ın koyduğu esaslara uygun olarak müslüman kadının namaz için mescide gitmesinin bir fitne ve fesada yol açmaması lazımdır.

Eğer herhangi bir sebepten dolayı kadının namaza çıkmasıyla fitne olacağından korkulursa, o takdirde namazını evinde kılması onun için daha hayırlı ve zaruridir. Yukarıda geçmiş olan İbni Ömer'in Peygamberimizden (s.a.) rivayet ettiği hadis de bu noktaya işaret etmiştir: *"Kadınlarınızı; mescitlerden menetmeyin. Evleri ise onlar için daha hayırlıdır."*

Öyle anlaşılıyor ki, bazı erkekler fitne meydana gelip yayılmasından korkuyorlar, bu endişeyle kadınlarını mescitlere çıkmaktan menediyorlardı. Bu sebeple kadınların zaman zaman mescitlerdeki cemaatle namaza katılmalarına engel olunmasını Hz. Peygamber yasakladı. Biraz yukarıda geçen hadisin baş tarafının açıkladığı da budur.

Rasûlullah'ın (s.a.) kadının, müslümanların mescitlerdeki hayır meclislerine ve davetlerine katılmasına ne kadar önem verdiğini gösteren başka hadisler de bulunmaktadır. Bunların bazılarını zikredelim:

Mücahid'in İbni Ömer'den rivayetine göre Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyurmuştur: *"Kadınları geceleyin mescitlere çıkmaktan menetmeyin."* Bunun üzerine Abdullah b. Ömer'in oğlu: Biz onlara çıksınlar da bunu

10 *el-Müdevvene*: 1/106.

fitne ve fesada vesile edinsinler diye müsaade edemeyiz, dedi. İbni Ömer, bu sözden dolayı oğlunu azarladı ve, "Ben, Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurdu, diyorum. Sen hâlâ: Biz onlara müsaade edemeyiz, diyorsun!, dedi. (Müslim).

Abdullah b. Ömer'in oğlu Bilâl babasından naklediyor: Rasûlullah (s.a.) buyurdu ki. *"Kadınlar sizden izin istedikleri vakit, onları mescitlerdeki nasiplerinden menetmeyin."* Bunun üzerine Bilâl: Vallahi onları mutlaka menederiz, demiş. Abdullah ona: "Ben, Rasûlullah (s.a.) buyurdu, diyorum. Sen ise hâlâ onları mutlaka menederiz, diyorsun", demiştir. (Müslim).

"Kadınlarınız mescitlere gitmek için sizden izin istedikleri vakit onları mescitlerden menetmeyin." (Müslim).

"Allah'ın kadın kullarını, Allah'ın mescitlerinden menetmeyin." (Buhari ve Müslim).

"Kadınlarınız mescitlere gitmek için sizden izin isterlerse onlara izin verin." (Müslim).

Müslüman kadının, müslümanların cemaatine katılıp namaz kılması mübahtır, yani bu konuda serbest bırakılmıştır ve bunda hayır vardır; fakat bu bazı şartlarla sınırlıdır. Bu şartların en önemlisi kadının koku sürünmemesi ve süslenip püslenip çıkmaması şartıdır.

Zeyneb es-Sakafiyye (r.a.) şöyle haber veriyor: Rasûlullah (s.a.): *"Kadınlar! Sizden biriniz yatsı namazına çıkarsa o gece koku sürünmesin."* buyurdu. (Müslim).

Kadına mescide çıkarken koku sürünmesini yasaklayan birçok hadis-i şerif gelmiştir. Bazılarını kaydedelim:

"Kadınlar! Sizden biriniz mescide giderse kokuya el sürmesin." (Müslim).

"Herhangi bir kadın koku sürünürse bizimle beraber yatsı namazında hazır bulunmasın." (Müslim).

Bayram Namazlarına Gider

İslâm kadına değer vermiş, Rabbine ibadet hususunda onu da erkek gibi yükümlü kılmış, Ramazan ve Kurban Bayramı namazlarındaki gibi hayra, müslümanların dualarına katılmak için genel toplantılara gitmesini teşvik etmiştir. Buhari ve Müslim'in *Sahih*'lerinde, bununla ilgili çeşitli hadisler bulmaktayız. Bunlara göre Rasûlullah (s.a.) bu ibadet ve cemaatlere kadınların hepsinin, genç kızların, evinden çıkmamayı tercih eden iffetli hanımların çıkmasını emretmiştir. Hatta hayızlı kadınların da namaz kılmasalar da bu hayırlı işlere ve müslümanların dualarına katılmalarını emir buyurmuştur. Bu iki bayram namazına hepsinin çıkması üzerinde öyle durmuştur ki, birden fazla cilbabı (geniş başörtüsü) olanın, cilbabı bulunmayan din kardeşine giydirmesini bildirmiştir. İşte bu, bütün kadınların bayram namazına gitmelerine, eşitlik, iyilik ve takvada yardımlaşma ve dayanışma içinde olmalarına teşviktir.

Ümmü Atıyye diyor ki: "Rasûlullah (s.a.) bize bayramlarda, kocaya varmamış genç kızlar ile perdenişin (evinden çıkmamayı tercih eden iffetli) hanımları, namazgaha çıkarmamızı, hayızlı kadınlara da musalladan, namazgahtan biraz uzak durmalarını emir buyurdu." (Müslim).

Yine ondan bir rivayet:

"Bayramlarda bize, örtülü hanımlara ve genç kızlara namazgaha çıkmamız emredilirdi. Hayızlılar da çıkar, fakat cemaatin arkasında bulunurlar, cemaatle beraber tekbir alırlardı." (Müslim).

Yine Ümmü Atıyye rivayet ediyor: "Rasûlullah (s.a.) bizc, Ramazan ve Kurban Bayramlarında genç kızları, hayızlı kadınları, perdenişin hanımları namazgaha çıkarmamızı emretti. Ama hayızlı kadınlar namazı kılmazlar, müslümanların dualarında hazır bulunurlardı. Ben: "Ya Rasûlallah! Bazen birimizin cilbabı (başörtüsü) bulunmuyor" dedim. O: *"Ona din kardeşi, kendi cilbablarından birini giydiriversin"*, buyurdu (Müslim).

İmam Buhari, *Sahih*'inde Hafsa binti Sirin'den rivayet ediyor: Biz, genç kızlarımızı bayramlarda namaza çıkmaktan menederdik. Bir kadın

gelip Benu Halef köşküne misafir oldu. Bize kızkardeşinden şöyle hikaye etti: Kızkardeşinin kocası Rasûlullah (s.a.) ile beraber on iki gazaya katılmıştı, kızkardeşi de altı gazada kocasının yanında bulunmuştu.

Kızkardeşi demiş ki: "Biz savaşta yaralıları tedavi eder, hastalara bakardık. Kızkardeşim Rasûlullah'a (s.a.): Birimizin cilbabı bulunmadığı zaman, bayram namazına çıkmamasında herhangi bir sakınca var mı? diye sormuş o da: *"Ona din kardeşi, kendi cilbablarından birini giydiriversin de hayra, müslümanların duasına hazır bulunsun."* buyurmuş. Hafsa diyor ki: Ümmü Atıyye gelince ona gidip: "Bunu sen Nebiy-yi Ekrem'den (s.a.) işittin mi?" diye sordum. -Babam ona feda olsun ki- Ümmü Atıyye Hz. Peygamberi (s.a.) her zaman "Babam ona feda olsun ki" diye anardı- şöyle buyurduğunu işitmişimdir: *"Perdenişin genç kızlar veya genç kızlar ve perdenişin (evine kapanmış iffetli) kadınlar, hayızlılar namaza çıksınlar da hayra ve müminlerin dualarına hazır olsunlar, hayızlı kadınlar namazgahtan biraz uzakta dururlar.* Hafsa diyor ki: Ona "Hayızlı kadınlar da mı?" dedim. Ümmü Atıyye: "Evet, hayızlı kadın Arafatta, şu şu yerlerde bulunmuyor mu?" diye cevap verdi.

İmam Buhari, *Sahih*'inde Ümmü Atıyye'den diğer bir rivayet naklediyor: "Bayram günü namaza çıkmamız emrolunurdu. Hatta genç kızları ve hayızlı kadınları da çıkarmamız emrolunurdu. Hayızlılar cemaatin arkasında bulunurlar, onların dualarıyla beraber dua ederler, o günün bereket ve hayrını umarlardı.

Şüphesiz bu sahih hadisler, Yüce Rasûlün (s.a.) müslüman kadının fikir ve his bakımından şuurlandırılmasına ne kadar önem verdiğini açıkça göstermektedir. O yüzden hayızlı kadınlar da dahil bütün kadınların namaza çıkmalarını emretmiştir. Halbuki hayızlıyken kadın namazdan sorumlu tutulmamış olup namazgaha gitmesi caiz değildir. Ancak Peygamberimiz'in (s.a.) daveti bütün kadınları içine almış, bu iki büyük bayrama onların da katılmalarını, hayırda ve müslümanların dualarında bulunmalarını, tekbir alanlar ile tekbir alıp dua edenler ile dua etmelerini,

bayram namazı sonrasında minberlerden İslâm ümmetinin meseleleri ile ilgili anlatılacakları öğrenip bilgi sahibi olmalarını arzu etmiştir.

Nebiy-yi Ekrem (s.a.) Hazretleri, kadının şuurlandırılmasına, hakka yöneltilmesine, müslüman toplumun oluşturulmasındaki sorumluluğa katılmasına özen göstermiş, hutbede, bir süreyi bunun için ayırarak kadınların toplandığı bölüme gitmiş, kadınlara vaaz ve nasihatte bulunmuştu; bu vaaz ve nasihati imam üzerine bir hak kılmıştır. Bunu Şeyhayn'ın İbni Cüreyc'den rivayet ettikleri hadiste bulmaktayız:

Diyor ki: Ben, Cabir'i şöyle derken işittim: "Hz. Peygamber (s.a.) Ramazan Bayramı günü kalkarak namaz kıldı. Hutbeden önce namazla işe başladı. Sonra cemaate hutbe okudu. Allah'ın Nebi'si (s.a.) hutbeyi bitirince minberden indi ve kadınların yanına gelerek onlara vaaz ve nasihatte bulundu. Kendisi Bilâl'in eline dayanıyordu. Bilâl ise elbisesini yaymıştı. Kadınlar onun içine sadaka atıyorlardı." Ben Ata'ya "Kadınların bu verdikleri Ramazan Bayramı zekatı mıydı? diye sordum "Hayır" dedi. "Lakin bu, onların o zamana mahsus verdikleri bir sadakaydı. Kadınlar büyük yüzükleri atıyor da atıyorlardı. "Şimdi de imamın hutbeyi bitirince kadınların yanına gelerek, onlara vaaz ve nasihatte bulunmasını üzerine bir hak görüyor musun?" dedim. "Evet, ömrüme yemin ederim ki, bu onlar üzerinde gerçekten bir haktır. Niçin bunu yapmazlar, bilmem." cevabını verdi.

Bu hadiste Peygamberimiz'in (s.a.) vaaz ve nasihatte bulunduğu ve onlardan gönüllerinden koparak verdikleri sadakaları Beytülmale aldığı görülüyor. Yine Buhari ve Müslim'in Tavus tarikiyle İbni Abbas'dan (r.a.) rivayet ettikleri hadiste Hz. Peygamberin (s.a.) kadınlara verdikleri sözlü taahhüdü hatırlatıp taahhütlerinde kararlı olup olmadıklarını sorduğu kaydı vardır:

İbni Abbas (r.a.) diyor ki: "Ramazan Bayramı namazında Peygamber (s.a.) minberden indi; Onun eliyle erkekleri oturttuğunu hala görür gibiyim. Sonra erkek saflarını yararak kadınların yanına geldi. Yanında Bilâl de vardı. Sonra; "'Ey Peygamber! Şayet mümin kadınlar Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmamak şartıyla sana söz vermeye gelirlerse.... kabul

et) (Mümtehine: 12) ayet-i kerimesini sonuna kadar okudu. Onu bitirdiği vakit kadınlara: *"Siz, bu ayetteki şartlar üzre devam ediyor musunuz?"* diye sordu. İçlerinden bir tek kadın: Evet, ya Nebiyyallah! dedi. Rasûl-i Ekrem'e (s.a.) o kadından başka cevap veren olmadı. O anda bu kadının kim olduğu bilinmiyordu.[11] Rasûlullah (s.a.): *"O halde sadaka verin!..."* buyurdu. Bunun üzerine Bilâl elbisesini yere yayarak: "Haydi buyurun! Babam anam size feda olsun", dedi. Artık kadınlar kimi halkalarını, kimi yüzüklerini Bilâl'in elbisesi içine atmaya başladılar."

Şüphe yok ki, Rasûl-i Ekrem'in (s.a.) namazgahta kadınlara vaaz ve nasihatte bulunması, onlardan sadaka alması, bağlılık sözlerinde kararlı olup olmadıklarını sorması, kadınları bu dinin belli başlı esaslarıyla sorumlu tutmak ve onları salih amel alanına yöneltmek içindir. Bütün bunlar bayram namazına çağırmak sayesinde gerçekleşmiştir. Bu da İslâm toplumundaki fert ve topluluk hayatında cemaatle namazın önemini göstermektedir.

İslâm, kadını mescitlerde cemaat namazına katılmakla yükümlü tutmasa da, kadınların bir yerde toplandıklarında farzlarını cemaat halinde kılmalarını teşvik etmiştir. O durumda imamlık eden kadın safın ortasında durur, ezan ve kamet getirmeleri gerekmez. Mü'minlerin annesi Ümmü Seleme kadınlara imam olduğu vakit böyle yapmıştır.[12]

Ratip Sünnetleri ve Nafileleri Kılar

Akıllı müslüman kadın yalnız farz olan beş vakit namazı kılmakla yetinmez, ratip sünnetleri de kılar, duha namazı, evvabin namazı, teheccüd namazı gibi nafile namazları da vakti ve gücü yettiği nisbette kılar. (Farzlardan önce ve sonra kılınan müekked sünnet namazlara Ratip sünnetler, denir.) Çünkü nafile namaz kulu Rabbine yaklaştırır, kula Allah sevgisi ve Allah'ın rızasını bahşeder, kulun itaatkar, kurtuluşa eren salihlerden olmasına vesile olur. Mümin kulu nafile

11 Hafız İbnu Hacer, *Fethu'l-Barî*'de onun "kadınların hatibesi" diye maruf, cesaretli Esma bint Yezid b. es-Seken olduğunu kaydetmiştir.

12 İbnu'l-Cevzi, *Ahkamu'n-Nisa*: 186; İbnu Kudame, *el-Muğni*: 2/202.

ibadetle Allah Tealâ'ya yaklaştıran mertebenin büyüklüğüne şu hadis-i kudsiden daha açık bir delil bulunamaz:

"Kulum bana nafile ibadetlerle durmadan yaklaşır; nihayet onu severim. Bir kere de onu sevdim mi, artık ben o kulumun işiteceği kulağı, göreceği gözü, kuvvetle kavrayacağı eli ve yürüyeceği ayağı olurum, (fena şeyleri dinlemekten, fena şeylere bakmaktan, helal olmayan şeylere el uzatmaktan, fena yoldan yürümekten onu korurum). Eğer benden bir şey dilerse onu veririm, bana sığınırsa muhakkak onu himaye ederim." (Buhari).

Allah'ın kulunu sevmesine bağlı olarak gök ve yer halkı da onu sever. Bunun doğruluğuna delil de Ebu Hüreyre'nin (r.a.) rivayet ettiği şu hadistir: Allah bir kulunu severse Cibril'e: *"Allah filanı seviyor, onu sen de sev", diye emreder. Cibril de onu sever ve sema ehline: Allah filanı seviyor, siz de onu seviniz, diye seslenir. Bunun üzerine gök halkı o kimseyi sever. Sonra da yeryüzünde onun sevgisi kalplerde yerleşir.*

Allah Tealâ bir kuluna buğzederse, onu sevmezse, Cibril'e: "Ben filana buğzediyorum, sen de buğzet!" diye hitap eder; Cibril de ona buğzeder. Sonra sema halkına: Allah Tealâ, filan kuluna buğzediyor, siz de ona buğzedin! diye seslenir. Sonra da yeryüzünde o kimseye karşı kin ve nefret uyanır." (Buhari).

Bunun için Rasûlullah (s.a.) geceleyin mübarek ayakları şişinceye kadar ayakta kalır, namaz kılardı. Bunun üzerine müminlerin Annesi Hz. Aişe (r.a.) kendisine: "Ya Rasûlallah! Geçmişteki ve gelecekteki günahların mağfiret olunduğu halde niçin böyle yapıyorsun?" diye sorduğunda ona: *"Rabbime şükreden bir kul olmayayım mı?"* diye cevap verirdi. (Buhari ve Müslim).

Müminlerin Annesi Zeynep (r.a.) nafile namaz kılar ve namazı uzatırdı. Mescitde iki direk arasına bir ip bağlamıştı. Yorulduğunda veya kendisine biraz gevşeklik hali geldiğinde ona tutunup dinlenmeye ve dinçleşmeye çalışırdı. Rasûlullah (s.a.) mescide girdiği vakit o ipi görüp:

"Bu nedir?" diye sormuştu. "Zeyneb'in, namaz kılıyor, kendisine yorgunluk veya gevşeklik geldiği zaman ona tutunuyor." denilmiş. Bunun üzerine Cenab-ı Peygamber (s.a.) "Çözün onu. Biriniz dinçlik hissettiği sürece namaz kılsın. Yorulduğu veya gevşeklik hali geldiği vakit otursun." buyurmuştur."[13]

Esedoğulları kabilesinden el-Havla binti Tuveyt adında bir kadın vardı. Bütün gece uyumaz, namaz kılardı. Bir gün müminlerin annesi Hz. Aişe'ye (r.a.) uğramış. Aişe'nin yanında Rasûlullah (s.a.) bulunuyormuş. Hz. Aişe ona demiş ki: "Bu kadın el-Havla bint Tuveyt'tir. Geceleyin uyumadığını söylerler." Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.): *"Geceleyin uyumuyor ha! Siz güç yetirebileceğiniz işleri yapın. Vallahi siz bıkmadıkça Allah da bıkma muamelesi yapmaz. O'nun en sevdiği ibadet az da olsa devamlı olan ibadettir."* buyurmuşlardır. (Buhari ve Müslim). (Yani sizin takatinizi kat kat aşacak şekilde yapacağınız ibadetleri Allah kabul eder; lâkin hiçbir zaman, işinizi gücünüzü bırakıp bütün vaktinizi ibadete ayırmanızı istemez.)

Peygamberimizin sünneti erkek kadın bütün müslümanlara nafile ibadetlere koyulmayı sevdirmiş, onlara teşvik eylemiştir. Fakat aynı zamanda ibadette ölçülülüğe, orta karar gitmeye, aşırılığa kaçmamaya da davet etmiştir. Böylelikle müslüman insanın şahsiyetindeki hikmetli dengeyi gerçekleştirmeyi, omuzuna ağırlık bindirmeden, belini bükmeden, devamını aksatmadan ibadetini kolaylık, zindelik ve istek içerisinde sürdürmesini sağlamayı hedeflemektedir. Çünkü Peygamber sünnetine göre amellerin Allah Tealâ'ya en sevimlisi, az da olsa, sürekli, devamlı olanıdır. Hz. Aişe (r.a.)'ın rivayetine göre Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurmuştur: *"Amellerin Allah Tealâ'ya en sevimlisi, az da olsa en devamlı olanıdır."* Ravi: "Aişe, bir ameli işlediği vakit ona devam ederdi." demiştir.[14]

Salih amellere devam etmek sadece Hz. Aişe'nin (r.a.) işlerinden değildi. Rasûlullah'ın (s.a.) ehl-i beytinin, hanımları, akrabaları, yakınları

13 *Müslim*, Devamlı yapılan amelin fazileti bölümü.
14 *Müslim*, aynı yer.

gibi seçkin şahsiyetlerin durumu da böyleydi. Müslim'in Hz. Aişe'den (r.a.) rivayet ettiği hadis de bunu göstermektedir:

Rasûlullah'ın (s.a.) bir hasırı vardı. Onu geceleyin kendine tahsis eder de içinde namaz kılardı, gündüzün ise yere yayardı. Derken cemaat de onun namazına uymaya başladılar. Ve bir gece toplandılar. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.): *"Ey cemaat! Siz gücünüzün yeteceği işlere bakın. Çünkü siz usanmadıkça Allah Tealâ usanma muamelesi yapmaz. Allah katında amellerin en sevimlisi, az da olsa, devam üzre yapılandır."* buyurdu. Ravi diyor ki: *"Al-i Muhammed (s.a.) bir iş yaptılar mı, artık ona hep devam ederlerdi."* (Müslim).

Namazı Güzel Bir Şekilde Eda Eder

Takva sahibi şuurlu müslüman kadın, namazını güzel bir şekilde, kalp huzuru ve huşu ile dopdolu olarak vücut organları sükunet içinde eda eylemeye özen gösterir. Namazda okuduğu Kur'an-ı Kerim ayetlerini düşünür, tekrarladığı tesbihat ve duaların manalarını zihninde canlandırır. İçi, Allah Tealâ'ya huşu ve hürmetle dolup taşar, kalbi hidayet ve O'na şükür ve kulluk duygusuyla çarpar. Namazda aklına, gönül huzurunu ve zihin safiyetini bozacak şeytanî bir düşünce gelirse hemen onu kovmaya çalışır. Okumakta olduğu Allah kelamını, dilinin tekrarladığı tesbihat ve hamd ü senayı derinden düşünerek namazını tamamlar.

Müslüman kadın, namazdan çıkıp hemen ev işlerine dalmaz, dünya meşgalelerine koyulmaz. Aksine Rasûlullah'ın (s.a.) yaptığı gibi üç kere Allah Tealâ'ya istiğfar eder, onun dediği gibi, şöyle der:

"Allah'ım selâm sensin, selamet de ancak sendendir. Mübareksin, ey Celal ve ikram Sahibi!" (Müslim).

Sonra Sünnet-i Mutahhara'da yer alan ve Rasûlullah'ın (s.a.) namazı bitirdikten sonra okuduğu tesbihat ve zikirleri tekrar eder. Bunlar çok ve çeşitlidir. Bazıları şunlardır: Namazdan sonra 33 kere Sübhanallah, 33 kere Elhamdülillah, 33 kere Allahu Ekber der. Yüzü tamamlamak üzere de şunu söyler:

"Allah'dan başka hiçbir ilah yoktur. Yalnız O vardır. Şeriki (benzeri) yoktur. Mülk O 'nundur. Hamd de O'na mahsustur. Hem o, her şeye kadirdir."

Çünkü Rasûlullah (s. a.) şöyle buyurmuştur: "Bir kimse her namazın sonunda Allah'a 33 kere tesbih, 33 kere hamd eder, 33 kere de tekbirde bulunursa bunların toplamı 99 eder. Yüze tamamlamak üzere de:

"Lâ ilahe illallahu vahdehu lâ şerike lehü, lehül mülkü velehül hamdü vehuve alâ külli şey'in kadîr. Derse, günahları denizin köpüğü kadar bile olsa yine affolunur. "[15]

Sonra Allah'a yönelir; dünya ve ahirete dair bütün işlerini ıslah etmesi, zahiren ve batınen başarı lütfetmesi için O'na candan dua eder.

Bu şekilde müslüman kadın namazdan çıkmış olur. Artık içi temizlenmiş kalbi huşu içinde, ruhu safiyete ermiştir; bütün varlığı ve ruhu enerjiyle dolmuştur. Bu güç, hayatın yükü ve ağırlığı, evin ve anneliğin meşakkatlerine, sıkıntılarına karşı ona yardım eder ve Rabbinin emin himayesi altında hayata devam eder. Başına bir kötülük geldiğinde feryadı figan koparmaz, hayır ve bolluğa erdiğinde elini sıkı tutmaz ve sadaka verir. İşte sadıkane, huşu içinde namaz kılan hanımların hali böyledir:

"Gerçekten insan, hırsına düşkün (ve sabrı kıt) yaratılmıştır. Kendisine şer dokundu mu feryadı basandır. Ona hayır dokununca da çok cimridir. Ancak namaz kılanlar müstesna ki onlar namazlarına devam edenlerdir. Mallarında sail (dilenci, muhtaç) ve mahrum (iffetinden dolayı kimseden bir şey istemeyen) için belli bir hak tanıyanlardır." (el-Mearic: 19-25).

Malının Zekatını Verir

Müslüman kadın, zekat icap edecek miktarda bir mal ve varlık sahibi ise, malının zekatını verir. Malının bir seneki miktarını ince bir hesap ile

15 *Müslim*, Mescitler bölümü.

tespit eder ve verilmesi kendisi üzerine farz olan miktarı tam bir emanet, dikkat ve özenle gereken yerlere verir. Zira zekat İslâm'ın rükünlerinden bir rüküdür, şarttır. Her sene verilmesi gerekir. Miktar milyonlara veya milyarlara varsa dahi. Bu hususta gevşeklik ve ihmal göstermek caiz değildir. Takva sahibi şuurlu müslüman kadın, vermesi gereken zekatın bir kısmını kaçırmayı aklının ucundan bile geçirmemelidir.

Çünkü zekat malî bir farz ibadettir, miktarı belirlidir. Allah Tealâ zekatı, erkek olsun kadın olsun, zekat verme miktarı mala sahip bulunan her müslümana farz kılmış ve zekatın verilmeyip elde tutulmasını, meşruluğunu inkâr etmeyi çirkin, bir dini reddetme, açık bir küfür saymıştır. Dinî hükümlerin de beyan eylediği üzere böyle olan kişiye, zekatı eksiksiz verinceye dek savaş açılır. İslâm dininden dönenlere karşı Hz. Ebu bekir'in (r.a.) aldığı şerefli tavır hala hatırlanmakta, onlar hakkındaki unutulmaz sözü yüzyıllardır tekrarlanıp durmaktadır: *"Vallahi, namaz ile zekat arasında ayırım gözetenle savaşırım."*

Hakikaten bunlar unutulmaz, ebedi sözlerdir; din ile dünya arasını birbirine bağlayan bu dinin büyüklüğünü ilan etmekte, kâmil ve mükemmel olan bu dinin tabiatını Hz. Ebu bekir'in (r.a.) derin bir anlayışla kavrayıp vicdanda bulunan iman ile onu gereğince uygulama ve yürütme arasındaki bağı sağlamlaştırdığını ortaya koymaktadır. Çünkü Kur'an-ı Kerim ayetleri peşpeşe, birbirinden ayrılmadan, birbirini takviye ederek gelmiş, mümin gönüllere bu dine iman sarayını kurarken namaz ile zekatı yanyana zikretmiştir:

"Onlar namazı kılarlar, zekatı verirler." (Maide: 55).

"Namazı kılınız, zekatı veriniz." (el-Bakara: 43).

"İman eden, iyi amellerde bulunan, namazı dosdoğru kılan, bir de zekatı veren kimselere, Rableri katında mükafatlar vardır. Onlara hiçbir korku yoktur, onlar mahzun da olacak değillerdir." (el-Bakara 277).

Şuurlu, takva sahibi müslüman kadına gizli kalmayan bir hususdur ki, kadına malı konusunda bağımsızlık hakkı veren, onu hiçbir nafaka ile yükümlü tutmayan, bilâkis nafakayı erkeğe yükleyen İslâm, işte aynı İslâm, kadına malında zekatı farz kılmış, onu fakire ait bir hak kabul eylemiştir. Artık hiçbir müslüman kadın zekatını çıkarıp meşru olan yerlere verme hususunda duraksamaz; kendisi kadındır, asla nafaka ile yükümlü değildir gibi mazeretler ileri sürmez. Öyle derse o zaman bilmelidir ki dini anlayışında hata ve kusuru bulunmaktadır, imanında fesat, şahsiyetinde bozukluk vardır. Yahut da görünürde müslüman bir kadındır, lakin gaflet içindedir, şuursuzdur; karakteri hırs ve mal sevgisiyle yoğrulmuştur, namaz kılıp oruç tuttuğu, haccettiği halde zekatını çıkarıp vermek hatırına gelmemektedir. Bazan o çok olan malından sadece bir kaç parça sadaka verebilmektedir. Bu sınıf kadınların İslâmın istediği müslüman kadın örneğiyle hiçbir ilgisi yoktur.

Ramazanda Orucunu Tutar, Gece Namazına Kalkar

Takva sahibi müslüman kadın, gönlü imanla dolu ve mamur olarak Ramazan ayında orucunu tutar. Çünkü: *"Faziletine inanarak ve mükafatını umarak Allah rızası için Ramazan orucunu tutan kimsenin geçmiş küçük günahları affolunur"* (Buhari, Müslim). Ve oruca zarar verecek veya sevabını azaltacak her şeyden dillerini, gözlerini, organlarını koruyan güzel ahlâk sahibi hanımların ahlâkına sahip olur. Eğer çekişme, didişme, kavga fitnesiyle karşı karşıya kalırsa Hz. Peygamberin (s.a.) oruçlu erkek ve kadınlara tavsiye ettiği esas ile amel eder:

"Sizden biriniz oruçlu bulunduğu gün çirkin söz söylemesin ve kimse ile çekişmesin. Şayet biri kendisine söver veya çatarsa :Ben oruçluyum, desin." (Buhari).

"Kim yalan söz ve yalancılıkla iş yapmayı terketmezse yemeği ve içmeyi bırakıp aç durmasın, Allah (bu yaptıklarının) katında hiçbir kıymeti yoktur." (Buhari).

Şuurlu müslüman kadın, Ramazan ayında başka aylar gibi olmayan bir ayın gölgesinde bulunduğunu hisseder. O ayda salih amellerin sevapları kat kat artırılır, hayır kapıları ardına kadar açılır. O ayda oruç Allah rızası için tutulur; karşılığını mükafatını O verir. O lûtfu bol, nimetleri çok, bağışlayıcı olan Allah Tealâ'nın vereceği mükafat tarif edilemeyecek, anlatılamayacak kadar yüksekliktedir. Aziz ve Celil olan Allah Tealâ hadis-i kudsîde şöyle buyurur:

"Ademoğlunun her amelinin karşılığı kat kat verilir. Bir hasene (iyilik) on katından yediyüz katına kadar mükafatlandırılır. Yalnız oruç müstesna; onun mükafatını ben veririm. Zira yemesini ve nefsani arzularını, sırf benim için terkediyor. Oruçlu için iki sevinçli an vardır: Biri iftar ettiği, diğeri de Allah'a kavuştuğu vakittir. Ağzının kokusu da Allah Tealâ nezdinde misk kokusundan daha hoştur:" (Müslim).

İşte bu sebeple zekî ve uyanık müslüman kadın Ramazan ayında ev işleriyle mübarek vakitleri iyi ayarlamalı, sayılı günleri, ibadet, salih amel ve Allah'a yakınlaşma yoluyla değerlendirmelidir. Ev işleri onu beş vakit namazı zamanında kılmaktan, Kur'an-ı Kerim okumaktan, nafile namazdan alıkoymamalıdır. Gece oturmaları ve toplantıları gece ibadeti yapmasına, teheccüde kalkmasına, dualar etmesine engel olmamalıdır. Allah Tealâ'nın, Ramazan ayında geceleri ibadet ve taatle meşgul olan mümin erkek ve kadınlara hazırlamış olduğu büyük sevabı, geniş af ve mağfireti bilerek, düşünmelidir:

"Bir kimse Ramazan-ı Şerifin gecelerinde ibadetin sevabına inanarak ve mükafatını umarak Allah rızası için teravih namazını kılarsa (kul hakkı hariç) geçmiş günahları mağfiret olunur." (Buhari, Müslim).

Zira Rasûlullah (s.a.) Ramazan ayında başka aylarda olmadığı kadar, özellikle de son on gününde (aşr-ı ahir), çok salih amel işlemeye gayret ederdi. Hz. Aişe (r.a.) diyor ki: *"Rasûlullah (s.a.), Ramazan ayında diğer aylardaki çalışmasından fazla çalışırdı. Ramazan'ın son on gününde de Ramazan'ın diğer günlerindeki ibadetten fazla ibadet ve taate gayret ederdi."* (Müslim.)

Yine Hz. Aişe anlatıyor: *"Rasûlullah (s.a.), Ramazan ayının son on günü girdiğinde bütün geceleri ihya eder, hane halkını uyandırır; ciddiyetle ibadete dalar ve zevcelerine yaklaşmazdı."* (Buhari, Müslim).

Hz. Peygamber (s.a.) kadir gecesini araştırmayı emreder, o geceyi ibadetle geçirmeyi teşvik ve tergipte bulunurdu:

"Kadir gecesini, Ramazan-ı Şerifin son on gününde arayın." (Buhari, Müslim).

"Üstünlüğüne inanarak ve sevabını umarak Kadir gecesini ihya eden kimsenin geçmiş günahları af ve mağfiret olunur." (Buhari, Müslim).

Bu kıymetli ay, halisane ibadet etme ayıdır. Ciddi müslüman kadın Ramazan gecesini eğlence ile, boş gece oturmalarıyla geçirmez ki, sabah yaklaşıp aile fertlerini gözlerini uyku bürüdüğünde onlara yiyecekleri bir kaç lokma sunsun, sonra da yataklarına çekilerek derin bir uykuya dalsınlar ve o halde içlerinden biri sabah namazını güneş doğmadan kılmak ve diğer aile efradını da uyandırmak için uyanabilsin.

Bilâkis, şuurlu olan, kendisi ve aile fertlerinin hepsinin Ramazan'da İslâmî bir hayat yaşamasını gözeten, buna önem veren müslüman kadın, Ramazan ayı gecelerinde hayatı düzene koymak için çalışır. Şöyle ki, aile fertleri teravih namazından döndükten sonra fazla oturmaz, uyanık kalmazlar, çünkü birkaç saat sonra hemen gece namazı ve ibadeti, sahur yemeği yemek için uyanacaklardır. Zira Rasûlullah (s.a.), çok hayır bulunan sahur yemeğine kalkmayı emretmiştir: *"Sahur yemeği yiyin; çünkü sahurda bereket vardır."* (Buhari, Müslim).

Aklı başında bulunan müslüman kadın, Rasûl-i Ekrem'in (s.a.) emrine uymak için aile fertlerinin hepsinin sahur yemeğine uyanmasına yardımcı olur, böylece gece ibadetini hatırlatmak, sabah namazını cemaatle camide kılmak için ruhlara şevk vermek gibi faydaların yanısıra oruca vücudun dayanıklılığını arttırmak gibi sahurdan umulan bereketler elde edilmiş olur. Cenab-ı Rasûlullah (s.a.) kendisi böyle yapar, ashabını da buna alıştırırdı:

Zeyd b. Sabit (r.a.) diyor ki: "Biz Rasûlullah (s.a.) ile beraber sahur yemeği yedik, sonra sabah namazı kıldık". Zeyd'e: Namaz ile sahur arasında ne kadar zaman geçti? diye sordular. "Orta okuyuşla elli ayet okuyacak kadar." cevabını verdi. Hiç şüphe yok ki Ramazan-ı Şerifte aile fertlerinin hepsi için bu hayrın gerçekleşmesine sebep olan müslüman kadına Allah Tealâ bol bol mükafatlar, büyük sevaplar verecektir:

"İman edip de güzel güzel amellerde bulunanlar; şüphe yok ki, biz iyi amel ve hareket edenin mükafatını zayi etmeyiz." (Kehf: 30).

Nafile Oruç Tutar

Takva sahibi müslüman kadın, Ramazan ayı dışında da, eğer zor gelmezse nafile oruç tutar; Arife günü, Aşura günü, Muharrem ayının dokuzuncu ve onuncu günü gibi günlerde tutulan oruç Yüce Rasûlün'de (s.a.) haber verdiği üzere günahlara keffaret olacak salih amellerdendir.

"Ebu Katade'den (r.a.) rivayet ediliyor ki: Rasûlullah'a (s.a.) Arife gününde tutulan orucun faziletinden soruldu da: *"Geçmiş bir senenin ve gelecek senenin günahlarına keffaret olur."* buyurdu. (Müslim).

İbni Abbas'dan (r.a.) gelen bir rivayete göre Rasûlullah (s.a.) Aşura gününde oruç tutar ve o günlerde oruç tutmayı emrederdi. (Buhârî ve Müslim).

Ebu Katade'den (r.a.) başka bir rivayet şöyledir: Rasûlullah'a (s.a.) Aşura gününde tutulan orucun fazileti soruldu: *"Geçmiş senenin günahına kefaret olur."* buyurdu. (Müslim).

İbni Abbas (r.a.) diyor ki: Rasûlullah (s.a.): *"Gelecek seneye kadar yaşarsam, Muharrem ayının dokuzuncu gününde muhakkak oruç tutarım."* buyurdu. (Müslim).

Şevval ayındaki altı gün oruç da böyledir. Onun fazilet ve sevabı hakkında Ebu Eyyub el-Ensari'nin rivayetine göre Yüce Rasûl (s.a.) buyurmuştur ki:

"Ramazan orucunu tutup da Şevval'den de altı gün oruç tutan kimse, bütün sene oruç tutmuş gibidir; her sene böyle yaparsa bütün ömrünü oruçlu geçirmiş gibi olur." (Müslim).

Her aydan üç gün oruç tutmak da müstehaptır. Bu hususta Ebu Hureyre (r.a.) der ki:

"Rasûlullah (s.a.) üç şeyi bana tavsiye etti. Her aydan üç gün oruç tutmayı, kuşluk (duha) vaktinde iki rekat namaz kılmayı ve uyumadan önce vitir namazını eda etmeyi." (Buhârî, Müslim).

Ebud-Derda (r.a.) da şöyle der: *"Sevgili efendim Rasûlullah (s.a.) bana üç şeyi tavsiye etti ki yaşadığım müddetçe bunları bırakmayacağım: Her ayda üç gün oruç tutmayı, kuşluk (duha) namazını kılmayı ve de uyumadan evvel vitir namazını eda etmeyi."* (Müslim).

Abdullah b. Amr b. el-As (r.a.)'da "Rasûlullah (s.a.): *"Her ayda üç gün oruç tutmak, bütün hayatını oruçla geçirmek gibidir."* buyurdu, demiştir. (Buhârî, Müslim).

Bu günlerin her ayın on üçüncü, on dördüncü ve on beşinci günleri olduğunu belirleyen rivayetler olduğu gibi Rasûl-i Ekrem'in (s.a.) hangi gün olduğunu sınırlamadan her ay üç gün oruç tuttuğunu ifade eden rivayetler de bulunmaktadır:

Muazetü'l-Adeviyye diyor ki: Hz. Aişe'ye (r.a.): *"Rasûlullah (s.a.) her ayda üç gün oruç tutar mıydı?"* diye sorduğumda: *"Evet"* dedi. *"Ayın hangi günlerinde tutardı?"* diye sorduğumda: *"Evvelinden, ortasından, rastgele tutardı."* cevabını verdi. (Müslim).

Beytullah'ı Hacca Gider

Dininin yolunu ve kaidelerini iyi bilen müslüman kadın, ne zaman güç ve kudreti yeterse Allah'ın Beyt-i Haramını haccetmeyi bir hedef olarak göz önüne alır. Hacca yolculuk için meşru yol ve vasıta imkânını elde edince, yola çıkmadan önce basiret, şuur ve göz önünde canlandırarak hac hükümlerini inceleyip okumaya koyulur. Ta ki hac görev ve ibadetlerini eda etmeye başladığında, işlediği amelleri anlayarak, şuurlu ve hikmetini bilerek yerine getirsin, haccı meşru şartlarını tamamen toplamış sahih şekilde olsun, böylece Rasûl-i Ekrem'in (s.a.) haber verdiği gibi erkeklerin yaptığı cihad yerine geçsin:

Müminlerin Annesi Hz. Aişe (r.a.) diyor ki: *"Ya Rasûlallah! Gazaya çıkıp sizinle beraber cihad etmeyelim mi? diye sordum. "Cihadın en iyi ve en güzeli hacdır, mebrur hacdır."* buyurdu. Hz. Aişe (r.a.): *"Ben bunu Rasûlullah'dan (s.a.) işittikten sonra artık haccı bırakmam"*, demiştir. (Buhârî). (Mebrur hac, bütün şartlarına uygun olarak, büyük ve küçük günah işlemeden eda edilen hacca denir.)

Umreye Gider

Müslüman kadına gerekli imkânlara sahip olduğunda hacca gitmek farz olduğu gibi, imkânı bulunduğu takdirde umreye gitmesi de icap eder. Özellikle Ramazan ayında eda edilen umrenin sevabı, Rasûlullah (s.a.) ile beraber eda edilen bir hacca denktir. İmam Buhari'nin İbni Abbas'dan (r.a.) rivayet ettiği hadiste bu zikredilmiştir:

"Nebiy-yi Muhterem (s.a.) haccından döndüğü vakit Ümmü Sinan el-Ensariyye'ye: "Haccetmene ne engel oldu?" diye sordu. O kocasını kasdederek: *"Ebu Fülan; onun iki devesi var, birine binerek hacca gitti, öteki de toprağımızı suluyor."* dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.): *"Ramazan ayı gelince umreye git; çünkü Ramazanda yapılan umre bir hacca denktir."* buyurdu. İbni Abbas'dan (r.a.) gelen diğer rivayet: *"Ramazan'da yapılan bir umre, benimle beraber eda edilen bir hacca denktir."* şeklindedir.

Rabbinin Emrine İtaatkârdır

Şuurlu müslüman kadın, Allah Tealâ'nın emretmiş olduğu şer'î görevler ile yükümlü olduğunu aklından çıkarmamalıdır. Bu konuda onun durumu ile erkeğin durumu aynıdır. Sadece kadına ait olup erkeği ilgilendirmeyen, veya sadece erkeğe ait olup kadını ilgilendirmeyen meseleler dışında yükümlülük açısından aralarında fark yoktur, Allah Tealâ huzurunda sorumlulukları eşittir:

Allah Tealâ buyurur ki:

"Şüphesiz müslüman (Allah'ın emrine ram olan) erkeklerle müslüman kadınlar, iman eden erkeklerle iman eden kadınlar, taate de-

vam eden erkeklerle taate devam eden kadınlar, sadık erkeklerle sadık kadınlar, sabreden erkeklerle, sabreden kadınlar, mütevazı erkeklerle mütevazı kadınlar, sadaka veren erkeklerle sadaka veren kadınlar, oruç tutan erkeklerle oruç tutan kadınlar, iffetlerini koruyan erkeklerle iffetlerini koruyan kadınlar; işte bunlar için Allah mağfiret ve büyük bir mükafat hazırlamıştır." (Ahzab: 35).

"Gerek erkekten, gerek kadından kim mümin olarak iyi amel işlerse, hiç şüphesiz onu (dünyada) çok güzel bir hayat ile yaşatırız ve onlara muhakkak yapageldiklerinin daha güzeliyle ecir veririz." (Nahl: 97).

"Nihayet Rableri onların dualarına (şöyle) icabet etti: İçinizden gerek erkek, gerek kadın -ki kiminiz kiminizden (hasıl olmadır)- bir iş yapanın amelini ben elbette boşa çıkarmayacağım. İşte hicret edenlerin, yurtlarından çıkarılanların, benim yolumda işkenceye, hakarete, ziyana uğrayanların, savaş yapanların ve öldürülenlerin de, andolsun suçlarını örteceğim ve andolsun, Allah tarafından bir mükafat olmak üzere, onları altından ırmaklar akan cennetlere de sokacağım. Daha güzel mükafat ise Allah'ın yanındadır:" (Ali İmran: 195).

Kur'an-ı Kerim'de veya Sünnet-i Mutahhara'da "Ey insanlar!" dendiği zaman, bu hitap erkekleri de kadınları da kapsar. İmam Müslim'in şu rivayeti de bunu gösterir.

Müminlerin Annesi Seleme (r.a.) demiştir ki: İnsanların "havz"dan bahsettiklerini duyardım, fakat bunu Rasûlullah'dan (s.a.) işitmemiştim. Yine bundan bahsedilen bir gündü. Bir cariye de saçlarımı tarıyordu. Birden Rasûlullah'ın *"Ey insanlar!"* dediğini işittim. Cariyeye: "Çekil gideyim" dedim. "Ama o erkekleri çağırdı sadece, kadınları çağırmadı ki", dedi. "Hayır o Ey insanlar! dedi. Ben de insanlardanım", dedim. Devamında Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurdu: *"Ben sizin için havzın başına önce varacağım. Bana bakın! Sakın biriniz gelip de kaybolmuş develerin uzaklaştırıldığı gibi benden uzaklaştırıldığında ve ben bunun sebebini sorduğumda; "Sen hakikaten bunların senden son-*

ra neler icad ettiklerini bilmezsin!" denilmesin. Ben de: (O halde o kişiler) "Uzak olsun!" demeyeyim."

Kadın ve erkek, Aziz ve Celil olan Allah'ın huzurunda, O'nun emrine uyma ve yasağından kaçınma konusunda eşittirler. Ondan dolayı müslüman kadın, Allah Tealâ'nın emrettiklerini yerine getirir, yasakladığı şeylerden kaçınır. İnanır ki hayatında yaptığı iş ve hareketlerden sorumlu tutulacaktır: Hayır işlemişse karşılığında hayır bulacak, şer işlemişse karşılığında cezasını görecektir.

Müslüman kadın, Allah'ın çizdiği sınırlarda durup kalır, onları aşmaz, harama düşmez. Aksine devamlı şekilde Allah ve Rasûlünün hükmünü arar, hayatındaki bütün işlerde o hükümlere itaat edip, onlara göre hareket eder.

Müslüman kadının tarihinde, kadınlar için yüz akı olan, Allah'ın hükmünü daima göz önüne aldıkları, ondan ayrılmayı, sapmayı düşünmeden ortaya koydukları birçok tavır mevcuttur.

Bunlardan birini İmam Ahmed ve Ebu Davud rivayet etmektedir. İbni Kesir de bunu Mücadile Suresi'nin baş tarafında zikretmiştir. Hadise Havle bint Salebe ile kocası Evs b. es-Samit arasında geçmiştir.

Havle diyor ki: Vallahi, Allah Tealâ Mücadile suresinin başındaki ayeti ben ve Evs b. es-Samit hakkında indirdi. Ben, onun nikahında idim. O yaşlı ve huysuz bir adamdı. Bir gün yanıma geldi. Kendisine bir şeyden dolayı karşılık verdim de kızdı ve: "Sen bana anamın sırtı gibi ol." dedi. Sonra dışarı çıktı. Kavminin bulunduğu mecliste bir müddet oturup döndüğünde yanıma geldi. Benimle ilişkide bulunmak istiyordu: "Asla, dedim, Havle'ciğin canı kudretinde olan Allah'a yemin olsun ki, o sözü dedikten sonra artık Allah ve Rasûlü hakkımızda hüküm verinceye kadar bana yanaşamazsın. Bana hücum etti ama bir kadının zayıf bir yaşlı adamı mağlup edebileceği bir güçle kendimi savundum ve onu ittim. Sonra çıkıp komşu kadınlardan birine gittim, elbiselerini ödünç aldım. Ve çıktım Rasûlullah'ın (s.a.) yanına vardım,

huzurunda oturdum, başıma gelenleri ona anlattım. Adamın kötü huylarından çektimlerimi şikayete başladım.

Havle devam ediyor: Rasûl-i Ekrem (s.a.): *"Ey Havle'cik, o amcanın oğludur, yaşlı bir ihtiyardır, onun hakkında Allah'dan kork."* demeye başladı. Vallahi, ben oradan daha ayrılmadan hakkımda Kur'an indi. Rasûlullah'ı (s.a.) vahiy inerken bürüyen hal bürüdü, sonra açıldı ve şöyle buyurdu: *"- Ya Havle, Allah, seninle kocan hakkında Kur'an indirdi."* buyurdu-. Sonra da bana: *"Kocan hakkında direşip duran (tekrar tekrar sana başvuran), Allah'a da şikayet etmekte olan kadının sözünü, Allah dinlemiştir. Allah sizin konuşmanızı (zaten) işitiyordu. Çünkü Allah hakkıyle işitici, kemaliyle görücüdür, içinizden zıhar yapanların karıları onların anaları değildir...."* ayetini *"... Bu hükümler, Allah'ın (tayin ettiği) sınırlardır. Kafirler için ise elem verici bir azap vardır."* (Mücadile: 1) cümlesine kadar okudu. Rasûlullah (s.a.): *"Ona söyle, keffaret olarak bir köle azad etsin."* dedi. Ben: Ey Allah'ın Rasûlü, onun yanında azad edecek kölesi yok ki, dedim." *"O halde iki ay birbiri ardına oruç tutsun."* buyurdu. Ben yine: Vallahi, o yaşlı bir ihtiyar adamdır, oruç tutamıyor, dedim. *"O takdirde altmış fakiri, bir vask*[16] *hurmayla doyursun."* buyurdu. Yine: Ey Allah Rasûlü! Vallahi onun yanında o da yoktur, dediğimde Rasûl-i Muhterem (s. a.): *"Ona bir farak (1 Farak 30 sa' tutan bir ölçektir) hurma ile biz yardım edeceğiz."* buyurdu. Ben: -Ya Rasûlallah, ben de ona diğer bir farak ile yardım edeceğim, dediğim vakit Hz. Peygamber (s.a.): *"İsabet edersin, çok iyi edersin. Şimdi gidip onun adına tasadduk et, sonra amcaoğluna iyilik etme yollarını ara."* buyurdu. Ben de dediklerini yaptım.[17]

Havle bint Sa'lebe, kocasını ağzından çıkan zıhar ifadelerinden sonra bir an bile onunla beraber yaşamaya tahammül edememiştir. Zıhar ifadeleri cahiliyet döneminde boşama manasına gelirdi. Hemen, Allah'ın kendisi ve kocası hakkındaki hükmünü öğrenmek için Rasûlullah'a (s.a.)

16 Vask, 60 sa'ya eşit bir ölçektir, 1 sa' = 2,917 kg. Buna göre 60 sa; yaklaşık 175 kg. eder. [Mütercim]

17 *Ebu Davud*, Talak: 7; Ahmed, *Müsned:* 6:411.

müracaat eylemiş; hatta dışarıya çıkıp Allah Rasûlü'nün (s.a.) huzuruna gitmek için giymeye uygun bir elbisesi de bulunmadığı için komşularından birinden ödünç bir elbise almış, sonra da hemen çıkıp, Allah Tealâ'nın kendisi hakkındaki hükmünü -ona uymak niyetiyle- duymak için Rasûlullah'ın (s.a.) meclisine koşmuştur.

Şüphesiz ki, bu büyük kadının, onunla aynı devirde yaşayıp faziletini bilen sahabe-i kiramın gönlünde yüce bir mevkii olacaktır. Bunların başında Hz. Ömer b. Hattab (r.a.) gelir. Bir gün Havle, Hz. Ömer ile mescitten çıkarken karşılaşır. Hz. Ömer'in yanında Carud el-Abdi bulunmaktadır. Emiru'l-müminin yani halife olan Hz. Ömer (r.a.), Havle'ye selâm verir: O da şöyle cevap verir: "Ey Ömer! Ben sana Ukaz Pazarında Ömercik dendiği zamanı bilirim. Değneğinle koyun güdüyordun. Artık halkın hakkında Allah'dan kork. Bil ki, kim tehdidden korkarsa, uzak ona yakın olur; kim ölümden korkarsa, fırsatı kaçırmaktan çekinir". Bunun üzerine Carud: Ey kadın, Emiru'l-müminin'e çok laf söyledin, der. Hz. Ömer (r.a.) ise: "Bırak onu, bilmez misin bu Havle'dir, Allah Tealâ yedi kat göklerden onun sözünü dinlemiştir; Vallahi Ömer'in onu dinlemesi daha da layıktır." cevabını verir.

İbni Kesir tefsirindeki rivayete göre Hz. Ömer'in Havle ile yakından ilgilenip onu ciddiyetle dinlediğini gören bir adam: "Bu yaşlı kadın için ileri gelenlerini amma da tuttun", demiş. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a.): "Yazık sana. Bu kimdir bilir misin? demiş. Adam: Hayır, deyince de: "Bu öyle bir kadındır ki, Allah Tealâ yedi kat göklerden onun şikayetini dinlemiştir. Bu Salebe kızı Havle'dir. Vallahi, geceye kadar yanımdan ayrılmasa, ben de onun ihtiyacını yerine getirmeden onun yanından ayrılmazdım. Sadece vakit namazları için gider, kıldıktan sonra tekrar onun yanına döner, ihtiyacını görürdüm." cevabında bulunmuştur.

Şuurlu, ve olgun bir müslüman kadın, Allah Tealâ'nın şu ayetini devamlı olarak gözü önünde tutar:

"Allah ve Rasûlü bir işe hükmettiği zaman gerek mümin olan bir erkek, gerek mümin olan bir kadın için, işlerinde kendilerine mu-

hayyerlik (seçme hakkı) yoktur. Kim Allah'a ve Rasûlüne isyan ederse muhakkak ki o, apaçık bir sapıklıkla sapıtmıştır." (Ahzab: 36).

Allah Tealâ ve Rasûl-i Kerim'ine itaat nefsin arzularının üstündedir, ümit ve beklentilerin üstündedir, hayatın zevku sefalarının üstündedir, insanın ihtiyar ve tercihinin üstündedir. Müminlerin annesi Zeyneb bint Cahş, Allah ve Rasûlünün emrine uymak konusunda en müthiş örneği vermiş, Rasûlullah (s.a.) kendisiyle evlenmeden evvel, azat ettiği kölesi ve evlatlığı olan Zeyd b. Harise ile onu evlendirmesine rıza göstermesini istediği gün bunu ortaya koymuştur. Bu evlilik ile iki yönlü bir teşri, yasama gayesi gerçekleştirilmişti:

Birinci gaye, insanlar arasında tam eşitliği gerçekleştirmektir. Bu Kureyşli, güzel, Abduşemsoğullarının hanımefendisi, Rasûl-i Ekrem'in amcasının kızı olan Zeyneb'in bir mevla, yani azad edilmiş bir köle olan Zeyd ile evlenmesi suretiyle ortaya çıkmıştır. O devirde mevla sınıfı, seyyid (efendi) sınıfından daha aşağı sayılıyordu. Mevlalar ile seyyidler sınıfı arasındaki farklar öyle derin ve şiddetliydi ki bunu ancak Rasûlullah (s.a.) tarafından büyük kalabalık huzurunda icra olunacak fiili bir durum yok edebilirdi ve müslüman cemaat onu örnek sayar, sınıf farkı kalkar, insanlar birbirinden ancak takva esasına göre üstün kabul edilebilirdi.

İkincisi, cahiliyet devrinde yaygın olan tebenni (evlat edinme) adetini iptal etmektir. Bu da Peygamberimiz'in (s.a.) evlatlığı Zeyd'in boşadığı zevcesi olan Zeynep ile evlenmesiyle gerçekleşmiştir. Kur'an-ı Kerim bununla pratikteki şu delili ortaya koymuştur: Eğer Zeyd gerçekten onun oğlu olsaydı Peygamberimizin Zeyneble evlenmesi hakkında Allah'ın bu emri olmazdı.

İşte bu iki ameli kanunun peygamber hanesinde uygulamaya geçirilmesi için, Rasûl-i Kerim'in (s.a.) amcasının kızı Zeynep seçilmiştir. Ta ki insanlar uygulamayı rıza ile, Allah ve Rasûlünün emrine boyun eğip itaat ederek kabullensinler. Rasûl-i Ekrem (s.a.), Zeyd b. Harise'ye zevce olarak onu seçince, Zeynep bu evliliği pek istememiş ve: "Ey Allah'ın Ra-

sûlü! Onunla evlenecek değilim. Ben Abduşemsoğullarının hanımefendisi olarak ebediyen onunla evlenmem!" demiş, Rasûlullah (s.a.) ise sakince, güven içinde, ısrarla: *"Hayır, onunla evlen."* diye cevaplamış. Onlar böylece konuşurken Allah Tealâ, Peygamberine şu ayet-i kerimeyi indirmiştir: *"Allah ve Rasûlü bir işe hükmettiği zaman gerek mümin olan bir erkek, gerek mümin olan bir kadın için, işlerinde kendilerine seçme hakkı yoktur. Kim Allah ve Rasûlüne isyan ederse muhakkak ki o, apaçık bir sapıklıkla sapıtmış"*

Orada artık Zeynep, Allah'ın ve Rasûlünün emrine razı olmuş ve: "O zaman Allah'a ve Rasûlüne isyan etmiyorum, onunla nikahlanmayı kabul ettim. " demiştir.

Sonra aralarında anlaşmazlık çıkmış, bu anlaşmazlık ayrılmalarına yol açmıştır. Dinen belirlenen bekleme süresi bitince Allah Tealâ'nın şu ayeti inmiştir:

> *"Hatırla o zamanı ki Allah'ın kendisine nimet verdiği ve senin de yine kendisine lütufta bulunduğun zata sen: Zevceni nikahında tut, Allah'dan kork, diyordun da Allah'ın açığa çıkarıcısı olduğu şeyi içinde gizliyor, insanların dedikodusundan korkuyordun. Halbuki Allah, kendisinden korkmana daha çok layıktı. Şimdi mademki Zeyd o kadından ilişiğini kesti, biz onu sana zevce yaptık. Ta ki oğulluklarının kendilerinden ilişkilerini kestikleri zevceleri almakta müminler üzerine günah olmasın. Allah'ın emri yerine getirilmiştir."* (Ahzab: 37).

Rasûlullah (s.a.) gülümseyerek bu ayeti okumuş ve: *"Kim Zeyneb'e gidip Allah'ın ta gökten onu bana nikahladığını müjdeler?"* demiştir.

Allah Tealâ ve Tebareke Zeyneb'i, Allah'a ve Rasûlüne benzerine az rastlanan mutlak bir şekilde itaat etmesi üzerine sanki böylece mükafatlandırmıştır, zira o, Allah ve Rasûlünün kendisinin Zeyd ile evlendirilmesi hükmüne rıza göstermişti. Ve işte Allah'dan O'nun kitabındaki kı-

yamet gününe kadar müslümanların okuyarak ibadet edeceği ayetlerde gelen bir emirle Allah Rasûlüne (s.a.) nikahlanıp peygamber hanesine nakledilmiştir. İşte bu, Allah'ın diğer hanımlarından sadece Zeyneb'e tahsis ettiği büyük bir şereftir. Hz. Zeynep (r.a.) da Cenab-ı Hakkın kendisine lütfetmiş olduğu bu şerefte iftihar eder, Nebiy-yi Ekrem'in (r.a.) diğer zevcelerine: *"Sizi aileleriniz evlendirdi. Beni ise yedi kat göklerden gelen emriyle Allah Tealâ evlendirdi."* diyerek öğünürdü."[18]

Yabancı Bir Erkekle Başbaşa Yalnız Kalmaz

Allah'a ve Rasûlüne itaat, ancak emirlerine uymak, yasaklarından kaçınmak suretiyle olur. Müslüman kadın, Allah'a ve Rasûlüne itaat ederek yabancı bir erkekle yalnız, bir arada kalmaz. Çünkü Allah Rasûlünün şu hadisine binaen, yabancı bir erkekle halvet, yalnız olarak bir arada bulunmak, bütün alimlerce haramdır:

"Sakın bir adam bir kadınla başbaşa kalmasın. Ancak yanında nikahlanması haram akrabası olursa müstesna. Hem kadın yanında mahremi bulunmadıkça yolculuğa çıkmasın. " Bunun üzerine bir adam ayağa kalkarak: Ya Rasûlallah! Benim zevcem hac için yola çıktı. Kendim de filan gazaya yazıldım, dedi. Rasûlullah (s.a.): "Git de zevcenle beraber haccet!" buyurdu.[19]

Mahrem; kendisine kadınla evlenmesi ebediyyen haram olan baba, erkek kardeş, amca, dayı vb. kimselere denir.

Yabancı erkek (ecnebi) ise kadınla evlenmesi aslında helal olan her erkeğe denir. Ecnebi, akrabalardan olabilir. Özellikle kocanın erkek kardeşi ve benzeri yakınları buna girer, bütün bunlarla başbaşa yalnız kalmak haramdır. Çünkü Rasûlullah (s.a.): *"Yanında mahremi, bulunmayan kadınların yanına girmekten sakının."* buyurmuş, Ensar'dan bir zat: Ya Rasûlallah! Kocanın akrabası (hamv) hakkında ne dersin? deyince

18 *Buhari*, Tevhid bölümü.
19 *Müslim*, Kadının seferi bölümü.

Rasûlullah (s.a.): *"Onlarla halvet (yalnız, başbaşa kalmak) ölümdür."* buyurmuştur.[20]

Hadiste geçen "el-hamv" kelimesi kocanın erkek kardeşi ve benzeri akrabalarına verilen bir isimdir. Rasûl-i Ekrem'in *"Onlarla halvet ölümdür."* cümlesinin manası şudur: Onlardan gelecek kötülük, başkasından gelecek olandan daha çok fitne ve felakete sebep olur. Çünkü akrabanın evine giriş daha kolaydır. O yüzden büyük sayıp, korkutmak ve çekindirmek için "ölüm" sıfatıyla anlatılmış; bu dereceden akraba ile yalnız kalmanın, ölümün helake yol açması gibi, fitne ve fesada, sapıklığa, dinde helake götüreceği beyan edilmiş olmaktadır.

İşte takva sahibi şuurlu müslüman kadın, günümüzdeki dini gevşek birçok insanın düştüğü bu gibi dine aykırı durumlara düşmez.

Dininin Emri Olan Başörtüsüne Sımsıkı Bağlılık Gösterir

Evden çıkarken, Allah'ın (c.c.) kitabında ve Rasulünün sünnetinde kesin delillerin sınır ve işaretlerini belirlediği İslâmî kıyafet olan şer'i başörtüsünü (hicab) takar; koku sürünmüş, süslenmiş olarak evinden çıkmaz, mahremi olmayan erkeklere görünmez. Zira bunların Kur'an'ın kesin delili ile haram olduğunu bilmektedir:

"Mümin kadınlara da söyle: Gözlerini (harama bakmaktan) sakınsınlar, ırzlarını korusunlar. Süslerini açmasınlar[21] *Başörtülerini, yakalarının üstünü (kapayacak surette) koysunlar. Süs (yer)lerini kendi kocalarından, yahut kendi babalarından, yahut kocalarının babalarından, yahut kendi oğullarından, yahut kocalarının oğullarından, yahut kendi erkek kardeşlerinden, yahut kendi erkek kardeşlerinin oğullarından, yahut kız kardeşlerinin oğullarından, yahut kendi (müslüman) kadınlarından, yahut kendi ellerindeki cariyelerden, yahut erkeklikten yana ihtiyacı olmayan yani erkeklikten*

20 *Muslim*, Kadının yabancı ile kalmasının haramlığı bölümü.

21 Maksat, süslerin bulunduğu yerlerdir. Yani baş, kulak, boyun, göğüs, pazu, kol ve ayaktır. *Medârik Tefsiri.* (Mütercim).

kalmış bulunan) hizmetçilerden, yahut henüz kadınların gizli yerlerine muttali olmayan çocuklardan başkasına göstermesinler. Gizlemiş oldukları süsleri bilinsin diye ayaklarını vurmasınlar. Hepiniz Allah'a tevbe edin ey müminler! Ta ki korktuğunuzdan emin, umduğunuza nail olasınız." (Nur: 31).

O halde şuurlu müslüman kadın, Allah'ın yolundan ve O'na itaatten uzaklaşmış, çağdaş toplumların kendileriyle dolu olduğu giyinik-çıplak kadınlardan değildir. Bilâkis Rasûlullah'ın (s.a.) o açık saçık, azgın, sapıtmış, fesatçı kadınları anlatırken çizdiği korkunç suretten dolayı müslüman kadın korkuyla titrer:

"Cehennemliklerden iki sınıf vardır ki ben (henüz devrimde) onları görmedim. Birisi, yanlarında sığır kuyrukları gibi kamçılar olup onlarla insanları döğen bir kavim; diğeri giyinik-çıplak, kırıtarak yürüyen birtakım kadınlardır. Başları eğri deve hörgüçleri gibidir. (Yapay süslenme ve ziynetlerle kabarmış, irileşmiş durumdadır). Bunlar cennete giremeyecek, onun kokusunu da duyamayacaklardır. Halbuki cennetin kokusu şu kadar yer, şu kadar mesafeden duyulacaktır." (Müslim).

İslâm'ın saf pınarından içmiş ve onun geniş serin havasında yetişmiş olan akıllı müslüman kadın, dinî başörtüyü, annelerin ve ninelerin üzerinde gittikleri ve onlardan kendisine miras kalan bir adet, gelenek olarak takmaz. Nitekim bazı kadın ve erkekler, herhangi bir ilim senedine, mantık deliline veya nurlu kitaptan bir hidayete dayanmaksızın başörtüsünü öyle tasvir edip anlatırlar. Bilâkis müslüman kadın başörtüsüne, onun Aziz ve Celil Allah'dan gelen bir emir olduğuna kalbi imanla dopdolu olarak bağlılık gösterir. Gönlü onun, müslüman kadını korumak, şahsiyetini belirginleştirmek, fitnenin ayak kaydıran yerlerinden, rezaletin pisliklerinden, dalaletin uçurumlarından uzaklaştırmak için Allah'ın indirdiği bir din olduğu kanaati ile doludur. O sebeple başörtüsünü gönül rızasıyla, mutmain olarak ve Ensar hanımlarının

Allah'ın onun hakkında kesin hükmünü, hikmetli emrini indirdiği gün kabul ettikleri gibi kabul edip takar.

İmam Buhari, müminlerin annesi Hz. Aişe'den (r.a.) rivayet ediyor: "Allah ilk muhacir hanımlara rahmet etsin. Allah Tealâ: *"Başörtülerini, yakalarının üstünü kapayacak surette koysunlar..."* ayetini indirince eteklerini yırtıp onunla başlarını örttüler. Diğer rivayete göre: "Etekliklerini alıp kenarlarından yırttılar ve onları başörtüsü yaptılar"[22]

Safîyye bint Şeybe'den gelen rivayet de şöyledir: "Hz. Aişe'nin (r.a.) yanında oturmuş Kureyş kadınlarından ve onların faziletlerinden, üstünlüklerinden söz ediyorduk. Hz. Aişe (r.a.) dedi ki: Şüphesiz Kureyş kadınlarının bir üstünlüğü var. Ama ben Allah'a yemin ederim ki, Ensar kadınlarından daha üstününü, Allah'ın Kitabı'nı onlardan daha çok tasdik ve Kur'an'a daha çok iman edenini görmedim. Nur Suresi'ndeki: *"Başörtülerini, yakalarının üstünü kapayacak surette koysunlar..."* ayeti indirilmişti. Erkekleri onlara gidip Allah Tealâ'nın kendilerine başörtüsü hakkında ayet indirdiğini okudu. Adam karısına, kızına, kızkardeşine ve akrabası olan herkese okudu. Onlardan bunu işiten hiçbir kadın geri kalmaksızın her biri kalktı ve Allah'ın kitabından gelen ayeti tasdik ve iman etmek üzere üzeri çizgili yün giyeceklerini aldı ve onunla örtündü. Sabah namazında Rasûlullah'ın arkasında o şekilde örtünmüş olarak, sanki başlarının üstünde kara kargalar varmış gibi safa durdular."

Allah, Muhacir ve Ensar'ın hanımlarına rahmet eylesin. İmanları ne kuvvetliymiş! Müslümanlıkları ne sağlam ve doğruymuş! İndiği sırada hakka ne itaatkâr imişler! Artık Allah'a ve Rasûlüne hakkıyle inanan her mümin hanıma, bu faziletli kadınlara uymaktan başka yol kalmamaktadır. Artık onun da etrafındaki açık saçıklığa, yabancıların yanına süslenerek çıkmalara aldırmadan, İslâmî elbiseye sarılması lazımdır. Burada başörtülü, üniversitede okuyan bir genç kızın ortaya koyduğu tavrı an-

22 *Buhari*, Tefsir bölümü.

mak istiyorum ki Muhacir ve Ensar (r.a.) hanımlarının tavırlarından daha az takdire şayan değildir. Bir gazeteci Şam Üniversitesini ziyaret ederken ona başörtüsünü ve yazın bunaltıcı sıcağında ona dayanmasına kendisini neyin zorladığını sorduğunda: *"De ki: Cehennemin sıcağı daha şiddetlidir."* (Tevbe: 81) ayetini okuyarak cevap vermişti.

İşte bu gibi şuurlu, tertemiz müslüman genç hanımlarla müslüman evler mamur olur, nesiller fazilet esasına göre terbiye edilir, toplum da çalışkan, yapıcı yiğit erkeklerle dolar. Bugün bunlar, Allah'a şükür, pek çoğalmıştır.

Kadının şer'î başörtüsü, İslâm şeriatında ortaya çıkmış bir iş değildir. İslâm öncesinde Allah'ın gönderdiği bütün şeriatlerde, dinlerde de vardı. Muharref kitaplarındaki o şeriat ve kanunlardan geriye kalanlar da buna şahittir. Bunu İslâm ülkelerinde ikamet eden ve diğer batı ülkelerinde bulunan Hristiyanların tam kapalı giyinmiş rahibelerinin elbiselerinde, Ehl-i kitap olan bir kadının kiliseye girerken başını örtmesinde görüyoruz. Kadının başını ve bedenini örtmesi fikrine karşı bugün görülen yoğun karşı çıkış, aslında Hz. İbrahim'in milletinden, Hz. Musa, Hz. İsa'dan (a.s.) İslâm'ın getirdiği hoşgörü anlayışına kadar kesinlikle semavi bütün dinlere karşı olmak, tek olan Allah'ın dininden çıkmak demektir. Ki o dini Allah, bütün zamanlar boyunca insanlık için göndermiş; peygamberler de onu, insan nefsini hak, fazilet ve hayır üzere bina etmek için nesilden nesile nakletmişler, tek bir ümmet olarak semadan inen hidayete ermiş bulunan insanlığın tek mabudu Rabbine boyun eğmesi için:

"İnsanlar bir tek ümmetten başka (bir şey) değildi. Sonra ihtilafa düştüler. Eğer Rabbinden bir söz (ezeli bir takdir) geçmiş olmasaydı hakkında ihtilaf ede geldikleri şeylere dair aralarında (şimdiye kadar) muhakkak hüküm verilmiş bitmişti bile." (Yunus: 19).

"Ey Rasûller! Temiz ve helal olan şeylerden yiyin. Güzel ameller işleyin. Çünkü ben ne yaparsanız hakkıyle bilenim. Şu (İnsanlar) bir tek ümmet halinde sizin ümmetinizdir. Ben de sizin Rabbinizim. Benden korkun." (Müminun: 51-52).

"Irzını koruyan o kızı da (Meryem a.s.) hatırla ki, biz ona ruhumuzdan üflemiş, kendisini de, oğlunu da âlemlere ibret kılmıştık. Hakikat, bu sizin ümmetiniz bir tek ümmettir. Ben de sizin Rabbinizim. O halde (başkasına değil) bana ibadet ve kulluk edin." (Enbiya: 91-92).

Çağdaş insan topluluklarından çoğunun kadının açılıp saçılması, çıplaklığı, hayâ noksanlığı veya yokluğu hususunda ısrarı, sadece İslâm memleketlerinde değil, bütün dünya ülkelerinde Allah yolundan uzaklaşmanın, istikamet ve ölçülülükten ayrılmanın, sapmanın bir delilidir. Batılılar bu sapıklığa aldırış etmeseler de, değiştirilmiş kitaplarında caydırıcı bir kural bulunmamasından çıplaklık, azgınlık ve ahlâki çözülme yol ve usuller icat etmeye devam etseler de, gece gündüz Rablerinin sağlam, korunmuş, sabit, değişmez Yüce Kitabını okuyan, ibadet eden müslümanların bu sapmaya razı olmaları mümkün değildir. Kendilerine ne kadar gaflet, zaaf, dinleri hakkında ihmalkârlık ve kusur hali gelmiş olursa olsun. Çünkü o dinin Allah'ın Kitabı'ndan Rasûlünün (s.a.) sünnetinden gelen kesin delil ve emirleri, devamlı bir şekilde kulaklarını çınlatmakta; Allah ve Rasûlünün emrine muhalifleri sakındırıp onları dünya hayatında fitne ile, ahirette de acı verici bir azap ile tehdit etmektedir: *"O'nun (Allah'ın ve peygamberlerin) emrinden uzaklaşıp gidenler kendilerine (dünyada) bir fitne (ve bela) çarpmasından, yahut (ahirette) onlara pek acıklı bir azap (gelip) çatmasından çekinsinler."* (Nur: 63)

İşte o sebeple ahlâkî yönden yıkıma ve çöküntüye uğramış olan kadınların ve erkeklerin, kadını çıplaklığa, başörtü ve beden örtüsünü atmaya çağıran davetleri, dünyanın her yanına dağılmış bulunan İslâmî uyanış evlatlarından imanlı kadınlar ve erkekler karşısında müthiş bir bozguna uğramıştır. Şuurlu, kültürlü akıllı müslüman kadın, belirgin İslâmî kıyafetine, korunmuş şer'i başörtüsüne, sevimli ve sağlam yoluna birçok İslâm memleketinde dönmüştür. Bu ülkeler müslüman kadını, başörtüsünü çıkararak, muhafazakarlığını, hayâsını, örtüsünü bırakarak batılılaştırma çağrılarına sahne olmuştu. İran'da Rıza Pehlevi, Afganistan'da Muhammed Emanullah Han, Arnavutluk'ta Ahmet Zogo ve Enver Hoca, Mısır'da Markes Fehmi, Kasım Emin, Hûda Şa'ra-

vi gibi Batılılaşma, şer ve fesat davetçileri hummalı çaba sarfetmişlerdi. Ancak kadının başörtüsünden ve hayâsından ayrılmasına taraftar olanlardan birçoğu eski görüşlerinden, kadının hayâ duygularını bırakıp açılıp saçılması, erkeklerle serbest bir ilişki ve münasebet kurması lehindeki fikirlerinden vazgeçti.

İşte Dr. Neval es-Sa'davi Hanım, uzun zaman başörtüsüne ve başörtülülere hücum edip durmuş, amansızca, şiddet ve ısrarla başörtüsünün çıkarılıp atılması çağrısında bulunmuş iken, bugün kalkmış, kadının Batıda muhafazakarlığı bırakmasını, kepaze bir şekil almış çıplaklığını eleştirmektedir. Diyor ki: "Londra caddelerinde yarı çıplak kadınlar görüyorum. Bunlar bedenlerini bir mal gibi arzetmekteler. Elbiselerin gördüğü bir iş vardır: Bedeni tabiatın etkilerinden korumak. Vücudun, kışkırtma ve tahrik etme mesajı vermesi uygun değildir. Kadın, kendisine bir mal olarak değil de bir insan olarak baksa, çıplaklığa ihtiyacı kalmaz."[23]

Neval es-Sa'davi'nin önünde şu gerçek ortaya çıktı: Örtünün aslında akıl üzerinden, bilhassa aydın erkek ve kadınların akılları üzerinden kalkması lazımdır. Öğrenim durumu orta derecede nice başörtülü hanım vardır ki aydınlık akıllara, ufku geniş görüşlere sahiptirler ve onların akılları, okumuş bazı çıplak, yüzleri başları, vücutları açık, akılları, karakter ve anlayışları kapalı ve perdeli anlarca kadınlarınkinden daha ağır gelir.

O yüzden Neval Hanım, yeni projesinin: "Aydın erkek ve kadınların aklından perdeyi, örtüyü kaldırmak olduğunu belirterek: "Öyle kadın profesörler, doktorlar, mühendisler tanıyorum ki siyasi, sosyal ve kültürel açıdan cahildirler, ümmi durumdadırlar." demiştir.[24]

Diğer bir örnek meşhur romancı yazar İhsan Abdulkuddus'tür. Kendisi edebiyat raflarını kadını evinden çıkmaya, erkeklerle serbestçe birlikte bulunma ve beraber yaşamaya, balolarda, kulüplerde gece eğ-

23 *Kuveyt el-Mecelle Dergisi*, sayı: 932.
24 *Aynı dergi*, sayı: 931.

lencelerinde onlarla dans etmeğe çağıran romanlarıyla doldurmuş bir yazardır. Bakın Kuveyt'te *el-Enba Gazetesi*'nin 1118/1/1989 tarihli sayısında yayınlanan röportajda ne diyor: "Ben, herhangi bir kadının sorumluluğunun temelini ev ve çocuklar olarak kabul etmekteyim. Bu öncelikli olarak benim hakkımda geçerli bir kanaattir. Eğer karım olmasaydı, ben aile de kuramazdım, istikrar ve başarı da sağlayamazdım. Çünkü evi ve çocukları tamamen o yönetip götürmektedir."

Aynı görüşmede şunu da söylemiştir: "Çalışan bir kadınla evlenmeyi hayatımda asla temenni etmedim. Bu benim bilinen bir kanaatimdir. Çünkü ben ta başlangıçtan itibaren kadın için evin önemli sorumluluğunu idrak edip anlamışımdır."

Kadın-Erkek Beraberliğinden Kaçınır

Aklı başında müslüman kadın erkeklerle kaynaşmaktan, bir arada bulunmaktan gücü yettiğince kaçınır. Buna gayret etmez, teşvik de. Bu hususta Rasûlullah'ın (s.a.) sevgili kızı Hz. Fatıma'ya (r.a.) müminlerin anneleri olan peygamber zevcelerine, ashab-ı kiram, tabiin ve onları güzelce izleyip onların hidayete ulaştırıcı dosdoğru yolu üzerinde yürüyen Selef-i Salihin'in hanımlarına uyar.

Hiçbir şart ve kural olmadan kadınlarla erkeklerin serbestçe kaynaşmalarının erkek-kadın her iki cins üzerindeki tehlikeleri gizli değildir. En geniş biçimiyle bunu uygulayan Batılılar bile bunun öğretim seviyesinin düşmesine yol açtığının farkına varmışlar ve birçok üniversite ve öğretim kurumlarında genç kızların erkek öğrencilerden ayrı okutulması cihetine gitmişlerdir. Avrupa, Amerika ve Rusya'yı ziyaret eden müslüman eğitimcilerin ileri gelenlerinden birçoğu bu ayırımı bizzat görmüşlerdir. İşte bunlardan birisi eğitimci hoca Ahmed Mazhar el-Azamet'dir. Kendisi Suriye Eğitim Bakanlığı tarafından ilmî bir maksatla Belçika'ya gönderilmiş ve Belçika'daki okulları ziyaret etmiştir. Bir kız ilkokulunu ziyareti sırasında okul müdiresine soruyor: "Bu aşamada niçin erkek çocuklar ile kız çocukları karışık tutmu-

yorsunuz?" Müdire cevap veriyor: "Erkek çocuklarla hatta ilkokul yaşlarında karışık okutmanın zararlarını gözlemlemiş bulunuyoruz".

Rusya'nın da buna benzer bir kanaate vardığı ve erkek öğrencilerle kız öğrencilerin karışık bulunmadığı ayrı üniversite kısım ve şubeleri açtığı yolunda haberler almaktayız.

Amerika'da erkek öğrencilerle kız öğrencilerin karışık okumadığı üniversite şubelerinin sayısı 170'den fazladır. Çünkü bu üniversitelerdeki eğitimciler ve yöneticiler, sosyal hayatın çeşitli alanlarında ihtilata alışmış bu toplumda, kadın-erkek karışıklığının sebep olduğu zararların farkına varmış bulunuyorlar.

Kadın erkek ilişkilerinin serbest olmasının dünyada sebebiyet verdiği zararlara dair şahitler, deliller, sayılamayacak kadar çoktur. Hepsi de İslâm'ın bu konuda sınır koymasındaki, Rabbinin hidayet lütfetmesini dileyen müslüman toplumları onun tehlikeli, öldürücü, güç ve enerjileri tüketen kalpleri, duygu ve vicdanları sarsan zararlarından kaçındırmasındaki hikmete en parlak delili sunmaktadır.

Mahremi Olmayan Erkeklerle El Sıkışmaz

Erkeklerle sınırsız bir şekilde bir arada bulunmayan müslüman kadının mahremi olmayan erkeklerin elini de sıkmayacağı aşikârdır. Bu konuda Rasûlullah'ın hadisine ve fiiline uymayı amaçlar. Buhari ve Müslim, Müminlerin Annesi Hz. Aişe'den (r.a.) rivayet ediyor. Hz. Aişe der ki: "Mümin hanımlar Rasûlullah'a (s.a.) hicret ettikleri zaman Allah Tealâ'nın: *"Ey Peygamber! Mümin kadınlar Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamaları, hırsızlık yapmamaları, zina etmemeleri, evlatlarını öldürmemeleri... şartıyle sana beyat etmeye geldikleri zaman beyatlerini kabul et, onlar için Allah'dan mağfiret isteyiver"* (Mümtehine:12) emri gereğince imtihan edilirlerdi. Bunu bilen ve kabul eden mümin kadın, şer'î beyat ile beyat etmiş olurdu. Kadınlar bunu sözle kabul ettiklerinde Rasûlullah (s.a.) onlara: *"Şimdi gidebilirsiniz, beyatlerinizi kabul ettim."* derdi. Hayır, Vallahi

Rasûlullah'ın (s.a.) eli, asla bir kadın eline değmedi; kadınlardan yalnız sözle beyat aldı. Hz. Aişe der ki: -Vallahi Rasûlullah (s.a.) kadınlardan, Allah Tealâ'nın emrettiğinden başka hiçbir şart üzerine beyat almamış ve Rasûlullah'ın avucu asla bir kadının avucuna dokunmamıştır. Onlardan beyat aldığı zaman kendilerine sözle: *"Beyatinizi kabul ettim."* derdi.

Yanında Mahremi Bulunmaksızın Yolculuk Etmez

İslâm'ın kadına gösterdiği bir yol da yanında bir erkek mahrem bulunmaksızın yolculuk etmemesidir. Zira yolculuk zorluk ve sıkıntısız olmaz. Sefer durumunda çeşitli tehlikeler, zorluklar, hoş olmayan şeyler yaşanabilir. Kadının yanında, kendisinin yerine bu güçlükleri taşıyacak ve olabilecek bu tehlikeleri defedecek, mahremlerinden, bir erkek bulunmaksızın yalnız başına bu gibi şeylerle karşı karşıya kalması doğru da değildir.

Bundan dolayı kadının mahremsiz tek başına yola çıkmasını yasaklayan birçok ve çeşitli, arka arkaya peygamber irşadı ve ikazı gelmiştir:

İmam Buhari'nin *Sahih*'inden bir hadis:

"Hiçbir kadın, yanında mahremi olmaksızın üç günlük bir yolculuğa çıkmasın."

İmam Müslim'in *Sahih*'inden bir hadis:

"Allah'a ve ahiret gününe imanı olan herhangi bir kadının, yanında mahremi bulunmaksızın, üç gecelik bir mesafedeki yolculuğa çıkması helal olmaz."

Bu konu ile ilgili hadisler çoktur. Ben bunlarla yetiniyorum. Hepsi de kadını sefere çıkması durumunda yanında mahreminin bulunması şartını sağlamlaştırmaktadır. Ancak bazı zaruret durumları bunun haricindedir ki onları alimler beyan etmişler ve o konuda çeşitli görüşler belirtmişlerdir.[25]

İşte bu şekilde müslüman kadın gerçekten Rabbine itaat etmiş, emrine uymuş, yasağından kaçınmış, hükmüne razı, dininin prensiplerine

25 *Şerhu Sahih-i Müslim*, Kadının sefere mahremi ile alabileceği bölümü.

ve adabına erkanına yapışmış olur; toplumda geçerli birtakım kavramlara karşı gelse de Aziz ve Celil olan Allah'a itaat etmenin yükümlülüklerine sabretmiş olur. Ve Kur'an-ı Kerim'in de vurguladığı gibi tam bir güven ve kesinlikle kurtuluşa eren, kazançlı ve karlı çıkanın kendisi olduğuna inanır:

"Andolsun asra ki, muhakkak insan kafi bir ziyandadır. Ancak iman edenler ile güzel amel ve hareketlerde bulunanlar, bir de birbirine hakkı tavsiye eden, sabrı tavsiye edenler böyle değil (onlar ziyandan kurtulmuşlardır)." (Asr, 1-3).

Allah Tealâ'nın Kaza ve Kaderine Razıdır

Rabbinin emrine itaatkar bir müslüman kadının, O'nun kaza ve kaderine tam anlamıyla razı olmasında şaşılacak bir durum yoktur. Çünkü kaza ve kadare razı olmak, insandaki iman, taat, takva ve iyi halin en büyük alametlerindendir. Bundan dolayı dininin yolunu iyi öğrenmiş şuurlu müslüman kadın, hayatında başına gelecek hayır veya şer türünden şeye daima razıdır. Zira onun için bu rızada, her halükârda hayır bulunur. Nitekim Rasûlullah (s.a.) bunu şu sözüyle açıklamaktadır:

"Müslümanın işi takdir ve hayrete değer. Çünkü işinin hepsi onun için hayırlıdır. Zira başına sevinilecek bir iş gelirse şükreder; bu ise onun için hayırlıdır. Başına bela gelirse sabreder; bu da onun için hayırlıdır." (Buhari).

Şüphesiz bir müslüman kadın gönlünün ortasında şu inancı taşır: Bu dünyada başına gelen şey onu atlayıp geçecek değildi. Ona isabet etmeyen şey de ona isabet edecek, başına gelecek değildi. Her şey kaza ve kader iledir. Ondan ötürü müslüman kadının işinin hepsi hayırlıdır. Şayet başına sevinilecek bir hal gelirse dili, kendisine o nimeti veren lütuf sahibi ilahına şükretmeyi adet edinir de artık şükreden, itaatkar, kazançlı çıkan hanımlardan olur. Şayet başına bela gelirse sabreder de artık sabırlı, kurtuluşa ermiş, dereceler kazanmış hanımlardan olur.

Müslüman kadın, geçmişte bu sağlam köklü iman ile hayatın facialarına, felaketlerine, sarsıntılarına tahammül göstermiş, Allah'dan gelen kaza ve kaderi huzur ve rıza dolu bir gönülle karşılamış, sabır, namaz ve sevabı Allah'dan bekleyerek kuvvet bulmuştur; Allah'ın kaza ve kaderi karşısında ağzından daima şükür ifadeleri çıkmıştır. Mesela dört oğlunun da şehit olduğu haberi ulaştığında Hansa'nın sözü şu olmuştur: "Onların şehitlik rütbesine ulaşmasıyla beni şereflendiren Allah'a hamdolsun. Ümit ederim ki beni rahmetinin, cennetinin ortasında onlarla bir araya getirir."[26]

Yahut başına buna benzer bir durum gelen müslüman kadın namazgahına durmuş, sabır ve namazla Rabbinden yardım dilemiştir. Nitekim Hz. Esma bint Umeys başına çeşitli facialar, musibetler, belalar geldikten sonra böyle yapmıştır. Önce ilk kocası Cafer b. Ebi Talib'i (r.a.) sonra ikinci kocası Ebu Bekir'i (r.a.), daha sonra da oğlu Muhammed b. Ebibekir'i (r. a.) kaybetmişti.

İmanlı, Allah'a bağlı, sabırlı müslüman kadın tarihinde Hansa ve Esma benzeri hanımlar pek çoktur. Allah bunların mükafat ve sevaplarını hesaba sığmayacak derecede bol verecektir:

"Ancak sabredenlere ecirleri hesapsız ödenecektir." (Zümer: 10).

Daima Allah'a Yönelir

Müslüman kadını bazan bir gaflet hali kaplar ve yanlış yapabilir. Yahut Rabbinin emrini yerine getirirken şuurlu ve uyanık müslüman kadına yakışmayacak bir kusur ve gevşekliğe düşebilir. Fakat bu gaflet ve şaşkınlık haline dalıp gitmez; hemen gafletinden uyanır, bu sürçme ve kusurdan dolayı derhal tevbe eyler, istiğfar eder. Rabbinin güven verici himayesine sığınarak imanlarının parlaklığına, gönüllerini cilalamaya, dininin sıcaklığına döner:

"Takvaya erenlere şeytandan herhangi bir arıza iliştiği zaman (Allah'ın emir ve yasaklarını) iyice düşünürler; bir de bakarsın ki onlar gerçeği görüp bilmişlerdir bile." (Araf: 201).

26 *el-İsâbe*: S, 66, 68.

İman sıcaklığının ve tadının karıştığı bir kalbi gaflet kaplayamaz; ancak günahtan, fısku fücurdan, isyandan, yoldan çıktığından dolayı paslanmış bir kalbi örtebilir. Hidayeti kabul etmek itaat ve Allah'a dönmek, tevbe, rahmet ve mağfiret esintileriyle rahatlamak için takvalı, uyanık müslüman kadının kalbi daima açık ve hazırdır.

Aile Fertlerinden Sorumlu Olduğunu Hisseder

Allah'ın (c.c) huzurunda kadının sorumluluğu erkeğin sorumluluğundan daha az değildir. Aksine çocuklarıyla beraber kocasına nazaran daha çok kalması ve babanın vakıf olamadığı bazı gizli şeylere vakıf olması sebebiyle kadının sorumluluğu daha büyük olabilir. Şuurlu müslüman kadın işte bu sorumluluğu Rasûl-i Ekrem'in (s.a.) şu sözünün kulağına her çalışında daha iyi hisseder:

"Hepiniz çoban ve muhafızsınız, idareniz altında olanlardan sorumlusunuz. Devlet başkanı çobandır, memurlarından sorumludur. Erkek, aile fertlerinin çobanıdır ve onlardan sorumludur. Kadın da kocasının evinde bir muhafızdır ve ondan sorumludur. Hizmetkar da efendisinin malı üzerinde bir muhafızdır ve ondan sorumludur. Velhasıl hepiniz çoban ve muhafızsınız, eliniz ve emriniz altındakilerden sorumlusunuz." (Buhârî, Müslim).

İşte müslüman kadının bu sorumluluk hissi onu daima, şayet ailesinin fertlerinin birisinin hayatında bir sapma görülürse onu düzeltmeğe, onlardan birinde bir kusur ve hata sezerse onu gidermeğe, iter. Kadın asla evinde ve ailesinde rastladığı bir sapmaya, zaafa., gevşekliğe, noksanlığa, hataya göz yummaz. Dininde hafiflik, şahsiyetinde zaaf, şuurunda noksanlık bulunan kadından başka birisi böyle davranmaz.

Bütün Emeli Allah Tealâ'nın Rızasını Kazanmaktır

Sadık bir müslüman kadın işlerinde daima Aziz ve Celil olan Allah'ın rızasını elde etme arzu ve emelindedir. İşlerini bu hassas terazi ile tartar. Allah'ın razı olacağı işi yapar, razı olmayacağı işten yüz çevirip onu çirkin görür.

Aziz ve Celil olan Allah'ın razı olduğu ile insanların razı olduğu şey arasında çelişki varsa, müslüman kadın tereddüt etmeden, duraksamadan, insanları kızdırsa bile Allah'ın rızası bulunanı seçer.

Zira derin İslâmî şuuru ve ince duygu gücüyle idrak etmektedir ki insanların rızasını, hoşnutluğunu elde etmeye çalışmak ulaşılamayacak bir amaçtır; öyle bir amaç aynı zamanda sahibini Allah'ın gazabına götürebilir. Müslüman kadın bütün bu durumlarda hikmet sahibi peygamberinin yolunda hidayet arar. O buyurmuştur ki:

"Her kim insanların gücenmesine rağmen Allah'ın rızasını ararsa Allah da onu insanların eziyet ve sıkıntısından kurtarır. Her kim de Allah'ın gazabına mukabil insanların rızasını ararsa Allah'da onu insanlara havale eder."[27]

Bu hassas terazi ve bu sağlam ölçüyle müslüman kadın önünde orta, uygun, güzel yolun işaretleri belirmektedir. Artık neyi alacağını bilir, neyi bırakacağını bilir. Onun şaşmayan daimi ölçüsü Allah'ın (c.c.) rızasını kazanmaktır. Ve bununla Allah yolundan ayrılmış birçok kadının düştüğü gülünç, utanç verici çelişkili durumlar, müslüman kadının hayatından kaybolur.

Namazgahlarında huşu ile namaz kıldıklarını gördüğümüz halde birçok durumlarında ve tutumlarında nefislerinin arzularına uyan, hakdan ayrılıp uzaklaşan, bulundukları toplantılarda dillerine gıybet, dedikodu, koğuculuk ve insanların ayıplarını dolayan, sevmediklerine hile ve tuzak kurup kötülük etmek ve sıkıntı vermek için onlar aleyhine çeşitli laflar üreten bir kısım kadınlar vardır. Bunlar dinlerinde bir bozukluk, inançlarında bir zaaf, bu büyük dinin hakikatini zihinlerinde canlandırmada kusur çekmektedirler. Halbuki bu din kâmildir, tamdır, Allah Tealâ o dini, insan şahsiyetinin çeşitli yönlerini kâmil manada kalıba sokmak için indirmiştir. Ondan sonra özel ve genel davranışların hepsi Allah'ın rızasına uygun, O'nun yoluna uygun, İslâm'ın insana bu dünyada çizdiği orta halli bir hayat tarzını gerçekleştirici olarak gözükür.

27 Tirmizi rivayet etmiştir. Hadis hasen'dir.

Ama bir işte Allah'a itaat eden başka bir işte isyan eden, tavır ve davranışlarını veya bazılarını nefislerinin hevalarına, arzularına göre ayarlayan kadınlara gelince, bunlar yarım müslüman hanımlardır. İşte bu, dinin yolundan, inancından geri kalmış kadının bağımlı olduğu en tehlikeli durumdur ve bu asırdaki insanın başındaki en tehlikeli ahlâkî hastalıklardan, davranış bozukluklarındandır.

Allah'a Kulluğun Manasını Temsil Eder

Dininin hidayet yolunu iyi bilen müslüman kadın, derin bir imanla bu dünya hayatında büyük bir hedef için yaratılmış olduğuna inanır. O hedefi izzet sahibi Allah Tealâ: *"Ben cinleri de insanları da ancak bana kulluk etsinler diye yarattım."* (Zariyat: 56) ayetiyle belirlemiştir.

Aklı başında olan müslüman kadının nazarında hayat, zamanı alışılmış günlük işlerde geçirmek ve dünyanın lezzetlerinden ve zinetlerinden yararlanmak için verilmemiştir.

Hayat ancak bir mesajdır. Her müminin, Allah'a kulluğunu gerçekleştirecek şekilde bu mesajın gereğini yerine getirmesi lazımdır. Bu, bütün işlerinde Allah rızasını ve hoşnutluğunu arama niyetini daima göz önünde bulundurması demektir. Zira İslâm'da ameller, yapılan iş ve hareketler niyetlere bağlıdır. Nitekim Rasûlullah (s.a.) bunu şöyle vurgulamıştır:

> *"Ameller, ancak niyetlere göre değerlenir. Herkesin ancak niyetine göre amelinin karşılığı vardır. Kimin hicreti Allah'a ve Rasûlüne idi ise, onun hicreti Allah ve Rasûlünedir. Kimin de hicreti, elde edeceği bir dünya, veya nikahlayacağı bir kadın için ise, hicreti de hicret ettiği şeyedir."* (Buhari, Müslim).

Bundan dolayı müslüman kadın bütün işlerini yaparken devamlı bir ibadet içinde olabilir. Bu hayattaki görevini Allah Tealâ'nın olmasını istediği şekilde yerine getirme niyetiyle hareket etmesi halinde daima bir mabedde gibidir.

Anne babasına iyilik ederken, kocasına karşı kadınlık görevini güzelce yerine getirirken, çocuklarının terbiye ve eğitimiyle ilgilenirken, ev işleriyle meşgulken, akrabalık bağlarını korumaya çalışırken... bütün bunları Allah'ın emrine uymak ve O'na kulluk etmek niyetiyle yaptığı müddetçe müslüman kadın hep ibadet hali üzeredir.

Allah'ın Dini İçin Çalışır

Müslüman kadının işlediği ibadetle ilgili amellerin en büyüğü ve kıymetlisi, hayat olgusunda Allah'ın dinine yardım etmek; fert, aile, toplum ve devlet hayatında O'nun kaide ve kanununun uygulanması için çalışmaktır.

Sadık ve dininin hidayet yolunun şuurunda olan müslüman kadın, ta kalbinin derinliklerinde, şayet gerek kendi hayatının, gerekse bütün müslümanların hayatının bu çok önemli yönü konusunda kusur gösterecek olursa, ibadetinin noksan kalacağını hisseder. Çünkü Allah Tealâ'nın cinleri ve insanları kendisi sebebiyle yarattığı büyük hedef o çalışmayla gerçekleşir. Büyük hedef îlâ-yı kelimetullah yani yeryüzünde Allah'ın dinini yüceltmek ve hakim kılmaktır. *"Ben cinleri de insanları da ancak bana kulluk etsinler diye yarattım."* ayetinde belirtilen insanlığın Allah'a kulluk etmesi, bu hedefin gerçekleşmesine bağlıdır, *"La ilahe illallah, Muhammedun Rasûlullah: Allah'dan başka ilah yoktur, Muhammed Allah'ın Rasûlüdür."* cümlesinin manası da gerçek hayatta böylece yürürlüğe girer.

İlk müslüman kadın bu manayı derin bir şekilde anlamıştır, bu mana bütün benliğine sinmiştir ve Allah yolunda savunma, fedakarlık, cesaret bakımından bazı kadınlar, çoğu erkekten üstün olmuşlardır.

İşte Cafer b. Ebitalib'in karısı Esma bint Umeys onlardan birisidir. İslâm'ın ilk döneminde; şiddetli, gamlı, sıkıntılı, zor günlerde kocasıyla İslâm'a koşmuştur. Daha sonra onunla beraber zorluk ve tehlikeleri göğüsleyerek Habeşistan'a hicret edip orada yaşamıştır. Bütün bunlara Allah yolunda olmak ve O'nun dinine yardım için katlanmıştır. Hz. Ömer (r.a.) kendisine şaka yollu: "Ey Habeşli, hicrette biz sizi geçtik", dedi-

ğinde cevaben: "Hayatıma yemin olsun ki evet, doğru söyledin. Sizler Rasûlullah'ın (s.a.) yanında idiniz. Aç olanınızı o doyuruyor, cahil olanınızı o öğretiyordu. Bizler ise uzaklarda yurdundan koğulmuş olarak kalmıştık. Vallahi Rasûlulullah'a (s.a.) gideceğim ve senin bu lafını ona söyleyeceğim", demiştir. Daha sora Nebiy-yi Muhterem'e (s.a.) gidip: "Ey Allah'ın Rasûlü! Bazı adamlar bize dil uzatıyorlar ve bizim ilk muhacirlerden olmadığımızı iddia ediyorlar", dediğinde Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurmuştur: *"Bilâkis sizin iki tane hicretiniz vardır. Önce biz Mekke'de rehin tutulurken Habeşistan'a hicret ettiniz Daha sonra da Medine'de bana hicret ettiniz."*[28]

Böylece Esma bint Umeys güzel bir şekilde Habeşistan'a giden ilk muhacirlerin üstün derecesi hakkında delil getirmiş ve Rasûlullah'ın (s.a.) ağzından, bu kıymetli muhacirler grubunun iki hicret sevap ve mükafatı bulunduğuna dair övgü dolu açıklaması alınmıştır. Şüphesiz ki Yüce Rasûl'ün yardımına koşma ve Allah yolunda eş dosttan, akrabadan, vatandan ayrılma fazileti onlar için çok büyük şeref ve şandır.

Gece karanlığında gizli bir şekilde gerçekleştirilen ve Rasûl-i Ekrem'e (s.a.) yardım hususunda büyük bir etkiye sahip olan Akabe Bey'ati vakasında da müslüman kadın vardı. Ensar heyeti içinde görüşü ve toplumdaki derece ve konumu önemli olan iki kadın bulunmaktaydı: Bunlar Muazinoğullarından Nesibe bint Ka'b ile, Süleymoğullarından Esma bint Amr'dır. Esma, Muaz b. Cebel'in (r.a.) annesidir. Rasûlullah (s.a.) ile beraber Hayber gazasına katılmış, orada güzel bir imtihan geçirmiş ve övgüye layık bir davranışı görülmüştür.

Rasûlullah (s.a.) davet ve tebliğ vazifesini açığa vurup insanları temiz tevhid imanına ve putlara ibadeti bırakmaya davet ettiği vakit, müşriklere bu çok zor geldi ve bir gece onu evinin bir köşesinde öldürmek için komplo kurdular. Komplo ve tuzağı düzenleyenler işi gizli tuttular ve peygamberin öldürülmesi işini sır olarak saklama hususunda aralarında anlaştılar. Bu komplo haberini, yüz yaşını geçmiş müslüman bir kadından

28 *Tabakatu İbni Sa'd*: 8/280. Beyrut baskısı.

başkası öğrenemedi. O da Rukayka bint Sayfiy idi. Yaşlılık ve zayıflık onu Rasûlullah'ı (s.a.) kurtarmaya koşmaktan alıkoymamış, kendisini zorlayarak kalkıp ona gitmiş ve adamların konuşmalarını haber vermişti. Bunun üzerine Allah Rasûlü derhal hicrete karar vermişti.

Böylece Allah'ın kendisine en sevimli beldesi olan Mekke'den ayrılmak zorunda kalmıştı. Evinin etrafını çevirmiş kendisini gözetleyen komplocular evde bulunduğunu sansınlar da peşinden takip ederek yolda bir suikast yapmasınlar diye amcasının oğlu Ali'yi (r.a.) kendi yatağında uyur vaziyette bırakmıştı.[29]

Bu büyük kadın, İslâm'a ve müslümanlara nasıl bir hizmet sunmuştu! Rasûlullah'ı (s.a.) karşı karşıya kaldığı en karanlık durumda ve parlak davetinin geçtiği en tehlikeli vaziyetten kurtarmak için yaptığı nasıl cihaddı bu!..

Rasûlullah (s.a.) ve arkadaşı Mekke'den ayrılıp gözlerden uzaklaşarak Sevr Dağı'nın doruğundaki mağaraya gizlendiklerinde onlara yiyecek ve içeceğin yanısıra kendilerini gözetleyenlere ait haberleri taşıyan da yeni yetişen bir kız yavruydu: Ebubekr-i Sıddik (r.a.) Hazretlerinin kızı Esma (r.a.).

Bu müstesna müslüman kızı yolun ıssızlığı ve sarplığı, düşmanların kontrolü altında bulunması görevinden alıkoymadan Mekke ile Sevr Dağ'ı arasındaki uzun mesafeyi gece karanlığında geçiyordu. Çünkü biliyordu ki Rasûlullah'ın (s.a.) ve arkadaşının kurtarılmasında, maksatlarını başarılı kılıp hicret yurdu olan Medine'ye ulaşmalarında, Allah'ın dinine yardım, kelimetullah'ın yüceltilmesi, Hak ordusunun üstünlüğü söz konusuydu. O sebeple her gün bu zor görevini yaya olarak, gizlenerek, endişe içinde, etrafını gözetleyerek yerine getiriyor, dağın doruğuna tırmanıp taşıdığı azık ve haberleri Rasûlullah (s.a.) ile aziz dostuna ulaştırıyor, sonra da zifiri karanlıkta gerisin geriye Mekke'ye dönüyordu.»[30]

29 *Tabakatu İbni Sa'd*: 7/35, el-İsabe: 8/83

30 *Siretu İbn Hişam.*

Güçlü kuvvetli erkeklerin yapmaktan aciz kaldıkları bu görev, Esma'nın dini ve peygamberine yardım hususunda yaptıklarının hepsi değildi. Aksine çok sert bir mihnet ve meşakkete maruz kaldı ve kendisine babasını sorarak etrafını çeviren müşriklere karşı koca dağlar gibi sebat ettiği gün de metanetle cevap verdi, babası hakkında hiçbir şey bilmez gözüktü. Bunun üzerine kafirler şiddetlerini arttırdılar. Hatta Ebucehil Esma'ya öyle bir tokat attı ki kulağından küpesi fırladı. Ama bu onun azmini ve direncini kırmadı, gizlediği sırrını korumaktaki kararlılığını sarsmadı. Rasûl-i Ekrem (s.a.) ile arkadaşının mağaradan ayrılacağı güne kadar bu vazifesini yapmayı sürdürdü. Mağaradan ayrılıp Medine'ye doğru yola çıkacakları gün de onların yol azığını getirdi. Ayrılık saati yaklaşınca kalktı, azık çıkınını bağlamak istedi. Fakat belindeki kuşaktan başka bağlamaya yarayacak bir şey bulamadı. Bunu babasına söyledi. Babası da: "Kuşağı ikiye ayır biriyle kırbayı diğeriyle de yiyecek çıkınını bağla," dedi. Esma da öyle yaptı. İşte o yüzden kendisine: Zatünnitakayn: İki kuşaklı, dendi.

İslâm'ın ilk devrinde müslüman kadının asıl uğraşı Allah'ın dinine yardım etmek ve davetçiler kafilesine katılmak idi. Çünkü taptaze, dipdiri bir iman müslüman kadınların gönüllerini imar etmişti. İslâm'ın güleryüzünden, müsamahasından, nurani havasından uzakta, küfür diyarında ikamet etmeye dayanamıyorlar, kocaları varsa kocalarının refakatinde hicret ediyorlardı. Kadınların hicret için çıkmaları da erkeklerin çıkışı gibi Allah'a itaat ve dinine yardım etmek gayesiyle idi.

Erkeklerin iman ettiği gibi kadınların da iman ettiği, uğrunda erkekler gibi fedakarlık gösterdiği bir dava vardı. Bu davaya iman ve bağlılıktır, Ümmü Külsum bint Ukbe bint Ebimuayt'ı, Hudeybiye Barışı sırasında Medine'ye tek başına hicret ettiren. Rasûl-i Ekrem (s.a.) ile müşrikler arasında yapılan barış antlaşmasına göre o sürede müslüman olarak Rasûlullah'a gelen geri çevrilecekti. Rasûlullah (s.a.) ahid ve antlaşmaya uyarak iki müslüman erkeği geri çevirmişti. Ümmü Külsum Medine'ye varınca Rasûl-i Ekrem'e (s.a.): "Ben dinimle bir-

likte sana kaçtım, beni koru, onlara geri gönderme, yoksa beni fitneye düşürür bana işkence ederler. İşkenceye dayanamam. Ben bir kadınım, kadınların zayıf durumu sence malum; iki adamı geri çevirdiğini gördüm." demiş, O da: *"Şüphesiz Allah Tealâ antlaşmayı kadınlar hakkında iptal etmiştir."* buyurmuştur.[31]

Allah Tealâ Ümmü Külsum bint Ukbe ve benzeri ancak Allah ve Rasûlü'nün, İslâm'ın sevgisi ile hicret eden muhacir kadınların imanlarındaki sadakati bildiği için onlar hakkında ayet indirmiş ve Rasûl-i Ekrem ile müşrikler arasında yapılmış antlaşmayı özellikle kadınlar hakkında iptal etmiştir. İmtihan edilip, evlenmek, mal veya dünyalık elde etmek niyetinde değil, sadece Allah ve Rasûlünün sevgisiyle hicret ettiklerinin kesinlik kazanmasından sonra müşriklere geri gönderilmelerini yasaklamıştır:

> *"Ey iman edenler! Mümin kadınlar muhacir olarak geldikleri zaman onları imtihan edin. Allah onların imanlarını daha iyi bilendir ya. Fakat siz de mümin kadınlar olduklarına dair bilgi edinirseniz onları kafirlere geri döndürmeyin. Bunlar (kadınlar) onlara helal değildir. Onlar da bunlara helal olamazlar... "* (el-Mümtehine: 10).

İslâm'a ve onun Aziz Peygamberine yardım etmekte ilklerden olan fazilet sahibi hanımlardan biri de Fadl'ın annesi, Haris kızı Lübabe'dir. Kendisi müminlerin annesi Meymune'nin öz kızkardeşidir. İslâm'a giren ikinci kadındır. Hz. Hatice bint Huveylid'den (r.a.) sonra müslüman olmuş ve daima Allah Rasûlünün (s.a.) yardımında, desteğinde, yakınında bulunmuştur.

Cenab-ı Peygamber'in amcası Abbas b. Abdulmuttalib'in de zevcesiydi. Diğer amcası Ebu Leheb'in karısı Ümmü Cemil bint Harb'in tam zıddı olan tarafta yer almıştı. Ümmü Cemil, Kur'an-ı Kerim'de, Rasûl-i Ekrem'e (s.a.) son derece eza ve cefa vermesinden ötürü: "boynunda ateşten bir ip bulunacak olan hammalete'l-hatab: odun taşıyıcısı olarak nitelenmiş iken; beri yanda Ümmü Fadl Lübabe, ilk müslümanların geçir-

31 *Fethu'l-Bari Şerhu'l-Buhari*: Ensarın menkabeleri ve Cihad bölümü.

diği zor, mihnet ve meşakket dolu günlerde Hazreti Peygamber'e (s.a.) en çabuk yardıma koşanlardan, onu destekleyip dinine yardım hususunda en çok fedakarlık gösterenlerden olagelmiştir.

Ümmü Fadl ve kocası Abbas ile çocukları, Rasûlullah'ın (s.a.) emri ile, müşriklerin sırlarını öğrenip Rasûl-i Ekrem'e bildirmeleri amacıyla hikmetli, önceden düşünülmüş bir plan gereğince imanlarını gizlemekte idiler. Müslümanlar ile müşrikler arasında Bedir'de savaş kopup da Kureyş'in yenildiği haberleri Mekke'ye gelmeye başlayınca Ümmü Fadl, oğulları ile azatlı kölesi Ebu Rafi'a, bu hezimetten dolayı sevindiklerini göstermemelerini, müşriklerin kötülüğünden özellikle de Hz. Muhammed (s.a.)'e ve O'nun ashabına, davasına büyük bir kin, düşmanlık besleyip tuzaklar hazırlayan Ebu Leheb'den sakınmalarını tavsiye etmişti. Fakat Ebu Rafı, müslümanların zafer kazanmasından ötürü duyduğu sevinci açığa vurunca Ebu Leheb'in pençesinden kurtulamamıştı. Ebu Leheb kininden kuduruyordu ve öfkesini zavallı köleden çıkartıyor, onu sahibesi olan Ümmü Fadl'ın gözü önünde dövüyordu.

Orada Ümmü Fadl dişi bir aslan gibi kükreyerek Ebu Leheb'in üzerine atılmış ve: "Efendisi yok diye mi zayıf buldun onu!" diye bağırmış, evdeki direklerden biriyle kafasına öyle vurmuştu ki Ebu Leheb'in kafasında derin bir yara açılarak bayılmış, ancak yedi gün sonra kendine gelebilmişti.

Kocası Abbas'ın Mekke'de kalıp kendisinin Medine'ye hicret etmesi emrini Yüce Rasûl'ün (s.a.) verdiği gün Ümmü Fadl, Allah ve dinine yardım uğrunda kocasından ayrı kalmaya da büyük bir sabır ile katlanmıştır. Bu ayrılık epey uzun sürmüştü. Meşakkat, keder ve gam doluydu. Ümmü Fadl günlerini ve gecelerini sabrederek, sevabını Allah'dan bekleyerek, namaz ve oruçla güç kazanmaya çalışarak, sevgili kocasının Mekke'deki görevini bitirip Medine'ye gelmesini bekleyerek geçirmekteydi. Bu ayrılık uzadıkça uzadı. Nihayet Abbas Medine'ye gelen muhacirlerin sonuncusu oldu. Ümmü Fadl'ın kocasından ayrı kalışının acısını ancak büyük oğlu Abdullah'ın Peygamberimiz (s.a.) ile daima birlikte olduğunu görmek hafifletmekteydi. Ab-

dullah nurlu nübüvvet pınarından kana kana içiyor, O'nun parlak nurundan her gün yeni nurlar elde ediyordu. Aklına gelmiyordu ki tarih onu kapılarının en genişinden girip İslâm ümmetinin büyük alimi, Kur'an'ın Tercümanı olan Abdullah b. Abbas'ın aziz annesi olmaya hazırlamaktadır.[32]

İslâm'a ilk koşan hanımlardan, onun uğrunda fedakarlık gösteren ve çektikleri işkenceyi, sürgünü, acıları hiçe sayanlardan biri de Ammar b. Yasir'in annesi Sümeyye'dir. Mahzumoğulları öğle sıcağı şiddetlenip çölün kumları kızdığı vakit Sümeyye ile oğlu ve kocasını açıklık yere götürürler ve üzerlerine kızgın kumlar dökerler, onlara kızdırılmış zırhları giydirip sert taşlar ile taşa tutarlardı. Nihayet oğlu ile kocası, müşriklerce uygun sayılan bir söz söyleyerek canlarını şiddetli işkenceden kurtardılar. O sözü cebir ve işkence altında telaffuz etmişlerdi. İşte şu ayet-i kerime o ikisi ve onlar gibiler hakkında inmiştir:

> *"Kalbi iman ile dopdolu ve müsterih olduğu halde ikraha uğratılanlar (zora ve baskıya maruz kalanlar) hariç olmak üzere kim imanından sonra Allah'ı inkâr edip tanımaz, fakat küfre sine açarsa Allah'ın gazabı onların başındadır."* (Nahl: 106)

Ama Sümeyye sabra yapıştı, bir kelimeyle bile olsa müşrikleri memnun etmeye razı olmadı. Ve alçak Ebu Cehil bunun üzerine ona harbesini fırlattı, Sümeyye ruhunu teslim etti. Tarih de onu nurdan harflerle İslâm'ın ilk şehidi olarak kaydetti.

İslâm tarihinde Sümeyye'den başka pek çok hanımlar vardır ki İslâm'a yardım uğrunda onun katlandığının üstünde işkence ve cefaya katlanmışlar ama azimet ve gayretleri gevşememiş, hiçbir eziyet ve sürgün sabırlarını pörsütmemiştir. Tam aksine sabır ve rıza ile, mükafatını Allah'tan bekleyerek başlarına gelen azap, eza ve cefayı karşılamışlardır. Başkalarından kendilerine merhamet dilenmemişlerdir. Hatta siyer ve tarih ravileri Hz. Bilâl (r.a.) dışında da zayıf ve kimsesiz durumdaki müslü-

32 *Ahkamü'n-Nisa*, İbnu'l-Cevzi: sh: 439.

man erkeklerden, kendilerini ölümden kurtarmak için zalim ve cani kafirlerin kendilerinden istedikleri sözü söylediklerini rivayet etmişlerdir; ama zayıf ve kimsesiz, sabırlı hiçbir müslüman hanımdan böyle bir şey nakletmemişlerdir.

Bilâkis bu nevi müstesna müslüman hanımlar, Allah yolunda, O'nun dinini aziz ve yüce kılma uğrunda her türlü sıkıntı ve işkenceyi seve seve kabulleniyorlar, İslâm'a davetten hiç geri kalmıyorlar, davet ve tebliğ esnasında karşılaştıkları elemlere meşakkatlere, dikenlere aldırış etmiyorlardı. İbni Abbas'ın rivayet ettiği Kureyş'in Amir kolundan olan Ümmü Şerik ile ilgili hadiste onların kalplerindeki iman ateşinin parlaklığına, Allah'a davet yolunda ataklığa, bu yolda karşılaştıkları eza, cefa, sıkıntı ve yorgunluklara karşı sabretmeye canlı bir örnek bulunmaktadır:

İbni Abbas (r.a.) diyor ki: Ümmü Şerik'in kalbine Mekke'de iken İslâm aşkı düştü ve müslüman oldu. Sonra gizlice Kureyş kadınlarına gitmeye başladı. Onları İslâm'a girmeye davet ve teşvik etti: Nihayet Mekkeliler onun durumunu anladılar ve yakaladılar. Ona: Eğer kavmin olmasaydı sana şöyle şöyle yapardık, fakat seni kavmine geri veriyoruz, dediler. Ümmü Şerik şöyle devam ediyor: Beni bir deveye bindirdiler. Altımda minder ve benzeri hiçbir şey yoktu. Daha sonra beni üç gün aç ve susuz bıraktılar. Üç gün sonra artık yeryüzündeki hiçbir şeyi kulaklarım duymuyordu. Kendileri bineklerinden inince gölgeye çekilip dinleniyorlar, beni bağlanmış vaziyette güneş altında bırakıyorlar, yiyecek içecek bir şey vermiyorlardı...

Müslüman kadın, İslâm uğrunda ve yolundaki fedakarlık meselesine bu sadıkane katılım ile yetinmemiş; iman cephesi ile küfür cephesi arasında silahlı mücadele başladığı zaman da Rasûl-i Ekrem (s.a.) ve ashab-ı kiram (r.a.) ile beraber birçok savaşlarda en önlerde bulunmuştur. Su kaplarını hazırlamak ve doldurmak, onları savaş alanına götürüp mücahidlere su vermek, yaraları sarmak, ölüleri savaş meydanı dışına taşımak gibi pek çok makbul ve takdire değer hizmetler, yararlıklar yap-

mışlardır. Savaşın en şiddetli anlarında da silah kuşanıp Rasûlullah (s.a.) ve ashabı yanında çarpışmaların ortasına dalmaktan çekinmemişlerdir.

İmam Buhari ve İmam Müslim'in *Sahih*'lerinde müslüman kadının o en hayırlı devirdeki, İslâm'ın gönüllerde taptaze, dipdiri olduğu, Allah ve Rasûlünün sevgisinin, bu dinin izzet ve şerefinin yaşandığı günlerdeki parlak suretini tecelli ettiren pek çok hadis nakledilmiştir:

Bu hadislerden birini İmam Müslim, Ümmü Atıyye'den rivayet eder. Ümmü Atıyye (r.a.) diyor ki:

"Rasûlullah (s.a.) ile beraber yedi gaza ve savaşa katıldım. Konak yerlerinde onların arkalarında bulunur, kendilerine yemek yapar, yaralıları tedavi eder, hastalara bakardım."[33]

Enes b. Malik de şöyle diyor: *"Rasûlullah (s.a.) gazaya Ümmü Süleym ile birlikte giderdi. O gaza ettiği vakit Ensar'dan bazı kadınlar da beraberinde bulunur, su verirler ve yaralıları tedavi ederlerdi."*[34]

İmam Buhari de Rubeyyi bint Muavviz'in şu sözünü rivayet eder: *"Gazalarda Rasûlullah (s.a.) ile beraber bulunarak su verirdik, yaralıları tedavi eder, ölüleri Medine'ye naklederdik."*[35]

İmam Buhari ve İmam Müslim, Enes'ten (r.a.) şöyle rivayet eder: "Uhud Savaş'ı kopunca bazıları Hz. Peygamberin (s.a.) yanından bozguna uğradılar. Ebu Talha ise Peygamber'in (s.a.) önünde onun üzerine deriden bir kalkan tutuyordu. Ebu Talha, güçlü bir şekilde ok atan bir adamdı. O gün iki veya üç yay kırdı. Beraberinde ok sadağı bulunan bir adam geçerken hemen Peygamber (s.a.): *"O okları Ebu Talha'ya ver"* buyurdu. Nebiyyallah (s.a.) uzanıp düşmana bakıyor, Ebu Talha ise:

- Ya Nebiyyallah! Annem babam sana feda olsun, uzanıp bakma! Düşmanın oklarından sana bir ok isabet etmesin. Göğsüm onlara senin göğsünden daha yakın olsun, diyordu.

---

33 *Müslim*, Gazvede bulunan kadınlar bölümü.

34 *Müslim*, aynı yer.

35 *Buhari*, Kadınların savaşta yaralıları tedavisi bölümü.

Yemin olsun ki Ebu Bekir'in kızı Aişe ile Ümmü Süleym'i paçalarını sıvamış halde gördüm. Ayaklarındaki halkaları (ayak bilezikleri) görüyordum. Su kırbalarını sırtlarında taşıyor, sonra gazilerin ağızlarına boşaltıyor, bilahere dönüp tekrar dolduruyor ve gelerek yine cemaatin ağızlarına boşaltıyorlardı. Vallahi uyuklamaktan dolayı Ebu Talha'nın elinden ya iki yahut üç defa kılıç düştü."

Bu iki büyük ve kıymetli mücahide hanımın, Hicaz diyarının bilinen sıcak havasında, kızgın bir savaşın cereyan ettiği meydanda bulunan mücahidlerin susuzluğunu gidermek ve yanan ciğerlerini sulamak için üzerlerine yağan ok sağanaklarına ve kılıçların şakırtılarına aldırış etmeksizin çarpışma alanında yapmış oldukları ne muazzam bir iştir!...

Bu sebeple Raşid Halifelerden Hz. Ömer (r.a.) Medine kadınları arasında ganimetten gelen mırt denen elbiselik yünlü kumaşları taksim ederken Ensar'lı Ümmü Selit'i kendi hanımı Ümmü Külsum bint Ali'ye tercih etmiştir. Çünkü Ümmü Selit, Uhud günü kırba dikip hazırlamıştır. Onun bu işinin, mücahitleri rahatlatmak ve güçlerini yeniden toparlamakta önemli etkisi olmuştur.

İmam Buhari, Salebe b. Ebi Malik'den şöyle rivayet ediyor: "Ömer b. Hattab (r.a.), Medine kadınları arasında ganimetten gelen mırt denen elbiselik kumaşlar taksim etti. Bir tane iyi cins mırt kaldı. Yanında bulunanlardan bazıları: "Ey Müminlerin Emiri, bunu da Rasûlullah'ın (s.a.) sendeki kızına ver" dediler. Hz. Ali'nin kızı Ümmü Külsum'ü kasdetmişlerdi[36] dediler. Hz. Ömer: "Ümmü Selit, daha layıktır. Ümmü Selit, Rasûlullah'a (s.a.) bey'at eden, sözleşme yapan, taahhütte bulunan Ensar hanımlarındandır. O, Uhud günü bize kırba, su kabı dikiyordu", dedi:

Uhud Gazasında Rasûl-i Ekrem'in (s.a.) mübarek yüzü yaralandı, yan dişi kırıldı (ön dişin yanındaki diş), yanağı ve üst dudağı yarıldı. Kızı Fatıma yarasını siliyor, Ali (r.a.) su döküyordu. Fatıma, suyun kanı daha

36 Hz. Fatma'nın (r.a.) en küçük kızı ve Rasûlullah'ın (s.a.) torunu olan ve Hz. Ömer'in hanımı bulunan Ümmü Külsum (r.a.).

fazla akıttığını görünce bir hasır parçası alarak onu kül oluncaya kadar yaktı. Sonra onu yaraya yapıştırdı. Böylelikle kan kesildi. (Buhari, Müslim).

Uhud Gazası'nda şiddet anında kararlılık ve sabır gösteren hanımlardan biri de Rasûlullah'ın (s.a.) halası Safiyye bint Abdilmuttalib'dir. Safiyye elindeki bir mızrağı insanların yüzlerine karşı sallayarak: "Rasûlullah'ın yanından bozguna uğradınız ha!" diyerek bağırıyordu. Rasûl-i Ekrem (s.a.) onu görünce, oğlu Zübeyr b. Avvam'a annesini geri çevirmesi için işaret etmişti. Safiyye'nin özkardeşi Hamza'ya (r.a.) yapılan müsle'yi (müsle: ölünün burun, ağız, kulak gibi organlarının kesilmesi) görmesini istemiyordu. Safiyye: "Niyeymiş? Kardeşime müsle yaptıkları haberi bana ulaştı. Bu, Allah Tealâ yolunda azdır. Bunlara razıyız İnşaallah sabredeceğim ve mükafatını Allah'tan bekleyeceğim." dedi.

Safiyye, Hendek Savaşı'nda da bulundu. Rasûlullah (s.a.) düşmanıyla savaşmak için Medine'den çıkarsa zevcelerini ve ailesinin kadınlarını, Medine'deki kalelerin en iyi korunanı olan Hassan b. Sabit'in kalesine yollardı. İşte onlar kaledeyken bir Yahudi o civara gelip kalenin etrafını dolaşmaya başladı. Safiyye Hassan'a seslendi: "Ey Hassan; şu Yahudi kalenin etrafında dolaşıp duruyor. Ben vallahi, Rasûlullah (s.a.) ve ashabı bizimle meşgul olacak halde değilken bu Yahudinin gerideki Yahudilere bizi gösterip saldırtmayacağından emin olamam. İn de öldür şunu." Hassan ise: "Allah seni mağfiret etsin ey Abdulmuttalib'in kızı! Vallahi, benim bu işin adamı olmadığımı bilirsin." dedi. Safiyye onun lafını duyunca kalktı ve bir direk aldı eline, sonra kaleden indi. O direkle Yahudiye vurarak adamı öldürdü. Daha sonra kaleye döndü ve: "Ey Hassan, in de adamın üstündekileri al. Ben alacaktım, fakat onun erkek olması buna mani oldu." dedi. Bunun üzerine Hassan: "Onun eşyasını almaya ihtiyacım yok, ey Abdulmuttalib'in kızı." cevabını verdi. Safiyye (r.a.) Hayber Gazası'na da katılmıştır.

Uhud günü mücahide hanımlarının en göze batanlarından biri, hatta en dikkat çekeni Mazinoğullarından Nesibe bint Ka'b Ümmü Umare'dir (r.a.). Savaşın başında müslümanlar tarafı galip durumdayken

diğer kadınların yaptığı gibi susayanlara su yetiştiriyor, yaralıları tedavi ediyordu. Okçuların Rasûl-i Ekrem'in (s.a.) emrine muhalefet etmesiyle zafer hezimete, yenilgiye dönüp de Allah Tealâ'nın: *"O vakit siz (savaş meydanından) boyuna uzaklaşıyor, hiçbir kimseye dönüp bakmıyordunuz. Peygamber ise arkanızda sizi çağırıyordu. Bunun üzerine Allah sizi keder üzerine kederle cezalandırdı"* şeklinde vasfettiği durum meydana gelince Nesibe ilerledi, kılıcını çekti, yayını omuzladı, Rasûlullah (s.a.) ile beraber direnmekte olan sayıca az topluluğa katıldı. Bunlar müşriklerin oklarına karşı Rasûl-i Ekrem'i koruyan etten duvar oluşturdular. Ne zaman Rasûlullah'a (s.a.) tehlike yaklaşsa Nesibe onu savunmaya koşuyordu. Hatta bu Rasûl-i Ekrem'in (s.a.) dikkatini çekmişti ve: "Sağa sola nereye döndüysem Nesibe'yi önümde savaşır durumda görüyordum." buyurmuştu.

Bu zor anları oğlu Umara şöyle anlatıyor:

"O gün sol pazumdan yaralandım. Beni koca bir hurma ağacı gibi iri bir adam vurdu ve geçti, tekrar üzerime gelmedi. Kanım dinmiyordu. Rasûlullah (s.a.): *"Yaranı sar"*, buyurdu. Annem bana doğru geldi. Onun yanında kuşağına asılı yaralar için hazırladığı sargılar bulunuyordu. Annem yaramı sardı. Nebiy-yi Muhterem (s.a.) bana bakıyordu. Annem: "Kalk yavrucuğum, şu adamlarla çarpış", dedi. Nebiy-yi Ekrem (s.a.) ise: *"Senin dayandığına kim dayanabilir ey Ümmü Umara?"* dedi.

Ümmü Umara devamla dedi ki: Oğluma vuran adam biraz sonra çıkageldi. Rasûlullah (s.a.): *"İşte bu senin oğluna vuran"*, dedi. Bunu üzerine adamın yoluna çıkıp bacaklarına vurdum, diz üstü düştü. Baktım Rasûlullah ön dişleri gözükecek kadar gülümsüyordu: *"Ümmü Umara, cezasını verdin"*, dedi. Sonra adama silahla hücum ettik ve canını aldık. Nebiy-yi Muhterem (s.a.): *"Seni muzaffer kılan, düşmanını yakalatarak sevindiren ve kendi gözlerine öcünü aldığını gösteren Allah'a hamdolsun."* buyurdu.

Bu çetin günde düşmana vuruşup yüzyüze çarpışırken Nesibe'nin vücudu yaralarla doldu. Rasûlullah (s.a.) onu görüp oğluna: *"Annene yetiş*

annene! Yarasını sar, Allah sizi mübarek kılsın ey ehl-i beyt. Annenin makamı, filan ve filanın makamından daha hayırlıdır." der. Annesi Rasûl-i Ekrem'in (s.a.) sözünü işitince: Cennette seninle beraber olmamız için Allah'a dua et, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.): *"Allahım, onları cennette benimle birlikte eyle"* diye dua etti. Nesibe: Artık dünyada bana ne isabet ederse etsin aldırmam" dedi.[37]

Ümmü Umara'nın sadık cihadı ve güzel imtihan sadece Uhud Gazvesi'ne mahsus kalmamıştır. Bilâkis birçok yerde ve olayda Rasûlullah (s.a.) ile birlikte bulunmuştur. Akabe Bey'atinde, Hudeybiye, Hayber ve Huneyn'de onunla beraber idi. Huneyn Gazası'ndaki kahramanlıkları, Uhud'daki kahramanlıklarından aşağı değildir. Daha sonra Ebu Bekir Sıddik (r.a.) devrinde meydana gelen Yemame Savaşı'na katılmış, müthiş bir cihadda bulunmuştur. Ve onbir yerinden yaralanmış, eli kesilmiştir.

İşte Nesibe böyle olduğu için Rasûlullah'ın (s.a.) kendisini cennetle müjdelemesi gibi bir şerefe ulaşmış, ondan sonraki Halife Ebu Bekir Sıddik (r.a.) ile onun kumandanı Halid b. Velid'in takdirine, daha sonra da Raşid Halife Ömer b. Hattab'ın (r.a.) hürmetine nail olmuştur.[38]

Mücahit müslüman kadının tarihindeki bu parlak dönemde bir kadın daha vardır ki büyüklük bakımından Nesibe bint Ka'b'den geri kalmaz: Milhan kızı Ümmü Süleym. Onu yukarıda savaşta askerlere su veren, yaralıları tedavi eden kadınları zikrederken Ümmü Umara, Müminlerin annesi Aişe ve Hz. Fatıma'lar (r.a.) ile birlikte görmüştük. İşte onu başka bir yerde daha görmekteyiz. Müslümanlar Mekke'yi fethetmek için Rasûlullah (s.a.) ile sefere hazırlanmaktalar. Aralarında kocası Ebu Talha da vardır. Ümmü Süleym hamile olup son aylarındadır. Fakat hamile oluşu, onu kocasıyla birlikte sefere katılma arzu ve kararından vazgeçirmedi. Beraberce Allah yolunda cihad şerefini elde etmek istiyor; sefer meşak-

37 Uhud Gazası ile ilgili haberler için *Siretu İbn Hişam, İnsanü'l-Uyûn, el'Aşaru'l-Hamidiyye, Tabakatu İbn Sa'd, el-İsabe, Üsdü'l-Ğabe* isimli eserlere bakınız.

38 *Siyerü A'lami'n-Nübela*: 2/281.

ketlerine, yol yorgunluğuna, yolun çetinliğine, binek bulma zorluğuna, geçim sıkıntısına aldırış etmiyordu. Bunun için kocası ona acıdı ve Rasûl-i Ekrem'den (s.a.) izin istemeye lüzum gördü. Rasûlullah da (s.a.) izin verdi, sevgili kocasının refakatinde bulunacağı için Ümmü Süleym'in gözü aydın oldu. O muhteşem ve mübarek günde kocasıyla birlikte Allah'ın lütfettiği zafer ve fetihe şahit oldu. O gün Mekke'deki vadiler ve yollar imanlı mücahitlerin nidalarıyla çınlıyordu: La ilahe illallah...

"Allah'dan başka ilah yoktur, O tektir. Vadinde durdu, kuluna yardım etti, tek başına düşmanları hezimete uğrattı, O'ndan önce hiçbir şey yoktur, O'ndan sonra da hiçbir şey yoktur. Allah'dan başka ilah yoktur. Sadece O'na kulluk ederiz: dini sadece O'na mahsus kılarak, kafirler hoşlanmasa da".

Ümmü Süleym, Arap yarımadasında bulunan küfür ve şirk kalelerinin bir daha geri dönmemecesine düştüğünü, Rasûlullah'ın (s.a.): *"Hak geldi, batıl zail oldu; şüphesiz batıl yok olucudur."* ayetini okuyarak putları eliyle devirdiğini bizzat gördü.

Bütün bu hadiseler ve olaylar Ümmü Süleym'in kalbini imanla dopdolu hale getirdi ve Allah yolunda cihada rağbet ve iştiyakını artırdı. Birkaç gün geçer geçmez Huneyn günü olayları oldu. O gün müslümanlar şiddetli bir sarsıntı ile sarsılmışlar, hiçbir şeye bakmadan arkalarını dönerek kaçmışlardı. Rasûlullah (s.a.) sağ tarafa çekilmiş ve: "Ey insanlar, bana doğru gelin. Ben Allah'ın Rasûlüyüm. Ben Abdullah oğlu Muhammed'im." diye sesleniyordu. Rasûl-i Ekrem (s.a.) ile birlikte, sadece muhacir, ensar ve ehl-i beytinden meydana gelmiş bir cemaat sebat gösteriyordu. Ümmü Süleym de kocası Ebu Talha ile beraber onların arasındaydı Rasûlullah (s.a.) onu oğlu Abdullah b. Ebi Talha'ya hamile olarak beline elbisesini sarmış bir durumda görüyordu. Yanında Ebu Talha'nın devesi bulunuyordu. Ümmü Süleym, deveye güç yetirememekten korkmaktaydı. Onun için devenin başını eğmiş, elini yular ile geme sokmuş, ürküp kaçarak, diğer develere katılmaması için sakin tutmaya çalışıyor-

du. Rasûlullah (s.a.) ona: "Ümmü Süleym!" diye seslendiğinde: "Evet, babam anam sana feda olsun Ya Rasûlullah!" diye cevaplıyordu.

İmam Müslim'in *Sahih*'inde rivayet edildiğine göre "Ümmü Süleym, Huneyn günü bir hançer edinmişti, bunu yanında taşıyordu. Onu kocası Ebu Talha görerek: "Ya Rasûlullah, şu Ümmü Süleym'dir, yanında hançer var." dedi. Rasûlullah (s.a.) ona: "Bu hançer ne?" diye sorunca, Ümmü Süleym: "Onu aldım. Şayet müşriklerden biri bana yaklaşırsa onunla karnını deşeceğim." cevabını verdi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.): gülmeye başladı. Ümmü Süleym: "Ya Rasûlallah! Sen kendilerini azad ettiğin halde seni bırakıp bozguna uğrayanları öldür." dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.): "Ey Ümmü Süleym! Şüphesiz Allah kafi geldi ve iyi yaptı!" buyurdu.

Ümmü Süleym, harbin kızışıp gözleri kan bürüdüğü, erkek kahramanların bile sarsıldıkları şiddet, sıkıntı, darlık vakitlerinde Rasûlullah (s.a.) ile birlikte sebat göstermiş, Rasûl-i Ekrem'i yalnız bırakanları görmeye tahammül edemeyerek: Öldür onları, seni bırakıp bozguna uğradılar!.. demiştir. O halde Rasûlullah'ın (s.a.) onu cennetle müjdelemesi hiç de garip karşılanmamalıdır. Buhari, Cabir b. Abdillah'dan (r.a.) rivayet ediyor; Peygamberi gördüm. Bir de baktım ki, Ebu Talha'nın karısı Rumeysa[39] ile karşımda."

Rasûlullah (s,a.) Ümmü Süleym'i ziyaret ettiği gibi kızkardeşi Ümmü Haram bint Milhan'ı da ziyaret ederdi. Ümmü Süleym'i cennet ile müjdelediği gibi kızkardeşi Ümmü Haram'a da Allah yolundaki mücahidlerle birlikte gazi ve mücahid olarak denizin ortasında gemiye bineceğini müjdeledi.

Buhari ve Müslim, Enes b. Malik'den (r.a.) rivayet ediyor: Rasûlullah (s.a.) Milhan'ı kızının evine girdi. Orada biraz uzandı, sonra gülerek uyandı. Milhan kızı: "Niçin gülüyorsun Ya Rasûlallah?" dedi. *"Ümmetim-*

39 Rumeysa, Ümmü Süleym'in sıfatıdır. "Gözü çapaklı hanımcık" manasına bir sevgi ifadesidir.

den birtakım insanlar mavi denizde gemilere binmişler. Tahtlara oturmuş kırallara benziyorlar." dedi. Ümmü Haram: "Ya Rasûlullah! Allah'a dua et de beni onlardan kılsın." deyince Rasûlullah: *"Allahım, onu da onlardan eyle!"* diye dua etti. Sonra Hz. Peygamber tekrar uyudu ve yine gülerek uyandı. Ümmü Haram aynı soruyu sordu. O da aynı cevabı verdi. "Beni onlardan eylemesi için Allah'a dua et" dediğinde: *"Sen öncekilerdensin, sonrakilerden değilsin!"* buyurdu.

Enes'in (r.a.) dediği gibi Rasûlullah'ın (s.a.) bu müjdesi gerçekleşti. Ümmü Haram, Ubade b. Samit ile evlendi. Mücahit olarak onunla yola çıktı ve Muaviye'nin hanımı Karaza kızıyla denizde gazaya çıktı. Dönerken onun bineğine bindi, hayvan onu üzerinden attı, düştü ve vefat etti.

Kabri, Kıbrıs'ta günümüze kadar, Allah yolunda cihad eden müslüman kadının kıssasını dile getiren bir abide olarak kalmıştır. İnsanlar onun kabri başında: Bu, Saliha hanımın kabridir, Allah rahmet eylesin demektedirler.[40]

İslâm'a yardıma ve uğrunda cihada katılan, Rasûlullah (s.a.) ile beraber gazada bulunan hanımlardan bir diğeri, Rasûl-i Ekrem'in (s.a.) dadısı Ümmü Eymen'dir. Kendisi Uhud, Hayber, Mu'te ve Huneyn gazalarında bulunmuş, pek çok yararlıklar göstermiştir. Yaralananların sargılarını sarmış, susayanlara su taşımıştır.[41]

Bir diğer mücahide hanım Ensar'dan Kebşe bint Rafi'dir. Kebşe, Sa'd b. Muaz'ın (r.a.) annesidir. Uhud, Gazasında Rasûlullah'a doğru koşarak gelmiş. Hz. Peygamber (s.a.) atının üzerinde idi. Sa'd b. Muaz da atın gemini tutmuştu. Sa'd: "Ey Allah'ın Rasûlü, annemdir." deyince Rasûlullah (s.a.): "Merhaba!" demiş, onun için durup yanına yaklaşmış ve oğlu Amr b. Muaz (r.a.) dolayısıyle ona taziyede bulunmuş; onu ve şehid olan ailesini cennetle müjdeleyerek kendilerine dua eylemiştir.[42]

---

40 *el-Hılye*: 2/62; *Sıfatu'l-Safve*: 2/70

41 *el-Meğazi*: 1/278; *Ensabü'l-Eşraf*: 1/326; *Delailü'n-Nübüvve*: 3/311.

42 *el-Meğazi*: 2/301, 315, 316; *Tarihü'l-İslâm*, ez-Zehebi: 2/201 *es-Şiratu'l-Halebiyye*: 2/545, 546.

Bu mücahide hanımlardan Fura'ya bint Malik (r.a.) ile Ümmü Hişam bint Harise b. Numan (r.a.) da Hudeybiye'de ağaç altında Rıdvan bey'atinde Rasûlullah'a (s.a.) bey'at etmişlerdir. Müminlerin umre için Mekke'ye girmesi müşrikler tarafından engellenip de Rasûl-i Ekrem (s.a.) görüşmelerde bulunmak üzere Hz. Osman b. Affan'ı (r.a.) Kureyş'e gönderdiğinde, Kureyşliler Hz. Osman'ı bir müddet tuttular. Müslümanlar, Kureyş'in Hz. Osman'a gadredip onu öldürdüklerini zannettiler. Bunun üzerine savaşa hazırlanmak üzere Rasûlullah (s.a.) Rıdvan isimli ağaç altında ashabını toplayıp onlardan bey'at aldı. Allah Tealâ işte bu mübarek bey'atte Rasûl-i Kerim'i ile beraber bulunan herkese, uğrunda boyunların koptuğu, nice güzel temennilerin ulaşmaktan aciz kaldığı rıza-i ilahisini lütfetti; o hususta gökler ve yer devam ettiği müddetçe okunmaya devam edecek şu ebedi sözleri indirdi:

"Andolsun ki Allah müminlerden, sana o ağacın altında bey'at ederlerken razı olmuştur da kalplerindekini bilerek üzerlerine sekine'yi (manevi gücü) indirmiş ve onları yakın bir fetih ile ve alacakları birçok ganimetlerle mükafatlandırmıştır. Allah mutlak galiptir, yegane hüküm ve hikmet sahibidir." (el-Feth: 18-19).

Mücahide hanımlardan Ümmü'l-Münzir Selma bint Kays da (r.a.) Rıdvan Bey'atine katılmış, daha önce de mümine hanımların bey'atinde hazır bulunmuştur. Bu sebeple kendisine "iki bey'at'in bey'atçisi" ismi verilmiştir. Rasûlullah (s.a.) ile müslümanlar Kurayzaoğulları kuşatmasına gittiklerinde bu büyük sahabi hanım da onlarla sefere katılmış Allah yolunda cihad şerefini elde etmiştir. Mücahide hanımlardan bir diğeri Ensar'dan Esma bint Yezid b. Seken'dir (r.a.). Rasûlullah (s.a.) ile birlikte Hendek Gazasına katılmış, onun beraberinde Hudeybiye'ye gitmiş Rıdvan Bey'at'inde bulunmuş, Hayber Gazasına katılmıştır. Rasûl-i Ekrem (s.a.) kendisinden razı olarak vefat edinceye kadar İslâm'a, İslâm'ın mesele ve davalarına şükranla anılacak hizmetler vermiştir, onun vefatından sonra da İslâm'a yardımdan geri durmamış; bilâkis, hicretin on üçüncü yılında Şam diyarına çıkarak Yermuk Savaşı'na katılmış, savaşta susa-

yanlar için su temin etmiş, yaralıların yarasını sarmış, mücahidleri hücuma ve dayanmaya teşvik eylemiştir.

Yermuk Savaşı, en meşhur İslâm savaşlarındandır. Müslüman kadın bu savaşa fiilen mücahidlerle beraber katılmıştır. Mücahidler bu savaşta şiddetli bir sarsıntı ile sarsılmış, bazıları geri çekilmiştir. Mücahide hanımlar ordunun arkasında savaşa katılıyorlar, kaçanların karşısına sopalarla, taşlarla çıkarak onları saldırmaya, direnmeye teşvik ediyorlardı. İbni Kesir müslüman kadınların cesaretini ve bu savaştaki şanlı rollerinden övgüyle bahsediyor ve diyor ki:

"Bu günde müslümanlann kadınları da savaştılar, Rumlardan pek çok kişi öldürdüler. Müslümanlardan yenilip çekilene vuruyorlar ve: Bizi şu vahşi merkeplere terkedip de nereye gidiyorsunuz! diyorlar, onları bu şekilde engelleyince hiç kimse kendini tutamıyor ve hemen savaşa geri dönüyorlardı."[43]

Müslüman hanımların bu güzel davranışlarının ve mücahidleri sebat göstermeye teşvik etmelerinin mücahitler üzerinde pek çok olumlu etkisi olmuş, sabır ve kararlılıkla dayanmışlar, sonunda da Allah Tealâ Rumlara karşı kendilerine zaferi nasip eylemiştir.

İşte bu çetin günde kahraman Esma bint Yezid güzel bir imtihan geçirmiş, birçok erkeklerin gösteremediği cesaret, yiğitlik, ataklık örnekleri sergilemiştir. Savaşanlar arasına dalarak bazı müşrik ve kafirleri öldürmüştür. Hafız İbnu Hacer (r.a.), onun cesaretini överek diyor ki:

"Ensar'lı Ümmü Seleme, Esma bint Yezid b. Seken Yermuk savaşına katılmış, o gün çadırının direğiyle dokuz Rum askerini öldürmüştür. Ondan sonra uzun bir müddet daha yaşamıştır."[44]

Anlaşıldığına göre bu büyük kahraman kadın, kalan ömrünü Yermuk Savaşı'nın cereyan ettiği Şam diyarında geçirmiştir. Oraya göçen

43 *el-Bidaye ve'n-Nihaye*: 703; *Tarihu't-Taberi*: 2/335.
44 *el-İsabe*: 4/2290; *Siyerü A'lami'n-Nübela*: 2/97.

ashab-ı kiram ile birlikte gittiği Şam bölgesinde Yezid b. Muaviye devrine kadar yaşamıştır. Vefat edince Şam toprakları, Bab-ı Sağir'deki kabristana defnedilen temiz vücudunun güzel kokusu ile kokulanmıştır. Bugüne kadar ayakta kalan kabri, müslüman kadının Allah yolundaki cihadına dair ulu bir şahittir."[45]

İşte bunlar, müslüman kadının tarihinden parlak sayfalardır. Bu sayfaları o üstün kadınlar imanlarının sadakatiyle, derin şuurlarıyla, müslüman kadının hayattaki rolünü ve Rabbine ve dinine karşı olan görevini tam kavrayarak yazmışlardır. Aslında bunlar yüksek vasıflar, nadir görülen fedakarlıklar, müthiş tavırlar, yüce azimetler, az rastlanan yetenekler, derin iman ile dopdolu koca bir sicilden alınmış birkaç sayfadır. Şüphesiz bugünün şuurlu müslüman kadını, o erdemli müslüman kadınların hayatlarındaki bu parlak sayfalarda kendisi için uyulacak bir örnek, yolunu aydınlatacak bir kandil, capcanlı bir misal bulacaktır ve zamanının şartlarına uygun müslüman kadın şahsiyetini oluştururken onlardan azami ölçüde yararlanmaya özenecektir.

Müslüman Oluşu ve Hak Olan Diniyle Şeref Duyar

Şuurlu müslüman kadının, İslâmî şahsiyeti ile şeref duyup İslâm'ın kendisini çok çok erken dönemlerde ulaştırmış olduğu yüce makam ve değer ile iftihar etmesine şaşmamak gerekir. O devirlerde diğer milletlerdeki kadın bunlardan hiçbirine ulaşamamıştı. İslâm, onbeş yüzyıldan beridir hem de tarihte ilk defa kadın haklarını tamamen ilan etmiş bir dindir. Daha dünya; İnsan Haklan Örgütü'nü, İnsan Haklan Beyannamesi'ni tanımadan asırlarca önce, müslüman kadın insan haklarından tam olarak yararlanmıştır.

Ta o ilk erken dönemde İslâm, kadınların erkeklerin diğer yansı olduğunu ilan etmiştir. Ebu Davud, Tirmizi, Darimi ve İmam Ahmed'in rivayet ettiği hadis bunu açıklamaktadır. Hıristiyan dünyasındaki sosyal ortamlarda kadının insan olup olmadığından, ruhunun bulunup bulunmadığından şüphe duyulurken Kur'an-ı Kerim şöyle ilan ediyordu:

45 *Siyerü A'lami'n-Nübela*: 2/297.

"Nihayet Rableri onların dualarına şöyle icabet etti: -içinizden gerek erkek, gerek kadın -ki kiminiz kiminizden hasıl olmadır- bir iş yapanın amelini ben elbette boşa çıkarmayacağım." (Al-i İmran: 195).

Erkeklerin bey'ati, akitleşmesi gibi kadınlar da Rasûlullah'a (s.a.) İslâm ve dinleyip itaat etme şartı üzere bey'at etmiştir. Kadınların bey'atleri erkeklerinden bağımsızdı, onları tabi olarak değildi. Bu ise müslüman kadının şahsiyetinin bağımsız olduğunu, bey'atte, ahid vermede, Allah'a ve Rasûlüne vela (bağlılık) vermede sorumluluk taşıma yeterliliğini vurgulamaktadır. Bütün bunların hepsi, modern dünyanın kadının referandum ve seçimler yoluyla bağımsız irade ve görüşünü açıklama hakkını kabulünden yüzyıllarca önce gerçekleşti. Bunların yanısıra birtakım hakları da vardı: Mülkiyet hakkına sahip olması, zengin dahi olsa nafakadan, ev harcamalarından muaf tutulması, insanî değer ve itibar, eğitim, ahlâk, genel şer'i sorumluluklar bakımından erkekle eşit tutulması ve benzeri İslâm'ın kadına tanıdığı hakları, etrafını kuşattığı değer ölçülerini tek tek saymaya kalksak yerimiz almazdı.

Müslüman kadının ulaştığı haklar, değerler, yetkiler Batı kadınlarını bile hayrete düşürmüştür. Bu münasebetle ABD'de bir konferansta Amerikalı bir kadının sarfettiği sözü zikretmek isterim. Suriye alimlerinden Üstad Behçet Baytar'ın "İslâm'da Kadın Hakları" konusunda verdiği konferanstan sonra Amerikalı bir hanım, müslüman kadının onbeş yüzyıl önce elde ettiği bu seri haklardan ve kazanımlardan dolayı şaşırarak kalkıp üstada şöyle demiştir: Müslüman kadın ve onun hakları konusunda bu söylediklerinizi doğru mu, yoksa bir propaganda mı? Şayet doğruysa beni de alın götürün. Aranızda bir süre yaşadıktan sonra beni isterseniz öldürebilirsiniz". Müslüman kadının yeri ve ona verilen değerden dolayı şaşkınlık ve takdir hislerini ifade eden Batılı kadınların sözleri ve şahitlikleri pek çok ve yaygındır.

Bütün bunları bilen zamanımızın şuurlu müslüman kadının gönlü, hak olan dinine hayranlık ile dolar; büyüklüğüne, kemaline, kadın-erkek bütün

insanlığın mutluluğu için konmuş Rabbanî yolun kapsamlılığına imanı, bağlılığı artar. Şu kadarını bilmesi kâfidir ki, İslâm'ın kadının durumunu düzeltmek için onbeş asır önce hem de bir kerede gerçekleştirdiği şeyleri bu yirminci yüzyılda bile bir kimse gerçekleştirememiştir.

Müslüman kadın bilmelidir ki Fransız Devrimi 18. yüzyıl sonlarında "İnsan Hakları Beyannamesi"ni ilan ederken bunu: "Erkeğin Hakları" başlığı ile ilan ediyordu. Bu bildirgenin birinci maddesi aynen şöyleydi: "Erkek hür olarak doğar, köleleştirilemez." Sonra "ve kadın" kelimesi eklenmesi için çalışmalar yapılmışsa da bu girişimler reddedilmiştir ve Fransız Devrimi'nin hürriyet ilanı ilgili birinci maddesi: "Erkek hür olarak doğar, kölelelestirilemez." cümlesiyle sınırlı kalmıştır.

Bir asır sonra yani 19. asrın sonları ile 20 asrın başlannda büyük Fransız bilgini Gustave Lebone gelmiş, *Toplum Ruhu* adlı eserinde şöyle ilan etmiştir: "Muhakkak ki kadın asla erkeğe eşit olmamıştır. Bu ancak çöküş döneminde gerçekleşmiştir." Bu cümleyi kadına da erkekler gibi seçme hakkı verilmesi hususunda erkeğin kadına eşit sayılmasını talep edenlere cevaben yazmıştır.

Durum böyle devam etmiş, nihayet Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Cemiyet-i Akvam dönemi gelmiş, kadın hakları için çalışanlar ancak, büyük çaba ve meşakkatler çektikten sonra kadının erkekle eşit olduğuna dair bir bend koydurmayı başarmışlardır. Çünkü daima karşılarına Batının dinî sıfatı ve yönü bulunan örfleri ve gelenekleri çıkmış, onlarla çarpışmışlardır. Çünkü yanlarında kadına insaf eden mahallî veya uluslararası kanun metinleri yoktu ki kadını, geçmişteki ağır ve yoğun baskı kalıntılarından kurtarma sonucuna varabilme yolunda karşılarına çıkan bu engelleri aşmakta onları meşru bir dayanak olarak kullansınlar.

Halbuki Allah'ın Kitab'ında ve Rasûlullah'ın (s.a.) sünnetinde, 15 asır önce birtakım kesin deliller gelmiştir ve bunlar sevap ve cezada, sorumlulukta, ibadette, insan onuru ve bütün insan hakları konusunda erkek ile kadını eşit saymıştır.

İnsan haklarından yararlanma konusunda erkekle kadını eşit tutan İslâm, insanî görevleri yerine getirme hususunda da onları eşit tutmuştur. Zira her ikisine de yeryüzünde kendisine vekil olup orayı imar etme, orada Allah'a kulluk etme vazifesi vermiş, her birisi için erdemli, kâmil, temiz bir toplum kurmada belirgin rol tesbit eylemiştir. Bu roller birbirini reddeci değil birbirini tamamlayıcıdır; erkek ve kadından her birini, aileyi ve toplumu inşa ederken daha ehil ve yatkın olduğu işi yapmak üzere yönlendirmektedir. Böylece herbirinin fıtratına, yaratılışına uygun olan işi yaparken herhangi bir kısıtlama konmaksızın iki cins arasında dayanışma, yardımlaşma, işbirliği gerçekleşmiş olur. Erkek ve kadına eşit şekilde insanın genel yararının gerekleri hükmeder. Bu gerekler:

"Gerek erkek olsun, gerekse kadın olsun kim, mümin olarak iyi amel ve harekete bulunursa hiç şüphesiz onu dünyada çok güzel bir hayat ile yaşatırız ve o gibilere her halde yapageldiklerinin daha güzeliyle ecir veririz." (Nahl: 97), ayet-i kerimesinde belirtildiği gibi erkek ve kadının aynı şekilde değerlendirileceği esasına dayanır. Peygamberimizin açıkladığı üzere erkek ve kadından her birinin bir muhafız, çoban gibi olup sürüsünden, idaresi altında bulunanlardan sorumlu olacağı temeline dayanır.

Dininin şuurunda olan ve onun onbeş asır önce kendisini ulaştırdığı yüksek makam ve mevkii iyi kavramış müslüman kadın tam anlamıyla bilir ki İslâm'dan önceki bütün milletlerde, eski kanun ve nizamların hakim olduğu ülkelerde, bilhassa Hint ve Roma'da, ortaçağ Hıristiyan aleminde, İslâm öncesi Arap diyarında kadının yeri, kötünün en aşağı derecesinde idi. O sebeple müslüman kadının İslâmî şahsiyetinden, hak dininden, bu dinin verdiği yüksek insanî mevkiinden ötürü duyduğu izzet ve şeref daha da artar.

Kadının eski din ve kanunlardaki yerini Hintli lider Cevahir Lal Nehru, "*Hind'in Keşfi*" adlı kitabında şöyle özetler: "Manu'un dediğine göre kadının kanuni durumu, şüphesiz çok kötü idi. Kadınlar daima babaya, kocaya veya oğula dayanırlardı." Çünkü ölen erkeklerden kalan mirasların hepsinin onlara göre hayatta kalan kadınlara değil sadece erkeklere verildiği bilinen bir husustur.

Nehru bunu açıklarken şöyle eklemiştir: "Her halükarda eski Hint'te kadının durumu eski Yunan, Roma ülkelerindeki veya ilk Hristiyanlık devrindeki durumundan daha iyi idi."

Kadının durumu, Eski Roma kanununda kadının hukukî ehliyetini tanımama, onu daima vesayet altında tutma esasına dayalıydı. Çünkü o, küçük olsun, rüşt çağına erişmiş olsun, dişi idi ve o daima babanın veya kocanın vesayeti altındaydı; dolayısıyla hiçbir hürriyet hakkına sahip değildi. Kısaca o bir miras olurdu, mirasçı olamazdı.

Roma kanununda kadın, erkeğe tabi olan eşyadan biriydi. O sebeple kadın şahsiyetini kaybetmişti, tasarruflarında hür davranmaktan yoksundu. Bu kanunun etkileri bugüne 20. yüzyıla kadar devam etmiştir. Hukuk bilginlerince bilindiği üzere modern devletlerin çoğunda kanunlar, hâlâ eski Roma hukukunun etkisi altında bulunmaktadır.

Roma kanunlarına ve etkisine bağlı olarak ilk Hristiyanlık döneminde kadının durumu, Hintli lider Nehru'nun işaret ettiği kötü hale düşmüştür. Hatta bazı dini toplantılarda kadının insan olup olmadığı, ruhunun yapısı üzerinde şüpheler ortaya atılmıştır. Roma'da kadın ve ruhu hakkında, erkeğin ruhu gibi bir ruhla mı, yoksa yılanlar ve köpekler gibi hayvanların ruhuna benzer bir ruhla mı yaşıyor gibi konularda kongreler yapılmıştır. Dahası, Roma'daki toplantılardan birinde şu karar varılmıştır: Kadının asla ruhu yoktur ve öteki hayatta tekrar diriltilmeyecektir.

Arap yarımadasında ise kadın, İslâm öncesinde birçok kabilelerde hakarete uğruyor, horlanıyor, itilip kakılıyordu. Bir ar ve leke sayılıyor, velilerinden çoğu bu arın kendilerine bulaşmamasına doğar doğmaz toprağa gömerek ondan kurtulmaya bakıyorlardı.

Kur'an-ı Kerim'de birçok yerde kadının bu acıklı, hakir durumunu İslâm daveti kınamıştır. Allah Tealâ, cahiliyet dönemindeki kadının varlığından utanç duyma hissini anlatarak buyurur ki:

"Onlardan birine kız doğumu müjdesi verilince, kendisi pek öfkeli olarak, yüzü simsiyah kesilir. Verilen müjdenin etkisiyle kavminden

gizlenir: O doğanı sağ bırakıp hakaretle mi tutacak, yoksa onu toprağa mı gömecek? Bak, hükmedegeldikleri şey ne kadar kötüdür!" (Nahl: 58-59).

Allah Tealâ, hiçbir suçu olmayan günahsız, tertemiz yavrunun diri diri gömülmesinin ne korkunç olduğunu belirterek de şöyle buyurur:

"Diri diri gömülen kızın hangi suçtan dolayı öldürüldüğü sorulduğu zaman." (Tekvir: 8-9).

Bu, insanlığı özellikle İslâm'dan önce Arap ülkelerindeki kadının insanlığını hiçe sayan acıklı ve aşağılayıcı bir durumdur. Bu duruma o dönemlerdeki ileri ülkelerin çoğunda, özellikle Roma devletinde ilk Hristiyanlık devrinde, daha sonra da hala kanunlarında Roma hukukunun etkilerini taşıyan modern devletlerin çoğunda da rastlanmaktadır. Bunlar hukukçular tarafından bilinen şeylerdir.[46]

Şuurlu müslüman kadın, üzerine İslâm'ın güneşinin doğduğu, Arap dünyasının onun parlak ışıkları altında kaldığı gün Allah'ın kendisine lütfettiği büyük nimetin kıymetini çok iyi anlar:

"Bugün sizin dininizi kemale erdirdim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve size din olarak İslâm'ı verip ondan hoşnut oldum." (Maide: 3).

Hatta müslüman kadını mutluluğa, rızaya, sükûnete, şeref duymaya sevkeden, onun değerini ve yerini yücelten bir husus daha vardır: İslâm, annelik makamını babalık makamının üstünde tutmuştur.

Buhari ve Müslim'in rivayetine göre bir adam Rasûlullah'a (s.a.) gelerek: "Ey Allah'ın Rasûlu, insanlar içinde iyi muamele yapmama en çok layık olan kimdir?" diye sordu. Rasûlullah (s.a.): *"Annendir"*, buyurdu. "Sonra kimdir?" diye yine sordu. *"Annendir"*, buyurdu. "Sonra kimdir?" diye yine sordu. *"Annendir."* dedi. Üçüncü olarak: "Sonra kimdir?" diye sordu. Yine: *"Annendir."* cevabını verdi. Dördüncü olarak "Sonra kimdir?" diye sorduğunda Peygamberimiz (s.a.): *"Baban"* buyurdular.

46 *el-Mer'etüfü'l-İslâm*, Dr. Maruf ed-Devalibi: sh. 23.

Çünkü yaratılışı ve tabiatının özellikleri gereğince çocuğu karnında taşıyan, doğuran, onu emziren, bakıp büyüten, yetiştiren odur. Bu çok büyük bir iştir, büyük bir emektir. O yüzden Kur'an-ı Kerim'de takdir ile şöyle övülmektedir:

"Biz insana anne ve babasını tavsiye ettik. Onun annesi onu zaaf üstüne zaaf ile, güçlüklerle taşımıştır. Bana ve anne-babana şükret. Dönüşün ancak banadır." dedik. (Lokman: 14).

Kadının omuzlarına yüklenen bu büyük ve zor işin karşılığında erkeğe de aileye bakma görevi yüklenmiş, ailenin geçimini sağlama, nafakayı temin sorumluluğu verilmiştir. Ama yine de, insanlar içinde iyilik yapmasına en layık olanın kim olduğunu soran kişiye Rasûlullah'ın (s.a.) verdiği cevapta gördüğümüz gibi, "annenin İslâm'daki makamı"na ulaşamamıştır.

Vela'sı[47] Ancak Allah'adır

Müslüman kadının İslâmî şahsiyetiyle izzet ve şeref duymasının sonucu olarak boyun eğeceği ve dayanağı ancak ve yalnızca Allah'tır. İnsanlar arasında kendisine en yakını olan kocası veya babası olsa bile böyledir. Bu durumun zirve noktadaki bir örneğini müminlerin annesi Ümmü Habibe'nin (r.a.) fiilinde görürüz. Mekke'nin başkanı ve müşriklerin komutanı Ebu Süfyan'ın kızı olan Ümmü Habibe Ramle, daha önce Rasûlullah'ın (s.a.) halasının oğlu Ubeydullah b. Cahş el-Esedi ile evliydi. Bu Ubeydullah müminlerin annesi Zeyneb'in kardeşidir. İşte kocası Ubeydullah müslüman olunca Ramle de müslüman oldu. Babası Ebu Süfyan hala küfür üzere bulunuyordu. Daha sonra ilk müslümanlar arasında kocasıyla birlikte, babasını kızı müslüman olduğu ve ona ulaşacak yakın bir vesile bulamadığı için öfke içinde kahrolmuş bir şekilde Mekke'de bırakarak Habeşistan'a hicret etti.

Fakat bu sabırlı, muhacir müslüman hanımın hayatı sıkıntısız devam etmedi. Orada da kocası Ubeydullah'ın İslâm dininden ayrılıp Habeşlile-

47 Vela kelimesi bir terim (ıstılah) olup bağlılık, yakınlık, irtibat, muhabbet ve dostluk anlamlarını taşır.

rin dini olan Hıristiyanlığa girmesi felaketi ile karşılaştı. Kocası kendisini de dininden çevirmeye çalıştıysa da başaramadı. Ramle dininde kararlıydı. Sabıra yapıştı. Adıyla künyelendiği Habibe ismindeki kızını orada dünyaya getirmişti ve artık "Ümmü Habibe" diye çağrılıyordu. Ümmü Habibe insanlardan uzaklaştı. Gam, üzüntü, sıkıntı ve hasretten neredeyse kızıyla beraber gurbet illerde, yalnız kalakalmıştı. Kocası ve babasıyla arasındaki bağlar artık kopmuştu. O küçücük kızının ve kendisinin iman ettiği Peygambere, bağlandığı dine karşı amansız bir savaş açmış kişiydi.

Onu bu şaşırmışlık halinden, perişanlıktan, gamdan, dertten ancak muhacir müminlerin durumlarını dikkatle, hassasiyetle takip eden Rasûlullah (s.a.) çıkarabilirdi. Çünkü gözü devamlı şekilde müminlerin üzerindeydi. Aziz Peygamber (s.a.) hemen Habeş Necaşi'sine haber gönderdi ve ondan ülkesine iltica etmiş bir müslüman olan Ümmü Habibe'yi kendisine nikahlamasını talep etti. Siyer, teracim ve tarih kitaplarında geniş şekilde anlatıldığı şekilde Necaşi, Ümmü Habibe'yi Rasûlullah'a (s.a.) nikahlamış, artık Ebu Süfyan'in kızı Ümmü Habibe "Mümiılerin Annesi" olmuştu.

Aradan yıllar geçmiş. Mekke'nin fethi yaklaşmıştı. Hudeybiye Antlaşması'nı ihlal eden Kureyş'i tehdit edici tehlike bulutları gözükmeye başladı. Kureyş ileri gelenleri aralarında görüşmeler yaptılar. Muhammed'in (s.a.) zulüm karşısında asla susmayacağını, gadre uğramaya veya antlaşmanın bozulmasına razı olmayacağını anladılar. İçlerinden birini elçi olarak Medine'ye göndermeye karar verdiler. Muhammed (s.a.) ile ateşkes antlaşmasını yenileyip süresini uzatma konusunda görüşmeler yapacak olan bu elçi Ebu Süfyan b. Harb idi.

Ebu Süfyan Medine'ye geldi. Muhammed (s.a.) ile karşılaşmaya hazırlandı. Onun (s.a.) evinde kendi kızının bulunduğunu hatırlayarak gerçekleştirmek için geldiği amaç konusunda yardımını istemek üzere yanına gitti.

Müminlerin annesi Ümmü Habibe (r.a.) birdenbire evine gelen babasıyla karşılaştı. Habeşistan'a hicret edeliden beri onu görmemişti. Dehşet ve hayretle ona bakakaldı. Ne yapacağını, ne diyeceğini bilemiyordu.

Ebu Süfyan aniden gelişi dolayısıyla meydana gelen şaşkınlığı anladı, oturması için kendisine izin vermesini beklemedi, kendiliğinden ilerleyip oradaki yatağa oturmak istedi. Ama Ramle hemen atıldı, yatağı kapıp dürdü. Ebu Süfyan kalakaldı. "Kızım, anlayamadım, beni mi bu yatağa layık görmedin, yoksa onu mu bana layık bulmadın!" dedi. Bunun üzerine Ümmü Habibe şu cevabı verdi: "Hayır, o Rasûlullah'ın (s.a.) yatağı. Sense müşrik bir adamsın, onun üzerine oturmanı istemedim!"

Ebu Süfyan'ın kızı Ramle, bağlılığını berrak bir şekilde Allah Tealâ'ya ait kılmıştı. O sebeple dünyalık karşılığında dinini satmış basit bir kocaya üzüntü duymadı. Dininde kararlılık gösterdi. Hicret ettiği diyarda gurbet acısına, sıkıntı, üzüntü ve çilesine tahammül etti. Halbuki kendisini koruyup gözetecek, yalnızlığını giderecek, kızcağızına bakacak bir kocaya son derece ihtiyacı vardı. Ondan dolayı inam, ihsan ve ikram sahibi Vehhab olan Allah Tealâ o zaman bir kadının hayal edebileceği en yüksek ödül ile onu mükafatlandırdı, Rasûl-i Ekrem'e (s.a.) zevce eylerek ona en hayırlı karşılığı verdi, onu "Müminlerin Annesi" olma derecesine çıkardı.

Aynı şekilde uzun bir zaman ayrıldıktan sonra babasıyla birdenbire karşılaşması ona Allah'a ve Rasûlüne velâsını unutturmadı. Babası kafir bir adam olduğu için oturarak kirletmesin diye Rasûlullah'ın (s.a.) yatağını onun önünden hemen kaldırıp dürdü. İşte bu, diniyle şeref ve izzet duyan, itikat ve inancını daima hesap eden müslüman kadının yapacağı bir iştir. Çünkü imanla dopdolu olan kalbine Allah'a, Rasûlune, dinine bağlılığı karşısında hiçbir bağlantıya, yakınlığa yer bulamaz.

İmanlı şahsiyeti ile izzet ve şeref duyması, kadına bütün asırlar boyunca karşılaşacağı zulüm ve korkular karşısında kararlılık, sabır, kuvvet, direnme gücü vermiştir. Küfür bataklığına düşmekten onu kurtarmış, ne kadar güçlü, yaygın, baskın, ceberut olursa olsun batıl akımlara kapılmaktan korumuştur. Kalbinin derinliklerinden hiç sönmeyen bir iman ateşi tutuşturmuştur, bunun en güzel örneklerinden birini Firavun'un di-

ninde kararlılık gösteren karısında görmekteyiz. Firavun'un karısı çeşit çeşit zevkler sefalar, cazibeli imkânlar ile dolu olan kralların dünyasında meydan okuyarak, dininde kararlılık göstermesinden ötürü kocasından göreceği şiddetli işkenceyi umursamayarak şöyle demiştir.

"Ey Rabbim! Bana senin katında, cennetin içinde bir ev yap. Beni Firavun'dan ve onun fena amelinden kurtar. Beni o zalimler topluluğundan selamete çıkar." (Tahrim: 11).

Allah'ın rızası her türlü istek ve talebin üstündedir. O'nun kelimesini, dinini yüceltmek her türlü hedeften önce gelir. Allah'ın dini en doğru yoldur. Şuurlu müslüman kadın bu gerçekleri asla aklından çıkarmaz. Ve gün geçtikçe müslüman şahsiyetiyle daha çok şeref duyar, biricik Rabbanî din olan İslâm'a daha çok sarılır.

İyiliği Emretmek, Kötülükten Menetmek Görevini Yapar

Dininin yolunu iyi bilen müslüman kadın Rabbinin on beş yüzyıl önce indirdiği şu ayet-i kerimeyi okur:

"Mümin erkeklerde, mümin kadınlar da birbirinin velileleridir (dostları ve yardımcılarıdır). Bunlar iyiliği emrederler, kötülükten menederler. Namazı dosdoğru kılarlar. Zekatı verirler. Allah'a ve Rasûlüne itaat ederler, işte bunlar Allah onları rahmetiyle yarlığayacaktır. Çünkü Allah Azizdir (Vaad ve vaidini yerine getirmesini kimse engelleyemez), Hakimdir (her şeyi yerli yerinde hikmetle yapandır)." (Tevbe: 71).

Ve kendini toplumla ilgili düşünce seviyelerinin zirvesinde, kadına çeşitli milletlerce tanımış sosyal mevkilerin en yükseğinde bulur.

İslâm, kadının insanlığını ve değerini tamamiyle, hukukî ehliyetini ve bunun bağımsızlığını bütünüyle kabul etmiştir: Bunların hepsinde, mülkiyet hakkında, alımla satımda evlenmede kadın ile erkek arasında fark yoktur. Daha önceki milletlerin hiçbirinde böyle bir şey bilinmiyordu. Daha önceleri kadın erkeğe tabi olup vesayeti ve emri altında bulunuyordu.

"Mümin erkekler de, mümin kadınlar da birbirinin velileridir.." ayetinde kadın, erkekle karşılıklı velayet makamına yükseltilmiş, onunla beraber iyiliği emretme ve kötülükten menetme görevine ortak kılınmıştır; erkek ve kadın cinsine verilmiş olan yeryüzünü imar ve orada Allah Tealâ'ya kulluk etme vazifesi konusunda eşit derecede sorumluluk ve emaneti yüklenmeleri teklif olunmuştur.

Böylece İslâm kadını, erkeğe mutlak bağımlılıktan, onun kendisi üzerindeki çoğu zaman hayatına da, ölümüne de müdahele edecek derecede kapsamlı vesayetinden kurtarmış, şerefli bir insanî eşitlik derecesine çıkarmıştır.

Ona emr-i maruf ve nehy-i münker yani iyilği emretme, kötülükten menetme görevini verirken, sosyal bir mevki ve yüksek bir insanlık sunmuştur. Çünkü onu tarihte ilk defa olarak emredici konuma getirmiştir. Halbuki İslâm dünyası dışında sadece emredilen durumunda olarak bilinmekteydi.

Allah Tealâ huzurunda, O'na kulluk etme şerefine iki cinsin de bir olduğunu ilan eylemiştir.

Müslüman kadının şahsiyetinin bu yüksek ve kapsamlı oluşunu sebebiyle tarihimiz, sözleri, fiilleri, tavır ve hareketlerinde yüksek abideler derecesindeki kadınlarla doludur. Bu mümtaz şahsiyetli hanımlar, hakkı açığa vurmaktan Aziz ve Celil Allah'ın huzurunda sorumlu oldukları hissiyle ve Allah yolunda çalışırken kınayanın kınamasından çekinmeden hakkı haykırmışlardır.

Müslüman kadının şahsiyetinin kuvvetini, olgunluğunu tenkit ve görüşünü belirtmedeki özgürlüğünü gösteren bir örnek, müminlerin emiri Hz. Ömer b. Hattab'ı (r.a.) dinleyen bir kadının dilinden dökülen sözlerdir. Hz. Ömer, mehirleri yüksek tutmayı yasaklıyor ve belirli bir miktarda sınırlamaya gitmek istiyordu. Bir kadın ona: "Senin buna hakkın yok Ya Ömer!" diye çıkıştı. Hz. Ömer "Niçin?" diye sorunca da şöyle cevap verdi: "Çünkü Allah Tealâ: *"Eğer bir zevceyi bırakıp*

da yerine başka bir zevce almak isterseniz, öbürüne yüklerle mehir vermiş olsanız bile içinden bir şey almayın. Ne diye alacaksınız, bir bühtan ederek ve açık bir vebal yüklenerek mi?" buyurdu. (Nisa: 20) Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a.): "Bir kadın isabet etti, bir erkek ise hata etti." dedi.[48]

Müminlerin emiri Hz. Ömer bu kadına kulak vermiş, sözündeki hakkı görünce onun haklı, kendisinin ise hatalı olduğunu kabul etmiştir. Böylece müslüman kadın, bir devlet başkanını tenkit etmede ilk tavrını kaydettirmiştir. Hem de nasıl bir devlet başkanını? Müslümanların raşid halifesi, zamanındaki devlet başkanlarının en büyüğü, güçlü ve heybetli adam, Fars ve Rumları kahreden Hz. Ömer'i. Eğer o kadın, kendisine görüşünü belirtme ve iyiliği emir, kötülükten menetme hakkını veren dini konusunda şuur ve bilgi sahibi olmasaydı muhalefette bulunup tenkite kalkışma cesaretini asla gösteremezdi.

Kur'an-ı Kerim'i Çok Okur

Müslüman kadının taatte, salah ve takvada, şuurda, kemalde bu yüksek gayeye ulaşabilmek için Allah'ın Kitab'ından saçılan güzel kokulu hidayet meltemlerini koklaması lazımdır. Her gün onun serin gölgesine çekilmesi gereklidir.

Müslüman kadının devamlı bir Kur'an virdi, Kur'an için ayırdığı zamanı olmalıdır. O vakitte Kur'an'ın apaçık ayetlerine yönelip ağır ağır, anlayarak, düşünerek, manalarını aklının ve duygularının gözeneklerine akıtarak, kalbi onun tertemiz nurlarını içmeye çalışarak, gönlü parlak nuruyla aydınlanarak okumalıdır.

Her ne zaman vakit bulursa Kur'an okumaya koyulması, hatta gecesini gündüzüne katıp en güzel şekilde okuyup manalarını düşünerek meşgul olması için, Rasûlullah'ın (s.a.) bir çok hadis-i şerifinde beyan eylediği gibi Kur'an-ı Kerim okuyanın Allah Tealâ katındaki makamını, derecesini bilmesi kâfidir.

---

48 *Fethu 'l-Bari*: Nikah bölümü.

Rasûl-i Ekrem (s.a.) Buyuruyor ki:

"Kur'an okuyan mümin turunç (ağaç kavunu) gibidir. Kokusu da, tadı da hoştur. Kur'an okumayan mümin ise hurma gibidir; kokusu yoktur fakat tadı hoştur. Kur'an okuyan münafık reyhana benzer; kokusu hoş, tadı acıdır. Kur'an okumayan münafık Ebucehil karpuzuna benzer; kokusu olmadığı gibi tadıda acıdır:" (Buhari, Müslim.)

"Kur'an okuyunuz. Zira Kur'an, okuyanlara, kıyamet gününde şefaatçi olarak gelir." (Buhari, Müslim).

"Kur'an okuyan ve bu hususta mahareti olan kimse, mukarrab meleklerle beraberdir. Kur'an'ı kekeleyip zorlukla okuyan kimseye iki kat ecir vardır." (Buhari, Müslim).

Takva sahibi şuurlu müslüman kadın, meşguliyeti ne kadar çok olursa olsun, omuzlarındaki annelik, zevcelik sorumlulukları, ev işleri ne kadar ağır olursa olsun artık Kur'an-ı Kerim okumaktan hiç geri kalır mı?

Hiç onu okumağa koyulup güzel kokulu Rabbanî havasında yaşamaktan geri durup da kendini Allah Tealâ'nın Kur'an okuyana vadettiği o ebedî nimetten, bol sevaptan mahrum bırakır mı?

Netice olarak işte şu, müslüman kadının Rabbi ile olan durumudur: Allah'a derin bir iman. O'nun takdirine, kaza ve kaderine teslimiyet. Sadakat ile Allah'a kulluk. Emirlerine mutlak bir itaat, yasaklarından kaçınmak. Allah'a ibadet ve kullluğun manasını şuurlu bir şekilde yaşamak. O'nun dinine yardım ve Yüce isminin hakim olması için durmadan dinlenmeden çalışmak. İslâmî şahsiyeti ile güçlü berrak imanından gelen ve Allah Tealâ'nın: *"Ben cinleri de, insanları da ancak bana kulluk etsinler diye yarattım."* (Zariyat: 56) ayetiyle belirlemiş olduğu insanın bu hayattaki varlık maksadını güzel anlamasından kaynaklanan bir izzet ve şeref duygusunu benliğinde hissetmesi.

MÜSLÜMAN KADININ KENDİSİNE KARŞI GÖREVLERİ

Giriş

İslâm, müslümanları giyim kuşamlarında, görünüşlerinde davranışlarında ve işlerinde farklı ve insanlar arasında al benek gibi olmaya teşvik etmiştir. Ta ki insanlara ulaştıracakları büyük mesajı, tebliğ görevini yüklenmeye layık güzel bir örnek olabilsinler. Büyük sahabi İbnu'l-Hanzaliyye'nin rivayet ettiği hadiste belirtildiğine göre Nebiy-yi Muhterem (s.a.) ashabıyla bir seferden dönüşte buyurdu ki:

"Siz kardeşlerinizin yanına gitmektesiniz. O halde bineklerinizi düzeltin, güzel elbiseler giyin. Ta ki insanlar arasında bir al benek gibi olasınız. Çünkü Allah Tealâ çirkin söz ve işi de, kişinin kendini bunları yapmaya zorlamasını da sevmez." (Ebû Davûd ve Hakim).

Rasûlullah (s.a.) adi ve bayağı kılık kıyafeti, kötü görünüşlü durumu, görünüme önem vermekte ihmalkârlığı, elbiselerde, yaygı ve sergilerde hırpaniliği fena ve kötü saymıştır. Bunlar, hak din olan İslâmın çirkin görüp yasakladığı şeylerdendir.

İslâm, genel olarak bütün müslümanları insanlar arasında bir al benek gibi olmaya teşvik ettiği gibi özel olarak müslüman kadını da kılık kıyafeti, görünümü, şekli konusunda farklı, belirgin bir vasıfta olmaya da teş-

vik etmiştir. Zira bu, hem kendi hayatına, hem de kocasının, çocuklarının ve evinin hayatına aksedecektir.

O sebepledir ki müslüman kadın kendini ihmal etmez; ev işleri ile annelik yükü altında uğraşırken dışının temiz ve güzel görünmesine aldırmazlık etmez. Bilâkis israf ve aşırılığa kaçmaksızın şeklinin, dış görünümünün temiz ve güzel olmasına önem verir. Güzel görünümüne önem vermesi, kendi şahsiyetini anlayışının habercisidir; hayattaki görevi konusundaki zevkini ve ilgisinin zarefetini, müslüman kadının zahiri batınından ayrılmaz olan uyumlu şahsiyetini zihninde sağlıklı şekilde tasarladığını gösterir. Çünkü temiz, güzel ve düzenli şekil, değerli muhtevaya, kıymetli cevhere daha layıktır. Şuurlu müslüman kadının şahsiyeti de dışı ve içiyle birlikte meydana gelir.

Zeki, olgun müslüman kadın öyle bir kadındır ki dışı ile içi arasında denge kurmuştur. Kendisinin beden, akıl ve ruhtan meydana geldiğini idrak etmiş ve her birine hakkını vermiştir. Hiçbiri aleyhine olacak şekilde diğerine ağırlık vermemiştir. Ve bu dengeyi kurarken de kendisini buna teşvik eden ve arzu edilen hak din İslâm'ın yolunu, usulünü kullanmıştır.

Peki müslüman kadın bedeni, aklı ve ruhu arasında bu dengeyi nasıl kuracaktır?

BEDENİNE KARŞI SORUMLULUĞU

Yemesinde İçmesinde Ölçülüdür

Müslüman kadın bedeninin sağlam, bünyesinin güçlü, dinç olmasına, sarkık ve şişman olmamasına son derece önem verir. Onun için hırsla, açgözlülük ve oburlukla yemeğe oturmaz. Sadece belini doğrultacak, sağlığını, gücünü, dinçliğini, cisminin endamını koruyacak ölçüde yer. Bu konuda Allah Tealâ'nın ve Sevgili Rasûlünün (s.a.) yemede içmede aşırılığa gitmemeyi tavsiye eden ölçülerine uyar:

"Yiyiniz, içiniz, israf etmeyiniz. Şüphesiz Allah, israf edenleri sevmez." (Araf: 31).

"Ademoğlu karnından daha kötü bir kap doldurmamıştır. Eğer mutlaka bunu yapacaksa karnının üçte birini yemeğe, üçte birini içmeğe ayırsın, üçte birini de nefes almak için boş bıraksın."[1]

Bu konuda Hz. Ömer (r.a.)'ın sözüne de kulak verir:

"Tıkabasa yiyip içmekten sakının. Zira bu bedeni ifsat eder, hastalık doğurur ve namaza karşı tembellik verir. Yemede içmede orta yolu tutun. Bu vücut için daha iyidir ve israftan da uzaktır. Allah Tealâ şişman alimden hoşlanmaz. Kişi, şehvet ve arzularını dinine tercih edene kadar helak olmaz."[2]

Şüphe yok ki müslüman kadın uyuşturucu ve keyif verici maddeleri kullanmaktan şiddetle kaçınır, hele hele haram olan içki ve yiyeceklerden tamamen uzak durur. Allah'ın ve Rasûlü'nün gösterdiği yoldan ayrılmış pek çok ülkede kadın bu felaket ve afetlerin pençesinde kıvranmaktadır. Maalesef bu kötü adetler müslüman toplumlara da bulaşmıştır; birçok kadın oyun, eğlence, vakit öldürme peşinde boş yere uykusuz geceler geçirmeye dadanmıştır. Müslüman kadın erkenden uyur ve erkenden uyanır. Günlük faaliyetine başlayıp işlerine canlı, dinç ve dingin bir halde başlar. Çünkü uzun uykusuzluk onun faaliyet meşalesini söndürmemiş, kötü bir adet onun kuvvetlerini zayıflatmamıştır. O daima faaliyet halindedir, iş yapar, çalışır. Ev işleri onu yıldırmaz. Çünkü kendisine devamlı canlılık, güç, dinçlik sağlayan bir tabii sağlık düzeni içinde yaşamaktadır.

Hazreti Peygamber'in (s.a.) hadisinde beyan edildiği gibi o, kuvvetli müminin Allah Tealâ'ya zayıf müminden daha sevimli olduğu idrakine, anlayışına sahiptir. O sebeple, hayatında bu tabii sağlık düzenine uyarak devamlı şekilde bünyesini güçlü tutmaya özen gösterir.

---

1 Hasen bir hadistir, Ahmed, Tirmizi ve başkaları rivayet etmiş, Hakim de sahih olduğunu bildirmiştir.

2 *Kenzu'l-Ummal*: 8/47. Aşırı tokluğun vücut, akıl ve ruh üzerindeki zararları hakkında Doktor Muhammed Nazım Nesimi'nin "*Hadaratu'l-İslâm*" Dergisindeki kıymetli iki makalesine bakınız: Yıl 15, sayı: 5-6.

Bedenî Spor Yapar

Vücudunu düzgün yapıda tutmayı, cisminin dinçliğini ve genel sağlığını korumayı İslâm'ın teşvik ettiğini, şuurlu müslüman kadın aklından çıkarmamalıdır. O sebeple bunu gerçekleştirme yolunda sadece biraz önce işaret ettiğim tabii sağlık düzenine uymakla yetinmez; vücuduna, ağırlığına, yaşına, sosyal çevresine uygun şekilde bedenî sporlar da yapar. Belirli zamanlarda, aksatmadan bunları gerçekleştirir. Böylece bu spor çalışmaları cismine zarafet, esneklik, güzellik kazandırır, sağlığını güçlendirip hastalıklara karşı direnç sağlar. Ve ister zevce veya anne olarak, isterse yeni yetişmekte olan bir genç kız veya hayatındaki birçok yıllar geride bırakmış olgun bir kadın olarak işlerini daha kuvvetli bir şekilde yapmasına, hayattaki mesajını daha ehliyetlice, layıkıyla yerine getirmesine yarar.

Bedeni ve Elbiseleri Temizdir

Şuurlu ve dinin yolunu iyice düşünüp anlamış olan müslüman kadının bedeni ve elbiseleri çok temizdir. Sık sık yıkanır. Beden ve elbise temizliğine çok özen gösterir. Böylece Yüce Peygamberin (s.a.), özellikle Cuma günü yıkanıp kokulanmaya teşvik eden sünnetine uymuş olur:

"Cuma günü, cünüp olmasanız bile yıkanınız, başlarınızı yıkayınız, koku sürünüz." (Buhari)

"Cuma namazına gelen erkekler ve kadınlar yıkansınlar."[3]

Yıkanmak suretiyle temizlemeye Cenab-ı Peygamber (s.a.) çok teşvik etmiştir. Hatta bazı mezhep imamları cuma namazı için yıkanmanın vacip olduğu görüşüne sahiptirler.

Ebû Hüreyre'den (r.a.) gelen hadisinde Nebiy-yi Muhterem (s.a.) şöyle buyurmuştur: *"Her yedi günde bir gusletmek, başını ve bedenini yıkamak her müslüman üzerinde Allah'ın bir hakkıdır."* (Buhari ve Müslim).

3 Hadisi Abdullah b. Ömer (r.a.) rivayet etmiştir. Ebû Avane, İbnu Huzeyme ve İbnu Hıbban'ın *Sahih*'lerinde nakledilmiştir. *Fethu'l-Bari*'deki "Cuma günü yıkanmanın fazileti" babına bakınız.

Çünkü temizlik insana, özellikle de kadına en gerekli olan sıfatlardandır. Kadının sağlam, zeki, sevimli şahsiyetini en iyi temizlik gösterir. Temizlik kadını sadece kocasının gönlüne değil, tanıyan bütün kadınların ve akrabalarının gönüllerine de yakın ve sevimli kılar.

İmam Ahmed ve Nesai, Cabir'den (r.a.) rivayet ediyor: Bir gün Rasûlullah (s.a.) bizi ziyarete geldi. Orada elbiseleri kirli bir adam gördü de dedi ki: *"Bu, elbisesini yıkayacak bir şey bulamamış mı?"*

Rasûl-i Ekrem (s.a.) bir insanın, yıkayıp temizlemeye gücü olduğu sürece kirli elbiselerle toplum içine çıkmasını hoş görmemiş ve müslümanın daima elbisesi temiz, görünümü güzel ve sevimli bir şekilde bulunması gerektiğini hissettirmiştir.

Bu peygamber yolu erkeğe yönelik ise de daha da uygunu kadına yönelik olmasıdır. Çünkü kadın evde temizliğin kaynağı, sıcak ortamın sağlayıcısı, sevinç ve sükûnetin sebebidir. Şüphesiz ki kadının temizlik konusunu şuurlu ve derin bir şekilde hissedişinin faydası evine, eşine, çocuklarına yansır ve onun temizliğe önem vermesi sayesinde temiz, düzenli, güzel görünümlü bir hale gelirler, elbiselerinden, bedenlerinden temiz, güzel kokular saçılır.

Araştırıcıların her yerde ve her zaman dikkatini çeken bir husus da şudur: Temizlik ve yıkanma hakkındaki bu yüksek peygamber tavsiyeleri onbeş yüzyıl önce belirlenmiştir. O devirde dünya ne hamamları, ne de yıkanmayı biliyordu. Hatta müslümanlar dışında kalan dünya bin sene sonra bile müslümanların temizlik konusundaki o seviyesine ulaşamamıştı.

Samiha Ayverdi, *Kölelikten Efendiliğe* adlı kitabında diyor ki: "O devirde Avrupa'nın sahip olduğu medeniyet seviyesini öğrenmek için Haçlı Seferleri günlerine gitmemize ihtiyaç yoktur. Birkaç yüzyıl geriye, Osmanlı Devleti devrine dönüp Avrupalıların durumuyla Osmanlı medeniyetinin seviyesi arasında bir karşılaştırma yapmamız kâfidir.

1642 yılında Prens Brandeboug vereceği bir ziyafet için prenslere ve asilzadelere gönderdiği bir davetiyede şöyle yazmıştır: "Misafirlerden el-

lerini tabakların ortalarına uzatmamaları, yemekleri arkaya atmamaları, parmaklarını yalamamaları, tabaklara tükürmemeleri, burunlarını masa örtülerinin kenarlarına silmemeleri rica olunur."

Yazar devam ediyor: "Bu sözler, Avrupalıların medeniyet, kültür ve görgü adabı bilgisi seviyelerini en açık surette göstermektedir. Aynı zamanlarda, Avrupanın bir başka yerinde de durum, bundan pek farklı değildi. İngiltere kralı I. Jacgues'in sarayında da kraldan, prens ve prenseslerden gelen kötü kokular, süslü, Fransız dantelalarıyla kaplı elbiseler içinde lükse batmış refah görüntüsünü bastırıyordu. Avrupa'da olan buydu.

Hilafet merkezi İstanbul'da ise, Osmanlı Devleti nezdindeki Avrupalı elçiler, sultanın huzuruna kabul edilmelerinden önce hamama sokulurlardı. Yaklaşık 1730 yılında, Sultan Üçüncü Ahmed devrinde, askeri ve siyasi yönden devletin zayıfladığı vakitlerde Asitane (İstanbul)'de bulunan İngiliz sefirinin zevcesi Leydi Montague birçok mektuplar yazmış -ki bunlar daha sonra yayımlanmıştır-, bu mektuplar da müslümanların ne derecede temizliğe, güzel adaba ve yüksek ahlâka sahip olduklarını belirtmiş, hatıralarında bunlardan örnekler vermiştir. Der ki: "Osmanlı prensesi Hafize Hanım bana bir peşkir (havlu) hediye etti. Peşkir el işlemeleriyle süslenmişti. O derece beğendim ki ona ağzımı bile silmeye kıyamadım.

Avrupalıları hayrete düşüren şeylerden biri de müslümanların sofraya oturmadan önce ve sonra ellerini yıkadıklarını görmeleri olmuştur. Bir kimsenin meşhur İngiliz hemşire Florance Nightingale'in 19. yüzyıl ortalarındaki İngiliz hastaneleri hakkında yazdığını okuması kâfidir. Bu hastanelerin nasıl bir pislik yuvası olduğunu, ihmal ve ahlâksızlık kaynağı haline geldiğini, hastanelerin çeşitli kısımlarındaki yüzlerce hastanın tabii ihtiyaçlarını yataklarında gidermekten başka yapacak şeyleri kalmadığını uzun uzun anlatır.[4]

4 *Kölelikten Efendiliğe*, Samiha Ayverdi, sh. 28 vd. Damla Yayınevi No: 89.

Rabbani, kuşatıcı İslâm medeniyeti ile insanoğlunun sınırlı, dar ufuklu uygarlıkları arasında ne kadar büyük fark vardır!..

Ağzına ve Dişlerine Özen Gösterir

Zeki müslüman kadın ağzının bakımını iyi yapar. Kimse onun ağzından kötü bir koku duymaz. Her yemekten sonra ağzını misvak, fırça, macun gibi maddelerle temizler. Dişlerini devamlı kontrol eder. Dişlerinin sağlığını, temizlik ve parlaklığını korumak için, yılda en azından bir kere, ağrı duymasa bile diş doktoruna muayeneye gider. Bazı kadınlarda görüldüğü gibi nefesi kokuyor ise boğaz ve solunum organları uzmanına tedavi olur. Şüphesiz bu, kadın için daha uygun ve yararlıdır.

Hz. Aişe (r.a.) dişlerine çok önem verir, misvakla dişlerini temizlemeyi ihmal etmezdi. Birçok sahabeden de buna dair rivayetler Buhari ve Müslim'de nakledilmiştir.

Buhari'de Mücahid, Urve'den (r.a.) şöyle rivayet ediyor: "... ve müminlerin annesi Aişe'nin odasında dişlerini misvakladığını işittik..."

Müslim'de Ata, Urve'den (r.a.): "Biz Aişe'nin dişlerini misvakladığını işitmekteydik..." diye rivayet eder.

Hz. Aişe'nin (r.a.) rivayetine göre "Rasûlullah (s.a.) gece gündüz uyuyup da uyandığında abdest almadan önce mutlaka misvak kullanırdı."[5]

Rasûl-i Ekrem (s.a.) Hazretlerinin ağız temizliğine o derece önem vermiştir ki bir hadisinde: *"Ümmetime zorluk verecek olmasaydım her namaz için misvak kullanmalarını emrederdim."* buyurmuştur. (Buhari, Müslim).

Hz. Aişe'ye (r.a.) Rasûlullah'ın (s.a.) evine girdiği zaman ne ile işe başladığı sorulduğunda: "Misvak ile" demiştir. (Müslim).

Yine de bazı müslüman hanımların bu noktaları ihmal ettiklerini görmek gerçek şaşırtıcıdır. Çünkü bunlar, İslâm'ın aslı ve özüyle ilgili olmaları yanısıra kadın şahsiyetinin en bariz gereklerindendir de.

5 Hasen hadistir. Ahmed ve Ebû Davûd rivayet etmiş tir.

Evet ağız ve diş temizliği kadının ince ruhlu, sevimli, canayakın, zarafet ve güzelliğini telkin eden şahsiyetinin en temel gereklerindendir. İslâm'ın da aslından ve özünden gelen bir hususdur. Zira Rasûl-i Ekrem (s.a.) pek çok hadisinde defalarca kadınları temizliğe teşvik eylemiştir, rahatsız edici kokulardan, kirli, dağınık ve perişan görünüşlerden kaçınmalarını istemiştir. Buyurmuştur ki:

"Kim soğan, sarımsak ve pırasa yerse, sakın mescitimize yaklaşmasın. Zira melekler Ademoğullarının rahatsız olduğu şeylerden rahatsız olurlar." (Müslim).

Rasûl-i Ekrem (s.a.) nefret ettirici kokulu bazı baklagilleri yiyenlerin bu kokuyla dolu nefeslerinden meleklerin ve insanların rahatsız olmamaları için, mescide yaklaşmalarından sakındırmıştır. Allah'a yemin olsun ki bu koku ihmalkâr ve temizlikten gafil bazı kimselerden duyulan ve insanların toplumda rahatsız oldukları ağır ağız kokularından, kirli paslı vücutlardan, kirli elbise ve çorap kokularından daha hafif ve insana tesiri daha azdır.

Saçlarının Güzelliğine Önem Verir

Yüce Rasûl'ün (s.a.) hidayet dolu sünnetlerinden biri saçlara özen gösterilmesini, saç bakımını, İslâm'da meşru olan güzelliştirme şekilleriyle saçın güzelleştirilmesini emretmiş olmasıdır.

Ebu Davud'un Ebu Hureyre'den (r.a.) rivayet ettiği hadis-i şerifte Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyurmuştur:

"Kimin saçı varsa ona değer versin".

İslâm'ın güzellik anlayışında saça değer vermek onu temiz tutmak, taramak, kokulamak, şeklini ve durumunu güzelleştirmek demektir.

Peygamberimiz (s.a.) insanın saçının olduğu halde bırakmasını, ihmal etmesini, gözlere korku veren bir cadı gibi perişan ve dağınık halde bırakmasını çirkin görmüş ve bu şekilde olanları şeytana benzetmiştir.

Bu husus İmam Malik'in *Muvatta*'da Ata b. Yesar'den rivayet ettiği hadiste yer almaktadır: Rasûlullah (s.a.) mescitde idi. Saçı sakalı dağınık bir adam içeri girdi. Rasûlullah (s.a.) ona eliyle işaret etti. Sanki ona saç ve sakalının bakımını yapmasını emrediyordu. Adam bu emri yerine getirip döndü. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyurdu: *"Bu durum sizden birinizin saçı dağınık, sanki şeytanmış gibi gelmesinden daha hayırlı değil mi?"*

Rasûl-i Ekrem'in saçı dağınık kimseyi şeytana benzetmesinde İslâm'ın dış görünüşün güzelliğine ve kılık kıyafetin düzgünlüğüne son derece önem verip dağınıklık ve çirkin görünüş sahibi olmayı hoş karşılamadığı gayet açıktır.

Rasûl-i Ekrem daima insanın dış görünüşündeki bu güzellik hususlarına dair uyarıda bulunuyordu. Durumu perişan, saçlarını taramayı ihmal eden birini görür görmez onun ihmalkârlığını, kusurunu ve perişan halini hoş karşılamadığını belirtiyordu.

İmam Ahmed ve Nesai Cabir'den (r.a.) naklediyorlar: Rasûlullah (s.a.) bize ziyarete geldi. Saçları dağılmış perişan bir adam gördü ve şöyle buyurdu: "Bu adam saçını başını düzeltecek bir şey bulamadı mı!"

Efendimiz'in (s.a.) erkeklere yaptığı ulvî tavsiyeleri böyle ise ya hanımlara tavsiyeleri nasıl olur? Halbuki hanımlar daha önce de işaret ettiğim gibi zinet, cazibe ve güzellik numunesidirler. Hanımlar kocalarının kendileriyle huzur bulduğu kimselerdir. Kocaları onlarla oturmak ve birlikte hayat sürmekle huzur, dostluk, sevinç ve gönül rahatlığı bulurlar.

Kadının saç güzelliğinin onun asıl güzelliğinin en önemli esaslarından biri olduğu ve saç güzelliğinin kadındaki en bariz çekicilik sebeplerinden biri olduğu şuurlu müslüman kadın için bilinmeyen bir husus değildir.

Kılık-Kıyafetinin Güzel Olmasına Dikkat Eder

Şuurlu müslüman kadının elbisesine ve görünüşüne özen göstermesi, kıyafeti güzel, görünüşü gayet hoş, fakat açık saçık, lüks ve israfa düşme-

yen şekilde, kendisini gören kocası, evladı mahremleri ve diğer müslüman hanımların gözlerine sürur, gönüllerine sevgi verecek şekilde olması tabii bir olaydır.

Hanım, görünmesi helal olan kimselerin huzuruna perişan, dağınık, döküntü kıyafetle çıkmaz. Bilâkis güzel görünüşlü olmaya ve helal zinete davet eden tevhid dini İslâm'ın ulvî esaslarına uyarak durumunu düzeltir, üstüne başına dikkat eder.

Kurtubi: *"De ki: Allah'ın kulları için yarattığı zineti ve temiz rızıkları kim haram edebilir?"* (A'raf: 32) ayetinin tefsirinde diyor ki: Mekhul Hz. Aişe'den (r.a.) rivayet ediyor ki: Rasûlullah'ın (s.a.) ashabından bir gurup onu kapıda bekliyorlardı. Peygamberimiz (s.a.) onların yanına çıkacaktı. Evde içi su dolu bir kap vardı. Suya bakmaya, sakalını ve saçını düzeltmeye başladı. Hz. Aişe (r.a.) diyor ki:

- Ya Rasûlallah!... Sen de mi böyle yapıyorsun, dedim.

- *"Evet, kişi kardeşlerinin yanına çıkacağı zaman kendini hazırlasın. Zira Allah güzeldir. Güzelliği sever."* buyurdu.

Müslüman bütün bunları İslâm'ın her işte orta yolu tutma prensibine uygun olarak yerine getirir. Aşırılığı kabul etmeyip ölçülü olmayı gözeten prensip şu ayette ifadesini bulmaktadır: *"Onlar harcadıkları zaman ne israf ederler, ne de cimrilik. İkisi arasında orta bir yol tutarlar."* (Furkan: 67).

İslâm bütün müslümanlardan özellikle de davetçilerden toplum içinde ilgi çeken bir ben gibi topluma katılmalarını, gözlerin çirkin göreceği, gönüllerin kabul etmeyeceği rahatsızlık verici görünüşler sergilememelerini istemiştir. İnsanın ister erkek ve ister kadın olsun sahibini küçültecek derecedeki ihmalkârlıkla, bu zühddür, tevazudur, diye iddia ederek dış görünüşünü perişan bir hale getirmesinin İslâm'la hiçbir ilgisi yoktur.

Allah'ın Rasulu (s.a.) alçak gönüllülerin efendisidir. O güzel elbise giyer, ailesi ve ashabı için süslenirdi. Bu süslenmeyi ve güzel kıyafeti Al-

lah'ın kendisi üzerindeki nimetini ortaya koymak olarak görürdü. *"Allah kuluna verdiği nimeti üzerinde görmeyi ister."*[6]

İbn Sa'din *Tabakat* adlı kitabında Cündüp b. Mekis'ten (r.a.) naklediliyor: Rasûlullah (s.a.) yabancı bir heyet geldiği zaman en güzel elbiselerini giyer ve ashabının seçkinlerine de bunu emrederdi. Kinde heyeti geldiği gün Rasûlullah'ı (s.a.) gördüm. Üzerinde Yemen elbisesi vardı. Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer'in (r.a.) üzerinde de aynı cins elbise vardı.

İbnu'l-Mübarek, Taberani, Hakim ve Beyhaki Hz. Ömer (r.a.)'den naklediyorlar: Rasûlullah'ı (s.a.) gördüm, yeni elbise istedi, getirilen elbiseyi giydi. Elbise tam boğazına ulaşınca Rasûlullah (s.a.): *"Bana görünmemesi gerekli yerimi örtecek ve hayatımda ziynet olacak elbise giydiren Allah'a hamdolsun"*, buyurdu.

Güzel giyinme ve saç bakımı aşırı süslenme derecesine ulaşmadığı müddetçe Allah'ın kullarına mubah kıldığı ve teşvik ettiği "zinet" kabilindendir:

"Ey Ademoğulları!... Her mescide güzel elbiselerinizi giyinerek gidin. Yiyin, için, fakat israf etmeyin. Çünkü Allah israf edenleri sevmez."

"De ki: Allah'ın kulları için yarattığı zinet ve temiz rızıkları kim haram kılabilir? De ki: Bunlar dünya hayatında iman edenler içindir, kıyamet gününde de yalnız onlar içindir. Bilen kimseler için ayetlerimizi bu şekilde uzun uzun açıklıyoruz." (A'raf: 31-32).

Sahih-i Müslim'de İbn Mes'ud'dan (r.a.) rivayet edildiğine göre Peygamberimiz (s.a.) - *"Kalbinde zerre ağırlığınca kibir olan kimse Cennete giremez."* buyurdu. Bir zat dedi ki:

- "Kişi elbisesinin güzel, malının güzel olmasını ister."

Yani: Bu kibirden sayılır mı? Peygamberimiz (s.a.):

6 Hasen hadistir. Tirmizi ve Hakim rivayet etmiştir.

- *"Şüphesiz ki Allah güzeldir, güzelliği sever. Kibir Hakkı kabul etmemek, insanları hiçe saymaktır."* buyurdu.

Sahabe-i Kiram ile onlara en güzel şekilde uyan ve bu yolda yürüyen kimselerin anlayışı da budur. Bundan dolayı İmam Ebu Hanife (r.a.) güzel elbiseli, hoş kokulu ve giyiminde güzelliğe özen gösteren bir kimse idi. Onun kılık-kıyafeti düzeltme ve güzel elbise giyme hususundaki tutumu insanları buna teşvik edecek dereceye ulaşmıştı.

İmam Ebu Hanife bir gün arkadaşlarından birini kötü bir elbise ile gördü. O kişiyle başbaşa kalınca durumunu düzeltmesi için ona bin dirhem verdi. Adam:

- "Ben imkân sahibiyim, nimet içindeyim. Buna ihtiyacım yoktur", dedi. İmam Ebu Hanife o kişiye çıkışarak:

- "O halde sana şu hadis ulaşmadı mı? "Şüphesiz ki Allah nimetinin eserini kulunun üzerinde görmek ister." Sen derhal durumunu değiştirmelisin ki dostların senin bu halinle mahzun olmasınlar." dedi.

Gayet açıktır ki Allah'a davet eden kadın ve erkek davetçilerin en iyi kıyafet ve en güzel şekilde, kılık kıyafetleri düzgün ve temiz, saçları taranmış derli toplu olmalı, böylece daveti kalplerin derinliğine girmeli, gönüllerin ta içlerine ulaşmalıdır.

Hatta onların herkesten önce bu durumda olmaları istenmektedir. Allah yolunun davetçileri kendi başlarına bile olsalar bu halleriyle Rasûl-i Ekrem'in haber verdiği şu bozulmamış fıtrat çağrısına uyarak kılık kıyafetlerine, vücutlarının, elbiselerinin, tırnaklarının ve saçlarının temizliğine önem vermelidirler: Buyuruyorlar ki:

> *"Şu beş şey vardır ki bunlar fıtrattandır: Sünnet olmak, etek traşı, koltukaltı kıllarını yolmak, tırnaklarını kesmek, bıyıkları kısaltmak."* (Buhari, Müslim).

Dolayısıyla fıtrata uygun olanı gözetmek bu dinin sevdirdiği ve yüce tabiat ve ince zevk sahibi herkesin teşvik ettiği hususlardandır.

Açık Saçıklığa ve Aşırı Süslenmeye Meyletmez

Ancak dış görünüşe bu şekilde itina göstermesi, dinine samimiyetle bağlı olan müslüman hanımın kocası ve mahremlerinden başkasına karşı açılıp saçılmasına, zinetlerini göstermesine sebep olmamalıdır. Ayrıca İslâm'ın bütün şer'î esaslarını üzerine kurduğu "denge" derecesinden de çıkmak suretiyle süslenmede aşırılık ve mübalağaya meyletmemelidir.

Şuurlu ve dinine samimiyetle bağlı müslüman hanım her şeyde daima uygun ve dengeli olmaya dikkat edip uyanık olacak, hayatının bir yönü diğer yönüne ağır basmayacaktır.

İslâm'ın helal zinete teşvik edip tavsiye ettiği gerçek olmakla birlikte kadını makyaj ve tuvaletin kölesi haline gelmekten ve kadının yegane meşguliyeti en büyük ve sürekli endişesi olacak derecede bu konuda aşırılığa ve mübalağaya düşmekten de sakındırmıştır. Bu husus şu hadisi şerifle anlatılmaktadır:

"Dinarın ve dirhemin kadife ve ipek kumaşın kölesi helak oldu. Bunu elde ederse memnun olur. Elde etmezse memnun olmaz."

Çoğu, uluslararası moda evlerinin ve moda tüccarlarının etkisi ve esaretine boyun eğen bugünkü kadınlarımız hatta pahalı ve değerli bir elbiseyi bile bir defadan fazla giymeyen zengin hanımlar, Rasûl-i Ekrem'in sakındırdığı köleliğin içine düşmüşlerdir. Sahibini bu hayattaki yaratılış gayesinden -Allah'a kulluktan- alıkoyan ve makul ölçülülük derecesini aşan lüks elbiseler ve bu elbiselerin ziynet ve aksesuarlarının ahmakça köleliğine sebep olan bu çirkin, sevimsiz ve perişanlık çamuruna bulanmışlardır.

Bu asırda müslüman hanımların içine yuvarlandığı en büyük belalardan biri de düğün gecelerinde giyilen son derece pahalı ve aşırı derecede gözalıcı şık elbiseler ve kıyafetlerle övünme ve böbürlenme belasıdır. Düğün merasimi defile salonuna dönüşmekte, bu konuda yaşanan bu anlamsız yarış aklı kullanmaktan, tutarlılıktan ve uygun ölçülerinden tamamen uzaklaşarak israf, büyüklük taslama ve içi boş bir böbürlenme derecesine kadar varmaktadır.

Bu olay düğün gecesinde gelin hanımın bir gece içinde bütün takımlarını giymesiyle en açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Gelin hanımın takımları on adet olabilir, bunları bir gecede ortada giymekte, tıpkı Batı ülkelerinde mankenlerin defilelerde yaptıkları gibi, gelin hanım her elbiseyi giydiğinde gelip davetlilere elbisesini arz etmektedir.

Davetliler arasında malî gücü, bu pahalı elbiseleri satın almaya yetmiyecek kadar zayıf olan kimselerin bulunabileceği, bu gibi kimselerin gönüllerinin üzüntü, elem ve gamla dolabileceği, belki de gelin hanım ve ailesine karşı hatta bütün imkân ve nimet sahiplerine karşı bu gibi fakir kimselerin gönüllerinde kıskançlık, haset, kin ve düşmanlık akreplerinin kıpırdanabileceği, aralarında bu adetin yaygınlaştığı hanımların akıllarına bile gelmemektedir.

Gelin hanım makul olan ölçüleri dikkate alsa ve düğün gecesinde bir veya iki takım elbise giymiş olsa bu gibi hususlar meydana gelmeyecektir.

Ayrıca bu çeşit durumlarda aşırılık, israf, böbürlenme ve övünmeyi yasaklayan, orta yol, ölçülü olma, hoşgörü ve sadelik üzerine kurulu olan İslâm'ın ruhuna aykırılık bulunmaktadır.

Hiç şüphe yok ki dininin hidayetiyle şuurlanan müslüman hanım, gönlünü bu yüce dinin hidayet dolu esaslarıyla kuşattığı için, nurlu ve müsamahakar dinin getirdiği orta yolu tutma ve aşırı olmama prensibine uyduğu için, bu kaygan zeminden kurtulmuş ve uzak kalmıştır.

AKLINA KARŞI SORUMLULUĞU

Aklını İlimle Donatır

Şuurlu müslüman hanım bedeniyle ilgilendiği gibi aklına da özel itina göstermekten uzak kalmaz. Zira akla özen göstermek bedene özen göstermekten daha az önemli değildir. Eskiden şair Züheyr b. Ebi Sülma şöyle diyordu: Gencin varlığının yarısı dili, diğer yarısı da kalbidir. Geriye kalan ise sadece et ve kandır. Nitekim atasözünde: "Kişi iki küçük a-

zasıyla kişilik kazanır: Dili ve kalbi" denilmiştir. Yani aklı ve düşüncesiyle, konuşmasıyla kişiliği ortaya çıkar. Buradan da aklın ilimle süslenmesi, faydalı bilgilerle donatılması ve değişik ilimleri öğrenmiş olmakla geliştirilmesinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Müslüman hanım da aynen erkek gibi sorumludur, birtakım vazifelerle yükümlüdür. O da dini ve dünyasında kendisine faydalı olacak ilimleri elde etmelidir.

Müslüman hanım *"De ki: Ya Rabbi ilmimi artır."* (Taha: 114) ayetini okurken, Rasûl-i Ekrem (s.a.)'in: *"İlim tahsil etmek her müslüman üzerine farzdır."*[7] hadisi şerifini işitirken, Kur'an ve Sünnet'in erkek ve kadını eşit derecede sorumlu tuttuğunu ve İslâm toplumunda ilim var olduğundan bu yana farz-ı ayın ve farz-ı kifaye olan ilimlerde kadının erkeğe eşit olduğunu elbette idrak etmektedir.

Bu Rabbanî toplum içindeki müslüman hanım İslâm'ın ilk günlerinden itibaren ilmin kıymetini idrak etmiştir.

Ensarın hanımları Rasûl-i Ekrem'e (s.a.): "Bize de bir gün ayır da o gün ilim öğrenelim. Erkekler senden bizden daha fazla istifade etmektedirler." demişler, Peygamberimiz (s.a.) de: *"Buluşma yerimiz falan kadının evidir."* buyurmuştur. Ensar hanımları da o eve gelmişler, Peygamberimiz (s.a.) onlara vaaz etmiş, bazı hususları hatırlatmış ve ilim öğretmiştir. (Buhari).

Müslüman hanım ilim tahsiline yönelmişti. Dininin hükümleri hakkında soru sormaktan çekinmiyordu. Zira o hakkı, gerçeği öğrenmek için soru soruyordu. Allah ise hakkı öğrenmekten çekinmeyi uygun görmez.

Dinini öğrenme arzusuyla yüce muallim olan Peygamberimize (s.a.) yönettiği sorularda müslüman hanımın cesaretini, olgun şahsiyetini ve üstün aklını tasvir eden pek çok deliller bulunmaktadır.

---

7 Hasen hadistir. İbni Mace rivayet etmiştir.

Hz. Aişe'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Esma bt. Yezid b. Seken el-Ensariyye[8] Peygamberimize (s.a.) hayızlı kadının nasıl gusledeceğini sordu. Peygamberimiz (s.a.):

- "Sizden biriniz suyunu ve temizleneceği sidre otunu (yani sabunu) alır, temizlik yapar, temizliği de itina ile güzelce yapar sonra oraya su döker. Sonra da misk kokusu sürülmüş bir kumaş parçası alarak onunla temizlik yapar", buyurdu. Esma (r.a.):

- "Onunla nasıl temizlik yapacak?" diye sordu Efendimiz (s.a.):

- "Sübhanallah!.. Onunla temizliğini yaparsın!" buyurdu. Bunun üzerine Hz. Aişe (r.a.) orada bulunanların duymayacağı bir sesle:

- Kanın izini takip edip silersin, dedi.

Yine Esma (r.a.) Peygamberimiz'e (s.a.) cünüplükten nasıl gusledeceğini sordu. Efendimiz (s.a.):

- "Suyunu alır, iyice yıkanırsın, temizliği güzelce yaparsın. Sonra başına su dökersin, su saç köklerine varıncaya kadar başını oğuşturursun. Sonra üzerine bolca su dökersin."[9] buyurdu. Bunun üzerine Hz. Aişe: "Şu Ensar hanımları ne güzel hanımlardı!.. Hayâ etmeleri onların dinlerini öğrenmelerine engel olmazdı, dedi.[10]

Enes b. Malik'in annesi Ümmü Süleym binti Milhan Peygamberimiz (s.a.)'e geldi.

-"Ya Rasûlallah!... Allah Hak sözde hayâyı emretmez. Kadın ihtilam olunca gusletmesi gerekir mi?" diye sordu. Peygamberimiz (s.a.):

- "Meni çıktığını görürse evet", diye cevap verdi.

---

8 Esma bt. Yezid b. Seken el-Ensariyye: Meşhur ensar hanımlanndandır. Hatibe ve Mücahide olup Rasûlullah'a (s.a.) biat etmiştir. Yermük Savaşı'na katılmış çadırının direğiyle Rum askerlerinden dokuz tanesini öldürmüştü.

9 Bu hadisi *Buhari* ve *Müslim* Haya bölümünde buna benzer bir lafızla rivayet etmiştir.

10 bkz: *Sahihu'l- Buhari*: İlim bölümü; *Sahihu Müslim*, Haya bölümü.

Peygamberimiz'in (s.a.) hanımlarından Ümmü Seleme validemiz orada idi. Utancından yüzünü örtmüştü. Peygamberimiz'e sordu. - "Ya Rasûlallah! Kadın da ihtilam olur mu?" Efendimiz (s.a.):

- *"Evet, elin bollukla dolsun (bereket görsün)! Çocuk annesine hangi şey sebebiyle benzer zannediyorsun?"* diye cevap verdi. (Buhari ve Müslim).

Müslim'in diğer rivayetine göre Ümmü Süleym Peygamberimiz'e (s.a.) geldi O şurada Hz. Aişe (r.a.) Efendimiz'in (s.a.) yanında idi. Ümmü Süleym ona bu soruyu sorunca Hz. Aişe (r.a.):

- Ey Ümmü Süleym!.. Kadınları rezil ettin, elin bollukla dolsun, dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.) Hz. Aişe'ye hitaben:

- Asıl senin elin bollukla dolsun, dedi ve ardından: Ey Ümmü Süleym, kadın bu çeşit rüya görürse gusletsin, buyurdu.

Eşsiz sahabe neslinde kadın; alimlerden birinin fetvasında şüpheye düşünce yahut fetvasının doğruluğuna tam kanaat getirmeyince meydana gelen hadise hakkındaki şer'i hükmün Şeriat koyucu Peygamber'den (s.a.) açıklanmasını talep etme hususunda bizzat doğrudan Efendimiz'e (s.a.) soru sormaya tereddüt etmiyor, meseleyi anlama hususunda kesin bilgiye ulaşmak için bütün dikkatiyle gerçeği araştırıyordu. Zaten zeki, şuurlu, uyanık ve ileri görüşlü kadından da beklenen budur.

Bu durum sahabi hanımlardan Sübey'a binti Haris el-Eslemiyye'nin tavrında da berrak bir şekilde ortaya çıkmaktadır: Sübey'a Amir b. Lüeyyoğullarından olan Bedir Savaşı'na katılmış olan Sa'd b. Havle'nin nikahı altında idi.

Kocası Sa'd b. Havle veda haccında vefat etti. Sübey'a Sa'd'dan hamile kalmıştı. Kocasının vefatından sonra fazla zaman geçmeden doğum yaptı. Nifas'tan temizlenince kendisiyle evlenmek istiyebilecekler için süslendi.

Bir gün Abdüddaroğullarından Ebus-Senabil b. Ba'kek yanına girdi. Sübey'aya hitaben:

- "Bana ne oluyor ki, seni evlilik talep edenler için süslenmiş halde görüyorum. Nikahlanmak mı istiyorsun?" dedi.

Sübey'a diyor ki: Bana bunu söyleyince elbiselerimi topladım. Akşamı bekledim. Akşam olunca Rasûlullah'a (s.a.) gelip bu durumu ona sordum. Rasûlullah (s.a.) doğum yaptığımda benim evlenmemin helal olduğu şeklinde bana fetva verdi. Eğer arzu edersem evlenmemi emretti.[11]

Sübey'a hanımın şer'i hükmün açıklanması hususundaki dikkati ve bu konuda kesin hükmü araştırması sadece Sübey'anın kendisi için değil, kıyamete kadar gelecek bütün müminler için bir lütuf, hayır, bereket ve fayda olmuştu.

Zira Sübey'a hanımın hadisini başta dört imam olmak üzere selef ve haleften pek çok imam delil olarak kabul edip şöyle demişlerdir: Kocası vefat eden hamile hanımın bekleme müddeti doğum yapmasıyla sona erer. Hatta kocasının ölümünden sonra kocasının na'şı yıkanmadan bir an bile önce doğum yapan hanımın iddeti sona erer ve evlenmesi helal olur.[12]

Sübey'a hanımın şer'i hükmün açıklanmasını istemesi ve bu hükmü anlama konusundaki dikkatli araştırması ve bu konuda kesin bilgiye ulaşmadaki gayreti sebebiyle İslâm ümmetinin alimlerine arzettiği bu delil ne muazzamdır!..

İşte İslâm erkeğe ilim tahsilini farz kıldığı gibi kadına da farz kılmıştır. Zira Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurmuştur: "İlim tahsil etmek her müslüman üzerine farzdır."[13] Yani kadın olsun erkek olsun kelime-i şehadet getiren her müslüman insana farzdır. O halde müslüman kadının il-

11 Bkz. *Sahihu'l-Buhari*: Gazveler bölümü; *Sahihu Müslim*: Talak bölümü.

12 Bkz. *Şerhu'n-Nevevi li-Sahihi Müslim*: Kocası vefat eden hamile hanımın iddetinin doğumla sona ereceği babı.

13 Hadis hasendir, İbni Mace rivayet etmiştir.

mi arzulaması, ilme yönelmesi ve ilmin meselelerini anlamaya önem vermesi garip değildir.

Her zaman ve her yerde dininin hidayetini kavrayan müslüman kadın faydalı ilimle bezenmesinin önemini ve bu ilmin kendi şahsiyeti, evladı, ailesi ve toplumundaki tesirini bilir. Dolayısıyla dini ve dünyası hakkında kendisine yararlı olan hususları elde etmeye karşı şevkle ve ilmi arzulayan bir gönülle ilme yönelir. .

Öğrenmesi Gerekli Hususlar

Şuurlu müslüman kadının ilk yapması gereken: Allah Tealâ'nın Kitabı'nı usulüne uygun okumayı, Allah'ın ayetlerinin ne dediğini öğrenmektir.

Bundan sonra Hadis ilimleri, Siyer, Sahabe ve tabiinden meşhur hanımların hayat hikayeleri ile ilgilenir. İbadetlerini ve muamelelerini güzelce öğrenmek için fıkıh bahislerinden gerekli olanları okur, inceler.

Sonra da hayatındaki "birinci derece uzmanlık konusu olan "evine, kocasına, ailesine ve evladına sağlam bir şekilde bağlılık" konusuna yönelir.

Kadın, Allah'ın aile ve annelik yuvasına huzur, sükûnet, güzellik güleryüzlülük, saadet ve nimet bahşetmesi için özel olarak tahsis ettiği yaratığıdır. Kadın İslâm'ın üzerine nesillerin eğitimi, kahramanların ve dahi şahsiyetlerin yetiştirilmesi konusunda büyük sorumluluk yüklediği kişidir.

Bu noktadan haraketle bu asırda kadının eş ve çocuklarının pratik hayattaki başarılarına etkisini dile getiren pek çok söz söylenmiştir. Mesela: "Önce hanımı sor", "Her büyüğün arkasında mutlaka bir kadın vardır", "Sağ eliyle beşiği sallayan, sol eliyle de dünyayı sarsıyor", vs. sözleri bunlardandır. Kadın bütün bunları ancak aklı ve ufku açık, zihni aydınlanmış, şahsiyeti kuvvetli, gönlü temiz ve ahlâkı yüksek olursa ortaya koyabilir. Bundan dolayı farklı İslâmî şahsiyetinin oluşmasında eğitim, öğretim, tavsiye ve rehberliğe herkesten fazla muhtaçtır.

Kadının eğitim ve öğretiminin erkeğin eğitim ve öğretimi gibi her alanda olması hikmete uygun değildir. Birtakım işler sadece kadına özel hususlardır, bu gibi konulan erkek yerine getiremez. Bazı hususlar da sadece erkeğe özel hususlardır, bu gibi konuları kadın yerine getiremez. Başka bir ifadeyle bazı işler vardır ki kadın bu işler için yaratılmıştır, yine bazı işler vardır ki erkek bu işler için yaratılmıştır. Herkes yaratıldığı hususlarda kolayca çalışır.

Müslüman kadın eğitim ve uzmanlık dallarına yönelince akli, psikolojik ve sosyolojik yapısında yüce İslâm'ın hidayet ve irşad dolu esaslarını gözlerinin önüne koyacak, bu esasları öğrenmesi onu yaratılış sebebi olan asıl gayesini yerine getirmek için yetkili kılacaktır. Böylece eğitim programlarında, iş ve memuriyet kanunlarında erkekle kadını birbirinden farklı görmeyen toplumlarda gördüğümüz şekilde; kadın işyerinde erkekle içiçe, hatta erkekler arasında onun yerini işgal etmiş durumda, erkeğin fotokopisi şeklinde olmayacak, ailesi, toplumu ve İslâm ümmeti için yapıcı, üretici, şuurlu bir şahsiyete sahip olacaktır.

Kadın, Rasûl-i Ekrem (s.a.): *"Şüphesiz Allah, sizden biriniz bir iş yaptığı zaman onu sağlam yapmasını sever."*[14] tavsiyesine uyarak; ilmî ihtisası ne olursa olsun onu en sağlam şekilde yapmaya ve bu işi en mükemmel şekilde yerine getirmeye gayret eder.

Tarihte Müslüman Kadınların İlimde Şöhrete Kavuşmaları

Müslüman kadının önünde ilim kapıları açık, dilediğinden girebilecek ve değerli ilim ziynetiyle süslenecek durum var ise ve bu durum onun kadınlığını ve asıl tabiatını bozmuyor bilâkis onun aklını daha fazla nurlandırıyor, hissiyatını daha çok artırıyor, şahsiyetini daha çok geliştiriyorsa; kadınlar elbette meşhur müslüman hanımların tarihinde ilme yönelme ve ilmin hazinelerinden istifade etme ve ondan kana kana içme hususunda eşsiz örnekler bulacaktır.

---

14 Hadis hasendir. Bu hadisi Beyhaki *Şuabü 'l-İman*'da Hz. Aişe'den (r.a.) rivayet etmiştir.

Müminlerin annesi Hz. Aişe (r.a.) hadiste ve Sünnet-i Seniyye'de ilk merci ve İslâm'da ilk fıkıh alimi olan kadın idi. Halbuki o sıralarda henüz ondokuz yaşına ayak basmamıştı.

İmam Zühri diyor ki: Peygamberimiz'in (s.a.) bütün hanımlarının ilmiyle bütün kadınların ilmi biraraya toplansa Hz. Aişe'nin (r.a.) ilmi daha üstün gelir."[15]

Sahabenin büyükleri dinin esasları ve Kur'an-ı Kerim'in incelikleri hususunda son ve kesin sözü duymak için defalarca ona koşmuşlardı.

Onun keskin görüşü ve üstün aklı sadece dini meselelerde değil, şiir rivayeti, edebiyat, tarih, tıp gibi o asırda bilinen ilimlerde de aynı şekilde idi.

Müslümanların fıkıh âlimi Urve b. Zübeyr'in onun hakkındaki şu sözü buna şahiddir: "Fıkıh, tıb ve şiiri Aişe'den daha iyi bilen kişi görmedim."[16]

Sahih-i Müslim'de Hz. Aişe'nin (r.a.) yeğeni Kasım b. Muhammed b. Ebibekir ile amcasının oğlu İbni Atik arasında bir hadis tartışması geçtiği ve Hz. Aişe'nin (r.a.) onun bu hadisteki ifade hatasını tenkit ettiği anlatılmaktadır. Bu konuda İmam Müslim şöyle diyor: İbni Atik'ten rivayete göre İbn Atik diyor ki: "Ben ve Kasım Hz. Aişe'nin (r.a.) huzurunda bir hadis okuduk. Kasım çok hatalı okuyan birisi idi ve cariye çocuğu idi." Hz. Aişe (r.a.) ona:

- Sana ne oluyor da bu hadisi kardeşimin oğlunun rivayeti gibi rivayet etmiyorsun? dedi. Ben bu hatanın nereden geldiğini biliyorum. Bunu annesi yetiştirdi. Seni de annen yetiştirdi, dedi.

Hz. Aişe'nin (r.a.) geniş ilmi hakkında edebiyat kitaplarında yer alan haberlerden birisi de şudur: Aişe bt. Talha, Hişam b. Abdilmelik'in meclisinde bulunuyordu. O mecliste Ümeyyeoğullarından yaşlı zatlar da vardı. Mecliste bulunanlar Arap tarihi şiirleri ve savaşları hakkında neyi danışmışlarsa Aişe bt. Talha o konuda onlarla birlikte konuştu ve o konularda bilgi aktardı. Doğan-batan her yıldızın ismini söyledi.

15 *el-İstiab*: 4/1883; *el-İsabe*: 8/140.

16 *Tarihu'l-Taberi*: 58. yılın hadisleri, *es-Simtü's-Semin*: s. 82, *el-İstiab*: 4/1885.

Hişam ona hitaben:

- İlk konuylą ilgili bilgini garip karşılamıyorum da yıldızlar konusunda bu bilgi sana nereden geldi? diye sordu. Aişe bt. Talha:

- Ben bu malumatı teyzem Hz. Aişe'dęn (r.a.) aldım, dedi.[17]

Müminlerin annesi Hz. Aişe (r.a.) bilmediği bir şeyi ilk defa duyar duymaz o şeyi öğreninceye kadar tekrar eden, herşeyi inceleyen ve her şeye merak duyan bir kişi idi. Onun Rasûlullah'ın (s.a.) yanında bulunması kendisinin bir ilim hazinesi olmasına sebep oldu.

İmam Buhari *Kitabu'l-İlm*'de Ebu Müleyke'den rivayet ediyor: Peygamberimiz'in (s.a.) hanımı Hz. Aişe (r.a.) bilmediği bir şeyi ilk defa duyar duymaz hemen sorar, o şeyi öğreninceye kadar tekrar ederdi. Peygamberimiz (s.a.): "Kim hesaba çekilirse azaba uğrar." buyurunca Hz. Aişe (r.a.):

- Allah Tealâ: "O kolayca hesaba çekilecek", buyurmuyor mu? diye sordu. Efendimiz (s.a.) buyurdular ki:

- *"Bu sadece amellerin arzedilmesi safhasıdır. Fakat kimin hesabı ince ince tartışılırsa helak olur"*, buyurdu.

Hz. Aişe (r.a.) bütün bu ilmî serveti yanında güzel bir lisana, belagatli bir ifadeye sahipti. Konuştuğu zaman insanları etkisi altına alır, gönüllerine hakim olurdu.

Ahnef b. Kays'ın şu sözü söylemesinin sebebi de budur. Ahnef diyor ki: Ben Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali ve onlardan sonraki halifelerin hutbelerini dinledim. Ben Hz. Aişe'nin (r.a.) ağzından duyduğum sözlerden daha güzelini, daha hiçbir kişinin ağzından duymadım.

Musa b. Talha diyor ki: Hz. Aişe'den daha güzel, daha beliğ sözlü bir hatip görmedim.[18]

İlimde şöhrete kavuşmuş meşhur hanımlardan biri de asrının büyük alimi Said b. Müseyyeb'in kızıdır. Said kızını Emiru'l-Mü'minin Abdül-

17 *el-Egani*: 10/57.

18 Tirmizi rivayet etmiştir.

melik b. Mervan'a nikahlamayı reddetmiş, kendisinden ilim tahsil eden salih talebelerinden biri olan Abdullah b. Vedaa'ya nikahlamıştı. Abdullah b. Vedaa hanımının yanına girince onun insanların en güzeli, Allah'ın kitabını en iyi ezberleyen ve Allah Rasûlünün sünnetini ve karı-koca haklarını en iyi bilen kişi olduğunu görmüştü. Sabah açılıp da Abdullah dışarı çıkmak istediği zaman hanımı:

- Nereye gidiyorsun? diye sormuş, Abdullah:

- Baban Said b. Müseyyeb'in meclisine ilim öğrenmeye gidiyorum, demişti. Bunun üzerine hanımı:

- Otur, sana babamın ilmini ben öğreteyim, demişti. Abdullah bir ay müddetle ilim halkasına katılmamış, bu genç ve güzel kızın ilmi, babasının halkasında bulunmaktan onu yeterli kılmıştı.

Bu meşhur alim kadınlardan biri *Tuhfetü'l-Fukaha* kitabının yazarı Alaeddin es-Semerkandi'nin (öl. 539 h.) kızı Fatıma bt. Alaeddin es-Semerkandi'dir.

Fatıma fakihe ve alime olup babasından fıkıh dersi almış ve *Tuhfe* kitabını ezberlemişti. Kasani *Tuhfetu'l-Fukaha*'nın *Bedaiü's-Sanayi* adlı şerhi olan kitabını te'lif edip hocasına arzetmiş, hocası da bundan çok memnun kalarak bunu kızının mihri olarak kabul etmişti. Halbuki kızını Rum diyarı meliklerinden pek çok kişi istemiş, babası bunu kabul etmemiş, talebesini onlara tercih etmişti.

Zamanındaki alimler Alaeddin Kasani hakkında: "Babasının *Tuhfe*si'ni şerbetti, kızım nikahladı" demişlerdi. Fatıma evlenmeden önce fetva hususunda babasına yardımcı oluyor; fetvada hem kızın, hem babasının hem de kocasının hattı bulunuyor, bazan kocası yanlışlık yapıyor, Fatıma onun doğrusunu yazıyordu.[19]

Hz. Aişe (r.a.), mü'minlerin anneleri, Said b. Müseyyeb'in kızı, Fatıma bt. Alaeddin es-Semerkandi ve diğer meşhur hanımlar nadiren görü-

19 Tuhfetü'l-Fukaha, 1/12.

len ve hayretle karşılanacak hanımlar değildiler. Bunlardan başka her ilimden hissesi olan ve bazı ilimlerde şöhrete kavuşan sayılmayacak kadar tahsilli hanımlar da vardı.

İbn Sa'd *Tabakat* kitabından bir bölümünü kadınlardan yapılan hadis rivayetine ayırmış, bu bölümde Rasûlullah'tan (s.a.) veya güvenilir ashabından hadis rivayet eden, kendilerinden de din alimleri ve müslümanların meşhur imamlarından büyük bir gurubun rivayette bulunduğu 700'den fazla ilim ehli hanımın ismini zikretmiştir.

Hadis rivayet edenlerin en güvenilir ve en doğru sözlü şahsiyetlerinden olan ve hatta bu sebeple "Hafızu'l-Ümmet: Ümmetin hafızı" lakabıyla anılan Hafız İbn Asakir'in (öl. 571 h.) hocaları arasında 80 kusur muhaddise hanım vardı.[20]

Bu alim zatın İslâm devletinin doğu blokundan çıkmadığını, Mısır, Mağrib diyarı (Fas, Tunus, Cezayir) ve Endülüs'e gitmediğini, halbuki o ülkelerin de ilim ve irfan sahibi alim hanım şahsiyetlerle dolu olduğunu düşünürsek görüşmediği hadisle ilgilenen hanımların görüşüp ilim elde ettiği hanımlardan çok fazla olduğu sonucuna varırız.

Hadis kitaplarımızda alimlerimizin dile getirdiği ifadelerden biri: "Bana hadis nakleden falan kızı falan saliha hoca hanım rivayet etti." ifadesidir. Sahih-i Buhari'nin değerli rivayetçileri arasında: Sittü'l-Vüzera Vezire bt. Muhammed b. Ömer b. Es'ad b. Minca et-Tenuhiyye ve Kerime bt. Ahmed el-Merveziyye isimli rivayette bulunan hanımlar da bulunmaktadır. İbni Hacer el-Askalani *Fethu'l-Bari* önsözünde bu iki hanımın ismini vermektedir.

Müslüman hanımların övgü sayfasını parlaklıkla, nur ve safiyetle fazlasıyla dolduran bir husus da alime hanımlarımızın Rasûlullah'ın (s.a.) hadislerini rivayet etme hususunda pek çok alimin ulaşmaya muvaffak olamadığı bir derecede doğru sözlü ve güvenilir olmaları, töhmetin kaygan zemininden ve su-i zan uçurumundan uzak kalmalarıdır.

20 *Tabakatü'ş-Şafiyye*: 4/273.

İmam Hafız Zehebi'nin Hadis rivayet edenleri incelediği *Mizanü'l-İtidal* adlı kitabında; hadis rivayet edenlerden tenkit edilen ve birtakım kusurlarla itham edilen dört bin ravinin durumunu anlattıktan sonraki: "Kadın ravilerden kusurlu görülen veya muhaddislerin (onda bulunan bir kusur sebebiyle kendisinden) hadis rivayet etmedikleri bir kişi bile bilmiyorum." sözü bu gerçeğe şahitlik etmektedir.[21]

Çağdaş müslüman hanım, tarihte müslüman hanımları şerefli kılan bu değerli miras önünde saygıyla duracak, ilme olan sevgisi ve ilme yönelişi daha çok artacaktır. O değerli hanımların hatırası ilimle ebedileşmiştir. Tarihteki o yüksek dereceye sadece ilimle nail olmuşlardır. Bu hanımların aklî kabiliyetlerini geliştiren, onları isabetli fikir, ileri görüşlülük, şahsiyet kuvveti ve akıl üstünlüğü ile donatan güç, faydalı ilim ve isabetli rehberlik olmuştur.

Hurafelerden Uzaktır

İlme yönelen müslüman hanım genellikle cahil kadınların zihinlerinde yeşeren hurafe, masal ve asılsız efsanelerin kirinden son derece uzaktır.

Hatta dininin hidayet esaslarını kavrayan müslüman hanım bid'atçı (İslâmın kendisinde olmayan şeyleri ona sokan), hurafeci, efsaneci, kahin ve sihirbazlara meyletmenin müminin amelini yok eden, ahiretini tehdit eden büyük günahlardan biri olduğuna inanır.

Müslim, Peygamberimiz'in (s.a.) hanımlarından birinden Peygamberimiz'in (s.a.) şu hadisini nakletmektedir: *"Kim bir falcıya gider, ona bir şey sorarsa 40 günlük namazı kabul olmaz."* (Müslim).

Ebu Davud *Sünen*'inde Ebu Hureyre (r.a.)'den Peygamberimiz'in (s.a.) şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Kim bir kahine gider ve onun söylediğini tasdik ederse Muhammed'e indirilen (din)den beri (uzak) olur."*[22]

---

21 *Mizanü'l-İtidal*, 3/395.

22 Ebu Davud rivayet etmiştir. Hadis hasendir

Kitap Okumadan Uzak Kalmaz

Ev meşguliyetleri ve annelik yükleri müslüman kadını kitap okumaktan uzaklaştırmaz. Zira şuurlu müslüman kadın kitap okumanın aklı bilgiyle dolduran, akla ufuk genişliği, olgunluk, gelişme ve parlaklık bahşeden bir gıda ile besleyen bir kaynak olduğunu idrak etmektedir.

Dininin rehberliği sayesinde, ilim tahsil etmenin her müslüman erkek ve kadına farz olduğunun şuurunda olan, aklını ilim ve irfanla yoğuran müslüman kadın, bütün ev işleri ne kadar birikirse biriksin, annelik yükleri ne kadar ağırlaşırsa ağırlaşsın, faydalı kitap okumadan ayrılmaz, uzak kalamaz.

O ailevi işlerinden kalan boş vakti faydalı kitapla, istifadeli ilmi mecmua ile ebedileştirir. Alimlerin, edebiyatçıların ve düşünürlerin fikrî, içtimaî, edebî ve ilmî araştırmalarıyla düşüncesini zenginleştirir, zihninin ufuklarını genişletir, aklî kabiliyetlerini geliştirir ve ilmini artırır.

RUHÎ YAPISINA KARŞI SORUMLULUĞU

Dininin hidayetiyle şuurlanan müslüman kadın belirli vakitlerde hiç gecikmeden daimi bir şekilde ruhunu ibadet, zikir ve Kur'an okuyarak cilalamayı ihmal etmez.

Bedenine ve aklına özen gösterdiği gibi ruhuna da itina ile davranır. İnsanın beden, akıl ve ruhtan meydana geldiğini, bu üç hususun da kişi üzerinde hakkı bulunduğunu idrak eder.

İnsanın şahsiyetinin üstünlüğü cisim, akıl ve ruh arasındaki dengeyi birinin diğerine tecavüz etmeyecek şekilde sağlam kurmasıyla ortaya çıkar. Bu üç şey arasındaki dengeyi sağlam kurmak; dengeli, uygun, olgun ve ufku geniş şahsiyetin meydana gelmesinin garantisidir.

İbadete ve Gönül Temizliğine Devam Eder

Hak yolda olan müslüman kadın nefsinin hakkı olan ruhun ibadetle cilalanma hakkını ona tanır. İbadetine saf, sakin, içi rahat, ulvî manaların

gönlünün derinliklerinde çağlamasına hazır bir ruhla gücü yettikçe gürültü, kavga ve meşguliyetlerden uzak olarak ibadete yönelir.

Namaz kıldığı zaman namazını gönül huzuru içinde ve berrak bir düşünce ile eda eder. Böylece nefsi namazda telaffuz ettiği Kur'an, zikir ve tesbihatın manalarıyla dolar. Sonra biraz nefsiyle başbaşa kalır, Rabbini tesbih eder, O'nun kitabından ayetler okur diliyle yaptığı zikirlerin manalarını, kalbinden geçen fikirleri düşünüp tefekkür eder. Zaman zaman kendi durumunu, söz ve davranışlarını gözden geçirir, herhangi bir muhalefet veya Allah'ın hakkında bir ihmal varsa nefsini hesaba çeker.

Bu şekilde ibadet hakka muhalefet ve isyanın kirlerinden insanı helake götüren şeytanın devamlı vesveselerindeki tuzaklarını bozarak vicdanı temizleme ve gönül temizliği hususunda ümid edilen meyvelerini verir.

Doğru sözlü ve takva sahibi olan müslüman kadın bazan yanılabilir, ihmalkâr olabilir, ayağı kayabilir. Ama o süratle hatasından sıyrılıp çıkar, hatasından dolayı Allah'dan mağfiret diler, kusurundan dolayı kendini aklar, günahından tevbe eder. Zaten saliha ve takva sahibi müslüman hanımların durumu her zaman böyledir:

"Allah'tan korkanlara Şeytan'dan bir vesvese dokununca Allah'ı hatırlarlar ve hemen gerçeği görürler." (A'raf: 201).

Bunun içindir ki Rasûlullah (s.a.) ashabına:

- *"İmanınızı yenileyin."* buyurmuş. Onlarda:

- "Ya Rasûlallah! İmanımızı nasıl yenileyeceğiz? diye sorunca Peygamberimiz (s.a.):

- *"La ilahe illallah, sözünü çok zikredin."* buyurmuştur.[23]

Allah'tan gerçekten korkan müslüman hanım ruhunu kuvvetlendirmek ve nefsini temizlemek için daima ibadet, zikir, nefis muhasebesi, Allah

23 Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Hadisin senedi ceyyid'dir.

korkusunu hatıra getirmek, bütün amellerde Allah'ı düşünmek gibi manevi gıdalardan istifade eder. Allah'ı razı kılacak şeyleri yapar, Allah'ın gazabına sebep olacak şeyleri terkeder. Bu şekilde Hak yol üzerinde istikametle devam eder. Haksızlık yapmaz, haktan sapmaz, zulmetmez, doğru yoldan uzaklaşmaz.

Saliha Arkadaş Seçer, İman Meclislerine Devam Eder

Bu yüce mertebeye ulaşma yolunda müslüman kadın kendisini ihlasla sevecek, ona sırf iyilikte bulunacak, muamelede veya sözünde kendisini aldatmayacak, Allah'tan korkan, temiz ve saliha hanımları arkadaş olarak seçer.

Saliha arkadaşın müslüman genç kızın doğru yol üzere olmasında, güzel adetler ve yüce ahlâk ile süslenmesinde tesiri büyüktür. Yakın arkadaş -genellikle - ahlâk ve seciyede kişinin benzer bir suretidir:

"Kişiyi sorma, sor arkadaşını/Herkes izler, taklit eder yoldaşını".

Değerli kimselerle ilişki kurmak kişinin değerli olduğuna ve şerefli bir nefse sahip olduğuna delildir:

"Değerli kimselerle ilişkin sebebiyle onlardan sayılırsın/Onlardan başkasıyla arkadaşlık eder görünme sakın".

Bu sebeple iyilerle arkadaşlık etmek ve kötülükten kaçınmak vacip olmuştur:

Bir topluluğun iyileriyle arkadaş ol!/Kötü ile arkadaş olma ki sen de kötü olmayasın".

Müslüman kadın fert, aile ve toplumun yapısında İslâm'ın büyüklüğünden bahsedilen, konferans verenlerin Allah'ın muazzam kudretinden ve O'nun mahlukatına verdiği bol nimetlerinden anlattıkları, Allah'ın emirlerine sarılmayı, yasaklardan kaçınmayı O'na taate yönelip O'na boyun eğmeyi tavsiye ettikleri ilim meclislerinde bulunmaya gayret eder.

Bu gibi meclislerle gönüller incelir, ruh safiyet bulur, azalar huşua nail olur, insan yücelir ve kalbini iman tebessümü doldurur.

Bunun içindir ki Abdullah b. Ravaha (r.a.) Rasûlullah'ın (s.a.) ashabından biriyle karşılaştığı zaman:

- "Gel, şöyle bir saat Rabbimize iman edelim." derdi. Bu ifade Peygamberimiz'e (s.a.) ulaşınca:

- "Allah İbni Ravaha'ya rahmetle muamele eylesin. Çünkü o meleklerin iftihar ettiği meclisleri (ilim meclislerini) seviyor." buyurdular.

Raşid Halife Hz. Ömer'ül-Faruk (r.a.) bazen kendini hilafetin meşguliyetlerinden ve idarenin yüklerinden sıyırıp bir veya iki zatın elinden tutar: "Kalk hep birlikte imanımızı artıralım." der ve Allah'ı zikrederlerdi.[24]

Takva, salah ve güzel ibadetiyle maruf Hz. Ömer (r.a.) bu haliyle zaman zaman nefsini temizleme ihtiyacını hissediyor, dünya yorgunluğu ve hayatın zaruri ihtiyaçlarından arta kalan bir vakitte kalbini rahata kavuşturmaya nefsini terbiye ve ruhunu kuvvetlendirmeye çalışıyordu.

Muaz b. Cebel de (r.a.) arkadaşlarına, yürürlerken: "Gelin oturalım, bir saat iman edelim." derdi.[25]

Zira müslüman ruhunu kuvvetlendirme ve nefsini terbiye etmek ve onu daima ileriye sürmek ve onu aşağıya düşmemesi için himaye etmekten sorumludur:

"Nefse ve onu şekillendirene, sonra da ona kendisi için kötü ve iyi olanı öğretene yemin olsun ki, nefsini arındıran kurtuluşa ermiştir. Nefsinin gerçek yüzünü gizleyen ise hüsrandadır." (Şems: 7-10).

Bundan dolayı müslüman kadın kendisini ruhundaki yüceliğini, amelindeki takvasını, nefsindeki safiyetini artıracak arkadaşları, çevreleri ve meclisleri güzelce seçme talebiyle karşı karşıya kalmıştır.

---

24 *Hayatü's-Sahabe*, 3/329.

25 *a.g.e.*, 3/329.

"Rablerinin rızasını dileyerek sabah-akşam O'na ibadet edenlerle birlikte kendini tut, sabret. Sakın dünya hayatının aldatıcı zinetine kapılıp gözünü onlardan ayırma, kötülük işleyeceğini bildiğimiz için kalbini bizi anmaktan 'uzaklaştırdığımız, arzularına tabi olan, işi-gücü haddi aşmak olan kimseye sakın uyma." (Kehf: 28).

Seleften Nakledilen Dua ve İfadeleri Çokça Tekrar Eder

Müslüman hanımın ruhunu takviye etmesine ve kalbinin Allah'a bağlanmasına yardım eden hususlardan birisi de Peygamberimiz'in (s.a.) duası olduğu sabit olan amellerin her birisinde Peygamberimiz'den (s.a.) nakledilen bazı dua ve ifadeleri ezberlemektir.

Peygamberimiz'den (s.a.) yaptığı, her işte okuduğu çok güzel dualar nakledilmiştir. Evden çıkma duası vardır. Eve giriş duası vardır. Yeni elbise giyme duası vardır. Yatağa yatma duası vardır. Yolcuyu karşılama duası vardır. Yolcunun veda duası vardır.

İşte böylece Rasûlullah (s.a.) yaptığı amellerin her birinde mutlaka dua vardı. Rasûlullah (s.a.) bu dua ile Allah'a yönelip çalışmasına bereket ihsan eylemesini ve kendisini hatalardan korumasını ve ona doğru olanı ilham etmesini ve kendisi için hayır yazıp şerden kendisini korumasını istiyordu.

Bu dualar hadis kitaplarında geniş şekilde anlatılmış ve bunun rivayetleri Rasûlullah'dan (s.a.) sabit olmuştur.[26]

Rasûlulllah (s.a.) sahabelere bu eşsiz dua ve zikir şekillerini ve bunları vakitlerinde tekrar etmeyi teşvik ediyordu.

Ruhunu parlatma azminde olan takva sahibi müslüman hanım Rasûlullah (s.a.) ve onun değerli sahabilerine uyarak nakledilen bu dua şekillerinden bir kısmını öğrenmeye yönelecek ve gücü yettiği kadar bu dua ve zikirleri vakitlerinde ve belirtilen münasebetlerde okumaya devam

26 Nevevi, *Ezkâr*; Hasen el Benna, *el-Mesurat*.

edecektir. Böylece kalbi daima Allah'a (c.c.) bağlı kalacak ruhu arınacak, hissiyatı daha hassaslaşacak ve imanı artacaktır.

Çağdaş müslüman hanım bugün bu ruhî gıdaya daha çok muhtaç olup bununla ruhunu donatacak nefsini cilalatacak, bu sayede asrın fitnelerinden, helak edici hallerinden, afetlerinden uzak kalacaktır. Müslüman kadının karşı karşıya kaldığı bu fitneler Allah'ın hidayetinden uzaklaşan pek çok toplumlarda kadını ayağa düşürmüş ve kadınlar topluluğunu cehenneme sürüklemiştir.

Nitekim Rasûl-i Ekrem (s.a.) de şu hadisi şerifiyle buna işaret etmiştir: *"Cehennem'i gördüm. Onun halkının çoğunun kadınlar olduğunu gördüm."*[27]

Dininin hidayet esaslarını kavrayan müslüman hanım yolunu basiretle görür, salih amelleri çokça işlerse insan ve cin şeytanlarının her zaman ve her yerde kadınları içerisine düşürmek için gayret ettikleri korkunç sondan kurtulacaktır.

27 *Müslim*, Rikak bölümü

MÜSLÜMAN KADININ ANNE ve BABASINA KARŞI GÖREVLERİ

Anne Babasına İtaatkârdır

Hak yolda yürüyen müslüman kadının en bariz özelliklerinden birisi ana-babasına itaatkar oluşu ve onlara karşı iyilikte bulunmasıdır.

Zira İslâm Allah'ın Kitab'ı ve Rasûlü'nün (s.a.) sünnetindeki pek çok kesin delil ile ana-babaya itaati teşvik etmiştir. Bu delilleri okuyan her müslümanın, bunların çizgisine uymak, şartlar ve durumlar ne olursa olsun, kızla ana-babası arasındaki ilişki nasıl olursa olsun ana-babaya itaata koşmaktan başka çaresi yoktur.

Anne Babasının Değerini ve Onlara Karşı Görevini Bilir

Müslüman kadın Allah'ın Kitabı'nı okuması sebebiyle Allah'ın ana-babaya verdiği yüksek mertebeyi idrak eder. Bu mertebe insanlığın sadece bu dinde tanıdığı bir mertebedir. Zira bu mertebe Allah'a iman ve O'na kulluğun hemen ardından gelen mertebedir.

Kur'an-ı Kerim'in ayetleri ana-baba rızasını Allah'ın rızasından hemen sonraya koymuş, ana-babaya ihsan etmeyi Allah'a imandan sonraki faziletlerin başı olarak kabul etmiştir:

"Allah'a kulluk edin. O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Anaya babaya... iyilik edin." (Nisa: 36).

Bundan dolayı dininin hidayet esaslarını kavrayan müslüman kız dünyadaki bütün kızlardan daha çok ana-babasına itaatkar olmuştur. Zira onun ana-babasına itaati kendisinin yuvasına ve yeni dünyaya gelen yavrularının bakımına geçmesiyle bile durmaz, bilâkis onun ana-babasına itaati bu dünyada nefes aldığı ve yaşadığı müddetçe devam eder.

Bu hususta hayatın sonuna kadar ve özellikle yaşlılığa merdiven dayayıp acizlik, güçsüzlük ve bitkinlik merhalesine ulaştıkları, yüce ahlâka, şefkatli tebessüme ve sevgi sözüne daha çok muhtaç oldukları zaman ana-babaya itaati tavsiye eden Kur'an-ı Kerim'in emirleri doğrultusunda amel eder:

"Rabbin kesinle emretti ki: Ancak kendisine kulluk edin. Anne ve babaya iyilik edin. Anne ve babadan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanır ve düşkünleşirse onlara "uf" bile deme, azarlama. Tevazu kanatlarını indir. Onlar için: Ey Rabbim!.. Onlar beni küçüklüğümde yetiştirirken nasıl merhametli davrandılarsa, sen de onlara öylece merhamet eyle, diye dua et." (İsra: 23-24).

Basiretli, Kur'an-ı Kerim'in nuruyla aydınlanmış, şuurlu ve takva sahibi müslüman kadın daima bu gibi güzel Rabbanî nasihatlere kulak verir. Anne ve babayı tavsiye eden ayetleri her okuduğunda onlara itaati ve iyiliği, hizmetlerine yönelmesi, onların rızasını kazanma hususundaki fedakarlığı artar. İsterse onun eşi, evi, evladı ve sorumlulukları olsun:

"Allah'a kulluk edin. O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın, anne-babaya... iyilik edin." (Nisa: 36).

"Biz insanoğluğuna anne ve babasına iyi davranmasını emrettik." (Ankebut: 8).

"Biz insanoğluna anne ve babasına karşı iyi davranmasını emrettik. Annesi onu kat kat meşakkat içinde karnında taşımıştır." (Lokman: 14).

Anne ve babaya iyilik hakkında mevcut olan delilleri inceleyip düşünen kimse bu konudaki hadis-i şeriflerin ayet-i kerimeleri aynen izlediği-

ni, anne-babayı iyiliğin faziletini kuvvetlendiren, anne ve babaya isyan etmekten veya sebepler ne olursa olsun anne ve babaya kötülük etmekten sakındırdığını görecektir:

Abdullah b. Mes'ud'dan (r.a.) gelen rivayete göre: Abdullah b. Mes'ud (r.a.) diyor ki: Rasûlullah'a (s.a.) sordum:

- Amellerin hangisi Allah'a daha sevimlidir? dedim.

- "Vaktinde kılınan namaz", diye cevap verdi. Ben:

- Sonra hangisidir? dedim. Rasûlullah (s.a.):

- "Anne-babaya iyilik", diye buyurdu. Bunun üzerine:

- Sonra hangisidir? diye sordum. Rasûlullah (s.a.):

- "Allah yolunda cihad', dedi. (Buhari, Müslim).

Eşsiz eğitimci Rasûlullah (s.a.) anne-babaya iyiliği İslâm'daki iki muazzam amel yani vaktinde kılınan namaz ve Allah yolunda cihad arasında saymıştır. Namaz dinin direği, cihad da İslâm'ın en üst zirvesidir. Rasûlullah'ın (s.a.) anne-babayı yerleştirdiği makam ne kadar değerli ve üstün bir makamdır!..

Rasûlullah'a (s.a.) birisi gelir ve Hicret ve Cihad konularında kendisine söz vermek ister. Hz. Peygamber (s.a.):

- Anne-babandan sağ olan biri var mı? diye sorar. Adam.

- Evet, hatta ikisi de sağ, der. Rasûl-i Ekrem (s.a.):

- Ve Allah'tan ecir talep ediyorsun, öyle mi? der. Adam:

- Evet, der. Son derece iyiliksever ve merhametli Peygamber (s.a.):

- Anne ve babana dön. Onlara güzellikle muamele et, buyurur. (Buhari, Müslim).

Buhari ve Müslim'in diğer bir rivayetine göre: Bir adam Rasûlullah'a (s.a.) gelip cihad için izin istedi. Peygamberimiz (s.a.):

- Annen-baban sağ mıdır? diye sorar. Adam:

- Evet deyince, Peygamberimiz (s.a.):

- Onların rızasını alma uğrunda gayret et (bu şekilde cihad sevabı al), buyurdu.

Eşsiz komutan olan Peygamberimiz (s.a.) askeri birlikleri cihada hazırlarken insanlık dolu hassas kalbiyle anne-babanın zayıflığını ve oğullarına muhtaç olduklarını unutmadı, bu nafile cihada niyet eden kimseyi bu nafileden vazgeçirip gayet yumuşak bir üslüpla anne-babasına ilgi göstermeye yöneltti.

Halbuki Peygamberimiz (s.a.) o anda kılıç kullanacak bir ele bile muhtaçtı. Efendimiz (s.a.) Allah'ın insanın mutluluğu için çizdiği eşsiz, dengeli ve mükemmel İslâm nizamında anne-babanın işlerini güzelce görmek ve anne babaya iyilikte bulunmanın önemini takdir etmek üzere böyle davranmıştı.

Sa'd b. Ebi Vakkas'ın annesi Sa'd'in İslâm'a girişini kabul etmeyip de oğluna:

- Ya İslâm'dan dönersin, ya da ölünceye kadar yemek yemem. Böylece bütün Arapların "Annesinin katili" diyerek seni ayıplamalarıyla karşılaşırsın, dediği zaman Sa'd:

- Anne, gayet iyi biliyorsun ki, vallahi senin yüz tane canın olsa hepsi birer birer çıksalar ben yine müslümanlığımdan dönmem, dedi.

Sa'd'in annesi bir-iki gün sabretti. Üçüncü gün açlık onu iyice bitkin düşürdüğü zaman yemek yedi. Allah Tealâ, Rasûlünün müslümanlara okuduğu ayetleri indirdi. Bu ayetlerinin birinde Sa'd'in annesine verdiği cevapta şiddet kullandığı için Sa'd'e sitem vardı:

"Eğer anne ve baban seni bilmediğin bir şeyi bana ortak koşmaya zorlarsa onlara itaat etme. Dünya işlerinde onlara gayet iyi davran." (Lokman: 15).

Yine İsrailoğulları'ndan devamlı ibadetle meşgul olan Cüreyc'in kıssasında anne ve babaya iyiliğin ve onlara itaate koşmanın önemi hakkında gayet tesirli bir ibret vardır.

Cüreyc namaz kılarken annesi ona seslenmişti. Cüreyc: "Ya Rabbi! Annem mi namazım mı hangisini tercih edeyim?" diye düşündü ve namazını tercih etti.

Annesi Cüreyc'e ikinci defa seslendi. Cevap vermeyip namaza devam etti. Üçüncü defa seslendi. Cüreyc yine cevap vermeyince annesi ona fahişelerin yüzünü görmeden Allah senin canını almasın, diye beddua etti.

O sırada bir fahişe bir çobanla zina etmiş, ondan hamile kalmıştı. Kadın rezil olmaktan korkunca çoban ona: Sana çocuğun babasını sorarlarsa şu çok ibadette bulunan Cüreyc, dersin, dedi. Kadın da bunu söyledi.

Bunun üzerine halk Cüreyc'in mabedini yıkmaya başladılar. Hakim Cüreyc'in gelmesi talebinde bulundu. Cüreyc yolda gelirken annesinin bedduasını hatırlayıp tebessüm etti. Cezalandırılmak için öne çıkarıldığı zaman iki rek'at namaz kılmak için mühlet istedi. Sonra henüz beşikteki küçük yavrunun getirilmesini istedi. Bebeğin kulağına:

- Senin baban kim? diye fısıldadı. Bebek dile geldi:

- Benim babam falan çobandır, dedi. (Bu çocuk beşikte konuşan üç çocuktan irşadda bulunan çocuktur). Bunun üzerine halk tekbir getirdi. Cüreyc'e hitaben:

- Senin mabedini altın ve gümüşten yapalım dediler. Cüreyc de:

- Hayır mabedimi eskisi gibi toprak ve çamurdan yapın, dedi.

İmam Buhari'nin rivayet ettiği bu hadisin sonunda Peygamberimiz (s.a.): *"Cüreyc eğer gerçekten fıkhı iyi bilen biri olsaydı, namazını uzatmaktansa annesine cevap vermesinin daha gerekli olduğunu bilirdi"* buyurmuştur.

Bundan dolayı Fıkıh alimleri: Kişi eğer nafile namazı kılıyorsa bu sırada anne veya babasından biri kendisine seslenmişse hemen namazını kesip ona cevap vermesi gerekir, görüşünü ifade etmişlerdir.

Müslüman erkek ve kadınların gönüllerinde anne ve babaya itaatin gerekli olduğu iyice yerleşmiş olduğundan kız olsun erkek olsun evlatlar anne ve babalarına hem hayatta iken hem de öldükten sonra itaate devam etmişlerdir.

Bu konudaki hadisler pek çoktur. Bunlardan biri şu hadis-i şeriftir:

"Cüheyne kabilesinden bir kadın Peygamberimiz'e (s.a.) geldi.

- Annem hacca gitmeyi adamıştı. Ancak haccını yapamadan vefat etti. Ben annemin yerine hac yapabilir miyim? diye sordu. Peygamberimiz (s.a.):

- Evet, annenin yerine hac yap. Annenin bir borcu olsaydı sen onu ödeyecektin değil mi? O halde Allah'ın hakkını da ödeyin. Zira Allah'ın hakkının yerine getirilmesi daha önemlidir.[1]

Müslim'in rivayetinde şu ifade yer almaktadır: Aynı kadın:

- Annemin bir aylık oruç borcu bulunmaktadır. Onun yerine oruç tutayım mı? diye sordu. Peygamberimiz (s.a.)

- Onun yerine oruç tut, buyurdu. Kadın:

- Annem haccını da yapmadı, onun yerine hac edeyim mi? dedi. Peygamberimiz (s.a.):

- Onun yerine haccet, buyurdu.

Müslüman kadın anne ve babasına müslüman olmasalar bile yine iyilikte bulunur:

Yüce İslâm Peygamberi (s.a.) anne ve baba müslüman olmasalar da onlara iyilikte bulunmayı ve güzelce muamele etmeyi tavsiye etmek su-

1 *Buhari*, Hac ve Adaklar Babı.

retiyle bu değerli tavsiyeleriyle insanlığın zirvesinde yüce bir makamda bulunduğunu bir kez daha göstermiştir.

Bu gerçeği Esma bt. Ebibekr es-Sıddik'ın (r.a.) rivayet ettiği hadiste görüyoruz. Esma diyor ki:

Peygamberimiz'in (s.a.) zamanında henüz müşrik olan annem bana geldi. Rasûlullah'tan (s.a.) bu konuda fetva istedim:

- Ya Rasûlullah!.. Annem beni özlemiş, yanıma geldi. Annemle ilgiyi devam ettireyim mi? dedim.

- Evet, annenle ilgini devam ettir, buyurdu.

Yüce Kur'an tavsiyelerini ve yüksek peygamber uyarılarının özünü kavrayan şuurlu müslüman hanım, her an ve her durumda insanlar arasında anne ve babasına karşı en iyi davranan ve en iyi muamelede bulunan kimse olmak zorundadır.

Bu özellik sahabenin ve onların yoluna güzellikle uyan kimselerin özelliğidir.

Bir zat Said b. Müseyyeb'e (r.a.) şöyle bir soru sordu:

- Ben, anne ve babaya iyilikte bulunma ayetini iyi anladım. Ancak bu ayette yer alan *"Anne ve babaya güzel söz söyle"* (İsra: 23) ifadesinin anlayamadım. Yani "Güzel söz" nasıl olur? dedi. Said b. Müeyyeb şu cevabı verdi:

- Yani onlara kölenin efendisine hitap ettiği gibi (saygıyla) hitap et.

İbni Şirin (r.a.) annesine olan saygısından dolayı onu incitmemek için annesiyle konuşurken hasta kimsenin sesi gibi kısık bir sesle gayet nazik bir şekilde konuşurdu.

Anne ve Babasına Karşı Gelmekten Çok Korkar

Müslüman kadın anne ve babasına iyilik etmekte son derece hassas olduğu gibi, anne ve babasına karşı gelme hatasına düşmekten de son derece korkar.

Zira müslüman kadın büyük günahlardan sayılan anne ve babaya karşı gelme suçunun çirkinliğini çok iyi bilir. O salih emirlerin anne ve babaya karşı gelenler için çizdiği; katı ve paslı kalplerini sarsacak, uyuşmuş ve vurdumduymaz vicdanlarını titretecek, sessiz ve uyuyan duygularını canlandıracak derecede simsiyah, kapkaranlık ve çirkin ahiret manzarasını iyi bilir.

Bu uhrevi manzara, anne ve babaya iyilikte bulunma imanla birlikte zikredildiği gibi, Allah'a şirk koşma fiiliyle birlikte sayılması sebebiyle anne ve babasına isyan eden her kadını rezil eden bir manzaradır.

Anne ve babaya karşı gelme, gönlü karartıp vicdanı körelten çok çirkin bir suçtur. Samimi müslüman hanımın gönlü asla bunu kabul edemez, kalbi buna razı olamaz. Bu gerçekten büyük günahlardan en büyüğü, hataların en rezilidir:

Ebu Bekre Nufey' b. Haris'ten rivayet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.) üç defa:

- Size büyük günahların en büyüklerini haber vereyim mi? buyurdu. Biz de:

- Evet, Ya Rasûlullah, dedik. Buyurdular ki:

- *Allah'a şirk koşmak ve anne-babaya isyan etmektir.* (Buhari, Müslim).

Önce Annesine ve Sonra Babasına İtaat Eder

İslâm'ın emir ve tavsiyeleri anne ve babaya itaat ve iyiliği teşvik etmektedir.

Bu emirlerden bir kısmı anne ve babaya itaat hususunda ayrı ayrı tavsiyeleri içermektedir. Bütün delillerde, kız ve erkek çocukların anne ve babalarına itaat ve iyilikte dengeyi korumalarının gerekli olduğu, anne ve babadan biri ihmal edilerek yalnız birine iyilikte bulunulmaması tavsiye edilmektedir.

Ancak bazı delillerde de anneye yapılacak iyiliğin babadan önce geldiğini vurgulamaktadır.

İşte Allah Rasûlü'nün (s.a.) az önce geçtiği gibi kendisine cihad etmek üzere yemin etmek için gelen zata: "Annen baban sağ mı?" diye sorması anne ve babanın her birine eşit şekilde itaat ve iyilik etmenin gerekli olduğunu göstermektedir.

Yine Esma (r.a.) hadisinde görmüştük: Peygamberimiz (s.a.) Esma'ya müşrik annesiyle irtibatını kesmemesini, ona iyilikte bulunmasını emretmişti. Bir adam Rasûlullah'a (s.a.) geldi.

- Ya Rasûlallah!.. Güzel bir şekilde birlikte yaşamaya en layık olan kişi kimdir? diye sordu. Peygamberimiz:

- *"Annen"*, diye cevap verdi. Adam:

- Sonra kim? dedi. Efendimiz (s.a.):

- *"Annen"*, dedi. adam:

- Sonra kim? dedi. Efendimiz (s.a.):

- *"Annen"*, dedi. Adam:

- Sonra kim? dedi. Efendimiz (s.a.):

- *"Baban"*, diye buyurdu. (Buhari, Müslim).

Peygamberimiz'in (s.a.) bu hadisinde anneye itaat ve iyilikte bulunmanın, babaya itaat ve iyilikte bulunmaktan önce geldiği vurgulanmaktadır.

Nitekim Sahabe-i Kiram, Rasûlullah'tan (s.a.) sonra hadiste ifade edilen bu manayı destekleyen söz ve uygulamalarıyla müslümanlara örnek olmuşlardı.

Hatta bu ümmetin en derin alimi ve fakihi olan İbni Abbas (r.a.) anneye itaat ve iyilikte bulunmayı kişiyi Allah'a en çok yaklaştıran amel olarak kabul ediyordu.

Bir zat İbni Abbas'a gelmiş:

- Ben bir kızı istedim ama o benimle evlenmek istemedi. Başkası onu isteyince onunla evlenmeyi kabul etti. Ben de bunu kıskandım ve o kızı öldürdüm, şimdi benim tevbem kabul olur mu? diye sordu. İbni Abbas:

- Annen sağ mı? diye sordu. Adam:

- Hayır, dedi İbni Abbas:

- Git, Allah'a tevbe et, dedi.

Bu hadisi İbni Abbas'a sordum:

- O adama annesinin hayatta olup olmadığını niçin sordun? dedim. İbni Abbas şöyle cevap verdi:

- Çünkü ben anneye itaat ve iyilikten başka kulu Allah'a daha çok yaklaştıran bir amel bilmiyorum.[2]

Bu sebeple İmam Buhari'nin "Anne ve babaya iyilikte bulunma" konusuyla başladığı *el-Edebü'l-Müfred* kitabında anneye iyilikte bulunmayı babaya iyilikte bulunmaktan önce ele aldığını görüyoruz. İmam Buhari böylece Efendimiz'in (s.a.) değerli hadislerinin bulunduğu mana ile kitabının konularının düzeni arasında uygunluk temin etmiştir.

Kur'an çocukların ruhlarındaki iyilikte bulunma ve değer bilme duygularını harekete geçirmiş ve kişiye anne ve babaya iyiliği tavsiye etmiştir. Ayrıca hamilelik ve süt emzirme döneminde annenin hakkını ve hayatın en önemli merhalelerinden olan bu iki merhalede annenin çektiği sıkıntı ve meşakketleri dile getirirken anneye ikramda bulunmayı tavsiye etmiş, tatlı ve yumuşak bir şekilde konunun önemine işarette bulunmuştur:

"Biz insanoğluna anne ve babasına iyilikte bulunmasını tavsiye ettik. Annesi onu kat kat meşakkat içinde karnında taşımıştır. Çocuğun süt-

2 *Buhari*, el-Edebül-Müfred.

ten kesilmesi de iki yıl içinde olur. Biz insana "Bana ve anne-babana şükret" dedik. Sonunda dönüş ancak banadır." (Lokman: 14).

Bu ne yüce bir eğitimdir!.. Bu ne merhametli bir rehberliktir!.. "Bana ve anne-babana şükret!..", Evladına yaptıkları iyilikler sebebiyle anne-babaya şükretmek, faziletli amellerin ve salih amellerin başı olan Allah'a şükretmenin hemen peşinde gelmektedir. Bu makam bu dinin anne ve babaya verdiği ne yüce bir makamdır!..

İşte Abdullah b. Ömer (r.a.) Beytullah'ı tavaf eden Yemenli bir adamı görür, sırtında annesini taşımakta ve şöyle demektedir: Ben onun emrine tabi devesi gibiyim. Ben onu beni taşıdığından daha fazla taşıdım. Ey Abdullah! Ne dersin, ben bu şekilde onun hakkını ödemiş olur muyum? Abdullah b. Ömer: Hayır bu annenin tek bir sıkıntısına bile karşılık olamaz, dedi. (Buhari).

İşte Hz. Ömer (r.a.) Yemen'den gelen guruplarla her karşılaştığında: İçinizde Üveys b. Amir var mı? diye sorardı. Nihayet Üveys'i görünce:

- Sen Üveys b. Amir misin? diye sordu. Üveys:

- Evet, dedi. Hz. Ömer (r,a.):

- Senin şifa bulduğun, ancak bir dirhem miktarı kalan alaca hastalığın oldu mu? diye sordu. Üveys:

- Evet, dedi. Hz. Ömer (r.a.):

- Senin validen var, değil mi?

- Evet, dedi. Hz. Ömer (r.a.):

- Rasûlullah'ın (s.a.) şöyle buyurduğunu işittim: Size Yemen halkından bir gurupla birlikte Murad kabilesinin Karen kolundan Üveys b. Amir gelecek. Onda alaca hastalığı vardır. Bu hastalıkta şifa buldu ancak bir dirhem miktar alacalık kaldı. Onun bir annesi vardır. O annesine çok iyi davranan biridir. Eğer o Allah adına bir hususta yemin etse Allah onu kesinlikle doğru çıkarır. Eğer sen onun senin için Allah'tan

mağfiret dilemesi imkânını bulursan hemen bunu yap." dedikten sonra Üveys'e hitaben:

- Ne olur benim için istiğfar et, dedi. Üveys de onun için istiğfar etti. Sonra ona:

- Nereye gitmek istiyorsun? diye sordu: O da:

- Küfe'ye dedi. Hz. Ömer (r.a.):

- Senin için oranın valisine mektup yazayım mı? diye sordu. Üveys şöyle cevap verdi:

- Halk arasında yüzü tozlu (tanınmayan) biri olmak benim için daha sevimlidir. (Müslim).

Annesine iyilikte bulunması sebebiyle Üveys el-Karani'nin eriştiği bu makam ne yüce bir makamdır! O kadar ki Rasûlullah (s.a.) sahabelerine onun duasını istemeleri tavsiyesinde bulunmuştur.

Bütün bu örnekler İslâm'ın anneliği en yüksek makama yükselttiğini göstermektedir. İslâm her ne kadar annelik makamı ile babalık makamının üstünlüğünü belirtmiş, her iki makamı takdir etmiş, anne ve babaya iyilikte bulunmayı teşvik etmişse de annelik makamını babalık makamından öne almıştır.

Dünya kimi zaman genç kızlara gülümser, genç kız yeni evlilik yuvasında nimetlerin kucağına atılır, kendini tamamen eşine verir, bu arada yeni dünyaya gelen yavrularına yönelir. Dolayısıyla anne ve babasına biraz geri durur, onlara olan ilgisini, anne ve babasına olan iyilik ve ikramı, hal ve hatırlarını sorması azalır.

Ancak hak yolda olan şuurlu müslüman hanım bu gafletten uzak olup kendini korumasını bilir. Zira o Kur'an-ı Kerim'in ve hadis-i şerifin anne ve baba hakkındaki tavsiyelerini okur. Bunları okuyunca da hemen anne ve babasına yönelir, daima onların durumlarını sorar. Gücü yettiği kadar, gayreti vakti ve durumu elverdiği müddetçe anne ve babasına iyilikte bulunmaya, ihsan etmeye çalışır.

Anne ve Babasına Karşı Güzel Bir Üslup Kullanır

Gönlünü İslâm'ın hidayetine açan, İslâm'ın eşsiz örneklerini ve yüce değerlerini kucaklayan, anne ve babasına itaat eden, onlara iyilikte bulunan şuurlu müslüman hanım anne ve babasına hitap ederken ve onlara olan muamelesinde en ideal yolu ve en güzel üslubu seçer.

Anne ve babasına son derece saygıyla, takdirle ve edeple hitapta bulunur. Onları saygı ve hürmetle kuşatır. Cenab-ı Hakk'ın Kur'an-ı Kerim'de emrettiği gibi onlara rahmet kanatlarını indirir. Şartlar ve durumlar ne olursa olsun anne ve babasından rahatsız olduğunu, sıkıldığını, daraldığını ifade eden tek kelime sarfetmez. Bu konuda daima Cenab-ı Hakk'ın şu ayetini rehber olarak kabul eder:

"Rabbin kesinlikle emretti ki, sadece kendisine ibadet edin, anne ve babaya iyilik edin. Anne ve babadan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanırsa, onlara "öf" bile deme, onları azarlama, onlara güzel söz söyle. Onlara merhametle tevazu kanatlarını indir. Onlar için: Rabbim! Onlar beni küçüklüğümde nasıl yetiştirdilerse sen de onlara öylece merhamet eyle, dedi." (İsra: 23-24).

Anne ve baba yahut bunlardan biri doğrudan ve hak yoldan sapmış olabilir. Bu gibi durumda itaatkar müslüman genç kızın görevi anne ve babasının gönüllerine güzellikle girmektir. Bunlara karşı katılık ve haksızlık yapmaksızın, edep ve terbiye dairesinden çıkmaksızın yumuşaklık, nezaket ve ikna yolunu izlemektir. Hatta onlara karşı faydalı olabileceğini umduğu metodlarla onları ikna etmeye çalışmaktır. Genç kızın bu hedefine ulaşmak için silahı: sabırdır, güzel söz, sevimli tebessüm, güçlü deliller sunma, doğru bir mantık, hikmetli ve zarif bir üslup kullanmaktır.

Müslüman kız anne ve babası müşrik bile olsalar onlara karşı iyiliksever bir tutum göstermelidir. O gayet iyi bilmelidir ki, anne ve baba müşrik olsalar da çocuğu onlara iyi davranmakla yükümlüdür.

Müslüman kız şirkin büyük günahların en büyüğü olduğunu da iyi bilir. Ama buna rağmen müsamahakâr, eşsiz ve muhteşem İslâm dininde, bu durum anne ve babaya iyilikte bulunmaya engel değildir.

"Biz insanoğluna anne ve babasına iyilikte bulunmasını tavsiye ettik. Annesi onu kat kat meşakket içinde karnında taşımıştır. Çocuğun sütten kesilmesi de iki yıl içinde olur. Biz insana: Bana ve annene, babana şükret, dedik. Sonunda dönüş banadır. Eğer anne ve baban seni, bilmediğin birşeyi bana ortak koşmaya zorlarsa onlara itaat etme. Dünya işlerinde onlara gayet iyi davran. Bana yönelen kimseye tabi ol. Sonunda dönüşünüz ancak banadır. Ben de size neler yaptığınızı bildireceğim." (Lokman: 14-15).

Gerçekten İslâm'da anne ve babaya iyilikte bulunmak büyük bir görevdir. Çünkü bu, insanlık bağlarının en güçlü ve en sağlam bağlarından biri olan evlatlık ile annelik babalık bağından kaynaklanan bir görevdir.

Ancak bu bağ ne kadar önemli olursa olsun, yine de inanç bağından sonra gelir. Eğer anne ve baba müşrik iseler, oğullarına ya da kızlarına şirk koşmayı emrediyorlarsa, bu konuda anne ve babaya itaat yoktur. Zira yaratıcıya isyan sayılacak konuda yaratılana itaat etmek yoktur. Dolayısıyla hiçbir bağ inanç bağından üstün tutulamaz, hiçbir ilişki inanç ilişkisinin üzerinde kabul edilemez. Bununla birlikte çocuklar anne ve babalarına iyilikte bulunmak onlara hizmet etmek ve onlara güzelce davranmakla görevlidirler.

Bu sebeple müslüman kadın her durumda anne ve babasına iyilikte bulunmalı, anne ve babasını mutlu kılmalı ve elinden geldiği kadar onları memnun etmeli ve zaman zaman hizmetler yapmalı, onları sık sık ziyaret etmeli ve güler yüzle, neşeli ifadelerle, sevgili bir gönülle, sevindirici güzel hediye ile ve sevimli güzel kelimelerle onlara bu konuda hiçbir gayretini esirgememelidir.

Bu görevler anne ve babaya hayatta iken yapılacak görevlerdir. Ölümlerinden sonra ise müslüman kadının anne ve babasına itaati onlara dua etmek, onlar adına sadaka vermek Allah'a veya insanlara olan borçlarını ödemek şeklinde devam eder.

Anne ve babaya iyilikte bulunma ve onlara hizmet etme müslüman kadın ve erkeklerin en asil hasletlerinden ve en değerli özelliklerindendir.

Hayat ne kadar zor olursa olsun, geçim şartları ne kadar zor olursa olsun, yükler meşguliyetler ve sorumluluklar ne kadar çok olursa olsun bu şerefli ve asil davranış devam etmelidir.

Bu güzel davranış - Elhamdülillah- İslâm ülkelerinde halen varolan sevgi kaynağının delilidir. Bu haslet, hayatının son demlerine doğru yol alan bu fedakar, cömert ve yaşlı nesle karşı müslüman erkek ve kadınların besledikleri vefakârlık duygusunun bir şahididir.

Zira büyüklerimiz destekleyici kelimeye, huzur verici ifadeye, şefkatli sıcak ele, sevgi dolu kalbe ve ümit bahşeden tebessüme son derece muhtaçtırlar.

Bu güzel haslet -kadın olsun erkek olsun- bütün insanları katı kalplilikten, kuru sevgiden, inkâr ve nankörlük ayıbından koruyacak ve böylece cennet kapılarının açılmasına sebep olacaktır.

MÜSLÜMAN KADININ KOCASINA KARŞI GÖREVLERİ

İslâm'da Evlilik

İslâm'da evlilik erkekle kadın arasındaki mübarek bir sözleşme olup ancak bu sözleşme ile her ikisi birbirlerine helal olmaktadır. Birbirlerini severek, birbirleriyle yardımlaşarak, kaynaşarak ve birbirlerine hoşgörülü davranarak devam edecek uzun hayat yolculuğuna bu vesileyle başlarlar. Erkekle kadın birbiriyle huzura kavuşur. Eşinin yanında sükûnet, yakınlık, güven, huzur ve hayatın lezzetini duyar.

Kur'an-ı Kerim erkekle kadın arasındaki bu yüce meşru ilişkiyi sevgi, dostluk, güven, anlayış ve rahmet taneciklerinin muhabbet, saadet, tebessüm ve nimet kokularının yayıldığı gayet parlak ve şeffaf bir tasvirle canladırmaktadır:

> *"Size kendi cinsinizden kendileriyle huzura kavuşacağınız eşler yaratması ve aranızda sevgi ve merhameti varetmesi O'nun kudretinin alametlerindendir."* (Rum: 21).

Aslında bu, Allah'ın iki müslüman eş arasında meydana getirdiği en kuvvetli Rabbani bir bağdır. Böylece eşler sevgi, karşılıklı anlayış, yardımlaşma ve karşılıklı iyilikseverlik duygularıyla kaynaşırlar ve İslâm ailesini kurarlar. Bu aile çocukluğun geçtiği, akılların ufkunun açıldığı, gö-

nüllerin tevhid dini İslâm'ın getirdiği yüce ahlâk esasları potasında eritildiği ilk yuvadır.

Bu itibarla İslâm ailesi, hak yolda yürüyen İslâm toplumunun binasındaki sağlam bir tuğladır. Bunu meydana getiren fertler elbette üretici ve yapıcı, iyilik ve takva üzerine işbirliği içinde salih amellerde yarışan ve gayret eden kimseler olacaktırlar.

Saliha bir hanım İslâm ailesinin ana direği, bu ailenin sağlam bir köşe taşı ve güçlü bir temelidir. Müslüman hanım erkeğin hayatındaki ilk lezzeti hatta hayattaki en değerli varlığıdır.

Nitekim Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyurmaktadır:

"Dünya bir maddi varlıktır. Dünyanın en değerli varlığı da saliha hanımdır." (Müslim).

Gerçekten "Saliha hanım" Allah tarafından erkeğe verilen en büyük bir nimettir. Zira erkek hayatın sıkıntılarını, dertlerini ve yorgunluklarını eşinin yanında unutur. Erkek hanımın yanında rahata, huzura, sükunete ve insanın hayatında benzerini bulamayacağı bir saadete kavuşur.

O halde kadın hayatta nasıl en değerli varlık olabilir? Nasıl başarılı bir eş olabilir? Kadınlığının yüceliği ile birlikte sevilen, takdir edilen ve değer verilen bir kimse nasıl olabilir? İşte bu konuları şu gelecek sayfalarda açıklayacağız:

Eşini Çok İyi Seçer

İslâm'ın kadına verdiği değerin bir örneği de ona kendi eşini kendisinin seçme hakkını vermesidir. Bu itibarla anne ve babanın kızlarını istemediği bir kimse ile zorla evlendirmeye hakları yoktur.

Şuurlu müslüman kız bu hakkını bilir. Fakat yine de kendisine uygun bir talip çıkması durumunda anne ve babasının kızlarının yararına yaptıkları öğüt ve rehberliğinden yararlanır. Çünkü anne ve babanın hayatla ve insanlarla ilgili tecrübeleri kızlarına göre daha fazladır. Bununla birlikte

kız, babasının hatalı bir kararla bu hakkın kendisinden çekilip alınmasına rıza göstermez. Aksi takdirde kızın babası kızını istemediği bir erkekle zorla evlendirebilir.

Bu hassas meselede müslüman kadının tarafını tutan kesin deliller çoktur. Bunlardan biri İmam Buhari'nin Hansa binti Hizam'dan rivayet ettiği şu hadis-i şeriftir.

"Hansa anlatıyor: Babam beni kardeşinin oğluyla ben istemediğim halde evlendirdi. Ben gidip Rasûlullah'a (s.a.) şikayette bulundum: Rasûlullah (s.a.) bana:

- Babanın yaptığını normal gör, dedi. Ben:

- Babamın yaptığı bu işi istemiyorum, dedim. Rasûlullah (s.a.):

- Git o halde, onun yaptığı nikah geçerli değildir. Dilediğin kimse ile nikahlan, buyurdu. Ben bunun üzerine dedim ki:

- Ben babamın yaptığı nikahı kabul ediyorum, fakat insanların, babalarının kızlarının nikahları hususunda hiçbir haklarının olmadığını bilmelerini arzu ettiğimden dolayı böyle davrandım".

Rasûlullah (s.a.) Hansa'ya, önce babasının emrini uygulamasını tavsiye etti. Zaten asıl olan da budur. Zira babalarının içtenlikle kızların mutluluğu için gayret ettikleri bilinen bir husustur. Fakat Peygamberimiz (s.a.), babasının Hansa'yı hiç istemediği bir evliliğe zorlamak istediğini görünce Hansa'ya tercih hakkını verdi. Hansa'yı hoşlanmadığı biriyle evlendirmeye zorlaması hususunda zulmeden babanın haksız davranışından kurtardı.

İşte İslâm kadına hiçbir zorluk yüklememekte, onun hoşlanmadığı bir erkeğin yanında yaşamına rıza göstermemektedir. Çünkü İslâm evliliğin eşler arasında fiziki görünüş ve güzellikte denklik; karakterler, adetler zevkler ve amaçlar hususunda yakınlık gibi sağlam esaslar üzerine kurulan başarılı bir evlilik olmasını arzu etmektedir. Eğer evlilik sarayının binasında bir eksiklik olursa, eşler arasında güzel geçim olmazsa ve kadın

kocasına karşı sevgi, samimiyet ve vefakârlık duymasının imkânsız olduğunu sezerse ve bu sebeple hiç istemediği halde kocasına karşı gelme ve isyan etme günahına düşmekten korkarsa böyle bir durumda kadının boşanmayı talep etme hakkı vardır.

Bu husus, Rasûlullah'ın (s.a.) kabul ettiği bir uygulamadır: Abdullah b. Übeyy'in kızkardeşi olan Sabit b. Kays b. Şemmaş'ın hanımı Cemile Peygamberimiz'e (s.a.) gelip:

- Ya Rasûlullah! Sabit b. Kays'ın ahlâkı ve dindarlığına bir şey söyleyemem. Fakat onunla evli kaldığım takdirde İslâm'dan sonra küfre girmek istemiyorum, dedi. Efendimiz (s.a.):

- Sen (ondan mehir olarak aldığın) bahçesini geri verecek misin? diye sordu. Cemile:

- Evet, dedi. Bunun üzerine Efendimiz (s.a.) Sabit'e haber gönderip: "Bahçeyi kabul et, hanımını bir talakla boşa!" buyurdu. (Buhari).

Buhari'nin bir başka rivayetine göre Cemile: Ben Sabit b. Kays'ın ahlâkı ve dindarlığına bir şey söyleyemem. Ancak ona tahammül edemiyorum, demiştir.

İslâm, kadının insanlık yönünün saygınlığını korumuş, hayatını birlikte geçireceği erkeğin seçiminde onun istek ve tercihini saygı ile karşılamış, hiç kimsenin kim olursa olsun kadını istemediği bir adamla evlenmeye zorlamasına rıza göstermemiştir. .

Bu konuda Utbe b. Ebî Leheb'in cariyesi olan Habeşistan'lı Berire kıssasından daha açık bir örnek yoktur.

Utbe cariyesi olan Berire'yi Mugis adındaki bir köle ile zorla evlendirmek istemişti. Berire durumu kendi elinde olsa o kölenin kendisine eş olmasına razı olmayacaktı. Müminlerin annesi Hz. Aişe Berire'ye acıdı. Onu satın alıp azat etti.

İşte o anda bu cariye hürriyete kavuştuğunu, artık evlilik hayatının kaderini kendisinin belirleme hakkı olduğunu hissetmişti, hemen zorla ev-

lendiği kocasından boşanma talebinde bulundu. Eşi cariyenin arkasında yürüyor ve ağlıyor ama Berire onu reddediyordu.

Şimdi de sevmediği kocasıyla yapılan evliliğin feshedilmesi hususunda ısrarlı hür kadının manzarasının ve büyük bir gönüle sahip ve o yüce Peygamberin bu etkileyici durum hakkındaki yorumunu ve onun o kadına karşı kocası hususunda aracı oluşunu sergileyen Buhari'nin İbni Abbas'tan rivayet ettiği şu hadise kulak verelim:

İbni Abbas'tan naklediliyor: Berire'nin kocası Mugis adındaki bir köle idi. Sanki şu anda onu görür gibiyim. Eşinin arkasından ağlayarak dolayışıyor, gözyaşları sakalından damlıyordu.

Peygamberimiz (s.a.) Abbas'a şöyle dedi:

- Ya Abbas! Mugis'in Berire'yi ne kadar çok sevdiğine, Berire'nin de Mugis'ten nefret ettiğine hayret etmiyor musun? Peygamberimiz (s.a.) Berire'ye de:

- Kocana dönsen olmaz mı? dedi. Berire:

- Ya Rasûlallah! Bana emir mi veriyorsun? (Yani bu sözün emir ise kocama dönerim) dedi. Peygamberimiz (s.a.):

- Ben sadece bir aracıyım, bir şefaatçiyim, buyurdu. Berire:

- Benim ona ihtiyacım yok, dedi.

Gerçekten o yüce Peygamber bu acıklı, duygulu manzaradan müteessir olmuştu: Koca tarafından derin ve helak edici bir aşk, kadın tarafından da kararlı bir nefret. Bu noktada ona düşen kadına hatırlatmada bulunarak:

- Kocana dönsen olmaz mı? demekti. Zira o kadının kocası ve çocuklarının babası idi.

Burada mümine hanım bu ifadeyi daha iyi bir şekilde anlamak istiyor:

- Bana emir mi veriyorsun? diyor. Yani bu sözle emir mi murad ediyorsun? Emir ise bu bana farz olur?

Bunun üzerine o eğitici insan, o şeriat sahibi şanlı peygamber şu cevabı veriyor:

- Ben sadece bir aracıyım, şefaatçiyim. Bunu sadece aracı sıfatıyla söylüyorum. Bir emir, kesin bir ifade ve zorlama amacıyla değil.

Dikkat edin! Özellikle kızlarına katı davranan zalim ve inatçı babalar bu ulu Peygamber davranışına kulak versinler!

Dinin emirlerini kavrayan müslüman kadının eş seçiminde dikkat edeceği doğru, isabetli ve hikmetli ölçüleri vardır. O, bu hususta sadece esindeki fiziki güzellikle, görünüşünün yakışıklı olmasıyla, mevki ve makamın yüksek oluşuyla, servet durumu ve benzeri genellikle kadınların hoşuna giden şeylerle yetinmemelidir.

Seçeceği eşin dindardığı ve ahlâkı üzerinde durmalıdır. Zira başarılı bir aile yuvasının ana direği, erkeğe gereken en kıymetli hazine bunlardır.

Tevhid dini İslâm'ın tavsiyeleri, seçilecek eşte bu iki sıfatın (dindarlık ve güzel ahlâk) mutlaka bulunması gerektiğini açıkça ifade etmiştir. Eğer bu iki vasıf varsa o eşle evlenmek gerekli olur. Aksi takdirde toplumu fitne kaplar, fesat ve bozgunculuk topluma hakim olur:

"Dindarlığından ve ahlâkından hoşlandığınız bir kimse size evlenmeye gelirse hemen onunla evlenin. Aksi takdirde yeryüzünde fitne olur, yaygın bir fesat çıkar."[1]

Gerçek müslüman genç nasıl çöplükte yetişen çiçekten (kötü çevreden gelen güzel kızdan) sakınırsa olgun şuurlu müslüman genç kız da yakışıklı ve fizikî durumu güzel olsa da eğlenceye düşkün, ahmak ve ahlâkı düşük gençten hoşlanmaz.

Müslüman genç kız şuurlu, ufku geniş, kalbinde Allah korkusu olan, tertemiz yapılı, dindar, ahlâkı ve karakteri güzel ciddi mümin genci tercih eder.

---

1 Tirmizi, İbni Mace ve Hakim rivayet etmiştir. Hasen hadistir.

İnançlı, temiz bir genç kıza layık olacak eş, aynen onun gibi inaçlı, temiz genç bir erkektir. Yanlış yolda olan kirli bir kıza layık olacak eş de aynen onun gibi yanlış yolda olan kirli bir erkektir. Yüce Allah ne güzel buyuruyor:

"Kötü kadınlar kötü erkeklere, kötü erkekler kötü kadınlara iyi kadınlar iyi erkeklere, iyi erkekler iyi kadınlara aittir." (Nur: 26).

Ancak bunun anlamı müslüman kadın güzel görünüşü, fiziki güzelliği hiçe sayarak, çirkin, sevimsiz ve hoşa gitmeyen birine razı olacak, demek değildir.

Daha önce de geçtiği gibi müslüman kadına layık olan hem şekil hem de muhteva yönünden gözünü gönlünü dolduran, hissiyatını ve duygularını tatmin eden bir erkeğe sahip olmasıdır. Yani ne şekil muhtevaya, ne de muhteva şekle feda edilmelidir. Bu konuda önemli olan müslüman kadının, kişiliği tamamen gönlünü dolduran, beğenisini ve takdirini kazanan erkeği tercih etmesidir. Olgun şuurlu müslüman kadın dikkatini dış görünüşe vermez. Gözünü gerçek yapıdan ve ana cevherden ayırmaz.

Yine müslüman hanım gayet iyi bilir ki, kadın üzerinde hakim olma ve sorumluluk Kur'an-ı Kerim'in açık ifadesiyle erkeğe aittir:

"Allah'ın bir kısım kullarını (erkekleri) diğerlerinden (yani kadınlardan) bazı hususlarda üstün yaratması ve erkeklerin kendi mallarından harcama yapmaları sebebiyle, erkekler kadınlar üzerinde hakimdirler." (Nisa: 34).

Bunun içindir ki müslüman kadın hakimiyetiyle iftihar edeceği, yakınlığıyla sevineceği, kendisiyle evlenmesinden dolayı pişmanlık duymayacağı bir erkekle evlenmek ister.

Müslüman kadın elele tutuşup karşılıklı anlayış, sevgi ve uyum içinde İslâm ailesini kurma, temiz nesiller yetiştirme, ufku açık zihinleri ve gönülleri eğitme hususundaki hayat mücadelesini birlikte yürüteceği bir er-

kek ister. Arzu eder ki aralarında ahlâk uyuşmazlığı, karakter farklılığı ve tabiat değişikliği ve dinî konularda anlaşmazlık gibi engeller çıkmasın.

Çünkü mümin erkeklerle mümin kadınlar kervanı bu ciddi ve inanç dolu hayat yolculuğunda Allah'ın insana yüklediği, kadın ve erkeklerin boyunlarına emanet olarak verdiği büyük görevi yerine getirirken, Kur'an-ı Kerim'in şu ayetle çizdiği şekilde yanyana ve birlikte yürüyecektir:

"Müslüman erkeklerle müslüman kadınlar, mümin erkeklerle mümin kadınlar, ibadete devam eden erkeklerle ibadete devam eden kadınlar, sadık erkeklerle sadık kadınlar, sabırlı erkeklerle sabırlı kadınlar, Allah'tan hakkıyla korkan erkeklerle Allah'tan hakkıyla korkan kadınlar, sadaka veren erkeklerle sadaka veren kadınlar, oruç tutan erkeklerle oruç tutan kadınlar, iffetlerini koruyan erkeklerle iffetlerini koruyan kadınlar, Allah'ı çok zikreden erkeklerle Allah'ı çok zikreden kadınlar. Şüphesiz ki bunlar için Allah büyük bir mükafat ve mağfiret hazırlamıştır." (Ahzab: 35).

Bu hayat yolculuğunun güzellikle sürdürebilmesi ve bu büyük hedefe ulaşılabilmesi için karı-koca ilişkileri sağlam olmalı, aile bağları kuvvetli olmalı ve aile iyi bir eş seçimiyle sağlam bir temel üzerine kurulmalıdır.

İslâm tarihinde kuvvetli şahsiyetiyle, yüce hedefleriyle eş seçimindeki ileri görüşlülüğüyle tanınan değerli müslüman hanımlardan biri Ümmü Süleym binti Milhan idi.

Ümmü Süleym Ensar hanımları arasında İslâmı en çabuk kabul eden hanımlardandı. Malik b. Nadr ile evlenmiş, ondan Enes isimli bir oğlu olmuştu.

Ümmü Süleym İslâmı kabul edince kocası Malik onun İslâmı kabul etmesine içerledi. Kızarak onu terketti. Ümmü Süleym ise İslâm üzerine ısrar etti. Henüz daha çocuk denecek yaşta gençliğinin baharında iken kocasının ölüm haberi geldi. Allah yolundaki bu duruma mükafatını Allah'tan bekleyerek sabretti. Henüz on yaşlarındaki oğlu Enes'i aldı. Oğlunu Rasûlullah'ın (s.a.) hizmetine vermek için Rasûlullah'a (s.a.) koştu.

Bu sırada Medine'nin en zengin, en güçlü ve en yakışıklı seçkin gençlerinden ama henüz İslâm'a girmemiş olan Ebu Talha ona talip oldu. Ebu Talha malı, gençliği ve gücüyle Medine kızlarının aşık olduğu bir kişiydi. Ümmü Süleym'in bu talebe karşı sevinçten uçacağını zannediyordu.

Fakat Ebu Talha Ümmü Süleym'in şu ifadesiyle şaşırıp kaldı:

- Ey Ebu Talha! Bilmiyor musun ki, o senin taptığın ilah toprakta bitip yetişen bir ağaçtı. O ağacı da Habeşistan'da falan kişi kesip yontmuştur.

Ebu Talha gururlandı ve Ümmü Süleym'e değerli bir mehir ve bolluk içinde bir hayat vereceğini ifade etti. Fakat Ümmü Süleym bu tavrında ısrar ediyordu. Açık bir şekilde yine şöyle dedi:

- Ey Ebu Talha! Allah'a yemin ederim ki, senin gibi erkek geri çevrilmez. Fakat sen kafir bir adamsın. Ben ise müslüman bir kadınım. Benim seninle evlenmem helal değildir. Eğer İslâm'a girersen, senin İslâmı kabul etmen benim mehrim olsun. Senden bundan başka bir mal da istemiyorum."[2]

Ebu Talha ikinci gün daha büyük bir mehir ve daha bol ikram temennisiyle tekrar Ümmü Süleym'e geldi. Ümmü Süleym, önceki sözünde kararlılık gösterdi. Onun kararlı oluşu Ebu Talha'nın gözünde onun güzelliğini, değerini ve olgunluğunu daha da büyütmüştü.

Ümmü Süleym yine şu ifadeyi kullanmıştı:

- Ey Ebu Talha! Bilmiyor musun ki sizin taptığınız ilahları falan kimselerin kölesi olan falan marangoz yaptı! Siz ateşle tutuştursanız bu ilahlarınız yanmaz mı?

Ümmü Süleym'in bu sözleri Ebu Talha'nın duygularını sarsan bir balyoz darbesi şeklindeydi.

Bu sırada Ebu Talha kendi kendine şu soruları soruyordu:

2 Nesei sahih bir senedle rivayet etmiştir.

- Hiç Rab olan bir varlık yanar mı? Dilinden de şu ifade dökülüverdi.

- Eşhedü en la ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve rasûlüh. Muhammed'in Allah'ın kulu ve Rasûlü olduğuna şehadet ederim.

İşte o anda Ümmü Süleym bütün varlığını sevinç kaplamış olduğu halde, oğluna:

- Kalk ya Enes. Ebu Talha'yı evlendir diyordu. Enes şahidleri getirmiş, evlilik tamamlanmıştı.

Ebu Talha mutluluğu sebebiyle bütün servetini Ümmü Süleym'in önüne sermek istedi. Fakat o sadık, değerli ve iffetli mümin hanımların şahsiyetiyle dimdik durup şöyle dedi:

- Ey Ebu Talha! Ben seninle Allah için evlendim. Senden başka mehir almayacağım.

O gayet iyi biliyordu ki, Ebu Talha'nın İslâm'a girmesiyle sadece kendisine denk değerli bir eş kazanmakla kalmadı, aynı zamanda O Allah'tan da dünyada kırmızı develere sahip olmaktan daha üstün bir sevap elde etti.

Nitekim O, Rasûlullah'ın (s.a.) şu hadisini işitmişti:

"Senin sebebinle Allah'ın bir kişiyi hidayete erdirmesi senin için kırmızı develere sahip olmaktan çok daha hayırlıdır." (Buhari, Müslim).

İşte müslüman kadın bu büyük kadın gibisini kendine örnek almalı, iman safiyeti, güçlü şahsiyet, lekesiz inanç ve iyi eş seçimi konularında bu gibi kadınlardan yararlanmalıdır.

Kocasına Karşı İtaatkârdır ve Onunla İyi Geçinir

Şuurlu müslüman hanım kocasına karşı daima itaatkâr olup ona karşı gelmez. Kocasıyla iyi geçinir, kocasının rızasını kazanmaya ve onu memnun etmeye gayret eder. Kocası fakir ve geçim darlığı içinde ise imkânsızlıktan dolayı şikayet etmez, ev işlerini yaparken daralmaz.

Müslüman hanım daima İslâm tarihindeki pek çok fazilet timsali hanımın içinde bulundukları fakirlik, imkânsızlık ve geçim darlığına rağmen sabır, iyilik, insanlık ve kocalarına ve evlerine hizmet etme hususunda örnek kimseler olduklarını hatırlar.

Bu ideal hanımların başında Peygamberlerin Efendisi Efendimiz Hz. Muhammed'in (s.a.) kızı, Hz. Ali b. Ebi Talib'in (r.a.) hanımı gelmektedir:

Hz. Fatıma el değirmeni sebebiyle elindeki rahatsızlıktan şikayette bulunuyordu. Bir gün eşi Hz. Ali ona:

- Baban savaştan esir getirdi. Ona git, cariyelerden birini senin hizmetine vermesi için iste, dedi.

Hz. Fatıma babasına gitti. Fakat, hayası ona geliş sebebi olan isteğini söylemesine engel oldu. Bunun üzerine Hz. Ali (r.a.) Peygamberimiz'e (s.a.) gidip babasının gönlündeki sevgili kızına hizmetçi vermesini ister. Fakat Rasûlullah (s.a.) müslümanların fakirlerine vermeden kendisine en sevimli olan kimsenin istediğini kabul edemezdi.

Peygamberimiz (s.a.) kızı ve damadının yanına geldi:

- *"Sizin için benden istediğiniz şeyden daha hayırlı bir şeyi göstereyim mi? Yatağınıza girdiğinizde her ikiniz de 33 defa "Sübhanallah", 33 defa "Elhamdülillah", 34 defa "Allahu Ekber" deyin. Bu sizin için bir hizmetçiden daha çok hayırlıdır."* buyurdu.

Peygamberimiz (s.a.) yorgunlukları unutturan, zorlukları yenen bu ilahî kelimeleri kızı ve damadının kulaklarına ve ruhlarının derinliklerine yerleştirdikten sonra onlara veda edip ayrıldı.

Hz. Ali (r.a.) artık Rasûlullah'ın (s.a.) öğrettiği bu ulvî kelimeleri tekrarlıyordu. Hz. Ali (r.a.) bunlar hakkında:

- Peygamberimiz (s.a.) bana bu kelimeleri öğrettiğinden bu yana bunları okumayı hiç terkemedim, dedi. Arkadaşlarından biri:

- Sıffin gecesinde de mi terketmedin? diye sordu. Hz. Ali (r.a.):

- Evet, Sıffin gecesinde de terketmedim, dedi.[3]

Mesela Esma binti Ebibekir es-Sıddik'da (r.a.) kocası Zübeyr'in ve evinin hizmetini görüyordu. Kocasının bir atı vardı. Esma kocasının atına bakıyor, yemini ve samanını veriyor, kovası delinirse onu dikiyordu. Hamur yoğuruyor, çok uzak yerden başı üzerinde hurma çekirdeği taşıyordu.

Şimdi sözü Esma'ya bırakalım da bütün bunları -Buhari ve Müslim'in rivayet ettiği şekliyle- o size anlatsın:

Esma dıyor ki: Zübeyr benimle evlendi. O zaman onun dünyada ne malı vardı, ne de köle ve cariyesi. Atından başka hiçbir şeyi yoktu. Atının yemini verirdim. İşlerini görür, hizmetini yapardım. Devesi için hurma çekirdeği ezer, bunu deveye yem olarak verirdim. Kuyudan su çeker, kova delinirse dikerdim. Hamur yoğururdum. Ama güzel ekmek pişiremezdim. Bana Ensardan komşularım ekmek pişirirlerdi. O kadınlar ne samimi kadınlardı! Peygamberimiz'in (s.a.) kullanmak için kocam Zübeyr'e verdiği araziden başımda hurma çekirdeği taşırdım. Burası bize 0,66 fersah (2 mil) uzaklıktaydı. Bir gün başımda hurma çekirdeği taşırken yolda Peygamberimiz (s.a.) ve ashabıyla karşılaştım. Peygamberimiz (s.a.) beni çağırdı. Ih ıh diyerek devesini çökertti, beni arkasına bindirdi: Ben çok utanmıştım (Bu sırada kocasına döndü).

- Ya Zübeyr! O anda senin kıskançlığını hatırladım, dedi Zübeyr:

- Allah'a yemin olsun ki, senin başında hurma çekirdeği taşıyıp yürümen bana daha ağır gelmekteydi, dedi.

Esma diyor ki:

Nihayet babam Ebu Bekir bundan sonra bana bir hizmetçi gönderdi de ben de böylece sadece atın hizmetiyle ilgilenir oldum. Sanki beni hürriyete kavuşturmuştu. (Buhari, Müslim).

3 *Buhari*, Sahabenin faziletleri bölümü; *Müslim*: Zikir ve dua.

İslâma samimiyetle gönül veren müslüman kadın kocasının üzerindeki hakkını ve bu hakkın gayet büyük bir hak olduğunu bilerek evinin ve kocasının hizmetine yönelir.

Nitekim bu hususu Peygamberimiz (s.a.), gayet kesin bir ifade ile anlatıyor: *"Bir insanın başka bir insana secde etmesi caiz değildir. Eğer bir insanın başka bir insana secde etmesi caiz olsaydı kocanın hanımının üzerindeki hakkının büyüklüğü sebebiyle kadının kocasına secde etmesini emrederdim."*[4]

Yine şöyle buyurmuştur: "Eğer bir kimsenin diğer bir kimseye secde etmesini emretseydim mutlaka kadının kocasına secde etmesini emrederdim."[5]

Hz. Aişe (r.a.) Rasûlullah'a (s.a.):

- Kadın üzerinde kimin hakkı daha büyüktür? diye sordu.

Peygamberimiz (s.a.):

- Kocasının, diye cevap verdi. Hz. Aişe (r.a.):

- Erkek üzerinde kimin hakkı daha büyüktür? diye sordu.

Peygamberimiz (s.a.):

- Annesinin, diye cevap verdi.[6]

Bir kadın bir ihtiyacı için Peygamberimiz'e (s.a.) geldi, ihtiyacını gördükten sonra Peygamberimiz (s.a.):

- Evli misin? diye sordu. Kadın:

- Evet, dedi. Peygamberimiz (s.a.):

- Kocanla aran nasıl? diye sordu. Kadın:

---

4 Bu hadisi İmam Ahmed, Nerzi ve Bezzar "ceyyid" bir senedle rivayet etmişlerdir. Hadisin ravileri güvenilir ve tanınmış kişilerdir.

5 Tirmizi rivayet etmiş ve hadis hasen, sahih hadistir demiştir.

6 Bezzar rivayet etmiş olup hasen hadistir.

- Onun hakkında kusur etmem. Ancak yapamayacağım bir şey olursa bu hariçtir, dedi. Peygamberimiz (s.a.):

- *Kocanın karşısında durumuna dikkat et. Çünkü o senin hem Cennet'in hem Cehennem'indir.*[7]

O halde bu yüce peygamber tavsiyelerini duyduğu halde müslüman kadın acaba evinin ve kocasının hizmetinden bıkkınlık duyar mı? Hayır, müslüman kadın, gönlü sevinçle dolu olduğu halde halde evinin sorumluluğunu yüklenir, kocasının kendi üzerindeki haklarını gözetir. Zira o ruhunun nefret ettiği, kendisine ağır gelen bir görev yapıyormuş gibi değil, sadece kendi evinde Allah'ın sevabını kazanacak bir amel işlediğini düşünür.

Gerek sahabe -Allah kendilerinden razı olsun- ve gerekse onların yolunda yürüyenler bu İslâmî edebi gayet iyi anlamışlar, bunu Rasûlullah'tan (s.a.) aldıkları gibi nesilden nesile ulaştırmışlardır.

Onlar herhangi bir kızı gelin ettiklerinde ona kocasına hizmet edip hakkını gözetmeyi tavsiye etmişlerdir. Bundan dolayı müslüman kadın kocasına karşı vazifesini bilen kadın olmuştur. Kocaya itaat ve ona karşı iyi bir hanım olması, asırlar boyunca müslüman hanımın güzel ahlâkından, iyi hasletlerinden biri olmuştur.

Bunun örneklerinden biri Hanbeli fakihi İbnül-Cevzi'nin *Ahkamü'n-Nisa* adlı kitabında rivayet ettiği şu kıssadır (s. 331). Şuayp b. Harb isimli hicri ikinci asırda yaşamış devamlı oruç tutan ve namaz kılan salih bir zat bir kadınla evlenmek ister. Evleneceği kadına alçakgönüllülükle:

- Ben kötü huylu biriyim, der. Kadın da gayet düzgün bir ifade ile, zeki bir üslupla ve güzel bir tarzda:

- Senin gibi kötü huylu birinin talepte bulunduğu kimse senden daha kötü huyludur, karşılığını verir.

---

7 Hadisi İmam Ahmed ve Nesai iyi bir senedle rivayet etmiştir. Hakim de rivayet etmiş ve isnadı sahihtir, demiştir.

Adam o hanımın gerçekten olgun, yetişkin ve zeki bir hanım olduğunu anlar ve hemen o hanıma:

- O halde benim hanımım olacak kimse sensin, der.

Bu bakış tarzı iyi geçim için zekice ve uyanık bir şekilde ortaya konan bir görüştür. Kadın bu metodu hemen anlamış ve kendisine talepte bulunan erkeğe şu mesajı vermiştir: Kadın kocasının psikolojisini iyi anlar ve adetlerini bilirse, kocasının hoşlandığı veya kızdığı şeyleri anlarsa onun gönlünü kazanmaya, beğenisi ve takdirini elde etmeye, ayrılık rüzgarı estiğinde, evlilik hayatının berraklığını bulandırabilecek her deliği tıkama gücüne sahip değildir. Böyle bir kadın belki de bilgisizliği kusuru ve aymaklığı sebebiyle kocasını kötü bir huya çekebilir, kocası ondan daha kötü huylu olmaya başlar. Zira hanımı onu böyle olmaya zorlamıştır.

Olgun ve uyanık olan müslüman kadın kötü huya sebep olmaz. Bilâkis iyi ahlâkıyla kocasına yardımcı olur. Zeka, uyanıklılık ve dikkatiyle kapalı kalpleri açan ve gönülleri kuşatan güzel muamelesiyle bu ahlâkı ortaya koyar. Bu konuda şu noktadan hareket eder: Eşiyle iyi geçinme sadece yaşıtları arasında göstermelik sosyal bir tavır olmayıp bu bizzat dinin kendisidir. Bundan dolayı Allah onu hesaba çekecek, iyi davranmışsa sevap verecek, kusurları dolayısıyla sorgulayacaktır.

Müslüman kadının kocasına itaat etme şekillerinden en açık olanı şudur. Kadın giyim, ziyaretler, yeme, giyinme ve konuşma vb. gibi günlük hayatta yaşanan ve evlilik hayatında en güzel şekilde yararlanma yolları olan bu hususlarda kocasının meşru arzularını yerine getirmelidir. Bu gibi konularda kadın kocasının isteklerine ne kadar çok uyarsa hayatlarındaki mutluluk ve huzur o derece artar. Böylece kadın İslâm'ın ruhuna ve tavsiyelerine daha çok yaklaşmış olur.

Şuurlu müslüman kadın kocasına itaatin onu Cennet'e sokacak hususlardan biri olduğunu hatırından hiç çıkarmamalıdır.

Nitekim Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurmaktadır:

"Kadın beş vakit namazını kılar, bir ay orucunu tutar, kocasına itaat eder ve namusunu korursa ona: Cennetin kapılarından hangisinden girmek istersen gir, denir."[8]

Ümmü Selem'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyurmaktadır:

"Herhangi bir kadın kocası kendisinden razı olduğu halde ölürse Cennet'e girer."[9]

Rasûl-i Ekrem (s.a.) yine bir hadis-i şeriflerinde ahlâkı güzel, hoşgörülü, sevecen ve saliha bir eşin gayet güzel, parlak ve hoşa gidecek şeklini şöyle çiziyor:

- Dikkat edin! Size Cennet'te ki kadınlarınızı haber vereyim mi? dedi. Biz de:

- Evet, ya Rasûlallah! dedik. Buyurdular ki:

- Doğurgan ve sevecen hanım. Böyle bir hanım kızdığı veya kendisine kötülük yapıldığı zaman yahut kocası kızdığı zaman şöyle der: işte elimi elinin içine koyuyorum. Sen memnun oluncaya kadar gözüme uyku girmeyecektir.[10]

Olgun müslüman hanım gayet iyi bilir ki kocasına itaat etme sebebiyle kendisine bol sevap veren ve onu Cennet'e koyan İslâm aynı zamanda kocasına itaatten kaçan kadını da ilahî gazap ve meleklerin lanetiyle tehdit etmiştir:

Buhari ve Müslim'in *Sahih*'lerinde Ebu Hureyre'den (r.a.) Peygamberimiz'in (s.a.) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

---

8 Bu hadisi Imam Ahmed ve Taberani rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir ravilerdir.

9 Bu hadisi İbni Mace, Tirmizi ve Hakim rivayet etmiş, Hakim'i isnadı sahihtir, demiştir.

10 Taberani rivayet etmiştir.

"Sizden biriniz hanımını yatağına çağırdığı halde gelmezse ve kocası da hanımına kızgın olduğu halde gecelerse sabah oluncaya kadar melekler o kadına lanet eder."

Müslim'de Ebu Hureyre'den rivayet edilen hadiste Efendimiz (s.a.) şöyle buyurmaktadır:

"Varlığım elinde olan Allah'a yemin ederim ki, bir adam hanımını yatağına çağırır da kadın bundan kaçınırsa kocası ondan razı oluncaya kadar göktekiler o kadına gazap ederler."

Eşinden kaçan, geçimsiz ve huysuz kadın lanete uğramaktadır. Kocalarına karşı isteksiz davranan, kocalarının isteklerini ağırdan alan ve onları oyalayan kadınlar bu lanetten kurtulamazlar:

"Kocası kendisini yatağa davet ettiği halde hep "Geleceğim", diyerek oyalayan ve kocası uykuya dalıncaya kadar gelmeyen, kadınlara Allah lanet eder."[11]

Aslında İslâm'da evlilik hem kadın, hem de erkeğin aynı derecede namus ve iffetlerinin korunması içindir. Bundan dolayı kocası hanımını arzuladığı zaman kadın kocasının isteğini kabul etmeli, kocasından kaçma gayesiyle lüzumsuz bahanelerle onu geri çevirmemelidir.

Bu sebeple ortadan kaldırılması mümkün olmayan çok önemli ve haklı bir mazaret olmadıkça, meşguliyetler ve engeller ne olursa olsun kadını mümkün olduğu kadar bu isteği kabul etmeye teşvik edici hadisler gelmiştir:

Bunlardan biri şu hadis-i şeriftir:

"Kadın kocasının kendisi üzerindeki bütün haklarını yerine getirmediği müddetçe üzerinde bulunan Allah'ın hakkını yerine getirmemiş olur. Hanım deve sırtında bile olsa kocası onu arzuladığı zaman, hanım kendini ona teslim etmekten yüzçeviremez."[12]

---

11 Hadis sahihtir, Taberani rivayet etmiştir.

12 Bu hadisi Taberani "ceyyid" bir isnadla rivayet etmiştir.

Yine Peygamberimiz (s.a.) buyuruyor ki: *"Adam bir ihtiyacı için hanımını çağırdığı zaman hanımı tandırın başında bile olsa derhal ona gitsin."*[13]

Zira erkeğin haramdan korunması ve fitneden uzak kalması kadının yapacağı bütün hizmetlerden daha önemlidir. Çünkü İslâm hem kadın hem de erkeğin aynı şekilde bütün fitnelerin etkisinden ve harama yönelmekten uzak, tamamen saf, berrak ve temiz bir havada yaşamalarını arzu etmektedir. Şehvet ateşini söndürecek ve harama yönelme arzusunu yokedecek olan şey tabii enerjinin helal, tabii ve meşru yolla harcanmasıdır.

Müslim'in *Sahih*'inde nikah babında Cabir'den rivayet ettiği hadiste Peygamberimiz (s.a.) bu gerçeğe işaret etmektedir:

"Bir kadın sizden birinizin hoşuna gider de, kalbinde ona karşı bir arzu duyarsa hemen hanımına gitsin ve onunla birleşsin. Çünkü bu durum onun gönlündeki arzuyu giderir.

Kocasını kızdıran kadına yapılan peygamber tehditleri, Allah'a ve ahiret gününe iman eden Allah'tan korkan kadının yüreğini hoplatacak derecede ağır tehditlerdir. Zira böyle bir kadının namazı kabul edilmez. Kocası kendisinden razı oluncaya kadar hiçbir hayırlı ameli semaya yükselmez.

Bu durum Cabir b. Abdillah'ın rivayet ettiği hadiste şöyle ifade edilmektedir:

Rasûlullah (s.a.) buyuruyor ki: *Üç kişi vardır ki onların namazı kabul edilmez. Onların hiçbir hayırlı ameli semaya yükselmez:*

Efendisinden kaçan köle tekrar efendisine dönünceye ve elini efendilerinin eline koyuncaya kadar.

Kocası kendisine kızgın olan kadın, kocası kendisinden razı oluncaya kadar.

13 Bu hadisi Tirmizi rivayet etmiş ve hasen hadistir, demiştir. Ayrıca İbni Hıbban *Sahih*'inde rivayet etmiştir.

Sarhoş ayılıncaya kadar.[14]

Kocanın hanımına olan kızgınlığından maksat kocasının haklı, hanımın haksız olma durumundadır. Ancak durum tersi olursa böyle bir durumda koca zalimdir. Zalim kocanın kızgınlığının hanımına bir zararı olmaz. Hatta Allah Tealâ sabrına karşılık ona sevap verir.

Kısaca: Kadın kocasına hizmet etmeli, Allah'a isyan olmayan hususlarda ona itaat etmelidir. Zira İslâm şeriatında yaratıcıya isyan sayılan hususlarda yaratılana itaat yoktur.

Bu konuda Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyurmaktadır: *"Allah'a iman eden bir kadının kocasının istemediği bir kimseyi evine alması helal değildir. Kocası istemedikçe kadın dışarı çıkmaz. Kocası hakkında kimseyi dinlemez. Onun yatağından ayrı yatmaz, kocasını dövmez. Haksız olan kocası ise onu memnun edinceye kadar ona hizmet etsin. Eğer bunu kabul ederse ne güzeldir! Allah da o kadının mazeretini kabul eder, onun delilini daha kuvvetli kılar (yani o kadının haklılığını ortaya çıkarır). Kadının bu takdirde hiçbir günahı yoktur. Kocası razı olmazsa da kadın mazeretini Allah'a ulaştırmıştır."*[15]

Kocaya itaat ve hizmetin örneklerinden bazıları şunlardır: Kadın kocasının izni olmadan Ramazan dışında nafile oruç tutmamalıdır. Kocasının izni ve rızası olmaksızın hiç kimsenin evine girmesine izin vermemelidir. Kocasının haberi olmaksızın kocasının malından hayırda bulunmamalıdır. Kocasının onayı olmaksızın böyle yaparsa bu nafakanın sevabının yarısı kocasınındır.

Şuurlu ve takva sahibi müslüman kadın Rasûl-i Ekrem'in (s.a.) şu hadisiyle kararlaştardığı şer'î hükme bağlı kalır:

"Kadının kocasının yanında ondan izin almadan oruç tutması helal olmaz. Kocasının izni olmadan evine hiç kimseyi almasın, kocası-

14 Bu hadisi Taberani ve İbni Huzeyme ile İbni Hıbban *Sahih*'lerinde rivayet etmişlerdir. Hadisin lafzı İbni Hıbban'a aittir.

15 Hadisi Hakim rivayet etmiş ve isnadı sahihtir, demiştir.

nın emri olmaksızın bir infakta bulunduysa verdiğinin yarısı kocaya ödenir." (Buhari).

Müslim'in bir rivayetinde ise şu ifade bulunmaktadır: *"Kocası yanında iken hiçbir kadın oruç tutmasın. Kocasının izni yoksa evine hiç kimseyi almasın. Kocasının kazancından onun emri olmaksızın infakta bulunursa bunun ecrinin yarısı kocasınındır."*

Bütün bu hususlar kocanın iznine ve rızasına bağlıdır. Kadın kocasının malından onun izni ve rızası olmaksızın sadaka ve hayırda bulunursa kadın bundan sevap elde edemez, bilâkis günahkâr olur. Kadın kocası yokken onun malından hayırda bulunur kocası bunu öğrendiğinde buna izin verip razı olacağını düşünürse bu durumda sadaka vermesi caiz olur, aksi takdirde caiz değildir.

Eşler arasında karşılıklı anlayış ve uyumun olması bu gibi hususlarda her ikisi arasındaki işbirliğiyle gerçekleşebilir. Burada İslâm'ın sevgi ve merhamet temelleri üzerine kurduğu ve bu şekilde safiyet, titizlik ve uyum içerisinde devam etmesini arzuladığı bu aile hayatının safiyetini bozacak şekilde her iki taraftan biri zarar, rahatsızlık ve sıkıntı duymamalıdır.

Koca, eşine ve çocuklarına gereken harcamada kısıtlama yapan, oldukça cimri biri ise bu durumda kadın kocasının bilgisi olmaksızın onun malından meşru ölçüler içerisinde kendilerine yetecek kadar alabilir.

Peygamberimiz (s.a.) bu konuda Ebu Süfyan'ın hanımı Hind binti Utbe'ye açık bir şekilde izin vermişti. Hind gelmiş ve Peygamberimiz'e (s.a.):

- Ya Rasûlallah! Kocam Ebu Süfyan gerçekten cimri bir kimsedir. Bana ve çocuklarıma yetecek kadar para vermiyor. Ancak ben onun bilgisi dışında onun malından alıyorum, dedi. Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyurdu:

- Kendine ve çocuklarına yetecek kadar meşru ölçüler içerisinde al. (Buhari, Müslim).

Olgun müslüman kadın kocasının evi ve çocuklarının hizmetinde İslâm'ın kendisine yüklediği sorumluluklarını idrak eder. Zira İslâm

kadını kocasının, evinin ve çocuklarının çobanı olarak kabul edilmiş ve sorumluluk noktasında kadının böyle bir sorumluluğu yüklenebileceğini takdir ederek özellikle belirtmiştir.

Nitekim bu husus Peygamberimiz'in (s.a.) İslâm toplumundaki kadın olsun erkek olsun hiçbir kimsenin sorumluluktan kaçamayacak şekilde her ferdi kendi yetkisi ve idaresi altında bulunanlardan sorumlu saydığı, Buhari ve Müslim'in rivayet ettiği şu hadiste yer almaktadır:

"Hepiniz çobansınız ve hepiniz emriniz altında bulunanlardan sorumlusunuz. Devlet başkanı çobandır ve emri altında bulunanlardan sorumludur. Kişi ailesinin çobanıdır ve emri altında bulunanlardan sorumludur. Kadın kocasının evinin çobanıdır ve emri altında bulunanlardan sorumludur. Hizmetçi efendisinin malının çobanıdır ve emri altında bulunanlardan sorumludur. Kısaca hepiniz çobansınız ve hepiniz emriniz altında bulunanlardan sorumlusunuz."

Dinine sadık müslüman kadın daima evlatlarına karşı şefkat ve kocasına karşı itaat vasıflarıyla anılır. Bu iki vasıf her zaman ve her yerde kadının takınması gereken en güzel zinetlerindendir.

Rasûlullah (s.a.) evlatlarına karşı şefkat etme, kocasının malındaki hakkına riayet etme, kocasının malını koruma ve bu hususta güvenilir olma ve ev harcamalarında güzel bir yol tutma ve malı zayi olmaktan koruma noktalarında Arap kadınlarının öncülerini temsil eden Kureyş hanımlarında bu iki vasfın dipdiri ve canlı bir şekilde ortaya çıktığını ifade buyurmuşlardır:

"Deveye binen kadınların (Arap kadınlarının) en hayırlıları Kureyş kadınlarıdır. Çocuklarına küçüklüğünde oldukça şefkatlidirler. Evli olanları da kocalarına son derece itaatkardırlar." (Müslim).

Bu taltif gerçekten Rasûllullah (s.a.) tarafından yapılan kıymetli bir şahitlik olup Kureyş kadınlarının boyunlarına onların güzelliğini, faziletini ve albenisini ziyadeleştiren gayet değerli fazilet gerdanını takmaktadır.

Ayrıca bu şahitlikte her müslüman kadına da çocuklarına karşı şefkatli davranmak, kocalarına itaat etmek hususunda Kureyş kadınları gibi olma çağrısı yapılmaktadır. İşte bu iki büyük özellikle evlilik başarıya ulaşır, fert mutluluğa kavuşur, ailede huzur temin edilir ve toplum kalkınır.

Gerçekten kadının eşini en içten duygularıyla kucaklaması, onun işleriyle ilgilenmesi ve sabah akşam oturup kalkarken onun haklarını gözetmesi kocasının hayatını sevinç, mutluluk, huzur ve güvenle dolduracak şekilde zevklerinden, nezaketinden ve alışkanlıklarından kocasına ikramda bulunması kadın için büyük bir şereftir.

Müslüman kadın için müminlerin annesi Hz. Aişe'den (r.a.) alınacak güzel örnek vardır:

Hz. Aişe (r.a.) Hac sırasında Rasûlullah'a (s.a.) arkadaşlık etmiş, onun bütün hizmetini yapmıştı. Rasûlullah (s.a.) ihrama girmeden önce ona koku sürmüş, ihramdan çıktıktan sonra farz tavafı yapmadan önce de yine Efendimiz'e (s.a.) koku sürmüş ve bulabildiği en güzel kokuları onun için seçip ayırmıştı.

Buhari ve Müslim'in rivayet ettiği birçok sahih hadis-i şerifte Hz. Aişe (r.a.) bu durumu açıkça ifade ediyordu.

İşte Hz. Aişe (r.a.) validemizin bazı sözleri:

"İhrama girmeden önce ve ihramdan çıkıp farz tavafı yapmadan önce Rasûlullah'a (s.a.) ellerimle ben koku sürdüm."

Yine Hz. Aişe (r.a.) anlatıyor:

"Şu iki elimle Rasûlullah'a (s.a.) ihramdan önce ve ihramdan çıktıktan sonra tavaftan önce koku sürerdim." Hz. Aişe ellerini açarak gösterdi.

Urve'den rivayet edildiğine göre Urve diyor ki: Hz. Aişe'ye sordum: *"Rasûlullah (s.a.) ihrama girmeden önce ne koku sürerdin? O da: En güzel kokuyu"*, cevabını verdi. (Müslim).

Yine Müslim'in Hz. Aişe'den (r.a.) rivayetine göre Hz. Aişe (r.a.) diyor ki: "Rasûlullah (s.a.) ihrama girmeden ve ihramdan çıktıktan sonra ifada tavafından önce bulabildiğim en güzel koyuyu sürerdim."

Peygamberimiz (s.a.) itikafa girdiğinde başını uzatır Hz. Aişe (r.a.) başını tarar ve yıkardı. Buhari ve Müslim'deki sahih hadisler bu durumu Hz. Aişe'den (r.a.) şöyle nakletmektedirler. Hz. Aişe (r.a.) anlatıyor:

"Rasûlullah (s.a.) itikafa girdiğinde başını bana uzatır ben de onun başını tarardım. O itikafta iken sadece tabii ihtiyacı için eve girerdi."

Yine şöyle anlatıyor: *"Ben hayızlı iken Rasûlullah'ın (s.a.) başını yıkardım."*

Hz. Aişe (r.a.) validemiz kadınların kocalarına itaatini tavsiye eder ve kocalarının kendi üzerlerindeki haklarını öğrenmeleri hususunda çok önem verirdi. Hatta bu hakkı o derece büyük ve o derece önemli görürdü ki, bu hak dolayısıyla kadın bizzat yüzüyle kocasının ayaklarının tozunu silmeli şeklinde nitelerdi.

Hz. Aişe (r.a.) bu görüşünü şu sözüyle dile getirmektedir: *"Ey kadınlar topluluğu! Eğer kocalarınızın sizin üzerinizdeki haklarını gerçekten bilseydiniz, sizin herbiriniz bizzat yüzüyle kocasının ayaklarının tozunu silerdi."*[16] Gerçekten bu tasvir kocanın hanımı üzerindeki hakkının ne kadar önemli olduğunu ifade etmektedir. Müminlerin annesi bu örnekle kocanın hanımı üzerindeki hakkının değerini hanımların zihinlerinde yerleştirmek istemekte ve kocalarına karşı böbürlenen, kibirlenen bazı kadınların gönüllerinden, çoğunlukla aile hayatını yıkan veya çekilmez bir cehenneme çeviren bu geçimsiz, katı ve kırıcı duyguları çekip almak istemektedir.

Aslında kocaya iyi davranma, değer verme ve saygılı olma bizim İslâm ümmetinin aile ahlâkıdır. Bu cahiliyette bile yaygın olan, İslâm'ın kabul ettiği ve müslümanlann nesilden nesile aktardıkları yüce ahlâk esaslarındandır. Arap edebiyatında annelerin kızlarına kocalarına hizmet etmeleri, itaat etmeleri ve değer vermeleri hakkında çok değerli, çok yüksek sosyal belgeler sayılabilecek edebî eserler bulunmaktadır.

---

16 Bu hadisi İbni Hıbban *Sahih*'inde, Bezzar *Müsned*'inde iyi bir ısnad ile rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir tanınmış ravilerdir.

Bunlardan en açık ve en güzel eserlerden biri hicri 2. asrın ileri gelenlerinden ve bilgi ve kültür hazinelerinden olan Abdülmelik b. Umeyr el-Kuraşi'nin fesahat, belâgat, isabetli görüş ve üstün akıl sahiplerinden Ümame binti Haris'ten naklettiği edebî eserdir.

Ümame'nin henüz evlilik kapısında olan kızına yaptığı vasiyeti Abdülmelik b. Umeyr, altından mürekkeple yazılmaya lâyık güzel ifadeleriyle rivayet etmiştir.

Abdülmelik b. Umeyr anlatıyor: Cahiliye devri Araplarının ileri gelenlerinden sözü dinlenen bir reis olan Avf b. Muhallim eş-Şeyhani kızı Ümmü İyas'ı Haris b. Amr el-Kindi ile evlendireceği zaman gelin hanım süslendi, bineğe binmek için hazırlandı.

O sırada annesi bazı tavsiyelerde bulunmak için kızının yanına girdi: Annesi şöyle diyordu:

Sevgili kızını! Eğer edep yönünden faziletli, soy yönünden saygınlığı sebebiyle bir kimseye nasihat edilmeyecek olsaydı, sana tavsiyede bulunmazdım. Fakat bu tavsiyem, gafillere bir hatırlatma, akıllı kimseler için de bilgi mahiyetindedir.

Sevgili kızım! Eğer babasının zenginliğini veya kızın babasına son derece muhtaç olması sebebiyle bir kızın kocaya ihtiyacı olmasaydı kocadan müstağni olsaydı, sen insanlar içerisinde buna ihtiyaç duymayan ilk kimse olurdun. Fakat kadınlar erkekler için yaratılmıştır. Tıpkı erkelerin de kadınlar için yaratıldığı gibi..

Sevgili kızım! Sen şu anda çıkmakta olduğun havayı ve büyüdüğün yuvayı terkediyor, hiç bilmediğin bir yuvaya, hiç alışık olmadığın bir arkadaşın yanına gidiyorsun. O sana sahip olmakla kral oldu. Sen de ona cariye ol ki, zamanla o senin kölen olsun.

Şimdi benden on nasihat al. Bunlar senin için bir azık ve bir hatıra olsun:

1 ve 2 - Eşine karşı fazla konuşma. Onu güzelce dinleyip itaat ederek geçim ehli ol. Çünkü az konuşmada huzur elde edilir. Güzelce dinleyip itaat etmekle de Rabbin rızası elde edilir.

3 ve 4 - Onun kötü koku almasına, kötü şeyleri görmesine fırsat verme. Onun gözü sende çirkin bir şey görmesin. Sana ondan sadece güzel kokular ulaşsın. Doğrusu sürme güzelliğin en güzel vasıtasıdır, su da kaybolan kokudan daha hoştur.

5 ve 6 - Kocanın yemek vaktine dikkat et. O uyurken sessizliği temin et. Çünkü açlığın harareti, ateşliliği, kavgayı getirir. Uykunun bölünmesi de öfkeyi artırır.

7 ve 8 - Kocanın dostlarını ve çevresini gözet. Malını koru. Çünkü malın korunması güzel takdire sebep olur. Kocasının dostlarını ve çevresini gözetmesi bir kadının tedbirli ve uyanık oluşunun ifadesidir.

9 ve 10 - Kocanın hiçbir sırrını açığa vurma. Hiçbir konuda onun emrine karşı çıkma. Çünkü sen onun sırrını açığa vurursan onun ihanet etmesinden emin olamazsın. Onun emrine karşı gelirsen onun göğsünü sana karşı kinle doldurursun.

Sevgili kızım! Bunlara ilave olarak; o sıkıntılı iken sen sevinçli görünme. O sevinçli iken sen asık suratlı olma. Zira birinci huy eksikliktir, ikinci huy adeta onu cezalandırmaktır.

Sen kocana karşı en saygılı bir şekilde davran ki, kocan da sana en değerli bir varlık gibi davransın. Ona karşı olabildiğin kadar olumlu ve yapıcı ol ki, o da sana çok daha uzun müddet arkadaşlık yapsın.

Sevgili kızım! Şunu kesin bil ki sen sevdiğin ve sevmediğin hususlarda onun memnuniyetini kendi memnuniyetine, onun arzusunu kendi arzuna tercih etmedikçe onun sevgisini kazanamazsın. Allah evliliği senin için hayırlı kılsın ve seni korusun.

Bu sözlerden sonra gelin yola çıkarılmıştır. Gelinin kocası yanında yeri büyük olmuş ve bu gelinden daha sonra idareyi ele alan melikler dünyaya gelmiştir.

Gayet açıktır ki, bu vasiyet genç kızın evlilik hayatında muhtaç olacağı güzel ahlâk, iyi geçim, muamele ve davranışlarda zekayı kullanmak gibi hususlardan akla gelebilecek her hususu içine alan gayet geniş ve anlamlı bir vasiyettir. Bundan dolayı evlenecek her genç kız için bir kılavuz olabilecek durumdadır.

Şuurlu ve takva sahibi müslüman kadın eğer zengin ise gözünü mal, zenginlik ve içinde bulunduğu ekonomik bağımsızlık fitnesi bürümemelidir. Bilâkis ne kadar varlığa sahip olursa olsun ve ne derece imkân ve zenginliğe ulaşırsa ulaşsın kocasının haklarını gözetmeli, kocasıyla iyi geçinmelidir.

Müslüman kadın kendisine bol nimetler bahşeden Allah'a karşı şükür vazifesini bilmeli, Allah rızasını gözeterek bol bol sadaka vermelidir. Zengin müslüman kadının kocası darlık içinde ise en çok ve en bol yardımı kocasına olmalıdır. Böylece bu yaptığı ikramdan iki sevap alacaktır. Biri yakınlık sevabı, diğeri sadaka sevabıdır.

Nitekim Abdullah b. Mes'ud'un (r.a.) hanımı Zeyneb es-Sekafiyye'nin rivayet ettiği hadis-i şerifte Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyurmaktadır:

"Ey kadınlar topluluğu! Taka ve zinetlerinizden bile olsa sadaka verin."

Zeynep devamla diyor ki: Derhal kocam Abdullah b. Mes'ud'a gittim ve ona:

- Sen elinde imkânı az olan birisin. Halbuki Rasûlullah (s.a.) bize sadaka vermemizi emretti. Sen git, ona sor: Eğer benim vereceğim sadakayı sana vermek yeterli ise sana, yoksa başkasına vereyim? dedim. Kocam Abdullah:

- Hayır, sen git sor, dedi. Ben de kalkıp gittim. Gördüm ki Ensar'dan bir kadın da Rasûlullah'ın (s.a.) kapısında benim sormak istediğim soruyu sormak üzere bekliyor. Rasûlullah'a (s.a.) Allah tarafından muazzam bir heybet verilmişti. O sırada Bilâl çıkıp yanımıza geldi. Biz de ona:

- Rasûlullah'a (s.a.) git, haber ver. De ki: Kapıda iki kadın var. Şöyle bir soru soruyorlar: Bu hanımların sadakalarını kocalarına ve

kucaklarındaki yetimlere vermeleri yeterli mi? Ancak bizim kim olduğumuzu bildirme, dedik.

Zeynep anlatmaya devam ediyor: Bunun üzerine Bilâl Peygamberimiz'in (s.a.) huzuruna girdi. Soruyu sordu. Rasûlullah (s.a.) Bilâl'e:

- O iki kadın kimler? diye sordu: Bilâl:

- Biri Ensar'dan bir kadın, diğeri de Zeynep, dedi. Peygamberimiz (s.a.) Bilâl'e:

- Hangi Zeynep? dedi. Bilâl:

- Abdullah b. Mes'ud'un hanımı Zeynep, dedi. Efendimiz:

- Onlar için iki sevap vardır: Birincisi yakınlık ecri. Diğeri de sadaka sevabı (Buhari, Müslim).

Buhari'nin diğer bir rivayeti şu şekildedir. *"Eşin ve çocukların kendilerine sadaka vereceğin en hayırlı kişilerdir."*

Şuurlu müslüman kadın iyilik ve bolluk kendisini kucaklamışsa nimete karşı devamlı Allah'a şükreder. Eğer sıkıntı ve musibet dokunmuşsa bu durum onun sabrını engellemez.

Müslüman kadın Peygamberimiz'in (s.a.) Cehennemliklerin çoğunun kadınlar olduğunu gördüğü için kadınlara yaptığı genel anlamdaki uyarılardan uzak kalmaz. Bu çeşit kadınlardan olmaktan Allah'a sığınır.

Bu husus Buhari ve Müslim'in İbn Abbas'tan (r.a.) rivayet ettikleri Peygamberimiz'in (s.a.) şu hadislerinde yer almaktadır:

"Ey kadınlar topluluğu! Sadaka verin. Çünkü siz kadınlar Cehennem ehlinin çoğunluğu olacaksınız." Bir kadın:

- Niye biz Cehennem ehlinin çoğunluğu oluyoruz? diye sordu. Peygamberimiz de (s.a.) şöyle cevap verdiler:

- "Çünkü siz çok lanette bulunursunuz ve kocaya karşı nankörlük edersiniz."

Yine Buhari'nin bir başka rivayetinde:

"Onlar kocaya karşı nankörlük ederler. İyiliğe karşı nankörlük ederler. Eğer kadınlardan birine ömür boyunca iyilikte bulunsan sonra senden hoşlanmadığı bir şey görse hemen ben senden hiçbir hayır görmedim der."

İmam Ahmed'in rivayeti şu şekildedir: Bir zat:

- Ya Rasûlallah! Kadınlar bizim annelerimiz, kızkardeşlerimiz ve eşlerimiz değil mi? diye sordu. Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyurdu:

- "Evet, dedi. Fakat kadınlar ikram edilince şükretmezler, başlarına bir sıkıntı, bela gelince de sabretmezler."[17]

Olgun ve takva sahibi müslüman kadın ahirette kadınların çoğunluğunun akıbetini belirten bu sahih hadisleri düşünür. Kocaya karşı nankörlük, çok lanet okuma, iyiliğe karşı nankörlük, iyilik karşısında şükrü unutma ve zorluk karşısında sabrı terketme günahına düşmekten daima sakınır.

Kendilerini Cehennem'e götürecek bu kötü vasıfları taşıyan, Allah'ın zikrinden ve ahiret gününden gafil olan, Haktan uzaklaşmış kadınların pek çoğunun yuvarlanacağı bu korkunç akıbetten kadınları kurtarmak ümidiyle Rasûlullah'ın (s.a.) bütün kadınları teşvik ettiği sadaka vermeye müslüman kadın her zaman gayret eder.

Hatta olgun müslüman kadın kocasını takdir etme onun üstünlüklerini anlatma, kocasının özelliklerini belirtme, onun güzel yönlerini yayma hususunda eşsiz bir örnek sergiler. İşte bu hakka saygılı olan fazilet sahibinin faziletini unutmayan vefakâr müslüman hanıma yakışan vefakârlık duygusudur.

Müslüman kadının tarihinde vefakârlığı, fazileti takdir duygusunu ve kocanın yüksek özelliklerini dile getirmeyi sergileyen hiç unutulmayacak tablolar vardır.

Tarihin unutamayacağı bu şahsiyetlerden biri Esma binti Umeys'dir (r.a.). Bu hanım İslâm'daki muhteşem kadınlardan biridir.

17 Bu hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Ravileri sahih hadis ravileridir.

İslâm'a ilk giren, hicret eden, asil kadınlardan biridir. Önce Cafer b. Ebi Talib'in, onun şehit olmasından sonra Hz. Ebu Bekir'in (r.a.), onun vefatından sonra da Hz. Ali'nin (r.a.) hanımı olmuştur.

Bu hanımın Muhammed b. Ca'fer ve Muhammed b. Ebibekir isimli (biri Ca'fer b. Ebi Talib'den diğeri Ebu Bekir Sıddik'den olan) iki oğlu birbiriyle övünme, gururlanma yarışına girmişlerdi. Her biri: Ben senden daha üstünüm. Benim babam senin babandan daha üstün, diyordu.

Bunun üzerine Hz. Ali (r.a.):

- Ey Esma! Aralarında sen hüküm ver, dedi. Esma (r.a.)

- Arap gençleri arasında Ca'fer'den daha hayırlı bir genç görmedim. Olgun bir kimse olarak da Ebu Bekir'den daha hayırlı birini görmedim, dedi. Hz. Ali (r.a.):

- Bizim için söylenecek bir şey bırakmadın. Ama eğer şu söylediğinden başka bir ifade kullansaydın sana kızardım, dedi. Bunun üzerine Esma (r.a.):

- Senin gibi birinin en geride olduğu üç kişinin üçü de hayırlı kimselerdir, dedi.

Şu akıl üstünlüğüne bakın! Şu zekice verilen cevaba bakın! Şu ifade nezaketine bakın! Eşlerinden her birini layık olduğu takdir ifadeleriyle anıyor. Hz. Ali (r.a.) bu üçü arasında en geride olduğu halde onu da memnun ediyor. Zira hepsini "Hayırlı kimseler" zümresine sokmaktadır.

Eşinin Annesine ve Ailesine İyi Davranır

Olgun müslüman hanımın kocasına itaatinin ve onunla iyi geçinmesinin bir örneği de eşinin annesine değer vermesi, onu saygı ve takdirle karşılamasıdır.

Zira dininin esaslarını kavrayan şuurlu müslüman hanım gayet iyi bilir ki: -Hz. Aişe (r.a.) validemizin rivayet ettiği hadis-i şerifte daha önce geçtiği gibi- erkek üzerinde hakkı en büyük olan annesidir.

Dolayısıyla müslüman hanım eşinin annesine değer verip hizmet etmekte, kocasının da annesine değer verip hizmet etmesine yardımcı olmaktadır. Böylece hem kendisine hem de kocasına iyilikle davranmış, Kur'an-ı Kerim'in emrettiği iyilik, takva ve salih amel işlemede yardımcı olmuş olur. Aynı zamanda genel olarak ailesine ve özellikle annesine iyilik ve hizmeti takdir edecek olan kocasının gönlünde sevgili bir hanım olur.

Doğrusu iyiliksever, değerli ve karakterli bir erkeğin gönlüne, eşi ile aile halkı arasında sevgi, saygı, takdir ve sıcak ilişki bağlarının bulunmasından daha fazla huzur verecek bir şey yoktur. Yine aynı şekilde değerli bir erkeğin kalbini, eşi ile aile halkı arasındaki bu bağların çözülmesi ve kesilmesinden, kötülük, kin, nefret, intikam ve haset duygularının yerleşmesinden daha fazla yaralayan bir şey yoktur.

Allah'a iman kokusuyla huzura eren, efradının akıl ve gönülleri tevhid dini İslâm'ın hidayet dolu esaslarıyla aydınlanan İslâm ailesi bu manzaradan çok uzaktır. Müslüman aile genellikle Allah'ın hidayetinden ve Hak dinin sarsılmaz esaslarından uzak çevrelerde yeşeren bu cahiliyet hasletlerinin çamuruna bulanmaktan son derece uzaktır.

Müslüman hanım, ahlâkı güzel olmayan kayınvalide veya görümcelerle karşılaşmış olabilir. Böyle bir durumda onun görevi gayet nazik, son derece zeki, hatırlarını gözetip hoş ifadeler kullanarak, en güzel şekilde karşılık vermek, onlara iyi davranmaktır. Böylece kocası ve kocasının yakınları arasındaki ilişkilerdeki dengeyi korumuş, kendini ve aile hayatını bu dengenin bozulmasından kendisi ve kocasına yansıyabilecek etkilerden korumuş olur.

Müslüman kadın sakın bu ifadelerden kocaya itaat, onun haklarını gözetme ve iyi geçinme hususunda sadece kendisinin sorumlu olduğu, bu konuda kocasının üzerine düşen hiçbir şey olmadığı, kocası geçimsiz olur yahut aile hayatının gereklerini yerine getirmeyi ihmal ederse kocasına hiçbir kınama olmayacağını zannetmesin, böyle bir anlam çıkartmasın.

Çünkü evlilik ilişkilerini düzenleyen İslâm, karı ve kocadan her birine birtakım haklar ve birtakım görevler vermiştir. Hanımın kocasına karşı görevleri, ona değer verip hizmet etmesi karşılığında kocasına karşı birtakım hakları da vardır. Bu haklar hanımın şerefini koruyan, onun şahsiyetini her türlü kötü davranış, ihmal edilme, aşağılanma veya haksızlık karşısında koruyan haklardır. Kadının bu hakları kocasının hanımına karşı görevleridir. Koca bu haklara saygı göstermek, bunlara bağlı kalmak bunları en mükemmel şekilde uygulamak zorundadır.

Müslüman bir kocanın en önemli görevi; hanımına karşı aile reisliğini en güzel şekilde yapmasıdır. Bu güzel idare de ancak evinin ve ailesinin yönetiminde kadının hoşuna giden "aile reisliği" vasıfları taşımak suretiyle başarılı bir koca olmasıyla gerçekleşebilir.

Bu anlamda koca şiddetli olmamalı ama şahsiyeti kuvvetli olmalıdır. Güçsüz olmamalı ama yumuşak davranmalıdır. Yüce ve şerefli bir ahlâka sahip olmalı, hoşgörülü davranmalıdır. Basit hatalara göz yummalı, aile hayatını zeki ve hikmetli bir yönetimle devam ettirmelidir. İsrafa ve savurganlığa düşmeden cömert ve ikramsever olmalıdır. Hanımının duygularına saygılı olmalı ve ev işlerinin idaresinde, çocukların eğitiminde ve yüksek İslâm ailesinin kurulmasında, karşılıklı işbirliği konusunda İslâm'ın olmasını istediği şekilde hanımının da kendisiyle birlikte sorumlu olduğunu hissettirmelidir.

Eşini Sever, Onun Rızasını Kazanmaya Gayret Eder

Takva sahibi olgun müslüman hanım eşine daima sevgi duyar, hayatında hiçbir gam ve keder olmadan, mutluluğunu hiçbir şey bulandırmadan eşinin mutlu ve memnun olmasını arzu eder.

Kocasına daima sevindirici güzel sözlerle hitap eder. Kocasını yaralayacak, ona sıkıntı verecek ve zihnini bulandıracak sözlerden uzak durur. Eşine güzel haberleri nakleder, üzüntü verici haberleri mümkün olduğu kadar eşinden uzak tutar. Yahut bu çeşit haberleri duyduğu zaman önemsemeyeceği bir vakte erteler. Eğer eşini rahatsız edecek ve

gönlünü bulandıracak bu çeşit bir haberi mutlaka bildirmek zorunda ise bu takdirde bu olayın kocasının gönlündeki etkisinin şiddetli olmaması için uygun üslup ve yolları arar ve bunun için ön hazırlık yapar. Bu, uyanık ve olgun kadının taşıdığı güzel eda, akıl üstünlüğü ve zekice davranış özelliklerindendir.

Bu durum gerçekten zor bir durumdur. Bunu ancak faziletli hanımlardan pek azı başarabilir.

Bu seviyenin zirvesine ulaşabilen muhteşem İslâm hanımı Ebu Talha'nın eşi olan Ümmü Süleym binti Milhan'dır (r.a.).

Ümmü Süleym'in oğlu ansızın vefat etmişti. Ebu Talha o sırada yolculuktadır. Ümmü Süleym'in bu anda öylesine eşsiz bir tavrı vardır ki, eğer bu olay Müslim'in *Sahih*'inde yer almamış olsaydı bunu bir efsane olarak kabul ederdik.

Şimdi Ümmü Süleym'in oğlu Enes b. Malik'i dinleyelim. Bakalım, Enes bize annesinin bu hayret verici kıssasını ve eşsiz tavrını nasıl anlatıyor:

"Babam Ebu Talha'nın Ümmü Süleym'den olan bir oğlu vefat etmişti. Ümmü Süleym ailesine: Ebu Talha'ya oğlunun öldüğünü siz söylemeyin. Bu olayı ona anlatan ben olayım", dedi.

Enes devamla diyor ki: Ebu Talha geldi. Ümmü Süleym ona akşam yemeğini getirdi. Yedi içti. Daha sonra Ümmü Süleym bundan önce süslendiğinden daha güzel süslendi. Ebu Talha hanımına yaklaştı. Ümmü Süleym onun tamamen tatmin olduğunu görünce Ebu Talha'ya hitaben:

- Ey Ebu Talha! Bir cemaat emanetlerini bir ev halkına bıraksalar, sonra da gelip emanetlerini isteseler, bu ev halkının onlara engel olma hakkı var mıdır? diye sordu. Ebu Talha:

- Hayır, dedi. Ümmü Süleym:

- O halde oğlunu da böyle kabul et, dedi.

Enes diyor ki: Ebu Talha buna öfkelendi ve hanımına:

- Beni serbest bıraktın, nihayet bu işi yaptım. Sonra da bana oğlumun haberini veriyorsun, öyle mi? dedi. Hemen kalkıp Rasûlullah'a (s.a.) gitti. Olup biteni ona bildirdi. Rasûlullah (s.a.): *"Allah dün gecenizi her ikiniz için de mübarek kılsın."* buyurdu.

Enes devamla diyor ki: İşte o gece Ümmü Süleym hamile kaldı. Rasûlullah'ın (s.a.) katıldığı bir seferde Ümmü Süleym de bulunuyordu. Rasûlullah (s.a.) seferden dönüp Medine'ye geldiğinde geceleyin Medine'ye girmezdi. Medine'ye yaklaştıklarında Ümmü Süleym'in sancısı tuttu. Ebu Talha da eşinin yanında kaldı. Rasûlullah (s.a.) yoluna devam etti.

Enes diyor ki: Ebu Talha bu sırada şöyle niyazda bulunuyordu:

- Ya Rabbi! Sen gayet iyi biliyorsun ki Rasûl'ün sefere çıktığı zaman onunla birlikte olmayı, dönerken de onunla birlikte dönmeyi isterdim. Ama gördüğün gibi şu anda mahsur kaldım, dedi. Ümmü Süleym de:

- Ey Ebu Talha! Şu anda önceden duyduğum sancıyı hissetmiyorum, dedi.

Nihayet Medine'ye geldiklerinde Ümmü Süleym'in tekrar sancısı tuttu. Bir erkek çocuk dünyaya getirdi. Bunun üzerine annem Ümmü Süleym bana dedi ki:

- Ey Enes! Yarın sabah Rasûlullah'a (s.a.) götürünceye kadar hiçbir kimse onu emzirmesin, dedi.

Sabah olunca bebeği alıp Rasûlullah'a (s.a.) götürdüm. O sırada Peygamberimizin elinde damgalama aleti vardı. Beni görünce "Her halde Ümmü Süleym doğurdu." dedi. Ben de "Evet" dedim. Elindeki aleti bıraktı. Çocuğu Peygamberimiz'in (s.a.) kucağına koydum. Rasûlullah (s.a.) "Acve" adı verilen güzel bir Medine hurması istedi. Hurmayı ağzında iyice çiğneyip eritti. Sonra onu bebeğin ağzına koy-

du. Bebek de onu emmeye başladı. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyurdular:

- "Ensarın hurmayı ne kadar sevdiklerine bakın" Sonra çocuğun yüzünü sıvazladı ve ona "Abdullah" ismini verdi.

İlahi Ümmü Süleym! Sen ne muazzam bir imana sahipsin! Sen ne kadar sabırlı bir hanımsın! Ne büyük bir fazilete sahipsin! Senin kocana karşı süslenip ona sevgiyle yaklaşman ne kadar güzel!

Ciğerparen olan evladının ölüm acısına ve üzüntüsüne nasıl dayanabildin. Sevabını yalnız Allah'tan bekleyerek, sadece Allah rızası için sabredip kocana iyi bir eş olarak onunla birlikte vakit geçirirken sen sevgili yavrunun acısıyla kıvranan, yanıp tutuşan nefsini nasıl tutabildin? Bu gerçekten çok derin, sadık ve içten bir imandır!

Allah, Rasûlünün sen ve kocan için yaptığı duasını kabul etti. O gece sen hamile kaldın. Hamileliğin ağırlaştığı zaman kocan Ebu Talha'nın Rasûlullah (s.a.) ile birlikte yeni bir gazveye hazırlandığını gördün. Sen Rasûlullah (s.a.) ile birlikte böyle bir cihadın seferine nail olmak için ısrar ettin. Halbuki sen hamileliğinin son aylarını yaşıyordun. Yol yorgunluğu, yolculuk sıkıntısı, hareket meşakkati, binek temin etme zorluğu ve dehşetli sıcaklık sebebiyle kocan sana acıyordu. Gidip senin de kendisiyle birlikte sefere çıkman için Rasûlullah'tan (s.a.) izin istedi. Rasûlullah da (s.a.) senin metanetini cihada olan sevgini gayet iyi bildiği için sana izin verdi.

Sen İslâm'ın Mekke fethi düğününde bulundun. Daha sonra da müslümanların Huneyn'de çektikleri sıkıntıyı gördün. Sen hamile olduğun halde pek çok kahramanların bile geri dönüp kaçtıkları sıkıntılı bir vakitte kocan ve bir avuç müminle birlikte Rasûlullah'ın (s.a.) etrafında sarsılmaz bir kale gibi dimdik ayakta kaldın. Rasûlullah'ı (s.a.) canın gibi savundun. Nihayet Allah, Rasûlüne ve müminlere zafer ihsan etti.

Mücahid ordu Medine'ye dönüyordu. Nihayet Medine'ye yaklaşınca senin sancıların başladı. Çok şiddetli sancılar hissediyordun. Sen ve eşin bi-

raz beklediniz. Fakat eşin gece sessizliğinde Rabbine yakarıyor, Rasûlullah (s.a.) ile birlikte Medine'ye girmeyi arzu ettiğini ifade ediyordu.

İşte o anda senin doğum sancıların gidiyor ve eşine bu durumu bildiriyordun. Hemen ilerleyen ordunun peşinden gidiyor ve orduya yetişiyordunuz.

Medine'ye ulaştıktan sonra ikinci defa doğum sancıları başlıyor. Çocuğu dünyaya getiriyor. Enes küçük yavruya alıp Rasûlullah'a (s.a.) götürüyor. O da ağzına hurma verip ona Abdullah ismini koyuyordu. Bu yavruda Rasûlullah'ın (s.a.) duası gerçekleşecek ve onun neslinden on tane değerli alim zat gelecekti.

Hiç şüphesiz Allah senin imanının samimiyetini gayet iyi biliyordu. Sana Cennet müjdesi Rasûlullah'ın (s.a.) diliyle verilmişti:

"Cennet'e girdim, bir ayak sesi duydum. Bu kimdir? diye sordum. Bu Gumeysa binti Milhan Enes b. Malik'in annesidir, dediler."[18]

Müslüman hanımın kocasına olan sevgisini gösteren sevimli ve zeki tavırlardan biri de Peygamberimiz'in (s.a.) hanımlarına kırılması sebebiyle "Ben onların yanına bir ay müddetle girmeyeceğim" deyip bir ay hanımlarını terkettikten sonra hanımlarına dönünce Hz. Aişe'nin (r.a.) söylediği sözdür.

Peygamberiniz (s.a.) 29 gün geçince ilk olarak Hz. Aişe'nin (r.a.) yanına girdi. Hz. Aişe:

- Sen bizim yanımıza bir ay müddetle girmeyeceğine yemin etmiştin. Biz günleri bir bir saydık. Bugün 29 gece oldu, dedi. Peygamberimiz (s.a.),

- "Ay 29 gündür" dedi. O ay 29 gün çekmişti. (Buhari, Müslim. Bu hadis tafsilatıyla gelecektir).

---

18 *Müslim*, Peygamberimiz'in (s.a.) ashabının faziletleri, Ümmü Süleym'in ismi bir başka rivayette *Rumeysa* olarak geçmektedir.

Hz. Aişe (r.a.) validemizin: "Biz günleri bir bir saydık, bugün tam 29 gece oldu" demesi kocasının kendisine bir an önce dönmesini gözleyen, seven ve sevilen hanımın kalbinin eşine bağlılığını gösteren bir ifadesidir. Bu hadiste ayrıca sevgi ve özlem duyan eşin kalbini kazanma arzusu, sevgi ve muhabbet duyma ifadesi yer almaktadır. Zira Efendimiz (s.a.) diğer hanımlarından önce Hz. Aişe'yi ziyaretle başlamıştır.

Uyanık ve sevecen müslüman hanım, evlilikleri boyunca karşılıklı anlayış ve uyumu arzu ederek, usanç ve bıkkınlığı kökten engellemek için kocasının eğilimlerini, arzularını ve adetlerini öğrenir, mümkün olduğu kadar bunları gözetmeye çalışır. Zaten her zeki, şuurlu ve uyanık hanımın yapacağı da budur.

Fıkıh alimi Kadi Şureyh'ten rivayet edildiğine göre Şureyh, Hanzala kabilesinden bir kadınla evlenmişti. Zifaf gecesinde her iki eş iki rekat namaz kılmışlar Allah'tan kendileri için hayır niyazında bulunmuşlardı. Bundan sonra gelin hanım Şureyh'e hitaben "Ben yabancı bir kadınım (seni tanımıyorum). Senin ahlâkını hiç bilmiyorum. Bana hoşlandığın şeyleri söyle ki onları yerine getireyim. Hoşlanmadığın şeyleri söyle ki onlardan uzaklaşayım", demişti.

Şureyh diyor ki: "Yirmi yıl süren beraberliğimizde onun hiçbir hususta kusurunu görmedim Ancak bir defasında ben ona haksızlık yaptım".

İşte İslâm'ın arzu ettiği evine hizmet eden, kocasına karşı vefakâr, aralarında geçimin devam etmesine gayret eden, kocasını seven itaatkâr hanım! Evlilik hayatında havayı bulandıran rüzgarlar eserse böyle bir kadın derhal samimi bir sevgi ile şeytanın vesveselerine ve kötülüğü emreden nefsin arzularına kulak verip kocasından boşanmak istemez.

Çünkü onların evlilik bağı geçici bir ihtilaf sebebiyle yahut basit bir yanlış anlaşılma sebebiyle derhal bağları kopan sıradan bir ilişkiden çok farklı ve çok değerli bir bağdır.

Bu sebeple Rasûlullah (s.a.) çok önemli şer'i bir sebep olmaksızın kocasından boşanma talebinde bulunan böyle kadınları Cennet kokusundan mahrum olmakla tehdit etmiş ve şöyle buyurmuştur:

"Hangi kadın basit bir sebeple kocasından boşanmak isterse o kadına Cennet kokusu haramdır"[19]

Kocasının Sırrını İfşa Etmez

Namuslu ve Allah'tan korkan müslüman kadın kocasının sırrını yaymaz. Kocası ile arasındaki problemleri ve sırları hiçbir kimseye anlatmaz. Çünkü ciddi ve şuurlu müslüman kadın düşük çevrelerde yaygın olan basit ve lüzumsuz konuşmalara çok uzaktır. Zira müslüman kadının vakti çok değerlidir. Onun vakti sadece boş olan, işsiz-güçsüz olan insanlardan sadır olabilecek bu gibi seviyesiz işlerde zayi edilecek kadar değersiz değildir.

Bundan dolayı müslüman kadın Rasûlullah'ın (s.a.) şu hadislerinde en kötü insanlar olarak nitelendirdiği insan tipinden olmayı kesinlikle reddeder:

"Allah katında kıyamet günü en kötü mertebede olan insanlardan biri, hanımıyla başbaşa kalıp sonra hanımın sırrını yayan erkek, yahut kocasıyla başbaşa kalıp onun sırrını yayan kadındır. (Müslim, Ebu Davud).

Karı-koca arasında olup bitenlerin konuşulması; sırların ifşa edilmesi günahın en iğrenç şeklidir. Bu iğrenç günahı da insanlardan ancak çok kötü olanlar işleyebilir.

Bu arada öyle sırlar vardır ki bu gibi sırları ifşa etmek bu derece çirkin ve müstehcen değildir. Ama bunları ifşa etmek mekruhtur ve yine de her halde çirkindir. Aslında sırrı korumak faziletli amellerdendir, kemalâttandır. Sırrı ifşa etmek de görgüsüzlükten ileri gelir ve hatadır.

19 Tirmizi rivayet etmiş ve hasen hadis olduğunu belirtmiştir. İbni Hıbban'da *Sahih*'inde rivayet etmiştir.

Masum olan Peygamber (s.a.) hariç hiçbir kimsenin kurtulamadığı kusurlandandır.

Peygamberimiz'in (s.a.) Hz. Hafsa'ya sır olarak söylediği sözün ifşa edilerek Hz. Aişe'ye nakledilmesi ve bundan sonra Rasûlullah'ın (s.a.) ailesinde meydana gelen dedikodular ve gizli planlar dolayısıyla Rasûlullah'ın (s.a.) hanımlarına karşı son derece kırılması sebebiyle bir ay müddetle hanımlarından ayrılmasına sebep olmuştur.

Bu konuda Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor:

"Hani Peygamber hanımlarından birine gizlice bir söz söylemişti. Fakat hanımı bu sırrı açığa vurunca Allah da Peygamberine bu durumu (sırrın ifşa edildiğini) bildirmişti. Peygamber de (ifşa edilen sırrın) bir kısmını (ifşa eden hanımına) bildirmişti. Bir kısmını bildirmekten vazgeçmişti. Peygamber bunu (sırların açığa vurulduğunu) hanımına bildirdiğinde hanımı: Bunu sana kim haber verdi? dedi. Peygamber de: Her şeyi bilen ve her şeyden haberdar olan Allah bildirdi." dedi." (Tahrim: 3).

Cenab-ı Hak sonra Peygamberimiz'in (s.a.) hanımlarına hatalarını belirtmek ve onları tevbeye çağırmak için hitapta bulunur. Böylece işledikleri hata sebebiyle Allah'tan uzaklaşan kalpleri Allah'a dönecektir. Aksi takdirde Peygamberin dostu Allah'tır, Cebrail'dir, salih müminler ve meleklerdir:

"(Ey Peygamberin hanımları!) Eğer ikiniz de Allah'a tevbe ederseniz kalbleriniz gerçeğe yönelmiş olur. Eğer Peygambere karşı birbirinize arka çıkarsanız bilin ki Allah onun dostudur. Bundan başka Cebrail ve salih müminlerdir. Melekler de yardımcıdır." (Tahrim: 4).

Daha sonra Cenab-ı Hak Rasûlullah'ın (s.a.) hanımlarına hatalarında ısrar ettikleri takdirde onların Rasûlullah'a (s.a.) yakınlıklarını kaybedecekleri şeklindeki korkunç ve dehşetli bir tehditte bulunmuş ağır bir şekilde ikaz etmiştir.

"(Ey Peygamber hanımları!) Eğer Peygamber sizi boşarsa yerinize Rabbi ona sizden daha hayırlı, Allah'ın emirlerine boyun eğen, iman eden, itaatli, tevbekâr; ibadet eden, oruç tutan, dul ve bakire eşler verebilir." (Tahrim: 5).

Gerçekten bu olayda kadının kocasının sırrını korumasının değeri ve sırrı ifşa etmemenin gönüllerin, vicdanların ve evlerin istikrarını koruma hususundaki tesiri konusunda müslüman hanıma gayet açık ve veciz bir uyarıda bulunulmaktadır.

Allah Rasûlü'nün özel ve genel hayatının bu ümmetin ve bütün insanlığın önünde açık bir kitap gibi serilmesi, Allah'ın genel olarak bütün insanlığa ve özellikle de müslümanlara ihsan ettiği büyük bir nimettir. Onun hayatında İslâm inanışının değerleri okunmakta ve pratik hayatta bunun fiili uygulamaları görülmektedir.

Bundan dolayı onun hayatıyla ilgili gızli hiçbir sır yoktur, çekilmiş hiçbir perde yoktur. Hatta Kur'an ve Sünnette insanların normal hayatlarında örtmeye çalıştığı, gizlemeye gayret ettiği olaylar ve durumlar arzedilir. Hatta beşerin hiçbir çare bulamadığı beşeri zaaf noktalarını dahi insanların hak ile batılı, doğru ile yanlışı, hidayet ile sapıklığı öğrenip ayırdetmeleri için insanlığa sunulmaktadır.

Sahabe-i Kiram -Allah kendilerinden razı olsun- Allah Rasûlü'nün (s.a.) hayatının tamamının Allah için ve ona davet için olduğunu anlamışlardı. O halde onlar neden onun hayatından bir bölümünü örtsünler ya da gizlesinler? Peygamberimiz'in (s.a.) hayatı, evi, hanımları hakkında ondan rivayet edilen gerçekler onun bizzat diliyle sahabilerine emrettiği hususların pratik uygulamasıdır.

Bunun için Sahabe-i Kiram -Allah onlara en hayırlı mükafatı versin- Peygamberimiz'in (s.a.) hayatının en ince ayrıntılarını bile naklet-mişler, onun günlük normal hayatında ki her şeyi küçük-büyük hiçbir şey bırakmadan tespit edip aktarmışlardır.

İşte bu seçkin Peygamber Hz. Muhammed Mustafa'nın (s.a.) hayatının, diğer bir ifade ile İslâm inancını en ince noktalarının dahi onun hayatında uygulanmış haliyle tescil edilmesi hususu da Allah'ın takdirinin bir neticesidir. Bütün bunların yanında yer ve gökler devam ettiği müddetçe insanlık için ebedî bir sicil olarak kalacak olan Kur'an-ı Kerim'in Rasûlullah'ın (s.a.) hayatından naklettiği hususlar da bulunmaktadır.

Kocasının Yanıbaşında Bulunur, Onun Görüşüne Ortak Olur

Bu hayatta Allah'ın tabiattaki kanunlarından biri erkekle kadının bu kainatı imar etmede ve hayatın problemlerini çözmede birlikte hareket etmeleri, erkeğin kadına, kadının erkeğe muhtaç olmasıdır.

Bu itibarla İslâm'ın şer'i hükümleri ve tavsiyeleri her şeyde karı-kocanın işbirliği ve yardımlaşması esasını getirmiştir. İslâm, erkeği fırsat bulabildikçe hanımına yardımcı olmaya teşvik etmiştir. Peygamberimiz (s.a.) bu hususta bütün müslümanlar için en çarpıcı örnek ve liderdir. Efendimiz (s.a.) Hz. Aişe validemizin ifade ettiği gibi namaza çıkıncaya kadar ailesinin ev işlerinde onlara yardımcı olurdu.[20]

İslâm'da iş hususunda ve ev idaresinde nasıl erkek kadına yardımcı olmuşsa; aynı şekilde dünya meselelerinde ve ciddi hayatî konularda kadın da sözüyle, görünüşüyle ve bizzat çalışmasıyla erkeğe yardımcı oluyordu.

Tarih bize müslüman kadının mücahide hanımlardan olduğunu anlatmaktadır. Savaşlarda ve çarpışmalarda susuz kalanlara su taşıyarak, yaralılara yardımcı olarak, kırıklarını sararak, kan kaybını önleyerek, gayret ve teşvik ederek, gönüllere heyecan vererek müslüman kadın erkeğiyle birlikte hareket etmişti.

İşte böyle bir durumda müslüman kadın bazan da kendisini savaşın ortasında bulmuş, savaşın ateşiyle karşı karşıya gelmiş, kılıçlar ve oklar arasında o da hücumda bulunmuş, fiilen çarpışmaya katılmıştır. Hatta

20 Bkz. *Buhari*; Ezan bölümü.

bazı kahramanlar bile savaştan kaçarken o kararlılık göstermiştir. Bu kitabın daha önceki bölümlerinde geçtiği gibi müslüman kadının cihad meydanlarında Peygamberimiz'in (s.a.) övgüsüne layık, sadık ve samimi tavır ve tutumları olmuştur.

Müslüman kadının umumî hayattaki katkısı sadece savaşta erkeğe destek olmasıyla kalmamıştır. Bilakis müslüman kadın barışta da erkeğin yanında yer almış, isabetli fikirle ona yardımcı olmuş, zorluk zamanında onun gönlüne sebatkârlık aşılamış, en çetin durumlarda erkeğine destek olmuştur.

Tarih, İslâm'da hanımlarıyla istişareye önem verip onlara danışan pek çok değerli büyük şahsiyetin isimlerini kaydetmektedir. Bunların başında Rasûlullah (s.a.) gelmektedir. Zira Peygamberimiz (s.a.) bazan Hz. Hatice, Ümmü Seleme, Hz. Aişe (r.a.) ve diğer hanımlarının görüşüne başvururdu.

Abdullah b. Zübeyr (r.a.) annesi Hz. Esma'nın görüşüne başvururdu. Velid b. Abdülmelik hanımı Ümmü'l-Benin binti Abdülaziz b. Mervan'ın görüşüne başvururdu. Harun Reşid de hanımı Zübeyde'nin görüşüne başvururdu. İslâm tarihinde bunun pek çok örneği bulunmaktadır.

Bunun sebebi şuurlu müslüman kadının İslâm'ın omuzlarına yüklediği sorumluluğun büyüklüğünü idrak etmiş olmasıdır. Zira İslâm ona kocasını insan olarak memnun edecek, kalbine gıda verecek, vicdanına neşe verecek, gayretini artıracak ve kocasını hayattaki görevini yerine getirmeye gücü yeter hale getirecek her şeyle kocasını donatma ve kocasına karşı iyi bir eş olma görevini vermiştir. Bundan dolayı müslüman kadın kocasının kendi görüşüne ihtiyacı olduğunu gördüğü anda hiç çekinmeden kendi görüşünü açıklar, kocasını teşvik etmek, ona cesaret aşılamak, destek olmak ve yol göstermek üzere onun yanıbaşında yer alır.

İlk müslüman kadın ve müminlerin annesi Hz. Hatice binti Huveylid (r.a.) kocasının hayatında etkili olan kadın için en güzel örnektir.

Çünkü Peygamberimiz (s.a.) ilk vahiy indiği gün korku ve endişe içinde tir tir titreyerek gelmiş, Hz. Haticeye:

- Beni örtün, beni örtün demişti. Hz. Hatice (r.a.) Peygamberimiz'e (s.a.) destek olmak için, derhal koşmuş, görüşü, gayreti, tedbir ve teşvikiyle onun yanında yer almıştı.

Şimdi müminlerin annesi Hz. Aişe'yi (r.a.) dinleyelim. Bakın Hz. Aişe (r.a.) Rasûlullah'a (s.a.) olan örnek davranışını -Buhari ve Müslim'in rivayet ettiği şekliyle- bize nasıl anlatıyor: Hz. Aişe (r.a.) diyor ki:

"Rasûlullah'a (s.a.) gelen ilk vahiy uykudaki sadık rüya ile başladı. Rasûlullah (s.a.) bir rüya gördüğü zaman sabah aydınlığı gibi aynen çıkardı. Daha sonra kendisine yalnızlığa çekilmek sevdirildi. (Nur dağındaki) Hira mağarasında yalnız başına kalır, orada ailesine dönmeden birkaç gece ibadette bulunurdu. Bunun için yanında azık bulundururdu. Sonra Hz. Hatice'ye gelir, yine aynı şekilde azığını yanına alır giderdi.

Nihayet yine bir gece Hira mağarasında iken ansızın bir hitapla karşılaştı. Melek gelmiş ve ona:

- Oku, diyordu. Rasûlullah (s.a.):

- Ben okuma bilmem, diye cevap verdi. Peygamberimiz (s.a.) diyor ki: Melek beni tuttu ve sıktı, nihayet bende güç kalmadı, sonra beni bıraktı ve:

- Oku, dedi. Ben de ona:

- Ben okuma bilmem, dedim. Melek beni tuttu, ikinci defa ben de hiç güç bırakmayacak kadar sıktı. Beni serbest bıraktı.

- Oku, dedi. Ben de:

- Ben okuma bilmem, dedim. Melek tekrar beni tuttu. Üçüncü defa beni öyle sıktı ki, ben de derman kalmadı. Sonra beni serbest bıraktı ve şöyle dedi:

- Yaratan Rabbinin adıyla oku! O insanı bir kan pıhtısından yarattı. Oku! Rabbin en çok ikram sahibidir. Kalemle (yazmayı) öğreten O'dur. İnsana bilmediklerini O öğretti. (Alak: 1-5).

Peygamberimiz (s.a.) bu ayetlerle vücudu titreyerek Hz. Hatice'ye (r.a.) geldi. Ona:

- Beni örtün, beni örtün diyordu. Hemen onu örttüler. Nihayet ondaki bu ürperti hali gitti. Hz. Hatice'ye:

- Hatice! Bana ne oluyor? dedi. Hz. Hatice:

- Sana müjdeler olsun. Allah'a yemin olsun ki Allah seni hiçbir zaman utandırmayacak, kötü bir duruma düşürmeyecektir. Allah'a yemin olsun ki, sen akrabayı ziyaret eder, doğru konuşursun. İhtiyaç sahiplerinin ihtiyacını görür, yoksul olana yardım edersin. Misafiri ağırlar, musibete uğrayanlara yardımcı olursun.

Hz. Hatice (r.a.) Rasûlullah'ı (s.a.) alıp Varaka b. Nevfel b. Esed b. Abdiluzza'ya götürdü. Varaka, Hz. Hatice'nin (r.a.) amcasının -babasının özkardeşinin- oğluydu. Cahiliyye döneminde Hristiyan olmuştu. Arapça yazı yazmayı biliyordu. İncil'den Allah'tan yazmasını dilediği kadar Arapça'ya çevirmişti. Yaşı ilerlemiş ve artık gözleri görmez olmuştu.

Hz. Hatice (r.a.) Varaka'ya:

- Amca! Şu yeğenini bir dinle, dedi. Varaka b. Nevfel:

- Ey kardeşimin oğlu! Ne görüyorsun? dedi. Rasûlullah (s.a.) da ona gördüğü olayı anlattı. Varaka Peygamberimiz'e:

- Bu Hz. Musa'ya indirilen Namus'tur (Cebrail'dir). Ah, keşke ben o gün genç olsaydım, dedi. Rasûlullah (s.a.):

- Yoksa onlar beni memleketimden çıkaracaklar mı? dedi. Varaka:

- Evet, senin getirdiğin bu davayı getiren hiçbir zat yoktur ki, düşmanlıkla karşılanmış olmasın. Eğer senin o gününe yetişseydim sana mutlaka kuvvetli bir şekilde yardım ederdim, dedi.

Bu hadis metni muazzam eş Hz. Hatice'nin (r.a.) olgunluğuna, onun açık sözlülüğüne, güçlü kişiliğine, kalbinin kararlı oluşuna, anlayışının derinliğine ve ileri görüşlülüğüne en büyük delildir.

O, Rasûl-i Ekrem'de bulunan değerli huy ve tavırlar, muazzam hususiyetler, kalp ve davranış temizliğiyle Muhammed (s.a.) gibi bir şahsiyeti Allah'ın asla utandırmayacağını, ona bir kötülük gelmeyeceğini görmüştü. O, zekasıyla Rasûlullah'ı (s.a.) kaplayan bu yeni olayın arkasında bir görev olduğunu idrak etmişti.

Hz. Hatice (r.a.) Peygamberimiz'in (s.a.) kalbine güven, emniyet, sükûnet ve yakîn telkin eden müjde dolu o tatlı ve şefkatli sesiyle Peygamberimiz'e (s.a.) şöyle demişti:

- Müjdeler olsun, ey amcaoğlu! Sebat et. Hatice'nin varlığı elinde olan Allah'a yemin olsun ki ben senin bu ümmetin Peygamberi olacağını ümid ediyorum.[21]

Daha sonra da Peygamberimiz'i (s.a.) alıp Tevrat ve İncil hakkında bilgisi olan amcasının oğlu Varaka b. Nevfel'e götürdü. Varaka'ya Peygamberimiz'in (s.a.) gördüğü olayı anlattı.

Müminlerin ilk annesi Hz. Hatice (r.a.) İslâm konusunda Peygamberimiz'in (s.a.) sadık bir veziri idi. Peygamberimiz'e (s.a.) yardım ederek, ona destek vererek ve bu dava uğrunda uğradığı son derece ağır çeşitli eziyet ve işkencelere tahammül etme hususunda ona yardımcı olarak, karşılaştığı inat, düşmanlık, yorgunluk ve sıkıntılara onunla birlikte katlanarak kocası olan Allah Rasûlünün hemen yanıbaşında yer alan ve Allah ve Rasûlüne ilk iman eden kişi olması, Hz. Hatice'ye şeref, yükseldik ve ebedî haslet olarak yeter!

İbni Hişam *es-Sire* kitabında diyor ki: Hz. Hatice binti Huveylid iman edip ona Allah'tan gelen ayetleri tasdik etti. Din konusunda ona yardımcı oldu. Hz. Hatice Allah'a ve Rasûlüne ilk iman eden, o-

21 *es-Siretü'n-Nebeviyye:* 1/254.

nun getirdiği dini ilk tasdik eden kimse oldu. Böylece Allah, Peygamberini (s.a.) onunla teskin ediyordu. Rasûlullah (s.a.) kendisini reddetme ve yalanlama gibi hoşuna gitmeyecek bir şey işitip üzüldüğü zaman Hz. Hatice'nin yanına geldiğinde Allah bu vesileyle onun üzüntüsünü gideriyordu. Hz. Hatice onu tasdik ediyor ve insanların onun hakkındaki tutumunun önemsiz olduğunu anlatıyordu. Allah ona rahmet eylesin.[22]

O, kadınların Sıddıka'sı (en sadık ve en doğru sözlü kadın) idi. Sıddık makamının yüklerini hakkıyla taşıyordu. Dolayısıyla hiç şüphesiz Allah tarafından ikrama, rıza-i ilahiye ve takdire layık idi. Allah Tealâ ona Cebrail ve Hz. Muhammed (s.a.) gibi iki elçisiyle selamını göndermiyor ve ona Cennet'te bir köşk müjdesi veriyordu. Nitekim Buhari ve Müslim'in Ebu Hureyre'den (r.a.) rivayet ettikleri hadis-i şerifte şöyle buyuruluyordu:

"Cebrail Peygamberimiz'e (s.a.) geldi ve şöyle dedi: Ey Allah'ın Rasûlü! Şu anda Hatice içinde azık, (veya) yiyecek (veya) içecek olan bir tabakla sana gelmektedir. Sana gelince ona Rabbinden ve benden selâm söyle, onu Cennet'te kendisi için tek parça incirden yapılmış, hiçbir gürültünün ve hiçbir sıkıntının bulunmadığı bir köşkle müjdele".

Olgun müslüman kadın aklını kullanır, fikrinin tetiğini çeker, kocasının danışacak kişiye şiddetle ihtiyaç duyduğu zamanda ve yerde kocasına yol gösterir. Böylece kocasına büyük bir iyilikte güzel bir ikramda bulunmuş olur.

Doğru görüş sahibi kadınla istişare etmenin en bariz bir şekilde ortaya çıktığı ebedî tablolardan biri, Hudeybiye barışı hakkında müslümanların tavrı ve bu esnada müminlerin annesi Ümmü Seleme'nin (r.a.) keskin basireti, yüksek hikmeti ve doğru görüşüyle ortaya koyduğu düşüncedir.

22 *a.g.e.:* 1/257.

Peygamberimiz'in (s.a.) hicretin altıncı yılında Mekke'ye Umre ziyareti için çıktığı seferinde Ümmü Seleme (r.a.) onunla birlikte idi. Bu sefer, Kureyş'in Peygamberimiz (s.a.) ve ashabının Mescit-i Haram'a girmesine engel olduğu ve neticede Peygamberimiz (s.a.) ile Kureyş arasında Hudeybiye antlaşmasının yapıldığı seferdi.

Bu sözleşmedeki barış şartlarından birine göre taraflar arasında on yıl savaş olmayacak, taraflar bu müddet içerisinde güvenlik içinde olacaklar, kimse kimseye saldırmayacaktı. Bu arada Kureyş'ten herhangi bir kimse velisinin izni olmaksızın Muhammed'e gelirse o bu kimseyi Kureyş'lilere geri verecekti. Ancak müslümanlardan herhangi bir kimse Kureyş'lilere katılırsa onlar bu kimseyi geri vermeyecekler ve geri döneceklerdi...

Peygamberimiz (s.a.) Allah'ın hidayet nuruyla nurlanan keskin görüşüyle ilk bakışta müslümanların haklarını hiçe alan bir sulh gibi görünen bu antlaşmanın, İslâm ve müslümanlar için tamamen hayırlı ve kesin bir zafer olduğunu idrak ediyordu.

Ancak Sahabe-i Kiram bu antlaşmanın metni kendilerine ulaşınca büyük bir üzüntüye kapıldılar. Kureyşlilerin bu anlaşma ile muzaffer ve üstün tanındığı görüşüne kapıldılar.

Sahabenin bu kızgın duygularını Hz. Ömer (r.a.) dile getirdi. Hz. Ebu Bekir (r.a.)'e gelip:

- O Allah'ın Rasûlü değil mi? diye sordu. Hz. Ebu Bekir (r.a.):

- Evet, dedi. Hz. Ömer (r.a.):

- Peki biz müslüman değil miyiz? diye sordu. Hz. Ebu Bekir (r.a.):

- Evet, dedi. Hz. Ömer (r.a.):

- Onlar müşrik değiller mi? dedi. Hz. Ebu Bekir (r.a.):

- Evet, dedi. Hz. Ömer (r.a.):

- O halde ne diye dinimizde aşağılanmayı kabulleniyoruz? dedi. Hz. Ebu Bekir (r.a.) Hz. Ömer'i (r.a.) uyardı ve:

- Onun emrine uy. Ben onun Allah'ın Rasûlü olduğuna şehadet ediyorum, dedi. Hz. Ömer (r.a.):

- Ben de onun Allah'ın Rasûlü olduğuna şehadet ediyorum, dedi.

Hz. Ömer (r.a.) oradan ayrıldı. Peygamberimiz'e (s.a.) gitti. Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) sorduğu soruları ona da sordu.

Nihayet o halde ne diye dinimizde aşağılanmayı kabulleniyoruz? sorusuna gelince Peygamberimiz (s.a.) Hz. Ömer'e (r.a.) şu cevabı verdi:

- *"Ben Allah'ın kulu ve Rasûlü'yüm. Asla O'nun emrine karşı koyamam. O da beni asla zayî etmez. (Bana yanlış bir şeyi emretmez),* (Buhari, Müslim).

İşte o anda Hz. Ömer (r.a.) bu muhalif çıkışının yanlışlığını anladı. Hz. Ömer (r.a.) şöyle diyordu:

- Ben o gün yaptığım bu davranıştan dolayı, o gün doğru olduğunu ümid ederek söylediğim o yanlış sözden dolayı duyduğum korkuyla hala sadaka veriyor, oruç tutuyor, namaz kılıyor ve köle azad ediyorum.[23]

Rasûlullah (s.a.) barış antlaşmasının imzalanmasından sonra ashabına kalkıp kurbanlarını kesmelerini, sonra da tıraş olmalarını emretti. Fakat onlardan hiçbir kimse yerinden kalkmadı. Peygamberimiz (s.a.) emrini üç defa tekrarladı. Fakat onlardan hiçbir kimse bu emri yerine getirmedi.

Bunun üzerine Efendimiz (s.a.) hanımı Ümmü Seleme'nin yanına girdi. Ashabının davranışını ona anlattı. İşte burada Ümmü Seleme'nin zekası tecelli etti ve şöyle dedi:

- Ey Allah'ın Rasûlü! Sen kalk, deveni kurban edip traş oluncaya kadar onlardan hiçbiriyle konuşma.

---

23 *es-Siretü'n-Nebeviyye:* 3/331.

Peygamberimiz (s.a.), Ümmü Seleme validemizin istişaresini uygun buldu ve onun işaret ettiği şekilde davrandı. Sahabe de bunu görünce hızlı bir şekilde birbirlerini teşvik ederek kalktılar. Birbirlerinin başlarını tıraş etmeye başladılar. Hatta nerdeyse üzüntü ve pişmanlıktan dolayı birbirlerini kıracaklardı.[24]

Daha sonra müslümanlar doğru olanın bu olduğunu, büyük bir fetih olan bu barışı gerçekleştirmesiyle Peygamberimiz'in (s.a.) ne kadar ileri görüşlü olduğunu anladılar. Zira Hudeybiye barışından sonra bu barıştan önce İslâm'a girenlerden daha çok kimse Allah'ın dinine girmişti.

Sahih-i Müslim'deki rivayete göre: *"Biz sana gerçekten apaçık bir fetih ihsan ettik"* (Fetih: 1) ayeti bu hadise ile ilgili olarak nazil olmuştur. Bu fetih Hudeybiye barışı idi. Rasûlullah (s.a.) Hz. Ömer'e (r.a.) birini göndererek bu ayeti okumasını emretti. Bunun üzerine Hz.Ömer (r.a.):

- Yani bu gerçekten bir fetih midir? dedi. Peygamberimiz (s.a.):

- Evet, diye buyurdu. Bunun üzerine Hz. Ömer'in (r.a.) gönlü huzur buldu ve dönüp gitti.

Kocasını Yardım Yapmaya Teşvik Eder

Hakka uyan müslüman kadının kocasını destekleyen davranışlarından birisi onu Allah yolunda harcama, sadaka verme ve iyilikte bulunmaya teşvik etmesidir. Allah'ın hidayetinden uzak, basit ve cahil pek çok kadında gördüğümüz gibi kocasını lüks, eğlence ve böbürlenme vesilelerine, savurganlığa ve israfa teşvik etmemesidir.

Çünkü şuurlu ve takva sahibi müslüman kadın daima eşi için iyilik, hayır ve başarı arzu eder. Onu salih amellere teşvik eder, kocasını salih amellere teşvik etmesinin kendisinin dünyada şerefini, ahirette ise sevabı artıracağına inanarak eşini salih amel işlemeye yöneltir.

Kadının, eşini Allah yolunda yardım yapmaya teşviki hakkında rivayet edilen güzel hadislerden biri şudur: Ümmü'd-Dahdah'ın kocası

24 *Zadü'l-Mead:* 3/295; *Taberi:* 2/124.

kendisine Cennet'teki bir salkım hurmayı arzu ederek şu anda kendisinin ve çocuklarının bulunduğu bahçeyi sadaka olarak verdiğini bildirmek için geldiğinde Ümmü'd-Dahdah'ın cevabı şu olmuştur:

- Ne kazançlı bir ticaret! Ne kazançlı bir ticaret!

Bu hususta Peygamberimiz de (s.a.) şöyle buyurmuşlardır: *"Cennet'te Ebu'd-Dahdah için nice salkımlar sallanmaktadır."*[25]

Allah'a İtaat Konusunda Kocasına Yardımcı Olur

Olgun müslüman kadının özelliklerinden biri de Allah'a itaatin farklı şekillerinde, özellikle gece namazı kılmada, eşine yardımcı olmasıdır. Böylece o kocasına büyük bir iyilik yapmış olur. Çünkü bu şekilde eşinin gafil kalabileceği, yahut tembellik yapabileceği, yahut önemsemediği bir hususu ona hatırlatmış olur; hem kendisinin hem de eşinin Allah'ın rahmetine girmesine sebep olur.

Birbirlerine Allah'a itatte yardımcı olan, birbirlerine hayırlı işlerde destek veren ve Allah'ın rahmetine giren iki eş için -Ebu Hureyre'nin (r.a.) rivayet ettiği hadiste- Peygamberimiz'in (s.a.) çizdiği şu tablo ne kadar güzeldir:

"Geceleyin kalkıp namaz kılan, hanımını uyandırıp onun da namaz kılmasına vesile olan, kalkmazsa onun yüzüne su serpen adama Allah rahmet eylesin. Geceleyin kalkıp namaz kılan, kocasını uyandırıp onun da namaz kılmasına vesile olan, kalkmazsa onun yüzüne su serpen kadına Allah rahmet eylesin."[26]

Kocasının Gönlünü Doldurur

Olgun, şuurlu müslüman kadın Rabbine ibadetten sonra hayattaki en kıymetli görevlerinden birinin, eşinin kalbine girmeyi başarmak, onun

25 Bu hadisi Ebu Davud, İbni Mace ve Hakim rivayet etmiş, Hakim, Müslim'in şartına göre sahihtir, demiştir.

26 Bu hadisi Ebu Davud, Nesai ve İbni Mace rivayet etmiştir. İsnadı hasendir. Hakim, Zehebi ve Nevevi sahih olduğunu ifade etmiştir.

gönlünü doldurmak olduğunu hiçbir zaman aklından çıkarmaz. Öyle ki kocası gönlünün derinliğinde hanımıyla beraber olmaktan gayet mesut, hanımıyla birlikte yaşamaktan son derece memnun, hanımının yanında son derece rahat olduğunu hissetmelidir.

Bundan dolayı müslüman hanım kocasının kalbinin kilidini açan sebepleri öğrenmek için zekâsını kullanır. Böylece kocasına kolaylık, hoşgörü ve anlayışla yönelir. Nihayet huzurlu, rahat ve mutlu bir şekilde kocasının gönül tahtına oturur.

Zira Müslüman kadın, erkeğin nazarında kendisinin dünyadaki en değerli varlık olduğunu bilir. Nitekim Abdullah b. Amr b. As'ın (r.a.) rivayet ettiği hadis-i şerifte Efendimiz (s.a.) şöyle buyurmaktadır:

"Dünya yararlanılacak maddi bir varlıktır. Dünyadaki en değerli varlık ise saliha kadındır."[27]

Müslüman kadın, eşinin kalbine nasıl girebileceğini ve onun gönlünü nasıl doldurabileceğini bilirse, kendisinin dünyadaki en değerli varlık olduğunu daima hatırlar.

Ancak kocasının kalbine nasıl gireceğini ve onun gönlünü nasıl dolduracağını bilmezse, bu durumda genellikle kocası için geçimsizlik, uğursuzluk ve mutsuzluk kaynağı olur.

İşte Peygamberimiz'in (s.a.) şu hadisinde vurguladığı gerçek de budur:

"Üç şey ademoğlunun mutluluğuna, üç şey de mutsuzluğuna sebeptir. Ademoğlunun mutluluğuna, sebep olan şeyler: Saliha hanım, güzel bir ev, güzel bir binek. Ademoğlunun mutsuzluğuna sebep olan şeyler: Kötü bir kadın, kötü bir ev ve kötü bir binek."[28]

Bu itibarla hanımın kocasına güzel bir eş olması ve onun kabine girmesi dinin emri sayılmaktadır. Çünkü erkeğin iffetini koruması, haramdan uzaklaşması ve ailenin temel sütunlarını sağlamlaştırması ve

27 Müslim, Nesai, Ibni Mace, Ahmed b. Hanbel.

28 Bu hadisi Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Ravileri sahih hadis ravileridir.

kuvvetlendirmesi, hem kendisinin hem eşinin hem de çocuklarının mutluluğu ve huzuru bu şekilde mümkündür.

Kadın her ne kadar yaratılışı gereği erkeğin kalbine hakim olup bu şekilde kadınlığını tatmin edebilir ve çekicilik duygusunu ve erkeği avucuna alma hissini doyurabilirse de müslüman hanım bu duygular ve arzularla kalmaz. Kocasının ve bunu hesabını görecek olan Allah'ın rızasını elde etmeye gayret eder. Bu itibarla kocasına kendini sevdirecek, onun sevgisini kazanmaya vesile olacak olan güzel kıyafet, tatlı söz, gayet üstün, olgun ve muhabbetli ilişkiler gibi konularda hiçbir gayretini esirgemez.

Kocası İçin Süslenir

Müslüman kadın kocası için gayet güzel, alımlı ve gözalıcı görünecek şekilde, kocasının gözüne hoş gelecek, kalbine sürür, gönlüne saadet ve memnuniyet verecek her türlü ziynet ve takılarla süslenmelidir.

Bu metod, kendini Allah'a ibadete ve O'nun kitabını okumaya veren Peygamberimiz (s.a.) zamanında yaşayan saliha hanımların metodu idi. Bunların başında müminlerin annesi Hz. Aişe (r.a.) ve diğer hanımlar gelmektedir. Bunlar kocalarına karşı güzel görünmek için gayet güzel elbiseler giyer yolculukta ve normal zamanlarda ziynet ve takılarını takınırlardı.

Bekre binti Ukbe Hz. Aişe (r.a.) validemizin huzuruna girmiş, ona "kına" hakkında soru sormuştu. Hz. Aişe (r.a.): Güzel bir bitki ve temiz bir sudur, dedi. Bundan sonra kılları aldırmaktan sordu. Hz. Aişe (r.a.): "Eğer evliysen ve gözlerini çıkarıp daha güzel yapman mümkünse (kocan için) onu bile yap", dedi.[29]

Kocalarına karşı süslenmekte ihmalkâr olan, buna aldırış etmeyen kadınlar müminlerin annesi Hz. Aişe'nin bu tavsiyesini dinlesinler ve iyi bilsinler ki kadınların süslenmesi, herşeyden önce ilk derecede

29 *Ahkamü'n-Nisa*, İbnül-Cevzi: s. 343.

kocaları içindir, yoksa kadın arkadaşları, yaşıtları ve yakınları için değildir. Kocaları için süslenmekte ihmalkâr ve kusurlu olan kadınlar günahkârdırlar. Zira bunlar karı-kocalık görevlerinden büyük bir görevi ihmal etmektedirler. Bunlar bu ihmalleriyle kocalarının kendilerinden yüz çevirmelerine ve gözlerinin başkalarına kaymasına sebep olabilirler.

Kocasının karşısına daima dağınık bir saç, sararmış asık bir surat, çirkin ve biçimsiz bir elbise ile çıkan kadın doğrusu aptal, ahmak ve isyankâr bir kadındır. Günlerinin çoğunda kılık kıyafetini ve kocasına karşı ziynetini ihmal eden, ama misafirleri karşıladığı gün veya kadınların biraraya geldiği merasimlerde süslenmeye gayret eden kadın değersiz bir kadındır. Öyle zannediyorum ki dininin irşadıyla nurlanan müslüman kadın bu çeşit eksikliklerden uzaktır. Zira o kocasına karşı itaatkardır. Sevecen, şuurlu olgun müslüman hanımın kalbinde eşinin sevgisi ile onun hakkında ihmalkârlık bir arada bulunmaz.

Bu dinin kadına yaptığı tavsiyelerden biri de onun eşi için süslenmesi, ziynetlerini takması ve eşine onun memnun olacağı bir şekilde görünmesidir. Bu sebeple kadının üç günden fazla simsiyah yas elbiseleriyle görünmesi haram kılınmıştır. Ancak kocası vefat edince dört ay on gün ona yas tutma babında siyah giyinmesine izin verilmiştir.

Bu hususu Buhari'nin Zeyneb binti Ümmü Seleme'den rivayet ettiği hadiste görüyoruz. Zeyneb binti Ümmü Seleme anlatıyor:

Peygamberimiz'in (s.a.) hanımı Zeyneb binti Cahş'ın kardeşi vefat ettiğinde onun yanına girdim. Koku istedi ve koku sürdü, sonra bana şöyle dedi: Benim kokuya ihtiyacım yok. Ancak Peygamberimiz'in (s.a.) şöyle buyurduğunu işittim:

"Allah'a ve ahiret gününe iman eden kadının üç günden fazla yas tutması helal değildir. Kocası ölürse ancak dört ay on gün (eski veya siyah elbiseyle, koku sürünmeden) yas tutar.

Kocasını Gayet Sevinçli, Samimi ve Değerbilir Bir Yüzle Karşılar

Olgun müslüman bir kadının kocasına karşı takınması gereken ziynetlerinden biri de sevimlilik, güleryüzlülük, nezaket ve samimiyettir. Bütün bunlarla kocasının hayatını bağrına basar, onun hayatına olabildiğince sevimlilik, mutluluk ve huzur katar.

Kocası bedenî çalışmadan dolayı bitkin bir halde, yahut zihnî açıdan yorgun bir şekilde evine döndüğünde kocasını güler bir yüz, sevgi dolu bir tebessüm ve tatlı bir dille karşılar. Kocası onunla karşılaştığı anda sıkıntıları biter veya ona sıkıntılarının bir kısmını unutturur. Hanım kocasına gücünün yettiği kadar sevimli, güleryüzlü ve nazik davranır. Kocasının gönlünü mutluluk ve rahat bir geçimle doldurur. Kocası kendisine hayırlı bir davranışta bulunur, güzel bir şey sunarsa yahut şükre ve övgüye değer bir şey yaparsa bunu derhal teşekkürle ve değerbilir ifadelerle karşılar.

Bunun sebebi, şuurlu müslüman kadının vefakâr ve insaflı olması, insanlardan hiçbir kimsenin hakkını inkâr etmemesi, nankörlük yapmamasıdır. Çünkü dininin tavsiyeleri müslüman kadını iyiliği inkâr eden, nimete nankörlük eden çirkin ve kötü ahlâk uçurumuna yuvarlamaktan korumaktadır. O uzun hayat yolculuğunda arkadaşı olan sevgili eşine karşı nasıl vefasız ve nankör olabilir?

Müslüman kadın dininin irşadı arasında Peygamberimiz'in (s.a.) şu hadisini gayet iyi anlamıştır: *"İnsanlara teşekkür etmeyen Allah'a şükretmez"*[30]

Bu yüce nebevî işaretten anlaşılmaktadır ki iyilik yapan, ikramda bulunan herkes teşekkür ve takdire layıktır. Müslüman kadın, Peygamberimiz'in (s.a.): *"Kocasına her haliyle muhtaç olduğu halde, kocasına teşekkür etmeyen kadına Allah (rahmet nazarıyla) bakmaz."*[31]

30 Buhari, *el-Edebü'l-Müfred.*

31 Bu hadisi Hakim *Müstedrek*'te rivayet etmiş ve isnadı sahihtir, demiştir.

Kocasının Sevincini ve Üzüntüsünü Paylaşır

Kadının, kocasının kalbine girmesine ve onun gönlünü doldurmasına vesile olan konulardan birisi de; kocasının sevincini ve üzüntüsünü, mutluluğunu ve kederlerini paylaşmasıdır.

Müslüman kadın kocasının bazı günlük işlerinde ve kitap okuma, spor yapma ve faydalı konuşmaları dinleme gibi merak duyduğu konularda ona ortak olur. Böylece koca hayatın nimetlerinden yararlanırken yalnız olmadığını, hayatın zevk ve neşe dolu vakitlerini kendisiyle paylaşan vefakâr, samimi, olgun ve sevecen bir hanımın bulunduğunu hisseder.

Peygamberimiz'in (s.a.) Hz. Aişe (r.a.) validemizle birlikte birkaç defa yarış yapmaları, İslâm'ın eşlerin her birini hayatın nimetleri, sevinçleri ve mutluluklarını diğer eşle paylaşmaya teşvik ettiğine gayet açık bir delildir. Bu paylaşmanın karı-koca arasındaki sevgiyi artırmak ve sevgi bağlarını takviye etmek hususunda tesiri büyüktür.

Kadın sevinç ve kıvançlarında eşine ortak olduğu gibi dertleri, kederleri ve tasalarında da kocasına ortak olur. Destekleyen, huzur veren tatlı sözleriyle, nasihat dolu, olgun ve isabetli görüşleriyle gayet samimi ve nezaket dolu, gönülden gelen sevgilerle kadın kocasının yanında yer alır.

Gözü Kocasından Başkasına Kaymaz

Takva sahibi olan müslüman kadın: *"Mümine hanımlara söyle. Gözlerini haramdan sakınsınlar"* ayetiyle amel ederek mahremi olmayan erkeklere bakmaz. Onun gözü kocasından başkasına, harama kaymaz.

Müslüman kadın gözünü kocası dışındaki erkeklerden sakındırırsa bu takdirde "Bakışları sadece kocalarına ait olan Cennetlik hanımlar" dan olur. Kadının bu özelliği erkeğin sevdiği bir özelliktir. Zira bu, hissiyatın temiz ve iffetli olduğuna, bakışların günahlardan uzak ve güvenilir olduğuna delalet eder. Hatta bu vasıf temiz, iffetli, namuslu müslüman hanımların en güzel vasıflarından biridir.

Bu sebeple Kur'an-ı Kerim, Cennet hanımlarını ve onların erkekler tarafından sevilen vasıflarını anlatırken bu hususa önemle işaret etmektedir:

"O cennetlerde gözlerini kocalarından başka kimseye çevirmeyen, kocalarından önce insanlardan ve cinlerden hiçbir kimsenin kendileriyle münasebette bulunmadığı hanımlar vardır." (Rahman: 56).

Kocasına Başka Bir Kadının Şeklini Nakletmez

Olgun müslüman kadının güzel ahlâkından birisi de kocasına kadın arkadaşlarından veya tanıdık kadınlardan birinin şeklini nakletmemesi, başka bir kadını vasfetmemesidir. Çünkü İslâm'da bu durum Peygamberimiz'in (s.a.) şu hadis-i şerifiyle yasaklanmıştır:

"Kadın kadına çıplak vücuduyla dokunup da daha sonra kocasına (çıplak olarak gördüğü) bu kadının niteliklerini sanki kocası onu karşısında görürmüş gibi anlatmasın" (Buhari).

Zira İslâm vicdanların istikrarlı, kalblerin sakin, heyecanlı düşünce, duygu ve hayallerin sınırlı olmasını ister. Böylece insan hayat boyunca uyum içinde, huzurlu, mutlu, aklı lüzumsuz şeylerle dolmamış, yaratılış gayesine uygun vazife ve amellerle donatılmış olarak yoluna devam eder.

Bu itibarla müslüman erkek tarif ve tasvif edilen kadın ile bunu anlatan hanımı arasında lüzumsuz karşılaştırmalar yapma durumuna düşmez. Bu karşılaştırma ve hayal gücüyle süslediği tablo sebebiyle de dengesini kaybetmez. Gönlü herhangi bir sıkıntıya düşmez. Bazan da azgınlık, fitne ve sapıklığa götürebilecek olan boş sözler ve lüzumsuz ifadelerle meşgul olup kendi asli vazifelerini terketmez.

Kocası İçin Huzur, Rahat ve Sükûneti Sağlar

Şuurlu müslüman kadın sadece kocasına karşı süslenmek ve işlerinde, meşgul olduğu şeylerde ona ortak olmakla kalmaz; ayrıca kocası için evdeki huzur, rahat ve sükûneti temin eder. Kocasının evi temiz

ve düzenli bir şekilde onun hoşuna gidecek şekilde görmesine gayret eder. Kocası evde düzeni ve ince bir zevk, terbiyeli, edepli ve temiz çocuklar, tertipli güzel bir sofra gibi olgun, zeki ve anlayışlı hanımın zevkini, uyanıklığını ve üstün duygularını yansıtan bir hava bulmalıdır. Bütün bunlar İslâm'ın müslüman kadının kocasına karşı iyi bir eş olması şeklindeki tavsiyesinin gereğidir. Şuurlu müslüman kadın İslâm'da evliliğin Allah'ın kudretinin alâmetlerinden biri olarak kabul edildiğini hatırından çıkarmamalıdır. Zira Allah hanımı, kocası için huzur, rahat, gönül genişliği, arkadaş ve teselli kaynağı kılmıştır:

"Size kendi cinsinizden kendileriyle huzura kavuşacağınız eşler yaratması ve aranızda sevgi ve merhamet meydana getirmesi O'nun kudretinin alametlerindendir." (Rum: 21).

Gerçekten bu, bir gönlün diğer bir gönülle en derin bir bağ ve irtibat kurmasıdır. Allah bu iki gönlün sükûnet, huzur, istikrar, temiz ve helal yolla istifade nimetine kavuşmaları için aralarında bu bağı kurmuştur. Hanımının samimi sevgi ve rahmet gölgesiyle dolu, şefkatli, sevimli aile ocağı erkek için bir sığınak, güven ve rahat kaynağıdır. Olgun müslüman kadın bu yüce manaları en iyi anlayan kadındır. Bu samimiyet, tebessüm ve mutluluk dolu manaları gerçek hayata en güzel şekilde aktaran kadındır.

Müslüman Kadın Hoşgörülüdür, Affedicidir

Müslüman kadın hoşgörülüdür, bağışlayıcıdır. Kocasında gördüğü bazı hataları görmezlikten gelir, bu hataları derhal unutur, kocasının hatalarını her fırsatta sözkonusu etmez.

Zira hanımın hoşgörüsü, hataları bağışlaması ve yanlışları affetmesi kadar, erkeğin gönlünü hanımına açan bir başka vasıf yoktur. Yine hanımın yanlışları unutmaması, eşinin hatalarını bir bir sayıp dökmesi ve kusurlarını hatırlatması kadar erkeğin gönül kapılarını kapatacak, onu hanımından soğutacak bir başka vasıf yoktur.

Cenab-ı Hakk'ın: *"Affedici olsunlar, müsamahalı davransınlar. Allah'ın sizi affetmesini sevmez misiniz?"* (Nur: 22). ayetiyle canlandırılan İslâm'ın bu güzel prensibi karşısında dimdik durup teslim olan müslüman kadın, eşinin gönül tahtına oturmaya layık olan kişidir. O eşinin gönlünü sevinç, mutluluk ve huzurla doldurmalıdır.

Güçlü Bir Kişiliği Vardır, Her İşi Yerli Yerindedir

Dininin irşadıyla nurlanan müslüman kadının en açık özelliği; kişiliğinin güçlü, düşüncesinin olgun ve tavırlarının ciddi olmasıdır. Bu özellikler müslüman kadının evlilikten önce ve sonra takınması gerekli özelliklerdir. Çünkü bu vasıflar müslüman kadının dinini anladığının göstergesidir, hayattaki gerçek görevinin şuurunda oluşunun ifadesidir.

Müslüman kadın eş seçimi aşamasında güçlü bir kişiliğe sahiptir. Eğer anne ve babası haktan ayrılır ve onu arzu etmediği biriyle evlenmeye zorlarlarsa, onun kişiliği bu şekilde olan anne ve babasının arzusu önünde erimemeli, yok olmamalıdır. Onun kişiliği ne kadar mal ve mevki sahibi olursa olsun "gerçek müslüman eş" niteliğindeki erkeğin önünde de güçsüz kalmamalıdır.

Müslüman kadın evlendikten sonra da razı olunacak bir ahlâk, yumuşak bir tavır ve kocasının sevdiği bir itaat özellikleriyle güçlü bir kişiliğe sahiptir. Onun güçlü kişiliği özellikle inancı ve diniyle ilgili bir durumda farklı bir tavır koyması gerektiği zaman ortaya çıkmaktadır.

Nitekim kocası şirk ve İslâm'a düşmanlık yolunda devam ederken Ümmü Süleym binti Milhan ve oğlu Enes'in İslâm üzerine ısrar etmeleri olayını gördük.

Yine kocası Ubeydullah b. Cahş el-Esed'in dininden dönüp Habeşlilerin dinine girdiği zaman Ümmü Habime binti Ebi Süfyan'ın inancı ve dini üzerine kararlı olduğunu gördük.

Ayrıca Peygamberimiz'in (s.a.) arabuluculuğa rağmen Berire'nin sevmediği kocasından ayrılmak hususundaki ısrarını gördük.

Yine Sibat b. Kays b. Şemmas'ın hanımının onu sevmediği için boşanma talebinde bulunduğunu ve Peygamberimiz'in (s.a.) bu talebi kabul ettiğini gördük.

Bütün bu faziletli hanımların bu tavırlarının ana sebebi; dinlerinin bozulmaması, imanlarının temizliği ve neticede Allah'ın rızasını kazanma gayretleri idi.

Çünkü onlardan her biri aile hayatında helal olanı arıyordu. Dinine ve inancına güvenmediği bir adamla beraber olursa yahut sevmediği ve beraber yaşamayacağı bir kocanın haklarını ihmal ederse bu sebeple harama düşmekten korkuyordu. Eğer müslüman kadının güçlü kişiliği olmasaydı ve mümin nefsinin izzetinin farkında olmasaydı, doğru yoldan sapmış bir kocanın emrine boyun eğerdi. Onun sapıklıklarının içinde zayi olup giderdi. Ya da gönlü birlikte yaşamayı istemediği kocasıyla birlikte bedbahtlık ve sıkıntı zehrini yudumlamaya mahkum olurdu. İşte dinin tavsiyeleriyle nurlanan müslüman kadının her zaman ve her yerde tavrı budur.

Ancak müslüman kadının sahip olduğu bu güçlü kişilik, onu kocasına itaat etme, onunla güzel geçinme, ona hizmet etme, ikramda bulunma ve saygılı davranma şeklindeki asıl niteliklerinden uzaklaştırmaz. Bilakis onun güçlü kişiliği, onun kocasıyla konuşurken ve ona olan muamelelerinde dengeli ve hikmetli olmasını, taşkınlık, serkeşlik ve hafiflikten uzak olmasını sağlar. Hatta karı-koca hayatında mutlaka meydana gelen kızgınlık anlarında bile müslüman kadın kendine hakim olur, dilinin yularına sahip olur. Ondan kocasını kötüleyen, kocasının duygularını yaralayan tek bir ifade bile çıkmaz. İşte güçlü, dengeli ve tutarlı kişiliğe sahip müslüman kadının tavrı daima budur.

Bu tabiatta en üstün derece Hz. Aişe (r.a.) validemize ait olup her müslüman kadın onu kendisine örnek almalıdır. Hz. Aişe'nin Rasûlullah'ın (s.a.) yanında ondan memnun olduğu zaman yaptığı yemin ile Rasûlullah'a (s.a.) kızgın olduğu zaman yaptığı yemin farklı i-

di. Ama hepsinde de bir edep, bir zevk, bir hürmet ve saygı vardı. Rasûlullah (s.a.) bunun farkında olmuş:

- "Doğrusu ben senin benden memnun olduğun hali de, bana kırgın olduğun anı da gayet iyi biliyorum." demiştir.

Hz. Aişe (r.a.):

- Bunu nereden biliyorsun? diye sordu. Rasûlullah:

- Sen benden memnun olduğun zaman yemin ederken "Hayır, Muhammed'in Rabbine yemin olsun ki...", diyorsun. Kızgın olduğun zaman da "Hayır, İbrahim'in Rabbine yemin olsun ki..." diyorsun Hz. Aişe (r.a.):

- Vallahi, böyle ya Rasûlallah! (Ben öfkeliyken) senin adını söylemiyorum, dedi. (Müslim).

Bu ne yüce bir edeptir! Ne samimi bir sevgidir! Ne ince bir zevktir.

Hz. Aişe'nin (r.a.) güçlü kişiliğinin en bariz noktası "İftira Olayı"nda ortaya çıkmıştır. Bu olay, Cenab-ı Hakk'ın bu sebeple bazı kimseleri yükseltmek, bazı kimseleri alçaltmak için, hidayet üzere olanların hidayetini ve imanını artırmak, zalimlerin de hüsrana batması için Allah'ın Rasûlüne (s.a.) ve bütün İslâm ümmeti'ne bir imtihan ve deneme olarak takdir ettiği bir olaydır.

Bu kıssada Hz. Aişe'nin (r.a.) güçlü kişiliği belirgin bir şekilde ortaya çıkmış, Allah'a olan derin imanı ve günahsız olduğunu ortaya çıkaracağı hususunda sadece Allah'a olan güveni açıkça belirmişti.

Müminlerin pek muhterem annesinin taşıdığı bu derin ve samimi iman, Allah ile izzet duyan, O'nun adaletine ve insafına son derece güvenen bu güçlü kişilik nümunesiyle ilgili bu nurlu sayfayı İbni Kayyim el-Cevziyye'den daha güzel ve daha açık arzeden bir kişi göremedim.

İbni Kayyim şöyle anlatıyor: Bu imtihanın ve denemenin tam anlamıyla gerçekleşmesi için Hz. Aişe (r.a.) ile ilgili olarak vahyin bir ay

süreyle gecikmesi ve ona bu konuda hiçbir vahyin gelmemesi gerekiyordu. Böylece Allah'ın takdir ettiği ve kararlaştırdığı hikmeti tamamlanacak... Bu hikmet en mükemmel şekilde ortaya çıkacak.. Sadık müminlerin imanları ile adalet ve doğruluk üzerine sebat etmeleri Allah ve Rasûlüne, ehl-i beytine ve Allah'ın kullarından Allah'ın istediği gibi dosdoğru olanlara hüsn-ü zanları artacak... Münafıkların iftira ve nifakları artacak ve Allah onların gizli sırlarını Rasûlüne ve müminlere bildirecek... Dosdoğru bir hanım olan Hz. Aişe'den ve anne-babasından istenen kulluk kemâle erecek, Allah'ın onlara verdiği nimet tamamlanacak... Hz. Aişe'nin ve anne-babasının Allah'a olan bağlılıkları, Allah'ın huzurunda O'na muhtaç, onun önünde boynu bükük oluşları, ancak O'na bel bağlamaları artacak, diğer mahlukattan ümitleri kesilecek... Her hangi bir yaratık eliyle yardım elde etmekten ümidi kalmayacaktır.

Bu sebeple Hz. Aişe (r.a.) bu makamın hakkını tam vermişti. Onun suçsuz olduğu olduğu hakkındaki ayet inince babası kendisine:

- Kalk Rasûlullah'a (s.a.) git, demiş Hz. Aişe (r.a.) "Yemin ederim ki ben ona kalkıp gitmem. Rabbimden başkasına da hamd ü senada bulunmam. Benim suçsuz olduğum hakkında ayet indiren Allah'tır," demişti.

Ayrıca vahyin bir ay süreyle gecikmesinin bir başka hikmeti şu idi: Artık bu mesele iyice araştırılmış, incelenmişti. Müminlerin kalpleri Allah'ın bu konuda Rasûlüne indireceği vahyi büyük bir istekle bekliyordu. Bu konuda son derece merak içinde kalmışlardı.

Vahiy Rasûlullah'ın (s.a.), ehl-i beytinin, Ebu Bekir Sıddik'ın ve ailesinin, Ashab-ı Kiram'ın vahye son derece ihtiyaç duydukları bir sırada geldi. Vahiy toprağın yağmura iyice muhtaç olduğu bir sırada yağan bereketli yağmur gibi gelmişti. Bundan dolayı en güzel ve en hoş bir zamanda nazil olmuş, müminler bu vahiyle tam anlamıyla sevinmişler, son derece huzura kavuşmuşlardı. Eğer Allah bu olayın gerçek

yüzünü Rasûlüne hemen ilk anda haber vermiş olsaydı ve vahyi derhal indirmiş olsaydı saydığımız bu hikmetlerin hepsi, hatta kat kat fazlası, belki de binlerce hikmet kaybolup giderdi.

Ayrıca Cenab-ı Hak, Rasûlünün ve onun aile halkının kendi nezdindeki mertebesini ve onlara yaptığı ikramları göstermeyi murad etti. Rasûlünü bu meselenin dışında tutup Rasûlünü müdafaa etmeyi ve onun düşmanlarına cevap vermeyi bizzat kendisi üstlendi. Cenab-ı Hak Rasûlünün hiçbir ilgisi bulunmayan, ona nisbet edilemeyecek bir olay sebebiyle Rasûlünün düşmanlarını kötüledi ve ayıpladı. Bu açıdan bu olayı açıklamayı bizzat Allah Tealâ üstlenmiş, Rasûlünün ve aile halkının davasının taraftarı olmuştu.

Yine bu iftira olayı ile rahatsız edilmek istenen, hedef alınan bizzat Peygamberimiz (s.a.), iftiraya uğrayan da onun hanımı idi. Dolayısıyla kesin olarak yahut kesin dereceye yakın bir bilgi ile Rasûlullah'ın (s.a.) eşinin suçsuz ve tertemiz olduğuna şahitlikte bulunması ona uygun düşmezdi. O hiçbir zaman Hz. Aişe (r.a.) için kötü bir şey düşünmemişti. Efendimiz (s.a.) de pek muhterem hanımı da bundan çok çok uzaktırlar. Haşa! Binlerce haşa!

Bu sebeple Peygamberimiz (s.a.) iftiracılar sebebiyle mazeretini dile getirirken şöyle diyordu:

"Ailem hakkında yaptığı iftira bana ulaşan kimse hakkında ceza versem kim benim mazeretimi kabul etmez ki? (Kim beni ayıplayabilir?) Allah'a yemin ederim ki, ben ailemle ilgili olarak sadece hayır biliyorum. Bir adamın ismini veriyorlar ki, ben bunun hakkında da sadece hayır biliyorum. Bu şahıs ben bulunmazsam ailemin yanına asla girmezdi".

Ayrıca Peygamberimiz (s.a.) nezdinde Hz. Aişe'nin (r.a.) suçsuzluğunu kanıtlayan delil ve ipuçları müminlerin bilgisi dahilinde olan ipuçlarından daha çoktu. Fakat Efendimiz (s.a.) son derece sabırlı ve yumuşak olması sebebiyle; Rabbine olan hüsn-ü zannı ve O'na olan sonsuz güveni sebebiyle sabır ve Allah'a hüsn-ü zan etme makamının

tam hakkını verdi. Nihayet vahiy onun gözünü aydın, gönlünü memnun, derecesini muazzam kılacak bir haberle geldi ve artık onun ümmeti Rabbinin ona verdiği değeri, onun makamına gösterdiği itinayı bütün açıklığıyla görmüş oldu.

Suçsuzluğu ve tertemiz oluşu ile ilgili ayetler nazil olup da anne ve babası Hz. Aişe'ye:

- Kalk, Rasûlullah'a (s.a.) git dediklerinde Hz. Aişe-i Sıddika'nın:

- "Allah'a yemin ederim ki ona gitmem. Allah'dan başkasına da hamd ü sena etmem", sözünü düşünen kimse onun ilmini, iman gücünü, nimeti tamamen Rabbine tahsis etmesini, böyle bir makamda sadece O'na hamdetmesini ve O'nu bir olarak tanımasını, gönlünün metanetini, kendisinin suçsuzluğunun kesin dinî bir delille bildirilmesine olan güvenini anlayacaktır. Zira o, olaya neticeyi öğrenmek isteyen bir kimsenin bakışıyla bakmıyordu. Rasûlullah'ın (s.a.) kendisini sevdiğine son derece güven duyduğu için kişinin sevdiğine naz yapması şeklinde bu sözleri söylüyordu.

Bilhassa naz makamının tam geçerli olduğu o anda, en münasip şekilde davranıyor, lafı gediğine koyuyordu.

Allah için Hz. Aişe (r.a.): "Allah'tan başkasına hamdü sena etmem. Çünkü benim suçsuzluğumu, tertemiz olduğumu bildiren Allah'tır" derken bile yine onun için en sevgili kişi Rasûlullah (s.a.) idi. Allah için bu tavır Hz. Aişe'nin kararlı tavrı idi. Halbuki o sırada bile Rasûlullah (s.a.) onun için en sevgili kişi idi. Ondan ayrılığa tahammül edemezdi. Efendisi olan Rasûlullah'ın (s.a.) kalbi bir ay süreyle onu tanımazmış gibi davranmış, sonra onun rızası ve hoşnutluğuyla karşı karşıya gelince Rasûlullah'ı (s.a.) son derece sevmesine rağmen derhal ona koşmamış, onun rızası ve yakınlığıyla sevindiğini ortaya koymamıştı. Bu son derece kararlı ve güçlü bir kişiliktir.[32]

32 *Zadü'l-Mead:* 3/261-264.

Evet, işte bu durum kararlılığın ve güçlü kişiliğin en üstün derecesidir.

Şuurlu müslüman kadın kocasına karşı alçakgönüllüdür, ona daima iyi davranır. Ona sevgi beslemektedir. Kocasına karşı itaatkardır. Ama kocası sevgililerin sevgilisi mahlukatın en şereflisi bile olsa kadın haklı olduğu sürece, en sağlam kulp olan İslâm'a sımsıkı sarıldığı müddetçe onun kişiliği kocasının önünde erimeyecektir.

Müminlerin annesi Hz. Aişe (r.a.) bu tavrıyla, inancıyla ve diniyle iftihar eden, Allah'a kulluğunu gerçeğini idrak eden ve bu kulluğun sadece tek olan Allah'a olacağını anlayan müslüman kadının kişiliği için en üstün örnek olmalıdır.

Müslüman kadın kesinlikle Hz. Aişe'nin bu tavrını bir kibir, böbürlenme ve kocasını memnun edecek davranışlardan kaçınmaya bir delil olarak algılamamalıdır. Zira tevhid dininin emirlerine uyarak müslüman kadının kocasına saygı göstermesi, ona itaat etmesi, sevgi beslemesi, onu memnun etmeye çalışması, bütün bu hususlarda azami gayret göstermesinin gerekliliği daha önce anlatılmıştı.

Ancak Hz. Aişe (r.a.) validemizin bu tavrında şu sonuca varıyoruz: Müslüman kadın Allah'ın dinine bağlı olduğu, hak dinin tavsiyelerine sımsıkı sarıldığı ve bu dinin nurlu, müsamahakâr emirlerini tatbik ettiği müddetçe, İslâm müslüman kadına izzet bahşetmekte ve onu çepeçevre şerefle kuşatmaktadır. İslâm'a bağlılık kadın kişiliğine bir kat daha güç, izzet, şeref ve hikmet vermektedir.

İslâm müslüman kadına, Batılı kadının İslâm'daki kadın haklarını her duydukça kıskanacağı haklar vermiş ve ona takdir ve övgüyle lütufta bulunmuştur. Arap ülkelerindeki feminizm propagandacıları bile bunu itiraf etmişlerdir. Müslüman kadının özgürlüğe kavuşması gerekir iddiasında olanlardan bir çoğu bu düşüncelerinden dönmüşlerdir.

Bunlardan biri Dr. Neval Sa'davi'dir. Kuveyt'te çıkan *el-Vatan* gazetesi 1989 Ağustos'unun ortalarında bu hanıma şu soruyu sormuştu:

- Siz Avrupalı kadını taklit edilmesi gerekli olan bir örnek, bir model olarak görüyor musunuz? Dr. Neval şu cevabı vermişti:

- Hayır, asla. Avrupalı kadın bazı alanlarda ilerlemiş, ama bazı alanlarda gerilemiştir. Avrupadaki evlenme kanunları kadına haksızlık etmektedir. Avrupa'da ve ayrıca Amerika'da feminizm (kadın özgürlüğü) hareketinin doğuş sebebi bu dur. Bu hareketler çok güçlü, bazen de isyankâr hareketlerdir.

Dr. Neval sözüne devam ederek şöyle diyor: Dinimiz İslâm, kadına diğer bütün dinlerden daha çok haklar vermiştir. Kadının şeref ve izzetini garanti altına almıştır. Ancak arada sırada meydana gelen bazı olaylar pederşahi sosyal tabakalara ayrılmış, erkeğin kadına hakim olduğu bir erkek toplumu oluşturmak için erkeğin bu dinin bazı yönlerini kendine göre düzenlemesinden kaynaklanmaktadır.

Gayet açıktır ki, Dr. Neval Sa'davi'nin belirttiği bu ataerkil nizam, her ne kadar kadına haksızlık olarak gerçekleşiyorsa da bunun sebebi müsamahakâr İslâm'ın tavsiyelerini bilmemek ve onun inci gibi irşadından uzak kalmaktır.

Müslüman Kadın Başarılı Bir Eştir

Uyanık müslüman kadının güzel hastletleri ve onun fikri, psikolojik, sosyolojik ve fizyolojik sıfatları hakkında geçen bilgilerden anlaşılmıştır ki müslüman kadın başarılı bir eştir. Hatta en başarılı, en bereketli ve erkek için en hayırlı bir eştir.

Çünkü müslüman kadın kocasına karşı yerine getireceği görevleri yerine getirme hususunda dininin irşadıyla şuurlanması sebebiyle gerçekten erkeğin hayatının en değerli varlığı olmuştur.

Kocası eve girdiği vakit müslüman kadın onu tatlı bir gülümseme, sevimli bir çehre ve saygılı bir eda ile karşılar. Ona ilkbaharın gelişi gibi yönelir. Güzel sözler, samimi ifadeler, orijinal iltifatlar, tatlı şakalar, gözahcı takılar, beğenilen albenili bir kıyafet, düzenli temiz bir ev,

sevindirici tatlı bir konuşma, imkânlar nisbetinde güzel bir sofra ile kocasının hayatına renk katar. Genellikle onu memnun eder, gönlüne sevinç ve sürür verir.

Müslüman kadın kocasına itaatkardır, ona iyi davranır, sevgi besler, onu memnun etmeye gayret eder. Kocasının sırrını açıklamaz. Onun hiçbir işini bozmaz. Sıkıntılı zamanda onun yanında yer alır. Kocasına isabetli görüşüyle, samimi nasihatlerle yardımcı olur. Onun sevinciyle sevinir, onun üzüntüsüyle üzülür. Kılık kıyafetiyle ve davranışlarıyla onun gönlünü kazanır. Kocasının hayatını mutluluk, sevinç ve memnuniyetle doldurur. Kocasını her çeşit taate teşvik eder. Kendisi de buna katılarak kocasının ibadetini yerine getirmesinde ona gayret aşılar.

Müslüman kadın kocasının anne ve babasına, aile halkına ve yakınlarına iyilikte bulunur. Mahremi olmayan erkeklere bakmaktan sakınır. Lüzumsuz, boş ve seviyesiz sözlerden uzak durur. Kocası ve çocukları için huzur, rahat, sükûnet ve istikrarı temin etmeye çalışır.

Müslüman kadın sert ve katı tabiatli olmaksızın güçlü bir kişiliğe sahiptir. Miskinlik ve acizlik olmaksızın ince duyguludur. Muhatabına sevgi ve takdirle yaklaşır. Hoşgörülüdür, bağışlayacıdır. Kötülüğü unutur, kin tutmaz. Bu itibarla müslüman hanım gerçekten en başarılı eş kabul edilmelidir. Bu Allah'ın erkeğe büyük nimetlerinden biridir. Erkeğin hayatında onun yerine tutacak bir başka nimetin bulunmadığı büyük bir nimettir.

Rasûlullah (s.a.) ne doğru buyurmuşlardır: *"Dünya bir varlıktır. Dünyanın en değerli varlığı da saliha hanımdır."* (Müslim.)

MÜSLÜMAN KADININ ÇOCUKLARINA KARŞI GÖREVLERİ

Giriş

Hiç kuşkusuz çocuklar insanın gözünün nuru, mutluluğunun kaynağı ve hayatın sürurudür. Hayat çocuklarla tatlılık kazanır. Yaşam onlarla güzelleşir. Onlar sebebiyle rızık peşinde koşulur. Geleceğe ait ümitler onlara bağlanır. Gönüller onlarla huzur bulur.

Baba evladından yardımı, hizmeti, bereketi, varlık ve imkân sahibi olmalarını görmek isterken; anne de onları hayatının umudu, gönlünün tesellisi, kalbinin ferahı, hayatının sevinci ve geleceğin garantisi olarak görür.

Bütün bu hususlar çocukların güzel bir eğitim almalarına, onların kusursuz yetiştirilmelerine ve hayata bu şekilde hazırlanmalarına bağlıdır. Böylece çocuklar yapıcı ve dinamik unsur olur. Anne ve babalarına, topluma ve bütün insanlara faydalı ve hayırlı olurlar.

Bu sebeple Allah'ın şu ayette buyurduğu gibi: *"Mal ve evlad dünya hayatının zinetidir."* (Kehf, 46).

Fakat çocukların eğitimi ihmal edilir ve kişiliklerinin gelişmesine dikkat edilmezse anne ve babaya vebal olur, toplum ve insanlara büyük bir kötülük yapılmış olur.

Çocuklarına Karşı Taşıdığı Büyük Sorumluluğu Bilir

Müslüman kadın şunu hiçbir zaman aklından çıkarmamalıdır: Çocuklar annelerine daha yakın olduğu, anneleriyle beraber geçirecekleri vakit daha çok olduğu, annelerin çocuklarının gelişim döneminde ve çocuğun akıl, heyecan ve tavır yönünden hayatının en tehlikeli dönemi olan buluğ öncesi döneminde bütün durumlarını ve hareketlerini dakik bir şekilde bildiği için çocukların eğitiminde, kişiliklerinin oluşumunda annenin sorumluluğu babanın sorumluluğundan daha büyüktür.

Bu itibarla dininin emirlerini kavrayan ve bu hayattaki eğiticilik görevini takdir eden şuurlu kadın, çocuklarının eğitimindeki sorumluluğunu şöyle ifade etmektedir:

"Ey İman edenler!... Kendinizi ve aile halkınızı, yakıtı insanlar ve taşlar olan Cehennem ateşinden koruyun." (Tahrim: 6).

Peygamberimiz de (s.a.) bu sorumluluğu şu hadisiyle ifade etmiştir: *"Hepiniz çobansınız. Hepiniz emriniz altında bulunanlardan sorumlusunuz. Devlet reisi çobandır ve emri altında bulunanlardan sorumludur. Adam evinin çobanıdır ve emri altında bulunanlardan sorumludur. Kadın kocasının evinin çobanıdır ve emri altında bulunanlardan sorumludur. Hizmetçi efendisinin malının çobanıdır ve emri altında bulunanlardan sorumludur."* (Buhari, Müslim).

Bu sorumluluk İslâm'ın hayattaki her insanın boynuna geçirdiği, hiç kimsenin kurtulamadığı bir halkadır. Bu sorumluluk gereği anne ve baba - özellikle anne- çocuklarının gayet hassas bir İslâmî eğitimle eğitilmelerinden, yüce ahlâk üzerine güzel bir şekilde yetiştirilmelerinden sorumludur.

Bu yüce ahlâk o şanlı peygamberin, insanların hayatında yerleştirilmesi, kökleştirilmesi ve tamamlanması için gönderildiğini ifade ettiği ahlâk tarzıdır. Buyururlar ki:

"*Ben ancak güzel ahlâkı tamamlamak için gönderildim*[1]"

1 Bu hadisi Buhari, *el-Edebü'l-Müfred*'te, İmam Malik *Muvatta*'da, İmam Ahmed *Müsned* kitabında rivayet etmiştir.

Anne ve babanın çocuklarına karşı sorumluluklarının büyüklüğüne ve onların takva sahibi müslümanlara layık bir eğitimle yetiştirilmesi gereğine delalet eden en açık delil her ailenin Peygamberimiz'in (s.a.) şu hadisini duymuş olmasıdır:

"Evladınız yedi yaşına geldiği zaman onlara namaz kılmalarını emredin. On yaşına geldikleri halde hala kılmıyorlarsa namaz için dövün."[2]

Peygamberimiz'in (s.a.) bu hadisin sık sık tekrar edilip de anne-babanın bu hadisi uygulamaya ve tatbik etmeye koşmadıkları -yani çocukları yedi yaşına geldiği halde namaz kılmalarını emretmedikleri ve on yaşına geldikleri halde namazı terketme sebebiyle onları dövmedikleri- her ev günahkâr, kusurlu ve ihmalkâr bir evdir. Anne ve baba bu ihmal ve kusurlarından dolayı Allah'ın huzurunda sorumlu olacaklardır.

Çünkü ailenin yaşadığı yuva küçük bir toplumdur. Bu yuvada aile bireylerinin şahsiyeti, duyguları yoğrulur, şekil alır. Çocukların akılları, karakterleri ve eğilimleri bu küçük aile ortamında gelişir. Ailede çocuklar yuvada yeni yeni büyüyen yavrular gibidirler, yol gösterici sözleri ve doğru tavsiyeleri kabul etmeye hazırdırlar.

Bu itibarla anne ve babanın çocuklarının ve kızlarının şahsiyetinin ve duygularının şekillenmesi, onların hak yola, hidayete ve faziletli amellere doğru yöneltilmesi hususundaki görevleri hem çok büyük, hem de çok önemlidir.

Şuurlu müslüman kadın tarih boyunca daima çocuklarının eğitimi konusundaki sorumluluğunun bilincinde olmuştur. Nice şahsiyetleri yetiştirme, onlar üzerinde etkin olma, kalplerine hakim olma, gönüllerine en şerefli değerli nakşetme hususunda müslüman kadın son derece başarılı olmuştur.

Bunun en kuvvetli delili, şuurlu ve seçkin kadınların şuurlu ve seçkin erkeklerin çocuklarından daha şerefli ve daha faziletli çocuklar yetiştirip

2 Bu hadisi İmam Ahmed, Ebu Davud ve Hakim rivayet etmiştir. İsnadı hasendir.

terbiye etmişler olmalarıdır. Hatta büyük olaylara göğüs germiş, bu olayları dizginlemiş ve hadiselerin zorlukları altında direnmiş olan ümmetimiz büyüklerinden hiçbir büyük yoktur ki, o bu durumunu muhterem annesine borçlu olmasın.

Mesela, Zübeyr b. Avvam (r.a.) büyüklüğünü, o nurlu karakterini ve güzel seciyyeleri gönlüne nakşeden annesi Safiyye binti Abdilmuttalib'e borçludur.

Zübeyr'in oğulları Abdullah b. Zübeyr, Münzir b. Zübeyr ve Urve b. Zübeyr anneleri olan Ebu Bekir kızı Esma'nın yetiştirdiği meyvelerdir. Bunlardan her birinin ebedî bir tesiri ve övgüye layık makamı vardır.

Hz. Ali b. Ebi Talib (r.a.) hikmet, fazilet ve yüce ahlâkı hikmetle ve yüce davranışlarla dolu olan annesi Fatıma binti Esed'in göğsünden emmişti.

Arap cömertlerinin lideri ve en şerefli genci Abdullah b. Ca'fer, küçük yaşta babasından mahrum kalmış ve onu annesi Esma binti Umeys yetiştirmiş, kendisini İslâm tarihinin ebedî kadınlarından biri haline getiren o yüce fazilet ve ahlâktan oğluna bahsetmiştir.

Muaviye b. Ebi Süfyan (r.a.), babası Ebu Süfyan'dan alamadığı güçlü kişiliği ve zihin parlaklığını annesi Hind binti Utbe'den miras olarak almıştır. Annesi, Muaviye henüz çocukken yüzünde parlayan şeref ve zeka alametlerini görüp de kendisine:

- Bu çocuk yaşarsa kavminin lideri olur, denilince

- Eğer kavimine lider olmazsa onu kaybedeyim, demişti.

Ancak Muaviye sahip olduğu bu ince görüşlülük, ilim ve siyaseti kendisinden sonra yerine geçen oğlu Yezid'e aktaramamıştır. Çünkü Yezid'in annesi basit bir bedevi kadındı. Muaviye onunla sadece güzelliği ve kabilesinin değerli oluşu (soyu) sebebiyle evlenmişti.

Yine zeka, deha ve anlayışta zirve sayılan Muaviye'nin kardeşi Ziyad b. Ebi Süfyan da kendisinin bu üstünlüklerini oğlu Ubeydullah'a

nakledememişti. Zira annesi, büyük bir şahsiyetin annesi olmaya onu ehil kılacak yeteneklere sahip olamayan "Mercene" isimli İranlı bir kadındı.

Tarih Ümeyye oğullarından şu iki büyük şahsiyeti ebedîleştirmiştir: Bunlardan ilki cesaretiyle, imânıyla, aklıyla, hikmet ve tedbirli oluşuyla tanınmıştır. Diğeri ise adalet, hayır, dinine bağlılık ve takva yoluna girmişti. İkisi de değeri büyük iki kadının meyvesidir.

Birincisi: Abdülmelik b. Mervan'dır. Annesi güçlü kişiliği, azmi ve gönül temizliğiyle tanınan Aişe binti Mugire b. Ebi'l-As b. Ümeyye'dir.

İkincisi ise Raşid Halifelerin beşincisi olan Ömer b. Abdülaziz'dir. Onun annesi Ümmü Asım binti Asım b. Ömer b. Hattab olup zamanındaki insanların en kâmili ve en güzel ahlâk sahibi olanı idi. Ümmü Asım'ın annesi ise Hz. Ömer'in oğlu Asım'a eş olarak seçtiği o takva sahibi ibadet ehli kadındı. O hanım kız, henüz evlenmeden önce annesinin kendisinden süte su katmasını istediği halde "Allah görüyor" diye süte su katmaya razı olmadığı gün Hz. Ömer (r.a.) onda sadakatin abideleştiğini ve istikametin dile geldiğini görmüş, sonra da, o kızı oğlu Asım'a gelin olarak almıştı.

Yüzümüzü Endülüs'e doğru çevirirsek orada değerli, büyük bir dahi olan Müminlerin Emiri Abdurrahman b. Nasır'ı görürüz. Bu zat yetimlik beşiğinde iken Mağrib diyarında bir devlet kurmak için hazırlanmıştı. Avrupa'nın kralları ve derebeyleri ona teslim olmuşlardı. Bütün milletlerden ilim adamları ve filozoflar Endülüs'teki ilim merkezlerine koşuyorlardı. Endülüs, İslâm ümmetinin hatta uluslararası medeniyetin önemli bir merkezi haline gelmişti.

Abdurrahman b. Nasır'ın büyüklüğünün sırrını araştırdığımız zaman bunun arkasında yine evladına atılganlık ruhunu, büyük şahsiyet olmayı ve aşırı gayreti nasıl aşılayacağını bilen bir kadın, büyük bir anne görürüz.

Abbasi döneminde çocuklarına yücelik ruhunu, zirveye erişme ve yükselme aşkını veren iki büyük kadın önümüze çıkmaktadır. Bunlar-

dan biri Halife Harun Reşid'in veziri Ca'fer b. Yahya'nın annesi, ikincisi henüz daha bebek iken babası vefat eden evladının terbiyesini ve bakımını üstlenen İmam Şafii'nin annesidir.

Çocuklarına ilerlemenin sırrını veren, onların gönüllerine büyük şahsiyet olma hasletini yerleştiren, tescil ettikleri bütün şerefli hizmetlerde, ulaştıkları bütün üstün değerlerde, gerçekleştirdikleri büyük işlerde daima onların arkalarında bulunan şuurlu ve başarılı hanımlar bizim tarihimizde pek çoktur.

Çocuklarının Eğitiminde En Başarılı Metodları İzler

Zeki, olgun kadın çocuklarının şahsî duygularını araştırır, onların farklı karakterlerini ve eğilimlerini tespit eder. Bu gönüllerin içinde güzelce sızar, onların saf ve masum alemlerine hiç sezdirmeden girer. Bu gönülleri parlatmak, cilalamak hususundaki en orijinal ve en seçkin metodları izleyerek onların kalplerine en yüce değerleri, en yüksek hasletleri, en güzel ahlâkı aşılamaya gayret eder.

Annenin kişiliği gayet tabii olarak çocuklarına yakındır, çocukların gönülleri derhal annelerine açılır. Gönüllerindeki bütün duygu ve düşünceleri annelerine iletirler. Anneleri de çocuklarının aklî gelişmelerini ve zamanı gözeterek, bazan onlarla oynayarak, bazan da şakalaşarak, bazan da onları severek kulaklarına daima sevgi, şefkat, merhamet ve fedakarlık ifadelerini fısıldayarak onları doğrultmaya, tabiatlarını ve duygularını cilalamaya yönelir.

Böylece çocuklar da annelerini daha çok sevmeye, annelerinin tavsiyelerine daha güzel bir şekilde yönelmeye başlarlar. Annelerinin emirlerini ve tavsiyelerini gönülden doğan bir arzu ile yerine getirmeye çalışırlar.

Sevgi, saygı, takdir ve güven üzerine kurulan, kalpten doğan samimi bir itaat ile kincilik, şiddet, ezme ve zorlama sebebiyle boyun eğme üzerine kurulan yalancı itaat arasında ne kadar büyük bir fark vardır! Birincisi sürekli, sağlam ve faydalı bir itaattir. İkincisi geçici, zayıf, kısır bir ita-

attir. Katı tutum ezicilik, kırıcılık, şiddet ve zorlama kalkar kalkmaz bu çeşit itaat de derhal ortadan kalkar.

Çocuklarına Onları Sevdiğini, Onlara Şefkat Beslediğini Hissettirir

İslâm'ın nuruyla nurlanmış müslüman kadın gayet iyi bilir ki, çocuklar yumuşacık sıcak bir kucağa, kendilerini kucaklayan derin bir sevgiye, samimi ve bol şefkate muhtaçtırlar. Gönüllerine ümidin hakim olduğu, kalplerini güvenin kucakladığı, zihinlerini amel ve gayretin doldurduğu hastalıklar, buhranlar ve streslerden uzak sağlıklı bir ruh hali içinde yetişmeleri ancak bu şekilde mümkündür.

Bundan dolayı şuurlu müslüman anne kalbinden fışkıran, evladının hayatını sevinç ve mutlulukla kuşatan, gönüllerini güvenle ve gönül huzuru ile dolduran sevgi, şefkat ve merhametini her münasebetle çocuklarına hissettirmelidir.

Takva sahibi müslüman anne çocuklarına karşı merhametlidir. Zira merhamet duygusu Peygamberimiz'in (s.a.) sözleri ve davranışlarıyla teşvik ettiği asil bir İslâmî özelliktir. Onun en bariz ahlâkî yönü özellikle çocuklara karşı merhametli oluşudur.

Nitekim Enes (r.a.) şöyle anlatıyor: "Çocuklara karşı Rasûlullah'tan (s.a.) daha çok merhametli olan bir kimse görmedim".

Devamla diyor ki: *"Peygamberimiz'in (s.a.) oğlu İbrahim Medine'nin "Avali" semtinde sütannesinin yanında bulunuyordu. Peygamberimiz (s.a.) bizi de yanına alarak İbrahim'in yanına giderdi. İbrahim'in bulunduğu eve girer, onu alır, öper ve sonra da dönüp gelirdi."* (Müslim).

Peygamberimiz'in (s.a.) yeni açılan müslüman tomurcuklara karşı geniş merhameti vardı. Onun rahmetinin gölgesi oyun oynayan çocukları da içine alırdı. O şefkati ve merhameti ile çocukları bağrına basardı.

Nitekim Enes (r.a.) bir rivayette şöyle diyordu: *"Peygamberimiz (s.a.) her ne zaman çocukların yanına uğrarsa onlara yumuşak davranır ve çocuklara selâm verirdi."* (Buhari, Müslim).

Onun terbiye ile ilgili ebedi sözlerinden biri şudur: *"Küçüklerimize karşı merhametli olmayan, büyüklerimizin hakkını takdir etmeyen bizden değildir."*[3]

Ebu Hureyre'nin (r.a.) rivayetine göre: Peygamberimiz (s.a.) torunu Hz. Hasan b. Ali'yi öpmüştü. Bunun üzerine

Akra b. Habis:

- Benim on tane çocuğum var. Onlardan birini bile öpmüş değilim, dedi. Rasûlullah (s.a.):

- *Merhamet etmeyene merhamet edilmez*, buyurdu. (Buhari, Müslim).

O büyük eğitimci Rasûlullah (s.a.) gönüllere şekil verirken bu gönüllerde rahmet kaynaklarını coşturuyor, onların gönüllerini insanın en önemli özelliklerinden biri olan sevgi ve şefkate açıyordu.

Bir gün ona bir bedevi gelmiş ve;

- Siz çocuklarınızı öper misiniz? Biz çocuklarımızı öpmeyiz, deyince Peygamberimiz (s.a.) ona:

- *"Allah senin kalbinden merhameti çekip almışsa ben senin için ne yapabilirim ki?"* buyurmuştur. (Buhari, Müslim)

Müminlerin annesi Hz. Aişe (r.a.) anlatıyor: Hz. Fatıma (r.a.) Peygamberimiz'in (s.a.) huzuruna girdiğinde Efendimiz (s.a.) kızı için ayağa kalkar, hoşgeldin der, onu öper ve onu yanına oturturdu. Peygamberimiz (s.a.) onun yanına girdiğinde o da ayağa kalkar, Peygamberimiz'in (s.a.) elinden tutar, hoşgeldiniz der, Peygamberimiz'i (s.a.) öper ve onu yanına oturturdu. Nitekim Peygamberimiz'in (s.a.) ölüm hasta-

3 İmam Ahmed ve Hakim rivayet etmiştir, isnadı sahihtir.

lığında da Fatıma onun huzuruna girince Efendimiz (s.a.) ona hoşgeldin demiş ve öpmüştü. (Buhari, Müslim).

Efendimiz (s.a.) Kureyş kadınlarını daima takdirle anardı. Çünkü onlar kadınlar arasında çocuklarına karşı en şefkatli davranan kadınlardı. Çocuklarının terbiyeleriyle ve yetişmeleriyle çok ilgilenirlerdi ve kocalarının hakkını gözetmekle birlikte, çocuklarının işlerini yerine getirme ve çocukları uğrunda fedakarlık yapma hususunda çok titiz idiler.

Nitekim Buhari ve Müslim'in Ebu Hureyre'den (r.a.) rivayet ettikleri bir hadis-i şerifte Efendimiz (s.a.) şöyle buyururlar:

"Kureyş hanımları deveye binen kadınların (Arap kadınlarının) en hayırlısıdırlar. Çocuklara karşı çok şefkatli, kocalarının haklarına karşı çok saygılıdırlar."

Dinin irşadıyla nurlanan müslüman kadın, bu yüce nebevi irşad karşısında ne kadar şiddetli, katı kalpli ve duygusuz olursa olsun, artık çocuklarına karşı asık suratlı, katı yürekli ve şiddetli olamaz. Çünkü bu Peygamber tavsiyesi annenin gönlüne temas eder etmez onun kalbinde şefkat ve merhamet pınarı fışkırır, sevgi ateşini tutuşturur. O bilir ki çocuklar yeryüzünde yürüyen ciğerpareleridir. Nitekim şair Kıttan b. Mualla şöyle der:

Aramızda çocuklarımız sadece
Yeryüzünde yüreyen ciğerparelerimizdir.
Eğer birine bir rüzgar çarpsa, hastalansa
Uykuyu terkeder, geceleyin gözümüzü bile kırpmayız.

O halde anne ve baba sevgi ve şefkat balıdır. Sevgi ve gözetme kaynağıdır, ihtimam, fedakarlık ve kucaklama dalgasıdır.

Hiç kuşkusuz müslüman annenin çocuklarına karşı hissettiği bu sevgi duygusu, onun hayattaki mutluluğunun en büyük sebeplerindendir.

İşte maddi hayatın iliklerini emdiği, sürekli günlük çalışmanın bitirip tükettiği Batılı kadının kaybettiği, arayıp da bulamadığı bu mutluluktur. O bu sevgi dolu aile saadetini yitirmiştir.

Bütün bu gerçekleri Şam diyarındaki Suriyeli Kadınlar Hareketi'nin bir üyesi olan Selma Haffar hanımefendi Amerika ziyaretinden sonra şöyle dile getirmiştir:

"Gerçekten kadının doğa tarafından kendisine bahşedilen en yüce ve en üstün değerleri yitirmesi çok üzücü bir durumdur.[4] Yani kadın önce kadınlığını sonra mutluluğunu yitirmiştir. Çünkü sürekli bir şekilde yorucu çalışma kadın ve erkeğin eşit derecede doğal sığınağı olan küçük cennetlerini yani yuvalarını yitirmesine sebeb olmuştur. Halbuki bu yuvaların tomurcukları annesiz açılamaz, bunların kokusu annesiz duyulamaz. Evlerde ve aile kucağında hem toplumun hem de bireylerin mutluluğu, ilham kaynağı, hayrın ve yepyeni güzelliklerin kaynağı fışkırır."[5]

Kız ve Erkek Çocukları Arasında Eşit Davranır

Hikmetle hareket eden şuurlu müslüman kadın, çocukları arasında eşit ve adaletli davranır. İslâm şeriatında bir çocuğu diğerinden üstün tutmanın mekruh ve çirkin bir davranış sayıldığını bildiği için, ayrıca bu çeşit ayırım yapılması kardeşi kendisine tercih edilen çocuk üzerinde kötü bir etki bırakacağı için, müslüman kadın hiçbir iş ve hizmette çocuklarından birini diğerinden farklı ve üstün görmez. Çünkü kendisiyle erkek kardeşleri veya kızkardeşleri arasında eşit davranılmadığını hisseden çocuk problemli, kinci ve stresli olur. Kıskançlık, kin ve haset kalbini yer, bitirir.

Bunun tam zıddı olan bir ailede kendisi ile kardeşleri arasında bir ayırım yapılmadığını görerek yetişen çocuk ise aşağılık duygusu problemlerinden uzak, kin, haset, düşmanlık ve kıskançlıktan uzak, sağlıklı ve tertemiz bir hayat içinde yetişir. Dolayısıyla gönlü umut, memnuniyet, sevgi, fedakarlık ve hoşgörü ile dolar. Zaten İslâm'ın da anne ve babadan beklediği ve onları teşvik ettiği husus budur.

---

4 Bu değerleri bahşeden doğa değil Allah'tır. Bu ifade Batılılaşmanın tesiriyle söylenmiş olup yanlıştır.

5 Bkz. Şam'da 3.9.1962 tarihinde neşredilen *Eyyam* gazetesindeki "Selma el-Haffar"ın makalesi.

Buhari ve Müslim'in Numan b. Beşir'den (r.a.) rivayet ettiklerine göre babası Beşir oğlu Numan'ı Peygamberimiz'e (s.a.) getirmiş ve Efendimiz'e (s.a.):

- Bana ait olan kölemi şu oğluma hibe ettim, demiştir.

Efendimiz (s.a.):

- Çocuklarından her birine böyle bağışta bulundun mu?" diye sordu. Beşir:

- Hayır, deyince Efendimiz (s.a.):

- Onu geri al, buyurdu.

Aynı hadisin bir başka rivayetinde: Peygamberimiz (s.a.)'in sorusuna Beşir: Hayır, deyince Efendimiz (s.a.):

- *"Allah'tan korkun, çocuklarınız arasında adaletle davranın."* buyurmuştur. Bunun üzerine babam döndü, bu bağıştan vazgeçti.

Hadisin bir başka rivayeti ise şöyledir. Peygamberimiz:

- Ey Beşir!.. Senin bundan başka çocuğun var mı? diye sordu. Beşir

- Evet, dedi. Efendimiz (s.a.):

- Hepsine bunun gibi bağışta bulundun mu? diye sormuş,

Beşir:

- Hayır, demişti. Bunun üzerine Efendimiz (s.a.):

- O halde beni buna şahit kılma. Ben kesinlikle zulme şahitlik yapamam, buyurdu. Daha sonra da:

- Sen bütün çocuklarının hepsinin sana aynı şekilde itaat etmelerinden memnun olmaz mısın? diye sordu. Beşir:

- Gayet tabii evet, dedi. Peygamberimiz (s.a.):

- O halde bu yaptığını yapma, dedi. (Buhari, Müslim)

Bu itibarla takva sahibi olgun müslüman kadın bütün çocukları arasında adildir. Harcamada, bağışta veya muamelede çocuklarından birini diğerine tercih etmez, birini diğerinden farklı görmez. Böylece hepsinin kalbi annelerine bağlanır, dilleri annelerine dua ile kıpırdar, gönülleri anne sevgisi, anne saygısı ve annenin büyüklüğü ile dolar.

Çocuklarını Kucaklamada ve Onları Gözetmede Kız ve Erkek Ayırımı Yapmaz

Dinine sadakatle bağlı müslüman kadın henüz cahiliyet anlayışından arınmamış kimi kadınların yaptıkları gibi, çocukları bağrına basmada ve onları bakıp gözetmede kız ve erkek ayırımı yapmaz. Bilâkis kız ve erkek çocuklarına aynı gözle rahmet, adalet, bakıp gözetme ve şefkatle kucaklama duygusuyla bakmalıdır.

Müslüman kadın gayet iyi bilir ki çocuklar Allah tarafından verilen bir bağıştır. Allah'ın kız ve erkek çocuk şeklindeki bağışı geri çevrilmez bir nimettir. Bu takdiri değiştirecek veya reddedecek hiçbir güç de yoktur.

> *"O dilediğine kız çocukları, dilediğine erkek çocukları hibe eder. Yahut dilediğine de hem erkek hem kız çocuklar olmak üzere çift verir. Dilediğini de kısır kılar. O her şeyi en iyi bilendir. Her şeye kadirdir."* (Şura: 49-50).

Dininin irşadıyla onurlanan müslüman kadın pek çok sahih hadis-i şerifte belirtildiği gibi Allah'ın kız çocukları yetiştiren ve onları güzel bir şekilde terbiye eden kimseler için hazırladığı büyük sevabı hiçbir zaman aklından çıkarmaz.

Buhari ve Müslim, Hz. Aişe'den (r.a.) naklediyorlar: "Bana yanında iki kızıyla birlikte bir kadın geldi. Benden bir şeyler istedi. Ancak yanımda tek bir hurmadan başka hiçbir şey yoktu. Ben de hurmayı o kadına verdim. Hurmayı aldı iki kızı arasında paylaştırdı. Kendisi bundan hiçbir şey yemedi. Sonra kalktı ve iki kızıyla birlikte çıkıp gitti. Bu sırada Peygamberimiz (s.a.) geldi. Ona o kadının durumunu anlattım. Buyurdular ki:

"Kime imtihan olarak kız evladı verilir de onlara güzel bir şekilde davranırsa o kızlar onunla Cehennem ateşi arasında perde olur."[6]

Müslim'in Hz. Aişe'den (r.a.) yaptığı diğer bir rivayet şöyledir: "Bana taşıdığı iki kız çocuğuyla birlikte yoksul bir kadın geldi. Onlara üç hurma ikram ettim. Anneleri kızlarından her birine birer hurma verdi. Üçüncü hurmayı yemek için ağzına götürürken çocukları onu da istediler. Kadın yemek istediği bu hurmayı iki kızı arasında paylaştırdı. Onun bu hali hoşuma gitmişti. Kadının yaptığını Rasûlullah'a (s.a.) anlattım. Buyurdular ki:

"Allah bundan dolayı o kadına Cennet'e girmeyi vacip kılmıştır. Ya da bu sebeple onu Cehennem'den azad etmiş, kurtarmıştır."

Ebu Hureyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyurmuştur: *"Kimin üç kız evladı olur da onların geçimine, sıkıntıları ve sevinçlerine tahammül ederse Allah o kimseyi kız evladına merhameti sebebiyle Cennet'e koyar."* Biri:

- Ya Rasûlallah!.. Ya iki kız olursa? dedi. Efendimiz:

- İki kız olursa da böyledir, buyurdu. Bir başkası:

- Ya Rasûlallah!... Ya bir kız olursa? dedi. Efendimiz:

- Bir kız olursa da böyledir, buyurdu.[7]

İbni Abbas'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyurmuşlardır:

"Kimin bir kızı olur da onu diri diri gömmez ve aşağılamazsa, erkek çocuğunu ona tercih etmezse Allah bu kızı sebebiyle onu Cennet'e koyar."[8]

Peygamberimiz'in (s.a.) rahmeti bütün kızları kuşatacak kadar genişti. Kız çocukları yanında kızkardaşleri de kuşatıyordu bu rahmet-i

6 *Sahih-i Müslim*, Kız çocuklara iyilikte bulunma babı.

7 Bu hadisi Hakim rivayet etmiş ve isnadı sahihtir, demiştir.

8 Bu hadisi Ebu Davud ve Hakim rivayet etmiş, Hakim isnadı sahihtir, demiştir.

nebeviyye. Nitekim Buhari'nin *el-Edebü'l-Müfred* kitabında Ebu Said el-Hudri'den rivayet ettiği hadis-i şerifte Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyurmaktadır:

"Bir kimsenin üç kızı yahut üç kızkardeşi varsa ve bunlara karşı iyilikle davranıyorsa Cennet'e girer."

Ebu Davud'un rivayetinde şu ifade vardır: *"Üç kızı yahut üç kızkardeşi olan ve bunlar hakkında Allah'tan korkan kişi, bunları iyi bir şekilde yetiştirirse (dört parmağıyla işaret ederek) bu kimse Cennette aynen bu şekilde benimle beraber olacaktır."*

Peygamberimiz'in (s.a.) kızların terbiyesinin son derece önemli olduğunu belirten ve kızları terbiye eden veya onlara iyilikle davranan kişiye genişliği gökler ve yer kadar Cennetleri hem de Rasûlallah (s.a.) ile birlikte olmak şartıyla vaadeden bu yüce nebevi tavsiyeyi duyduğu halde, hangi akıllı, olgun ve seviyeli kadın kız çocuklarını yetiştirmekten sıkılabilir? Hangi kadın erkek çocuklarını bunlardan üstün tutabilir?

Gerçekten müslüman ailede ve gerçek İslâm toplumunda kız çocuğu her zaman korunmuştur, sevilmiştir, saygı görmüştür. Kız çocuğu anne ve babasının veya erkek kardeşinin evinde yahut kendisini kefalet altına almaları vacip olan diğer erkek akrabalarının evinde ne kadar otururşa otursun, ister koca evine intikal etsin, isterse etmesin anne ve babasından özellikle annesinden daima sıcak bir karşılama, tam bir himaye ve mükemmel bir özen ve itina görmüştür.

Zira İslâm kız çocuğunun korunmasını, saygınlığını ve himaye edilmesini garanti altına almıştır. İslâm kız çocuğunu Allah'ın hidayetinden kaçan toplumlarda olduğu gibi perişanlığa düşmekten, horlanmaktan, muhtaç hale gelmekten ve tamamen ihmal edilmekten korumuştur. Zira Batıda on sekiz yaşına gelip de anne ve babasının sıcak yuvasından çıkıp tam himaye edilmeye, merhamete, gözetilmeye ve korunmaya muhtaç olduğu bir zamanda tehlikeler ve sıkıntılarla dolu, acımasız, materyalist hayatın pençesine yakalanmayan kız yok gibidir.

İşte bu fark insanın mutluluğu için gelen Allah'ın hükümleri ile insanı mutsuz kılan gayet eksik beşer kanunları arasındaki büyük ve derin bir farktır.

Bu maddeci sistem sonucunda Batıda sorumsuz, başıboş gençlik ordusu ile zavallı, kimsesiz, evlenmemiş genç kızlardan meydana gelen nikahsız anneler topluluğunun bulunması hiç de garip gelmemelidir. Bu cins gençlerin ve kadınların sayıları gün geçtikçe artmaktadır.

Çocuklarına Beddua Etmez

Şuurlu müslüman kadın, duaların kabul edildiği saate denk gelir korkusuyla, çocuklara beddua etmeyi yasaklayan Rasûlullah'ın (s.a.) emrine uyarak çocuklarına beddua etmez. Bu emir Peygamberimiz'in (s.a.) şu ifadesinin yer aldığı uzunca bir hadis olan Cabir (r.a.) hadisinde anlatılmaktadır.

"Kendinize beddua etmeyin. Çocuklarınıza beddua etmeyin. Mallarınıza beddua etmeyin. Olabilir ki bu beddua Allah tarafından bir şeylerin istenip de Allah'ın bunu kabul ettiği bir saate denk gelebilir."[9]

Çünkü çocuklara beddua etmek hiç de güzel bir adet ve davranış değildir. Hangi anne kızgınlık anında beddua etmişse kızgınlığı sükûnete erdiği ve normal hale döndüğü zaman bu yaptığına pişman olmuştur.

Dinin irşadıyla aydınlanan bir annenin çocuklarından ne görürse görsün şuurunu ve dengesini kaybedip de çocuklarına beddua edebileceğini hiç sanmıyorum. Zira o sinirli, hafif meşrep, kendini bilmez kadınların düştüğü yanlışa düşmeyi kendisi uygun görmez.

Çocukların Şahsiyetlerinin Oluşmasında ve Yönlendirilmelerinde Etkisi Olacak Her Konuda Son Derece Dikkatlidir

Şuurlu müslüman kadın çocuklarına karşı daima çok dikkatlidir. Çocuklarının hareketlerini, gayretlerini ve merak duydukları konuları izler. Onların neyi okuyup yazdıklarını, ne tür dost ve arkadaş edindiklerini,

9 *Sahih-i Müslim*, Zühd bölümü.

boş vakitlerinde ne gibi yerlerde dolaştıklarını bilir. Bütün bunları çocuklar kendilerinin izlendiklerinin farkında olmadan öğrenir.

Anne çocuklarının görüşü, hayat çizgisi, okudukları eserler veya zevkleri hakkında bir sapma, kötü arkadaş edinme, arzu edilmeyen yerlere gitme, sigara gibi zararlı alışkanlıklar edinme gibi hususlar tespit ederse, yahut müslümanın ahlâkına aykırı olan, vakti öldüren, enerjiyi boşyere tüketen ve genci boş vakit geçirmeye, eğlenceye ve boş şeylere alıştıran mekruh veya haram oyunlarla meşgul olma adetini görürse, evet bu gibi bir şey hisseder hissetmez derhal bu sapmayı düzeltmeye ve yumuşaklıkla, yerinde sözler ve dengeli davranışlarla çocuklarını doğru yola çevirir. Gayet ustalıkla, olgunlukla, ikna etmek suretiyle ve ciddiyetle onları doğruya yöneltir.

Çocuklarına olan yakınlığı onların aralarında daha uzun müddet kalması, gönüllerini annelerine açmaları, kalplerinden geçenleri babalarından daha çok annelerine söyleıneleri sebebiyle bütün bu konularda anne, babadan daha başarılı, daha güçlüdür.

Burada çocukların güzel bir şekilde yetiştirilmeleri onların kişiliklerinin sağlam bir şekilde oluşması, İslâm'ın prensipleri, değerleri ve geleneklerine uygun kişilik kazanmaları konusunda annenin büyük sorumluluk taşıdığı ortaya çıkmaktadır. Çünkü her doğan çocuk İslâm fıtratı üzerine doğar. Onu annesi ve babası Yahudi, Hristiyan veya ateşperest yaparlar. Nitekim bu husus Buhari'nin rivayet ettiği sahih hadiste de bu şekilde belirtilmiştir.

Yeni doğan çocuğun doğumundan buluğ çağına gelinceye kadar kişiliğinde etkili olacak birtakım eğitim merhalelerinin de önemi olmakla birlikte çocuğun düşüncesinin şekillenmesinde, kişiliğinin oluşmasında ve nefsinin terbiye edilmesinde anne ve babanın büyük rol oynadığı gayet açıktır.

Çocukların okumakta oldukları kitap onların zihinlerini açan, gönüllerini İslâm ahlâkı üzerine oluşturan, kişiliklerini eşsiz örneklerle donatan bir kitap olmalı, yoksa akıllarını çelen, fıtratlarını bozan, gönüllerindeki iyilik kıvılcımlarını söndüren bir kitap olmamalıdır.

Çocukların merak duyduğu konular, gönüllerindeki kötülüğe meyyal yönlerini değil, hayır yönlerini geliştiren, kalplerindeki batıl kıvılcımlarını değil, hak kıvılcımlarını alevlendiren, çocuklara kötü zevkleri değil, temiz zevkleri aşılayan meraklar olmalıdır.

Çocuğun arkadaşı onu Cehennem'e değil, Cennet'e götürecek, batıla değil hakka yöneltecek, sapıklık, düşüklük, rezalet ve isyan değil doğruluk, yücelik, başarı ve iyilik yolunu gösterecek arkadaşlar olmalıdır.

Nice arkadaş vardır ki anne ve babaların gafil oldukları bir anda çocukları kötü yollara, şerli yerlere, rezalet uçurumlarına sürükler götürür.

Şair Adiyy b. Zeyd el-İbadi'nin arkadaş ve dost konusundaki şu sözü ne kadar esaslıdır:

Bir toplumun içinde isen / Hep iyilerini arkadaş edin.

Kötülerle arkadaşlık etme / Sen de kötüyle birlikte kötülüğe sürüklenirsin.

Sorma kişiyi sor arkadaşını / Her arkadaş izler arkadaşını.

Evet, anne, çocuklarına karşı daima dikkatlidir. Çocuklarının terbiyesinde ve yönlendirilmesinde çocuğuna ait kitap, mecmua, arkadaş, hobi okul, öğretmenler, kulüp ve basın-yayın araçlarını, çocuklarının kişiliklerinin oluşmasında, akıllarının, gönüllerinin ve inançlarının terbiye edilmesinde etkisi olan her şeyi gayet iyi izler. Gerektiği anda olumlu veya olumsuz olarak, ihtiyaç olursa babanın otoritesinden de yararlanarak müdahelede bulunur. Bu durumda, çocukları için bu eğitim fonksiyonun zararlı olmamasını çocukta problem, hastalık ve tepki meydana getirmeyecek, faydalı ve yerli verinde hikmetli bir üslup seçer.

Nice aileler vardır ki çocuklarının terbiyelerindeki başarı, çocuklarına karşı sorumluluğunu idrak eden, bunu en güzel şekilde yerine getiren; anne ve babalarına, topluma ve insanlığa faydalı, hayırlı evlatlar yetiştiren zeki, anlayışlı, uyanık ve olgun annelerden kaynaklanmaktadır.

Nice aileler de çocuklarının terbiyesinde başarısızdırlar. Çünkü bu çeşit ailelerde anne çocuklarına ait sorumluluğunun bilincinde değildir.

Dolayısıyla hem ana babalarına hem de toplum ve bütün insanlara karşı devamlı bir şer unsur ve sürekli sıkıntı ve işkence sebebi olmuşlardır.

Eğer anne ve baba -ve özellikle anne- çocuklarına yönelik sorumluluklarını bilse ve bu sorumluluğun gereğini güzel bir şekilde yerine getirse, çocuklar toplum için kötü bir unsur olmayacaktır.

Çocuklarına Güzel Ahlâkı Aşılar

Şuurlu müslüman kadın başkalarını sevme, yakın akrabayı ziyaret ve ikramda bulunmak, zayıflara eğilme, büyüğe saygı, küçüğe merhamet, hayırlı davranışlara yönelme, söz ve davranışlarda dürüst olma, verilen sözü tutma, hüküm verirken adil olma gibi değerli ahlâk ve övgüye layık hasletleri çocuklarının gönüllerine aşılamaya gayret eder.

Olgun ve zeki müslüman kadın çocuklarının gönüllerinin derinliklerine nasıl sızacağını ve bu üstün seciyyeleri, bu güzel ahlâkı onların gönüllerine nasıl aşılayacağını gayet iyi bilir. Bu konuda sevimli imrenilecek bir örnek olarak açıksözlülük, samimiyet, güzel muamele, merhamet, yumaşaklık, hatırını sorma, alçakgönüllülük, hoşgörü, sevgi, şefkat, ilgi, teşvik, eşitlik, adalet, iyilikseverlik, tavsiye, irşad, acizlik sayılmayan yumuşaklık, sert olmayan, ciddiyet, usanç vermeyen tartışma ve hesaba çekme, taviz vermeksizin bazı kusurlara göz yumma gibi orijinal ve güzel metodlar, üsluplar kullanır.

Bu vesileyle çocuklar iyi bir şekilde yetiştirilmiş, akılları ve fikirleri olgunlaşmış, dürüst, vefakâr, iyiliksever, verim alınabilecek, hayatın çeşitli alanlarında hizmet etmeye ve katkıda bulunmaya hazır elemanlar olurlar.

Müslüman annenin terbiyesinin en olgun meyveleri vermesi garipsenecek bir olay değildir. Çünkü anne kucağı milletlerin eğitiminde ilk okuldur. Anne medeniyetler kuran dâhilerin ilk öğretmenidir.

Nitekim Şair Hafız İbrahim bu konuda şöyle der:

Anne okuldur. Onu iyi hazırlarsan / Damarları tertemiz bir millet oluşturursun

Üstünlükleri, menkıbeleri ufulan dolduran / Hocaların ilk hocasıdır anne.

MÜSLÜMAN KADININ AKRABA ve YAKINLARINA KARŞI GÖREVLERİ

Müslüman Kadın ve Yakınları (Erham)[1]

Dininin hidayetiyle nurlanan müslüman kadın yakın akrabalarının kendisi üzerinde hakkı bulunduğunu, kendisinin onları ziyaret etmek, iyi davranmak ve iyilikte bulunmak gibi görevlerinin bulunduğunu bilir.

İslâm'ın Yakın Akrabaya Verdiği Önem

İslâm, soy itibariyle akraba olanlara, insanlığın başka hiçbir din, şeriat, sistem veya felsefede görmediği eşsiz bir itibar ve önem vermiştir. Yakın akrabaya iyiliği tavsiye etmiş, onları ziyaret etmeyi teşvik etmiş, yakın akrabasını tanımamazlıktan gelen ve onlarla irtibatı kesen kimselere kesin bir dille uyarıda bulunmuştur. Peygamberimiz'in (s.a.) çizdiği eşsiz tasvirde İslâm'da yakın akrabaya verilen önem ve itibar gayet açık bir şekilde ortaya konmaktadır. Buna göre; "Rahim" Allah'ın huzurunda, Allah'ın mahlukatı yaratıp dirilteceği büyük meydanda durur. Kendisiyle irtibatı kesenler için Allah'tan sığınma talep eder. Mevlâ da (c.c.) onun isteğine cevap verir. Allah, yakın akrabasıyla ilişkiyi devam ettirenlerle irtibatı devam ettirir, irtibatı kesen kimseyle de irtibatı keser.

1 Erham, yakınlar; ister mirasçı olsun, ister olmasın kişinin neseb yönünden irtibatı, ilişkisi bulunan yakın akraba ve hısımlarıdır.

Bu durum Buhari ve Müslim'in Ebu Hureyre'den (r.a.) rivayet ettikleri sahih hadiste şöyle anlatılıyor:

"Allah Tealâ mahlukatı yarattı. Nihayet takdiri ve hükmü tamamlandığı zaman Rahim (akrabalık bağı) ayağa kalktı ve:

- Bu makam akraba ile olan bağlarını koparan kimselerin durumundan sana sığınılacak makamdır, dedi. Allah Tealâ:

- Evet, seninle ilgi ve bağını devam ettirenlerle ben de ilgi ve bağımı devam ettireyim, seninle ilgisini ve bağını kesenlerle ilgi ve bağımı keseyim, istemez misin? buyurdu.

Rahim.

- Elbette isterim, deyince Allah Tealâ:

- İşte bu senin hakkındır, buyurdu.

Peygamberimiz (s.a.) bunun üzerine: Dilersiniz şu ayeti okuyun, dedi: *"Demek siz, idareyi elinize geçirdiğinizde yeryüzünde fesat çıkarmayı ve akrabalık bağlarını parçalamayı arzu ediyorsunuz. İşte böyleleri, Allah'ın rahmetinden kovduğu, kulaklarını sağır, gözlerini kör ettiği kimselerdir."* (Muhammed: 22-23) (Buhari, Müslim).

İslâm'daki rahim (akrabalık ilişkisi)nin yerini belirten, yakın akrabaya iyilikte bulunmayı teşvik eden, akrabalık ilişkisini yaralamak veya sıkıntı vermek suretiyle yakın akrabaya kötülük etmekten sakındıran, akrabalık bağlarının şuurunda olma ve akrabalığın gereklerini yerine getirme duygusunu geliştiren Kur'an-ı Kerim'de ardarda gelen ayetler vardır.

İşte bu ayetlerden biri şudur: *"Kendisinin adını öne sürerek dilekte bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık bağlarını koparmaktan sakının."* (Nisa: 1).

Ayette önce Allah'tan korkmak emredilmiş ve ikinci olarak da akrabalık hakkının durum ve önemini vurgulamak için yakın akraba ile ilgiyi

devam ettirme, ziyaret etme ve iyilikte bulunmaya teşvik etmek için yakın akrabayı gözetmek zikredilmiştir.

"Yakın akraba" ifadesi müslümanın şuurunda taptaze ve canlı bir konu olarak kalır. Zira Allah Tealâ pek çok ayetlerde yakın akraba ile ilişkiyi devam ettirme, onları ziyaret etme ve onlara iyilikte bulunmayı Allah'a iman ve anne-babaya ihsanda bulunmaktan sonra zikretmektedir.

Cenab-ı Hak: *"Rabbin kesinlikle emretti ki, ancak kendisine ibadet edin, anne ve babaya iyilik edin."* (İsra: 23) buyurduktan sonra bu ayetten az sonra da:

"Yakın akrabaya, düşkünlere, yolda kalan yolcuya hakkını ver. Olur olmaz yere de elindeki malını saçıp savurma." (İsra: 26) buyurmaktadır. Bir başka ayet de şudur:

"Allah'a ibadet edin. O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Anne ve babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, akraba olan komşulara, yakın komşulara, yanında bulunan arkadaşa, yolda kalanlara, sahip olduğunuz kölelere yardım edin." (Nisa: 36).

Ayette yakın akrabaya iyilik mertebesi anne ve babaya iyilikten hemen sonra zikredilmiştir. Zira Kur'an-ı Hakim'in emri yukarıdan aşağıya doğru, insanî ilişkileri beyan ederek, mertebelerini belirleyerek derece derece inmektedir. Önce anne ve babadan başlanmış; sonra yakın akraba, daha sonra yetimler, yoksullar, yolcular ve komşular zikredilmiştir. Böylece iyilik dalga dalga yayılmakta, iyiliğin çerçevesi gittikçe genişletmekte ve önce en yakınlar, sonra diğer yakınları içine almakta, nihayet büyük insanlık ailesindeki bütün muhtaçlara ulaşılmaktadır. Öncelikle insan gönlünün meylettiği şekilde kendisine en yakın olana iyilik etmekten başlanmakta ve İslâm'ın İslâm toplumunun düzenlenmesindeki metodu uygulamaktadır.

Çünkü İslâm sosyal yardımlaşmayı aile çevresinden başlatmaktadır. Sonra yakın akrabalar dairesine uzanmaktadır. Yardımlaşma daha sonra

da cemaat çevresinde yaygınlaşmaktadır. Böylece insanlar arasında karşılıklı irtibat, karşılıklı şefkat duyma ve merhamet duygusu gerçekleşmekte, hayatta mutluluk, sevinç ve ümit yaygınlaşmaktadır.

İslâm yakın akrabaya iyiliği emretmesinin gereği olarak sıla-i rahimi (yakın akraba ile ilişkiyi devam ettirmeyi) ilk İslâmî prensiplerden ve temel esaslardan saymıştır. Rasûlullah'ın (s.a.) bu dinin esaslarını beyan ederken, ana kaidelerini açıklarken Rabbinin emrini yaymaya başladığı ilk günden itibaren bu dinin beşeriyete arzettiği en bariz İslâmî esaslardan biri olarak sıla-i rahimi saymıştır.

Bu hususu Ebu Süfyan'ın Heraklius ile aralarında geçen konuşmayı uzun uzun anlatan hadisde görüyoruz: Heraklius Ebu Süfyan'a:

- Peygamberiniz size neyi emrediyor? diye sormuş, Ebu Süfyan da şu cevabı vermişti:

- Sadece Allah'a kulluk edin. O'na hiçbir şeyi şirk koşmayın. Babalarınızın söyledikleri şeyleri terkedin, diyor. Bize namazı, doğru sözlü olmayı, iffetli olmayı ve akraba ile ilişkiyi devam ettirmeyi emrediyor. (Buhari, Müslim).

Sıla-i rahim (yakın akraba ile ilişkiyi devam ettirme) Allah'ın birliği, namazın dosdoğru kılınması, doğruluk ve iffetli olmak gibi bu tevhid dininin en büyük esasları arasında sayılmaktadır.

Bu itibarla sıla-i rahim bu dinin en açık özelliklerinden biri kabul edilmiştir. Ebu Süfyan da İslâm'ın getirdiği önemli esasları anlamak için ilk defa İslâm'ı soran Heraklius'a arzettiği en önemli esasları arasında sıla-i rahim'i de zikretmiştir.

Yine İslâm'ın pek çok kurallarını ve edeplerini ihtiva eden uzunca Amr b. Abese hadisinde şu ifadeye rastlıyoruz. Amr diyor ki:

Mekke'de Peygamberliğin ilk günlerinde Peygamberimiz'in (s.a.) huzuruna girdim. Ona:

- Sen kimsin, nesin? dedim. Rasûlullah (s.a.):

- Ben Peygamberim, dedi.

- Peygamber nedir? diye sordum. Rasûlullah (s.a.):

- Beni Allah gönderdi, dedi.

- Seni ne ile gönderdi? diye sordum. Rasûlullah (s.a.):

- Beni sıla-i rahim (akraba ile ilişkiyi devam ettirmek), putları kırmak ve Allah'ı bir kabul edip O'na hiçbir şeyi ortak koşmamak için gönderdi, dedi. (Müslim).

Gayet açıktır ki, Rasûlullah (s.a.) bu hadisinde İslâm'ın en önemli prensipleri ve kurallarını özlü bir şekilde açıklarken "akrabalık bağının koparılamaması" esasını ilk esas olarak zikretmiştir. Sıla-i rahim esasının Allah'ın âlemlere rahmet olarak indirdiği bu dinin ahkâmı içinde büyük yeri ve yüce mertebesi sebebiyle bu esası temel prensipler ve kuralların başında zikretmiştir.

Bu itibarla sıla-i rahimi teşvik eden, tavsiye eden, bu konunun önemini belirten, akrabalık bağını kesmekten sakındıran ve yakın akrabadan uzak kalanları tehdit eden pek çok hadisler gelmiştir.

Ebu Eyyüb el-Ensari anlatıyor. Bir adam :

- Ya Rasûlallah! Beni Cennet'e sokacak bir amel bildir, dedi. Peygamberimiz (s.a.):

- Allah'a kulluk edeceksin, O'na hiçbir şeyi şirk koşmayacaksın. Namazı dosdoğru kılacaksın. Zekatı vereceksin. Sıla-i rahim yapacaksın (Akrabalık bağını koparmayacaksın.)" (Buhari, Müslim).

Sıla-i rahim -akrabalık bağının koparılmaması- ne muazzam bir esastır! İnsanın amellerinin terazisinde ne kadar ağır gelen, ne kadar kıymetli bir ameldir! Çünkü bu amel Allah'a kulluk, Allah'ın birliği, namazı dosdoğru kılmak ve zekatı vermekle aynı çizgide zikredilmiştir. O halde bu

2 Buhari, *el-Edebü'l-Müfred*'de rivayet etmiştir.

amel, sahibini Cennet'e sokacak, onu Cehennem'den koruyacak en üstün salih amellerden biridir.

Enes'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.) şöyle buyuruyor:

"Kim rızkının bol verilmesini ve ecelinin geciktirilmesini (ömrünün uzun olmasını istiyorsa) akrabasıyla bağlarını koparmasın." (Buhari, Müslim).

O halde sıla-i rahim, akrabalık bağını devam ettirme bunu gözeten kimse için rızkının ve ömrünün bereketli olmasına vesiledir. O kişinin malını artırır ve çoğaltır, ömrünü uzatır ve bereketli kılar.

İbni Ömer şöyle diyordu: "Kim Rabbinden gerçekten korkarsa, akrabalık bağını koparmazsa eceli ertelenir, (ömrü uzatılır, malı artar, aile efradı kendisini sever)".

Müslüman kadın zekasıyla idrak eder ki, sıla-i rahim erkekten istendiği gibi aynı şekilde kadından da istenmektedir. Burada hitap, kadın olsun erkek olsun müslüman kişiyedir. Zaten bütün şer'i yükümlülüklerde durum budur. Bundan dolayı takva sahibi müslüman kadın sıla-i rahim emrine sadakat, ciddiyet ve hararetle yönelir. Meşguliyetler, yükler ve sorumluluklar ne kadar çok olursa olsun, onun bu görevine engel olmaz.

Dininin emirlerini kavrayan şuurlu müslüman kadın, bir kadının akrabalık bağım koparmamasının rızık ve ömrünün bereketlenmesine dünya ve ahirette kendisini kuşatacak ilahî bir rahmete ve insanların sevgisini ve övgüsünü kazanmaya vesile olacağını gayet iyi bilir. Buna mukabil kadının akrabalık bağlarını koparması kendisine bir uğursuzluk, bir musibet olacak, hem Allah hem de insanlar tarafından nefrete ve ebediyet aleminde Cennet'ten uzaklaşmasına sebep olacaktır. Peygamberimiz'in (s.a.) akrabalarla ilişkisini kesen kimse hakkındaki şu hadisi müslüman kadın için yeterli bir uyarıdır.

"Akrabalık bağını koparan cennete giremez." (Buhari, Müslim).

Akrabalık bağını, kesen kimsenin Allah'ın rahmetinden mahrum kalacağını, bu kimseye hatta içlerinde akrabalık bağını kesen kimselerin bu-

lunduğu bir topluma ilahî rahmetin inmeyeceğini bilmesi müslüman kadının bu meselenin önemini anlaması için yeterlidir.

Nitekim Buhari'nin *el-Edebü'l-Müfred*'de rivayet ettiği hadiste şu ifade yer almaktadır:

"İçlerinde akrabalık bağını koparan bir kimsenin bulunduğu bir topluluğa rahmet inmez."

Bunun için değerli sahabi Ebu Hureyre (r.a.) içlerinde akrabalık bağını koparan bir kimsenin bulunduğu bir mecliste dua etmek istemezdi. Çünkü mecliste böyle bir kimsenin bulunması rahmetin inmesine ve duanın kabul edilmesine engel olur.

Ebu Hureyre (r.a.) Perşembe günü akşamı -Cuma gecesi meclislerinden birinde: içinizde akrabasıyla ilişkisini kesen bir kimse varsa yanımızdan kalksın, gitsin; rica ediyorum, demiş ama hiç kimse kalkmamıştı. Ebu Hureyre (r.a.) bu sözünü üç defa tekrarlamıştı.

Bunun üzerine o mecliste bulunanlardan bir genç oradan ayrılıp iki senedir görüşmediği halasına gitti. Yanına girdi. Halası ona:

- Yeğenim! Senin buraya gelmene sebep nedir? diye sordu. Delikanlı:

- Ebu Hureyre'nin şöyle şöyle söylediğini işittim, dedi.

Halası:

- Ona dön, sor bakalım, bunu neden söylemiş? dedi. Genç de Ebu Hureyre'ye gitti. Ebu Hureyre (r.a.) şöyle söyler:

- Ben Peygamberimiz'in (s.a.) şöyle buyurduğunu işittim:

"Ademoğullarının amelleri her Perşembe günü akşamı -Cuma gecesi- Allah Tealâ'ya arz edilir. Ancak akrabasıyla ilişkisini kesenlerin amelleri kabul edilmez."[3]

3 Buhari, *el-Edebü'l-Müfred.*

İslâm'ın esasları tüm duygularını kaplayan ve salih amelleri işlemeye son derece arzu duyan müslüman kadın, bu hadislerle cidden ürpermektedir. Zira bu deliller ona akrabalık bağlarını kesmenin ne kadar feci bir amel olduğunu açıkça göstermektedir.

Zira akrabalık ilişkisini kesen kadın rahmetten mahrum olmakta, duası reddedilmekte ve ameli boşa gitmektedir.

Bu, akrabalık bağlarını koparan kimseyi helak eden, gerçekten büyük bir beladır. Dua edecek ama duası kabul edilmeyecek! Amel işleyecek, ameli Allah'a yükselmeyecek! Rabbinin rahmetine yönelecek ama rahmetten uzak kalacak. Bu itibarla kalbi İslâm'ın güzellikleriyle dolan müslüman kadının akrabalarıyla bağlarını koparan bir kadın olması mümkün değildir.

Yakın akraba ile bağları koparmak, Allah'a ve ahiret gününe iman eden, gönlünü Rabbanî hidayete teslim eden, ruhu Allah'a ibadet ve taatle huzur bulan müslüman bir kadının, vebalini yüklenemeyeceği kadar büyük bir günahtır. Özellikle akrabalık bağlarını koparmanın Allah'ın cezasını ahiretten önce bu dünyada acil olarak vereceğini bilirse, müslüman kadın bu tür davranışlara bulaşmaktan bile kaçınır.

Nitekim şu hadis-i şerif bu gerçeğe işaret etmektedir:

"Allah'ın sahibi için, ahirette vereceği cezadan başka, bu dünyada acilen ceza vermesine, akrabalık bağlarını kesmek ve başkalarına zulmetmekten daha layık bir günah yoktur."[4]

Bunun sebebi akrabalık bağını kesmek ile zulmün birbiriyle kardeş gibi olmalarıdır. Bu sebeple Rasûlullah (s.a.) akrabalık bağını kesmekle zulüm arasındaki sıkı irtibatı vurgulayarak hadisi şeriflerinde bu ikisini birarada zikretmişlerdir.

Yemin olsun ki, akrabalarla ilişkiyi kesmek gerçekten büyük bir zulümdür. Yakın akrabalık bağlarını koparmaktan muhabbet kulpunu kurmaktan, sevgi ipini kesmekten daha şiddetli hangi zulüm vardır?

---

4 Bu hadisi İmam Ahmed, Ebu Davud, Tirmizi ve İbni Mace sahih senedle rivayet etmişlerdir.

Rasûlullah (s.a.) "Rahim" denilen akrabalık bağının kendisine yapılan zulüm ve ilgisizlikten dolayı Allah'a şikayette bulunmasını tasvir ediyor, Allah'ın onun bu arzusuna icabet edeceğini, akrabalık bağıyla ilişkisini devam ettirenle irtibatını devam ettireceğini, onunla ilişkisini kesen kimseyle irtibatını keseceğini beyan ediyor ve buyuruyor ki:

"Rahim akrabalık bağı Rahman'dan bir parçadır. Kıyamet günü Rahim diyecek ki: Ya Rabbi! Zulme uğradım. Ya Rabbi! Benimle ilişkiyi kestiler. Ya Rabbi! Ben.. Allah da ona cevap verecek:

- Seninle ilişkisini kesenle ilişkimi keseyim, seninle ilişkisini devam ettirenle ilişkimi devam ettireyim, istemez misin? (Buhari).

Bir hadis-i kadside de Rasûlullah (s.a.) "Rahim" in değerini yüceltiyor ve Allah Tealâ'nın "Rahim" ismini kendi "Rahman" isminden çıkartıp ayırdığını ve bunun da ona şeref verme, değer verme ve onu ululama anlamında olduğunu bildirdiğini söylemektedir:

"Ben Rahman'ım. Rahmi ben yarattım. Ona ismimden isim verdim. Kim onunla (akrabalık bağı) ile irtibatını devam ettirirse ben de onunla irtibatımı devam ettiririm. Kim onunla ilişkisini keserse ben de onunla ilişkimi keserim."[5]

Bu hadislerde akrabalık bağlarını devam ettiren kimsenin mutlu, sevgili ve değerli bir kimse olduğu, Rabbinin rızası ve rahmetiyle nimet içinde olduğu, akrabalık ilişkisini kesenin de mutsuz, sevimsiz ve değersiz bir kimse olduğu, Rabbinin rahmetinden uzak, O'nun mağfireti ve rızasından mahrum olduğu açık bir şekilde vurgulamaktadır.

İslâm'ın Tavsiyelerine Göre Yakın Akraba ile İrtibatını Devam Ettirir

Dininin kendisi için çizdiği yolu bilen müslüman kadın sıla-i rahim'den -yakın akraba ile ilişkisini devam ettirme görevinden- gafil değildir. Bilâkis o yakın akrabalarıyla devamlı irtibatlıdır. Annelik meşgu-

5 Buhari: *el-Edebü'l-Müfred.*

liyeti, eşin ve kocanın işleri onun bu ilişki ve irtibatını engellemez. O akrabalarını ziyaret için vakitlerini düzenlerken İslâm'ın en yakın akrabayı diğer akrabaya takdim etmesi metoduna tabi olur. Önce anne ziyaretiyle başlar. Sonra baba, sonra yakın akraba, daha sonra diğer akrabaların ziyareti gelir. Aynen Peygamberin işaret ettiği gibi hareket eder:

Bir adam Peygamberimiz'e (s.a.) geldi:

- Ya Rasûlallah! Kendisiyle beraber olmaya en layık olan hak sahibi kimdir? dedi. Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyurdu:

- *"Annendir, sonra annendir, sonra yine annendir. Sonra da babandır. Daha sonra da en yakın akrabandır. En son da diğer akrabandır."* (Buhari, Müslim).

Müslüman kadının kendisi varlık ve imkân sahibi, akrabaları da muhtaç ise onları ziyaret etmesinde iki sevap vardır: Biri akrabalık sevabı, diğeri sadaka sevabı.

Böylece Allah katında iki sevap elde eder. Ayrıca yakın akrabalarının kalpleri onun sevgisiyle ve ona dua ile dolar. İşte bu İslâm'ın özendirdiği ve Abdullah b. Mes'ud'un hanımı Zeyneb es-Sekafiyye'nin rivayet ettiği hadis-i şerifte Rasûlullah'ın (s.a.) çağrıda bulunduğu bir görevdir:

Peygamberimiz şöyle buyurmuştu:

"Ey kadınlar topluluğu!.. Takılarınızdan olsun Allah için sadaka verin."

Zeyneb diyor ki: Kocam Abdullah b. Mes'ud'a geldim

- Sen dar gelirli birisin. Rasûlullah bize sadaka vermemizi emretti. Git ona sor. Eğer sana sadaka vermem yeterli ise vereyim. Yoksa başkasına sadaka vereyim. Abdullah:

- Hayır, sen git, dedi. Ben de gittim. Baktım ki Rasûlullah'ın (s.a.) kapısında bir kadın bekliyor. Onun da meselesi benim meselem gibiydi. Rasûlullah'a (s.a.) heybet verilmişti (İçeri girip sormaya cesaret edemiyorduk). Derken Bilâl geldi. Biz ona:

- De ki: Kapıda iki kadın var. Şöyle bir soru soruyorlar. Bu hanımların sadakalarını kocalarına ve kucaklarındaki yetimlere vermeleri yeterli mi? Ancak bizim kim olduğumuzu bildirme, dedik.

Bilâl Rasûlullah (s.a.)'ın huzuruna girdi. Ona meseleyi sordu. Peygamberimiz (s.a.):

- O iki kadın kim? diye sordu. Bilâl:

- Ensar'dan bir kadın ve Zeyneb dedi. Efendimiz:

- Hangi Zeyneb? diye sordu. Bilâl:

- Abdullah'ın hanımı, diye cevap verdi. Efendimiz (s.a.):

- *O ikisi için ikişer sevap vardır: Biri akrabalığı gözetme sevabı, diğeri sadaka sevabı.* (Buhari, Müslim).

Yine Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyururlar: *"Yoksula yapılan sadaka tek bir sadakadır. Yakın akrabaya yapılan sadaka çifttir: Hem sadaka hem de sıla-i rahim'dir."*[6]

Sahih-i Buhari'deki bir rivayete göre müminlerin annesi Meymûne binti Ümmül-Haris, (r.a.) Peygamberimiz'den (s.a.) izin almadan bir cariyeyi azad etmişti. Nihayet Peygamberimiz'in (s.a.) kendisinde kalacağı gün Peygamberimiz'e (s.a.):

- Ya Rasûlallah! Farkında mısın, bana ait olan cariyeyi azad ettim, dedi. Peygamberimiz (s.a.):

- Gerçekten bunu yaptın mı? dedi, Meymûne (r.a.):

- Evet, dedi. Peygamberimiz (s.a.): "Keşke sen o cariyeni dayılarına bağışlasaydın, bu senin için çok daha büyük bir ecir olurdu", buyurdu. (Buhari).

Peygamberimiz (s.a.) her fırsatta ve her münasebette yakın akrabalara iyiliğin fazileti üzerinde durmuştur. *"Siz sevdiğiniz şeylerden Allah yo-*

6 Bu hadisi Tirmizi rivayet etmiş ve hasen hadistir, demiştir.

lunda sarf etmedikçe birr (iyilikseverlik) derecesine ulaşamazsınız." (Al-i İmran: 92) ayeti inince Ebu Talha kalkıp Peygamberimiz'e (s.a.) geldi.

- Ya Rasûlallah! Allah Tealâ *"Siz sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda sarfetmedikçe bin (iyilikseverlik) derecesine ulaşamazsınız."* buyuruyor. Bana ait en çok sevdiğim şey Buyruha hurma bahçesidir. O bahçeyi Allah rızası için sadaka olarak veriyorum. Ben bunun sevabını ve ecrini Allah'tan bekliyorum. Bunu Allah'ın sana gösterdiği yerde kullan, Ya Rasûlallah, dedi. Peygamberimiz (s.a.)'da:

- Ne güzel! Bu gerçekten kazançlı bir maldır. Bu kazançlı bir maldır!.. Söylediğini duydum. Ben bunu akrabalarına tahsis etmeni uygun görüyorum, dedi. Ebu Talha:

- Peki öyle yapayım Ya Rasûlallah, dedi. Bu bahçedeki akrabaları ve amcaoğulları arasında paylaştırdı. (Buhari, Müslim).

Rasûlullah (s.a.) Müslim'in rivayet ettiği şu hadis-i şerifte Mısır halkına iyilikle muamele edilmesini tavsiye ettiği zaman, asırlar ve çağlar öncesine uzanan akrabalık bağını gözetmeyi tavsiye ederek zamanın kalbine girmiş ve gelecek nesillere tavsiyede bulunmuştur:

"Siz Mısır'ı fethedeceksiniz. Mısır'ı fethettiğiniz zaman Mısır halkına iyi davranın. Çünkü ondan sizin için zimmet ve rahim (akrabalık bağı) vardır. Yahut zimmet ve hısımlık vardır:" demiştir.

Alimler bu hadisin açıklamasında diyorlar ki: Mısırlıların akrabalık bağı (rahim); Hz. İsmail'in (a.s.) annesi Hacer'in Mısırlı olmasıdır. Hısımlık bağı (sıhr); Peygamberimiz'in (s.a.) oğlu İbrahim'in annesi Mariye'nin Mısırlı olmasıdır.

Şu büyük peygamberlik vefakârlığına bakın!.. Onun geniş ve sevgi dolu ihsanına bakın!.. Onun insanlık anlayışına bakın!.. Bu anlayış yıllar ve asırlar boyunca bu iki değerli bağdan gelen zürriyetleri bile kuşatacak insanlık anlayışıdır.

Müslüman kadın Peygamberimizin bu güzel nasihatini duyunca derhal yakın akrabalarına yönelmeye ve onlara karşı en samimi sevgilerini dile getirmeye ve daimi ziyaretlere ve kesintisiz iyilikleri yapmaya koşuyor.

Yakınları Müslüman Olmasalar Bile Onları Gözetir

Müslüman kadın, dininin hidayetiyle bakar, dininin insanlık ve hoşgörüde ne kadar yüce olduğunu, yakın akrabalarla ilişkinin sürdürülmesini istediğini bilir.

Abdullah b. Amr b. As'ın (r.a.) rivayet ettiği hadiste Abdullah: Rasûlullah'ı (s.a.) gizlice değil, açıktan şu sözü söylerken işittim, dedi:

"Ebu Fülan ailesi benim dostlarım değildir. Benim dostum Allah'tır, salih müminlerdir. Fakat onlarla benim aramda rahim (akrabalık bağı) vardır. Sadece bu yönden onlarla ilgiliyim," (Buhari, Müslim).

"(Ey Habibim!...) Yakın akrabalarını uyar, korkut" (Şuara: 214) ayeti inince Peygamberimiz (s.a.) Kureyş'i çağırttı. Kureyş'in ileri gelenleri ve halkın tamamı toplandı. Peygamberimiz (s.a.) buyurdular ki:

"Ey Abdişemsoğulları! Ey Ka'b b. Lüeyyoğulları! Kendinizi Cehennem ateşinden koruyun. Ey Mürre b. Ka'boğulları! Kendinizi Cehennem atehinden koruyun. Ey Abdimenafoğulları! Kendinizi Cehennem ateşinden koruyun. Ey Haşimoğulları! Kendinizi Cehennem ateşinden koruyun. Ey Abdülmuttaliboğulları! Kendinizi Cehennem ateşinden koruyun. Ey Fatıma! Kendini Cehennem ateşinden koru. Çünkü ben Allah katında sizi kurtaramam. Sizin benim üzerinde ancak bir akrabalık ve hısımlık hakkınız vardır. Ben sizinle bu şekilde ilgiliyim." (Müslim).

Peygamberin bu yüce nasihati, erkek-kadın onu duyanların gönüllerinde gerekli etkiyi gösterdi. Dolayısıyla onlar müslüman olmayan hısım ve akrabalarına da gereken ilgiyi gösterdiler.

Nitekim İbn Abdilberr'in *el-İstiab* adlı kitabında İbn Hacer'in de *el-İsabe*'de naklettiklerine göre: Müminlerin annesi Safiyye'nin cariyesi Halife Hz. Ömer'e gelmiş ve:

- Ey Müminlerin Emiri!.. Safiyye Cumartesi gününü seviyor ve Yahudilerle olan ilişkisini devam ettiriyor, demişti.

Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a.) Safiyye validemize birini göndererek bu durumu sordu. Safiyye:

- Allah'ın Cumartesi gününü Cum'a ile değiştirdiği günden itibaren ben Cumartesi gününü sevmiyorum. Yahudilerle olan ilişkime gelince; benim onların aralarında yakın akrabalarım var, onları ziyaret ediyorum, dedi.

Bunun üzerine Hz. Safiyye (r.a.) cariyesine kızdı ve onun bu gibi bir iftira atmasına sebebin ne olduğunu sordu. Cariye'de:

- Şeytan beni buna sürükledi, diye cevap verdi. Hz. Safiyye'nin cevabı:

- Haydi git, sen hürsün, şeklinde oldu.[7]

Nitekim Hz. Ömer (r.a.) Rasûlullah'ın (s.a.) kendisine hediye olarak gönderdiği bir elbiseyi aynı anneden olan müşrik kardeşine göndermekte sakınca görmemişti. (Buhari, Müslim).

Bu örneklerde müslüman kadın, kelime-i şehadeti telaffuz eden bir insanın kalbinin insanî sevgi duygusundan uzak kalmayacağını görmektedir. Hatta gayri müslim bile olsalar yakın akrabalarının kalbine müslümanın iyilik, ziyaret vs. güzel muamelesinden bir parça sızmalıdır.

Peygamberimiz'in (s.a.): "Ancak sizin benim üzerimde akrabalık ve hısımlık hakkınız vardır. Ben sizinle bu şekilde ilgiliyim" ifadesi Arap belagatinin zirvesindedir. Zira burada rahim (akrabalık bağı) toprağa benzetilmektedir. Bu toprak iyilik ve ziyaretle ıslanmakta, sevgi ve şefkat meyvesi vermekte, akrabalık bağlarının kopartılıp terkedilmesiyle kurumakta, kin ve nefret tohumları yeşermektedir.

Gerçek müslüman insan başkasıyla iyi geçinen, başkasının da onunla iyi geçindiği, bütün insanlarca sevilen insandır. Zira herkes böyle bir kimsede güzel ahlâkın, yüksek davranış ve sıfatların abideleştiğini görür.

---

7 *el-İstiab:* 4/1872; *el- İsabe:* 8/127.

İşte bu din bütün insanlar için getirdiği hoşgörü ve rahmet esaslarından hareket ederek, yakın akrabaya müslüman olmasalar da iyilikte bulunmayı teşvik etmiştir. Bu konuda İslâm dininin bütün insanlar için sunduğu hoşgörü, insanlık ve rahmet esaslarından hareket edilmektedir: *"Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik."* (Enbiya: 107).

Sıla-i Rahim'i Geniş Anlamıyla Kavrar

Müslüman kadın "sıla-i rahim" denen yakın akrabalarla ilgiyi devam ettirme görevini çeşitli şekillerde yerine getirilebilir, bunun üslup ve metodları farklı farklı olabilir.

Bu bazan fakirliği önleyen, ihtiyacı gören, sıkıntıyı kaldıran malla yapılabilir. Bazan da yakın akrabalık bağlarını kuvvetlendiren sevgi ve muhabbet kaynaklarını fışkırtan sevgi dolu ziyaretle olabilir. Bazen de tatlı dil, güler bir yüz ve iyi bir karşılama ile olabilir. Bazen de bir nasihat, ilgi ve fedakârlıkla olabilir. Ayrıca insanlık sevgisini alevlendiren, yakın akraba arasında kaynaşma, karşılıklı merhamet, karşılıklı yardımlaşma ve sevgi duygularını geliştiren daha farklı iyilik, hayır ve ihsan amelleriyle de olabilir.

Bu sebeple yüce nebevi nasihatlar bu ilişkinin en basit şekliyle ve en az külfetle de olsa devam etmesini teşvik eder mahiyette gelmiştir: *"Yakınlarınızla olan irtibatı selâmla olsun devam ettirin."*[8]

Akrabaları Kendisine Ziyarete Gelmese de Onlara Giderek Görevini Yerine Getirir

Ruhu hak dininin irşadıyla kana kana doymuş olan müslüman kadın, yakın akrabaları kendisiyle ilişki ve irtibatı kesseler de onlarla ilişkisini devam ettirir. Onlara misliyle muamele ederek kendisiyle ilişkiyi devam ettirenle ilişkiyi devam ettirip, kendisiyle ilişkiyi kesenle ilişkiyi kesen kimse gibi olmaz.

8 Bu hadisi Bezzar İbn Abbas'tan rivayet etmiştir. Hadisin çeşitli rivayet yollan birbirini takviye etmektedir.

Zira akrabalık bağlarını koruyan müslüman kadın akrabalık bağlarını devam ettirmekle Allah'ın rızası ve sevabını elde etmek istemektedir. Yaptığı sıla-i rahime aynı şekilde karşılık beklemez. O böylece bu davranışı ve ahlâkıyla İslâm'ın daima müslüman erkek ve kadınların gönüllerine yerleştirmeye gayret ettiği ideal bir örnek olur.

Aslında bu, çok yüksek ve zor ulaşılabilen bir derece olup bu dereceye ancak Allah'ın hidayet ihsan eylediği ve gönülleri Allah rızasına boyun eğen kimseler ulaşabilir. Dininin irşadıyla nurlanan müslüman kadın yakın akrabalarıyla güzel muamelede bulunmaya gayret eden bu çeşit seviyeli kadınlardandır. O, Peygamberimizin şu hadisiyle amel etmektedir:

"Asıl sıla-i rahim yapan (akrabalık bağlarını gözeten) kimse, bundan dolayı karşılık bekleyen değil, bilâkis yakın akrabası onunla bağlarını kestiği halde bunu devam ettirendir." (Buhari).

İşte bu hasletler, akrabaları ve yakınlarıyla muamelede İslâm'ın müslüman erkek ve kadınlardan erişmelerini arzu ettiği yüksek bir ahlâkıdır. Bunun içindir ki müslümanlarda ve özellikle yakın akrabasıyla ilişkisini devam ettiren ama yakınlarından sadece ilgisizlik, nefret, sırt çevirme, uzaklaşma ve kötülük gören kimsenin gönlündeki yumuşak huyluluk, sabır, affetme ve hoşgörüyü takviye etmek üzere bu nebevi tavsiyeler yapılmıştır.

Yine Peygamberimiz'in bu güzel tavsiyeleri Allah'ın sıla-i rahim yapanla birlikte olduğunu, sıla-i rahime karşılık sıla-i rahim yapana mükafaat verilmeyeceğini bildirmektedir. Ayrıca akrabalık bağlarını kesen, bu ilişkileri yok sayan katı kalpli, sert tabiatlı kimselerin başına gelecek ceza için çok korkutucu bir tablo çizmektedir.

Bir adam Peygamberimiz'e (s.a.) gelmiş:

- Ya Rasûlallah!... Benim öyle yakınlarım var ki, ben onları ziyaret ediyorum, onlar benimle ilişkilerini kesiyorlar. Ben onlara iyilik ediyorum, onlar bana kötülük ediyorlar. Ben onlara yumuşak davranıyorum, onlar ise bana cahilce davranıyorlar, dedi. Efendimiz (s.a.) şöyle buyurdu:

- *"Eğer sen dediğin gibiysen, bu durumda sen onlara sıcak kül yediriyor gibisin. Sen böyle devam ettiğin müddetçe Allah tarafından senin bir yardımcın olacaktır."* (Müslim).

Şu "Rahim"in değerine bakın!... Mümin kulun terazisinde "sıla-i rahim" ne kadar da ağır gelmektedir. Yakın akraba bağlarını hiçe sayan erkek ve kadınlar ne mutsuz, ne katı yürekli insanlardır!.. Akrabasıyla irtibatını devam ettirenin, yakınlarının ayrılığına ve ilgisizliğine sabredenin sevabı ne kadar büyüktür!.. Nihayet Allah katından ona yardım edecek bir yardımcı göndererek ona destek olacaktır, yakınlarının eziyetlerine karşılık onun kalbini sabırla dolduracaktır. Ona bu övgüye değer ahlâkında devam etmek üzere sebat ihsan edecektir.

Yakın akrabalarıyla ilişkilerini kesenlerin karşılaşacağı günah ne kadar da şiddetlidir. Zira Peygamberimiz (s.a.), müslüman kadın ve erkek akrabalarıyla ilişkiyi devam ettirene karşı bu ilişkiyi kesenin cezasını kışın kül yiyenin karşılaştığı duruma benzetmiştir.

Bu itibarla samimi müslüman kadın her durumda akrabalık bağını gözeten, yakınları bu ilişkiyi kesseler de kendisi kesmeyen kimsedir. Bununla Rabbi'nin rızasını kazanmakta, bazı yakın akrabalardan zaman zaman karşılaştığı bilgisizlik, ahmaklık ve kötülüklerden kendini uzak tutmakta, insanlardan basit kimselerin meşgul oldukları ve insanın gönlüne kızgınlık veren basitliklerden uzaklaşmaktadır. O gayet iyi bilir ki kendisi ameli boşa çıkaran basitlik, cahillik ve ahmaklık seviyesine düşmekten, akrabalar arası ilişkilerin safiyyetini etkilemekten uzaktır.

Müslüman kadın Peygamberimiz'in (s.a.): *"Rahim (akrabalık bağı) arşa, asılıdır. Rahim der ki: Kim benimle ilişkisini devam ettirirse Allah da onunla irtibatını devam ettirir. Kim benimle bağlarını koparırsa Allah da onunla bağlarını koparır"* hadis-i şerifine kulak verirken bu basit seviyeye düşmesi mümkün değildir.

MÜSLÜMAN KADININ KOMŞULARINA KARŞI GÖREVLERİ

Komşularına Karşı İyi Davranır, Onlara Sevgi ile Yaklaşır

Dininin esaslarını kavrayan, dininin sağlam kulpuna sımsıkı sarılan şuurlu müslüman kadının güzel davranışlarından biri de komşularına iyi davranması, onlara iyilikte bulunması ve onlarla ilgilenmesidir.

İslâm'ın Komşuları Tavsiye Etmesi Esaslarına Uyar

Olgun müslüman kadın İslâm'ın komşuya iyi davranmayı ısrarla tavsiye ve buna teşvik eden yüce irşadını gayet iyi bilir. Öyle ki İslâm komşuya, insanlığın beşerî ilişkiler açısından sadece bu insanî, müsamahakâr ve iyiliksever dinde gördüğü çok önemli bir yer vermiştir.

Nitekim Allah'ın komşuya iyilik etmekle ilgili emri, Kur'an-ı Kerim'de gayet açık ve sıcak bir üslupla ifade edilmiştir.

> *"Allah'a ibadet edin, O'na hiçbir şeyi şirk koşmayın. Ana-babaya, akrabaya, yetimlere yoksullara, akraba olan komşuya, yakın komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolda kalanlara ve emriniz altında bulunan insanlara iyi davranın."* (İsra: 36).

"Akraba olan komşu" komşuluk ilişkisiyle birlikte din veya soy bağı bulunan kimsedir. "Yakın komşu" kişiyle din veya soy bağı bulunmayan

komşudur. "Yanımızdaki arkadaş" hayırlı bir işte birlikte bulunduğumuz arkadaşımızdır.

Bundan dolayı müslüman insana komşu olan herkesin aralarında soy bağı veya din birliği bulunmasa da komşuluk hakkı vardır. Bu ifadeden komşuya ne kadar değer verildiği ve müsamahakâr ve nurlu İslâm dinindeki komşuluk ilişkisinin ne kadar yüce bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır.

Nitekim Peygamberimiz'in (s.a.) komşuluk ilişkisi hakkındaki bu yuce İslâmî değerleri vurgulayan pek çok hadisleri vardır. Bu hadisler komşunun yakın akraba olmasına veya dinine bakmaksızın komşu hakkını gözetmeyi tavsiye etmektedir:

"Cebrail bana komşuyu o kadar tavsiye etti ki, neredeyse komşuyu komşusuna mirasçı kılacak zannettim." (Buhari, Müslim).

Bu mertebe İslâm dininin komşuya tanıdığı eşsiz yüksek bir mertebedir. Bunu Cebrail Rasûlullah'ın (s.a.) gönlüne yerleştirmiş ve pek çok defalar da kuvvetlendirmiştir. Nihayet Rasûlullah (s.a.) Cebrail'in komşu hakkındaki tavsiyelerinin komşuyu yakın akraba mertebesine çıkaracağını ve aynen onlar gibi mirasçı kılacağını zannetmiştir.

Cebrail'in tekrar tekrar komşuyu tavsiye etmesi sebebiyle Peygamberimiz (s.a.) komşulara iyi davranmayı teşvik etmekteydi. Hemen her münasebette bunu emrederdi.

Efendimiz (s.a.) Veda Haccı'ndaki o geniş manalı hutbesini okumak için ayağa kalktığında hutbesinde komşuyu da söz konusu etmiştir. Eğer biz, Peygamberimiz'in (s.a.) bu büyük toplulukta okuyacağı son hutbe olacağını hissettiği bu büyük hutbesinde müslümanlara özellikle söylemek istediği her şeyin özünü dile getirdiğini bilirsek, komşuya iyilik etmenin önemini daha iyi anlamış oluruz.

Nitekim değerli sahabi Ebu Ümame (r.a.) Peygamberimiz'in (s.a.) Veda Haccı Hutbesi'nde komşuya verdiği değeri farketmiş, o da Peygamberimiz'in (s.a.) komşuyu komşuya mirasçı kılacağını zannetmişti. Ebu Ümame bu durumu şöyle anlatıyor.

Rasûlullah'ı (s.a.) Veda Haccı'nda "Ced'a denilen devesinin üzerinde şöyle buyururken dinledim: *"Size komşuyu (komşu hakkını gözetmenizi) tavsiye ediyorum".* Bunu o kadar çok tekrarladı ki, ben komşuyu komşusuna mirasçı kılacak, dedim.[1]

Peygamberimiz (s.a.) salih amellere teşvik etme hususunda bazan sahabe-i kiramın duygularını coştururdu. O zaman nasihatine: "Kim Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsa şöyle şöyle yapsın..." diye başlardı. Kimi zaman bir iyiliği emretmek üzere, yahut güzel ahlâktan birini teşvik etmek üzere söylediği bu gayret verici ifadeyi tekrar tekrar zikrederdi. Efendimiz'in (s.a.) bu etkili üslubu kullandığı hadis-i şeriflerden biri de şudur:

> *"Kim Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsa komşusuna iyi muamelede bulunsun. Kim Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsa misafirine ikramda bulunsun. Kim Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsa ya hayır konuşsun yahut sussun."* (Buhari, Müslim).

Buhari'nin bir başka rivayetinde: *"Kim Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsa komşusuna eziyet etmesin."* ifadesi vardır.

Efendimiz (s.a.) bu hadis-i şerifin başında komşuya iyilik etmeyi tavsiye etmekte ve bu ihsanı Allah'a ve ahiret gününe imanın alametlerinden bir alamet, bu imanın güzel meyvelerinden olgun bir meyve olarak saymaktadır.

Kendisi İçin İstediğini Komşuları İçin de İster

Gönlü rabbanî hidayete açılan müslüman kadın ince kalplidir, hoşgörülüdür, yumuşak huyludur. Komşularını sever, komşularını rahatsız edecek veya onları kıracak ve onlara bir eziyet ve kötülük olabilecek her şeyden uzaktır, bu konularda hassas bir gönüle sahiptir. Kendisi için iyilik arzu ettiği gibi onlar için de iyilik arzu eder. Onların sevinçleriyle sevinir, üzüntüleriyle üzülür. Bu konuda Peygamberimiz'in (s.a.) şu hadisini hareket noktası olarak kabul eder:

---

1 Taberani "ceyyid" bir isnadla rivayet etmiştir

"Sizden biriniz kendisi için istediği şeyi (din) kardeşi için istemedikçe gerçek mümin olamaz." (Buhari, Müslim).

Müslim'in Enes'den (r.a.) rivayet ettiği hadis-i şerifte Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyuruyor: *"Varlığım elinde olan Allah'a yemin ederim ki bir kul kendisi için arzu ettiği bir şeyi komşusu için -yahut kardeşi için dedi- arzu etmedikçe gerçek mümin olamaz."*

Şuurlu müslüman kadın, fakir komşularını zaman zaman iyilik, hediye ve bağışla ziyaret edip yoklamayı ihmal etmez. Elbette yemek, et ve kızartma kokuları evden etrafa yayıldığı zaman, onların da bu yemeğe karşı arzuları olacaktır. Ancak komşuları fakir olup bunun gibi yemek pişirmeye imkânları olmayabilir. Bu durumda müslüman kadın bu yemekten onlara götürür. Böylece Peygamberimiz'in (s.a.) Ebu Zer hadisinde teşvik ettiği sosyal yardımlaşmayı bizzat yaşamış olur:

"Ey Ebu Zer!... Bir çorba pişirdiğinde suyunu çok koy. Sonra da komşularını gözet." (Müslim).

Bir başka rivayette: *"Çorba pişirdiğinde suyunu çok koy. Sonra komşularından ailesi fakir olanlara bak. Onlara da bu çorbadan güzellikle ver."* (Müslim).

İslâm'ın vicdanını hassaslaştırdığı müslüman kadın, komşularını ihtiyaç, sıkıntı ve mahrumiyet içinde görmeye dayanamaz, onlara güzellikle el uzatmadan duramaz. Özellikle kendisi imkân ve varlık sahibi, zengin bir kimse ise, Allah'ın kendisine nimet olarak verdiği geçim rahatlığı ve bolluk içinde ise, komşularına ikram, hediye ve yardım olarak bir şeyler takdim eder.

Zira O Allah Rasûlü'nün şu hadis-i şerifini işitmiştir: *"Yanıbaşında komşusu açken, bunu bildiği halde tok yatan kimse bana iman etmemiştir."*[2]

"Komşusu aç iken tok olan gerçek mümin değildir."[3]

2 Taberani ve Bezzar hasen bir senedle rivayet etmiştir.

3 Taberani ve Ebu Ya'la rivayet etmiştir.

Gücü Yettiği Kadar Komşularına İyilikte Bulunur

Dininin emirlerini kavrayan müslüman kadın komşusuna yapacağı hiçbir iyiliği küçümsemez ve azımsamaz. Az da olsa komşusuna elinden geldiği kadar iyjlikte bulunur. Onun utancı, yahut çok verme arzusu elinde bulunan az bir şeyi, bu komşum için uygun layık değildir, düşüncesiyle komşusuna takdim etmesini engellemez; komşusuna layık fazla bir şey vermeyi bekleyip de komşusunu bu az iyilikten de yoksun bırakmaz. Gelmesi ümit edilen çok şeyi beklerken şu anda elde bulunan hayırdan kendisini ve komşusunu mahrum etmez. Belki çok mal gelmeyebilir ve hayır işleme fırsatı da bulamayabilir, diye düşünür.

İşte Peygamberimiz'in (s.a.) özellikle kadınları uyardığı konu budur:

"Ey Müslüman Kadınlar! Hiçbir komşu komşusuna vereceği şeyi bir koyun tırnağı bile olsa küçümsemesin." (Buhari, Müslim).

Burada "koyun tırnağı" ifadesi verilecek az bir şeyden kinayedir. Yani hiçbir komşu komşusuna yapacağı az bir iyiliği koyun tırnağı bile olsa küçümsemesin. Bu hiç vermemekten daha hayırlıdır. Cenab-ı Hak: *"Kim zerre ağırlığınca bir amel işlerse onu görecektir."* (Zilzal: 7) buyurmakta. Peygamberimiz de (s.a.): *"Bir yarım hurma ile de olsa Cehennem ateşinden sakının."* buyurmaktadır. (Buhari).

Her ne kadar bu hadisin üslubu genelleme ifade ediyorsa da aynı zamanda iyiliksever komşunun kendi yaptığı iyiliği küçümsemesini yasaklama manası da anlaşılabilir.

Bu durumda hadisin manası şudur: Hiçbir komşu komşusunun kendisine yaptığı iyiliği küçümsemesin. Bilâkis bu sebeple komşusuna teşekkür etmelidir. Bu teşekkürle komşular arasında sıcaklık yaygınlaşır, sevgi gelişir, karşılıklı yardımlaşma ve merhamet duygusu artar. Bunun yanında insanın iyiliğe karşı teşekkür etmesi Peygamberimiz'in (s.a.) şu hadisinde vurguladığı ve teşvik ettiği asil bir İslâm ahlâkıdır:

"İnsanlara şükretmeyen Allah'a şükretmez."[4]

4 Buhari, *el-Edebü'l-Müfred.*

İslâm komşular arasında karşılıklı sevgi, merhamet ve şefkatin yayılmasını istemektedir. Bu karşılıklı sevgi, merhamet ve şefkati gerçekleştirme yolları çoktur. Bunlardan biri de "hediyeleşme"dir. Bu sebeple Rasûlullah (s.a.) özellikle kadının komşusuna verdiği hediyeyi yahut komşusundan aldığı hediyeyi, küçük ve basit olsa bile küçümsemesini yasaklamıştır.

Zira bu gibi durum ve münasebetlerde kadının hassasiyeti vardır. Belki de komşusunun gönlüne yahut komşusu hakkındaki duygularına etkili olabilir. İslâm hediyede önemli olanın hediyenin gerisinde gizli olan değerli insanî duygular olduğuna, yoksa hediyenin maddi kıymetinin önemli olmadığına, müslüman kadının dikkatini çekmektedir. Şuurlu müslüman kadın bu insanî manadan gafil olmamalı ve komşusuna sunduğu yahut komşusunun kendisine sunduğu hediyeyi küçümsememelidir. Zira İslâm'ın nazarında manevi değerler maddi değerlerden önce gelir.

Komşularına Müslüman Olmasalar Bile İyilikte Bulunur

Müslüman kadının komşularına iyilikte bulunma dairesi geniş olup sadece akraba olan yahut müslüman olan komşularına has değildir. Müslümanlara karşı kendilerinden bir eziyet ve saldırı görülmediği müddetçe, hangi din ve milletten olursa olsun, bütün insanlara iyilikte bulunmayı ve hoşgörülü olmayı emreden İslâm'ın yüce esaslarına uyarak müslüman kadın, gayri müslim komşularına da iyilikte bulunur:

"Allah din hususunda sizinle savaşmayan ve sizi yurdundan çıkarmayan kimselere iyilik yapmanızı ve onlara adil davranmanızı yasaklamaz. Şüphesiz Allah adaletli davrananları sever." (Mümtehine:?).

Bu geniş insanlık anlayışından hareket ederek değerli sahabi Abdullah b. Amr kendisi için bir koyun kesilince kölesine:

- Bundan Yahudi komşumuza hediye ettin mi? diye sormuş ve şöyle demiştir: Çünkü ben Peygamberimiz'in (s.a.) şöyle buyurduğunu işittim: *"Cibril bana komşuyu (komşuya iyilikte bulunmayı) o kadar*

tavsiye etti ki, neredeyse komşuyu komşuya mirasçı kılacağını sanmıştım." (Buhari, Müslim).

Dikkat buyurun!.. İslâm'ın insanlara rahmeti ne kadar geniştir!.. Onun güvenli ve geniş gölgesinde, onun himayesinde yaşayan bir millete İslâm ne kadar yumuşak davranmaktadır!..

Tarih şahittir ki, Kitap Ehli olan insanlar İslâm topraklarında müslümanlara komşu olarak hep güven içinde, canlarından, ırzlarından, mallarından ve inançlarından emin olarak huzur içinde yaşamışlardır. İyi komşuluk, hoş muamele ve inanç hürriyetinden yararlanmışlardır. Nitekim kiliseleri eski çağlardan bu yana müslüman köylerinde, dağların eteklerinde varlıklarını hâlâ devam ettirmektedir. Çevrelerindeki binlerce müslüman, Kitab Ehli komşularına gözetim, himaye, iyilik, adalet ve güzel komşuluk münasebetleriyle sıcak ilgi göstermişlerdir.

Komşularına Yakınlık Sırasına Göre İyilikte Bulunur

Dinin esaslarını kavrayan müslüman kadın, komşulara iyilik hususunda İslâm'ın koyduğu son derece hassas ve dakik sistemin farkındadır. Zira İslâm iyiliğin önce en yakına sonra diğer yakınlara yapılmasını tavsiye etmiş, burada evleri birbirine bitişik iki komşu arasındaki kuvvetli ilişkiyi ve genellikle aralarında meydana gelebilecek ama mutlaka dikkate alınması gereken hassasiyeti gözetmiş ve burada alışma, sevgi ve kaynaşmanın devam etmesini istemiştir.

Hz. Aişe'den (r.a.) rivayet ediliyor. Diyor ki:

- Ya Rasûlallah!.. Benim iki komşum var, bunlardan hangisine hediye vereyim? dedim. Peygamberimiz (s.a.):

- Kapısı sana daha yakın olana, buyurdu: (Buhari).

Ancak komşulara iyilik hususunda yapılan bu sıralama müslüman kadının uzak komşulara önem vermemesi ve onlara iyilikte bulunmaktan yüzçevirmesi anlamına gelmez. Onun evinin bulunduğu çevredeki bütün iyi ve dürüst komşular komşuluk sorumluluğuna ve zimmetine

dahildir. Hepsinin onun üzerinde komşuluk hakları vardır. Yakın komşuya öncelik verilmesi hakkındaki az önce belirtilen bu tasnif sadece bu görevi düzenleme için yapılan bir tasniftir. Burada Peygamberimiz (s.a.) birbirine yakın komşular arasında gayet tabii olarak meydana gelen ilişki, görüşme, karşılıklı muamele, sıcaklık ve sevgi dolayısıyla yakın komşuların psikolojisini dikkate almıştır.

Dinine Sadık Müslüman Kadın En Hayırlı Komşudur

Dinin hidayetiyle nurlanan sadık ve samimi müslüman kadının toplumda en hayırlı komşu olması hiç de garip bir olay değildir. Zira komşulara iyilikte bulunmak, komşusuna daha çok iyilikte bulunan komşuyu Allah katında komşuların en hayırlısı sayan nurlu İslâm ahlâkı ve İslâm'ın güzel hasletleriyle yetişmiş müslüman kadının vicdanına yerleşmiş olan derin ve asil bir İslâmî davranıştır.

"Allah katında arkadaşların en hayırlısı, arkadaşlarına karşı en hayırlı olanıdır. Allah katında komşuların en hayırlısı komşularına karşı en hayırlı olanıdır."[5]

Peygamberimiz'in (s.a.) uygulaması göstermiştir ki iyi komşu komşusu için göz nuru, mutluluk, güven ve huzur olması sebebiyle hayatta müslüman insanın saadetinin temel taşlarından biridir:

"Dünyada müslüman kişinin saadetine vesile olan şey; iyi bir komşu, geniş bir ev ve rahat bir binektir."[6]

Selef-i salihin iyi komşunun değerini takdir ederler ve iyi komşuyu değeri mal ile takdir edilemeyecek nimetlerden, dünya hayatının hiçbir şeyin kendisine denk sayılamayacağı ganimetlerden sayarlardı.

Nitekim tarihin naklettiği bir olay buna şahittir. Said b. As'ın komşusu evini satarken 100.000 dirhem istedi. Sonra da evi satın alacak adama:

---

5 Bu hadisi Tirmizi sahih isnadla rivayet etmiştir.

6 Bu hadisi İmam Ahmed ve Hakim sahih bir senedle rivayet etmişlerdir.

- Bu evin fiatıdır. Peki Said'in komşuluğunu kaça satın alacaksın? dedi, Said de bu durumu öğrenince komşusuna bu meblağı gönderdi ve komşusunun evinde kalmasını sağladı.

İşte bu salih ve iyi komşunun aydınlık ve ışık saçan bembayaz sayfasıdır. Peki ya kötü komşunun sayfası nasıldır?

Kötü Komşu ve Simsiyah Sayfası

Sahih hadisler kötü komşunun sayfasının simsiyah, kapkaranlık, ve son derece çirkin bir sayfa olduğunu vurgulamaktadır. Takva sahibi ve ince duygulu müslüman kadının gönlü korkuyla titremeden kötü komşuyla devamlı birlikte olamaz; komşudan rahatsızlık, kızgınlık, hoşlanmama ve nefret duymaz ama onun hayatının sonucundan ürperir, gönlü korku ile dolar.

Kötü Komşu İman Nimetinden Mahrumdur

Kötü komşunun, insan hayatının en değerli ve en büyük nimeti olan "iman" nimetinden mahrum olması ona bir azap ve uğursuzluk olarak yeter. Peygamberimiz, komşularına kötülüğü alışkanlık haline getirip nihayet kötü komşulardan sayılan her insanın bu nimetten mahrum olacağını kesin bir üslupla vurgulamıştır: Böyle bir kimseden imanının sıyrılıp gideceğini Allah'a, üç defa yemin ederek beyan etmiştir.

"Allah'a yemin ederim ki iman etmiş olamaz. Allah'a yemin ederim ki iman etmiş olamaz. Allah'a yemin ederim ki iman etmiş olamaz.

- Ya Rasûlullah! Kim iman etmiş olamaz? denildi. Buyurdu:

- *Komşusu kendisinin kötülüklerinden emin olamayan kimse.* (Buhari, Müslim).

Müslim'in bir rivayeti de şöyledir: *"Komşusu kendisinin kötülüklerinden emin olmayan kimse Cennet'e giremez."*

Ne büyük bir suç!.. İnsanın bulaştığı ne büyük bir günah!.. Zira komşusuna kötülük etmekte, iman nimetinden sıyrılmakta ve Cennet'e girmekten mahrum olmaktadır.

Kalbi Allah korkusuyla dolu sadık müslüman kadın bütün bu hadislerin ve bunların zihne yerleştirdiği kesin hükümlerin ve kötü komşuyu çevreleyen kapkaranlık gölgelerin gönlündeki etkileriyle dopdoludur. Bundan dolayı şartlar ve durumlar ne olursa olsun komşusuna kötülük etmeyi aklından bile geçirmez.

Çünkü komşulara kötülük etmek, onlarla bir hile, tuzak, kin ve çarpışma durumuna düşmek küçük günahlardan ve basit hatalardan değil, bilâkis imanı alıp götüren ve sahibinin ahiretteki akıbetini tehdit eden büyük günahlardandır. İmanı kaybetmek, ahireti zayi etmekten daha büyük bir musibet var mıdır?

Kötü Komşunun Amelleri Boşa Gider

Kötü komşu -daha önce geçen hadis-i şerifte olduğu gibi- imanı kaybedince bütün amelleri boşa giden bir kadın olur. O günden sonra komşularına eziyette ısrar ettiği müddetçe yapacağı hiçbir itaatin ona faydası olmayacak, onun hiçbir salih ameli Allah'a yükselmeyecektir.

Çünkü salih ameller aslında Allah'a iman esasında düğümlenir. Allah'a iman da dilin boş yere söylediği uçup giden bir kelime değildir. Bu, Allah'ın kullarından istediği emrin hassas bir şekilde tatbik edilmesidir.

Kötü komşu bu yolda komşularına eziyet etmekte devam ettiği müddetçe ondan sonra Allah'ın onun ameli ne kadar çok olursa olsun amel-i salih olarak kabul edeceğini beklememelidir.

Bilakis Allah isterse bu amellerini yaparken o kimse günlerin beyazlığını, gecelerin siyahlığını tüketmiş bile olsa öyle bir kimsenin amelini yok etmekte ve onun izini bile bırakmamaktadır.

Peygamberimiz'e (s.a.):

- Ya Rasûlallah! Falan kadın geceleyin nafile namaz kılar, gündüzleyin nafile oruç tutar. Hayır işler ve sadaka verir ama komşularını diliyle rahatsız eder, denildi. Peygamberimiz:

- *O kadında hayır yoktur. O cehennemliktir*, buyurdu.

Yine ashab-ı kiram:

- Falan kadın da sadece farz namazlarını kılar sadaka olarak lor verir ama hiç kimseyi incitmez, dediler. Rasûlullah (s.a.):

- O cennetliktir, buyurdu.[7]

Peygamberimiz (s.a.) kötü komşuyu şu hadisinde belirttiği kısır, verimsiz kişiler arasında saymaktadır:

"Üç kişi vardır ki kısırdır, verimsizdir. Biri kendisine ikramda bulunduğunda takdir ve teşekkür etmeyen, hata işlediğinde de affetmeyen devlet başkanı. Diğeri bir iyilik gördüğü zaman bunu gizleyen, bir kötülük gördüğü zaman bunu yayan kötü komşu. Bir üçüncüsü görüştüğün zaman sana eziyette bulunan ve kendisinden uzak kaldığın zaman da sana ihanette bulunan hanım."[8]

Bu konuda vasıl olan pek çok pek çok hadisi şerif samimi ve temiz kalpli müslüman kadının gönlünün rahatsız olacağı kötü komşunun çirkin konumunu bizlere bu şekilde tasvir etmektedir. Bu sebepten komşuya kötülük etme günahına düşmekten, sakınmalı, dikkatli davranmalıdır. Kendisi bir gün kötü bir komşu seviyesine düşmekten, kendisi ile komşuları arasında herhangi bir husumet kıvılcımı çıkarmaktan, yahut kendisiyle komşuları arasında düşmanlık meydana getirmekten, kıskançlık doğmasından veya ona bir tuzak kurmaktan uzak çok uzaktır.

Çünkü ne zaman komşularla aralarında kızgınlık, geçimsizlik ve komşular arası çekişme kıvılcımlan uçuşursa derhal Peygamberimiz'in (s.a.) komşulara herhangi bir husumet veya bir hile ile eziyet vermeyi tasarlamayı yasaklayan uyarısı kulaklarında çınlar ve aklından hiç çıkmaz:

"Kıyamet gününde birbiriyle davası görülecek ilk iki kişi iki komşudur."[9]

---

7 Buhari, *el-Edebü'l-Müfred.*

8 Bu hadisi Taberani rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir ravilerdir.

9 Bu hadisi İmam Ahmed ve Taberani ceyyid derecesindeki bir senedle rivayetle rivayet etmiştir.

Komşularına İyilikte Kusur Etmez

Takva sahibi müslüman kadın komşularına eziyet etmemekle yetinmez; bilâkis fırsat buldukça komşularına iyilikte bulunmaya koşar. Komşularına iyilik, hayır ve güzellik kapılarına ardına kadar açar. Peygamberimiz'in (s.a.) ayıplayıcı, nankör ve pek az hayır işleyen kötü komşu hakkındaki şu hadis-i şerifinin belirttiği kimsenin durumuna düşer korkusuyla ne zaman komşuları gözetmek, onlara değer vermek ve iyilikte bulunmak gerekli ise komşuların hakkında ihmalkâr davranmaktan sakınır: Efendimiz (s.a.) buyuruyorlar ki:

"Nice komşular vardır ki, kıyamet gününde komşusunun peşinden ayrılmaz ve Ya Rabbi! Şu komşum kapısını yüzüme kapadı ve bana iyilikte bulunmadı, der."[10]

Bu ne kötü bir akibettir!.. Komşusuna iyilik yapmakta cimrilik yapan pinti komşu ne kadar zarardadır! Bütün insanların alemlerin Rabbinin huzurunda durduğu o günde ümitsiz kalması ne acıdır!..

İslâm'ın nazarında müslüman erkekler ve müslüman kadınlar birbiriyle kenetlenmiş büyük bir binanın ayrılmaz parçasıdırlar. Bu binanın tuğlaları bu ümmetin çocuklarıdır. Dolayısıyla her tuğla sağlam ve tutarlı, diğer tuğlalarla sıkı bir irtibat halinde olmalıdır. Böylece bina sağlam kuvvetli ve dimdik ayakta durur. Aksi takdirde bina yıkılıp yok olmaya mahkum olur.

Bu itibarla İslâm, binasının tuğlalarım aralarındaki bağlılığı, dayanışma ve dayanıklığı koruyan sağlam bir. manevi gıda bağıyla kuşatmıştır. Ancak bu şekilde İslâm binası meydana gelen olaylarla sarsılmayan ve fırtınalardan yapısı etkilenmeyen güçlü bir bina olarak ayakta kalır.

Müslüman erkek ve kadınların birbirlerine bağlılıkları, yardımlaşmaları ve dayanışmaları hakkındaki şu hadis-i şerifteki temsil ne eşsiz bir temsildir:

---

10 Buhari, *el-Edebü'l-Müfred.*

"Mümin, mümin kardeşi için (tuğlaları) birbirine destek olan perçinlenmiş bir bina gibidir." (Buhari).

Yine şu hadis-i şerife bakın:

"Karşılıklı sevgi, merhamet ve şefkatte müminlerin durumu tıpkı tek bir vücut gibidir. Vücut organlarından biri rahatsız olsa vücudun diğer azaları da aynı şekilde uykusuzluk ve hareret duyar." (Buhari).

Ümmetinin fertlerinin birbiriyle bu kadar hayret verici bir tarzda kaynaşmasına gayret eden bir dinin, komşunun komşusuyla ilişkisini takviye etmesi ve bu ilişkiyi sevgi, iyilik, karşılıklı yardımlaşma ve güzel muamele gibi değişmez ve kuvvetli bir temel üzerine kurduğu gayet açıktır.

Komşularının Kusur ve Eziyetlerine Sabreder

Hiç şüphesiz dininin irşadıyla aydınlanan müslüman kadın komşularının eziyetlerine karşı sabırlıdır. Onların kötülüklerine aynı şekilde karşılık vermez. Komşularında basit bir hata görünce öfkelenerek hücum etmez. Komşularının yanlışlarını, kusurlarını ve hatalarını tek tek tespit edip yüzlerine vurmaz. Bu hoşgörülü şerefli tavrının Allah katında asla zayi olmayacağına bilâkis ona Allah sevgisini ve rızasını kazandıracağına güvenerek sabrının, affedici oluşunun ve hoşgörülü davranmasının mükafatını yalnız Allah'tan bekliyen müslüman kadının gönlü af ve hoşgörü yolunu tutar.

Ebu Zerr'in Mutarrif b. Abdillah ile karşılaştığı zaman rivayet ettiği hadis bu gerçeğin şahididir.

Mutarrif Ebu Zerr'e şöyle demişti:

- Ey Ebu Zer!.. Senin (rivayet eliğin) hadisin bana ulaşmıştı. Ben seninle karşılaşmayı candan arzu ediyordum. Ebu Zer:

- Yüce Allah için söylüyorum. İşte benimle karşılaştın, dedi. Mutarrif:

- Rasûlullah'ın (s.a.) sana ifade ettiği: "Şüphesiz ki Allah üç kişiyi sever, üç kimseye de buğzeder." hadisini soracaktım, dedi. Ebu Zer:

- Ben neden Rasûlullah (s.a.) adına yalan söyliyeyim? (Onun hakkında şüphen mi var), yalan söyleyecekmişim! dedi. Mutarrif:

- Allah'ın kendilerini sevdiği bu üç kişi kimdir? diye sordu. Ebu Zer şu cevabı verdi:

- Birincisi: Allah yolunda sebat ederek ve sevabını yalnız Allah'tan bekleyerek gazada bulunan, çarpışmaya devam eden ve nihayet "şehid" olan kişidir. Siz bunu elinizdeki Allah'ın kitabında bulabilirsiniz: dedi ve şu ayeti okudu: *"Şüphesiz ki Allah kendi yolunda kenetlenmiş bir bina gibi (dimdik) saf bağlayarak savaşanları sever".* (Saf: 4).

Mutarrif:

- Ya diğeri? diye sordu. Ebu Zer:

- İkincisi: Kendisine eziyette bulunan kötü komşusunun eziyetine sabreden ve nihayet Allah'ın hayatında iken veya ölümle kendisini bu komşudan kurtardığı kimse.[11]

İslâm'ın nefsini terbiye ettiği, duygularını hassaslaştırdığı müslüman kadının güzel hasletlerinden biri de komşularının eziyetlerine elinden geldiği kadar sabretmek, onların eziyetlerini en güzel şekilde uzaklaştırmaktır.

Müslüman kadın sabrı ve bu olgun tavrıyla komşularına güzel komşuluk muamelesi hususunda örnek olur. Komşularının gönüllerinde tortulaşan kötülük köklerini, kin ve düşmanlığı kaldırır.

Bütün bunların üstünde: *"Kim Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsa komşusuna eziyette bulunmasın."* (Buhari) buyuran Peygamberimiz'in (s.a.) irşadını hayatında canlandırır.

Çocuklarından biri komşularının çocuğuyla çekiştiği zaman itidal ve dengeli ölçülerini kaybeden hanımlar bu uyarılara dikkat edip kulak versinler. Bu gibi hanımlar gözlerini kapatıp, komşu hanımlara karşı komşuluk bağını yok sayarak sevgi, merhamet ve yakınlaşma bağlarını

11 Bu hadisi İmam Ahmed ve Taberani sahih senedle rivayet etmiştir.

kızgınlıkla keserler ve basit ifadeler, kırıcı sözler ve yaralayıcı küfürler sarfederler. Bu gibi hanımlar bu halleriyle komşularına muamele etmek hususunda İslâm'ın tavsiyelerine aykırı davranmaktadırlar. Kendilerine "kötü komşu" olmayı uygun görmektedirler.

Sabır, yumuşak huyluluk, acele karar vermeme, olgunluk ve güzel muamele etmek vasıflarıyla süslenen, komşularının kötülüklerine aynı şekilde karşılık vermeyen edebli, terbiyeli hanımların da gözleri aydın olur. Onlar gerçekten, Allah'ın, olgun ve hikmetli tavırlarından razı olduğu saliha komşudur.

MÜSLÜMAN KADININ ARKADAŞLARINA KARŞI GÖREVLERİ

Onları Allah İçin Sever ve Allah İçin Kardeşlik Yapar

Samimi bir müslüman kadının, kardeşleri ve arkadaşlarıyla olan ilişkisi diğer kadınların sosyal ilişkilerinden farklı olacaktır. Müslüman kadın, ilişkilerini Allah için kardeşlik esası üzerine bina eder. Allah için kardeş olma esası ise, erkek ya da kadın iki insanı birbirine bağlayabilecek en yüce bağdır. Şüphesiz bu, Allah Tealâ'nın şu ayetle bütün müslümanlar arasında tesis ettiği "iman" rabıtasıdır: *"Ancak müminler kardeştirler."* (el-Hücurat, 10).

Evet kalpleri birbirine bağlayan en sağlam rabıta, en kuvvetli gönül bağı, kalbî ve ruhî iletişimin en yüksek derecesi iman kardeşliğidir.

Sağlam, daimi, güvenilir bir ilişki içerisinde birbirlerini Allah için seven insanları görmemiz garipsenecek bir hadise değildir. Şüphesiz Allah için sevmek, insan hayatının en ulvî ve en temiz, lekesiz sevgisidir. Çünkü böyle bir sevgi, her türlü menfaat ve dünyevî gayeden uzak, her türlü şaibeden arınmış bir sevgidir. Bu sevgi, şeffaflığını, berraklığını ve yüceliğini vahyin ışığından ve nübüvvet pınarından almaktadır. İşte bu, sayesinde müslüman erkek ve kadınların imanın tadını buldukları tertemiz bir sevgidir.

"Üç şey vardır ki, kim bunlara sahip olursa o, imanın tadını bulmuştur: Allah ve Rasûlü'nün herşeyden daha sevgili olması, sevdiğini sadece Allah için sevmesi ve Allah, kendisini küfür bataklığından kurtardıktan sonra küfre dönmeyi, ateşe atılmak gibi kerih görmesi." (Buhari, Müslim).

Birbirlerini Allah İçin Seven Kadınların Mertebesi

Birbirlerini Allah için sevenlerin şanını yücelten pek çok sahih rivayetler gelmiştir. Bu rivayetler, onların yüksek mertebelerini, yüce makamlarını ve insanların Rabbu'l-Alemin'in huzurunda haşredilecekleri gün Allah Tealâ'nın onlara bahşedeceği ulvî şerefi tasvir etmektedir.

Birbirlerini Allah için seven kimselere şeref, izzet ve ikram olarak Allah Tealâ'nın kıyamet günü vereceği şu müjde yeter:

"Celalim için birbirlerini sevenler nerede? Benim gölgemden başka hiçbir gölgenin bulunmadığı bugün onları hususi gölgemde barındıracağım."

Ne büyük şeref! Ne büyük nimet! Ne büyük bir ikram!

İşte bütün bu müjdelere, büyük korku ve sıkıntıların olacağı kıyamet günü, sadece birbirlerini Allah için sevenler nail olacaklardır.

İnsanın diğer kardeşine karşı beslediği ve sadece Allah rızası gözetilen bu tertemiz, saf ve halis sevgiye sahip olmak cidden ulaşılması zor bir mertebedir.

Bu mertebeye de ancak gönülleri arınmış, ruhları temizlenmiş, dünya ve dünyadaki her şey gözlerinde basitleşmiş ve dolayısıyla maddi hayatın çekiciliğinden, şehvetlerinden, zevklerinden uzaklaşmış ve Allah'ın nezdinde devamlı nimeti ve bundan da daha büyük olan ilahi rızayı tercih etmiş olan kimseler ulaşabilirler.

Aslında Allah Tealâ'nın insanlar içerisinden özellikle bu zümreye en yüksek mertebeleri vaadetmesi ve onların şan ve şereflerine yakışır

nimet ve makamlarla hoşnut edilmesinde şaşılacak bir durum yoktur. Zira, yalnızca Allah'ın rızasını gözeterek, bir insanın kalbinin diğer bir insan için çarpmasını sağlayan bu saf, berrak ve tertemiz sevgiye ulaşmak mümkün olabilir. Bu ise, ancak nefis ve ruhlarını temizleyen, Allah'ın rızasını ve vadettiği nimetleri dünya ve içerisindeki her şeye tercih edebilenlerin işidir. Bunu Muaz'ın (r.a.) Rasûlullah'tan (s.a.) rivayet ettiği şu hadisi şerifte görmemiz mümkündür: *"Rasûlullah'ın şöyle buyurduklarını işittim: Allah Tealâ buyuruyor ki: Celalim için birbirlerini sevenlere nurdan minberler verilecektir. Peygamberler ve şehidler de onlara imreneceklerdir."*[1]

Şüphe yok ki, ilahî ikrama mazhar olmuş bu insanların birbirlerini Allah için sevmelerinden daha büyük ve daha yüce bir makam ve ihsan düşünülemez. Çünkü onlar kardeşlerine öyle bir sevgiyle bağlıdırlar ki, onsuz beşeriyetin bütün hayat damarları parça parça olur. Ama o oldu mu da, dünya ve ahiretin bütün nimetleri gözler önüne serilir.

Ebu Hureyre'nin rivayet ettiği bir hadis-i şerifte bu, çok güzel anlatılmaktadır: "Bir adam başka bir köyde oturan bir kardeşini ziyaret etmek üzere yola koyulur. Allah Tealâ, onun yolu üzerine iki melek gönderir. Adam oraya gelince melekler sorarlar:

- "Nereye gidiyorsun?" Adam:

- "Şu köyde oturan bir kardeşimi ziyaret etmeye gidiyorum." der. Melekler:

- "Ona bir ihtiyacın ya da bir menfaatin olduğu için mi gidiyorsun?" diye sorarlar. Adam:

- "Hayır", der. "Fakat onu Allah için seviyorum." Bunun üzerine melekler:

- Biz, Allah'ın sana gönderdiği elçileriyiz. Sen o adamı nasıl seviyorsan Allah da seni öyle sevmektedir", derler. (Müslim).

1 Timizi rivayet etmiş, hadis hasen sahihtir, demiştir.

Bu sevgi ne mübarek bir sevgidir!.

Onu Allah'ın rızasına ve sevgisine nail olabileceği bir dereceye çıkartan bir sevgi! Şüphesiz Hz. Peygamber, sevginin toplumunun güçlendirilmesi, yüceltilmesi ve mutluluğu üzerindeki büyük etkisinin farkındaydı. Bundan dolayı yakaladığı en küçük bir fırsatı, müslümanları birbirlerini sevme, sayma ve birbirlerine yaklaşmaları yönünde teşvik ederek değerlendirirdi. Müslümanların sevgilerini de birbirlerine ilan etmelerini emrederdi. Böylelikle gönül kapıları açılır ve içlerindeki sevgi, saygı ve dostluk her tarafa yayılma imkânı bulurdu.

Hz. Enes'in rivayet ettiğine göre bir adam Rasûlullah'ın yanında oturuyordu. Başka bir adam Peygamberimiz'in önünden geçerken yanındaki zat "Ya Rasûlallah! Ben bu adamı seviyorum" dedi. Rasûlullah (s.a.): "Bunu ona söyledin mi?" diye sordu. Adam "Hayır" deyince Rasûlullah "Git, söyle" buyurdu. Bunun üzerine adam gitti, ona yetişti ve "Seni Allah için seviyorum" dedi. Karşısındaki de; "Beni sana zatı için sevdiren Allah da seni sevsin" diye karşılık verdi."[2]

Tabi Hz. Peygamber kendisi için de aynı şeyi yapıyordu.

Böylelikle müslümanlara sevgi, kardeşlik ve safiyet, samimiyet toplumunun nasıl oluşturulacağını öğretiyordu. "Bir gün Muaz'ın elini tutmuştu. "Ya Muaz" dedi. "Allah'a yemin olsun ki, seni seviyorum, sana şunu tavsiye ederim: Ey Muaz! Her namazın arkasında şu duayı okumayı terketme:

Allahım! Seni zikretmek, sana şükretmek ve güzel ibadet etmek hususunda bana yardımcı ol."[3]

Muaz da bütün İslâm memleketlerindeki müslümanlar arasında bu tertemiz sevgi anlayışını yaymaya koyuldu ve onlara Rasûlullah'tan işittiklerini tebliğ etmeye başladı.

---

2 Ebu Davut rivayet etmiştir. Senedi sahihtir.

3 Ebu Davut ve Nesei sahih bir senedle rivayet etmiştir.

İmam Malik'in *Muvatta*'ında sahih bir isnadla rivayet ettiğine göre Ebu İdris el-Havlani şöyle demektedir: "Şam mescitine girdim. Orada dişleri pırıl pırıl olan bir genç gördüm. Onun kim olduğunu sordum. "O, Muaz b. Cebel'dir" dediler. Ertesi sabah erkenden mescide gittim. Fakat onun benden önce geldiğini ve namaz kılmakta olduğunu gördüm. Namazını bitirinceye dek onu bekledim. Namazını bitirince yanına gidip selâm verdim. Ona "Allah'a yemin ederim ki seni seviyorum" dedim. "Allah için mi" diye sordu. Ona "Allah için" dedim. Tekrar "Allah için mi?" diye sordu. Ben de "Allah için" dedim. Bunun üzerine o beni elbisemden yakalayıp yanına çekti. Ve şöyle dedi: "Müjdeler olsun. Çünkü ben Rasûlullah'ın şöyle buyurduklarını işittim: Allah Tealâ buyuruyor ki: Benim rızam için birbirlerini sevenler, benim rızam için oturup sohbet edenler, benim rızam için ziyaretleşenler, benim rızam için birbirlerine cömertçe ikramda bulunanlar şüphesiz benim sevgime nail olacaklardır."

Allah İçin Sevmenin Müslüman Erkek ve Kadınların Hayatındaki Etkisi

İslâm, toplumu sevgi, kardeşlik ve dayanışma esasları üzerine bina etmek için gelmiştir. Bunun için de toplumu oluşturan fertlerin kalplerine sevgi tohumlarının ekilmesi gerekiyordu. Bundan dolayı İslâm sevgiyi cennete girebilmek için gerekli olan imanın şartlarından biri olarak kabul etmiştir. Bu hususta İmam Müslim'in Ebu Hureyre'den rivayet ettiğine göre Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurmaktadır:

> *"Nefsimi kudret elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, iman etmedikçe cennete giremezsiniz; birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olamazsınız. Size, onu yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz bir şeyi söyleyeyim mi? Aranızda selamı yayın."* (Müslim).

İşte bu Hz. Peygamber'in (s.a.) insanların içinden kin ve öfke duygularını, gönüllerinden haset ve kötü rekabet düşüncelerini ancak ulvî ve saf bir sevginin yok edeceğini idrak eden gayet doğru ve isabetli

görüştür. Çünkü bu, müslümanların hayatını çepeçevre saran ve onu sevgi, saygı ve hoşgörüyle dolduran ve onları her türlü çirkinlik, kötülük, aldatmak, haset, intikam duygularından temizleyen bir sevgidir. Tabi buna ulaşmanın tek yolu da selamı yaymaktır. Çünkü selâm, kalplerin dostluğa, sevgi, saygı ve hoşgörüye açılan kapısıdır.

Bundan dolayı, Rasûlullah (s.a.) bu hususu defalarca tekrarlamış, bu tekrarlarla da kalplere sevgi tohumlarını ekmek ve sevgiye riayet etmeyi amaçlamıştı. Ancak böylelikle, İslâm'ın müslümanlar için sürekli arzuladığı ulvî ve saf bir sevginin meyve vermesi mümkün olabilirdi. İşte bu saf ve halis sevgi sayesinde Rasûlullah (s.a.) ilk İslâm toplumunu oluşturmuş, ashab da yüce İslâm binasının üzerinde durduğu bu binanın gayet sağlam temel taşlan olmuşlardır. İşte bu sahabe-i kiram millet ve cemiyetlerin yollarını aydınlatan, beşeriyetin kararmış semasında parıldayan yıldızlar olmuşlardır.

Bu tertemiz ve samimi sevgi sayesindedir ki, Hz. Peygamber, inanç kardeşliği ile birbirine bağlı en mükemmel ve numune bir toplum oluşturabilmiştir. Hakikaten Hz. Peygamber'in İslâm'ı yaymak ve İslâm sancağını her tarafa dikmek uğruna yaptığı bunca cihad ve bu yolda çektiği sıkıntılara olan dayanıklılığına tahammülü her türlü takdirin üstündedir. Tıpkı müslümanlar arasında oluşturduğu dayanışma, birlik ve beraberlik ruhu gibi... Bu ruhu Hz. Peygamber (s.a.) hadisleriyle en güzel şekilde ifade etmişlerdir:

"Mümin mümin kardeşi için birbirlerine destek veren bir binanın tuğlaları gibidir." (Müslim).

Yine şöyle buyuruyor:

"Birbirlerini sevmede, birbirlerine merhamet etmede birbirlerine şefkat beslemede müminlerin durumu bir vücut gibidir. Vücudun organlarından biri rahatsız olsa vücudun diğer azaları aynı şekilde uykusuzluk ve hareret duyar." (Müslim).

Müslüman kadın İslâm'ın ilk günlerinden ve tarih boyunca İslâm'ın bu muhteşem kalesini iman kardeşliği üzerine kurma davasına ortak olmuştur. Allah rızası için sevgiyi yaymak ve sevginin o güzel kokusunu İslâm toplumlarında yaygınlaştırmak suretiyle bu kutlu yapılanmaya katkıda bulunmaya aynı şekilde devam etmektedir. Bu itibarla o bütün gönlüyle kardeşleri ve arkadaşlarına yönelmektedir. Allah için kardeşlik bağlarını takviye etmekte ve bu sevginin bağlarını güçlendirmektedir.

Kardeşleriyle ve Dostlarıyla Bağlarını Koparmaz

Dininin hükümlerini kavrayan müslüman kadın şu gerçeği asla aklından çıkarmaz: Kardeşlik, karşılıklı sevgi ve merhameti teşvik eden İslâm aynı zamanda kardeşler arasında bağları koparma, birbirine sırt çevirme ve dargın durmayı yasaklamış, bazı basit yanlışların ve gelip geçici hataların Allah için birbirlerine sevgi besleyen sadık mümin hanımlar için ayrılığa sebep olmayacağını vurgulamıştır. Çünkü Allah rızası için sevgi bağı bu iki kişinin işleyeceği ilk günahla hemen kopacak kadar zayıf bir bağ olmayıp kuvvetli, güçlü ve sağlam bir bağdır.

Peygamberimiz'in (s.a.) şu hadis-i şerifi bunun delilidir: *"İkisinden birinin işlediği ilk günah sebebiyle birbirlerinden ayrılan iki kişi birbirlerini Allah rızası için sevmemiştir, demektir."*[4]

Kadın bazan beşeri zaafın gereği olan öfkeye kapılabilir, bu durumda iki kızkardeş birbirine kötü davranabilir ve bu aralarındaki kızgınlık ve dargınlık ilişkiyi kesmeye bile sebep olabilir.

Bu itibarla müslüman kadın gayet iyi bilmelidir ki, İslâm'ın tavsiyeleri beşeri nefsin tabiatini ve nefsin dargınlığı, hisler ve dalgalanmalara maruz olduğunu gözardı etmemelidir. Bunun içindir ki İslâm insan nefsinin kırgınlık duyabileceği, tepki gösterebileceği müddet için bir sınır koymuş ve bunu üç gün şeklinde takdir etmiştir. Birbirleriyle çekişen tarafların bu üç gün geçip de barışma, helalleşme ve kaynaş-

4 Buhari, *el-Edebü'l-Müfred.*

maya koşmamalarını haram kılmıştır. Bu konuda Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyurmaktadır:

"Bir müslümanın din kardeşiyle üç günden fazla küs ve dargın durması, yolda birbirleriyle karşılaşıp birinin bu tarafa diğerinin o tarafa dönmesi helal değildir. Bu ikisinden en hayırlı olan ilk selâm verendir." (Buhari, Müslim).

Gayet açıktır ki İslâm'ın dünyasında fert, aile ve toplum hayatını düzenleyen bu gibi hüküm ve yükümlülük koyucu delillerde "Müslüman" kelimesi hem kadın hem de erkeği içine almaktadır.

Bundan dolayı duygularını İslâm'ın şekillendirdiği, nefsini İslâm'ın hikmet dolu esaslarının terbiye ettiği müslüman kadın sebepler ne olursa olsun din kardeşlerinden biriyle olan bağlarını koparmaz. Bilâkis arayı ısıtmaya ve bacısına selâm vermeye koşar.

O gayet iyi bilir ki ikisinden en hayırlı olan daha önce selâm verendir. Muhatabı verdiği selamı alırsa ikisi de barışma sevabına ortak olurlar. Cevap vermezse ilk selâm veren müslüman kadın bağları koparma ve dargınlık günahından uzak kalır. Selama cevap vermeyi reddeden yalnız başına günahı yüklenir. İşte Ebu Hüreyre (r.a.) hadisiyle İslâm'ın irşad ve tavsiyede bulunduğu hususta budur:

"Bir kimsenin bir müminle üç günden fazla dargın durması helal değildir. Üç gün geçince onunla karşılaşsın ve selâm versin. Eğer arkadaşı onun verdiği selamı alırsa aynı ecre ortak olurlar. Eğer arkadaşı selamı alınazsa selâm veren dargınlık günahından uzak olur."[5]

Burada dargın kalma hadisi içinde geçen "er-racül" kelimesi "kişi" manasında olup hem kadın hem de erkekler için kullanılmaktadır.

İki kimsenin birbirleriyle ilgilerini ve bağlarını kesme süreleri ne kadar uzarsa günah da o kadar artar, hatalar da o oranda büyür. Birbirleriyle çekişme içinde olan birbirleriyle dargın iki taraf için yapılan tehdit de o nisbette şiddetli olur.

5 Buhari, *el-Edebü'l-Müfred*.

Efendimiz (s.a.) buyurdular ki: *"Kim kardeşini bir yıl tamamen terkederse, onunla bağını koparırsa onun kanını dökmüş gibi olur."*[6]

İslâm dininde dargınlık ve ilişkiyi kesme suçu ne kadar çirkindir!.. Bu, neredeyse helal olmayan kan dökmeye denk sayılmaktadır.

Bunun sebebi gönüllerin terbiye edilmesinde İslâm'ın metodunun sevgi, kardeşlik, yaklaşma ve sıcak ilgi üzerine kurulmuş olmasıdır. Bu itibarla İslâm müslüman erkek ve kadınların hayatlarından kin, kıskançlık ve birbirine sırt çevirme gibi kötü huyları kaldırmasını ister. Hayatlarının safiyetini iman kardeşliğine aykırı bu düşük hasletlerden bir şeyin bulandırmasına razı olmaz. Bunun için bu yeryüzünde insan var olduğundan bu yana insanlığın tanıdığı tek eşsiz ahlâk metodu bu konudaki İslâmî ölçüyü şöyle çizer.

"Birbirinizle alakayı kesmeyiniz. Birbirinize sırt çevirmeyiniz. Birbirinize buğzetmeyiniz. Birbirinizi kıskanmayınız. Allah'ın emrettiği şekilde kardeşler olunuz." (Müslim).

Yine şöyle buyuruyor: *"Suizandan sakınınız. Çünkü suizan en yalan sözdür. İnsanların kusurlarını araştırmayınız. Tecessüs etmeyin. Birbirinizle çekişmeyin. Birbirinizle hased etmeyin. Birbirinize buğzetmeyin. Birbirinize sırt çevirmeyin. Ey Allah'ın kulları, kardeş olun."* (Buhari, Müslim).

Yine şöyle buyuruluyor: *"Birbirinize hased etmeyin. Almak istemediğiniz bir mal için başkasını zarara sokmak gayesiyle pazarlığı kızıştırmayın. Birbirinize buğzetmeyin. Birbirinize sırt çevirmeyin. Bir kısmınız bir kısmınızın pazarlığı üzerine pazarlık yapmasın. Ey Allah'ın kulları!.. Kardeş olun. Müslüman, müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez, onu küçük düşürmez. Ona hakaret etmez. -Peygamberimiz (s.a.) göğsüne üç defa işaret ederek devam etti:- Takva işte buradadır. Bir kişi için şer olarak müslüman kardeşini hakir görmesi yeter. Müslümanın müslümana her şeyi: Kanı, malı ve ırzı haramdır."* (Müslim).

6 Buhari, *el-Edebü'l-Müfred*.

Müslüman kadın, duygularını İslâm'ın eğitime tabi tuttuğu kimsedir. Dolayısıyla o sevgi, safiyet, muhabbet kardeşlik, iyilikseverlik, acıma ve fedakarlık gibi bütün üstün ahlâkı ihtiva eden nebevi tavsiyeleri, bu konudaki delilleri çok iyi düşünür. Onun, gönlünde kin taşıması mümkün değildir. Onun, yakınlarıyla ilişkilerini kesmesi mümkün değildir. Kin üzerine yaşayan, akrabalık ilişkilerini kesmekte ısrar eden kadın; kalbinde hastalık bulunan, gönlünde bunalım olan, ahlâkında istikrarsızlık, aklında donukluk olan kadındır. Takva sahibi müslüman kadın bu düşük davranışlardan son derece uzaktır.

Bu itibarla erkek ve kadınlardan kalbi katılaşmış, akılları donmuş olan, İslâm'ın tavsiyelerinden sapan, dargınlık ve yakın akrabaya ilişkiyi kesme üzerine ısrar etmeleri sebebiyle gönülleri İslâm'ın hoşgörüsü, nuraniyeti ve tazeliğinden mahrum olan kimselere çok şiddetli tehdit yapılmaktadır. Bu, onların ahiretlerini tehdit etmekte, Rablerinin rahmeti ve mağfiretinden onları mahrum bırakmakta, Cennet kapılarını onlara kapamaktadır.

Bunu Peygamberimiz'in (s.a.) şu hadisinden anlıyoruz:

"Cennet kapıları Pazartesi ve Perşembe günleri açılır. Allah'a şirk koşmayan her kul affedilir. Ancak kendisiyle din kardeşi arasında kin ve düşmanlık bulunan hariç. Denilir ki: Bu ikisine birbirleriyle sulh yapıncaya kadar mühlet verin." (Müslim).

Değerli sahabi Ebü'd-Derda (r.a.) şöyle diyordu: "Sadakadan ve oruçtan daha hayırlı olan şeyi size bildireyim mi? İki kimsenin arasını bulmak. Dikkat edin. Kin ve düşmanlık sevaplan alır götürür."[7]

Bu söz sevgi, kardeşlik ve kaynaşma üzerine kurulu bu dinin ruhuna, özüne uygun derin ve isabetli bir görüştür. Bunu tartışmalarında ve ayrılıklarında düşünmeleri hanımlar için ne kadar da uygun olur.

Güzel düşüncesi ve doğru bakışıyla Peygamberimiz'in (s.a.) güvenini kazanan bu değerli sahabi, birbirinize karşı nefret duymanızın ameli

7 Buhari, *el-Edebü'l-Müfred.*

boşa çıkaracağı, sevabı yok edeceği ve bütün iyilikleri dağıtacağı görüşünü ileri sürmüştür. Bu itibarla müslüman kadının, bacılarının arasını bulması onun için sadaka ve oruçtan daha hayırlıdır. Zira dargınlık, küskünlük ve dargınlıkta ısrar etmek ibadetleriyle topladığı bütün sevapları silip süpürür.

Hoş Görülüdür, Din Kardeşlerine Karşı Bağışlayıcıdır

Gönlü İslâm'ın tavsiyeleriyle yoğrulan müslüman hanım bacıları ve kadın arkadaşlarına karşı hoşgörülüdür. Göğsünde onlara karşı kin, kızgınlık ve intikam beslemez. Eğer bacılarından birine karşı öfkelense öfkesini tutar ve hatalı bacısını gayet hoş bir şekilde ve kolaylıkla affeder. Bu konuda gönlünde bu aftan dolayı pişmanlık duymaz yahut eziklik ve horlanma hissetmez. Bilâkis müsamahakâr gönlünün derinliklerinden fışkıran bacısını affetme hususunda Allah'ın kullarından istediği iyilikseverlik duygusu gereğini yapmış olur.

"Öfkelerini tutanlar:. İnsanları affedenler:. Allah iyiliksever olanları, güzel davranışta bulunanları sever." (Al-i İmran: 134).

Zira insan gönlünde öfke tenceresi kaynamaya başlar, sahibine iyice hakim olur da bunun ardından af gelmezse, bu durum kin, intikam ve düşmanlığa dönüşür. Bu ise insan için öfkeden daha tehlikeli, daha zor bir durumdur.

Ama öfkenin peşinden af, müsamaha ve bağışlama gelirse bu öfke ateşini söndürür. Gönlü kin, kızgınlık kirlerinden temizler. İşte bu da Allah'ın erkek-kadın mümin kullarının yücelmesine istediği "ihsan" (iyilikseverlik) mertebesidir: "Allah muhsin (iyiliksever) kullarını sever."

İslâm'ın, emir ve tavsiyeleriyle şekillendirdiği müslüman kadın, bu çeşit iyiliksever kullardandır. Gönlünde tutuşmaya başlayan öfke: alevlenmez. Zira tutuşmuş öfke ateşi yutmaya kalktığımız zaman çok ağır bir yüktür, kalbi alevlendiren bir kıvılcım ve dumandır. Bilâkis af, müsamaha ve bağışlamaya yönelir. Böylece gönlü nurlu ufuklarda, hoşgö-

rü semalarında dalgalanarak dolaşır. O anda kalbine gönül huzurunun verdiği serinlik dökülür. Kalbini ve vicdanını gönül rahatlığı, saadet ve memnuniyet kaplar.

Müslüman kadının bu zor ahlâkî mertebeye ulaşmasında en çok şu anlayış ona yardımcı olur. Hatalı davranan kızkardeşine karşı hoşgörülü davranması onun için asla bir zillet veya kusur sayılmayacak, bilâkis Allah nezdindeki izzet ve şerefi artacaktır.

Peygamberimiz'in (s.a.) şu hadis-i şerifiyle işaret ettiği gerçek budur:

"Allah, kulunun (din kardeşine karşı) affedici olmasıyla ancak onun izzetini ve saygınlığını artırır. Kim Allah'a tevazu göstermişse, alçak gönüllü davranmışsa Allah o kimseyi yüceltmiştir." (Müslim).

Bu izzeti, bu saygınlığı ve bu yüksek dereceyi bir de affedici, hoş görülü, bağışlayıcı kadının ulaştığı ihsan mertebesine ilave edersek bu kadının elde ettiği büyük şerefli mertebeyi tahmin edebiliriz Artık bu kadın Allah nezdinde "muhsine: iyiliksever" hanımlardan olmuştur. İnsanların yanında da örnek, ideal, sevilen ve saygı değer hanımlardan olmuştur.

Dininin tavsiyelerinin serin rüzgarlarını gönlünde hisseden müslüman kadının kalbinde hiçbir kimseye karşı kin, intikam ve düşmanlık duygusunun bulunması mümkün değildir. Çünkü o affedici olmanın, kalp safiyetinin ve gönlün bu pis kirlerden arınmış olmasının Allah'ın terazisi, mağfireti ve rızası yanındaki kıymetini tam anlamıyla idrak etmektedir.

Bunu Peygamberimiz (s.a.) şöyle beyan etmektedir: *"Üç şey vardır ki, kimde bu üç şey bulunmazsa Allah dilerse bu kimsenin diğer günahlarını bağışlar.* (Bu üç kişi şunlardır):

- Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmadan ölen, sihirbazların peşinden gitmeyen, din kardeşine karşı kin gütmeyen."[8]

8 Buhari, *el-Edebü'l-Müfred.*

Din Kardeşlerini Güler Yüzle Karşılar

Samimi ve dinine sadık olan müslüman hanım güler yüzlüdür, yüz çizgileri yumuşaktır, aydınlık bir çehreye sahiptir, bakışları tebessüm doludur.

Din kardeşleriyle, bacılarıyla karşılaştığı zaman onları mütebessim ve güleryüzle karşılar. Nitekim Rasûlullah (s.a.) şu hadisiyle bunu murad etmektedir:

"Din kardeşini güleryüzle karşılamak bile olsa din kardeşine yapacağın hiçbir iyiliği küçümseme". Çünkü güler yüzlülük İslâm'ın teşvik ettiği, insan için dünyada insanların sevgisini kazandıran değerli bir zinet olarak kabul ettiği, sahibine sevap kazandıran salih amellerden olan güzel bir vasıftır. Zira hoşgörülü güler bir yüz genellikte kalbin safiyetine delalet eder. Dış görünüşdeki bu safiyet İslâm'ın müslüman kadın ve erkeklerden takınmalarını istediği, kendileri için daimi bir ahlâk olarak kabul etmelerini arzu ettiği güzel davranışlardandır.

Bu sebeple Efendimiz'in (s.a.) tavsiyelerinden biri: *"Din kardeşinin yüzüne karşı tebessüm etmen senin için bir sadakadır."* hadis-i şerifidir.[9]

Peygamberimiz (s.a.) güleryüzlü idi. Sahabilerini tebessümle karşılardı. Onları nerede görürse tebessüm buyururdu. Nitekim değerli sahabi Cerir b. Abdillah el-Beceli bu durumu şöyle anlatmaktadır:

> *"Müslüman olduğumdan bu yana, Rasûlullah (s.a.) beni ne zaman gördüyse mutlaka yüzüme karşı tebessüm ederdi."* (Buhari, Müslim).

İslâm müslüman erkek ve kadınlardan aralarındaki sevgi bağlarının devamlı, kardeşlik irtibatının sağlam ve kuvvetli olmasını istemektedir. Bunun için İslâm müslümanlara selamın yaygınlaştırılmasını, güleryüzlü ve tatlı dilli olmayı, güzel bir şekilde karşılama yapmayı tavsiye etmiştir.

---

9 Bu hadisi Tirmizi rivayet etmiş ve derecesi hasen garibtir, demiştir.

Böylece gönüller, yardımlaşma, iyilik ve salih amelleri işlemeye yönelmiş, İslâm'ın yükümlülükleri ve İslâm'ın istediği gayret ve fedakarlığı yerine getirmeye hazır Hakka açık saf gönüller olacaktır.

Din Kardeşlerine Nasihat Eder

Samimi ve dinine sadık müslüman kadının güzel hasletlerinden biri de Sahih hadiste geldiği gibi Allah için. Rasûlü için, müslümanların idarecileri ve halk için tam anlamıyla nasihatte bulunmaktır. Efendimiz (s.a.) buyuruyorlar ki:

- *"Din nasihattir"*. Sahabe diyor ki:

- Kimin için? dedik. Peygamberimiz (s.a.) buyurdu ki:

- *"Allah için, kitabı için, Rasûlü için, müslümanların idarecileri için ve halk için."*

Müslüman kadının bu hasleti onun din kardeşleri için öğütte bulunan bir kimse haline getirir. Bu itibarla o bacılarını aldatmaz, kandırmaz, hiçbir iyiliği onlardan esirgemez. O din kardeşleri ve bacıları için daima hayırsever, iyiliksever nasihat ehli olmakla birlikte bunu onlara karşı hatır-gönül için, yahut sosyal rolü ve önemi için de yapmaz. Bunu sadece nasihat ve hayırseverliğin Rasûlullah'a (s.a.) biat eden, taahhütte bulunan müminlerin biat şartlarından ve İslâm'ın ana kurallarından biri olduğuna dair taşıdığı iman sebebiyle yapar.

Cerir b. Abdillah'ın (r.a.) şu sözü bu manayı kuvvetlendirmektedir:

"Ben Rasûlullah'a (s.a.) namazı dosdoğru kılmak, zekat vermek ve her müslüman için hayır düşünmek üzerine biat ettim." (Buhari, Müslim).

Bu konunun başında az önce Peygamberimiz'in (s.a.) bu dini tek bir kelime olan "nasihat" kelimesiyle tarif ettiğini gördük. Bu da "nasihat" dinin direği, asıl odak noktası ve sağlam temeli olduğunun Efendimiz (s.a.) tarafından vurgulanmasıdır.

Bu, imanın sıhhatinin ve kemalinin şartlarındandır. Bu mana Efendimiz'in (s.a.) şu hadisinden anlaşılmaktadır.

"Sizden biriniz kendisi için istediği bir şeyi din kardeşi için de istemedikçe gerçek mümin olamaz." (Buhari, Müslim).

Gayet açıktır ki, insan ancak sevgi, hayır ve iyilik dolu bir gönüle sahip olursa kendisi için istediği bir şeyi din kardeşi için isteyebilir. İnsanın kendisi için istediği şeyi din kardeşi için istemesi kolay ve basit bir iş değildir. Bilâkis ulaşılması zor bir mertebedir. Kadın ve erkeklerden ancak İslâm'ın duygularını terbiye ettiği ve gönüllerinden benliği çekip aldığı, kalplerini ve gönüllerini kin, haset ve nefretten arındırdığı ve kalplerine başkalarını sevme tohumu aşıladığı kimseler bu dereceye ulaşabilirler.

Kendisi için istediğini din kardeşi için istemenin imanın sıhhatinin ve kemalinin şartlarından biri olduğu inancı ve dinin nasihat ve hayırseverlik üzerine kurulu olduğu düşüncesi duygularının derinliklerinde yerleşmiş olan samimi müslüman kadın bu erişilmesi zor dereceye ulaşmak için adaydır.

Hatta bu yüce manalar, bu ulvî duygular müslüman kadın için bacılarıyla ve kadın arkadaşlarıyla olan münasebetlerinde ve günlük hayatında tabii bir hale gelecektir. Dolayısıyla arkadaşlarına nasihatta bulunan, onları uyaran, onlar için sadece hayır ve iyilik arzu eden din kardeşlerinin aynası durumunda olacaktır.

Nitekim Ebu Hureyre (r.a.) şöyle diyor: *"Mümin, müminin aynasıdır. Onda bir kusur görürse hemen onu düzeltir."*[10]

Ebu Hureyre'nin (r.a.) bu yüksek ifadesi aslında Peygamberimiz'in (s.a.) nurlu sözlerinden ve onun şu hadisinden alınmış bir ifadedir:

"Mümin, kardeşinin aynasıdır. Mümin müminin kardeşidir. Onun varlığını korur. Onu ardında da gözetir."[11]

10 Buhari, *el-Edebü'l-Müfred.*

11 Buhari, *el-Edebü'l-Müfred.*

Sadık müslüman kadının kardeşleri ve arkadaşlarıyla ilişkileri ve onlara karşı tutumlarının bu yüksek seviyede olması gayet tabiidir. O bu seviyeden aşağıya inmek istese de buna gücü yetmez. Zira sevgi kokularıyla, vefakârlık ve kardeşlik dolu temiz, nezih bir ortamda yaşayan kimsenin bunu bırakıp nefret, hıyanet, kin, benlik ve çirkin kıskançlık seviyesine inmesi hiç de uygun değildir. Çünkü her kap içindekini dışa sızdırır. Misk sadece iyi koku yayar. Temiz topraktan sadece güzel bitkiler yeşerir.

Şair Zübeyr b. Ebi Selman'ın şu sözü ne kadar güzeldir.

Hatmiden onun o güzel çiçeği yetişir. / Onun yetiştiği yerlere sadece hurma dikilir.

Diğer Kadınlara Karşı İyiliksever ve Vefakârdır

İslâm, mensubu olan kadın erkek herkesi arkadaşlarına karşı iyilik etmeye teşvik etmiştir. Hatta insanın gönlündeki iyilik ve vefakârlığın faziletini vurgulamak ve bunu İslâmî hayatta yerleştirmek üzere anne ve babanın arkadaşlarına da iyilikte bulunmayı teşvik etmiştir.

Seleften bize miras kalan kitaplar vefakârlık ve iyilikseverlik örnekleriyle doludur. Hayırlı selefimiz bu duyguları canlandırmışlar, günlük hayatlarında ve muamelelerinde bu vasıfları takınmışlardı. Onlar insanlığın alnında parlak inciler olmuşlardı.

Bu örneklerden biri İmam Müslim'in *Sahih*'inde İbni Ömer'den rivayet ettiği Peygamberimiz (s.a.)'in şu hadis-i şerifidir: *"İyiliklerin en üstünü kişinin babasının dostlarıyla alakasını devam ettirmesidir."*

- Ya Rasûlallah!.. Anne ve babama onların ölümlerinden sonra kendileri için yapabileceğim bir iyilik olabilir mi? diye sordu. Peygamberimiz (s.a.)

- Evet, anne ve baban için dua etmek, onlar için mağfiret dilemek, ölümlerinden sonraki vasiyetlerini yerine getirmek, sadece kendileri

vasıtasıyla akraba olduğumuz kimselere sıla-i rahim yapmak ve anne ve babanın dostlarına ikramda bulunmaktadır."[12]

Peygamberimiz (s.a.) vefakârlık ve iyilikseverlikte müslüman kadın için rehber olabilecek bir ölçü koymuştur. Zira Efendimiz (s.a.) Hz. Hatice'nin (r.a.) vefatından sonra onun dostlarını gözetir, asla onlara iyilik ve ihsanda bulunmayı unutmazdı. Peygamberimiz'in (s.a.) Hz. Hatice'nin (r.a.) dostlarına karşı bu ihtimamı Hz. Aişe'nin (r.a.) ona gıpta etmesine sebep olacaktır.

Bu olayı Hz. Aişe'nin (r.a.) şu hadisinde görüyoruz: "Ben Peygamberimiz'in (s.a.) hanımlarından Hz. Hatice'yi kıskandığım kadar hiçbirini kıskanmadım. Onu hiç görmemiştim. Ama Peygamberimiz (s.a.) ondan çok sözederdi. Bazan bir koyun keser, onu parçalara ayırır, sonra da bunları Hatice'nin dostlarına gönderirdi. Bundan dolayı kimi zaman ona:

- Sanki dünyada Hatice'den başka kadın yok, demişimdir.

Bunun üzerine o da:

- O şöyle şöyle bir kadındı. Benim ondan evladlarım oldu, derdi." (Buhari, Müslim).

Bir rivayette de: Eğer bir koyun keserse mutlaka bundan Hatice'nin dostlarından ulaşabildiği kişilere hediye ederdi, denilmiştir.

Peygamberimiz'in (s.a.) bu davranışı ve tavrında vefakârlık ve iyilikseverliğin yerleştirilmesi gayesi vardır. Bu durum anne ve babaların, hanımların ve ölülerin uzak arkadaşlarına kadar uzanıyor. Ya yaşayan yakın dostlar!

Arkadaşlarına ve Dostlarına Karşı Yumuşaktır

İslâm'ın esasları gönlüne yerleşen müslüman kadın hiçbir zaman kendini bacıları ve arkadaşlarından üstün görmez.

---

12 Bu hadisi Ebu Davud ve İbni Mace *Sünen*'lerinde İbni Hıbban da *Sahih*'inde rivayet etmiştir.

Onlara karşı asık suratlı olmaz. Onlara kırıcı söz söylemez. Bilâkis onlarla daima yumuşak sözlü, nazik, geçim ehli, hoş sohbet ve tatlı dillidir.

Onun, Allah Tealâ'nın mümin erkek ve kadınların vasfı hakkındaki şu ayetini okuması yeter:

"Müminlere karşı alçak gönüllü, kafirlere karşı gururludurlar." (Maide: 54)

Böylece müslüman kadının bacıları ve dostlarına karşı takınacağı tavır gözünün önünde canlanır. Bu tevazu, alçak gönüllülük ve güzel muamele ve yumaşaklıkta zirveye ulaşan hatta bunun için kendini önemsemeyecek ideal bir durumdur.

Müslüman kadın Peygamberimiz'in (s.a.) tavsiyelerine yöneldiği zaman bu tavsiyelerin insana yumuşak huyluluğu sevdiren bir rehber olduğunu görür. Hatta o yumuşak huyluluğu hayattaki herşeyin ziyneti sayar. Bunu Peygamberimiz'in (s.a.) şu hadisinde görüyoruz: *"Bir şeyde yumuşaklık varsa onu güzelleştirir. Bir şeyden yumuşak huyluluk çekilip alınırsa onu kötüleştirir."* (Müslim).

Müslüman kadın Peygamberimiz'in (s.a.) hayatını incelerse onun muhteşem şahsiyetinin yüce ahlâkı, sonsuz inceliği, sevecen tavrı, muamelesindeki çok yumuşak oluşu gibi vasıfları onu hayrete düşürür. Onun hiçbir gün kimseye karşı surat astığı sert ve kırıcı söz söylediği, yahut sert ve katı kalpli olduğu görülmemiştir. Cenab-ı Hak onun bu vasfı hakkında ne doğru söylemiştir:

"Eğer sen sert ve katı kalpli olsaydın, hiç şüphesiz senin etrafından dağılır giderlerdi." (Al-i İmran: 159).

İşte ondan hiç ayrılmayan hizmetçisi Enes (r.a.) onun ahlâkını ve yüce hasletlerini şu şekilde tavsif etmektedir: "Rasûlullah'a (s.a.) on yıl hizmet ettim. Bana hiçbir zaman "of" demedi. Yaptığım bir şey için niçin yaptın? Yapmadığım bir şey için de: Bunu şöyle yapsaydın ya! dediğini duymadım." (Buhari, Müslim).

Yine Enes (r.a.) diyor ki: "Rasûlullah (s.a.) kötü söz söylemezdi, lanetçi değildi, kimseye dil uzatmazdı. Ancak sitem etme, sıkılma durumunda: Keşke alnı toprağa değseydi, derdi."

"Keşke alnı toprağa değseydi." ifadesi hakkında şöyle denmiştir: Peygamberimiz (s.a.) bu ifadesi ile o kimse için çok secde etmesi şeklinde duada bulunuyordu. Bu da onun hidayete ermesi ve ıslahını dilemek anlamındadır.

Hiç Kimsenin Gıybetini Yapmaz

Şuurlu ve uyanık müslüman hanım gıybet ve dedikodu yapılan meclislerde gıybet ve dedikoduya dalmaz. Bilâkis öyle bir yerde herkes hakkında ve özellikle kendi arkadaş ve dostları hakkında dilini tutar. Kendisinin görevinin o meclisi şu vahim dedikodu çukuruna düşürmekten korumak olduğu görüşünü taşır. Çünkü gıybet Kur'an-ı Kerim'in kesin ifadesiyle haramdır:

"Sizden biriniz diğerinizi gıybet etmesin, (arkadan çekiştirmesin). Hiç sizden biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? Elbette tiksinirsiniz. O halde Allah'tan korkun. Şüphesiz ki Allah, tevbeleri daima kabul edendir. Çok merhamet edendir." (Hucurat: 12).

Takva sahibi müslüman kadın gıybete düşürecek konuşmalara girmekten daima dilini korur. Sahibini Cehennem'e sokan şeyin dil olduğu şeklinde öğrenmiş olduğu dinî talimatı gayet iyi idrak eder. Bu husus Peygamberimiz'in (s.a.) Muaz b. Cebel'i (r.a.) uyardığı şu hadiste beyan edilmiştir. Peygamberimiz (s.a.) kendi dilini tutarak:

- Bunu koru, demişti. Muaz:

- Ey Allah'ın Nebisi!.. Biz konuştuğumuz şeyden sorumlu tutulacak mıyız? diye sordu. Efendimiz (s.a.):

- Annesi kaybolasıca!.. İnsanları yüzüstü yahut burnu üstü süründüren dilleriyle ektikleri değil midir?[13]

13 Bu hadisi Tirmizi rivayet etmiş, bu hadis hasen sahihtir, demiştir.

Gerçekten gıybet çok kötü bir haslettir. Dininin irşadıyla aydınlanan müslüman kadın, gıybetçi olamaz. Bu dinin faziletleriyle olgunlaşmış şahsiyetinin iki yüzlü ve iki dilli olmasını, renkten renge, şekilden sekile girmesini, münafıklık yapmasını, hatır için konuşmasını reddeder. Müslüman kadın toplantılarda kardeşlerinin ve arkadaşlarının gıybetini yapıp da onlarla karşılaştığı zaman da güleryüzlü davranarak dostluk ve sevgi gösterisi yapmaz. Çünkü İslâm dininde böyle renkten renge girmenin haram olduğunu bilir. Zira İslâm dini doğruluk, dürüstlük ve açıklık üzerine kurulmuş, kadın ve erkek müminlere bu özellikleri aşılamış, dalgalı hareket etmeyi, renkten renge girmeyi ve münafıklığı çirkin saymıştır. Hatta bu davranışları ahlâk edinen kimseyi "ikiyüzlü" kabul ederek bu davranışların nefreti doğuracağını ifade etmiştir.

İki yüzlü erkekler ve iki yüzlü kadınlar kıyamet gününde insanların en kötüleridir. Bunu Peygamberimiz şöyle ifade ediyor:

"Kıyamet gününde Allah katında insanların en kötülerinin iki yüzlü kimseler olduğunu göreceksin. Onlar birbirlerine şu yüzle yaklaşırken diğerlerine başka bir yüzle yaklaşırlar." (Buhari, Müslim).

Samimi müslüman kadının iki değil bir tek yüzü vardır. O da renkten renge girmeyen, kişiye göre değişmeyen, gayet parlak, nurlu, bembeyaz bir yüzdür. O bütün insanları hep bu yüzle karşılar. İki yüzlü kadının münafık olduğunu, İslâm ile münafıklığın birleşemeyeceğini, münafık kadınların Cehennem'in en alt derecelerinde olacaklarını gayet iyi bilir.

Münakaşa, Kötü Şaka ve Sözünde Durmamaktan Kaçınır

Şuurlu müslün kadının vasıflarından biri de dengeli hareket etmek, hikmetle davranmak, kardeşleri ve arkadaşlarıyla olan münasebetlerinde dikkatli olmaktır. Müslüman kadın çekişme, tartışma, usandırıcı ve nefret ettirici davranışlarla onları üzmez. Kötü şakalarla onlara ağır gelecek davranışlarda bulunmaz. Onlara verdiği sözden caymaz.

Bütün bu konularda: *"Kardeşinle tartışma, onunla aşırı şaka yapma. Ona söz verip de sözünden cayma."*[14] buyuran Peygamberimiz'in (s.a.) bu sözünü kendine rehber edinir.

Çünkü aşırı çekişme ve tartışmalar gönülleri yaralar, kin ve nefrete sebep olur. Rahatsız edici, yaralayıcı aşırı şaka din kardeşleri arasındaki temiz ilişkileri bulandırır. Sözde durmama kardeşlik ve dostluk bağlarını zayıflatır. Birbirleri arasındaki karşılıklı saygıyı azaltır. Uyanık müslüman kadın, insanın kişiliğini zedeleyen, sosyal hayata aykırı bu türden davranışlara düşmekten uzaktır.

Cömerttir, İkramseverdir, Din Kardeşlerine İkramda Bulunur

Dininin emirlerini bilen şuurlu müslüman kadın ikramseverdir, cömerttir. Kardeşlerine ve arkadaşlarına karşı eli açıktır, ikramı boldur. Kardeşlerini ve arkadaşlarını davet ettiğinde, karşılaşmalarında, ikramında ve ziyafetinde yüzü güleç ve mütebessimdir.

Zira ikram ve ziyafet toplantıları kardeşlik bağlarını güçlendirir, din kardeşleri arasındaki sevgi bağlarını kuvvetlendirir. Modern materyalist medeniyetin yetiştirdiği ve gönlüne çıkarcılık, bencillik ve ferdiyetçilik ruhunu aşıladığı Batı kadınının kaybettiği şerefli insanlık sevgisini din kardeşlerinin hayatında yaygınlaştırır. Bugün Batı kadını ruhî boşluk ve sevgi kıtlığı yaşamakta, bunun sonucunda dostluktan ve samimi dostlardan mahrum kalma durumu ortaya çıkmaktadır.

İşte Batı insanının ve özellikle Batı kadının durumu budur. Batı kadınının köpek edinme sevgisi, köpek yetiştirmeye ve köpekle meşgul olmaya ve onunla ilgilenmeye yönelmesi materyalist felsefenin gönlünde kuruttuğu, kaybettiği insanlık sevgisinin yerini doldurma gayretidir.

Nitekim Fransa'da yayınlanan bir raporda, nüfusu 52 milyona ulaşan Fransa'da 7 milyon köpek bulunduğu ve bu köpeklerin sahipleriyle birlikte sanki onların yakınları imiş gibi yaşadıkları belirtilmiştir.

14 Buhari, *el-Edebü'l-Müfred.*

Bugün Paris lokantalarında köpekle sahibi olan kadının aynı sofrada yemek yediğini görmek artık garip sayılmamaktadır.

Paris Hayvanları Koruma Derneği sorumlusuna:

- Niçin Fransızlar köpeklerine tıpkı kendi arkadaşları gibi davranıyorlar? diye sorulduğunda:

- Çünkü Fransızlar sevilmek istiyorlar. Fakat insanlar içinde kendilerini seven kimselere rastlayamıyorlar, demiştir.[15]

Sadece maddi hayatı düşünen Batı veya Doğu insanı artık toplumunda kendisine sevgi ve ilgi bahşedecek vefakâr ve samimi dost bulamamaktadır. Dolayısıyla çevrelerindeki insanlardan pek fazla bulamadığı sıcaklık ve vefakârlığı kendisinde bulduğu bu hayvanlara yöneltmektedir. İnsan, hidayet aydınlığını ve iman nimetini kaybettikten sonra insanı aşağılayan ve onu insan dostu değil hayvan dostu haline getiren bu sevgi mahrumiyetinden daha aşağı bir derece olabilir mi?

İşte Batılı insanın içinde bulunduğu gönlündeki insanî duygu pınarlarını kurutan bu sevgi yoksunluğu, müslüman ve gayri müslim gurbeti terennüm eden edebiyatçıların ilk dikkatini çeken nokta olmuştur. Çünkü bu edebiyatlarla Batı toplumlarındaki insan hayatını çürüten, insanı bir robot haline sokan, hayattan sadece yorgunluk, üretim ve katı bir şekilde kazanç yarışından başka bir şey beklemeyen, kalbi arkadaşına karşı tebessüm etmeyen, arkadaşlarına karşı dudaklarında bir sevgi tebessümü belirmeyen, insanın gittikçe kaybolduğunu, teknik aletlere ve kalabalığa kapılıp gittiğini görüp incelemişler ve bu durum şair ve yazarları ürkütmüştür. Onlar İslâm ülkelerinde yetişen, İslâm'ın müsamahakâr ruhaniyetinin havasında nefes alan, gönülleri kendisi gibi insan olan kardeşine sevgiyle dolan kimselerdi. Bu sebeple Batılıları hararetle sevgiye, kardeşliğe, birbirleriyle kaynaşmaya davet etmeye koştular.

15 Bkz. Kuveyt'te yayınlanan 24.11.1396/16.11.1976 tarih 325 sayılı *Mücteme* dergisinde Vahidüddin Han imzasını taşıyan "Her zaman ve her yerde İslâm ahkamının uygulanması vaciptir" başlıklı makale.

Mesala Nesib Arıza bu insanlık çağrısının sancağını tutmuş, kalbi madde ile pas tutan, gözleri Batı medeniyetinin parıltıları ile körleşen, kulaklarını teknik aletlerin gıcırtısı sağır eden Batı insanına şöyle seslenmiştir:

"Ey dostum! Ey arkadaşım!.. Ey yoldaşım!..
Benim sevgim geçici bir heves veya ağır bir yük değil.
Bana "kardeşim" diye cevap ver. Ey dostum!
Tekrar et. Zira bu en tatlı sözdür.
Eğer tek başına yürümek istiyorsan,
Eğer benden bıkkınlık duymuşsan,
O halde yoluna devam et. Ama sen yine sesimi işiteceksin.
Bu ulvi mesajı iletmek üzere. Ey kardeşim çığlığını atarak.
Sen nerede olursan ol, sevgimin yankısı sana gelecektir.
Bu sevginin güzelliğini ve saygınlığını o zaman bileceksin."

Bu ülkelerde maddeci hayatın baskısı Yusuf Es'ad Ganim'e ağır gelmişti. Çeşitli ülkelerde ağırlaşmış, katı, kuru maddeci akımın dalgalarıyla sürüklenen bu hayattan iyice usanmıştı. Bu hayatta ruhaniyet, kardeşlik ve karşılıklı sevgi gibi serin rüzgarlar esmiyor, gönlünde İslâm diyarına karşı özlem ve sevgi kaynakları fışkırıyordu. Zira İslâm diyarı Peygamberlik beşiği, ruhaniyet kaynağı, sevgi kardeşlik ve samimiyet diyarı idi. Yusuf Es'ad Ganim bu sebeple medeniyet dünyasını ve bu dünyanın içindeki bütün gürültü, makina sesleri ve parlak ışıkları terkedip bir Arap çadırında yaşamayı temenni ediyor ve şöyle diyordu:

"Keşke bütün ömrüm herhangi bir İslâm toprağında buharlaşıp gitseydi. Allah'a mensuplarının kalplerini dürüst kıldığı bir dünyada onlara kısa ve bereketli bir hayat verdiği için hamd ederdim. Ben Batıda bittim, tükendim. Bu yorgunluk bana usanç verdi. Alın arabayı, uçağı bana deveyi ve atı verin. Alın Batı hayatını, toprağını, denizini ve gökyüzünü, bana vatanım olan Lübnan tepelerinden birinde, Bürdi kıyılarında, Fırat ve Dicle kenarında, Amman'da, Suud çöllerinde, Yemen'in ıssız bölgelerinde, Ehramların tepesinde, Libya vahalarında bir

Arap çadırı dikeyim. Bana bir Arap çadırı verin onu terazinin bir gözüne dünyayı da öbür gözüne koyayım. Ben yine de kazançlıyım."

Gurbet (= mehcer) edebiyatında bu çeşit duyguları dile getiren yazılar çoktur. Ben burada bu iki örnekle yetinmek istiyorum. Bütün bu örnekler Doğudan Batıya göç edenlerin maddeci Batı aleminde bulamadıkları sevgi çağlayanına duydukları susuzluğu tasvir etmektedir. Bu sevginin yokluğu onların gönüllerinde İslâm'ın sevgi, kardeşlik, şefkat ve yardımlaşma duygularını hakim kıldığı Doğuya karşı olan özlem ve sevgilerinin artmasına sebep olmaktadır.

Gerçekten İslâm Doğuda gönüllere sevgi tohumlarını ekmiş, kalplere kardeşlik ve sevgi fidanlarını dikmiştir. Zira İslâm kaynaşma, sıcak davranma, karşılıklı ziyaret ve davetlerde bulunan kadın-erkek davetçileri en hayırlı insanlardan saymıştır.

"Sizin en hayırlınız yemek yediren ve selama karşılık veren kimsedir."[16]

İslâm kadın ve erkek cömert ve ikram sever kimselerin Cennet'e huzurla gireceği müjdesini vermiştir.

"Selamı yay. Yemek yedir. Yakın akrabayı ziyaret et. İnsanlar uyurken geceleyin kalk (namaz kıl), huzurla Cennet'e gir."[17]

Ayrıca bu cömert kimselere Cennet'te farklı özel mekânlar tahsis etmiştir:

"Cennet'te öyle odalar (köşkler) vardır ki, içinden dışarısı, dışarıdan içerisi görülmektedir (billur saraylardır). Allah buraları yemek yediren, yumuşak konuşan, nafile oruç tutmaya devam eden ve insanlar uyurken geceleyin namaz kılan kimseler için hazırlamıştır."

Din Kardeşleri İçin Onların Arkalarından Dua Eder

İman tebessümü gönlüne yerleşmiş olan sadık ve samimi müslüman kadın, kendisi için arzu ettiği şeyi müslüman kardeşi için de arzu

16 Hadis hasen hadis olup İmam Ahmed ve Hakim rivayet etmiştir.

17 Hadis sahihtir. Imam Ahmed, Hakim ve İbni Hıbban rivayet etmişlerdir.

eder. Bu sebeple kardeşi için onun arkasından, onun gıyabında samimi kardeşlik hararetiyle dolu, içten seven bir kimsenin kalbinden doğan ifadelerle duada bulunur.

Müslüman kadın ve bu duanın taşıdığı samimi niyaz, duygu sıcaklığı ve gaye yüceliği sebebiyle bu gibi duaların daha çabuk kabule layık olacağını gayet iyi bilir. Peygamberimiz'in (s.a.) şu hadisi bu manayı vurgulamaktadır:

"En süratli olarak kabul edilen dua bir gaibin yine yanında olmayan bir kişi için yaptığı duasıdır."[18]

Bu mana sahabe-i kiramın gönüllerine yerleşmişti. Onlar dua kabul edilebilecek bir makamda bulundukları zaman din kardeşlerinden dua talebinde bulunuyorlardı. Bu konuda kadın ve erkekler yarış halindeydiler. Bu durum tarihimizin bu parlak döneminde bütün toplum seviyesinin yüksekliğine delalet etmektedir:

Buhari *el-Edebü'l-Müfred* kitabında Derda binti Ebi'd-Derda'nın kocası olan Safvan b. Abdillah b. Süfvan'dan şu rivayeti nakletmektedir:

"Şam'a ailemin yanına gittim. (Hanımımın annesi) Ümmü'd-Derda'yı evde buldum. Ebu'd-Derda yoktu. Ümmü'd-Derda bana:

- Hacca mı gitmek istiyorsun? diye sordu. Ben:

- Evet, dedim. Ümmü'd-Derda:

- Bana hayırla dua et. Zira Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyurmuştu: Kişinin müslüman kardeşinin gıyabında ona dua etmesi kabule layıktır. Çünkü başının yanında görevli bir melek bulunur. Kişi kardeşine her hayır dua yaptığında bu melek: Amin! Senin içinde aynısı olsun, der.

Safvan devamla diyor ki: Çarşıda Ebu'd-Derda ile karşılaştım. Bana aynı hadisi Peygamberimiz'den (s.a.) nakletti.

Rasûlullah (s.a.) müslüman erkek ve kadınların gönüllerindeki ictimaî ruhu kökleştiriyor, müslümanların aralarındaki sevgi bağlarını

18 Buhari, *el-Edebü'l-Müfred.*

kuvvetlendiriyor, Allah için sevgi irtibatını güçlendiriyor, onların aralarındaki birbirini tercih etme ruhunu yayıyor, her münasebette bireysellik ve bencillik duygularını yok etmeye çalışıyordu. Böylece İslâm toplumu hayatında dostluk, kaynaşma, birbirinin haklarını garanti altına alma, sevgi, birbirine destek olma, fedakarlık duygularını iyice yerleştiriyordu.

Onun gönüllere cemaat ruhunu aşılayan eşsiz tavsiyelerinden biri,

- "Allah'ım sadece beni ve Muhammed'i bağışla" diye dua eden birine hitaben:

- "Sen bu dua ile pek çok kimseyi mahrum ettin." demesidir."[19]

Efendimiz (s.a.) bu gibi eğitici tavsiyeleriyle sadece bu dua eden adamı doğruya yöneltmekle kalmıyor, aynı zamanda bütün İslâm ümmetindeki cemaat ruhunu kökleştiriyordu. Her zaman ve her yerdeki kadın erkek kelime-i şehadet getiren her müslümanın hayrı sadece kendisi için istemesinin uygun olmadığını öğretiyordu. Zira mümin kendisi için arzuladığı şeyi din kardeşi için de arzu etmelidir.

Sonuç: İşte İslâm'ın yetiştirdiği müslüman kadın budur. O, din kardeşlerini Allah için sever, onlara Allah için kardeşlik yapar.

O, din kardeşlerine olan sevgisinde ve kardeşliğinde samimidir, ihlaslıdır, hayırseverdir, onlara faydalı olacak hususlarda gayretlidir.

Müslüman kadın kendisi için arzu ettiği şeyleri din kardeşleri için de arzu eder. Onlarla arasındaki sevgi ve kardeşlik bağının devamlı kalmasına gayret eder. Onlarla bağlarını koparmaz, dargın durmaz. Hoşgörülü olup onların hata ve kusurlarını affedicidir. Gönlünde onlara karşı hiçbir kin, haset ve düşmanlık hissi taşımaz. Onları daima mütebessim bir çehre ve güleryüzle karşılar.

Müslüman kadın din kardeşlerine karşı iyiliksever ve vefakârdır, yumuşak davranır. Onların gıybetini yapmaz. Münakaşa, çekişme ve

19 Buhari, *el-Edebü'l-Müfred*.

tartışma ile onların duygularını yaralamaz. Onlara karşı cömerttir. Onlara ikramda bulunur. Onlara arkalarından dua eder.

İslâm'ın duygularını terbiye ettiği ve kişiliğini şekillendirdiği müslüman kadının bu vasıfları taşıması garip değildir. Bu, kadın olsun erkek olsun hangi zamanda veya nerede yaşarsa yaşasın İslâm'ın insan eğitimindeki mucizesidir.

MÜSLÜMAN KADININ TOPLUMA KARŞI GÖREVLERİ

Giriş

Müslüman kadın ilahî mükellefiyet ve yükümlülük açısından erkek gibidir. O, ailevî hayatta önemli bir mesajın sahibidir. Bundan dolayı hayatı ve aile yaşantısı imkân verdiği ölçüde o, sosyal, faal ve etkin olmak zorundadır. Kadınlarla olabildiğince birlikte olmalı ve onlara kendisini diğer kadınlardan farklı kılan İslâm'ın üstün ahlâkıyla muamele etmelidir.

Şuurlu müslüman kadın işte bu şekilde, yaşadığı müddetçe hem sözleri hem de davranışlarıyla ışık saçan bir kandil, doğru yolu gösteren bir klavuz ve toplum binasını kuran, düzenleyen ve muhafaza eden bir fonksiyona sahip olacaktır.

Işığını Kur'an'dan, feyzini de Peygamber sünnetinin menbaından alan müslüman kadın, üstün seviyede sosyal bir şahsiyet sahibidir.

Yine o, kadınlar arasında tebliğ görevini yerine getirmeye hazır bir şahsiyettir. Diğer insanların gözlerini, zihinlerini ve gönüllerini, dünyada kadınlara bazı haklar tanındığı tarihten çok daha önce kadını yücelten ve onu pek çok ahlâkî güzelliklerle donatan bu yüce dinin ışığına açmakla görevlidir. İslâm, bütün bunları gerek Kur'an'la ve gerekse ha-

dis-i şeriflerle açıklamıştır. Ahlâkını bu hususiyetlerle donatmayı kişinin sevap kazanabileceği bir ibadet saymış; bunların terkini de cezayı gerektirir bir durum olarak değerlendirmiştir. Ayrıca İslâm, Rabbi'ne itaatkâr bu kadının kişiliğini namuslu, hayırlı, iffetli, takva sahibi, terbiyeli ve üstün sosyal kadının ideal bir modeli olarak takdim etmiştir.

Dininin emirlerini kavrayan şuurlu müslüman kadın, içinde bulunduğu toplumda hemen göze çarpar. Çünkü o, dininin hükümlerini yaşamak ve ahlâkî güzellikleriyle donanmış olmakla İslâm'ı kendisinde somutlaştırmıştır.

Onun farklı sosyal kişiliği, insanlarla olan muamelesinde ve sosyal münasebetlerindeki İslâmî değerlerin büyük bir sermayesidir. Müslüman kadın örflerini, adetlerini, davranış şekillerini ve muamelelerini bu büyük zengin kaynaktan alır. Müslüman kadın nefsini kötü huylardan arındırmak ve sosyal kişiliğini İslâm'ın istediği gibi oluşturmak için bu saf kaynaktan, bu tatlı menbadan kana kana içer.

Ahlâkı Güzeldir

Müslüman kadın ahlâkı güzel, sosyal münasebetleri iyi, sözü yumuşak, hitabı nazik, davranışları yerinde, sevilen bir kadındır. O, bütün bu özelliklerde Rasûl-i Ekrem'in (s.a.) ahlâkını örnek almıştır. Rasûlullah'ın hizmetçisi Enes (r.a.) şöyle demektedir: "O, ahlâk yönünden insanların en güzeliydi."

Zira Hz. Enes (r.a.) hiçbir insanda görmediği ve hiçbir insanda da görülmeyecek şekilde güzel olan Rasûlullah'ın ahlâkına şahit olmuştur. Biz de sözü Peygamber'in ahlâkının bir yönünü anlatan şu hadisine bırakıyoruz:

"Rasûlullah'a on sene hizmette bulundum. Bana hiçbir zaman asla "öf" bile dememiştir. Yaptığım bir şeyden dolayı "bunu niçin yaptın" demediği gibi, yapmadığım bir şeyden dolayı da "bunu neden yapmadın" dememiştir."

Rasûlullah yüksek bir ahlâk üzreydi. Allah Tealâ da onu bu şekilde vasıflandırmaktadır: "Şüphesiz sen, yüksek bir ahlâk üzeresin." (Kalem: 4).

O, ashabına tekrar tekrar müslümanın şahsiyetinin teşekkülünde, Allah katındaki derecesinin ve insanlar arasında yerinin yükselmesinde güzel ahlâkın etkisini anlatıyordu. Bir hadislerinde şöyle buyurmaktadırlar:

"Sizin en hayırlınız, ahlâkça en güzel olanınızdır." (Buhari, Müslim).

Bir başka hadiste ise şöyle buyurulur:

"Şüphesiz sizden bana en sevgili ve kıyamet günü mecliste bana en yakın olanınız, ahlâkça en güzel olanınızdır. En çok kızdığım ve kıyamet gününde benden en uzak olacak olan ise gereksiz yere çok konuşan ve lafı ağzında geveleyenler ile mutefeyhiklerdir." Ashab; "Ya Rasûlallah! Gereksiz yere konuşanlar ile lafı ağzında geveleyenleri biliyoruz da, mütefeyhikler kimdir?" diye sordular. Rasûlullah da (s.a.) *"Onlar, mütekebbirlerdir"* buyurdular.

Ashab-ı kiram da kadınıyla erkeğiyle güzel ahlâk hususundaki bu yüksek nebevî talimata kulak veriyor, bunun yanında gözleriyle de Hz. Peygamber'in şahsında güzel ahlâkın canlı örneğini müşahade ediyorlardı. Böylece bu ahlâkî güzellikler tabiatlarına yerleşiyor ve karakterlerinin bir özelliği haline geliyordu.

İşte bu eşsiz ahlâk nesli, en hayırlı asrın en ideal toplumunda yetişebilmiştir. Hz. Enes (r.a.) diyor ki:

"Rasûlullah (s.a.) çok merhametliydi. Kendisine gelen herkese mutlaka ya söz verirdi veya yanında hazır bir şey varsa mutlaka verirdi. Bir gün namaz için kamet getirilmişti. O ara bir a'rabi Peygamberimiz'in yanına gelip elbisesinden çekti. "Çok az bir ihtiyacım kaldı; onu unutmaktan korkuyorum" dedi. Rasûlullah onunla birlikte kalktı ve ihtiyacını giderdi. Sonra da dönüp namaz kıldırdı."

Görüldüğü gibi namaz için kamet getirilmiş olduğu halde o bedeviyi dinlemekte ve ihtiyacını gidermekte bir sakınca görmediği gibi, elbisesini çeken ve namaz öncesinde ihtiyacının verilmesinde ısrar eden bu bedeviye asla darılmamıştır. Çünkü o (s.a.) ahlâk toplumunu inşa ediyor, müslümanlara pratikte bir müslümanın diğer müslüman kardeşine nasıl davranması gerektiğini öğretiyor ve müslüman toplumu yönetecek olan ahlâkî prensipleri açıklıyordu.

Güzel ahlâk, gayr-i müslimlere göre iyi bir terbiye ve sağlıklı yetişmeye ve eğitimin kalitesine bağlı bir hadisedir. Müslümana göre ise, her şeyden önce ahlâk, bunu müslüman insanın aslî karakteri haline getiren dininin esaslarından kaynaklanır ve insanın dünyadaki yerini yükseltir, ahirette de amel terazisinin gözünün ağır gelmesini sağlar. Çünkü hesap günü müslüman insanın mizanında güzel ahlâktan daha ağır gelecek bir amel yoktur. Nitekim bir hadis-i şerifte Rasûlullah (s.a.) şöyle haber vermektedir:

"Kıyamet günü mümin kulun mizanında güzel ahlâktan daha ağır hiçbir şey yoktur. Şüphesiz Allah, kötü ve çirkin söze kızar."

İslâm dini, insanların ahlâkça en güzel olanını en kâmil mümin addetmiştir. Bu, Hz. Peygamber'in şu hadislerinde açıkça ifade edilmektedir.

"Müminlerin iman bakımından en mükemmel olanı, ahlâkı en güzel olanıdır."[1]

İslâm insanların en güzel ahlâklı olanını Allah'ın en sevgili kullarından saymıştır. Üsame b. Şüreyk'in şu hadisi bu gerçeği dile getirmektedir. Diyor ki:

"Peygamberimiz'in (s.a.) yanında sanki başımızın üzerinde kuş konmuş gibi oturuyorduk. İçimizden hiçbir kimse konuşmuyordu. Ona birtakım kimseler geldi ve:

- Allah'ın kullarından Allah'a en sevimli olan kimdir? diye sordular. Efendimiz (s.a.):

1 Tirmizi rivayet etmiş ve hasen-sahih hadistir, demiştir.

- *Ahlâkı en güzel olandır, buyurdu.*[2]

İnsanlar içerisinde ahlâkı en güzel olan kimsenin insanların Allah'a en sevimli olanı sayılması garip bir şey değildir. Çünkü güzel ahlâk İslâm dininde büyük bir şeydir. O -daha önce gördüğümüz gibi- kıyamet günü kulun amel terazisine konan en ağır şeydir. Hatta İslâm'ın iki büyük temel esası olan namaz ve oruç sevabına denktir.

Nıtekim Rasûlullah (s.a.) şu hadislerinde bunu ifade buyurmaktadır:

"Amel terazisine güzel ahlâktan daha ağır gelecek bir şey konmaz. Güzel ahlâk sahibini namaz ve oruç derecesine ulaştırır."[3]

Bir başka rivayette şöyle buyuruyor: *"Kul güzel ahlâkıyla devamlı oruç tutup namaz kılan kimsenin derecesine ulaşır."*

Bu itibarla Peygamberimiz (s.a.) Sahabe-i Kiram'a güzel ahlâkın önemini anlatır ve onları güzel ahlâka sahip olmaya teşvik ederdi. Güzel ahlâkın insan tabiatını terbiye, nefisleri terbiye etme ve huyları güzelleştirme hususundaki büyük etkisi sebebiyle Peygamberimiz çeşitli söz ve davranışlarıyla sahabenin gönüllerine güzel ahlâkı sevdiriyordu.

Ebu Zerr'e söylediği şu söz bu tavsiyelerinden biridir:

- "Ey Ebu Zer!.. Sana insanın sırtına hafif gelen ama mizanda diğer amellerden ağır gelen iki hasleti göstereyim mi?" diye Peygamberimiz sordu. Ebu Zer:

- Evet Ya Rasûlallah, dedi.

- *Güzel ahlâklı olmaya ve uzun sükut etmeye devam et. Varlığımı elinde tutan Allah'a yemin ederim ki yaratıklar bunlar gibi başka hasletlerle güzelleşmemişlerdir.*[4]

---

2 Taberani rivayet etmiştir. Ravileri sahih hadis ravileridir.

3 Tirmizi ve Bezzar rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir ravilerdir.

4 Ebu Ya'la ve Taberani *el-Evsat* kitabında rivayet etmiştir. Ebu Ya'la'nın ravileri güvenilir ravilerdir.

Yine şöyle buyuruyor:

"Güzel ahlâk bir berekettir. Kötü ahlâk uğursuzluktur. İyilik ömrü artırır. Sadaka ise kötü ölümü engeller."[5]

Şu dua Peygamberimiz'in (s.a.) dualarındandı: *"Allah'ım!.. Benim yaratılışımı güzel kıldın. Ahlâkımı da güzelleştir."*[6]

Allah'ın kendisi hakkında *"Sen Yüce bir ahlâk üzeresin."* (Kalem: 4) buyurmasına rağmen Peygamberimiz (s.a.)'in Allah'tan ahlâkını güzelleştirme niyazında bulunması, onun güzel ahlâka verdiği öneme açık bir delildir. Ayrıca Peygamberimizin bu dua ile ahlâkının güzelleşmesini istediği gibi müslümanların da daima ahlâklarının güzelleşmesini istemeleri hususunda Peygamberimizin ısrarlı arzularına delildir.

"Güzel Ahlâk" ifadesi çok geniş muhtevası olan bir kelimedir. Utanma, yumuşak huyluluk, yumuşak muamele, af, hoşgörü, güleryüzlülük, doğru sözlülük, güvenilir olmak, hayırseverlik, dürüstlük, gönül temizliği gibi insanı güzelleştiren, manevi kirlerden arındıran ve yüceleştiren her değerli haslet bu ifade altına girer.

İslâm'daki sosyal rehberlik tavsiyelerini inceleyip tam anlamıyla araştıranlar bu yüksek sosyal hasletlerin herbiri hakkında teşviklerde bulunan gayet büyük bir ahlâkî malzeme önünde kendilerini bulurlar. Bu da müslüman insanın sosyal kişiliğinin hassas bir şekilde gelişmesine İslâm'ın son derece önem verdiğine delalet etmektedir. İslâm bu konuda genel kurallarla yetinmemekte bu konularda mükemmeli hedeflediği için teferruata dair hususları dahi ele almaktadır.

Bu kapsamlı kurallar sosyal eğitim programlarından hiçbir programda bu dinin programında yer aldığı kadar yer almamıştır.

Müslüman kadının kişiliğini ortaya koymak isteyen her araştırıcı, bütün bu Kur'an ve Sünnet delillerini incelemek ve bu delillerin ihtiva

5 İmam Ahmed ve Tirmizi rivayet etmişler. Tirmizi bu hadis hasen sahih garib hadistir, demiştir.

6 İmam Ahmed rivayet etmiştir. Ravileri sahih hadis ravileridir.

ettiği emir tavsiye ve kuralları tespit etmek zorundadır. Ancak bu şekilde kadın veya erkek müslüman insanın sahip olduğu yüce sosyal kişiliği ortaya koyabilir ve bu farklı şahsiyetin yapısını ve özelliklerini belirleyebilir.

Doğru Sözlüdür, Dürüsttür

Müslüman kadın bütün insanlara karşı dürüst ve doğru sözlüdür. Çünkü o doğruluğa teşvik eder, doğruluğun bütün faziletli amellerin başı ve yüce ahlâkın esası olduğunu belirten, yalanı yasaklayan ve yalanı bütün rezaletlerin kötülüklerin ve kötü amellerin kaynağı kabul eden İslâm prensiplerini ruhuna yerleştirmiştir.

Müslüman kadın doğruluğun sahibini Cennet'e götüren iyiliğe vesile olduğuna, yalanın da sahibini Cehennem'e götüren kötülüğe vesile olduğuna inanır. Nitekim Peygamberimiz (s.a.) bunu bize şöyle haber vermektedir:

"Gerçekten doğruluk kişiyi iyiliğe götürür. İyilik de kişiyi Cennet'e götürür. Kişi doğru söz söylemeye devam eder. Sonunda Allah katında sıddîk (son derece doğru sözlü) yazılır. Yalan da kötülüğe götürür. Kötülük de Cehennem'e sevkeder. Kişi yalan söylemeye devam eder. Sonunda Allah katında yalancı diye yazılır." (Buhari, Müslim).

Bundan dolayı müslüman kadın sıddîka (son derece doğru, dürüst bir hanım) olmaya çalışır. Hep doğruyu araştırır sözlerinde ve davranışında buna önem verir. Bu mertebe doğru sözlülüğü ve gönlünün temizliği sebebiyle takva sahibi müslüman kadının ulaştığı yüksek bir mertebedir. Müslüman kadın bu sayede Rabbinin nezdinde sıddîka (son derece doğru, dürüst) ve değerli, saygın bir kimse olarak yazılır.

Yalan Yere Şahitlik Etmez

İslâmî esasların ve İslâm'ın yüce prensiplerinin kişiliğine şekil verdiği müslüman kadın, yalan yere şahitlikte bulunmaz. Çünkü yalan yere şahitlik İslâm şeriatında haramdır.

"Yalan sözden sakının." (Hac: 30).

Yalan yere şahitlik etmek haram olması yanında güvenilirliği zedeler, şerefi ihlâl eder, sahibinin kişiliğini yaralar, onu insanların gözlerinde dönek, düşük ve basit bir kişi haline düşürür.

Bundan dolayı Kur'an-ı Kerim kadın veya erkek Allah'ın seçkin değerli kullarının sıfatlarını beyan ederken büyük günahlardan uzak kalma vasıfları arasında kesin bir dille bu sıfatı taşımalarını reddetmiş ve şöyle buyurmuştur:

"Onlar yalan yere şahitlik etmeyen, lüzumsuz sözlerle karşılaştıkları zaman vakarla geçip giden kimselerdir." (Furkan: 72). Büyük Peygamberimiz'in (s.a.) insanı iman nimetinden mahrum bırakan büyük günahları sıralarken bu günahı iki büyük günahtan sonra zikretmiş olmasından daha açık bir delil olamaz.

1- Allah'a şirk koşmak

2- Anne ve babaya isyan etmek

3- Yalan yere şahitlik etmek

Sonra da Peygamberimiz müslümanları defalarca bu günaha karşı uyarmıştır.

- "Size günahların en büyüğünü haber vereyim mi? diye sormuş, Biz de:

- "Evet Ya Rasûlallah!" demiştik. Peygamberimiz (s.a.):

- "Allah'a şirk koşmak ve anne babaya isyan etmektir," dedi. Yaslanmış duruyordu. Hemen oturdu ve:

- "Dikkat edin! Yalan söz de büyük günahtır," buyurdu.

Bu son cümleyi o kadar tekrar etti ki, biz "keşke artık tekrarlamasa." dedik. (Buhari, Müslim).

Herkes İçin İyilik Düşünür

Takva sahibi şuurlu müslüman kadın sadece gönlünün kötü sıfatlardan arınmış olmasıyla yetinmez. Bilakis o, Allah'ın hidayetinden uzak kalmış olan görüşüp konuştuğu her kadına öğüt verir, hayırla davranır. Kadın topluluklarında nice kadınlar vardır ki nefislerini tatmin noktasında aşırılık yapmaktadırlar. Bu çeşit kadınlar kendilerine nasihatte bulunacak ve onların dikkatlerini, Allah'ın izlenmesini emrettiği doğru yola çevirecek kimselere muhtaçtırlar.

Hak yolda yürüyen müslüman kadın için nasihatte bulunmak sadece faziletli nafile bir amel almayıp dinin tavsiye ettiği bir farzdır. Hatta din baştan başa nasihatin ta kendisidir.

Nitekim Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyurmaktadır:

- *Din nasihattir.* Sahabe:

- Kimler için diye, sordular. Efendimiz (s.a.):

- *"Allah için... Allah'ın kitabı için... Allah'ın Rasûlü için...*

Müslümanların devlet reisleri için... Bütün müslümanlar için.." (Buhari, Müslim).

Sahabe-i kiram Peygamberimiz'e (s.a.) biat ederken, taahhütte bulunurken namazı dosdoğru kılmak, zekâtı vermek ve her müslümana nasihatte bulunmak üzerine biat ederlerdi.

Cerir b. Abdillah'ın (r.a.) şu sözü buna delildir:

"Ben Rasûlullah'a (s.a.) namazı dosdoğru kılmak, zekat vermek ve her müslüman için nasihatte bulunmak üzerine biat ettim." (Buhari, Müslim).

Peygamberimiz'in (s.a.) "nasihat" hakkında "Din nasihatten ibarettir." ifadesi ne muazzam bir ifadedir!

Rasûlullah (s.a.) bu ifadesiyle dinin tamamının veya büyük bir kısmını tek bir kelime ile, "nasihat" kelimesiyle özetlemiştir. Böylece Efendimiz (s.a.) her müslümana nasihatin değerini fert aile ve toplum haya-

tındaki büyük etkisine işaret etmek istemiştir. Bir toplumda nasihat yaygınlaşmışsa o toplum doğru yol üzerinde demektir. Bir toplumda nasihat kalkmışsa o toplum gerçekten büyük bir sapıklığa yuvarlanır.

Bundan dolayı "nasihat" müslümanın Peygamberine biat ettiği, taahhütte bulunduğu en önemli meseleler arasında yer almaktadır. Sırası namaz ve zekâttan hemen sonra gelmektedir. Nitekim az önce geçen Cerir b. Abdillah hadisinde olduğu gibi. Değerli sahabinin Rasûlullah'a (s.a.) biat ederken "nasihatin namaz ve zekâtla birarada zikredilmesinde bu vazifenin müslüman insanın amel terazisindeki önemine, ahiretteki sonunun tespit edilmesindeki değerine açık bir delil vardır.

Bu bakımdan nasihat bütün insanların alemlerin rabbinin huzuruna duracakları o günde sonunun iyi olmasına gayret eden takva sahibi sadık müslümanın asil ahlâkından bir ahlâk olmaktadır. İslâm'da sorumluluğun erkek ve kadını içine alan genel bir vazife olduğunu, her birinin Peygamberimiz'in (s.a.) açıkladığı gibi kendi sosyal dairesinde sorumlu bulunduğunu öğreniyoruz:

"Hepiniz çobansınız. Hepiniz emriniz altında bulunanlardan sorumlusunuz. Devlet reisi çobandır, emri altında bulunanlardan sorumludur. Kişi ailesi içinde çobandır ve emri altında bulunanlardan sorumludur. Kadın kocasının evinde çobandır, emri altında bulunanlardan sorumludur. Hizmetçi efendisinin malında çobandır ve emri altında bulunanlardan sorumludur. Hepiniz çobansınız ve hepiniz emriniz altında bulunanlardan sorumlusunuz. (Buhari, Müslim).

Bütün bunlardan kadının yaşadığı çevrede onun nasihatinden yararlanarak herkese karşı nasihat etmekten sorumlu olduğunu anlıyoruz.

Hayra Öncülük Eder

İslâm'ın gönlünü terbiye ettiği, nefsini bencillik ve şöhret sevgisinden arındırdığı takva sahibi müslüman kadın, her zaman hayrın günyüzüne çıkması ve insanların ondan yararlanması için hayra öncülük eder.

Hayırlı amelin onun elinde veya başkasının elinde tamamlanmış olması hiç farketmez. Çünkü o bilmektedir hayra delalet eden aynen onu yapan kimsenin sevabı gibi sevap elde eder.

Nitekim Rasûlullah (s.a.) bunu şu hadisiyle bildirmektedir:

"Kim bir hayra delalet (öncülük) ederse aynen o hayrı yapanın sevabı gibi sevap kazanır."[7]

Müslüman kadın şöhret sevgisi ve övünme hastalıklarıyla mübtela olan bencil kadınlar gibi insanların huzurunda kendi fiiliyle övünmek için yaptığı hayırda kendi nefsine pay çıkarmaktan uzaktır.

Hayırlı fiile öncülük eden müslüman kadına bunun sevabının Allah katında sabit olması yeterlidir. Takva sahibi müslüman kadının sevabı şan, şöhret ve tanınma sevgisinden daha büyüktür.

Bu öldürücü psikolojik afetler toplumlarda nice hayırlara engel olmuştur. Çünkü bu hastalıkların sahipleri bu hayırların başkalarının elinden değil sadece kendi ellerinden olmasını istemektedirler. Böylece hayır fiiliyata dökülememekte, menfaatler dumura uğramakta, toplum sadece bir kaç kişi çevresinde hayırdan mahrum kalmaktadır.

Bu kimseler hayrı uygulama fırsatını beklerken bu hayrı gizlemekte ve suskunluğu tercih etmektedirler. Belki de bu fırsat hiçbir zaman gelmeyecek, ömür bitecek hayır sadece niyetlerde saklı kalacaktır.

Rablerinin rızasını ve sevabını arzu eden kadın ve erkek müslümanlar bu afetlerden uzaktırlar. Hayrı öğrendikleri anda hayra delalet ederler ve böylece aynen hayır sahibi gibi eşit şekilde sevaba nail olurlar.

Hile, Aldatma ve Haksızlıktan Uzak Durur

Doğruluğa alışan ve doğruluğu seciyyelerinden ve güzel özelliklerinden biri haline getiren samimi müslüman hanım insanları kandırmaz, aldatmaz ve onlara haksızlık etmez.

---

7 Müslim, Ebu Davut, Tirmizi.

Çünkü hilekârlık, aldatma ve haksızlık dürüstlüğe zıt olan, onunla uyuşmayan düşük davranışlardır. Doğruluk iyiliksever olmayı, vefakârlık, insaf ve adaleti gerektirir. Bu aynı zamanda aldatmaktan, yalandan, dalaverecilikten, hilekârlık ve aldatmaktan uzak kalmayı gerektirir.

Tevhid dini İslâm'ın hidayetiyle tatmin olan samimi müslüman hanımın fıtratı hilekârlık, aldatma ve gaddarlıktan nefret eder. Zira o kötü ahlâkların sahibinin İslâm'a mensup olmaktan uzak olduğunu bilir.

Nitekim Peygamberimiz (s.a.) Müslim'in rivayet ettiği şu hadiste bu gerçeği ifade etmektedir:

"Kim bizi aldatırsa bizden değildir".

Yine Müslim'in rivayetine göre Efendimiz (s.a.) bir yiyecek kümesinin bulunduğu sergiye uğramış, elini o yiyecek kümesine sokmuştu. Bu sırada ıslaklık hissetmişti. Bunun üzerine mal sahibine:

- "Mal sahibi! Bu nedir?" diye sormuştu. Mal sahibi:

- Ya Rasûlallah! Yağmur yağdı (ondan dolayı ıslak) demişti. Efendimiz (s.a.):

- "Bunu bu yiyeceklerin üstüne koysan da herkes görse olmaz mıydı? Bizi aldatan bizden değildir." buyurdu.

Bunun sebebi müslüman toplumun; duyguların temizliği, her müslüman için hayır dileme, fertlerinden her biri için ahde vefakârlık esası üzerine kurulmuş olmasındandır. Hilekârlık, sahtekârlık ve gaddarlık mutlaka bu topluma dışarıdan girmiş olmalıdır, zira bu toplumun bireylerine yabancıdır. Bu toplumun parlak seciyyelerine, güzel ahlâkına terstir.

Hilekârlık, sahtekârlık ve gaddarlık sahibini dünyada küçük düşüren, ahirette de yüzünü karartan çirkin suçlardandır. Zira Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurmaktadır:

"Her gaddar hilekârın elinde kıyamet günü bir bayrak bulunacak ve kendisi için işte bu falancaya zulmeden, falan kimseyi aldatandır, denecektir." (Buhari, Müslim).

Bu durum, kendi zulümlerinin zaman içinde kaybolup gittiğini zanneden gaddar erkek ve kadınlar için ne utandırıcı bir durumdur! Onlar kıyamet gününde herkesin huzrunda ellerinde bayraklar olduğu halde haşredilecekler! Bu kimseler bu korkunç yerde şefaati umulan Peygamberimiz'i (s.a.) karşılarında hasım olarak buldukları zaman kıyamet günündeki rezil ve rüsvay oluşları, kötü durumları daha da artacaktır. Çünkü bunlar büyük haksızlık yapmışlardır. Bu ise gerçekten de sahibini Allah'ın rahmetinden yoksun bırakan büyük bir suçtur:

"Üç kişi vardır ki kıyamet günü ben onların hasımıyım:

a. *Benim adıma söz verip de sonradan bundan dönen gaddar kimse;*

b. *Hür bir kimseyi satıp parasını yiyen kimse;*

c. *Ücretli bir kişiyi çalıştırıp ondan son derece yararlandığı halde onun ücretini vermeyen kimse."* (Buhari).

Hak dininin tavsiyelerini gönlüne sindiren sadık müslüman kadın hile, aldatma ve kandırmanın her türünden uzaktır. Halbuki bu kötü özellikler çağdaş kadının dünyasında çoktur. Müslüman kadın Rasûlullah'ın (s.a.) münafıklardan saydığı hilekâr, düzenbaz ve gaddar kadınlar grubuna girmekten kendisini korur:

"Dört çeşit davranış vardır ki, kimde bu davranışlar varsa o kimse katıksız (halis) münafık olur. Kimde bu huylardan biri bulunursa o kişi o huyu terkedinceye kadar kendisinde münafıklıktan bir haslet var demektir:

a. *Kendine emanet verilince ihanet eder,*

b. *Konuşunca yalan söyler,*

c. *Söz verince sözünde durmaz,*

d. *Biriyle tartışırsa haktan sapar."* (Buhari, Müslim).

Sözünde Durur

Samimi müslüman kadının güzel ahlâkından ve yüksek hasletlerinden biri vaadinde durmasıdır. Zira bu doğru sözlülüğün gereği ve tabii bir neticesidir.

Vaadde durmak övgüye değer bir davranış olup kadının yüksek seviyesine delalet eder, diğer insanların sevgisini, saygısını ve takdirini kazandırır.

Vaadde durma özelliğininin, annelerinin bu vasfa sahip olduğunu bu konuda ideal örnek olduğunu gören çocuklara ahlâkî faziletleri aşılamak hususundaki etkisi herkesçe malumdur.

Sözünde durma müslüman kadın için arkadaşlarına, yaşıtlarına ve dostlarına karşı övüneceği bir takı değildir. Bu, İslâm ahlâkından asil bir davranıştır. İslâm ahlâkının imanın sıhhatine, İslâm'ın samimiyetine en çok delalet eden hasletlerinden biridir.

Ahde vefanın, verilen sözde durmanın toplumda yerleştirilmesi ve bu güzel vasfa sahip olmanın teşvik edilmesi konusunda Allah'ın Kitabı'nda ve Peygamberimizin Sünnetinde pek çok deliller bulunmaktadır.

"Ey iman edenler! Yaptığınız sözleşmeleri yerine getirin." (Maide: 1).

"Ahde vefa gösterin. (Verdiğiniz sözde durun) çünkü insana ahdinden sorulacaktır." (İsra: 34).

Bu emir, Allah'ın mümin erkek ve kadın kullarına ahde vefa gösterme ve gereklerini fiili olarak yerine getirme şeklinde verilen kesin bir rabbanî emirdir, bu emirden kaçmaya, kurtulmaya ve uzak durmaya imkân yoktur. Müslüman erkek ve kadınların kesin bir söz verdikleri zaman bundan uzak durmaları uygun değildir, bilâkis onlara sözlerinde durmaları vacip olur.

Bazı ayetlerde ahdin (verilen sözün) kudsiyetine, değerine ve onu yerine getirmenin vacip olduğuna delil olmak üzere "Ahid" kelimesi Allah'a nisbet edilmiş, "Allah'ın ahdi" şeklinde kullanılmıştır:

"Anlaşma yaptığınız zaman Allah'ın ahdini tam yerine getirin (verdiğiniz sözleri tutun.)." (Nahl: 91).

Çünkü İslâm kadın ve erkek vaadlere aldırış etmeyenlere, sözünde durmaksızın veya verilen sözü yerine getirmeksizin lafazanlık yapanlara buğzeder.

"Ey iman edenler! Yapmayacağın şeyi niçin söylersiniz? Yapmayacağınız şeyi söylemek Allah katında en sevilmeyen bir şeydir." (Saf: 2-3).

Allah mümin erkek ve kadın kullarının boş gevezelikler, geniş ve manasız vaadler vermelerinden hoşlanmaz. Böyleleri vaadlerinden dönerler. Ahidlerinden sıyrılırlar. Sözlerini inkâr ederler. Böyle bir durum mümin erkek ve kadınlara yakışan bir durum değildir. Ayetin başındaki inkâr manasını taşıyan soru edatı, Allah'ın mümin kullarının yapmayacakları şeyi söyleyerek bu duruma bulaşmalarından hoşlanmayacağı büyük ve kötü bir gazap vesilesi olduğunu ifade etmek için kullanılmıştır.

Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurur:

"Münafıkın alâmeti üçtür:

a. Konuşunca yalan söyler,

b. Söz verince sözünde durmaz,

c. Bir şey emanet edilince ihanet eder." (Buhari, Müslim).

Müslim'in bir rivayetinde ise şu ilave vardır: *"Namaz kılıp oruç tutsa da ve kendisinin müslüman olduğunu zannetse de..."*

Müslüman kadının İslâm'ı yaşamadaki güzelliği sadece ibadetleri yerine getirmesiyle değil, aynı zamanda gönlünün İslâm'ın esaslarına, yüce ahlâkına ve yüksek değerlerine bağlılığıyla anlaşılır. Dolayısıyla müslüman kadından sadece Allah'ı razı kılacak ameller görülebilir. Sözünden dönme yoktur. Muamelede hile yoktur. Tevhid dininin esaslarını iyi anlayan, İslâm'ın inci gibi parlayan hidayetiyle duygulanan samimi müslüman hanımın hayatında ahit ve sözlere hıyanet yoktur. Çünkü bunların hepsi İslâm ahlâkına ve mensuplarına terstir. Bu sadece münafık erkek ve kadınların ahlâkında bulunur.

Özellikle çocuklarına karşı yalan söyleyen onlara vaadde bulunup sonra vaadlerinden dönen ve bu davranışlarıyla çocuklarının gönülleri-

ne yalan söyleme ve sözden cayma tohumlarını eken kadınlar bu gerçeğe dikkat edip iyi öğrensinler! Vaadlerini ve ahitlerini unutanlar kendileri adına söz verdikleri şeref kelimesine hiç değer vermeyen kadınlar gayet iyi bilmeliler ki: Onlar bu şekilde ahde vefayı yok saymakla münafıklar zümresine girmiş olmaktadırlar. Münafığın cezası ise -bilindiği gibi- Cehennem'in en alt tabakasıdır.

Münafıklıktan Kaçınır

Samimi ve olgun müslüman hanım sözleri ve davranışlarında açıktır. Münafıklık, yağcılık, haram olan insan kayırmadan ve yalan övgülerden tamamen uzaktır. Çünkü o dininin tavsiyelerine göre münafıklığın haram olduğunu ve bunun dinine sadık müslüman kadının şahsiyetine yakışmayacağını gayet iyi bilir.

Peygamberimiz (s.a.) münafıklık ve yağcılık çamurundan bu aşağılayıcı davranışlardan kurtuluş yollarını bize açıklamıştır.

Zira Amiroğulları kendisini överek:

"- Sen bizim efendimizsin, seyyidimizsin" diyerek, geldiklerinde, Peygamberimiz (s.a.):

- Seyyid olan Allah'tır, demiş. Bunun üzerine onlar da:

- Sen bizim fazilette en üstünümüzsün, en büyüğümüzsün, dediler. Peygamberimiz (s.a.):

- Normal sözünüzü söyleyin. Yahut bunların bir kısmını söyleyin Şeytan sizi alıp götürmesin (yani kendinizi buna zorlamayın. Sanki Şeytan adına hareket edip onun diliyle konuşmayın). Çünkü ben Allah'ın beni koyduğu mertebeden daha yükseklere beni yüceltmenizi istemiyorum. Ben Abdullah oğlu Muhammedim. Allah'ın kulu ve rasûlüyüm."[8]

Rasûlullah (s.a.) hiç şüphesiz bütün peygamberlerin seyyidi bütün müslümanların en büyüğü ve en faziletlisi, en üstünü olmasına rağ-

8 *Hayatü's-Sahabe*. 3/99.

men, övenlerin kendisini seyyidlikle, faziletle ve büyüklükle övmelerini yasaklamış, böylece insanların içinde hiç medhe, övgüye layık olmayan kişiler de bulunduğu için, insanları övme hususunda ileri gitmemeleri, aşırılığa kaçmamaları için aşırı övgülerin önünü kesmiştir.

Peygamberimiz (s.a.) gayet iyi biliyor ki, övgü kapısı ardına kadar açılınca İslâm'ın o saf, berrak ve masum ruhunun caiz görmeyeceği ve bu dinin üzerine kurulduğu hak ölçülerinin kabul edemeyeceği tehlikeli ve kaypak münafıklığa sebep olacaktır.

Sahabe-i kiram öven kişinin münafıklığa düşmemesi, övülen kimsenin de kendini kaybedip böbürlenme, gururlanma ve kendini beğenme coşkusuna kapılmaması için insanın yüzüne karşı övülmesini yasaklamışlardır. Buhari, Müslim ve Ebu Davud'un Ebu Bekre'den (r.a.) rivayetlerine göre: Peygamberimiz'in (s.a.) yanında bir adam bir adamı övdü. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.) o adama:

- "Yazıklar olsun sana! Sen arkadaşının boynuna vurmuş oldun. Sen arkadaşının boynuna vurmuş oldun. Sen arkadaşının boynuna vurmuş oldun" diye üç defa uyardı.

Sonra da şöyle buyurdu: "Sizden biriniz bir kardeşinizi mutlaka övecekse: "Ben falanca kimseyi şöyle zannediyorum" desin. Çünkü onu en iyi bilen, hesabını yapan Allah'tır. Bundan dolayı hiçbiriniz hiçbir kimseyi Allah'a karşı temize çıkarmasın. Eğer öveceği kimsenin durumunu biliyorsa 'şöyle şöyle zannediyorum' desin."

Övgü mutlaka yapılacaksa, bu övgü doğru olmalı, övülen kimsenin durumuna uygun yapılmalıdır. Övgü ılımlı ve dengeli olmalı, aşırılık ve mübalağaya düşülmemelidir. İşte sadece bununla bile toplum münafıklık, yalancılık, hilekârlık birilerine yaranmak, gösteriş ve kendini ortaya koyma gibi bulaşıcı hastalıklardan temizlenir.

Buhari Reca'dan, o da Mıhcen el-Eslemi'den rivayet ediyor ki Rasûlullah (s.a.) ve Mıhcen mescitde idiler. Rasûlullah (s.a.) namaz kılan, rüku ve secde yapan bir adam gördü. Peygamberimize (s.a.):

- Bu kim? diye sordu. Mıhcen de onu övmeye başladı.

- Ya Rasûlullah! Bu falandır, şöyledir şöyledir, dedi. Peygamberimiz (s.a.):

- Yeter, bu sözlerini ona duyurma, yoksa onu helak edersin, buyurdu.

İmam Ahmed'in bir rivayetine göre:

- Ey Allah'ın Nebisi! Bu falandır, Medine halkının en iyilerinden biri -yahut- Medine'den en çok namaz kılan kimsedir, dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.):

- Bu sözlerini ona duyurma. Yoksa onu helak edersin. -Bu sözü iki veya üç defa tekrarladı- Çünkü siz öyle bir ümmetsiniz ki size kolaylık murad edilmiştir.

Rasûl-i Ekrem (s.a.) övülmekten hoşlanmak üzere yaratılan insan nefsi üzerindeki övgünün psikolojik etkileri sebebiyle bunun duyurulmasını övülen kişiyi helak etmek olarak adlandırmıştır.

Zira övülen kimse bu övgü sebebiyle insanlara karşı kibirlenmeye, burun bükmeye, gururlanmaya başlar. Bol övgüler düzen yalancı, hilekar münafıklar buna devam ettikçe -ki mevki makam sahipleriyle idarecilerin çevresinde bu münafıklar ne kadar çoktur- sonunda bu onun normal adeti olur, nefsinin de sürüklediği bu arzuya uyar. Artık nasihat ve tenkit duymak istemez. Takdir, övgü, medhü sena ve buhurdanlık yakmak (yağcılık)tan başka bir şey kabul etmez olur. Bundan sonra da hak zayi olursa, adalet öldürülürse, fazilet çiğnenirse ve toplum bozulursa hiç şaşmamak gerekir.

Bundan dolayı İslâm toplumunda meddahların çoğalmaması için, onların çoğalmasıyla münafıklık yaygınlaşacağı, yöneticilere yaranma çoğalacağı ve belalar artacağı için Rasûlullah (s.a.) sahabilerine aşırı derecede övgüde bulunan meddahların yüzüne toprak saçmalarını emretmiştir.

Sahabe-i kiram -Allah kendilerinden razı olsun- kendileri bu övgülere fazlasıyla layık ve ehil oldukları halde medh ü senanın tehlikele-

rinden sakınmak, helak olmaktan korkmak ve bu çeşit ucuz görüntülerden uzak durmak için bu tip meddahların yaptıkları övgülerden rahatsızlık duyuyorlardı.

Nafi'den ve başkalarından rivayet edildiğine göre bir adam Abdullah b. Ömer'e (r.a.):

- Ey insanların en hayırlısı! (Yahut) ey insanların en hayırlısının oğlu! diye hitap etti. Abdullah b. Ömer:

- Ben ne insanların en hayırlıyısım, ne de en hayırsızıyım. Ben sadece Allah'ın kullarından bir kulum. Allah'tan hem ümid ediyor, hem de korkuyorum. Allah'a yemin ederim ki siz bir adama böyle yapmaya devam ederseniz nihayet o adamı helak edersiniz."[9]

Bu söz, İslâmî şuura sahip Peygamberimiz'in (s.a.) nasihat ve tavsiyeleri üzerine yaşayan değerli bir sahabinin gerçekten hikmet dolu bir sözüdür.

Peygamberimiz'in (s.a.) devamlı bir şekilde sözleri ve davranışlarıyla anlattığı ve nifaktan arınmış olmasını istediği ve sahabilerine Allah rızası için hak ve halis olan sözlerle münafıklık ve yağcılık arasındaki büyük farkı açıkladığı şu hassas noktayı sahabe-i kiram gayet iyi anlamışlardı.

Abdullah b. Ömer'den (r.a.) rivayet edildiğine göre: Bazı kimseler ona:

- Biz sultanlarımızın (yöneticilerimizin) yanına giriyor, onlara onların yanından çıktıktan sonra söylediğimiz sözlerden farklı bazı sözler söylüyoruz, dedik. Abdullah b. Ömer (r.a.):

- *Biz Rasûlullah (s.a.) zamanında bunu münafıklık sayardık, dedi.* (Buhari).

Bu asırda pek çok kadının yapmacık davranışlarda haddi aşmadıklarını zannettikleri bu tehlikeli münafıklık derecesine düşmekten dinine sadık müslüman kadını kurtaracak olan, yine dininin tavsiyeleridir.

9 *Hayatü's-Sahabe:* 3/103.

Günümüz kadınları bu yapmacık davranışların hiç farkında olmadan kendilerini ilahî gazaba layık münafıklığın tam ortasına düşüreceğini bilmiyorlar. Hakkı açıklamayıp sustukları yahut övgüye layık olmayanları övdükleri zaman böyle bir durumla karşılaşacaklardır.

Hayâ Sahibidir

Gayet açıktır ki hayâ (utanma duygusu) kadının fıtratında var olan bir özelliktir. Benim burada sözünü ettiğim ve alimlerin tarif ettikleri haya ise sürekli olarak insanı çirkin şeyleri terketmeye, hak sahiplerinin hakkında ihmalkâr olmaktan uzaklaşmaya sevkeden şerefli ahlâktır.

Peygamberimiz (s.a.) haya noktasında en yüksek örnek idi. Nitekim değerli sahabi Ebu Said el-Hudri, Efendimiz'i (s.a.) şöyle nitelendiriyordu:

"Rasûlullah (s.a.) örtüsü içindeki bakire bir kızdan daha çok haya sahibiydi. O hoşlanmadığı bir şey gördüğünde biz bu durumu hemen onun yüz hatlarından anladık." (Buhari, Müslim).

Peygamberimiz (s.a.) pek çok hadis-i şeriflerinde hayanın gerek sahibine gerekse içinde yaşadığı topluma büyük hayırlara vesile olacağını açıklayarak haya duygusunun önemine işaret buyurmuştur.

İmran b. Hüseyin'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyurmuştur: *"Hayâ sadece hayır getirir."* (Buhari, Müslim) Müslim'in rivayeti ise şöyledir: *"Hayanın tamamı hayırdır."*

Ebu Hureyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyurdular:

"İman yetmiş küsur -yahut altmış küsur- şubedir. En faziletlisi Lâilâhe illallah demektir. En alt tabakası ise yoldan geçenlere eza verici şeyi yoldan alıp atmaktır. Haya da imandan bir şubedir." (Buhari, Müslim).

Takva sahibi dinine sadık müslüman kadın hayalıdır, terbiyelidir, yumuşaktır, ince duyguludur, ondan insanları rahatsız edecek, insanların saygınlığını zedeleyecek hiçbir söz ve davranış görülmez.

Zira onun tabiatında yerleşmiş ve aynı zamanda İslâm'ın haya kavramıyla güçlenmiş olan utanma duygusu, onu dine aykırı her çeşit davranıştan alıkoyar ve onu insanlarla olan muamelelerindeki her çeşit sapmadan korur. Bu sadece onlardan utandığı ve sakındığı için değil, Allah Tealâ'dan haya ettiği ve imanının zulümle karışmasından sakındığı içindir. Çünkü haya iman şubelerinden bir şubedir.

İşte bir kadının hayâ duygusu ile ahlâklanmasının ulaştığı en üst nokta budur. Bu itibarla hayâ vasfını taşıyan müslüman kadın bütün hayâ örtülerini atan Batı kadınından tamamen ayrılmaktadır.

İffetli ve Onurludur

Dininin irşadlarıyla yetişen müslüman kadının özelliklerinden biri de iffetli ve onurlu olmasıdır.

Müslüman kadın bir sıkıntıya düşünce, yoksullukla karşı karşıya kalınca sabıra bağlanır, iffet ve onur duygusuna sarılır. Çekmekte olduğu yoksulluk krizinden kurtulmak için gayretini artırır. Hiçbir zaman dilencilik ve el açma seviyesine düşmeyi düşünmez.

Çünkü İslâm sadık müslüman kadının kendini bu dereceye düşürmesine razı olmaz, onun iffetli olmasını, hiç kimseye muhtaç olmamasını ve sabretmesini ister. Allah ona yardımcı olacak, sabır, kanaat ve iffet sebebleriyle ona kararlılık verecektir.

"Kim iffetli olmaya gayret ederse Allah onu iffetli kılar. Kim ihtiyacını gizlerse Allah onu başkalarına muhtaç olmaktan korur. Kim sabretmeye çalışırsa Allah onu sabırlı kılar. Hiçbir kimseye sabırdan daha hayırlı ve daha bereketli bir nimet verilmemiştir."

Dininin emir ve tavsiyeleriyle aydınlanan kadın gayet iyi bilir ki zenginlerin mallarında fakirlerin hakkı olduğu, bu hakların da minnetsiz, eziyetsiz, sıkıntısız verilmesi gerektiğini bildiren İslâm aynı zamanda fakirlerden de bu hakka karşı kanaatkâr olmalarını, ihtiyaçlarını gizlemelerini istemiştir. İslâm veren elin alan elden daha hayırlı oldu-

ğunu ilan etmiş, kadın erkek bütün müslümanlara alan el durumunda olmamaları için çalışmalarını, bunun kendileri için daha uygun, daha layık ve daha faziletli olduğunu bildirmiştir. Burada imkânı az olan kadın ve erkeklerin gayretlerini artırmaları emredilmektedir. Yine İslâm fakirlerin sadaka ve bağışlara bağlanıp kalmamalarını emretmiştir. Bunda onların şereflerini ve bir gün sıkıntıya maruz kalmaktan onları koruma amacı vardır.

Bu itibarla Peygamberimiz (s.a.) minberde sadaka vermekten ve dilencilik etmemekten bahsederken şunu ilan ediyordu:

"Üstteki el alttaki elden daha üstündür, üstteki el infakta bulunan, alttaki ise isteyendir."[10]

Kendisini İlgilendirmeyen İşlere Karışmaz

Şuurlu müslüman kadın zeki ve olgundur. Kendisini ilgilendirmeyen işlere karışmaz. Gözünü çevresindeki kadınların durumlarını araştırıp incelemek için onlara dikmez. Burnunu başkalarının özel işlerine sokmaz. Başkalarına ait olan işlere karışmaz. Zira bu iş onu günaha veya sıkıntıya sokabilir. Müslüman kadın kendini ilgilendirmeyen işlere karışmaktan sakınırken, kendisini boş gevezelikten ve lüzumsuz konuşmalardan korurken, müslümanı basit ve manasız işlerden uzak tutan, onu güzel ahlâk ile donatan, insanlarla olan muamelelerinde en güzel yollara ileten dinin sağlam ahlâkına sarılır.

"Kendisini ilgilendirmeyen işleri terketmesi, kişinin müslümanlığının güzelliğindendir."[11]

Ebu Hureyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyurmaktadır:

"Şüphesiz ki Allah üç şeyden razı olur, üç şeyden hoşlanmaz. Razı olacağı üç şey şunlardır:

10 Buhari, Müslim, İmam Malik.

11 Tirmizi ve İbni Mace rivayet etmiştir. Sahih ligayrihi hadistir.

- Sadece O'na ibadet etmeniz, O'na hiçbir şeyi ortak koşmamanız. Allah'ın ipine (İslâm'a) sımsıkı sarılıp parçalanmamanız Hoşlanmadığı şeyler de şunlardır.

- Dedikodu yapmak, çok soru sormak, malı boş yere harcayıp zayi etmek." (Müslim).

İslâm'ın oluşturduğu Rabbanî toplumda dedikoduya, çok soru sormaya, başkalarının özel işlerine karışmaya imkân yoktur. Çünkü İslâm toplumunun kadın ve erkek bireyleri daha değerli ve daha büyük işlerle meşguldürler. Onlar bu hayattaki ulvî mesajlarını yerine getirmekle meşguldürler. Her biri kendi çevresinde ve kendi ihtisas dairesindedir. Sonunda hepsinin gayeleri yeryüzünde Allah'ın davasını gerçekleştirmek, insanlar arasında İslâmî değerleri yaymaktır. Bu büyük görevleri yerine getirenler bu çeşit günahlara dalmaya vakit bulamazlar.

Başkalarının Şerefini Çiğnemez, Kusur Araştırmaz

Takva sahibi müslüman kadın, dilini insanların kusurlarını araştırmaktan, onların ırz ve şereflerine dalmaktan korur. Bozguncu kadın ve erkekleri, müslümanların ırzlarını, namuslarını diline dolayan kadın ve erkekleri dünya ve ahirette en şiddetli azapla şiddetli bir şekilde tehdit eden Kur'an-ı Kerim ve Sünnet-i Seniyye'nin tavsiyeleriyle amel ederek İslâm toplumunda bu türden konuşmaların yaygınlaşmasını hoş karşılamaz:

"İman edenler arasında fuhşun yayılmasını arzu edenlere dünya ve ahirette acıklı bir azap vardır." (Nur: 19).

Zira insanların ırz ve namuslarını hakkında ileri geri konuşanlar ve toplumda fuhuş haberlerini yayanlar bizzat fuhuş işleyenlerle eşit durumdadırlar. Nitekim Hz. Ali (r.a.) şöyle diyor:

"Fuhuş söz söyleyen ve onu yayan kimse günahta eşittir, der."[12]

12 Buhari, *el-Edebü'l-Müfred*

Dininin emirlerini kavrayan şuurlu müslüman kadın şu gerçeği gayet iyi idrak eder: Bazı laubali ve ihmalkâr kadınlardaki beşeri zaafların tedavisi onların kusurlarını ve ayıplarını araştırmakla ve onları halkın diline düşürüp teşhir etmekle yapılmaz. Bu çeşit tedavi ancak onlara güzel öğütler vermek, Allah'a itaati sevdirmek, gönüllerini Allah'a isyandan nefret ettirmek, bunu yaparken de herhangi bir kişinin ismi verilmeden, yüzüne vurma ve karşılıklı atışma olmadan hareket etmek suretiyle mümkündür.

Güzel söz, hoş nasihatler, hakkı kulaklara iyi bir şekilde sunmak suretiyle kalplerin kilitleri açılır, gönüller teslim olur, bütün azalar hakka boyun eğer.

Bu sebeple Allah başkalarını tecessüs etmeyi, müslüman erkek ve kadınların kusurlarını araştırmayı yasaklamaktadır:

"Tecessüs etmeyin. (Birbirinizin kusurlarını araştırmayın)." (Hucurat: 12).

Çünkü suçlu ve kusurlu erkek ve kadınları teşhir etmek, onların gizli ayıplarını araştırmak, onların kusurlarını ortaya dökmek ve onlar hakkında ileri geri konuşmak sadece bu kimseleri üzmekle kalmaz, aynı zamanda içinde yaşadıkları topluma da rahatsızlık verir.

Bu itibarla Kur'an-ı Kerim toplumda fuhşun yaygınlaşmasını arzu edenleri tehdit etme noktasında çok şiddetli ifade kullanmıştır. Bir toplumda fuhuş yaygınlaşmışsa, orada ırz ve namus hakkında ileri geri konuşma çoğalmışsa, söylentiler, dedikodular ve suizanlar artmışsa o toplum içerisinde çözülmeler de o nisbette artar. Artık gönüllerde masiyet işlemek basit bir şey olarak telakki edilir. Kardeşlik bağları kopar. Toplumun bireyleri arasında düşmanlık, kin, hile ve intikam artar. Fesat ve bozgunculuk umumi bela haline gelir.

Rasûlullah (s.a.) buna şu hadis-i şerifleriyle işaret etmektedir:

"Eğer sen Müslümanların gizli kusurlarını araştırırsan onları ifsad edersin ya da ifsad etmeye yaklaşırsın demektir.[13]*"*

13 Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Ravileri sahih hadis ravileridir.

Bütün bu sebeplerle Peygamberimiz (s.a.) ırz ve namuslar hakkında ileri geri konuşmayı, gizli sırları araştırmayı şiddetle yasaklamış bu konuda laubali davranan kimseleri rezil rüsvay etmekle tehdit etmiştir.

"Allah'ın kullarına eziyet etmeyin. Onları ayıplamayın. Onların gizli kusurlarını araştırmayın çünkü kim müslüman kardeşinin gizli kusurunu araştırırsa Allah da onun açığını araştırır ve sonunda onu da kendi evinin içerisinde rezil eder."[14]

Rasûlullah (s.a.) gerçekten fuzuli işlerle, suizanla, kuşkularla insanların şeref ve ırzlarına dil uzatanlardan son derece rahatsızlık duymuştur. Bu çeşit haddi aşanlardan başkalarını rahatsız edecek bir haber kendisine ulaştığı zaman şerefli gönlü derhal sıkıntıya düşmüştür.

Abdullah b. Abbas başkalarının ırzlarına dil uzatan kadın ve erkeklere karşı Rasûl-i Ekrem'in şiddetli tepkisini şöyle tasvir etmektedir:

"Rasûlullah (s.a.) öyle bir hutbe irad etti ki bu hutbeyi perdelerin arkasındaki bekar kızlara bile duyurarak şöyle buyurdu:

"Ey diliyle iman edip de kalbine iman girmemiş olan kimseler! Sakın, müminlere eza vermeyin. Onların kusurlarını araştırmayın. Kim müslüman kardeşinin kusurlarını araştırırsa Allah da onun perdesini yırtar. Kim kardeşinin kusurlarını açığa çıkarırsa Allah'ta onu evinin ortasında bile olsa rezil eder."[15]

Doğrusu bu ateşli bir hutbe idi. Rasûl-i Ekrem'in gönlü tutuşmuş sesini perdelerinin arkasındaki bekar kızlara bile duyurmuştur. Hutbesine bir tehlikeye işaret eden şu ifade ile başlamıştır. *"Ey diliyle iman edip de kalbine iman girmemiş olanlar!"*

Rasûlullah'a (s.a.) insanların ırzlarına dil uzatan kadın ve erkeklerin iman nimetinden yoksun kaldığını söyleten bu hata ne çirkin bir hatadır! Bu günah ne büyük bir günahtır!

---

14 *a.g.e.*

15 Taberani rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir ravilerdir.

Gösterişten Uzaktır

Basiretli ve olgun müslüman kadın gösteriş, kendini beğenme ve övünmeden uzak durur. Çünkü dininin onu bundan koruyacak ve muhafaza edecek tavsiyeleri ve şuuru vardır.

Şöyle ki o, bu dinin özünün söz ve fiillerinde Allah için ihlaslı olmak olduğunu bilir. Az bir gösteriş bile onun sevabını yok eder, amelinin bereketini kaldırır, kıyamet gününde sahibini rezil rüsvay eder.

Çünkü insanların ve cinlerin yaratılmasının asıl hedefi Allah'a kulluktur: *"Ben insanları ve cinleri ancak bana kulluk etsinler diye yarattım."* (Zariyat, 56).

Bu kulluk Allah'ın ancak rızası için halis bir şekilde yapıldığı zaman kabul ettiği bir kulluktur:

"Onlar dini yalnız Allah'a has kılarak ve tevhid ehli olarak Allah'a ibadet etmekle emrolunmuşlardı." (Beyyine: 5).

Müslüman kadının işine ve hizmetine ne zaman bir gösteriş lekesi, üstünlük sevgisi, desinler duygusu, övgü ve şöhret karışırsa ameli boşa gider, sevabı yok olur. Bu amelin sahibi açık bir hüsrana uğrar.

Bunun delili mallarını harcayıp da peşinden minnet ve eziyet yapan; bu halleriyle muhtaç kimselerin şeref ve itibarlarını zedeleyen kimseler için Kur'an'ın açık ve kesin uyarısıdır:

"Ey iman edenler! Malını insanlara gösteriş için harcayan ve Allah'a, ahiret gününe iman etmeyen kimse gibi başa kakarak ve eziyet yaparak sadakalarınızı boşa çıkarmayın. Böyle bir kimsenin durumu, üzerinde toprak bulunan kayaya benzer ki ona şiddetli bir yağmur isabet edince üzerindeki toprağı götürüp çıplak bir taş bırakır. İşte bunlar da işlediklerinden bir şey elde edemezler. Allah kafir bir topluluğu hidayete erdirmez." (Bakara: 264).

Bir kayanın üzerine dökülen su nasıl onun üzerindeki toprağı alıp götürüyorsa ihtiyaç sahiplerine yapılan iyiliğin başa kakılması da bu

sadakaların sevabını öylece alıp götürür. Ayetin sonunda da bu gösterişi seven kimselerin Allah'ın hidayetine layık olamayacaklarını ve onların kafirler zümresinden sayılacaklarını beyan eden korkutucu ve dehşet verici bir ifade yer almaktadır.

Çünkü gösterişçilerin tek hedefi insanların huzurunda salih amel gösterisinde bulunmaktadır. Onların gayreti Allah rızası değildir.

Cenab-ı Hak onların durumlarını şu ayetle anlatmaktadır:

"Onlar insanlara gösteriş yaparlar. Allah'ı da pek az zikrederler." (Nisa: 142).

Bundan dolayı onların amelleri kabul edilmeyecektir. Zira onlar Allah'la birlikte başkasını O'na ortak koşmuş sayılmaktadırlar. Allah Tealâ da amellerin sadece kendisi için yapılan ve halis olanlarını kabul eder.

Nitekim Ebu Hureyre'nin (r.a.) rivayet ettiği hadiste Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyurmaktadır:

"Allah Tealâ buyuruyor ki: Ben, ortaklıkların ortaklıktan en müstağni olanıyım (asla ortağa muhtaç olmam). Kim bir amel işler de bu amelinde benimle birlikte başkasını ortak koşarsa o kimseyi bana ortak koştuğu şeyle birlikte başbaşa bırakırım." (Müslim).

Dininin emirleriyle nurlanan müslüman hanım, hayırlı amellerinde hayır sahalarında gayret eden pek çok kadının bilmeden düştüğü bu tehlikeli duruma düşmekten son derece sakınır. Zira bu gibi hayırlı işlerde çalışanlar gayretlerinin dile getirilmesini, isimlerinin anılmasını ve çeşitli münasebetlerde kendilerinden sözedilmesini beklerler. Bu sebeple de ayakları kayar.

Rasûlullah (s.a.) bu meselede gayet geniş, ayrıntılı açıklamada bulunmuş, büyük mahşer âleminde hiçbir malın, evladın fayda vermediği, sadece selim bir kalble Allah'a gelen kimselerin kurtulacağı o günde gösterişçilerin karşılaşacakları içler acısı durumlarını beyan etmiştir.

Bu durum Ebu Hureyre'nin (r.a.) Peygamberimiz'den (s.a.) naklettiği hadis-i şerifte şöyle anlatılmaktadır:

"Kıyamet gününde hakkında ilk olarak hüküm verilecek kişi "şehid" olan kişidir.

Şehid getirilir. Allah nimetlerini kendisine tanıtır, o da bunları tanır. Allah Tealâ ona:

- Bu yolda ne amel işledin? der. Şehit:

- Senin uğrunda çarpıştım, nihayet şehid oldum, der. Cenab-ı Hak:

- Yalan söyledin. Sen sadece: Ne cesur insan! denilsin diye çarpıştın. Nitekim böyle de denildi, buyurur. Sonra da emreder, yüz üstü sürüklenir, nihayet Cehennem'e atılır.

Bir diğeri ilim öğrenmiş ve öğretmiştir, Kur'an okumuştur. Bu "alim" kişi getirilir. Allah nimetlerini ona da tanıtır. O da onları tanır. Sonra ona:

- Bu yolda ne amel işledin? der. O alim kişi:

- İlim öğrendim ve öğrettim. Senin rızan için Kur'an okudum, der. Cenab-ı Hak:

- Yalan söyledin. Sen sadece "alim" denilsin diye ilim öğrendin. "Ne güzel Kur'an okuyor" denilsin diye Kur'an okudun. Nitekim böyle de denildi, buyurur. Sonra da emreder, yüz üstü sürüklenir, nihayet Cehennem'e atılır.

Bir diğer kimse de Allah'ın varlıklı kıldığı, kendisine çeşitli nimetler verdiği "zengin" kimsedir. O da getirilir. Allah nimetlerini ona da tanıtır. O da onları tanır. Sonra ona:

- Bu yolda ne amel işledin? der. O zengin kişi:

- Senin infak edilmesini istediğin her hususta senin rızan için yardımda bulundum, der. Cenab-ı Hak:

- Yalan söyledin. Sen sadece "cömert" denilsin diye yaptın buyurur. Sonra da emreder, yüz üstü sürüklenir. Nihayet Cehennem'e atılır." (Müslim).

Rabbinin Kitab'ı ve Peygamber'inin sünnetinden gelen rabbanî hidayet rüzgarlarıyla rahata kavuşan şuurlu müslüman kadın hangi şekilde olursa olsun riya çukuruna düşmekten nefsini uzak tutar. Bütün amellerini sadece Allah için yapmaya daha fazla gayret gösterir. Bu amelleriyle yalnız Allah rızasını kazanmayı arzu eder. Kendisine bakanların gözleri önünde korkunç gösteriş hayaleti belirdiği zaman Rasûlullah'ın (s.a.) şu hadis-i şerifini kendisine rehber edinir:

"Kim şan, şöhret için hareket ederse Allah (kıyamet günü) onun ismini duyurarak rezil eder. Kim gösteriş yaparsa Allah (kıyamet günü) onun gizlice yaptıklarını da göstererek rezil eder." (Buhari, Müslim).

Verdiği Hükümde Adaletlidir

Kader, müslüman kadını kendisinden görüş belirtmesi ve ya hüküm ortaya koyması istenen bir konuma getirebilir. İşte burada müslüman kadının imanı, olgunluğu ve takvası tecelli eder.

Olgun müslüman kadın adeletle hükmeder, zulmetmez, taraf tutmaz, şartlar ve durumlar ne olursa olsun nefsinin arzusuna meyletmez. Çünkü o dininin tavsiyeleriyle bilir ki adaleti yerine getirme ve zulümden kaçınma dinin özü ve esasıdır. Allah'ın Kitab'ı ve Rasûlü'nün Sünnetinden açık ve kesin deliller bunu ifade etmiş, ruhsat aramaya veya içtihada fırsat tanımayan kesin bir emirle bunu emretmiştir:

"Allah ise emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman da adaletle hükmetmenizi emreder." (Nisa: 58).

Müslüman kadının, mahiyetini dininin emirlerinden öğrendiğini adalet baştan sona ölçülü, içine haksızlık karışmayan, gayet hassas ve katıksız adalettir. Onun adalet terazisini sevgi veya nefret sağa ve sola meylettirmez. Onun net oluşuna dostluk, akrabalık, neseb veya arzu tesir etmez:

"Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutanlar ve adaletle şahitlik edenler olun. Bir topluluğa olan düşmanlığınız sizi adaletsizliğe sevketmesin. Adaletli olun. Çünkü bu takvaya daha yakındır. Allah'tan korkun. Şüphesiz ki Allah yaptıklarınızdan haberdardır. (Maide: 8).

"Yakın akrabanızda olsa konuşurken adaletli olun." (En'am: 152).

Üsame b. Zeyd, Mahzun kabilesinden hırsızlık yapan bir kadının elinin kesilmemesi hususunda şefaatçi olarak gelip de Rasûlullah da (s.a.) o kadının eline kesmeye kararlı olduğu zaman, Rasûlullah (s.a.) adalet konusunda yüksek bir örnek olmuştu.

Peygamberimiz (s.a.) Üsame'ye şöyle demişti: *"Ey Üsame! Allah'ın koyduğu hadlerden birinde şefaat mi ediyorsun? Allah'a yemin ederim ki Muhammed'in kızı Fatıma hırsızlık yapsaydı onun da elini keserdim."* (Buhari, Müslim).

İşte bu hem küçüğe hem büyüğe, hem idareciye hem halka, hem müslümana hem de gayri müslime uygulanan, elinden hiçbir kimsenin kurtulamadığı mutlak ve genel adalettir. Bu İslâm toplumundaki adalet ile diğer toplumlardaki adaletin yol ayrımıdır.

Tarihin tescil ettiği ve asırlarca bütün dünyadaki adalet mahfillerinin huzurunda saygıyla eğildiği bir tablo: Halife Hz. Ali'nin zırhını çalan Yahudi hasmıyla birlikte Halife Hz. Ali, Kadı Şureyh'in karşısında ayakta durmaktadır. Kadı Şüreyh'in Halife'ye karşı duyduğu saygı Hz. Ali'den Yahudinin onun zırhını çaldığına dair delil istemesine engel olmamıştı. Halife delil getiremeyince Kadı Şüreyh Yahudinin lehine halifenin aleyhine hükmetmişti. İslâm tarihi İslâm toplumunda hakkın ve adaletin hakimiyetine delalet eden bu gibi olaylarla doludur.

Bu sebeple dininin emirlerine bağlı olan müslüman kadın, sözlerinde ve davranışlarında adildir. Ondaki bu ahlâk hakkın onun mirasında eskiden beri bulunduğunu, adaletin onun ümmetinde köklü bir özellik olduğu inancını bir kat daha güçlendirmektedir. Onun dininde hak ve adaletten sapmak haramdır.

Zulmetmez

Takva sahibi müslüman kadın sözlerinde ve davranışlarında adil olmaya gayret ettiği kadar söz ve davranışlarda haksızlık yapmaktan da sakınır. Zira zulüm kıyamet gününde karanlıktır. Zalim erkekler ve zalim kadınlar bu karanlıklar içinde çırpınıp duracaklardır.

Nitekim değerli nebevi uyarı bunu açıklamaktadır. *"Zulümden sakınınız. Çünkü zulüm kıyamet günü karanlıklara sahiptir."* (Buhari, Müslim).

Cenab-ı Hak zulmü kesinlikle haram kılmıştır. Bu hususta açıklama veya yoruma ihtiyaç yoktur. Bu durum şu hadis-i kudside beyan edilmiştir.

"Ey kullarım! Ben zulmü kendime haram kıldım. Onun için aranızda da haram kıldım. Sakın birbirinize zulmetmeyin." (Müslim).

Yaratıcı, mülkün gerçek sahibi, Aziz, Cebbar ve azamet sahibi Allah kullarının zulmetmesini haram kıldığına göre fani olan şu güçsüz kul bundan sonra kendisi gibi insan olan kardeşine zulmü nasıl normal görebilir?

Rasûlullah (s.a.) sebepler, şartlar ve durumlar ne olursa olsun müslüman erkeklerin ve müslüman kadınların din kardeşlerine karşı zulmetmelerini yasaklamıştır. Zira dininin sağlam kulpuna sımsıkı sarılmış olan müslüman insandan zulmün meydana gelmesi tasavvur bile edilemez:

"Müslüman müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez. Onu rezil rüsvay etmez. Kim din kardeşinin bir ihtiyacını görürse Allah da onun ihtiyacını görür. Kim bir müslümanın sıkıntısını giderirse Allah da onun kıyamet günündeki sıkıntılarından birini giderir. Kim bir müslüman kardeşinin ayıbını örterse Allah da kıyamet günü onun ayıbını örter." (Buhari).

Peygamberimiz (s.a.) müslüman kimsenin zulmetmesini yasakladığı gibi din kardeşini rezil rüsvay etmesini de yasaklamıştır. Bu rezil rüsvay etmek de bir zulümdür, hem de büyük bir zulümdür. Bilâkis Efen-

dimiz (s.a.) aynı zamanda din kardeşinin ihtiyacını görmeyi, derdini gidermeyi ve onun ayıplarını örtmeyi teşvik etmiştir. Sanki o bu faziletli amellerden geri kalmanın da bir zulüm, bir kusur, müslüman ile kardeşini birbirine bağlayan kardeşlik hakkını ihlal etmek olduğuna işaret etmektedir.

Bir önceki konuda delillerin sevginin, nefretin, eğilimin, hısım ve akrabalığın dengeyi değiştirmediği mutlak anlamdaki adaleti teşvik ettiğini gördük.

Bu konuda Kur'an ve Sünnet'teki delillerin mutlak anlamda zulmü yasakladığını gördük. Bunun manası adaletin her insana uygulanması, gayri müslim bile olsa hiçbir insana zulüm yapılmaması demektir. Allah Tealâ adaleti olmayı, iyilikte bulunmayı emretmekte ve bütün insanlara zulüm ve kötülüğü yasaklamaktadır.

"Allah din hususunda sizinle savaşmayan ve sizi yurdundan çıkarmayan kimselere iyilikte bulunmaktan ve onlara karşı adaletli davranmaktan sizi menetmez. Şüphesiz ki Allah adil olanları sever (Mümtehine: 8).

Sevmediği Kimselere Karşı da İnsafla Davranır

Hayat bazan müslüman kadını kayın pederinin ailesinden veya başkalarından aralarında sevgi olmayan, gönülleri bir olmayan sevmediği kadınlarla birlikte yaşamaya mecbur bırakabilir.

Bu durum birçok ailede yaşanan bir gerçektir. Bunu inkâr etmeye gerek yoktur. Peygamberimiz'in (s.a.) "sahih" olduğunda görüş birliğine varılan bir hadis-i şeriflerinde buyurduğu gibi:

"Ruhlar grup grup, bölük bölük bir araya gelen ordular gibidir. Bunlardan birbirlerine yakınlık duyanlar birbiriyle ısınır anlaşırlar. Birbirlerinden hoşlanmayanlar ise birbirleriyle anlaşamazlar."

İslâm'ın hidayeti ile terbiye ettiği müslüman hanım, bu gibi bir durumda nasıl olmalıdır?

Davranışlarında, tutumlarında ve tepkilerinde tamamen olumsuz olmalı, bağları koparmalı mıdır? Yoksa sevmediği kişilere bile yumuşak huylu, herkesle geçinen, herkesin kendisiyle geçindiği, nazik, insaflı ve aklını iyi kullanan biri mi olmalıdır?

Buna verilecek cevap şöyledir: İslâm'ın hidayetiyle nurlanan, ruhu İslâm'ın müsamahakar ve nurlu ışıklarını alan müslüman kadın insaflı, aklını kullanan, maharetli ve yumuşak huyludur. Hoşlanmadığı kimseye gönlündeki duygularını açığa vurmaz. Sevmediği kadına karşı gönlünde duyduğu soğuk hisleri ortaya koyan davranış, tutum veya tepkilerde bulunmaz. Bilâkis içinde duyduğu nefret, hoşlanmama veya sevmeme duygularını gizleyecek şekilde davranır. Bu kadının yüzüne karşı gülümser, ona nazik davranır, ona yumuşak söz söyler.

İşte bu ahlâk Rasûlullah'ın (s.a.) onun değerli sahabilerinin ahlâkıdır. Ebu Hureyre (r.a.) şöyle demiştir:

"Biz birtakım kimselere gönüllerimiz lanet okuduğu halde yüzlerine karşı gülümserdik."[16]

Urve b. Zübeyr (r.a.) Hz. Aişe'den (r.a.) naklediyor: Bir adam Peygamberimiz'in (s.a.) huzuruna girmek için izin istedi. Peygamberimiz (s.a.):

- Bu gelen kabilesinin ne kötü oğludur! Yahut kabilesinin ne kötü kişisidir, ama ona izin verin, dedi. Adam içeri girince de Efendimiz (s.a.) ona yumuşak davrandı. Adam gidince Hz. Aişe (r.a.):

- Ya Rasûlallah! Adam hakkında (kötü kanaatini) söyledin. Ama adam içeri girince ona yumuşak söz söyledin, dedi. Efendimiz (s.a.):

- *Ey Aişe! Allah katında insanların en kötüsü halkın kötü sözünden sakınarak kendisine yaklaşamadıkları kimsedir, buyurdu.* (Buhari).

Zira insanlarla geçim ehli olmak, onlara sıcak davranmak ve onlara yumuşak muamele etmek kadın erkek müminlerin güzel ahlâkdandır. Alçak gönüllü olmak, yumuşak söz söylemek, İslâm'ın teşvik ettiği ve

16 *Buhari*, Edeb bölümü.

insanlarla olan muamelelerinde kadın erkek müslümanlara tavsiye ettiği dostluk, karşılıklı sevgi ve yakınlaşma vesilelerindendir.

İslâm'ın şekillendirdiği müslüman hanım sevgi veya nefret noktasında hislerinin peşine sürüklenmez. Bilâkis hoşlanmadığı kadınlara karşı tavırlarında ve hükümlerinde ılımlı, objektif, adil, gerçekçi ve insaflı olur. Bütün bu konularda aklını, dinini ve kişiliğini hakem kılar, sadece gerçeğe şahitlik eder, sadece adeletle hükmeder. Sadece insafla hareket eder. Bütün tavırlarında ve hükümlerinde birbirleri hakkında hüküm verirken insaf, adalet ve takvanın zirvesinde olan müminlerin annelerini örnek alır.

Hz. Aişe (r.a.) Peygamberimiz'in (s.a.) kalbine en yakın hanımlarındandı. Bu hususta Zeyneb binti Cahş (r.a.) validemiz onunla yarışıyordu. Dolayısıyla aralarında kıskançlık olması gayet tabii idi. Fakat bu kıskançlık onların gerçeğe şahit olmalarına engel olmamıştır. Onlardan herhangi biri din kardeşini üzerinde bulunduğu sıfatlarla tanıtıyor, bilinen sıfatlarından hiçbir şeyi eksiltmiyor, onun taşıdığı faziletleri de örtbas etmiyordu.

Sahih-i Müslim'deki bir rivayette, Hz. Aişe (r.a.) Hz. Zeyneb'i (r.a.) şöyle anlatmaktadır: "Zeyneb, Rasûlullah'ın (s.a.) yanında mertebe ve mevkii benim seviyemde olan bir kadındı. Ben din yönünden ondan daha üstün, ondan daha çok Allah'tan korkan, ondan daha doğru sözlü, ondan daha çok akrabalarına düşkün, ondan daha fazla sadaka veren, sadaka verirken yahut Allah'a yaklaşmak için ibadet ederken nefsini ondan daha fazla ayakları altına alan bir kadın görmedim. Ancak onda şiddetli öfke ve kızgınlık hali vardı ama bu kızgınlık ve öfke hali hemen geçerdi."

Buhari'nin *Sahih*'indeki bir rivayette Hz. Aişe (r.a.) Allah'ın bu vesileyle kendisini bütün lekelerden uzak, tertemiz tamamen suçsuz ve günahsız olduğunu beyan ettiği ifk (iftira) olayını anlatırken Hz. Aişe (r.a.) Hz. Zeyneb'in (r.a.) şahitliğinden sözederek şöyle diyordu:

Rasûlullah (s.a.) benim durumumu Zeyneb binti Cahş'a soruyor ve:

- Ya Zeyneb! Bu konuda ne biliyorsun? Bu konuda görüşün nedir? diyordu. Bunun üzerine Zeyneb:

- Ya Rasûlallah! Ben kulağımı (işitmediğim şeyden) ve gözümü (görmediğim şeyden) korurum. Vallahi ben onun hakkında sadece hayır bilirim, demişti.

Hz. Aişe devamla şöyle diyor: "Zeyneb, Rasûlullah (s.a.) yanında mertebe ve mevki benim seviyemde olan bir kadındı. Allah onu verai (haramlardan ve şüpheli şeylerden son derece kaçınması) sebebiyle (iftiracılara katılmaktan) korudu."

Siyer ve tabakat kitaplarını mütalaa edenler müminlerin annelerine, Peygamberimiz'in hanımlarına ait yanı kumanın kumasına karşı insaflı ifadeleri ve övgülerini dile getiren pek çok sözlerle karşılaşacaklardır.

Bu ifadelerden biri Ümmü Seleme'den Hz. Zeyneb (r.a.) hakkındaki şu sözüdür: Zeyneb, Rasûlullah (s.a.) tarafından beğenilen ve takdir edilen bir hanım idi. Rasûlullah (s.a.) onun yanında çok kalmak isterdi. Zeyneb çok namaz kılan, çok oruç tutan, elişlerinde de çok yetenekli ve bu vesile ile elde ettiği geliri tamamen yoksullara sadaka olarak veren saliha bir kadındı."

Hz. Zeyneb'in (r.a.) ölüm haberi geldiğinde onun hakkında Hz. Aişe'nin (r.a.) şu sözü nakledilmektedir:

"Allah'a çok hamdü senada bulunarak, çok ibadet ederek yaşayan, yetimlerin ve dulların sığınağı olan bir kadın göçtü."[17]

Yine Hz. Aişe'nin (r.a.) Hz. Meymune (r.a.) hakkında şu sözü vardır:

"Vallahi Meymune de göçüp gitti... Ancak Allah'a yemin olsun ki o, bizim içimizde en çok Allah'tan korkanlardan ve akrabalarına en çok düşkün olanlardan biriydi."[18]

17 *es-Sımtu's-Semin:* s. 110, *el-İstiab:* 4/1851, *el-İsabe:* 8/93.
18 *el-İsabe:* 8/192.

İşte bu sözler aralarındaki kıskançlığa ve yarışa rağmen müminlerin anneleri olan valide lerimizin -Allah kendilerinden razı olsun- kumalarıyla ilgili sözleridir.

Şimdi biraz düşünelim: Kumaları hakkında bu çeşit övgü dolu söyleyen annelerimizin kumaları dışındaki kadınlara karşı ahlâkları ne kadar yüce olmalı! Onlar gerçekten bu ideal hayatlarıyla bütün müslüman hanımlarına en olgun yaşam tarzını sergilemişlerdir. Bu hayat tarzında aklın ufku genişletilerek, hoşlanmama duygusu atılarak, insaflı olmak, iyilikseverlik ve yücelik hakim kılınarak -eğer varsa- kıskançlık belasına bir sınır çizilecektir.

Böylece müslüman kadın kendisine yakınlık derecesi ne olursa olsun, alakası ne olursa olsun, hoşlanmadığı kadınlara karşı insaflı olacak, onlar hakkında verdiği hükümlerinde adil olacak, onlarla olan muamelelerinde ölçülü, akıllı ve yumuşak huylu olacaktır.

Başkasının Üzüntüsüne Karşı Sevinmez

Ruhu tevhid dini İslâm'ın hidayetiyle tatmin olmuş, İslâm'ın müsamahakâr nurlu ahlâkıyla ahlâklanmış, dinine sadık, takva sahibi müslüman bir kadın hiçbir insanın kötü durumu karşısında sevinmez. Zira başkasının başına gelenlere karşı sevinmek dininin emirlerini bilen takva sahibi kadında bulunmayan, başkasına rahatsızlık veren, kardeşinin gönlünü yaralayan düşük bir ahlâktır.

Peygamberimiz (s.a.) bunu yasaklamış ve buna bulaşmaktan sakındırmıştır:

"Kardeşinin başına gelenlere karşı sevinç gösterme, olabilir ki, Allah onu rahmetine layık kılar da seni o sıkıntı ile mübtela kılar."[19]

İslâm'ın terbiyesiyle yetişen müslüman kadının gönlünde başkasının üzüntüsüyle sevinme duygusuna yer yoktur. Bilâkis o herhangi bir felakete uğrayan kadınlara şefkat duyar, onların durumlarından dolayı

19 Tirmizi rivayet etmiş ve bu hadis hasen-sahih bir hadistir demiştir.

üzülür, onların üzüntülerini hafifletmeye ve onların acılarıyla acı duymaya çalışır.

Başkasının üzüntüsüyle sevinme duygusu İslâm'ın hidayetine nail olan, onun ışık dolu nuruyla nurlanan gönüllerde bulunmaz. Bu kötü huy ancak hilekârlık, kan davası, eziyet ve intikam üzerine yaratılmış olan kararmış, paslanmış, katılaşmış, taşlaşmış kin dolu gönüllerde olur. Takva sahibi müslüman kadın bütün bunlardan son derece uzaktır.

Başkaları Hakkında Suizan Etmez

Dinine sadık müslüman kadının güzel ahlâkından biri, insanlara hiçbir delile dayanmayan suizanda bulunmamasıdır. Bilâkis o, Cenab-ı Hakk'ın Kitab'ında emrettiği gibi zannın çoğundan sakınır.

"Ey iman edenler! Zannın çoğundan sakının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır." (Hucurat: 12).

Çünkü insanlara zanla hükmetmek, durumunu bilmeden hakkında yanlış düşünceye kapılmak -özellikle bu çeşit düşünen kişi bu hayalini tasavvurlar, kuruntular ve ihtimaller üzerine bina ederse- zanna kapılan, yanlış düşünen kişiyi günaha düşürür.

Bu sebeple Rasûlullah (s.a.) insanları gerçeklerden ve kesin bilgiden uzak olarak itham etmek ve suizanda bulunmaktan sakındırmak için şiddetli ifadeler kullanmıştır:

"Zandan sakınınız. Çünkü zan sözlerin en yalanıdır." (Buhari, Müslim).

Bu suretle Efendimiz (s.a.) zannı en yalan söz olarak kabul etmektedir. Takva sahibi, dinine sadık müslüman kadın konuşmalarında hep doğruluğa bağlıdır. Onun dilinde yalandan eser bulunan bir ifade yer almaz. Böyle olunca bir müslüman hanım nasıl sözlerin en yalanı olan "suizan" da bulunabilir?

Yüksek nebevi prensipler suizannı yasaklardan ve onu sözlerin en yalanı diye kabul ederken müslüman erkek ve kadınların insanları gö-

rünen davranışlarıyla değerlendirmelerini, onlara zanlar, kuşkular, dedikodular ve kuruntularda ithamda bulunmamalarını tavsiye etmektedir.

İnsanların sırlarını açığa vurmak, onların özel hayatlarını incelemek, ırz ve şerefleriyle oynamak ne müslümanın ahlâkıdır ne de onun görevidir. Gizli sırları bilen, onları açığa vuracak olan ve onların hesabını görecek olan sadece gizli açık herşeyi bilen Allah'tır. İnsana gelince din kardeşinin görünen amelinin dışında kalan özel hayatı onu ilgilendirmez.

Her türlü lekelerden ve bulanıklıktan uzak olarak bu hidayet nuruyla huzur bulan sahabe ve tabiinden selef-i salihinin üzerinde yürüdükleri yol bu idi.

Abdürrezzak Abdullah b. Utbe b. Mes'ud'dan naklediyor: Hz. Ömer'i (r.a.) işittim. Şöyle diyordu:

"Rasûlullah (s.a.) zamanından insanlar gerçekleri vahiy yoluyla öğreniyordu. Artık vahiy kesildi. Biz ortaya koyduğunuz amellerinizi esas alacağız. Kim hayırlı bir amel ortaya koyarsa biz o amele dayanarak o kimseyi kendimize yakın kabul ederiz. Onun iç aleminden Allah hesaba çekecektir. Kim de kötü bir amel ortaya koyarsa o kimseye güven duymayız, o kimse gönlünün temiz olduğunu söylese de onun bu sözünü doğrulamayız."[20]

Bu itibarla dininin tavsiyelerini kavrayan, takva ve amel-i salih vesilelerine sarılan şuurlu müslüman kadın, müslüman kardeşine uzaktan yakından dokunabilecek herhangi bir kelimeyi telaffuz ederken son derece ihtiyatlı ve dikkatlidir. Diğer insanlar hakkında vereceği her hükmü gayet iyi tespit eder. Daima Cenab-ı Hakkın şu ayetini hatırlar:

"Bilmediğin bir şeyin ardına düşme. Çünkü (Kıyamet gününde) kulak, göz ve kalp hepsi de ondan sorumlu olacaktır." (İsra: 36).

Müslüman kadın bu hikmetli kesin yasak hüküm önünde hiç kıpırdamadan durur ve artık bilgisi olmadan konuşmaz, kesin kanaat getirmeden hiçbir hüküm vermez.

20 *Hayatü's-Sahabe:* 2/151.

Takva sahibi müslüman hanım daima dilinden dökülecek her kelimeyi, kendisinden çıkan her hükmü tesbit etmekle görevli bir meleğin bulunduğunu hatırında tutar. Suizan ederek ithamda bulunma günahına düşmekten daha fazla korkar ve çekinir.

"İnsan hiçbir söz söylemez ki, yanında onu gözetleyici bir melek bulunmasın." (Kaf: 18)

Şuurlu müslüman kadın telaffuz ettiği kelimenin sorumluluğunu gayet iyi takdir eder. Çünkü o gayet iyi bilir ki, bu kullandığı kelime onun Allah Tealâyı razı kılacak makama da yükseltebilir, O'nun gazabına da düşürebilir. Bu konuda Peygamberimiz şöyle buyuruyor:

"Kişi Allah'ın razı olacağı bir söz söyler. O sözün bu noktaya ulaşamayacağını zanneder. Allah o söz sebebiyle kulun Allah'ın huzuruna çıkacağı güne kadar ondan razı olduğunu yazar. Yine kişi Allah'ın gazabını gerektiren bir söz söyler. O sözün bu noktaya ulaşmayacağını zanneder. Bu söz sebebiyle Allah kıyamet gününe kadar o kişiye gazap ettiğini yazar."[21]

Şu halde sözün sorumluluğu ne büyüktür!.. Geveze dillerin ortaya attığı dedikoduların bıraktığı tesirler ne büyüktür!..

Takva sahibi ve zeki müslüman kadın toplantılarda özellikle boş ve laubali kadınların toplantılarında dilden dile dolaşan dedikodu, yaygara, tahmin ve hayali ifadelerin pekçoğunu dikkate bile almaz. Bu gibi saçma sapan dedikodu, yaygara ve kuruntuları başkalarına taşımaya gönlü razı olmaz. Elinde bunların doğruluğunu, sabit olduğunu ve kesinliğini gösterecek bir delil olmadıkça bu gibi sözlerden hiçbir şey nakletmez. Bilâkis işittiği bu gibi dedikoduların doğruluğu kesin olarak tesbit edilmeden nakledilmesini Peygamberimiz'in (s.a.) şu hadis-i şeriflerinde açıkça ifade ettiği haram olan yalandan sayar:

"Kişiye her duyduğunu söylemesi yalan olarak yeter." (Müslim).

21 İmam Malik *Muvatta* kitabında rivayet etmiştir.

Dilini Dedikodudan ve Söz Taşımadan Korur

Dininin emirlerini kavrayan şuurlu müslüman kadın takva sahibidir; gizli açık her yerde Allah'tan korkar. İçinde gıybet ve dedikodu bulunan, bu sebeple onu Allah'ın gazabına layık kılacak, onu İslâm'ın hakkında şiddetle tehditte bulunduğu gıybet edenler ve laf taşıyanlar zümresine sokacak bir kelimenin dilinden çıkmaması için son derece gayretlidir.

Müslüman kadın şu ayeti daima okur:

"Birbirinizin gıybetini yapmayın. Sizden biriniz hiç ölü kardeşinin etini yemek ister mi? Elbette bundan tiksinirsiniz. Allah'tan korkun, şüphesiz ki Allah tevbeleri daima kabul eder, çok merhametlidir." (Hucurat: 12).

Müslüman kadın bu ayeti okurken gıybet, dedikodu etme suçunun gayet çirkin ve iğrenç bir suç olduğunu hisseder. Zira gözü önünde din kardeşinin ölü eti canlanmaktadır. Bu durumda dili yanlışlıkla herhangi bir kimsenin gıybetini yapmışsa Allah'ın ayetin sonunda belirttiği tevbeye koşar, bu günahından dolayı bağışlanma diler.

"Müslüman, müslümanların elinden dilinden selamete erdiği kişidir."[22] buyuran Peygamberimiz'in (s.a.) değerli nasihat ve tavsiyelerine kulak verir. Gıybetin kelime-i şehadet getiren bir müslüman kadına yakışmayacak bir günah olduğunu, toplantılarında gıybeti alışkanlık haline getirenlerin saliha müslüman kadınlar safında olamayacağını hisseder.

Hz. Aişe (r.a.) anlatıyor: Peygamberimiz'e (s.a.):

- Safiye'nin şöyle şöyle olması (onun kısa boylu oluşunu ima ederek) senin için yeter, dedim. Peygamberimiz (s.a.):

- Sen öyle ağır bir söz söyledin ki eğer bu söz deniz suyu ile karıştırılsa mutlaka onu da bulandırırdı, buyurdu.[23]

---

22 *Sahih-i Müslim*, İmanın fazileti bölümü.

23 Ebu Davud ve Tirmizi rivayet etmiş, Tirmizi: Bu hasen-sahih bir hadistir, demiştir.

Müslüman kadın, Peygamberimiz'in (s.a,) kaçınmayı tavsiye ettiği helak edici yedi büyük günahı dinlediğinde bu yedi günah içinde gıybetten daha şiddetli ve daha büyük bir günah olmadığını görecektir. Bu günah bazı kadınların bazı toplumlarda uğradığı gibi müslüman, namuslu ama gafil hanımlara iftirada bulunulmasıdır. Hadis-i şerif şöyledir:

- "Helak edici yedi büyük günahtan sakının."

- "Ya Rasûlullah! Bunlar nelerdir? denildi. Buyurdular ki.

"Allah'a şirk koşmak, sihirbazlık yapmak, Allah'ın haram kıldığı cana haksız yere kıymak, yetim malı yemek, faiz yemek, savaş anında savaştan kaçmak, mümin, namuslu ama gafil kadınlara zina iftirasında bulunmak." (Buhari, Müslim).

Bu yüksek tavsiyeyi kavrayan basiretli müslüman kadın gıybete karşı ciddi bir tavır koyar. Gıybetin şekillerinden hiçbirine düşme hatasını işlemez. Kendi meclisinde hiçbir kimsenin gıybetinin yapılmasına müsaade etmez. Zulüm ve düşmanlık ifadelerine karşı din kardeşlerini korur.

Peygamberimiz'in (s.a.) şu hadisiyle amel ederek onlara gelecek kötü sözü reddeder:

"Kim gıybet edilen din kardeşinin ırzını ve şerefini savunursa Allah'ın o kimseyi Cehennem ateşinden azad etmesi kendi üzerinde bir hakkıdır."[24]

Takva sahibi müslüman kadın, dilini nemimeden de (laf taşımadan) da korur. O laf taşımanın toplumda şerrin, kötülüğün ve fesadın yaygınlaşmaşındaki tehlikesini, toplum fertleri arasındaki karşılıklı sevgi ve dostlukları kopardığını gayet iyi idrak eder. Nitekim Rasûlullah (s.a.) bu durumu şu hadisiyle beyan etmiştir:

"Allah'ın en hayırlı kulları görüldükleri zaman Allah'ın hatırlandığı, zikredildiği kullardır. Allah'ın en şerli kulları da hakkı kabul et-

24 Ahmed b. Hanbel hasen bir isnadla rivayet etmiştir.

meyen suçsuz kimselere zulmeden, dostların arasını birbirinden ayıran, laf taşıyarak dolaşan kimselerdir."[25]

Dostlar arasında bozgunculuk yapan, iki kişi arasında laf taşıyan nemmam kadın bu kötü ahlâkta ve insanlar arasında laf götürüp getirme günahını işlemekte devam ederse, bu kadının dünya hayatında rezil rüsvay olması ahirette de kötü akıbete maruz kalması ona yeter.

"Laf taşıyan kimse Cennet'e giremez." (Buhari, Müslim).

Müslümanın yüreğini hoplatan, laf taşımanın vahim sonuçlarından gönlünü korku ile dehşetle dolduran hususlardan biri de her laf taşıyan kimsenin üzerine yağacak ilahi azabın, kabre konulduğundan itibaren başlayacak olmasıdır. Bu gerçeği Buhari, Müslim ve başkalarının İbni Abbas'dan rivayet ettikleri şu sahih hadis-i şeriften anlıyoruz:

İbni Abbas diyor ki: Rasûlullah (s.a.) iki kabre uğradı ve *"Şurada bulunanların ikisi de azap görüyorlar. Ama ikisi de büyük bir günah sebebiyle azab görmüyor. Biri laf taşırdı diğeri de küçük abdestten sonra iyice kurulanıp temizlenmezdi."* buyurdu.

İbni Abbas devamla diyor ki: Sonra yaş bir dal istedi. Bu yaş dalı iki parçaya böldü. Sonra bir kabrin üzerine bir parça diğerinin üzerine bir parça koydu. Sonra da şöyle buyurdu: *"Olabilir ki bu iki dal kuruyuncaya kadar bunların azaplarını hafifletebilir."*

Küfürden ve Çirkin Söz Söylemekten Sakınır

İslâm'ın terbiyesiyle yetişen müslüman kadın ağzına kötü söz, çirkin ifadeler almaz, hiç kimseye küfretmez, sövmez.

Çünkü o, İslâm'ın ahlâkî tavsiyelerinin bundan şiddetle nefret ettirdiğini, sövmeyi kişinin güzel müslümanlığını lekeleyen bir günah olarak kabul ettiğini, ağzı çirkin fuhuş sözleriyle dolu kimseyi de Allah'ın gazabına uğrayan, hoşlanılmayan bir kimse olarak tasvir ettiğini gayet iyi bilir.

25 Ahmed b. Hanbel hasen bir isnadla rivayet etmiştir.

Ebi Mes'ud (r.a.) dan rivayet edildiğine göre Efendimiz (s.a.) şöyle buyurdu: *"Müslümana sövmek fasıklık, müslümanla çarpışmak ise küfürdür."* (Buhari, Müslim).

Yine buyurdular: *"Allah konuşmalarında çirkin söz söyleyerek haddi aşan veya kendisini buna zorlayan kimseyi sevmez."*[26]

Gerçekten bu çirkin vasıfları İslâm'ın hidayet dolu o güzel rüzgarlarıyla gönlü huzura kavuşan, kalbini iman tebessümü kaplayan, dilini ve gönlünü müsamahakâr İslâm Şeriatı'nın emirleriyle terbiye eden müslüman hanıma hiç yakışmayacak vasıflardır.

Bundan dolayı müslüman hanım küfürlerin ve basit sözlerin ortaya atıldığı her çeşit karşılıklı küfürleşme ve atışma meclislerinden uzaktır. Onun gözlerinin önünde ne zaman Peygamberimiz'in (s.a.) sözleri, davranışları ve güzel siretindeki eşsiz örnekler canlanırsa şuurlu müslüman kadın bu seviyesizlikten ve ahlâk düşüklüğünden çok daha uzak kalır. Zira Peygamberimiz'den (s.a.) hiçbir gün gönülleri yaralayan, bir insanın duygularını rahatsız eden, kulağını tırmalayan, onun şerefine halel getiren tek bir kelime bile duyulmamıştı.

Uzun seneler Peygamberimiz'den (s.a.) ayrılmayan Enes b. Malik (r.a.) anlatıyor:

> *"Rasûlullah (s.a.) hiçbir zaman fuhuş söz söylemezdi. Hiç kimseye lanet okumazdı. Hiç kimseye sövmezdi. Kızdığı zaman da: Ona ne oluyor? Alnı toprağa sürülesice." derdi."* (Buhari).

Bilâkis Rasûlullah (s.a.) kendisinden yüzçeviren, kalplerini onun davetine karşı kapatan müşriklere bile lanet etmekten dilini uzak tutmuş, onlara hiçbir şekilde eziyet etmemiş, gönül kırıcı kelime kullanmamıştır.

Nitekim değerli sahabi Ebu Hureyre (r.a.) bu durumu şöyle anlatmaktadır: Peygamberimiz'e (s.a.):

---

26 İmam Ahmed ve Taberani rivayet etmiştir. Ravileri güvenilir ravilerdir.

- Ya Rasûlallah! Müşriklere beddua et, denildi. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyurdu:

- "Ben lanet edici olarak gönderilmedim. Rahmet olarak gönderildim."

Rasûlullah (s.a.) şerrin kökünü kazımakla, gönüllerden kin ve düşmanlık kinlerini temizleyip zirveye ulaşmakla yüceliyordu. O insanlara, onların ırzlarına ve mallarına düşmanlık hususunda küfürbaz dilini kullanan kimsenin hem dünyasını hem ahiretini kaybeden gerçek bir "müflis" olduğunu hadis-i şerifte tasvir etmektedir. Zira bu kimsenin ırz ve şerefe yaptığı ahmakça saldırılar hayatında elde ettiği bütün sevapları silip süpürecek, bütün amellerini boşa çıkaracak, o korkunç hesap gününde o kimseyi ateşten hiçbir koruyucu olmayan bir kimse olarak ortada yapayalnız bırakacaktır:

Peygamberimiz (s.a.):

- İflas eden kimdir, bilir misiniz? diye sordu. Ashab:

- Bizde iflas eden kişi ne parası ne de malı bulunmayan kişidir, dediler. Peygamberimiz (s.a.):

- *Ümmetimden iflas eden kişi kıyamet günü namaz, oruç ve zekâtla gelen ama bununla birlikte şuna buna sövmüş, iftirada bulunmuş, malını yemiş, kanını dökmüş, dövmüştür. İşte bu kişinin sevaplarından hakkı geçenlere birer birer verilir. Borçları bitmeden sevapları tükenince de onların hata ve günahları alınır, buna yüklenir, sonra da Cehennem'e atılır.* (Müslim).

Hiç şüphe yok ki İslâm'ın saf berrak kaynağından kana kana içen, dinine sadık müslüman kadınlar boş sözlerden tamamen uzaktır. Fazilet, gönül temizliği, insanî duygulara saygı, muamele ve hitapla sosyal seviye yüksekliği üzerine kurulu İslâm kadın toplumunda küfür ve sövmeye sebep olacak karşılıklı atışmalar, seviyesiz tartışmalar yoktur.

Hiç Kimseyle Alay Etmez

Tevazu sevgisi, kibirlenme ve böbürlenmeden uzak olma duygusuyla yetişmiş müslüman kadının kişiliği hiç kimseyle alay etmeye müsaade etmez. Zira gönlüne tevazu sevgisi ve kibirlenmeden nefreti aşılayan Kur'an'ın hidayet dolu ayetleri onu diğer insanlarla eğlenme, onları küçümseme ve onlarla alay etmekten korur:

"Ey iman edenler! Bir topluluk diğer bir toplulukla alay etmesin. Olabilir ki alay edilen topluluk alay edenden daha hayırlıdır. Kadınlar da kadınları alaya almasın. Olabilir ki kendileriyle alay edilen kadınlar alay eden kadınlardan daha hayırlıdır. Birbirinizi ayıplamayın. Birbirinize lakaplar takmayın. İman ettikten sonra bir müminin fasıklıkla anılması ne kötü şeydir. Kim bundan tevbe etmezse işte onlar zalimlerin ta kendileridir." (Hucurat: 11).

Yine müslüman kadın Peygamberimiz'in (s.a.) hidayet dolu tavsiyelerinden tevazu ve alçakgönüllülük ahlâkını alır, kibir alay etme ve insanları hor görme duygusundan uzaklaşır. Zira o Müslim'in rivayet ettiği hadis-i şerifte müslüman kadınları hor görmenin baştanbaşa şer olduğunu öğrenmektedir:

"Kişiye kötülük olarak müslüman kardeşini hor görmesi yeter."

İnsanlara Karşı Yumuşaktır

Tabiatı itibariyle kadın ince ruhludur, yumuşak huyludur, naziktir, hassastır. Onun yaratılış gayesine ve varlık sebebine yakışan da zaten budur. Kadınlara "cins-i latif' diye isim verilmesi de buradan kaynaklanmaktadır.

Tevhid dininin esaslarından kana kana içen müslüman kadın çevresindeki kadınlara karşı daha çok yumuşak, onlarla olan münasebetlerinde daha fazla naziktir. Çünkü nezaket, yumuşaklık ve ihtiyatlı davranma Allah'ın mümin kullarında olmasını istediği hasletlerdir. Zira Allah bu ahlâkla süslenen kimseleri gönüllere yakın, kalplere sevgili kılmaktadır:

"İyilikle kötülük bir olmaz, sen kötülüğü en güzel şekilde önle. O zaman aranızda düşmanlık olan kimse sana sanki samimi bir dost gibi oluverir. (Kötülükleri iyilikle önleme şeklindeki) Bu haslete ancak sabredenler kavuşturulur. Buna ancak hayırdan büyük pay sahibi olan kimseler kavuşturulur." (Fussılet: 34-35).

Kur'an-ı Kerim'de ve hadis-i şeriflerde peşpeşe gelen pek çok delil yumuşak huyluluğu sevdirmekte, buna teşvik etmektedir. Dininin inci gibi parlayan hidayetiyle nurlanan, dininin hükümlerini kavrayan ve bu İslâm toplumunda yaşayan her müslüman insanın taşıması gereken ve müslümanların topluma hakim olması gereken yüce bir haslet olduğunu vurgulamaktadırlar.

Müslüman kadının "rıfk", yumuşak huyluluk sıfatı Allah'ın kullarına bütün işlerinde göstermelerini istediği yüce sıfatlarından biridir:

"Şüphesiz ki Allah yumuşaktır. Bütün işlerde yumuşaklığı sever." (Buhari, Müslim).

Gerçekten bu ahlâk Allah'ın başka hiçbir yaratığına vermediği, bol ikramla sevap vereceği büyük bir ahlâktır:

"Şüphesiz ki Allah yumuşaktır, yumaşaklığı sever. Yumaşaklığa mükafat olarak sertliğe ve başka şeylere karşı vermediğini verir." (Müslim)

Yüce Nebevî hidayet yumaşaklık üzerinde durmakta, onu her şeyin süsü olarak kabul etmektedir. Bir şeyde yumuşaklık varsa yumuşaklık onu süslemekte, gözlere ve gönüllere sevdirmekte, bir şeyde yumuşaklık yoksa o kötü görünmekte kalpler ve ruhlar ondan nefret etmektedir.

"Herhangi bir şeyde yumuşaklık varsa yumuşaklık onu süsler. Bir şeyden de yumuşaklık çıkarılıp alınmışsa bu onu kötü gösterir." (Müslim).

Peygamberimiz (s.a.) müslümanlara insanlarla olan muamelelerinde durum ne kadar kızmayı gerektirse bile -insanlara merhametli olan ve kullarına karşı son derece yumuşak olan Allah'ın dininin davetçisi- müslümana yakışan en ideal ve en uygun davranış tarzını gösterirdi.

Ebu Hureyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre: Bedevinin biri mescide küçük abdestini yaptı. Orada bulunanlar onu dövmek için kalktılar. Peygamberimiz şöyle buyurdu:

- "Onu bırakın. Onun küçük abdest yaptığı yere bir kova su boşaltın. Çünkü siz kolaylaştırıcı olarak gönderildiniz. Zorlaştırıcı olarak gönderilmediniz." (Buhari).

Yumuşak huyluluk, kolaylaştırma ve hoş görü ile kalplerin kilitleri açılır, insanlar bu şekilde hakka davet edilir. Yoksa sert davranmak, zorlaştırmak, şiddete başvurmak, kızmak ve zor kullanmak suretiyle değil. Bu itibarla Peygamberimiz'in (s.a.) bu konudaki tavsiyeleri şu idi:

"Kolaylaştırmız, zorlaştırmayınız. Müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz." (Buhari, müslim).

Çünkü insanlar tabiatları gereği katılıktan, sertlikten ve şiddetten nefret duyar. İnce huyluluk, nezaket, yumuşaklık ve anlayışlı olmayı sever. Bundan dolayıdır ki Cenab-ı Hak şöyle buyurmuştur:

"Eğer sen sert ve katı kalpli olsaydın onlar senin çevrenden dağılır giderlerdi." (Al-i Imran: 159).

Gerçekten bu söz kadınları hidayete davet etme vazifesini yüklenen her davetçi kadın için ebedi bir ifade, kalıcı ve değişmez bir kanundur. Zira müslüman hanım kalplere güzelce girmek mecburiyetindedir.

Davet ettiği kadınların engellemesi, terketmesi veya yüzçevirmesiyle karşılaşsa bile bu yolda yumuşaklık, merhamet, nezaket ve kibarlık üsluplarından birini kullanacaktır.

Tatlı, yumuşak ve sevgi dolu ifadeler mutlaka gönüllere nüfuz edecek ve mutlaka muhatabı olduğu kadınların gönüllerinde beklenilen etkiyi meydana getirecektir.

İşte Cenab-ı Hakkın Peygamberi Hz. Musa'yı ve kardeşi Harun'u büyük zalim, azılı diktatör Firavun'a karşı gönderdiğinde bu iki Peygamber'e yaptığı tavsiyesi de buydu:

"Firavun'a gidin. O gerçekten azgınlaştı. Belki öğüt alır veya ürperir, diye ona yumuşak söz söyleyin." (Taha: 43-44).

Bundan dolayı bu dinin hidayet esaslarında yumuşak davranmanın tamamen hayır olduğunun belirtilmesine hayret etmemek gerekir. Kime yumuşak huyluluk verilmişse o bütün hayrı kazanmış demektir. Kim bundan mahrum kalmışsa bütün hayırdan mahrum kalmış demektir.

Bu durum Cerir b. Abdillah'm rivayet ettiği hadiste şöyle anlatılmaktadır. Cerir diyor ki: Rasûlullah'ın (s.a.) şöyle söylediğini işittim:

"Kim yumuşak huyluluktan mahrum kalırsa bütün hayırdan mahrum kalır." (Müslim).

Peygamberimiz'in (s.a.) yüce tavsiyelerine göre bir toplumun hayatına yumuşak huyluluk hakim olursa o toplumda fertlere, evlere ve topluluklara hayır yağar. Yumuşaklık onların nurlu ve güzel huylarından biri olur.

Bu gerçeği Hz. Aişe'nin (r.a.) rivayet ettiği şu hadiste görüyoruz:

"Ey Aişe! Yumuşak ol. Çünkü Allah bir aile halkına hayır murad ettiği zaman onlara yumuşaklık verir."[27]

Bir başka rivayette şöyle buyuruluyor: *"Allah bir aile halkına hayır murad ettiği zaman onlara yumuşak huyluluk verir."*[28]

Cabir'in (r.a.) rivayetine göre Efendimiz (s.a.) buyuruyorlar ki: *"Allah bir kavme hayır murad edince onları yumuşaklığa sevkeder."*[29]

İnsanı Cehennem ateşinden koruyacak ahlâktan daha büyük hangi hayır vardır? Nitekim Rasûlullah (s.a.) bir başka hadiste bunu şöyle anlatmaktadır:

"Size Cehennem'e haram olacak kişiyi yahut Cehennem'in kendisine haram olacağı kişiyi haber vereyim mi? Cehennem yakınlık gös-

27 İmam Ahmed rivayet etmiştir.

28 İmam Ahmed rivayet etmiştir.

29 Bezzar rivayet etmiştir. Ravileri sahih hadis ravileridir.

teren, sadelik gösteren, yumuşak davranan ve kolaylık sahibi olan her kişiye haram olur."[30]

Nebevî tavsiyeler insanı yüceltir. İnsana yumuşak huylu olmayı aşılar. İnsandan boğazlanan hayvana bile yumuşak davranmasını ister. Böylece insanı takva sahibi salih kulların ulaşacağı en yüksek mertebelere hazırlar:

"Şüphesiz Allah her şeye iyilikle davranılmasını emretmiştir. Öldürdüğünüz zaman güzelce öldürün. Kestiğinizde güzelce kesim yapın. Sizden biriniz (kesim yaparken) bıçağının ağzını keskinleştirsin. Keseceği hayvanı rahatlıkla kessin." (Müslim).

Derdini anlatacak dili olmayan kurbanlık hayvana yumuşak davranmak onu kesen insanın ince ruhluluğuna, her can sahibi varlığa karşı acıma hissi duyduğuna delildir. "Gönlünde diğer canlılara karşı muamelesinde bu yüce ahlâkın yerleştiği kimse, insanlara karşı çok daha yumuşak ve daha hoş davranır."

Takva sahibi müslüman kadın, İslâm'ın tavsiyelerinin insanoğullarına karşı yumuşak davranma konusunda ne kadar geniş olduğunu hatta bu İslâmî tavsiyelerin hayvanlara bile yumuşak davranmayı içine aldığını tasavvur edebilir.

Merhamet Sahibidir

Gönlü müsümahakâr dininin hidayetiyle huzur bulan müslüman kadın merhamet sahibidir. Bütün kalbinden ve gönlünden merhamet ve şefkat kaynakları fışkırır. Zira o çevresindeki insanlara merhametli oluşunun kendisine semadan rahmet yağmasına sebep olacağını ve insanlara merhamet etmeyen kimseye Allah tarafından rahmet ulaşmayacağını, Allah'ın rahmeti bir insandan uzak kalırsa o insanın hayırdan mahrum olacağını gayet iyi idrak eder. Nitekim Efendimiz (s.a.) şöyle buyuruyor:

30 Tirmizi rivayet etmiş ve hasen hadistir demiştir.

"Yerdekilere merhamet et ki göktekiler de sana merhamet etsin."[31]

"İnsanlara merhamet etmeyen kimseye Allah rahmet etmez."[32]

"Merhamet sadece katı kalpli kimsenin gönlünden çıkarılır."[33]

Takva sahibi kadının merhameti sadece ailesiyle, yakın akrabalarıyla sınırlı değildir. Onun gönlündeki merhamet dairesi çok geniş olup bütün insanları içine alır. Zira o merhametiyle bütün insanları kuşatan ve merhameti imanın şartlarından biri olarak kabul eden nebevi irşada kulak verir: Peygamberimiz şöyle buyurdu:

- *"Birbirinize merhamet etmedikçe gerçek mümin olamazsınız."*

Bunun üzerine sahabe-i kiram:

- "Ya Rasûlallah! Hepimiz merhamet sahibiyiz, dediler.

Peygamberimiz (s.a.):

- *"Bu söylediğim sizden birinizin arkadaşına merhamet etmesi değildir, bu bütün insanlara, bütün herkese karşı olan merhamettir."*[34]

Bu herkesi kucaklayan genel anlamdaki merhamet, müslüman erkeklerin ve kadınların kalbinde bu rahmetin pınarlarını fışkırtmış ve bunu müslümanların sıfatlarından biri olarak saymıştır. Böylece İslâm toplumu erkekleri ve kadınlarıyla, zenginleri ve fakirleriyle ve diğer fertleriyle birbirinin haklarını koruyan, birbirlerine merhamet eden, her tarafında rahmet dalgalanan, her yanında kardeşlik yaygınlaşan ve semalarında karşılıklı şefkat hakim olan bir toplum olacaktır.

Rasûlullah (s.a.) en samimi ve en duygulu merhamet için eşsiz yegâne örnek idi. Hatta o insanlara namaz kıldırırken bir yavrunun ağlamasını işitince yavrusu için ciğeri parçalanan annesinin duygusunu takdir ettiği için namazını kısa tutardı.

---

31 Taberani rivayet etmiştir. Ravileri sahih hadis ravileridir.

32 Taberani hasen isnadla rivayet etmiştir.

33 Buhari, *el-Edebü'l-Müfred*.

34 Taberani rivayet etmiştir. Ravileri sahih hadis ravileridir.

Buhari ve Müslim Hz. Enes'ten (r.a.) rivayet ediyorlar. Hz. Peygamber (s.a.) şöyle buyurmuştur: *"Ben namaza girer ve namazı uzatmak isterim de bu sırada bir bebeğin ağlamasını duyarım. Hemen namazımı kısaltırım. Çünkü annesinin çocuğunun ağlamasından duyduğu sıkıntıyı bilirim."*

Bir bedevi Rasûlullah'ın yanına gelir de: *"Siz çocuklarınızı öper misiniz, biz onları öpmeyiz"* der. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.):

"Allah, senin kalbinden merhameti çıkarıp aldıysa, ben senin için ne yapabilirim ki!"

Rasûlullah (s.a.), torunu Hz. Ali'nin oğlu Hasan'ı öperdi. Yanında da Akra b. Haris bulunuyordu. Bunu gören Akra şöyle dedi: "Benim on kadar çocuğum var, onlardan birini bile öpmüş değilim." Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.) kendisine baktı ve şöyle buyurdu: *"Merhamet etmeyene merhamet edilmez."* (Buhari, Müslim).

Hz. Ömer (r.a.) bir kimseyi müslümanların üzerine vali tayin etmek istemişti. Onun Akra' b. Habis'in söylediği gibi çocuklarını hiç öpmediği şeklindeki sözünü duydu. Hz. Ömer onu vali olarak tayin etmekten vazgeçti ve şöyle dedi: Senin gönlün çocuklarına karşı rahmet duymuyorsa sen nasıl diğer insanlara karşı merhametli olursun? Vallahi seni asla vali tayin etmeyeceğim, dedi. Onun tayini için hazırladığı yazıyı yırttı.

Rasûl-i Ekrem (s.a.) müslüman erkek ve kadınların gönüllerindeki merhamet dairesini çok geniş tutmuştur. Zira o merhameti insanla sınırlı tutmuyor, hayvana merhametli olmayı da içine alıyordu. Bu durum pek çok sahih hadiste anlatılmaktadır:

Bunlardan biri Buhari ve Müslim'in Ebu Hureyre'den (r.a.) rivayet ettiği şu hadistir. Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyurmuşlardır.

"Bir gün adamın biri yolda giderken susuzluktan adeta gücü kesilir. Yolda bir kuyu görür, hemen kuyuya iner ve susuzluğunu giderir. Son-

ra kuyudan çıkar, bir de görür ki, bir köpek susuzluktan dilini çıkarmış soluyor. Susuzluktan dolayı nemli toprağı yiyor. Adam: "Bu köpek de, tıpkı benim çektiğim gibi susuzluk çekmektedir." dedi ve hemen tekrar kuyuya indi. Ayakkabısına su doldurdu, sonra da ağzıyla onu tutup, tırmanarak kuyudan çıktı, köpeği suladı. Bundan dolayı Allah onu takdir etti, onu bağışladı." Sahabe: "Ya Rasûlallah! Bize hayvanlar için de ecir var mı?" dediler. O: *"Ciğer taşıyan her canlı için ecir vardır"* buyurdu. (Buhari, Müslim).

Yine Buhari ve Müslim'in Abdullah b. Ömer'den rivayet ettikleri hadiste Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurmuştur: "Bir kadın yakalayıp hapsetmek suretiyle aç bıraktığı bir kedi sebebiyle azap olundu. O sebeple Cehennem'e girdi. En iyisini Allah bilir, ona denildi ki: "Sen, ona ne yedirdin, ne de içirdin. Hapsettiğinde aç susuz bıraktın. Onu serbeste bırakmadın ki, yerdeki otlardan yesin."

Rasûlullah (s.a.) merhametin en üst derecelerine ulaşmış biriydi. Kendisi bir yerde konaklamıştı. Bu sırada bir kuş gelip başının üzerinde uçtu durdu. Sanki ona yumurtalarını alıp, kendisine zulmeden birini şikayet ediyor gibiydi. İşte bunun üzerine Rasûlullah (s.a.): *"Hanginiz yumurtalarını alarak bu zavallı kuşa acı verdi?"* dedi. Bir adam: Ya Rasûlallah! Onun yumurtalarını ben aldım, dedi. Hz. Peygamber (s.a.): *"Ona merhamet olması için onun yumurtalarını geri ver"* buyurdu."[35]

Rasûl-i Ekrem (s.a.) bu değerli tavsiyeleriyle müslüman kadın ve erkeklerin gönüllerinde derin, geniş ve umumi rahmet duygusunu aşılamak istemektedir. Böylece kelime-i şehadet getiren herkes tabiatı ve fıtratıyla hayvanlara karşı bile merhametli olacaktır. İnsan her zaman hayvana karşı bile şefkat duyar, katı kalpli olması mümkün değildir.

Peygamberimiz (s.a.) hem insanlara hem de hayvanlara karşı merhametliydi. O daima yüce tavsiyeleriyle insanlar arasındaki merhameti teşvik eder ve kullara merhamet etmenin Allah'ın kullarına rahmetine vesile olacağını, onun affına, sevabına, günahkâr ve isyankâr bile olsa-

35 Buhari, *el-Edebü'l-Müfred.*

lar merhametli olanlara mağfiret etmesine sebep olacağını vurgulayarak müslüman erkeklerin ve müslüman kadınların gönüllerindeki bu duyguyu derinleştirirdi.

Müslim'in *Sahih*'inde Ebu Hüreyre (r.a.), Rasûlullah'ın şöyle buyurduklarını rivayet eder: *Susuzluktan ölmek üzere olan bir köpek, bir kuyunun çevresini dolanıp duruyordu. İsrailoğulları'nın azgınlarından bir azgın yolkesici, hayvanın bu halini gördü. Hemen ayağındaki ayakkabısını çıkardı. Onunla o hayvan için su çekti, ona verdi, bundan dolayı da bağışlandı.*

Ne büyük merhamet! İnsan için ne büyük berekete vesile bir olay! Ne büyük merhamet! İnsanın ahlâklanacağı ne güzel bir ahlâk! Bu ahlâka şeref, yüksek ve fazilet olarak aziz ve celil olan Allah'ın bu kelimeden kendisi için isim almış olmasıdır. Allah'ın, Rahman ve Rahim isminin bulunmasıdır.

İnsanlara Faydalı Olmaya ve Onlara Zarar Gelmesini Engellemeye Çalışır

Hak dininin terbiyesiyle yetişen dinine sadık müslüman kadın daima yapıcı, faydalı ve hayırlı bir unsur olmaya gayret eder. Buna sadece kendi nefsi için değil bütün insanlar için gayret eder. O daima hayırlı amel fırsatlarını gözetir. Elinden geldiği kadar şu ayetle amel ederek hayır işlere koşar.

"Hayır işleyin, umulur ki kurtuluşa erersiniz." (Hacc: 77).

Müslüman kadın Allah Tealâ'nın rızasının gözettiği müddetçe, insanlara hayır yapmanın ibadet olduğunu gayet iyi bilir. Hayır işlerin kapıları bütün müslümanların önünde açıktır. Ne zaman dilerlerse oraya iltica edebilirler. Allah'ın rahmetini ve rızasını kazanabilirler.

İyilik ve hayır kapıları çok ve çeşitlidir. Hayır alanları geniş ve boldur. Allah yolunda çalışmaların tamamını içine alır. Allah için ve sevabını yalnız Allah'tan bekledikleri her bir amel sadaka olarak kaydedilir.

Bundan dolayı Allah'ın rahmeti her müslüman kadın ve erkeği kapsayacak derecede geniştir. Yeter ki onlar niyetlerinde samimi, işle-

rinde ihlaslı olabilsinler. Eğer hayır işlerlerse, onu elde ederler. Hatta hayır işlemeseler de, bununla şerden uzaklaşmayı gaye edinmiş iseler, bundan dolayı da istediğini Allah katında elde ederler.

Ebu Musa el-Eşari (r.a.), Hz. Peyamber'den (s.a.) rivayet ediyor. Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurmuştur: "Her müslümanın sadaka vermesi gerekir." Kendisine: "Eğer bulamazsa?" diye sormuş. Rasûlullah (s.a.): *"Kendisi çalışır, elinin kazancıyla kendisine yararlı olur ve sadaka verir"* buyurur. Yine: "Ya buna gücü yoksa ne denir?" Şöyle buyurur: *"Yardım isteyen ihtiyaç sahibinin yardımına koşar."* Bu defa: "Ya bunu da yapacak durumda değilse? der" Şöyle buyurur: *"İyiliği ya da hayrı emreder."* Yine: "Ya bunu da yapmazsa ne dersin? der" Şöyle buyurur: *"O zamanda kötülük yapmaktan uzak durur, bu da kendisi için bir sadakadır."* (Buhari, Müslim).

Peygamberimiz (s.a.) hadisine *"Her müslümanın üzerine sadaka vermek bir borçtur."* ifadesiyle başlamış ve her müslüman erkek ve kadının bu sadakaların sevaplarını elde edebileceği çeşitli iyilik, hayır ve hasenat şekillerini saymıştır.

O halde müslüman kadının da üzerinde sadaka veme borcu vardır. Yani onun toplumda hayırlı ve yapıcı amelleri yerine getirme görevi vardır. Eğer bundan aciz kalırsa veya herhangi bir sebeple bunları yapmazsa en azından dilini ve azalarını kötülük işlemekten uzak tutacaktır. Müslüman erkek ve kadınların olumlu ve olumsuz yöndeki bütün davranışları İslâm toplumuna hakim olan Hakkın hizmetindedir. *"Müslüman insan, Müslümanların elinden ve dilinden emin olduğu kimsedir."* (Buhari).

Bundan dolayı müslüman kadın daima hayır işlemeye çalışır, hayra koşar, elleriyle hayrı tamamlamayı ümid eder. Şerden yüzçevirmeye, kaçınmaya ve bu konuda ihmalkâr davranmamaya gayret eder. Dolayısıyla bu şekilde İslâm toplumundaki en hayırlı müslümanlardan biri olur.

Nitekim İmam Ahmed'in rivayet ettiği bir hadis-i şerifte Peygamberimiz (s.a.) oturan bir grup insanın başında durmuş ve şöyle buyurmuştu:

"Sizin en hayırlılarınızın ve şerlilerinizin kim olduğunu size haber vereyim mi?". Rasûlullah (s.a.) bu ifadelerini üç defa tekrarlamıştır. Orada bulunanlardan bir kişi kalktı ve: "Elbette ey Allah'ın Rasûlü!" dedi. Rasûlullah (s.a.) de şöyle buyurdular: "Sizin en hayırlınız kendisinden hayır ve iyilik umulan, kötülüğünden de emin olunan kimsedir. Sizin en kötünüz ve en şerliniz de, iyilik yapması umulan ve fakat kötülüğünden emin olunmayan kimsedir."

İslâm'ın şuurunda olan ve onun tertemiz hidayetinin kaynağından kana kana içen müslüman kadın, hayrı umulan ve şerrinden emin olunan sınıftandır.

O dünyada hayır işlemeye yöneldiği zaman kesin olarak bilir ki bu gayreti zayi olmayacak bu çalışması boşa gitmeyecek ve yaptığı iyiliğin karşılığını dünya ve ahirette görecektir. Peygamberimiz şöyle buyurmuşlardır:

"Kim, bir müminden bir dünya sıkıntısını giderirse Allah da kıyamet günündeki sıkıntılarından bir sıkıntısını yok eder. Kim de zor durumda bulunan bir kimseye kolaylık gösterirse, Allah da dünya ve ahirette ona kolaylık sağlar." (Müslim).

Müslüman kadın gücü yettiği müddetçe hiçbir hayrı işlemekten geri kalmaz. Niye böyle olmasın ki? Zira o Rasûl-i Ekrem'in (s.a.) sünnetinden öğrendiğine göre gücü yettiği halde iyilik yapmaktan geri duran kimse, nimetlerin yok olacağı ile tehdit edilmektedir:

"Allah bir kimseye nimet verir ve bu nimetlerini bolca verir de sonra da bu kimse üzerindeki nimetle halkın ihtiyaçlarını görme durumunda kalır. O bundan kaçınırsa bu nimeti yok olmaya mahkum etmiş demektir."[36]

Müslüman kadın, yapacağı iyilik ne kadar küçük olursa olsun samimi niyet ve Allah için ihlas olduğu müddetçe hiçbir iyiliği küçümsemez. Bu iyilik bazan da müslüman erkeklere ve müslüman kadınlara yapılan eziyetin önlenmesi olabilir.

36 Taberani *el-Evsat* kitabında rivayet etmiştir. İsnadı ceyyiddir.

İşte bazı sahih hadislerin gayet güzel bir şekilde tasvir ettikleri durum budur. Bunlardan biri Peygamberin (s.a.)'in şu hadisidir:

"Bir adamın yolun ortasında duran ve gelip geçen müslümanlara rahatsızlık veren bir ağacı kesmesi sebebiyle Cennet'te dolaştığını gördüm." (Müslim).

Hayrın iki çeşidi vardır. Müslüman kadın ve erkeklerin bu her iki çeşidi de yapmaları ve bu ikisini yapmak suretiyle Allah'ın rızasını elde etmeye çalışmaları gerekir:

1. Hayır işlemek ve insanlara faydalı olmak.

2. İnsanlara eziyet veren şeyleri ve zararı önlemektedir.

Ancak müslümanlara eziyet ve sıkıntı veren şeyi önlemek, onları hayır yapmak ve faydalı olmaktan geri bırakan bir iş değildir. Her ikisi de yapan kimseye mükafat ve sevap kazandıran salih amellerdendir. Toplumlar her zaman ve her yerde bu iki amelin ikisine de gerek duymuşlardır. Zira bu vesilelerle toplumda hayır ve iyilik yaygınlaşır, toplum fertleri arasında sevgi bağları güçlenir. Toplum fertleri hayatının güzelliğini, yaşamanın zevkini tadarlar. İslâm da sürekli olarak hayır yapmayı, insanlara faydalalı olmayı ve insanlara eziyet verecek şeyleri terketmeye teşvik etmek suretiyle gerçekleştirmek istediği budur.

İslâm'ın müslümanlara eziyet ve rahatsızlık verecek şeyi ortadan kaldırmak hususunda yüce tavsiyelerinden biri Ebu Birze'nin rivayet ettiği şu hadistir.

Ebu Birze diyor ki:

- Ey Allah'ın Peygamberi! Bana bu eziyet nedir, öğret, dedim. Buyurdu ki:

- *Müslümanların yollarından eza verici şeyleri kaldır.* (Müslim).

Bir başka rivayet şöyledir:

- Ya Rasûlallah! Beni Cennet'e sokacak bir ameli bana göster, dedim. Şöyle buyurdu:

- *İnsanların yolundan onlara eza verecek şeyi kaldır.*[37]

İslâm'ın kurduğu bu toplum ne kadar eğitilmiş ve üstün bir toplumdur! Zira İslâm halkın yolundan eza verecek şeyleri kaldırmanın kulu Allah'a yaklaştıran ve sahibini Cennet'e sokan salih amellerden birinin olduğu duygusunu aşılamaktadır.

Bugün insanlık İslâm'ın bina ettiği bu eğitilmiş üstün topluma şiddetle muhtaçtır. Bu toplumda her fert şu duyguyu taşımaktadır: Kendinin hayır işlemekte ve toplumu kalkındırmaktaki katkısı, isterse bu ameli yoldan eziyet verici şeyi kaldırmak bile olsa bu ameli, kendisini Allah'a yaklaştıracak ve Cennet'e sokacaktır.

Toplumda başıboşluk, geri kalmışlık ve neme lazımcılık görmeye tahammül etmeyen bu gibi hassas gönülleri şekillendiren bir toplum ile fertlerinin gönüllerini şekillendirmeye aldırış etmeyen toplum arasında ne kadar büyük fark vardır!.

İkinci tip toplumda fertlerin, çöplerin, yemek artıklarının ve pisliklerin yola dökülmesine aldırış etmediklerini, insanlara eziyet verip vermemeyi dikkate almadıklarını görürsün. Bu başıboş toplum düzene aykırı davrananları cezalandıran kanun ve yönetmelikler çıkarmaya mecbur kalacaktır.

Bu dinin hidayetiyle hak yolu bulan, Allah'ın emrine uymak ve onun sevabını kazanmak için yoldan eza verecek şeyi atmaya koşan fertlerin meydana getirdiği toplum ile Allah'ın hidayetinden uzaklaşan fertlerinin çöpleri balkonlardan, pencerelerden atmaya aldırış etmedikleri toplum arasındaki fark ne kadar büyüktür!.

Medeni Batı dünyası bu gibi meselelerde bireylerini düzene saygı üzerine alıştırmak ve sistemi büyük bir dikkat ve kesinlikle uygulamak

37 Müslim, Ahmed, İbni Mace.

suretiyle üstün bir düzenleme seviyesine ulaşmışsa İslâm bu düzenlemeyi, aralarındaki büyük fark bir yana, on beş yüz yıl önce yapmıştır.

Aradaki fark ise şudur: Müslüman fert İslâmî sistemi ihlâs ve samimiyetle uygulamaya çalışır. Çünkü o İslâmî sistemden kaçmanın ve ondan uzaklaşmanın Allah'a kıyamet gününde cezasını göreceği bir isyan olacağına inanır. Halbuki Batılı insan sisteme aykırı davranmakla vicdanının belki kınayacağı belki de kınamayacağı bir cezadan fazla bir şey görmemektedir. Özellikle insanların gözlerinin kontrolünden yahut düzenin görevlilerinin gözlerinden kurtulduğu zaman hiç aldırış etmemektedir.

Güç Durumda Olanlara Yardımcı Olur

Takva sahibi müslüman kadın ahlâkî ve ruhî yapısı itibariyle gayet tabii olarak göze çarpar. Onun kişiliği hoşgörü, güzel ahlâk ve güzel muamele özelliğine sahiptir.

Onun bir din kardeşinden alacağı varsa ve bunun vadesi yaklaşmışsa, borçlu kardeşi de güç durumda ise şu ayetle amel ederek borcunu kardeşinin güç durumdan kurtulacağı ve genişliğe kavuşacağı bir başka tarihe erteler:

"Eğer borçlu güç durumda ise bir genişliğe çıkıncaya kadar mühlet verilmelidir." (Bakara: 280).

Çünkü güç durumda bulunan kimseye mühlet vermek İslâm'ın teşvik ettiği değerli bir haslettir. Zira bu şekilde hak sahibi de olsa insanın din kardeşiyle olan münasebetinde fazileti gerçekleştirmiş olmaktadır.

Müslüman kadın güç durumda bulunan din kardeşine mühlet tanımak hususundaki bu yüce insanî manaları canlandırırken sadece Rabbi-'nin emrine uymakta, kendisini kıyamet gününün sıkıntısından kurtaracak, hiçbir gölgenin bulunmadığı o günde kendisini ulu arşın gölgesinde gölgelendirecek salih bir ameli Allah'ın huzuruna sunmaktadır:

Ebu Katade'den (r.a.) rivayet ediliyor: Diyor ki, Rasûlullah (s.a.) şöyle söylerken işittim: *"Kim, kıyamet günü sıkıntılarından kurtul-*

makla sevinç duymak istiyorsa, mutlaka sıkıntı içinde bulunan borçluya rahat bir nefes aldırmalı, ya da tamamen borçtan vazgeçip ona bağışlamalıdır." (Müslim).

Ebu Hüreyre'den (r.a.) rivayet ediliyor, diyor ki, Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurdu: *"Kim sıkıntı içindeki borçluya süre tanırsa, ya da tamamen borcu kaldırırsa, hiçbir gölgenin olmadığı, sadece kendisinin gölgesinin bulunduğu o kıyamet gününde, Allah onu Arşının altında gölgelendirecektir."*[38]

Dinine sadık müslüman kadın imkân sahibi varlıklı bir kadın ise bu nurlu mertebelerde yücelir, borçlu kardeşinin borcundan veya bir kısmından vazgeçer, onu ödemekten muaf tutar ve böylece büyük sevap elde eder. Zira Allah din kardeşinin borcundan vazgeçmesi sebebiyle ondan daha fazla daha zengin ve daha büyük bağışlama yapmak suretiyle onun yerine o kimseye mükafat verir, noksanlarını tamamlar, eksikliklerini görmez ve onu kıyamet gününün dehşetinden korur.

Ebu Hüreyre (r.a.) anlatıyor. Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurmuştur:

"Bir adam halka borç verir ve hizmetçisine şöyle derdi: "Eğer, sana sıkıntı çeken bir borçlu gelirse, onun borcunu sil. Olur ki, bu sayede Allah da bizi bağışlar. Adam Allah'a kavuştu, Allah da onu bağışladı." (Buhari, Müslim).

Ebu Mes'ud el-Bedri'den (r.a.) rivayet ediliyor, diyor ki, Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurdular:

"Sizden önce gelen ümmetlerden bir adam halkla alım satım işi yapardı. Varlıklıydı. Çocuklarına sıkıntı ve darlık çeken kimseden vazgeçin bir şey almayın" diye emrederdi. Aziz ve Celil olan Allah da meleklerine şöyle buyurdu: "Biz bağışlamaya ondan daha yakınız. Ondan vazgeçin, bağışlayın." (Müslim).

Huzeyfe'den (r.a.) rivayet ediliyor, diyor ki: "Allah'ın kullarından, Allah'ın kendisine mal verdiği bir kul Allah'a getirilir. Ona: "Sen dün-

38 Tirmizi rivayet etmiş ve hasen hadistir, demiştir.

yada ne yaptın" der. O da (o gün Allah'a hiçbir sözü gizlemezler) der ki: "Rabbim! Sen bana malından verdin. Ben halk ile alış veriş yapıyordum. Ahlâkım gereği, zorluk çekeni bağışlardım. Durumu kötü olana kolaylık tanırdım. Sıkıntı içinde bulunan kimseye de mühlet verirdim. Yüce Allah şöyle buyurur: "Ben bu hususta senden daha çok bunu yapmaya layıkım. Kulumdan vazgeçin, onu bağışlayın."

Ukbe b. Amir ve Ebu Mesud el-Ensari (r.a.) diyorlar ki: *"Biz bunu bizzat Rasûlullah'ın (s.a.) mübarek ağzından aynen böyle duyduk."* (Müslim).

İkramseverdir, Cömerttir

Dininin hükümlerine sarılan onun güzel müsamahakâr nurlu ahlâklarıyla ahlâklanan kadının vasıflarından birisi de cömertlik ve ikramseverliktir.

O ikramseverdir. Güç durumda olanlara ve ihtiyaç sahiplerine karşı eli açıktır. İkram etmeyi gerektiren bir sebep olduğu ve cömertliğin övgüye layık olacağı bir münasebet geldiği zaman onlara ikramda bulunur, hayır yapar.

Müslüman kadın takdim ettiği hayrın Allah katında asla zayi olmayacağını, bilâkis onun her işinde hikmet sahibi olan ve her şeyi en iyi bilen Allah'ın nezdinde mahfuz kalacağından son derece emindir.

"Hayır olarak ne infak etmişseniz Allah bunu elbette bilir." (Bakara: 273).

Müslüman kadın tam manasıyla inanır ki Allah yolunda harcayacağı her şeyi Allah ona kat kat fazlasıyla geri verecektir. Hem dünyada büyük bir şeref kazanacak hem de ahirette çok büyük bir sevap elde edecektir.

Müslüman kadın nefsinin açgözlülüğünden kendini korumazsa ve mal toplayıp biriktirme hırsı ona galip gelirse malının telef olması, eksilmesi ve yokolması belasıyla karşı karşıya gelecektir. Nitekim Peygamberimiz bu konuda şöyle buyuruyor:

"Mallarını Allah yolunda harcayanların durumu, her başağında yüz tane olmak üzere yedi başak veren bir tanenin durumu gibidir. Allah dilediğine kat kat verir. Allah'ın lütfu geniştir. O her şeyi gayet iyi bilendir." (Bakara: 261).

"Siz Allah için ne verirseniz, Allah onun yerine başkasını verir." (Sebe: 39).

"Verdiğiniz her hayır kendiniz içindir. Sadece Allah'ın rızasını kazanmak maksadıyla verirseniz, verdiğiniz her hayır, size tastamam verilir ve hiç hakkınız yenmez." (Bakara: 272).

"Kulların içinde sabahladıkları hiçbir gün yoktur ki, o günde iki melek inmemiş olsun. Bu iki melek inince şöyle seslenirler (dua ederler): "Allah'ım! İnfakta bulunan ve harcayan kimseye, bunun yerine daha iyisini ver." (Meleklerden biri böyle derken) diğeri de şöyle der: "Allah'ım infakta bulunmayan kimseye de, yok oluş ver." (Buhari, Müslim).

Kudsi bir hadiste şöyle deniyor: *"Ey Ademoğlu! İnfakta bulun ki, sana da verilsin."* (Buhari, Müslim).

Samimi müslüman kadın yakinen bilir ki Allah yolunda mal infak etmesiyle malından hiçbir şey eksiltmeyecek, bilâkis bu durum onun malını arttıracak, temizleyecek ve bereketlendirecektir.

Zira Peygamberimiz (s.a.) bunu şu hadisiyle vurgulamıştır: *"Sadaka maldan eksiltmez."* (Müslim).

O inanır ki Allah yolunda harcadığı mal gerçekten geriye kalacak olan maldır. Çünkü onun amel defterine kaydedilen mal sadece budur. Bunun dışındakiler ise yok olmaya mahkumdur.

Peygamberimiz (s.a.) Hz. Aişe'ye kesilen kurban hakkında:

- Ondan ne kaldı? diye sorup da Hz. Aişe (r.a.):

- Sadece ön ayakları kaldı diye cevap vermiş. Efendimiz (s.a.):

- Ön ayaklan dışında hepsi kaldı, buyurmuş, bununla da cömertlik, ikramseverlik hususundaki bu manaya müslüman erkek ve kadınların dikkatini çekmişti.

Bunun için dininin hükümlerini bilen müslüman kadın ikrama koşuyor, ihsana yöneliyor, ne zaman cömertliğe çağıran bir davet duysa elindeki mülk ve imkânıyla cömertlik yapmaya yöneliyordu.

Müslüman kadının meşhur olduğu bu cömertlik tablolarından biri İmam Buhari ile Müslim'in İbni Abbas'dan naklettikleri şu hadis-i şeriftir:

Efendimiz (s.a.) bayram sabahı namaza çıkmıştı. İki rekat bayram namazı kıldı. Ondan önce ve sonra başka namaz kılmadı. Sonra kadınların bulunduğu yere geldi. Onlara sadaka vermelerini emretti. Kadınlar bileziklerini ve gerdanlıklarını sadaka olarak vermeye başladılar.

Yine Buhari'nin bir başka rivayeti de şöyledir: "Rasûlullah, kadınlara geldi, sadaka vermelerini emretti. Onlar da Bilâl'in eteğine taşlı ve taşsız yüzüklerini atmaya başladılar."

İmam Buhari'den bir üçüncü rivayet de şöyledir. İbni Abbas anlatıyor: "Rasûlullah (s.a.) bayram günü iki rekat namaz kıldı. Ancak bu namaz öncesinde ve sonrasında başka bir namaz kılmadı. Sonra yanında Bilâl olduğu halde kadınların bulunduğu yere geldi, sadaka vermelerini emretti. Kadınlar da küpelerini atmaya başladılar."

Müminlerin anneleri olsun, daha önce geçen salih selefimizin hanımları olsun, cömertlik ve ikramseverlik hususunda en güzel örnek oluşturmuşlardır. Tarih bunları nurdan harflerle kaydetmiştir.

Nitekim İmam Zehebi, *Siyeru A'lam-in-Nübela* adlı eserinde müminlerin annesi, Hz. Aişe validemizi anlatırken şöyle demektedir: "Kendisi yetmiş bin dirhem sadaka olarak vermişti. Halbuki kendisi o sırada yamalı hırka giymekteydi. Bir defasında Muaviye, Hz. Aişe'ye yüzbin dirhem göndermiş, Hz. Aişe henüz akşam olmadan hepsini sa-

daka olarak dağıtmıştı. Bu sırada yanında bulunan cariyesi "Keşke o paranın bir kısmıyla bize et alsaydın" demişti. Hz. Aişe'de: "Söyleseydin ya" demişti.

Yine Muaviye, kendisine yüzbin dirhem karşılığında değerli bir gerdanlık göndermişti. O da bunu müminlerin anneleri arasında paylaştırmıştı.

Abdullah b. Zübeyr (r.a.), Hz. Aişe'ye yüz bin dirhem tutarında iki çuval mal göndermişti. Hemen bir tabak getirtti. Bununla gelen malı halka bölüştürdü. Akşam olunca cariyesine: Ey cariyem, iftar yemeğimi getir, dedi. Zira Hz. Aişe annemiz gündüzleri devamlı oruç tutardı. Cariyesi kendisine: "Ey Müminlerin annesi, bize bir dirhemlik et alsaydın olmaz mıydı?" deyince. Hz. Aişe: "Beni suçlama, keşke hatırlatsaydın, dediğini yapardım", dedi.

Hz. Aişe'nin (r.a.) kızkardeşi Esma (r.a.) cömertlikte ondan geri kalmazdı. Abdullah b. Zübeyr (r.a.) anlatıyor: "Hz. Aişe'nin cömertliği, o geleni toplar, birikince, onları bölüştürürdü. Halbuki Esma (r.a.) ise ertesi güne bir şey bırakmadan hemen dağıtırdı.[39]

Zeyneb binti Cahş (r.a.) validemiz el işi yapar, kazandıklarını hemen sadaka olarak dağıtırdı. O sadaka vermede, cömertlikte, hayır işlemede müminlerin anneleri içinde eli en açık olan kadındı... Onunla ilgili olarak Hz. Peygamber (s.a.) Müslim'in, Hz. Aişe'den rivayet ettiği hadiste şöyle buyurmuştur:

"Sizden bana en erken ulaşacak olanınız, eli en çok açık olanınızdır."

Hz. Aişe (r.a.) diyor ki: "Hepsi ellerini uzattılar hangisi daha eli açık, diye baktılar. Bizim içimizde eli en açık olan Zeynep'tir. Çünkü kendisi elişi yapar, eliyle kazandıklarını sadaka olarak dağıtırdı."

Hz. Ömer (r.a.) Hz. Aişe'ye (r.a.) yardım göndermişti. Huzuruna girdiklerinde şöyle demiştir: "Allah Ömer'e mağfiret etsin. Diğer kız-

39 *Siyeru Ala'mi'n Nübela:* 2/187.

kardeşlerim, bacılarım böyle bir taksime, bölüştürmeye benden daha layıktırlar". Dediler ki: "Bunun tümü sana aittir" "Sübhanallah! Dökün, onun üzerini kapatın." Bu rivayeti nakleden. Berze binti Rafi (r.a.) diyor ki: Hz. Aişe (r.a.) bana dedi ki: "Elini ona daldır, ondan bir avuç al, filanlara götür, ve yakınlarından filanlara, yetim sahiplerine götür." Nihayet bezin altında az bir şey kalmıştı. Berze binti Rafi (r.a.)[40] kendisine: "Ey Müminlerin annesi, Allah seni mağfiret etsin. Allah'a yemin ederim ki, bizim de bunda hakkımız vardır." Hz. Aişe de (r.a.): "Öyleyse bezin altındaki de sizin olsun", dedi. Bezin altına baktılar ki, 85 dirhem kalmış. Daha sonra, elini semaya kaldırdı ve şöyle niyazda bulundu:

"Allah'ım, artık bu yıldan sonra Ömer'den gelecek bir yardımı bana gösterme." Hz. Aişe (r.a.) o yıl vefat etti."[41]

İbni Sa'd rivayet ediyor: Hz. Zeyneb'e (r.a.) mal getirilince, şöyle dua etti. "Allah'ım! Bu malın elde edileceği gelecek yılı bana gösterme. Çünkü bu, bir fitnedir, imtihandır. Sonra gelen malı yakınlarına ve ihtiyaç sahiplerine dağıttı. Bu durum, Hz. Ömer'e (r.a.) bildirildi. O da şöyle dedi: "O, kendisiyle sadece hayır murad olunan bir kadındır." Hemen kapısının önünde durdu, selâm gönderdi ve: "Dağıttıkların bana bildirildi, dedi. Hemen ona, yanında bırakılmak üzere bin dirhem gönderdi. O da, bunu diğer mallar gibi aynı şekilde dağıttı ve yanında ne bir dirhem, ne de bir dinar bıraktı.

Tarihin, cömertliğine ve ikramseverliğine şahit olduğu kadınlardan biri de Sekine binti Hüseyin'dir (r.a.). Elindeki varlıkla cömertçe davranırdı. Eğer bir şey bulamazsa bileziklerini çıkarıp ihtiyaç sahiplerine, yoksullara verirdi.

Yine böyle bir kadın, Muaviye oğlu Yezid kızı Atike'dir. Bu kadın, tüm mal varlığını Ebu Süfyan ailesinden olan fakirlere bırakmıştır.

Bir diğer kadın da, Ömer b. Abdulaziz'in kızkardeşi olan Ümmü'l Benin'dir. Bu, cömertlikte ve yoksullara yardım hususunda parmakla

40 (Rafi kızı Berze)

41 İbni Sa'd, *Tabakat:* 8/109-110, *Sıfatu's-Safvet:* 2/48-49. *Siyerü A'lami'n-Nübela:* 2/211.

gösterilen bir hanım idi. Şöyle diyordu: "Herkesin bir şeye karşı arzusu bulunmaktadır. Benim de hoşlandığım husus hayır vermek, dağıtmaktır." Bu kadın, her hafta cuma günleri bir köle azad ederdi. Aziz ve Celil olan Allah yolunda bir süvariyi donatır ve şöyle derdi.

"Yuh olsun cimriliğe! Eğer cimrilik bir gömlek olsaydı, asla onu giymezdim ve şayet cimrilik bir yol olsaydı, asla o yoldan yürümezdim."[42]

Bir diğer kadın da, Halife Harun Reşid'in eşi Zübeyde hanımdır. Bu kadın, akar suların ve kaynakların asıl kaynaklarını birleştirerek, Mekke halkı için su yolları açtıran kadındır. Zübeyde Hanım, bugün Zübeyde suyu diye bilinen, bu asırda da önemini koruyan su kanallarım açtırmıştır. Maliye sorumlusu bu büyük projenin maliyetini çok bulunca bu hanım şu ebedi sözünü söylemiştir: "Sen çalışmaya devam et. Bir kazma vurmanın maliyeti bin dinara mal olsa da devam et."

Eğer biz tarihimizdeki cömert kadınları burada tek tek sıralamaya kalksaydık, burada başka konuya yer kalmazdı. Ancak bu gibi cömert, eli açık, bol sadaka veren mümine hanımların İslâm güneşinin doğuşundan günümüze kadar İslâm toplumlarında sürekli olduğunu bilmemiz bizim için yeterli olmalıdır.

Her zaman ve İslâm aleminin her köşesinde bu gibi hanımlar gayet açık bir şekilde var olmuştur. Pek çok tarihi vakıflar, aşevleri, medrese, mescit ve hastahaneler ve diğer hayır kuruluşları bu hanımların hayırseverlilik ve cömertliklerine şahit olmaktadır. Bu hanımlar hayırlarıyla umumi ihtiyaç yerlerini araştırmışlar, müslümanlara faydalı ve hayırlı hizmetleri yerine getirmek için bol ikram ve ihsanda bulunmuşlardır. Bu hayırsever hanımlar kimsesizleri, yoksulları, perişan durumda olanları araştırmışlar, yetimin gözyaşını dindirmişler, yoksulun acısını dindirmişler, zor durumda olanlara rahat nefes aldırmışlar, çıplak olanın vücudunu örtmüşler ve yaralının yarasını sarmışlardır.

Dininin tavsiyelerini kavrayan şuurlu müslüman kadın ne kadar az olursa olsun sadakayı küçümsemez. Bilâkis gücü yettiği kadar yardımda

42 İbnü'l-Cevzi, *Ahkamu'n-Nisa*, 446.

bulunur. O, yaptığı yardım ne kadar az olursa olsun Allah'ın kendisine vereceği sevaptan emindir. O, bu hususta Cenab-ı Hakkın *"Allah hiçbir kimseye gücünün üstünde yük yüklemez."* (Bakara: 286) ayetiyle Peygamberimiz'in (s.a.) "Yarım hurmayla bile olsa Cehennem ateşinden korunun." tavsiyesi ve:

"Ey Aişe! Yarım hurmayla bile olsa Cehennem ateşinden kendini koru. Çünkü o, aç kimsenin tok kimseye göre açlığını kapatır."[43] hadislerine uyar.

Müslüman kadın elinde bulunan evinin yiyeceğiyle yahut -kocası sadaka ve hayra taraftar ise- kocasının malıyla sadaka verir. Bu suretle hem sadaka verdiği için kendisine, hem de bu malı kazandığı için de kocasına sevap yazılır. Ayrıca bu malı koruyup gözeten kimseye de sevap vardır.

Nitekim Buhari ve Müslim'in rivayet ettiği pek çok hadislerde bu durum bildirilmiştir. Bunlardan biri şu hadistir:

"Kadın evinin yiyeceğinden herhangi bir fesat çıkarmaksızın infakta bulunursa -Müslim'deki bir rivayete göre: kocasının evinden infakta bulunursa- kendisi için infak ettiğinin ecri, kocası için de kazancının ecri vardır. Malı koruyup gözeten (hizmetçi veya bekçi) için de aynı ecir vardır. Fakat bunlar birbirlerinin ecrini eksiltmezler"[44]

İslâm, müslüman erkek ve kadından toplumlarında yapıcı, hayırlı, yardımcı unsur olmalarını, kudretleri ve imkânları nisbetinde sürekli muhtaçlara ve yoksullara hayır yapmalarını istemiş, her hayırlı işi yapmayı da sadaka kabul etmiştir.

Nitekim Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyurur:

- "Her müslümanın üzerinde sadaka verme borcu vardır."

Sahabe-i kiram:

43 Imam Ahmed sahih bir isnadla rivayet etmiştir.

44 *Sahih-i Buhari*, Zekât bölümü.

- Ey Allah'ın Peygamberi! Ya bulamayanlar? diye sordular. Efendimiz (s.a.)

- Eliyle çalışır, böylece hem kendine faydası dokunur, hem de sadaka verir, dedi. Sahabe:

- Ya bulamazsa? dediler. Efendimiz (s.a.):

- Acil ihtiyaç sahibinine yardım eder, buyurdu. Sahabe:

- Ya bulamazsa? dediler. Efendimiz (s.a.):

- İyilik yapsın. Kötülükten de eline çeksin. Bu onun için sadakadır, buyurdu. (Buhari).

İslâm, hayır işlemek için bütün kapıları ardına kadar açmıştır. Bu kapıları erkek, kadın, zengin, fakir herkes girsin diye açmıştır. Kelime-i şehadet getiren herkese hayır işlemeyi farz kılmıştır. Bu hayra da "sadaka" adını vermiştir. Bu tamamen imkânsızlık içinde bulunan fakirin elinde mal bulunmadığı için topluma katkıda bulunmaktan mahrum olmaması içindir. Böylece bu katkı kapılarını fakire de açmıştır. Tıpkı zengin, malını yardımda bulunmak ve harcamak suretiyle sevap elde ettiği gibi, fakirin de her çeşit hayır ve iyiliği işlemesini sevap kazanacağı bir sadaka olarak kabul etmiştir. Zira *"Her iyilik sadakadır."* (Buhari) buyurulmuştur.

Böylece İslâm hayır işlemekte, toplumun güzel şekilde yapılanması, kalkınması, geliştirilmesi ve güzelleştirilmesinde bütün toplum fertlerinin katkıda bulunmasını gerçekleştirmiştir. İnsana insanlığını hissettiren, onun şerefini koruyan ve onu bu hayattaki sorumluluğunun önüne koyan ve onun sevap kazanmasını temin eden bu katkı sebebiyle toplum fertlerinin kalplerine rahat, huzur, saadet ve sevinç aşılamaktadır.

İkramsever, cömert müslüman kadın insanıyla özellikle insanlardan ısrarla bir şey istemeyen, kanaatkarlık sebebiyle kendisini tanımayanların kendisini zengin saydığı iffetli yoksul ve fakirleri görür gözetir. Mümkün olduğu kadar onları araştırır. Bu gibi fakirler, insanlar arasında yardım, ikram, ihsan, şefkat ve gözetilmeye en layık olan kimseler-

dir. Peygamberimiz'in (s.a.) şu hadisiyle kastettiği kimseler bu gibi kimselerdir.

"Yoksul kişi kendisine bir iki hurma, bir iki lokma verdiğin kimse değildir. Aslında yoksul kişi iffetli ve kanaatkar olandır." (Buhari, Müslim).

Buhari ve Müslim'in *Sahih*'lerindeki bir rivayette şöyle bir ifade vardır: *"Yoksul kişi halk içinde dolaşıp kendisine bir iki lokma, bir iki hurma verdiğin kimse değildir. Aslında yoksul kişi ihtiyacını karşılayamayan, hiç kimsenin dikkat edip de sadaka vermediği, kalkıp insanlardan dilencilik yapmayan kimsedir."*

Şuurlu müslüman kadın imkân sahibi ve varlıklı ise fırsat buldukça yetime özel olarak yardımda bulunur. Yetimin terbiyesini, nafakasını ve bakımını üstlenir. Bunu yaparken de yetime kefil olan ve onunla ilgilenen kimse için Allah'ın hazırladığı yüce mertebe, değerli makam ve büyük şeref gibi Allah nezdindeki kıymetli nafakayı düşünür.

Nitekim Peygamberimiz (s.a.) bu durumu şu hadis-i şerifiyle bildirmektedir: *"Ben ve yetime kefil olan (yetimin bakımını, nafakasını üstlenen kişi) Cennet'te işte böyle beraber olacağız, buyurdu ve şehadet parmağı ile orta parmağının arasını açarak işaret etti."* (Buhari).

Yine takva sahibi hayırsever müslüman kadın, dul ve yoksulları özellikle gözetir. Dinimiz bu gibi kimselere iyilikte bulunmaya teşvik etmiş ve iyilikte bulunanlara devamlı oruç tutup namaz kılanın yahut Allah yolunda cihad eden kimsenin sevabına denk sevap vaadetmiştir.

Peygamberimiz (s.a.) bu sevabı şöyle belirtmiştir: *"Dul ve yetim için yardıma koşan Allah yolunda cihad eden gibidir."* Zannederim (Ravi söylüyor) şöyle de demişti. *"Hiç ara vermeden devamlı oruç tutan gibidir."*

Çünkü dul ve yoksullara yardım etmek, yetime kefil olup onun bakımını üstlenmek en şerefli amellerdendir. Müslüman kadının şahsiye-

tine uygun, onun hassasiyetini, gönül temizliğini ve saygınlığını artıran en değerli iyiliklerdendir.

Yardım Ettiği Kimselere Minnette Bulunmaz, Başa Kakmaz

Eğer Allah gayet müsamahalı ve cömert olan müslüman kadını bir gün Allah yolunda iyilik ve hizmete muvaffak kılmışsa, o asla minnet ve başa kakma hatasına düşmez. Bilâkis bu yaptığı iyiliğin Allah rızası için halisane olmasına ve haklarında Cenab-ı Hakk'ın şu ayetinin gerçekleştiği kimselerden olmasına gayret eder:

"Mallarını Allah yolunda harcayıp da sonra bunun ardından başa kakmayan ve eziyet etmeyenlerin Rableri katında mükafatları vardır. Onlara hiçbir korku yoktur ve asla üzülmeyeceklerdir." (Bakara: 262).

Dininin hidayetiyle nurlanan müslüman hanım başa kakmak ve yardım edilen kimseyi rahatsız etmek kadar sadakaların sevabını silip götürecek başka bir şey olmadığını gayet iyi bilir. Bilâkis Allah'ın amelleri boşa çıkaran, sadakaların sevabını yok eden başa bakmayı ve minnette bulunmayı yasaklamak ve bundan sakındırmak suretiyle mümin erkek ve kadınlara hitap eden şu çağrısı daima müslüman kadının kulaklarında yankılanır. Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler! Başa kakmak ve eziyet etmek suretiyle sadakalarınızı boşa çıkarmayın." (Bakara: 264).

İhtiyacın kendisini yardım almaya mecbur bıraktığı fakir insana minnette bulunmak demek, onun insanlığını hiçe saymak, şerefini rencide etmek ve değerini düşürmek demektir. Bütün bu tür davranışlar verenle alanı kardeş sayan İslâm dininde haramdır. İslâm'da bu iki kardeş arasında takva ve amel-i salihten başka hiçbir ayırım yoktur. Kardeş kardeşine minnette bulunmaz, yaptığı iyiliği başa kakmaz. Kardeşinin gönlünü ve şerefini rencide etmez.

Bundan dolayı Müslim'in Ebu Zerr'den (r.a.) rivayet ettiği hadis-i şerifte minnette bulunan, iyiliği başa kakan kimseye şiddetli tehdit ya-

pılmıştır. Zira Rasûlullah (s.a.) bu kişiyi Allah'ın kıyamet gününde kendileriyle konuşmayacağı, kendilerine bakmayacağı, temize çıkarmayacağı ve bilakis kendilerine acıklı bir azap verilecek olan bedbahtlar, mutsuzlar nasipsizler zümresinde sınıflandırmış ve şöyle buyurmuştur.

"Üç zümre vardır ki, Allah kıyamet gününde bunlarla konuşmaz, bunların yüzüne bakmaz, bunları temize çıkarmaz. Bunlar için acıklı bir azap vardır." Rasûlullah (s.a.) bunu üç defa okudu. Ebu Zerr bunun üzerine dedi ki: Yazık, mahvoldular, yok olup gittiler. Kim bunlar, Ya Rasûlullah? Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.) şöyle buyurdu: *"Elbisesini uzun tutanlar, yaptığı iyiliği başa hakanlar, ticaret eşyasını yalan yeminle verenler."*

Yumuşak Huyludur

İslâm pınarından kana kana içen, onun yüce ahlâkı ile huzur bulan bir müslüman hanım, yumuşak ve güzel huylu olmasını bilir. Nefsini öfkeyi yenmeye alıştırır. Nefsine affetmeyi ve güzellikle reddetmeyi öğretir. Karşısındakini en güzel şekilde savmasını bilir. Çünkü o, şu ayete göre hareket eder:

"Öfkelerini yutarlar, insanları affederler. Allah da güzel davrananları sever." (Al-i İmran: 134).

Yine Rabbimiz şöyle buyuruyor:

"İyilikle kötülük bir olmaz. Sen, kötülüğü en güzel şekilde önle. O zaman bakarsın ki seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki sıcak bir dost oluvermiştir. Bu kötülüğü iyilikle engellemek olgunluğuna ancak sabredenler kavuşturulur. Buna ancak hayırdan büyük pay sahibi olan kimse kavuşturulur." (Fussilet: 34-35).

Öfke anında kişinin kendine sahip olması, yumuşak ve dikkatli davranması, öfkesini yenmesi erkek ve kadın her müslüman için Allah'ın istediği bir davranış ve güzel ahlâklardan biridir. Nitekim Hz. Peygamber de (s.a.) İbni Abbas'ın rivayet ettiği hadislerinde şöyle buyurmuştur:

Rasûlullah (s.a.) Eşecc Abdulkays'a demiştir ki: *"Sen de iki huy vardır ki, Allah bu ikisini de sever. Biri hilm, diğeri ise ağırbaşlılıktır."* (Müslim).

Bir defasında Rasûlullah'a gelip de, kendisine bir tavsiyede bulunmasını isteyen kimseye Rasûlullah (s.a.) tek bir kelimeyle: "kızma" buyurmuştur. Adam da, tekrar tekrar tavsiye istemiş, Rasûlullah'ın her defasındaki cevabı yüce ahlâkı içinde toplayan bu kelime; kızma kelimesi olmuştur.

Müslüman hanım da bazan kızabilir. Ancak kızması kendi nefsi için değil, Allah için olur. Mesela kadınların bulunduğu bir toplumda İslâm'ın ulvî değerleriyle ilgili aşağılayıcı bir tavır görmesi, ya da İslâmî prensiplerden birinin ihlâli halinde veya dine karşı bir hücum karşısında mutlaka kızar. Bu gibi durumlarda kızması onun hakkıdır. Nitekim İmam Buhari ve İmam Malik'in rivayet ettiği hadiste Hz. Aişe (r.a.), bunu dile getirmektedir: *"Rasûlullah'ın (s.a.) asla kendi nefsi için intikam almazdı. Ancak Allah'ın bir sınırının çiğnenmesi halinde, bu sebeple Allah için intikam alırdı."*

Peygamberimiz (s.a.) dinin itibarını lekelemek isteyen bir söz ya da dinin hükümlerinin uygulanmasında bir yanlışlık ya da ceza hadlerinin yerine getirilmesinde bir gevşeklik gördüğü zaman kızar, mübarek yüzünün rengi değişirdi.

Bir gün bir adam gelip de:

- Ben bize uzun uzun namaz kıldıran falan kişi sebebiyle sabah namazına gelemiyorum, deyince Peygamberimiz (s.a.) kızmıştı. Peygamberimiz'in (s.a.) vaazlarında o gün kızdığından daha çok kızdığı görülmemiştir. Şöyle buyurmuştu o günkü konuşmasında:

- Ey insanlar! İçinizden birtakım kimseler gerçekten halkı nefret ettiriyorlar. Sizden hanginiz insanlara imam olursa namazı kısa tutsun. Çünkü arkasında yaşlı, çocuk ve ihtiyaç sahibi olanlar vardır." (Buhari, Müslim).

Yine Peygamberimiz (s.a.) bir seferden dönüp de Hz. Aişe'nin (r.a.) evine gelince onun evinde üzerinde resimler bulunan bir örtü görmüş, onu yırtmıştı. Yüzünün rengi değişmiş ve Hz. Aişe'ye şöyle demişti.

- Ey Aişe! Kıyamet gününde Allah katında en ağır ceza görecek olanlar Allah'ın yarattıklarına (canlılara) benzeterek resim heykel yapanlardır." (Buhari, Müslim).

Yine Peygamberimiz (s.a.) Mahzum kabilesinden olup hırsızlık yapan bir kadın ona hırsızlık cezasını uygulamaya kararlı olduğu günde Üsame b. Zeyd'in (r.a.) gelip aracılık yapması üzerine kızmıştı.

Halk kendi aralarında:

- Bu konuda Rasûlullah (s.a.) ile kim konuşabilir? diye konuştular. Sonra da:

- Peygamberimiz'in (s.a.) çok sevdiği Üsame b. Zeyd'den (r.a.) başka kim cesaret edebilir ki? dediler.

Üsame Peygamberimiz (s.a.) ile konuştu. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.) Üsame'ye:

- "Sen Allah'ın koyduğu cezalardan biri hakkında mı aracılık yapıyorsun." dedi. Kalktı, insanlara hutbe irad etti.

Efendimiz (s.a.) şöyle diyordu:

"Sizden öncekileri helak eden şey, içlerinden şerefli bir kimse hırsızlık yaptığı zaman onu bırakmaları ve güçsüz bir kimse hırsızlık yaptığı zaman onu cezalandırmaları idi. Allah'a yemin olsun ki Muhammed'in kızı Fatıma bile hırsızlık yapmış olsaydı onun da elini keserdim." (Buhari, Müslim).

İşte Peygamberimiz'in (s.a.) öfkesi bu sebeple idi. Bu sebepler İslâm şeriatında öfkeyi caiz kılan sebeplerdir. Öfke nefis için değil, Allah için olmalıdır.

Dininin emirlerini kavrayan Rasûlullah'ın (s.a.) ahlâkını örnek alan kadın Rasûlullah'ın (s.a.) tavsiyelerini, davranışlarını ve fiilerini gözö-

nüne alır. İnsanlara öfkelendiği zaman kendine hakim olur. Öfkesi yalnız Allah için, Allah'ın dini ve mukaddesatı için olur.

Hoşgörülüdür, Kin Tutmaz, Düşmanlık Bilmez

Müslüman kadın kin tutmaz, düşmanlık onun kalbine girecek yol bulamaz. Zira yüce İslâm dini onun kalbinden kin duygusunu çekip almış, düşmanlık ateşini söndürmüş, nefsini kin tutmaktan tertemiz kılmış, gönlüne kardeşlik, dostluk, hoşgörü, af ve bağışlama tohumları ekmiştir.

İslâm bilgisizliğe, taassuba, kinciliğe , intikam ve düşmanlığa karşı hiçbir ön şart ve ateşkes kabul etmeyen bir savaş ilan etmiştir. Müslüman erkek ve kadınların gönüllerine de affetmeyi, bağışlamayı, birbirlerini sevmeyi ve iyilikte bulunmayı sevdirmiştir.

Cenab-ı Hak şöyle buyurmaktadır:

"(Müminler) Öfkelerini yutanlar, insanları affeden kimselerdir. Şüphesiz Allah iyilik edenleri sever." (Al-i imran: 134).

Bu ayet öfkesini yutan kimselerin kin tutmadıklarını, düşmanlık beslemediklerini bilakis af, hoşgörü ve bağışlama ufkuna yüceldiklerini ifade etmektedir. Bu derece ise gerçekten yüksek ve parlak bir ufuk, yüce ve erişilmesi zor bir mertebedir. Bu dereceye ancak gönülleri tertemiz olan, düşmanlık, intikam, nefret ve kin duygularını atan kimseler ulaşabilir. Onlar da böylece "ihsan" mertebesine layık olurlar. Allah da ihsan sahibi olanları, iyilikte bulunanları sever.

Bu yüce tavsiyelerle İslâm gönüllerin derinliklerine nüfuz etmeyi, gönülleri temizleyip arındırmayı, öfke, düşmanlık ve kinle paslanan kalpleri sevgi, yardım ve dostlukla dolu kalpler haline çevirmeyi başarmıştır.

Bunun en açık delillerinden biri Hind binti Utbe'nin kalbinde meydana gelen ani ve garip değişikliktir. İslâm'dan önce onun kalbi Rasûlullah'a, ehl-i beytine ve ashabına karşı düşmanlık ateşiyle ve kin zehirleriyle doluydu. Hatta Uhud günü Hz. Hamza'nın (r.a.) cesedini parçalamasının ce-

zası olarak Mekke'nin Fethi günü Rasûlullah (s.a.) onun kanının dökülmesini helal saymıştı.

Ama İslâm'ı kabul edip İslâm gönlünde hakim olmaya başlayınca Rasûlullah'a (s.a.) gelmiş ve şöyle demişti:

- "Ya Rasûlullah! Yeryüzünde benim gözümde senin ehl-i beytinden daha zelil olan hiç kimse yoktu. Bugün ise bana senin ehl-i beytinden daha aziz olmalarını istediğim hiç kimse yoktur."[45]

Allah yolunda, onun hak dininin yolunda kan davaları kalkıyor, vahşet kayboluyor, kin çıbanı kökünden kesiliyor, düşmanlık duyguları kökünden çıkarılıp atılıyordu.

Kur'an-ı Kerim insan gönlünü bu erişilmesi zor yüce mertebeye yükseltmek için en şaheser üslubu kullanmıştır. Zira kim bir tecavüze uğrarsa onun kendini koruma ve tecavüzü reddetme hakkının bulunduğu karara bağlanmıştır. Zira kötülüğün cezası, misliyle karşılık verilmesidir. Fakat İslâm tecavüze uğrayan insanı intikam ve kendini tatmin hislerinin eline bırakmamış, yumuşaklıkla onun elinden tutarak af, hoş görü ve bağışlama derecesine ulaştırmış, bu dereceyi kendisine sevdirmiş ve bunun azimet derecesi olduğunu bildirmiştir.

- *"Onlar zulme uğradıkları zaman,.karşı koyarlar."*

- *"Kötülüğün cezası onun gibi bir kötülüktür. Kim kendine yapılan kötülüğü affedip barışırsa onun mükafatı Allah'a aittir. Şüphesiz ki Allah zalimleri sevmez."*

- *"Zulmüne uğradığı zalime aynı şekilde karşılık verip intikamlarını alanlar için, ne bir kınama ne de bir cezalandırma vardır."*

- *"Kınama ve cezalandırma ancak insanlara zulmedenler ve yeryüzünde haksız yere bozgunculuk çıkaranlar içindir. İşte bunlar için acıklı bir azap vardır."*

45 *Buhari*, Ensarın Menkıbeleri bölümü

- *"Kim sabredip affederse şüphesiz ki bu mutlaka azmedilip yapılması gereken işlerdendir."* (Şura: 39-43).

İfk (Hz. Aişe'ye iftira) olayı sebebiyle bazı günahkâr diller Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) adını sakız gibi çiğnemeye ve gül gibi tertemiz Sıddika kızı (Hz. Aişe validemiz) hakkında ileri geri sözler söylemeye başlayınca Hz. Ebu Bekir Sıddik'ın (r.a.) gönlünü üzüntü dalgası kaplamış ve bu iftira kampanyasına katılanlar arasındaki kendilerine iyilikte bulunduğu ve yardım ettiği kimselerden yardımı kesmeye yemin etmişti. Zira kendisi son derece üzgün ve bitkin durumda iken onların nankörlük ettiklerini, bundan dolayı da iyiliğe layık olmadıklarını görmüştü.

Fakat Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) sadık niyetini ve herşeyini Allah ve Rasûlü için ortaya koyduğunu gayet iyi bilen Allah Tealâ onun nefsinde doğan geçici intikam ve nefsi tatmin hissinin kendisine hakim olmasını istemedi. Hz. Ebu Bekir'i (r.a.) asil cevherine ve tertemiz inanmış gönlüne çevirdi.

Onu bağışlama, hoşgörü ve affetme derecelerine sevketti. Şu ayetini indirdi:

"İçinizden faziletli kimselerle imkân sahibi olanlar akrabalara, fakirlere ve Allah yolunda hicret edenlere yaptıkları yardımları esirgemesinler. Allah'ın sizi affetmesini sevmez misiniz? Allah çok affedicidir ve çok merhamet edicidir." (Nur: 22).

İman kardeşliği üzerine kurulu Rabbanî toplumun fertleri arasındaki münasebetler hesaplaşma, kusurları tespit etme, kendini tatmin etme, intikam ve kendi lehine karar verme üzerine kurulmaz. Bilâkis kardeşlik, birbirlerinin kusurlarına gözyumma, hoşgörü ve hataları unutma üzerine kurulur. İslâm'ın davet ettiği yol ve iman kardeşliğinin teşvik ettiği sistem de budur:

"İyilikle kötülük bir olmaz. Sen kötülüğü en güzel şekilde önle. O zaman aranızda düşmanlık olan kimse sana sanki samimi bir dost oluverir. Kötülükleri iyilikle önleme hasleti ancak sabredenlere ve-

rilir. Buna ancak hayırdan büyük payı olan kimse kavuşturulur." (Fussılet: 34-35).

Zira kötülüğe daima kötülükle karşılık verilirse insanlar arasında düşmanlık, buğuz ve kin ateşleri tutuşur, peşinden intikam, nefret ve kan davası başlar.

Ama kötülüğe iyilikle karşılık verilirse düşmanlık ateşlerini söndürür, kızgınlık sesini susturur, nefsin taşkınlığını giderir, intikam duygularını bastırır, hile ve tuzak iniltilerini sakinleştirir.

Bir de bakarsın ki birbiriyle düşman iki kadın tatlı dil, güzel bir tebessüm vesilesiyle birbirleriyle samimi dost oluvermişler. Yemin olsun ki bu büyük bir kazançtır. Kadının kötülüğe iyilikle karşılık vermesi düşmanlığın dostluğa, nefretin sevgiye dönüşmesi cidden büyük bir kazançtır. Bu büyük kazanca da ancak ayet-i kerimenin işaret ettiği gibi bir parça sabır, sinirlere hakimiyet ve kötülüğe daha güzeliyle karşılık verme suretiyle nasibi büyük olanlar nail olabilir.

İşte sevgi, dostluk ve karşılıklı hoşgörü üzerine kurulan Rabbanî İslâm toplumundaki dinine sadık mümine hanımların ahlâkı budur. Bu ahlâkın gönüllere yerleştirilmesi ve gönüllerin ardında düşmanlık, kin ve nefretten iz bırakmayan güzel bir bağışlama şekli üzerine alıştırılması hakkında Kur'an-ı Kerim ve hadisi şeriflerde pek çok delil gelmiştir:

"O halde şimdi sen güzel bir hoşgörü ile muamele et." (Hicr: 85).

Peygamberimiz (s.a.) sözleri ve davranışlarıyla bu şerefli ve yüksek insanî ahlâkın, hoşgörülü ve affedici olma ahlâkının ve bu ahlâka sahip olmayı teşvik etmenin en canlı tercümesi idi.

Hz. Aişe (r.a.) anlatıyor: *"Rasûlullah (s.a.) eliyle hiçbir şeye vurmadı. Hiçbir hizmetçisine ve hanımına vurmadı. Ancak Allah yolunda cihad müstesna. Ona dil uzatılmışsa o sahibinden intikam almazdı. Ancak Allah'ın haramlarından biri çiğnenirse Allah için onun intikamını alırdı."* (Müslim).

Rasûlullah (s.a.) Cenab-ı Hakk'ın kendisine yaptığı şu tavsiyeleri canlı bir şekilde yaşıyordu:

"Affedici olma yolunu tut. İyiliği emret. Cahillere aldırış etme." (A'raf: 199).

"Sen kötülüğü en güzel şekilde önle." (Fussilet: 34).

Peygamberimiz (s.a.) böylece Rabbanî ahlâkın ayetlerinden biri oluyor, yüce ahlâkıyla bütün insanları kuşatıyor, onların kötülüklerine kötülükle karşılık vermiyor, bilâkis af, iyilik, cahillere aldırış etmeme ve kötülüğü en güzel şekilde savma ile karşılık veriyordu.

Enes (r.a.) anlatıyor, diyor ki: "Ben Rasûlullah (s.a.) ile birlikte yürüyordum. Üzerinde Necran dokuması, kenarları sert olan bir aba vardı. Bir bedevi kendisine yetişti ve onu şiddetlice çekti, Rasûlullah'ın (s.a.), omuz tarafına baktığımda, gördüm ki, şiddetli çekmenin sonucu, o elbisenin sert kenarları, omuzunda iz bırakmıştı. Sonra bedevi dedi ki: "Ey Muhammed, benim için emir ver de, Allah'ın senin yanındaki malından bana versinler. Rasûlullah (s.a.) dönüp baktı, güldü, sonra da, ona yardım edilmesi için emir verdi." (Buhari, Müslim).

Rasûlullah'ın (s.a.) affedici oluşunun asaleti ve onun mübarek nefsindeki derinliği kendisine zehirli koyun eti hediye eden Yahudi kadını affedecek dereceye ulaşmıştır. Buhari, Müslim ve başkalarının rivayetlerine göre, Yahudi bir kadın, Rasûlullah'a (kızartılmış) zehirli bir koyun hediye etti. Bu etten Rasûlullah ve ashabından bazıları yediler. Bu sırada Rasûlullah (s.a.) ashabına: *"Durun, yemeyin, bu et zehirlidir,"* dedi. Kadın yakalanıp Rasûlullah'a getirildi ve kendisine: *"Seni böyle bir şeye sevkeden olay nedir?"* diye soruldu. Kadın: "Benim isteğim şu idi. Eğer sen Peygambersen, Allah bunu sana bildirecektir ve zaten sana da böylece bir şey olmayacaktır. Eğer peygamber değilsen, biz de senden kurtulmuş olurduk." dedi. Sahabe: "Onu öldürmeyecek miyiz?" dediler. Rasûlullah (s.a.) "Hayır," dedi ve onu bağışladı.

Devs kabilesi isyan etti. Allah'ın emirlerine boyun eğmeyeceklerini söylediler. Devs kabilesinden Tufeyl b. Amr (r.a.) geldi. Rasûlullah'a şöyle dedi: Devs kabilesi isyan etti ve hakka boyun eğmekten kaçındılar. Onlara bedduada bulun." Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.) kıbleye yöneldi, iki elini semaya kaldırdı. Orada bulunan halk: "Artık bundan böyle Devs helak oldu" demeye başladılar. Fakat şefkatli, merhametli olan ve onlara da bir azabın dokunmasını istemeyen Rasûlullah (s.a.) Devs lehine, onların iyiliği için dua etmeye başladı, şöyle diyordu: *"Allahım, Devs'lilere hidayet ver, onları bağışla. Allah'ım Devs'lilere hidayet ver, onları bağışla. Allah'ım Devs'lilere hidayet ver, kendilerini bağışla."* (Buhari, Müslim).

Rasûlullah (s.a.) müslüman erkek ve kadınların gönüllerine çevrelerinde kötü davranış, engelleme, yüzçevirme ve ilgi kesmeyle karşılaşsalar dahi affedici, hoşgörülü olma ahlâkını aşılardı. Zira o Allah'ın kendisine ihsan ettiği derin bakışıyla insanların yumuşaklık ve hoşgörü sayesinde, hakkı, katılık, şiddet ve kınama yoluyla kabul ettiklerinden daha çok kabul edeceklerini idrak ediyordu.

Bu itibarla Peygamberimiz'in (s.a.) Ukbe b. Amir'e (r.a.) şu nasihati yapmıştı.

Ukbe: "Ey Allah'ın Rasûlü! Amellerin faziletlileri hangileridir, bana bildir." demiş. Rasûlullah (s.a.) de şöyle buyurmuştur: *"Ey Ukbe, seninle bağlarını koparanla sen alâkanı kesme. Sana vermeyene sen ver. Sana haksızlık edeni bağışla."*[46]

Bu üstün ahlâk, müminlerin annelerine de geçmişti. Allah kendilerinden razı olsun. Bu konuda gelen rivayetlerden biri şöyledir. Müminlerin annesi Hz. Safiyye'nin bir cariyesi müslümanların emiri Ömer b. Hattab'a gelir ve der ki: "Ey Müminlerin Emiri! Safiyye, Cumartesi gününü seviyor ve Yahudilerle olan ilişkisini sürdürüyor. Hz. Ömer, Hz. Safiyye'ye haber gönderip, bu durumu kendisine sordu. O

46 Ahmed b. Hanbel ve Taberani rivayet etmiştir. Ahmed b. Hanbel'in ravileri güvenilir ravilerdir.

da şöyle cevapladı: "Allah Cumartesi günü yerine bana Cuma'yı verdiğinden bu yana ben Cumartesi gününü sevmiyorum. Yahudilere gelince, benim onlarla akrabalığım, yakınlığım vardır. İşte ben bundan dolayı bağı koparmıyorum." Daha sonra cariyesine döndü, kendisini, böyle bir davranışa ve iftiraya sevkeden şeyin sebebini sordu. Cariyenin cevabı şöyle oldu: "Şeytan." İşte burada, Safiye'nin yüceliğini görmekteyiz. O kendisine karşı işlenen böylesine bir kötülüğü hemen en güzel şekliyle savıyor ve cariyesine şöyle diyor: "Bundan böyle git, sen hürsün."[47]

"İyilikle kötülük,bir olmaz. Sen kötülüğü en güzel olan şeyle önle. O zaman baka, ın ki, seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki sıcak bir dostluk oluvermiştir. Bu (kötülüğü iyilikle önleme hasleti)ne ancak sabredenler kavuşturulur. Buna ancak hayırdan büyük nasibi olan kimseler kavuşturulur." (Fussilet: 34-35).

Hz. Safiyye annemiz gerçekten büyük bir nasibin sahibi bulunmaktadır.

Zorluk Değil, Kolaylık Gösterir

Dinini kavrayan bir müslüman hanım, zorluk değil, hep kolaylık gösterir. Çünkü kolaylık göstermek, yüce Allah'ın mümin kullan için razı olduğu en değerli ahlâktır. Nitekim Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

"Allah sizin için kolaylık ister, zorluk istemez." (Bakara: 185).

"Öğretin, kolaylaştırın, güçleştirmeyin. Sizden biriniz öfkelenince hemen sussun."[48]

Peygamberimiz'in (s.a.) müslüman erkek ve kadınlara kolaylığı teşvik eden, zorluğu yasaklayan tavsiyeleri vardır.

"Öğretin, kolaylaştırın, güçleştirmeyin. Sizden biriniz öfkelenece-ğinde sussun."[49] İslâm'ın hidayetini öğrendikten sonra zorlaştırma ve

47 *el-İstiab:* 4/1872, *el-İsabe:* 8/127.

48 Buhari, *Edebü'l-Müfred.*

49 Buhari, *Edebü'l-Müfred.*

işleri karıştırmaya teşebbüs eden kadın ne takva sahibi ne de dürüst bir kadındır.

Şeriat kolaylığı emrettiği halde zorlaştırmaya başvuran kadın ahlâkında huysuzluk, ruh sağlığında problem, kişiliğinde eksiklik, terbiyesinde noksanlık ve tabiatında eğrilik bulunan kadındır.

Ancak Rabbine itaatkar, onun dininin emirlerine bağlı dürüst kadın zorluk çıkarma, problem çıkarma nedir bilmez. İşleri engellemeye veya zorlaştırmaya teşebbüs etmez. Bu konuda Hz. Aişe (r.a.) validemizin haber verdiği Rasûlullah'ın (s.a.) ahlâkını kendine rehber edinir. Hz. Aişe diyor ki:

"Rasûlullah (s.a.) iki şey arasında muhayyer bırakıldığı zaman günah olmadıkça kolay olanı tercih ederdi. Eğer günah ise insanlar içerisinde o şeyden en uzak olan o olurdu. Rasûlullah (s.a.) hiçbir şeyde kendi nefsi için intikam almazdı. Ancak Allah'ın koyduğu sınır çiğnenirse Allah için intikam alırdı." (Buhari, Müslim).

Takva sahibi şuurlu müslüman kadın, Rasûlullah'ın (s.a.) sünnetine tabi olmakta titizdir. Onun emrine aykırı davranmaz.

Kıskançlık Yapmaz

Günümüzde kadın güzellikte, bilgide, düşüncede kendisinden düşük olan kadınların bolluk, nimet ve imkân içinde olduklarını görüp de kendisinin onların hayatında ve elinde bulunanlardan pek azına bile sahip olmadığını görünce derhal kıskançlığa kapılmaktadır.

Fakat uyanık ve basiretli müslüman kadın Hak dininin hükümlerinden öğrendiği gerçeklerle bu ahlâkî düşüklükten uzak kalmıştır. Dini ona öğretmiştir ki, bu hayattaki her şey ilahî kaza ve kaderle meydana gelmektedir. Dünya hayatındaki mal mülk ne kadar olursa olsun Allah'ın kendileri için ayırdığına razı olan kanaatkar müminler için hazırladığının yanında pek azdır. Kadının gerçek kıymeti takva ve amel-i salih kefesinin, ağırlıyla bilinir, yoksa geçici ve yok olmaya mahkum dünya hayatının mallarıyla değil.

Bütün bu değerler müslüman kadının gönlünde güçlenince gönlü daha saf, daha temiz, daha huzurlu olacak ve ibadeti çok olmasa da Rabbinin rızasını kazanan Cennetlik hanımlardan olacaktır.

İmam Ahmed -hasen isnadla- ve Nesai, Enes b. Malik'ten rivayet ediyorlar. Enes (r.a.) anlatıyor:

"Bir gün Rasûlullah (s.a.) ile beraber oturuyorduk. Şöyle buyurdular: "Şu anda, Cennetlik olan biri yanınıza geliyor." Tam bu sırada Ensar'dan biri çıka geldi. Sakalından abdest suyu damlıyordu. Sol eline de nalinlerini almıştı. Ertesi gün yine Rasûlullah (s.a.) aynı şekilde söyledi. Aynı adam, tıpkı bir önceki günki haliyle çıka geldi. Nihayet üçüncü gün olunca, Rasûlullah (s.a.) yine aynı şekilde konuştu, bu defa yine aynı şahıs ilk iki gündeki durumu gibi çıka geldi. Hz. Peygamber (s.a.) kalkınca, Abdullah b. Amr b. As (r.a.) hemen bu adamı izlemeye başladı. Adama: "Ben babamla çekiştim. Üç gün eve girmemeye yemin ettim. Eğer mümkünse, bu üç günlük zamanın geçmesi ve babamla karşılaşmamak için sizde kalabilir miyim" dedim. Adam, evet, dedi. Enes diyor ki: "Abdullah anlatıyor, "Gidip adamın evinde onunla birlikte üç gün kaldım. Fakat bu üç gece zarfında adamın geceleyin kalkıp herhangi bir ibadet yaptığını görmemiştim. Ancak adam, uykusunda uyanınca, yatağından sağ ya da sola dönünce, Allah'ı zikreder ve tekbir getirirdi. Sabah ezanı okununcaya kadar durum böyle devam etti. "Nihayet söylediğim üç gece bitince, neredeyse onun yaptığı ameli küçümseyecek oldum. Kendisine dedim ki, "Ey Allah'ın kulu, benimle babam arasında ne bir öfke, ne de evi terk anlamında bir şey geçmedi. Fakat üç gün üst üste Rasûlullah: "Şu anda size, yanınıza Cennet ehlinden olan biri geliyor" buyurdu. Her üçünde de sen ortaya çıktın. Ben istedim ki, seninle evinde kalayım, ne yaptığını göreyim de, senin gibi yapayım. Fakat ben, senin fazla bir amel yaptığını göremedim. Seni, hakkında Rasûlullah'ı böyle konuşturacak kadar yücelten şey nedir?" Adam: "O gördüğünden fazlası değil." dedi. Gideceğim sırada beni çağırdı ve dedi ki: "O gördüğünün dışında bir şey ya-

pıyor değilim. Ancak ben, hiçbir müslüman için içimde asla kin, haset ve kötülük tutmam. Allah'ın verdiği hayır sebebiyle kimseyi kıskanmam, haset etmem?" Abdullah diyor ki: "İşte o zaman seni bu dereceye ulaştıran şey budur. Oysa biz bunu yapabilecek durumda değiliz. Güç yetiremeyiz."

Bu hadis-i şerif gönlün kinden ve kıskançlıktan, göğsün düşmanlık ve gaddarlıktan temizlenmesinin kişinin ahirette varacağı yeri tespit etme hususundaki etkisine, o kimsenin Allah katındaki yerinin yüksekliğine ve amelleri az da olsa kabul edileceğine delalet etmektedir.

Az ibadet işleyen ama gönlünün temizliği ve insanların onun eziyetinden selamette olması sebebiyle Cennet'e giren bu adam ile gecelerini namazla, gündüzlerini oruçla geçiren ama komşularına eziyette bulunan ve hakkında Peygamberimiz'in (s.a.): *"O Cehennem'dedir."* buyurduğu kadını karşılaştırdığımızda bu amelin tesiri çok daha açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

İslâm terazisinde kefesi daima ağır gelen insan ibadeti az olsa da içi tertemiz ve ruhu düşmanlık, kin kıskançlık ve intikam duygularından arınmış insandır.

Çok ibadet işleyen ancak gönlü öfke, kıskançlık ve düşmanlık dolu olan insanın ibadeti sadece şeklî, sembolik birer ibadettir, sağlam bir iman temeline dayanmamaktadır. Zira Peygamberimiz (s.a.) imanla hasedin bir insan kalbinde birarada olamayacağını bildirdiğine göre gönlünü temizlemek hususunda bu ibadetinin etkisi olmamıştır.

"Bir kulun kalbinde iman ile hased bir arada barınamaz." (İbni Hıbban).

Damra b. Salebe (r.a.), Rasûlullah'ın (s.a.) şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:

"İnsanlar birbirlerine hased etmedikleri sürece hayırlı olarak devam ederler."[50]

50 Taberani rivayet etmiştir. Ravileri güvenilirdir.

Dikkatli, titiz, uyanık bir müslüman hanım hem güzel bir şekilde ibadetini yapmayı sürdürür, hem de her türlü kinden, hasedden, çekememezlikten, dalavereci bir durumdan kendisini arındırır. İşte böyle yapması durumunda bir müslüman hanım takvanın en üst mertebelerini elde eder, yüce Rabbinin nezdinde en üst dereceleri kazanır. Aynı zamanda dünyada da halkın sevgisini, saygısını ve takdirlerini kazanır. Bireyleri birbirlerine sarılmış, birbirlerini kucaklayan ve Allah'tan gelen mesajı taşımaya layık tertemiz İslâm toplumunun binasında temiz sağlam bir tuğla olur.

Övünmekten ve Şöhretten Uzaktır

Dininin emirlerini kavrayan, dininin güzel ahlâkıyla ahlâklanan müslüman kadının sıfatlarından biri alçakgönüllü, gerçekçi ve doğru sözlü olmasıdır. O böbürlenme, gurur ve yalan nedir bilmez. Elinde olmayan şeyler kendi elinde varmış gibi davranmaz, kendine ait olmayan şeyin kendisinin olduğunu da iddia etmez. Kendi yaşıtları ve arkadaşları arasında batıl şeylerle övünmeye kalkışmaz. O, bu çirkin ve kötü huydan kaçınır. Çünkü bu huy İslâm'ın değerlerinin ve prensiplerinin yoğurduğu ruhî hayatıyla bağdaşmaz.

Bir kadın Peygamberimiz'e (s.a.) gelmiş ve kocasının övünme, bürlenme ve kibirlenme gösterdiğini söylemişti.

Peygamberimiz (s.a.) bunun üzerine o kadına:

- *"Kendisine verilmeyen şey ile (kendisinden olmayan vasıflarla) böbürlenen kimse tıpkı (tek elbise giydiği halde) iki elbise giymiş gibi davranan kimse gibidir."* (Buhari, Müslim) buyurmuştur.

İslâm doğruluk, gönül temizliği, tevazu ve gerçekçilik üzerine kurulan, yalan, hile, üstünlük taslama, kibirlenme, böbürlenme ve olmayan şeyi iddia etmeyi çirkin gören bir dindir.

Bu itibarla İslâm batıl şeylerle övünmeyi, Allah'ın, kullarına karşı üstünlük taslamayı, mal çokluğuyla kibirlenmeyi ve şöhret sevgisini

çirkin görmektedir. Tek elbise giydiği halde iki elbise giymiş gibi davranan kimse kınandığı gibi bu çeşit huylan taşıyan insan da şiddetle kınanmıştır.

Süslü Konuşmaktan ve Yapmacık Hareketlerden Sakınır

Olgun müslüman hanım ahlâkî muameleleri ve davranışlarında tabii olup dikkati çekmek ve kendini ortaya koymak için yapmacık sözler sarfetmez. Yapmacık davranış her hususta kınanmıştır. Abartılı ve yapmacık konuşma selim fıtrat sahipleri nezdinde tenkit edilmiştir.

Bir kadın süslü konuşmaya çalışıyorsa ve davranışlarında sunilik, yapmacıklık ve zorlama varsa bu kadının tabiatında eksiklik, fıtratında bozukluk, ahlâkî ve ruhî yapısında noksanlık var demektir.

Hz. Peygamber (s.a.) ve ondan sonra Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer kadın ve erkek her özenti sahibini, yapmacık hareketli her insanı kesin bir dille yermişlerdir. Abdullah b. Mesud anlatıyor:

"Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin ederim ki, Rasûlullah'ın söz ve davranışlarıyla yapmacık hareketlere yer verenlere kızdığı kadar hiçbir kimseye kızdığını görmedim. Nitekim ondan sonra da böyle kimselere en çok Hz. Ebu Bekir'in şiddetli davrandığını gördüm. Öyle sanıyorum ki, Hz. Ömer, yeryüzü halkından bu gibi kimseler(in akıbeti) hakkında daha çok korkardı ya da onlar adına daha çok endişe ederdi.[51]

Kişiliğiyle Halk Tarafından Sevilir

Müslüman kadın, halk tarafından sevilmeye, yaptığı hayırlı ameller ve toplumda bıraktığı iyi itibarla herkes tarafından sevilen bir kadın olmaya gayret eder.

Böyle bir müslüman kadının halk tarafından sevilmiş olması, o kadının aynı zamanda Allah katında da sevildiğinin bir delilidir. Çünkü

51 Ebu Ya'la ve Taberani rivayet etmişlerdir. Her ikisinin ravileri güvenilirdir.

halk tarafından kabul görmesini sağlayan bizzat yüce Allah'tır. Böylece halkın kilitli gönülleri ona açılır ve artık kendisini tanıyan herkes tarafından sevilir. Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurmaktadır.

"Şüphesiz ki yüce Allah, bir kulunu sevdiği zaman, Cebrail'i çağırır ve buyurur ki: "Ben falan kimseyi seviyorum, sen de onu sev. Cebrail de onu sever, sonra Cebrail semada şöyle seslenir: Allah falan kimseyi seviyor, siz de onu sevin. İşte bunun üzerine bütün gök ehli onu severler. Sonra da yeryüzünde kendisinin kabul görmesi sağlanır. Yüce Allah bir kuluna da gazab edince, Cebrail'i çağırır der ki: "Ben falan kimseye buğz ediyorum, sevmiyorum. Sen de ona buğzet." Cebrail bunun üzerine o kimseye buğzeder, sonra da gök ehline seslenir ve der ki: "Allah, falan kimseye buğzediyor, sevmiyor; siz de ona buğzedin. Onlar da buğzederler. Daha sonra da o kimseye yeryüzünde herkes buğzeder." (Müslim).

Bu husus gayba ait bir sırdır. İşte bu, Allah'ın gök ve yer ehli arasında yaydığı sevgisidir. Böylece yer yüzü halkı tarafından o kimselerin kabul görmeleri ve sevilmeleri sağlanmıştır. Ve yine bu, Allah'ın yeryüzü halkında kimileri için indirdiği buğzdur.

Allah'ın sevgisini, ancak onun rızasını kazanmaya yönelen kimse elde edebilir. O'nun hidayetini kabul etmeyen O'na karşı gelen ve isyan eden kimse O'nun gazabına uğrar. Salih amel işleyen, yaptıkları amelleri sebebiyle halkın övgüsünü kazanan mümin erkek ve kadınlar için yüce Allah, henüz onlar dünya hayatında iken, onları hayırla müjdeleyecektir. Böylece halk onlara övgüde bulunacaklar ve o kimseleri seveceklerdir. Nitekim Ebu Zer'den Müslim'in rivayet ettiği sahih hadis bu durumu dile getirmektedir.

"Rasûlullah'a (s.a.) denildi ki; Hayırlı amel işleyen ve bundan dolayı halkın övgüsünü kazanan kimse hakkında ne buyurursunuz?" Şöyle cevap verdiler:

"Bu, müminlerin dünyada hemen karşılığı verilen müjdesidir." Yine Müslim'in naklettiği bir rivayet de şöyledir: "Bu sebeple insanlar onu sever."

Üstün İslâm ahlâkıyla ahlâklanan, Allah'ın sınırları karşısında haddi aşmayan, O'nun emrettiklerine uyan, yasaklarından da kaçınan bir kadın, dünyada yaptıklarının karşılığını almaya hak kazanmış demektir. O, kendisini tanıyan kendisinin hoşgörülü olma, cahillere aldırış etmeme, kötülüğe iyilikle karşılık verme, zavallı ve yoksullara şefkat etme, insanlar için hayır isteme, fedakarlık, güzel bir söz, özlü konuşma, hükümde adil olma, muamelede insafla davranma, gıybet ve laf taşımadan ve insanları ayıplamaktan sakınma gibi İslâmın teşvik ettiği, her müslüman kadının boynunu süsleyen değerli takı gibi kabul ettiği ve salih ameller işlediğinden haberi olan herkes tarafından sevilecek kadındır. Bu kadın dinin hükümlerini gereğince bilir. Bu sayede henüz dünyada iken halkın sevgi ve saygısını kazanır, yarın kıyamet gününde de Allah'ın rızasını ve cennetlerini kazanmış olur.

Seven, Sevilen ve Kendisiyle İyi İlişki Kurulan Birisidir

Dikkatli, titiz, şuurlu bir müslüman kadın hem sever hem sevilir, kadınlarla iyi geçinir, onlarla bir arada bulunur, onlara sevgi kucağını açar, iyi geçimlidir. Zira kendisi yumuşak huyludur, herkesle iyi geçinmeyi adet edinmiştir. İşte bu, sosyal nitelik açısından kadının herşeyden önce elde etmesi gereken bir sıfattır. Böylece kadın sosyal olarak, kadınların sosyal faaliyetlerinde onların arasında bulunur, onların güvenini kazanır, onlar üzerinde etkin olur. Bu gibi toplantılarda ancak kadınlarla iyi anlaşabilen hanımların sözü dinlenir. Bir toplumda eğer güven telkin etmişse sözünü dinletebilir, onların saygınlığını, takdirini elde edebilir. Başkalarıyla iyi geçinen, başkalarının da kendileriyle iyi geçindiği yumuşak huylu kadın ve erkeklerle ilgili olarak bir çok deliller bulunmaktadır. Bunların kıyamet gününde Rasûlullah'a en yakın kimseler olacağı, meclise ona:

Müslüman kadının en önemli sıfatlarından biri onun sevilen, arkadaşlık eden ve kendisiyle arkadaş olunan birisi olmasıdır.

Müslüman kadın diğer kadınları sever, onlar da kendisini severler. Onun tatlı sözünden teşvik edici tavsiyelerinden ve faydalı ilminden istifade etmek için hemen her fırsatta ona başvururlar.

Bu gibi değerli kadın İslâmî bir mesaj verebilir, faydalı olabilir, bir kalkınma ümidi verebilir, bir uyanışa sebep olabilir. Dininin irşadıyla aydınlanan şuurlu müslüman kadının durumu budur: Herkesle geçinir başkaları da kendisiyle iyi geçinirler. Zaten -hadis-i şerifte geldiği gibi- bu şekilde olmayan kimsede hayır yoktur:

"Mümin ülfet eder (iyi geçinir), ülfet edilir (başkası da onunla iyi geçinir.) Ülfet etmeyen ve kendisiyle ülfet edilmeyen kimsede hayır yoktur."[52]

Rasûl-i Ekrem (s.a.) insanlarla olan güzel muamelesi ve kalpleri ısındırmadaki eşsiz tavrı sebebiyle ümmeti için en üstün örnek olmuştu. Onları söz, iş ve tavırlarında kendisine örnek almaya davet etmiş, insanların kalplerine nasıl nüfuz edileceği hususunda ve onların sevgi, takdir ve dostluklarına nasıl ulaşılacağı konusunda ümmetine orta yolu çizmişti.

Peygamberimiz (s.a.) daima güleryüzlü, yumuşak huylu, alçakgönüllü olup sert değildi. Bir topluluğun yanına vardığı zaman meclisin sonundaki boş yere oturur, bu şekilde yapılmasını da emrederdi. Birlikte oturduğu herkesle ilgilenirdi. Mecliste bulunanlardan her biri kendisinin ona en yakın olduğunu zannederdi. Kim ondan bir şey arzu ederse onu yerine getirir yahut güzel bir sözle o kişiyi memnun ederdi. Peygamberimiz (s.a.) eli geniş, ahlâkı güzel olmasıyla insanları kuşatmıştı. Onlar için baba oldu. Onlar da hak noktasında onun huzurunda eşit idiler. Onun meclisinde insanlar birbirine denk sayılır, ancak takva ile birbirlerinden üstün kabul edilirlerdi. Hepsi mütevazi kimselerdi. Büyüğe saygı, küçüğe sevgi ve merhamet gösterirlerdi. İhtiyaç sahibini kendilerine tercih ederler, yabancıyı korurlardı.

Peygamberimiz (s.a.) kendisinden birşey ümid edeni ümitsiz bırakmaz, onu hayal kırıklığına uğratmazdı. Kendisi için üç şeyi: tartışmayı, çok mal edinmeyi ve kendisini ilgilendirmeyen işlerle uğraşmayı terketmişti. İnsanlar için de üç şeyi terketmişti: Hiç kimseyi kınamaz,

52 İmam Ahmed ve Bezzar rivayet etmiştir. İmam Ahmed'in ravileri sahih hadis ravileridir.

ayıplamaz, kusurunu araştırmazdı. Ancak sevabını ümit ettiği şeyi konuşurdu. O konuştuğu zaman meclisinde bulunanlar sanki başlarının üzerinde kuş varmış gibi başlarını önlerine eğerlerdi. Onlar o sustuğu zaman konuşurlardı. Onun yanında tartışma yapmazlardı. O ashabının güldükleri şeye güler, onların hayret ettiği şeye hayret ederdi. Bir yabancının konuşması ve rahatsız edici işlerine karşı -hatta sahabileri o kişiye konuşmasını derli-toplu yapmasını söyleseler de- sabrederdi. "İhtiyaç sahibi birini gördüğünüzde ona yardım edin," derdi. Sadece iyilikte bulunan kimseyi takdir etme hariç, övgüyü kabul etmezdi. Hiçbir kimsenin sözünü kesmezdi. Ancak o kimse bitirir veya kalkar giderse söze başlardı.[53]

Hz. Aişe (r.a.) onun şerli kimselerden sakındığını ve yumuşak sözle ve güzel muamele ile onların gönüllerini aldığını anlatmaktadır:

Bir adam Efendimiz'in (s.a.) huzuruna girmek için izin istemiş. Efendimiz de (s.a.):

- O kimseye izin verin. O kabilesinin ne kötü adamıdır, demişti. O kimse içeri girince de ona yumuşak söz söylemişti.

Bunun üzerine Hz. Aişe (r.a.):

- Ya Rasûlallah! Onun hakkında kötü kanaatini belirttin. Sonra da ona yumuşak sözle hitap ettin, dedi. Efendimiz (s.a.):

- *"Ey Aişe! İnsanların en şerlisi insanların kötülüğünden korktuğu için uzak durduğu kimsedir." buyurdu.* (Buhari, Müslim).

Hiç şüphe yok ki gönlü Peygamberlik hidayeti üzerine açılmış olgun müslüman kadın iyi kötü bütün insanlarla olan muamelelerinde o güvenilir Peygamberin (s.a.) adımlarını izler. Böylece herkes tarafından sevilen, kabul gören kendisini tanıyan ya da duyan kadınlar arasında takdir edilen biri olur.

---

53 *Hayatü's-Sahabe*, 1/22-23.

Sır Saklar

Olgun ve şuurlu müslüman kadın sır saklamanın kadın olsun erkek olsun insanın sahip olacağı en güzel seciyye ve ahlâkî özelliklerinden biri olduğunu hiç aklından çıkarmaz.

Çünkü sır saklamak kişiliğinin olgunluğuna, ahlâkının sağlamlığına, çizgisinin doğruluğuna, düşüncesinin üstünlüğüne delalet etmektedir. Bu itibarla İslâm hidayetinin misk kokusunu koklayan müslüman kadın, İslâm şahsiyetlerinin özünde gayet bariz bir ahlâk olarak, en güzel seciyyelerden bir seciyye olarak canlanan ve İslâm'ın korunmasını istediği "sırrı koruyan" kimse olmuştur.

İlk sahabilerin sırrı korumanın faziletine sahip olmaları ve bu fazilete sarılma hususundaki ısrarlarına en açık delillerden biri, kızı Hafsa'nın kocası vefat edip dul kaldığında Hz. Ömer'in (r.a.) Hz. Ebu Bekir ve Hz. Osman'a (r.a.) kızıyla evlenmelerini teklif ettiği zaman bu iki zatın tavırları ve Rasûlullah'ın (s.a.) sırrını Hz. Ömer'den (r.a.) saklamalarıdır.

İmam Buhari, Abdullah b. Ömer'den (r.a.) rivayet ediyor: Hz. Ömer'in (r.a.) kızı Hafsa dul kaldığı zaman yaptıklarını anlatıyor ve diyor ki:

Hz. Osman'ı (r.a.), buldum. Ona Hafsa'yı teklif ettim.

- Dilersen Ömer'in kızı Hafsa'yı sana nikahlayayım, dedim. Hz. Osman (r.a.):

- Hele bir kendi durumuma bakayım, dedi. Birkaç gece bekledim. Sonra bana:

- Bana bugün bu evliliği yapmamam daha uygun geliyor, dedi.

Daha sonra Hz. Ebu Bekir'i (r.a.) buldum. Ona:

- Dilersen Ömer'in kızı Hafsa'yı sana nikahlayayım, dedim. Hz. Ebu Bekir (r.a.) sustu. Bana hiçbir cevap vermedi. Ona Hz. Osman'dan (r.a.) daha çok içerlemiştim. Bir kaç gece bekledim. Sonra Hafsa'yı Rasûlullah (s.a.) istedi. Ben de onu Rasûlullah'a (s.a.) nikahladım.

Daha sonra Hz. Ebu Bekir (r.a.) benimle karşılaştı. Bana:

- Belki de sen Hafsa'yı bana teklif ettiğin zaman sana bir cevap vermedim diye kızdın, dedi. Ben de:

- Evet, dedim. Dedi ki:

- Benim sana cevap vermemi engelleyen tek sebep Rasûlullah'ın (s.a.) onun adını zikrettiğini bilmem idi. Ben Rasûlullah'ın (s.a.) sırrını ifşa edemezdim. Eğer Peygamberimiz (s.a.) istemeseydi ben kabul ederdim.

Sır saklamanın fazileti o güzel peygamber neslinin sadece erkeklerine ait bir durum olmayıp İslâm'ın hidayetinden nasibini alan, kalpleri ve akılları onun parlak nuruyla aydınlanan kadın ve çocuklar da bu faziletten istifade etmişlerdi.

Bu hususu İmam Müslim'in Enes'den (r.a.) rivayet ettikleri hadiste görüyoruz:

Ben çocuklarla oynarken Rasûlullah (s.a.) geldi. Bize selâm verdi. Beni bir ihtiyacı için gönderdi. Anneme geç geldim. Gelince annem bana:

- Senin geç kalmana sebep nedir? diye sordu. Ben de:

- Rasûlullah (s.a.) beni bir ihtiyacı için gönderdi, dedim.

Annem:

- İhtiyacı ne idi? diye sordu. Ben de:

- Bu bir sırdır, dedim. Annem:

- Rasûlullah'ın (s.a.) sırrını sakın hiçbir kimseye söyleme, dedi.

Enes devamla diyor ki: Ey Sabit! Allah'a yemin ederim ki, eğer bunu birine anlatmış olsaydım bunu mutlaka sana anlatırdım.[54]

54 Bu hadisi Müslim rivayet etmiştir. Buhari de bir kısmını rivayet etmiştir. Sabit, hadisi Enes'den (r.a.) rivayet eden sahabinin adıdır.

Burada Enes'in annesi oğlunun Rasûlullah'ın (s.a.) sırrını korumaya karşı titiz olduğunu görünce ondaki bu titizliği takviye etti. Oğlundan Rasûlullah'ın (s.a.) sırrını hiç kimseye bildirmemesini istedi. Enes de (r.a.) bu sırrı hiçbir kimseye hatta Peygamberimiz'in (s.a.) hatibi ve Cennetle müjdelenenlerden biri olan değerli sahabi Sabit b. Kays'a (r.a.) bile söylememiştir. Annesinin oğlunun kendisinden gizlediği bu sırrı öğrenmeyi küçük oğlunun bu sırrı açmasına yol açmamıştır, açmasına yöneltmemiştir.

İşte bu İslâm'ın terbiyesidir. Yine bu İslâmî terbiyenin adam olsun, kadın olsun, çocuk olsun insanı yükselttiği yüce mertebedir.

Sırları ifşa etmek insanın mübtela olduğu en kötü adetlerden biri olunca sırları ifşa etme çeşitlerinin en çirkini de aile hayatına ait olanlarıdır. Bu çirkin adetle mübtela olanlar kıyamet günü insanların mertebesi en kötü olanlarından olacaklardır.

Nitekim Peygamberimiz (s.a.) bu durumu şu ifadeleriyle beyan etmişlerdir:

"Kıyamet gününde Allah katında insanlar içinde en kötü mertebede olanlardan biri, hanımıyla başbaşa kalıp sonra da hanımının sırrını yayan kimsedir." (Müslim).

Çünkü bu gibi özel durumlar çok gizli ve çok saklı kalması gereken, sahiplerinden başkalarının bilmemesi gereken şeylerdir. Özel durumlarını insanlar arasında yayan kimse aklında deliliğin bir çeşidi olan ahmaklık, ahlâkında hafif-meşreplik kusuru, kişiliğinde bir çeşit gevşeklik, deyyusluk ve basitlik bulunan insandır. Müslüman erkek ve kadınlar dinlerinin hidayetinden elde ettikleri vasıflarla ve sahip oldukları güzel ahlâk vesilesiyle bütün bu durumlardan korunmuşlardır.

Güler Yüzlüdür

Şuurlu müslüman kadın gayet iyi bilir ki kocasıyla birlikte yaşadığı özel hayatında ve genel sosyal hayatında başarının en önemli faktörle-

rinden biri güleryüzlü, mütebessim çehreli oluşu, tebessümümün yüzüne hakim olması ye sevincinden dişlerinin parlamasıdır.

Bütün bunlar onu gönüllere sevgili, kalplere yakın kılan hususlardır. Bu da güzel ahlâktan, kişilik güzelliğinden ve yaradılış cazibesinden, İslâm'ın teşvik ettiği iyi amel cümlesindendir.

Sahih-i Müslim'de Efendimiz (s.a.) şöyle buyurduğu rivayet edilmektedir: *"Din kardeşini güleryüzle karşılamak bile olsa sakın iyiliği küçümseme."*

Rasûl-i Ekrem'in (s.a.) sünnet-i seniyyesinden biri de müslüman kardeşinin yüzüne karşı güleç yüzlü olmasıdır. Buhari ve Müslim'in değerli sahabi Cerir b. Abdillah'tan (r.a.) rivayet ettikleri gibi Efendimiz'in (s.a.) neredeyse ashabından hiçbirini mütebessim bir çehre ile, güleryüzle karşılalamadığı görülmemiştir.

Cerir diyor ki: "Müslüman olduğumdan bu yana Peygamberimiz (s.a.) beni her gördüğünde yüzüme tebessüm ederdi."

Dişleri parıldayan, yüzü gülen kadın kocasının kendisine baktığı her an kocasının kalbine neşe verir. Kocasının hanımına olan sevgisi, takdiri ve ikramı artar. Kadının içinde yaşadığı kadınlardan oluşan çevresinde de durumu böyledir.

Zira güleç yüzden açık ve samimi gönülden ve güzel ahlâktan daha çok toplumda dostluğu, şefkati ve sevgiyi artıran başka bir şey yoktur.

Bunlar yumuşak huylu davetçi müslüman kadına en çok yakışan özellikler, hususiyetler ve sıfatlardır. Zira bu güzel özellikler, hususiyetler ve sıfatlar vasıtasıyla o kalplere nüfuz edebilir, gönüllerin derinliklerinde yol açabilir.

Naziktir

Uyanık müslüman kadın naziktir, ince ruhludur. Tatlı sözlüdür. Mizah yapmanın güzel olduğu, şakalaşmamın normal görüldüğü ve gö-

nülleri rahatlatmanın hoş karşılandığı zaman müslüman kadın bacılarıyla ve arkadaşlarıyla şaka yapmaktan çekinmez.

Ancak müslüman kadının şakası, basitliğe saçmalığa ve rezilliğe düşmeyen, müsamahakâr, meşru İslâmî tarz ve İslâmî kimlik ile diğer şakalardan ayrılır.

Peygamberimiz (s.a.) Sahabe-i kiramla şakalaşır ancak o mizah ve şakalaşmalarında hak dairesinden dışarı çıkmazdı. Sahabenin Peygamberimiz'e (s.a.) hitaben:

- Sen de bizimle şakalaşıyorsun sözlerine karşı Efendimiz'in (s.a.):

- *Ancak ben şakalarımda sadece gerçeği söylerim,* buyurduğu nakledilmektedir." (Buhari).

Sahabe-i kiramın da Peygamberimiz (s.a.) ile aralarında geçen mizah ve şakalaşma konusunda bazı hoş haberleri vardır.

Bunlardan biri hadis ve siyer kitaplarının rivayet ettiği şu haber idi: Rasûlullah (s.a.) sahabenin çocuklarından "Ebu Umeyr" lakabını taşıyan küçük çocukla şakalaşırdı. Bu çocuğun oynadığı bir kuşu vardı. Efendimiz (s.a.) bir gün onu mahzun gördü. Ona:

- Bana ne oluyor ki Ebu Umeyr'i mahzun görüyorum, dedi.

- Ya Rasûlullah! Onun oynadığı Nağayr kuşu öldü dediler.

Peygamberimiz de (s.a.) çocukla şakalaşmak üzere.

- Ya Ebu Umeyr! Ne oldu senin küçük Nagayr kuşuna? diyordu.[55]

Bir adam Peygamberimiz'den (s.a.) bir binek devesi istedi. Peygamberimiz (s.a.) ona şakayla:

- Biz seni bir deve yavrusuna bindirelim, dedi. Adam:

- Ya Rasûlallah! Ben deve yavrusunu ne yapayım? dedi.

55 *Hayatü's-Sahabe:* 3/149.

Peygamberimiz (s.a.)

- Her deve bir dişi devenin yavrusu değil mi? dedi.[56]

İmam Ahmed'in Enes'ten (r.a.) rivayet ettiğine göre: Badiyeden Zahir isminde bir adam Peygamberimiz'e (s.a.) çölden hediye getirdi. O zat Medine'den ayrılmak istediği zaman Peygamberimiz (s.a.) onu donatırdı, yola hazırlardı. Peygamberimiz (s.a.) Zahir bizim badiyelimizdir. Biz de onun şehirlileriyiz." diyordu. Peygamberimiz (s.a.) onu severdi. Zahir kısa boylu çelimsiz bir adamdı. Bir gün pazarda eşyasını satarken Peygamberimiz (s.a.) yanına geldi ve onu arkadan kucakladı. Adam, Efendimiz'i (s.a.) göremiyordu.

- Bırak beni! Kimsin? dedi. Dönüp bakınca Peygamberimizi tanıdı. Bu defa Peygamberimiz'i (s.a.) tanıdığı için sırtını Peygamberimiz'in (s.a.) göğsünden ayırmamaya çalıştı.

Efendimiz (s.a.):

- Bu köleyi kim satın alacak? dedi. Zahir:

- Bu durumda vallahi beni para etmez bulacaksın, dedi.

Bunun üzerine Efendimiz (s.a.) şöyle buyurdu.

- Fakat sen, Allah katında değeri az biri değilsin, yahut fakat sen Allah katında değerlisin, buyurdu.

Bir gün yaşlı bir kadın Peygamberimiz'e (s.a.) geldi ve ona:

- Ya Rasûlallah! Beni Cennet'e koyması için Allah'a dua et, dedi. Peygamberimiz (s.a.) şaka yollu olarak.

- Ey Ümmü Filan! Yaşlılar Cennet'e giremez, dedi. Yaşlı kadın ağlayarak ayrıldı. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.):

- O kadına haber verin. O yaşlı haliyle Cennet'e giremez. (Önce gençleştirilecek, sonra genç olarak Cennet'e girecek). Zira Allah bu-

56 Hadisi, İmam Ahmed, Ebu Davud, Tirmizi sahih isnadla rivayet etmiştir.

yuruyor ki: *"Biz Cennet'teki kadınları yeniden yarattık. Onları bakire kıldık."* (Vakıa: 35-36).

Peygamberimiz'in (s.a.) hoş, sevimli, şakacı ve mizaha yer veren bir yapısı olduğunu gösteren hadislerden biri de İmam Ahmed'in Hz. Aişe'den (r.a.) rivayet ettiği şu hadis-i şeriftir:

"Bir seferinde Peygamberimiz (s.a.) ile yolculuğa çıkmıştım. Ben henüz genç ve kilolu olmayan bir kadındım. Peygamberimiz (s.a.) ashabına:

- Siz ilerleyin, buyurdu. Onlar da ileriye doğru yürüdüler.

Sonra bana:

- Gel yarışalım, dedi. Yarıştık. Yarışı ben kazanmıştım.

Rasûlullah (s.a.) bir şey demedi.

Sonra ben kilo aldım, şişmanladım ve yarışı da unuttum. Yine Peygamberimiz (s.a.) birlikte yolculuğa çıkmıştım. Peygamberimiz (s.a.), ashabına:

-Siz ilerleyin buyurdu. Onlar da ileriye gittiler. Sonra bana:

- Gel yarışalım, dedi. Yarıştık. Fakat bu defa o beni geçmişti. Gülmeye başladı.

- Bu öncekine karşılık olsun, dedi.[57]

Peygamberimiz (s.a.) müslümanların önderi, komutanı ve muallimi olduğu halde bazan şakalaşır bazan mizah yapardı. İslâm ümmetini inşa etmek, İslâm devletini kurmak askeri birlikleri yönetmek ve benzeri büyük idari işler ve sorumluluklar onun latifeli şakalaşmasına, hoş mizahlar yapmasına engel olmuyordu. Böylece bazan sahabilerinin gönüllerine bazan da hanımlarının gönüllerine sürür verirdi.

Bu çeşit davranışlarından biri Hz. Aişe'nin (r.a.) rivayet ettiği şu hadistir. Diyor ki:

57 Ahmed b. Hanbel ve Ebu Davud rivayet etmiştir. Sahih bir hadistir.

"Pişirmiş olduğum Harire yemeğini Peygamberimiz'e (s.a.) getirmiştim. O sırada benimle Peygamberimiz (s.a.) yanında bulunan Sevde'ye:

- Buyur ye, dedim. O yemek istemedi. Ben de:

- Ya bundan yersin, ya da ben bunu yüzüne sürerim, dedim. Yine yemedi. Ben de elimi harire yemeğine daldırdım, Sevde'nin yüzüne sürdüm.

Peygamberimiz (s.a.) güldü. Elini Sevde'ye koydu.

- Sen de Aişe'nin yüzüne sür, dedi.

Bir başka rivayet şöyledir: Sevde bana kısas yapması için dizini indirdi ve tabaktan bir parça aldı. Benim yüzüme sürdü. Rasûlullah (s.a.) da buna gülüyordu."[58]

İşte bütün bu örnekler ve eserler İslâm'ın ve müslümanların hoşgörüsüne İslâm'ın mensuplarından istediği nezaket, letafet, gönül huzuru gibi hususlara açık bir delildir.

Gerçekten bu vasıflar hak yolda yürüyen çağdaş kadını sevdiren onun kişiliğine daha bir çekicilik, güzellik ve etkileyicilik katan vasıflardır.

Kalplere Sevinç Bahşeder

Olgun müslüman kadın konuşmalarında ve kadınlarla olan görüşmelerinde, onlara verdiği sevinçli haberlerle, latifeli ve hoş şakalarla, dinin teşvik ettiği ve Allah'ın helal kıldığı çerçevede kalplere sürür vermek suretiyle kadınların arasında mutluluğun yayılmasına çalışır. Gönüllerine canlılık, neşe ve huzur bahşetmeye gayret eder. Böylece mümin erkek ve kadınların çevresi sevgiyle yeşerecek, saadet rüzgarlarıyla şenlenecek, mutluluk ve sevinç dolacak, ciddi amelleri fedakârlık ve sorumluluk getiren görevleri kabul etmeye hazır olacaktır.

58 Ebu Ya'la rivayet etmiştir. Ravileri Muhammed b. Amr b. Alkarna hariç sahih hadis ravileridir. Onun hadisi ise hasendir.

Bundan dolayı İslâm müslüman erkek ve kadınların kalplerine sevinç bahşeden kimseyi kıyamet gününde o kimsenin kalbine bahşedeceği daha büyük bir sevinçle mükafatlandırmıştır.

"Kim müslüman kardeşini Allah'ın sevdiği bir şeyle sevindirmek, suretiyle (sevinçle) karşılarsa aziz ve celil olan Allah da kıyamet gününde onu sevindirir."

Zeki ve maharetli müslüman kadın, din kardeşlerinin kalplerine sevinç bahşetmek üzere onların gönüllerinin kilitlerini açacak, gönüllerine sevgi tohumları ekecek, dostluk bağını devam ettirecek, kardeşlik bağlarını güçlendirecek sıcak bir selâm, güzel bir söz, zekice bir iltifat, orjinal bir nükte, sevinç veren bir müjde, sevgi dolu bir tebessüm, içtenlikle yapılan bir ziyaret, mutluluk veren bir hediye, sürekli ziyaret, samimi bir yardım, teselli veren bir destekleme gibi çok çeşitli helal sevinç vesileleri bulabilir.

Mutaassıb Değildir

Şuurlu müslüman kadının dinî tutumundaki özelliklerinden biri de mutaassıb olmayışıdır. Yüce dinin mubah gördüğü, özel günler için izin verdiği, bayram, düğün ve törenlerde mubah müzik ve fesat karışmamış, fitne doğurmayacak kimi eğlence oyunlarına katılır.

Bununla birlikte eğlenceyi gaye yapmaz, onu süreklileştirmez. O, kimi zamanlarda eğlenceye izin veren dininin yolunu izler. Bu konuda çeşitli sahih hadisler gelmiştir.

Sahih-i Buhârî'de Hz. Aişe'nin (r.a.) bakıp büyüttüğü yetim bir kızı Ensardan bir adamla evlendirdiği ve Rasûlullah'ın (s.a.) şöyle buyurduğu rivayeti vardır: "Aişe! Sizin bir eğlenceniz yok. Halbuki, eğlence Ensarın hoşuna gider."

Yine İmam Buhari Hz. Aişe'den (r.a.) şunu rivayet eder: "Benim yanımda Buas şarkısı söyleyen iki cariye varken Rasûlullah (s.a.) yanıma girdi. Hemen yatağa uzanıp yüzünü çevirdi. Sonra da Ebu Bekir

girdi ve beni azarladı. "Peygamber'in (s.a.) yanında şeytan düdüğü ha! dedi. Rasûlullah (s.a.) ona "Bırak onları," dedi. Arkasını dönünce de cariyelere gözümle işaret ettim, çıktılar."[59]

Yine Buharî'nin bir rivayetinde Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurdu: "Ebu Bekir! Her kavmin bir bayramı vardır. Bu da bizim bayramımızdır."

Buharî Aişe'nin (r.a.) sözünü naklediyor: "Bir bayram günü zenciler kalkan oynuyorlardı. Ya ben Rasûlullah'a (s.a.) sordum ya da o "Bakmak ister miydin?" buyurdu. Evet, dedim. Beni ardından kaldırdı. Yüzü yüzümde idi. Şöyle diyordu: Beni Erfide eğlenin!. Nihayet yoruldum. "Yeter mi?" dedi. Evet, dedim. "O halde git." buyurdu.

İbni Hacer bu hadisin Aişe'den (r.a.) muhtelif rivayetlerine yer vermiştir. Onlardan biri de Zühri'nin: "Nihayet bıkan ben oldum." rivayetidir.

Müslim'in Zühri kanalı ile rivayetlerinden biri de şudur: "Sonra, beni kaldırıp kendim bırakıncaya kadar seyrettirdi."

Bir başkası da Nesai'deki Yezid b. Ruman'ın rivayetidir: "Rasûlullah (s.a.): "Seyretmeye doymadın mı?" buyuruyordu. Dedi ki:

- Ben de onun yanındaki kıymetimi görmek için "Hayır" diyordum.

Nesai'nin Ebu Seleme'nin Aişe'den (r.a.) rivayeti de şöyledir: "Acale etme Ya Rasûlullah, dedim. Benim için durdu sonra da: "Yeter mi?" dedi. "Acele etme", dedim. Hz. Aişe şöyle ilave ediyor:

-Arzum onlara bakmak değildi. Kadınlara, Rasûlullah'ın (s.a.) benim için kalktığı ve bana olan yakınlığı haberinin ulaşmasını istiyordum.

Fethu'l-Bari'de (2/442) Sirac'in Ebu'z-Zirad yoluyla Urve'den o da Aişe'den (r.a.) Rasûlullah'ın (s.a.) o gün şöyle buyurduğunu rivayet ettiği yazılıdır:

---

59 Buas Medine civarında bir yerin adıdır. O yerde İslâmdan önce Evs ve Hazrec arasında bir savaş olmuş ve o savaş günü "Buas günü" diye tarihe geçmişti. Şairler bu olayla ilgili olarak okunan şiirler yazmıştı.

"Yahudiler, bizim dinimizde genişlik olduğunu ve benim kolay hanif din ile gönderildiğimi bilsinler diye böyle yaptım."

Tirmizî Sünen'inde Aişe'nin (r.a.) şu sözünü rivayet ediyor: "Rasûlullah (s.a.) oturuyordu. Bir gürültü ve çocuk sesleri işittik. Rasûlullah (s.a.) kalktı baktı ki bir Habeşli raksediyor, çocuklar da etrafında onu seyrediyorlar. Buyurdu ki: "Aişe! Gel bak." Geldim ve çenemi Rasûlullah'ın (s.a.) omuzuna koydum. Onun omuzu ile başı arasından Habeşliye bakıyordum. "Yeter mi?" dedi. Onun yanındaki değerimi ölçmek için "Hayır" diyordum. Birden Ömer çıkageldi. İnsanlar oradan dağıldılar. Rasûlullah (s.a.) buyurdu ki:

- *"Cinlerin ve insanların şeytanlarına bakıyorum, Ömer'den kaçmışlar."* Aişe (r.a.) dedi ki: "Daha sonra" döndüm.[60]

Hadis kitaplarındaki bu ve benzeri metinler bir eş olarak Rasûlullah'ın (s.a.) güzel ahlâkına, eşine karşı nezaketine, onu mutlu ve sevinçli görme arzusuna açık delillerdir. Aynı zamanda, İslâm'ın hoşgörülüğüne, genişlik ve kolaylığına ve kadına verdiği öneme de delildir. İslâm kadının bir nebze eğlenmesine müsade etmiştir ki, bugün bazı mutaassıblar bunu cezalandırılması gereken kötü bir suç olarak görmektedirler.

Dinin gösterdiği yolun şuurunda olan müslüman kadının görevi ciddi, büyük işlere yönelmiş, basit işlerden uzaklaşmış olmaktır. Ama bu onun, yüce dinin mubah kıldığı, erkek ve kadın müslümanlara bir genişlik ve kolaylık olarak koyduğu özel durumlarda eğlenmesine mani değildir. Çünkü hikmet sahibi olan yüce Allah (c.c.), nefislerin yapısını, zaman zaman istirahate ve dinlenmeye olan ihtiyacını bilmektedir. Daha fazla hareket, daha azimli olma, sorumluluk yüklenme ve görevleri yerine getirmek için bir hazırlıktır bu. İslâm'ın dengeli olan, kapsamlı ve hikmetli metodu ile insan için arzuladığı da budur.

60 Bu hadisi, Tirmizî Ömer'in menkabeleri bölümünde rivayet etmiş ve bu, bu yolla hasen sahih garib bir hadistir, dedi.

Kibirlenmez

Doğru ve şuurlu müslüman bir kadın kibirlenmez. Güzellikte, malda soyda, makamda kendisinden daha geride olan diğer kadınlara karşı kibirle burun bükmez. Dininin nuruyla nurlanan müslüman kadın bilir ki: Kibir ve gurura kapılmış kişileri Allah, ahiretteki nimetlerinden mahrum edecektir.

"İşte ahiret yurdu! Biz onu yer(yüzün)de ne teğallüb (haksızlık yaparak tahakkümde bulunma) ne fesat arzusuna düşeceklere veririz, (iyi) sonuç sakınanlarındır." (el-Kasas, 83).

Ve yine bilir ki, Allah kibir taşıyanı, kendini beğenmişi sevmez:

"İnsanlardan (kibirlenip) yüzünü çevirme. Yer (yüzün) de şımarık yürüme. Zira Allah her kibir taslayanı, kendini beğenip öğüneni sevmez." (Lokman, 18).

Sünnet-i mutahharadaki hadisleri inceleyenler Rasûlullah'ın (s.a.) nefislerden kibrin kökünü kazımadaki ısrarlı tavrını göreceklerdir. Nitekim Müslim'in rivayet ettiği hadis şöyledir:

"Kalbinden zerre miktarı kibir bulunan kişi cennete giremez." Bir adam dedi ki: İnsan, elbisesinin güzel olmasını, pabucunun güzel olmasını ister. (Bu da kibir midir?) Buyurdu ki:

- *"Allah güzeldir, güzelliği sever. Kibir hakkı reddedip insanları hor görmektir."* (Müslim)

Harise b. Vehb'ten (r.a.) rivayet edilmiştir: Dedi ki: Rasûlullah'ı (s.a.) şöyle buyururken işittim:

- *Size cehennem ehlini haber vereyim mi? Onlar böbürlenerek yürüyen ve kibirlenen kişilerdir."* (Buhari, Müslim).

Kendi emsallerine karşı böbürlenip, büyüklük taslayan kibirlileri Allah'ın ahirette aşağılaması onlara ceza olarak yeter: Allah'ın onlara nazarından, onlarla konuşmasından, onları arındırmasından mahrum

olmaları, daha ötesi olmayan bir aşağılamadır. Rasûlullah (s.a.) buyuruyor ki:

"Eteğini kibirle uzatana Allah kıyamet günü bakmaz." (Buhari, Müslim).

"Üç kişiyle Allah kıyamet günü konuşmaz, onları arındırmaz, onlara bakmaz ve onlar için acıklı bir azab vardır: Zina eden bir yaşlı, yalancı bir kral (devlet başkanı) ve kibirli bir fakir." (Müslim).

Çünkü büyüklük ancak Allah azze ve celle'ye yakışır. Bu zayıf mahluk kulların işi değildir. Herhangi bir insana nefsi büyüklenmeyi güzel gösterdiği zaman o, uluhiyyet makamına tecavüz etmiş ve yüce yaratıcıya yüce sıfatlarından birinde ortaklık iddia etmiş olur. Müslim'in rivayet ettiği bir hadiste şöyle buyuruluyor:

"Allah azze ve celle buyurdu ki: İzzet izarım, büyüklükte ridamdır. Kim bunlardan birinde bana ortak olmak isterse ona azab ederim." (Müslim).

İşte bunun için sünnet-i seniyye de hadisler ardarda erkek ve kadın müminleri, herhangi bir beşeri zaaf veya gaflet anında kibre düşmeye karşı uyarmıştır.

Uyarıcı ve tenbihleyici hadislerden biri de şu hadistir:

"Kim Allah'a karşı kendinde büyüklük görür veya yürüyüşünde kibirlenirse, Allah kendisine dargın olarak kavuşur."[61]

Mütevazidir

Bir miktar dinî kültürü olan müslüman kadının mütevazi, yumuşak huylu, hoş görülü, ince kalbli olmasında şaşılacak birşey yoktur. Zira o alçak gönüllülüğe teşvik eden ayet ve hadisleri görmektedir. Allah'ın ve Rasûlü'nün bildirdiği bu haberler Allah için tevazu gösterenlere izzet ve yücelik vaadetmektedir. İşte Rasûlullah'ın (s.a.) Müslim'de rivayet edilen hadisleri:

61 Buhari, *Edebu'l-Müfred.*

"Allah için tevazu gösteren birini Allah yüceltir."

"Allah bana, tevazu göstermenizi vahyetti. Ta ki, kimse kimseye üstünlük iddia etmesin, kimse kimsenin hakkına tecavüz etmesin."

Hz. Muhammed'in (s.a.) hayatını okuyan ve onun büyük şahsiyetini düşünen müslüman kadın, tevazuda, alçak gönüllülükte, yumuşaklıkta, gösterişsiz ve sade yaşamada, üstün ahlâk ve hoşgörüde canlı ve âbidevî bir örnek görür. Peygamberimiz, oynayan çocukların yanından geçerken onlara selâm verir, onlarla gülüp şakalaşırdı. Ne peygamberlik makamı ve ne yönetici olmanın üstünlüğü ne de Allah katındaki değerinin yüksek oluşu bu tevazuuna engel oluyordu.

Enes (r.a.) çocukların yanından geçip onlara selâm verdikten sonra: *"Peygamber de (s.a.) bunu yapardı."* demiştir. (Buhari, Müslim)

Enes (r.a.) Peygamber'in (s.a.) tevazuundan bahsederken, Medine'nin cariyelerinden birinin onu elinden tutup gideceği yere kadar götürdüğünü ve Peygamberin o cariyenin ihtiyacını gördüğünü rivayet etmektedir. (Buharî).

Temin b. Üseyd Medine'ye gelir. İslâm'ın kurallarını öğrenecektir. Rasûlullah (s.a.) ile buluşmayı amaçlayan bu adam yüce Rasûl'ü (s.a.) minberde insanlara konuşma yaparken görür. Soru sormak için ona yaklaşır. Yüce Rasûl (s.a.) de bütün açıklığı ve tevazuu ile ona yönelir, sorusuna cevap verir. İmam Müslim'in rivayetinden nakille sözü Temim'e bırakalım:

"Rasûlullah'a (s.a.) yaklaştım, konuşuyordu. Dedim ki: "Ya Rasûlallah! Yabancı bir adam, dinini öğrenmek için gelmiş, dinini bilmiyor?" Rasûlullah (s.a.) konuşmasını bırakıp bana yöneldi, yanıma kadar geldi. Kendisine oturması için bir şey getirildi, ona oturdu. Allah'ın ona öğrettiklerinden bana öğretmeye başladı. Sonra da dönüp konuşmasını tamamladı."

Rasûlullah (s.a.) ashabın kalbine, hoşgörüye, alçak gönüllülüğe ve yumuşak mizaca dayalı tevazuu ve güzel ahlâk tohumlarını ekiyordu.

Basit insanların davet ve hediyelerini ne denli mütevazi ve basit olursa olsun kabul ederek ashabına bu konuda örnek oluyordu. Buhari'nin rivayet ettiği bir hadiste bunu görüyoruz:

"Bir bacak veya kol kemiğine (paça yemeğine) bile davet edilsem giderim. Bir bacak veya kol kemiği bile hediye edilse kabul ederim." (Buharî).

Tevazuunun ne üstün bir örneği bu! En güzel örnekleri ile ne büyük bir insanlıktır bu!

Elbisesinde ve Görünüşünde Mutedildir

Dininden öğrendiklerinin şuurunda olan müslüman kadın herşeyde ölçülü olmaya dikkat eder. Özellikle de elbisesi ve görüntüsüne. İsraf, aşırılık ve kibire kaçmadan görünümünün güzel olmasına özen gösterir! İsrafa düşmez, cahil kadınların yaptığı gibi durup bitmek bilmeyen moda akımlarının ardına da takılmaz. Ama görüntüsünü, elbiselerini ve mutedil, sempatik şıklığını da ihmal etmez. Müslüman hanım bu konuda da Kur'an'ın açıklamalarına uyar.

"Onlar ki harcadıkları vakit ne israf, ne de sıkılık yaparlar (harcamaları) ikisi arası ortalama olur." (Furkan 67)

Müslüman kadın, giyim mağazalarının perde arkasında hakimiyet kuran ve Allah'tan korkmayan, kadın için bilhassa da müslüman kadın için hiç de iyilik düşünmeyen modaya kul olma tuzağına düşmemeye çalışır. Rasûlullah'ın (s.a.) uyardığı ve rezilce bir yaşantının kaynağı olarak gösterdiği bu köleliğe dikkat eder:

"Dinar ve dirhemin, kadife ve nakışlı elbisenin kölesi aldanmıştır; verilirse razı olur, verilmezse razı olmaz."[62]

Müslüman kadının dininde onu, kibir, gurur, güzel görünümle övünme ve diğer helak edici şeylerden koruyan uyarılar vardır. Rasûlullah'ın (s.a.) şu uyarısı onlardan biridir:

62 *Buhari*, Cihad bölümü.

"Bir adam kendini beğenmiş iki yakası arasında kibirle yürüyordu. Allah onu yere batırdı; o kıyamete kadar batmaya devam edecektir."[63]

Müslüman kadına helal olan zinet ve meşru olan şıklık yasak değildir. Güzel ve şık giyinebilir. Aşırılık, israf ve savurganlıkta yüzmeye yolaçmamak şartıyla, bunlar Allah'ın ona helal ettiği iyi şeylerdendir. İslâm'ın davet edip teşvik ettiği ölçülülük de budur. Hikmet sahibi, ölçülü ve ağırbaşlı olan kadın ile boş, düşük, müsrif ve hayatı manasız kadın arasında büyük fark vardır.

Şuurlu müslüman kadın giyiminde ve görünümünde aşırılıktan uzaktır: Süs, giyim ve genel kıyafetinde israfa ya da Rabbine kulluk yapıp rızasını kazanacağı zannı ile güzel kıyafet ve şık görünümü, zineti terkederek de bir başka aşırılığa düşmez.

Evet. Güzel elbiseleri yakınlarına karşı kibir ve gösteriş için giyinen kadın günahkârdır. Çünkü Allah, böbürlenen, kibirlenen kimseyi sevmez. Kendi üzerindeki nimetini izhar etmek ve O'na kullukta bu nimetten istifade ederse, bu kadın Rabbinden sevap alır.

Cimriliğinden dolayı güzel giyinmeyenin insanlar yanında saygınlığı ve değeri yoktur. Zühd kastı ile ve mubahları kendisine yasaklamakla Rabbine kulluk yaptığını zanneden de, İbn-i Teymiye'nin dediği gibi günahkârdır.[64]

Kadının hem dini ve hem de dünyası için mutluluğun sırrı samimi niyet, orta hallilik ve ölçülülüktür. Dinini kavramış ve onun yüce ve hoşgörülü hükümlerine sarılmış şuurlu müslüman kadına düşen de budur. Giysisi temiz, güzel, şık, düzenli ve emsaline uyumludur. İsraf, övünme ve aşırılığa kaçmadan Allah'ın kendi üzerindeki nimetini gösterir.

Önemli ve Değerli İşlerle İlgilenir

Dinini kavramış müslüman kadın muhakkak önemli ve değerli işlerle ilgilenir. İlgi alanı ciddi ve üstün işler olur, insana yakışmayacak

63 *Sahih-i Müslim*, Elbise ve süs bölümü.
64 *Fetava İbni Teymiye*, 22/138-139.

basit ve bayağı işlerden kendisini uzak tutar. Diğer kadınlarla olan ilişkilerini de şu esas üzerine kurar; hedef ve gayelerde ciddiyet, ilgilenilen işlerin değerli ve önemli oluşu. Onun hayatında boş ve lüzumsuz işler için arkadaşlık kurmak veya basit meşguliyetler yoktur. Zaten onun boş ve lüzumsuz işlerle geçirebileceği bir vakti de yoktur. Allahu Tealâ'nın erkek ve kadın mümin kullarından razı olduğu budur. Rasûlullah da (s.a.) bunu haber vermektedir:

"Allah kerimdir. Kerim olanları sever. Üstün işleri sever, değersiz işleri kerih görür."[65]

Müslümanların Durumu ile İlgilenir

Dininin hükümlerini kavramış müslüman kadının dikkati sadece evi, eşi ve çocuklarına yönelik değildir. Müslümanların durumu ile de ilgilenir, onların haberlerini takip eder. Yüce dininin öğrettiği ile amel eder. Bu din, bütün müslümanları kardeş saymış ve onları sevgide, acıda ve ilişkilerinde tek bir vücuda benzetmiştir, o vücudun bir organı sızlayınca bütün vücut uykusuz kalır titrer. (Müslim) Ayrıca hepsini birbirini kenetleyen bir binaya da benzetmiştir. (Müslim).

İslâm ruhu ile yeşermiş müslüman kişiliği ile çağdaş müslüman kadının fert, aile, toplum ve ümmet bazında diğer müslümanlarla ilgilenmesi de bundan kaynaklanmaktadır. Dininin öğrettikleri, insana, hayata ve evrene bakışı ile uyumludur. Bu onun, ahkamının insanlara ulaştırılıp açıklanması için İslâm'ın her müslüman erkek ve kadına yüklediği sorumluluğun şuurunda oluşundandır.

Müslüman kadının tarihinde üstün kadınların fert ve toplum olarak diğer müslümanların dertleri ile dertlenmesi onları meşhur etmiştir. İmam Müslim'in Şeddat'ın Mevlası Salim'den rivayet ettiği olay bu örneklerdendir. Diyor ki: Said b. Ebi Vakkas'ın vefat ettiği gün, Rasûlullah'ın (r.a.) hanımı Aişe'nin (r.a.) yanına girdim. Abdurrahman b. Ebi Bekr gelip onun yanında abdest aldı. Dedi ki:

65 Tabaranî *Kebir*'inde rivayet etmiştir.

- Abdurrahman! Abdesti iyi al. Rasûlullah'ın (s.a.) şöyle buyurduğunu işittim. "Vay (abdest alırken suyun ulaşmadığı) topukların ateşine!"

Aişe (r.a.) kardeşi Abdurrahman'ın abdest esnasında topuklarını iyi yıkamadığına dikkat eder. Gördüğüne susmaz; bilâkis Rasûlullah'tan (s.a.) duyduğu şekilde abdestini güzel yapması için onu uyarır. İşte övülen hatta, her iyiliği emir ve kötülüğü nehyin gerektirdiği durumda bütün müslüman erkek ve kadınlara vacip olan ilgilenme budur.

Ömer b. Hattab (r.a.) yaralanıp ecelinin yaklaştığını anlayınca oğlu Abdullah'a:

- Aişe'ye git, ona selâm söyle ve evinde Rasûlullah (s.a.) ve Ebu Bekir'in yanına gömülmem için izin iste dedi. Abdullah gidip söyleyince, Hz. Aişe:

- "Hay hay" dedi. Sonra da ilave etti. "Oğlum! Ömer'e selamımı ilet ve ona de: Ümmeti Muhammed'i çobansız komasın. Yerine birisini bıraksın. Kendisinden sonra onları boşlukta bırakmasın, onların fitneye düşmelerinden çekiniyorum."[66]

Bu ileri görüşlü olgun bir kadının ümmetinin haline bakışı ve ümmetin başsız kalmasından doğacak kötü durumlara karşı olan üzüntüsünü göstermektedir. Müminlerin annesi Aişe'nin (r.a.) sözlerinde çağdaş müslüman kadın için İslâm'ın cevherini kavramasına yardım edecek, dinine ve ümmetine karşı sorumluluğunu idrak etmesini sağlayacak birçok husus vardır. Müslüman erkek ve kadınların şuurlandırılması, Rablerinin onlar için istediği insanlar için çıkarılmış hayırlı ümmet olmaya davet çalışmasında bilinçli hareket etmesini sağlayacak örnekler vardır.

Misafire İkram Eder

Sadık bir müslüman kadın misafir karşılamayı, ona ikram da bulunmayı severek ve isteyerek yapar. O bunu Allah'a ve ahiret gününe olan imanından dolayı yapar:

66 *Tabakat-ı İbni Sa'd*, 3/363.

"Allah'a ve ahiret gününe iman eden, misafirine ikramda bulunsun." (Buhari, Müslim).

Müslüman kadın misafire ikramda bulunurken Allah'a ve ahiret gününe imanını tazelemekte, Rasûlullah'ın (s.a.) hadisinde vurgulanan ziyafet görevini yapmaktadır. Bu ikram, adeta imanını pekiştirip Rabbini razı edeceği bir salih amel fırsatı verdiği için misafire yapılan teşekkürdür:

"Allah'a ve ahiret gününe iman eden, misafire hakkını versin." "Misafirin hakkı nedir, ya Rasûlullah?" dediler.

- Bir gün ve gecedir. Misafirlik üç gündür; daha fazlası sadakadır; buyurdu. (Buhari, Müslim).

Misafire ikram bu noktadan bakıldığında, Allah'a ve ahiret gününe iman eden her müslüman kadına güzel gelmesi gereken onurlu bir iştir. Hem Allah'tan sevap alır hem de insanlar arasında hayırla anılır, güvenilir olur. İslâm, misafirliği tanzim edip sınırlarını belirlemiştir. Misafirin hakkı bir gün bir gecedir. Ardından misafirlik görevi geliyor o da üç gündür. Daha fazlası sadakadır; ikram eden müslüman kadının defterine sevap kaydettirir.

İslâm'da misafire ikram zevklere, huya, suya ve kişisel kanaatlere göre değişen ve kişinin isteğine bırakılan bir iş değildir. Her müslüman erkek ve kadına vaciptir. Kapılarını vuran biri ya da avlularına giren biri olursa hemen o görevi yapmaya koşmalıdırlar.

"Misafiri geceletmek her müslümana vacib bir haktır; misafir kimin avlusunda gecelerse o onun üzerinde bir borçtur; dilerse onu alır dilerse bırakır."[67]

Misafirden sıkılan ve kapılarını misafire kapatanlarda ise hayır yoktur. İmam Ahmed'in Peygamber'den (s.a.) rivayet ettiği bir hadiste şöyle buyurulmaktadır:

67 Buhari, *Edebü'l-Müfred.*

"Misafir ağırlamayanda hayır yoktur."[68]

İslâm, misafir ağırlamayı her müslüman erkek ve kadın için görev kılmış ve müslüman bir insanın kaçınması doğru olmayan bir hak olarak misafire bu hakkı tanımıştır. Eğer bir halkın benliğine cimrilik yerleşir ve bu misafire hakkını verıneme noktasına gelirlerse, İslâm misafire hakkını onlardan alma izni vermiştir. Ukbe b. Amir'den Buhari, Müslim ve diğerlerinin rivayet ettiği bir hadiste Ukbe diyor ki: Dedim ki:

- Ya Rasûlallah Sen bizi gönderiyorsun, biz de bir yere gidiyoruz, ama onlar bizi misafir etmiyorlar, ne buyurursunuz? Dedi ki:

"Bir yere gittinizde, misafire verilen şey size de verilirse onu alın. Eğer böyle yapmazlarsa, misafirin hakkını onlardan alın."

Misafire ikram etmek İslâm ahlâkının gereğidir. Bunun için İslâm'ı güzel kavramış bir müslüman kadını; cimri, eli sıkı, misafire ikramdan kaçınıyor göremezsin. Ya da, kendisinin veya eşinin durumu ne olursa olsun eşine misafir kabul etmemesi için baskı yapan bir müslüman kadın da bulamazsın. Çünkü iki kişinin yiyeceği üç kişiye yeter, üç kişinin yiyeceği de dört kişiye yeter. Ansızın gelen misafirden de korkulmaz. Ebu Hureyre (r.a.) Rasûlullah'ın (s.a.) şöyle buyurduğunu rivayet etmektedir:

"İki kişinin yiyeceği üç kişiye yeter. Üç kişinin yiyeceği de dört kişiye yeter." (Buhari, Müslim).

Cabir (r.a.) diyor ki: Rasûlullah (s.a.) şöyle buyururken işittim:

"Bir kişinin yiyeceği iki kişiye yeter. İki kişinin yiyeceği de dört kişiye yeter. Dört kişinin yiyeceği de sekiz kişiye yeter." (Müslim).

Kişiliğini İslâm'ın oluşturduğu, huy ve hareketlerini onun yüce ufkunun arındırdığı müslüman kadın yemeğe uzanan ellerin çokluğundan korkmaz. Batılı kadın, önceden yemeğini hazırlamadığı misafiri ağırlamaz. Müslüman kadın ise, habersiz gelseler bile, misafirlerini ağırlar,

68 İmam Ahmet rivayet etmiştir.

kendisinin ve ailesinin yemeğini paylaşmalarına hoşgörü ile bakar. Sadık bir müslümana aç kalmak Allah ve Rasûlü'nün ikram edilmesini emrettiği misafiri ihmal etmekten daha kolay gelir. Hatta o, Allah'ın bir kişilik yemeğine iki kişiye yetecek şekilde bereket vereceğine, iki kişininkini de dört kişiye yetecek şekilde bereketlendireceğine inanır. O halde Batılı insanın madde perestliğinin sonucu içine düştüğü aç gözlülüğe gerek yoktur.

Selef-i salihinin hayatında misafire ikramın en güzel örnekleri vardır. O kadar ki Allah'u Tealâ onlardan bazılarının misafire ikramını övmüştür.

Buhari ve Müslim'de Ebu Hureyre'nin (r.a.) rivayet ettiği bir hadiste bunu görürüz: Bir adam Peygamber'e (s.a.) gelmişti. Efendimiz hanımlarına haber gönderdi ama kendisine "Bizde sudan başka bir şey yok" dediler. Rasûlullah (s.a.) buyurdu ki:

- Bunu kim yanına alır veya misafir eder? "Ensardan birisi:

- Ben" dedi. ve onu alıp evine götürdü Hanımına: "Rasûlullah'ın (s.a.) misafirine ikramda bulun" dedi. Kadın:

- Çocukların yiyeceğinden başka birşey yok bizde" dedi.

Adam:

- Yemeği hazırla, kandili de yak. Çocuklar yemek isteyince de onları uyut." dedi. Kadın yemeği hazırladı, kandili de yakıp çocukları uyuttu. Sonra da kalkıp kandili ayarlıyor gibi yaparak onu söndürdü. Misafire yiyorlarmış gibi gösterip, aç gecelediler. Sabah olunca Rasûlullah'ın (s.a.) yanına gittiğinde Rasûlullah (s.a.):

- Allah, bu gece misafirinize yaptığınızdan memnun oldu, buyurdu. Ve Allah Tealâ şu ayeti indirdi:

"Kendilerinde fakru ihtiyaç olsa bile (onları) öz canlarından daha üstün tutarlar. Kim nefsinin hırsından ve cimriliğinden korunursa işte muratlarına erenler onların ta kendileridir." (Haşr, 9).

Müslüman kadın cömert ve misafirperverdir. Misafir ne zaman gelirse gelsin onu hoş karşılar, ansızın gelmesinden korkınaz. O bu tavrıyla eşini de cömert, misafirperver ve misafire güler bir yüzle ikram eden biri olmaya teşvik eder, bu konuda onun yardımcısı olur. Şair diyor ki:

"Yükünü indirmeden misafire tebessüm ederim.
Zaman zor ama o bana bolluk bereket getirir.
Misafir için bolluk, yiyeceklerin çokluğu değildir.
Cömertin güleryüzü de ona ikramdır."

Başkasını Kendisine Tercih Eder

Yüce İslâm dininin hidayetine teslim olmuş müslüman kadın malı olmayanları, fakirleri bile kendisine tercih eder. Çünkü tercih etmek, güzel, yüce ve şerefli bir ahlâktır. İslâm onu övmüş ve öyle olmaya teşvik etmiştir. Bu, gerçek müslümanın ayrıcalıklı bir vasfıdır.

Kişinin başkasını kendisine tercih etmesinin en güzel uygulamasında Rasûlullah'tan sonra ensar gelir. Hiçbir imkânları olmayan muhacir kardeşlerini karşılayıp sahip oldukları herşeyi onlara vermeleri dolayısıyla onlar hakkında Kur'an ayetleri inmiş ve bu ayetler başkalarını onların kendilerine tercih etmelerini övmüş: Onlar cömertliğin ve insanın başkasını, onun istek ve ihtiyaçlarını kendi istek ve ihtiyaçlarına tercih etmenin en parlak örneğini bütün nesiller için abidevi bir tarzda sunmuşlardır.

"Onlardan evvel (Medine'yi) yurt ve iman (evi) edinmiş olan kimseler (Ensar) kendilerine hicret edenlere sevgi beslerler. Onlara verilen şeylerden dolayı göğüslerinde bir ihtiyaç (meyli) bulmazlar. Kendilerinde fakru ihtiyaç olsa bile (onları) öz canlarından daha üstün tutarlar. Kim nefsinin (mala olan) hırsından ve cimriliğinden korunursa işte muratlarına erenler onların ta kendileridir." (Haşr, 9).

Peygamber'in (s.a.) hayatı bu güzel ahlâkın, örnekleri ile doludur. Bu sayede bu ahlâkı ilk müslümanların benliğine yerleştirdi, onlar için bunu tabii bir huy haline getirdi. Sehl b. Sa'da (r.a.) rivayet ediyor: Bir kadın Rasûlullah'a (s.a.) dokunmuş bir bürde getirdi ve bunu sana giydirmek için ellerimle dokudum, dedi. Rasûlullah da (s.a.) onu aldı; zaten ihtiyacı da vardı. Üzerinde o olduğu halde yanımıza geldi. Bir adam:

- Ne güzel bir hırka, onu bana versen... dedi. Peygamberimiz:

- Peki, dedi. Peygamber (s.a.) orada bir müddet oturduktan sonra çıktı ve onu dürdü, adama gönderdi. Etraftakiler adama:

- Hiç iyi yapmadın. Peygamber'in (s.a.) ihtiyacı vardı ve onu giyiyordu. Kimseyi boş çevirmeyeceğini bildiğin halde istedin onu, dediler. Adam:

- Vallahi ben onu giyinmek için istemedim, kefenim olması için istedim, dedi. Sehl dedi ki: Hakikaten de kefeni oldu. (Buhari).

Zorluk veya kıtlık anında müslümanların bu konudaki tavırları Rasûlullah'ı (s.a.) sevindiriyor, mutlu ediyordu. Bu duygusunu şöyle dile getiriyordu:

"Eş'ariler, savaşta darda kalınca ya da şehirde ailelerinin yiyeceği azaldığı zaman, neleri varsa bir yerde onu toplar sonra da aynı kapla eşit şekilde bölüşürler. Onlar benden ben de onlardanım." (Buhari, Müslim).

İnsanlığın Ensar'dan öğrendiği "bu ahlâk ne güzeldir!" Eş'arîler ve benzeri müslümanlardan öğrendiği ne hoştur! Peygamberimizin ilk müslüman neslin gönüllerine ektiği ve sonraki nesillerde de kök salıp toplumun ayrılmaz parçası olan bu güzel ahlâk tohumları ne parlak bir fazilettir.

Âdetlerini İslâmî Ölçülere Göre Değerlendirir

Dininin hükümlerini bilen müslüman kadın her âdete boyun eğmez. Cahiliyye döneminin kalıntılarını veya yeni ortaya çıkan İslâm'ın reddettiği âdetleri kabul etmez.

Müslüman kadın evini heykellerle, fotoğraflarla süslemez. Evi koruma gayesi dışında köpek beslemez. Zira Rasûlullah (s.a.) bunu yasaklamıştır. Bu konuda herhangi bir esneklik ve ruhsata yol vermeyecek derecede kesin sahih hadisler vardır.

İbni Ömer (r.a.) Peygamberimizin şöyle buyurduğunu söylüyor:

"Şu resimleri yapanlara kıyamet günü azab edilecek; onlara "Haydi, diriltin yarattıklarınızı!" denilecektir. (Buhari, Müslim).

Hz. Aişe rivayet ediyor: Rasûlullah (s.a.) bir yolculuktan dönmüştü. Ben de pencereme üzerinde canlı resmi bulunan bir örtü örtmüştüm. Onu görünce.yüzünün rengini değişti, buyurdu ki: *"Aişe! Kıyamet günü en şiddetli azab görenler Allah'ın yaratmasına benzetmeye kalkışanlardır."* Aişe (r.a.) dedi ki: "Onu kestim de bir veya iki adet yastık yaptım." (Buhari, Müslim).

İbni Abbas (r.a.) rivayet ediyor: Rasûlullah'ı (s.a.) şöyle buyururken duydum:

"Her resim yapan cehennemdedir. Yaptığı her resim için ona bir can verilir ve onunla cehennemde azab görür. İbni Abbas hadisi rivayet ettikten sonra dedi ki: "İlla yapacaksan ağaç ve cansızların resimlerini yap." (Buhari, Müslim).

Ebu Talha (r.a.) Rasûlullah'tan (s.a.) rivayet ediyor:

"Köpek ve resmin bulunduğu eve melek girmez" (Buhari, Müslim).

Hz. Aişe (r.a.) rivayet ediyor: Cebrail (a.s.) Rasûlullah'a (s.a.) belli bir vakit geleceğini söyledi. O saat gelince gelmedi. Aişe (r.a.) dedi ki:

- Elinde bir asa vardı, onu attı. Diyordu ki:

- Allah ve O'nun elçileri sözünden caymaz. Etrafa baktı. Bir de gördü ki, sekisinin altında bir köpek yavrusu!

- Bu köpek ne zaman girdi, dedi.

- Vallahi, haberim yok ondan, dedim. Emretti, köpek çıkarıldı. Cebrail (a.s.) ona geldi. Rasûlullah (s.a.):

- Söz verdin, seni bekledim gelmedin, dedi. Cebrail dedi ki:

- *Evindeki köpek bana engel oldu. Biz, köpek veya resmin bulunduğu eve girmeyiz.* (Müslim).

Bu konuda deliller çoktur; hepsi de resmin kullanılmasını, heykellerin dikilmesini haram etmektedir. Zaman bu yasaklamanın hikmetini ortaya çıkarmıştır. Özellikle de, erkek ve kadın münafıkların, yağcıların, zalim yöneticilerden beklentileri, olanların zulümlerinde devama teşviklerinin görüldüğü asrımızda daha da iyi anlaşılmıştır. Sağlıklarında veya ölümlerinden sonra onların heykellerini dikerek, güçsüzlerin üzerindeki zulüm kırbaçlarını artıran ilahlar ya da yarı ilahlar olmalarını sağlamışlardır.

Onbeş asır önce tevhid inancını getirip, şirk ve cahiliye putlarını yıkan İslâm, kimi zaman filan liderin ebedileştirilmesi adına, başka zaman da filan sanatçıların anısına veya filan bilgin, şair, edebiyatçının onuruna diye müslümanlann hayatına putların yeniden girmesine elbette karşı çıkacaktır. İslâm toplumu Allah'ın birliğine inanan bir toplumdur. Allah'ın dışında hiç kimseyi takdis etmeyi, tazimi, yüceltmeyi kabul etmez. Bunun için de böyle heykeller veya dikili taşların o toplumda yeri yoktur.

Köpek beslemeye gelince: İbni Ömer'in (r.a.) hadisinde zikredildiği gibi av, çobanlık veya bekçilik gibi amaçlarla bu caizdir.

Rasûlullah'ın (s.a.) şöyle buyurduğunu işittim:

"Av ve çobanlık dışında köpek bakanın sevabından hergün iki kırat azaltılır." (Buhari, Müslim).

Batıda ve ABD'de olduğu gibi köpek besleyip onlara özen göstererek, özel yiyecekler, tuvaletler, şampuanlar üreterek her yıl milyonlarca dolar harcamanın İslâm ve onun hoş görüsünde yeri yoktur. Batıdaki insanların psikolojik durumları ve yaşadıkları katı materyalist hayat

onları köpek hususunda bu noktaya getirmiş olabilir. Onlar bununla sosyal hayatlarında kaybettikleri insan sevgisi duygusunun yerini doldurmaya çalışıyor olabilirler. Ama İslâm'ın toplum hayatı zaten insanî duygularla yoğrulmuştur, bu tip sapmalara ihtiyaç yoktur.

Dinini bilen müslüman kadın, zenginlikte ve refahta hangi noktada olursa olsun altın ve gümüş kaplarla yiyip içmez. Çünkü altın ve gümüş kapların kullanılması İslâm dininde haramdır. Bu yasağı pek çok sahih ve kati hadislerde buluruz:

Ümmü Seleme'den (r.a.): Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurdu:

"Gümüş kaplardan içen, karnına cehennem ateşini yuvarlamaktadır." (Buhari, Müslim).

Müslim'in rivayeti: *"Altın ve gümüş kaplarda yiyip içen"* şeklindedir. Başka bir rivayette de: *"Kim altın veya gümüş kaptan içerse karnına cehennemden bir ateş yuvarlamıştır."* kaydı vardır.

Her hususta şuurlu olan müslüman kadın, toplumundaki yaşanan âdetleri İslâm'ın hüküm ve değerleriyle, kavramlarıyla değerlendirir: Nişanda, düğünde veya aile ya da toplum hayatında, nerede olursa olsun İslâm'a uyanı alır, uymayanı atar. Müslümanların topluluklarında ve ülkelerinde âdetler oldukça fazladır. Ölçü, âdetin yaygın olması veya halk nezdinde kabul görmesi değil, meşruluğu ve İslâm'a uygun olmasıdır.

Yer ve İçerken İslâmî Edebe Uyar

Şerefli müslüman kadın yer ve içerken İslâm ahlâkına gösterdiği titizliği ile ayırd edilir. Onu sofrayı hazırlarken, sofrada yemek yerken benimsediği güzel ahlâkla hemen tanırsın.

Allah'ın adını anmadan yemeğe başlamaz. Rasûlullah (s.a.) sözü ile amel ederek sağ eliyle ve önünden yer:

"Allah'ın adını an. Sağınla ve önünden ye". (Buhari, Müslim).

Yemeğin başında Allah'ın adını anmayı unutursa, hatırladığında, Aişe'nin (r.a.) hadisinde olduğu gibi hemen tekrar eder: *"Bismillahi evvelehü ve ahirehü."*

Rasûlullah (s.a.) buyurdu ki: *"Sizden biriniz yediğinde Allah'ın adını ansın. Allah Tealâ'nın adını başında anmayı unutursa, "Bismillahi evvelehü ve ahirehü."* desin."[69]

İkinci meseleye gelince o da sağ eliyle yemesidir. İslâm ahlâkı ile ahlâklanmış müslüman kadın sağıyla yer, soluyla yemez. Sağ el ile yeme emri ve sol ile yeme yasağı pek çok hadiste açık olarak gelmiştir. Bu hadis de onlardan biridir.

"Sizden biriniz soluyla yemesin, soluyla asla içmesin. Şeytan soluyla yer, soluyla içer."

Nafi buna şunu ilave ederdi: *"Onunla alıp, vermesin."* (Müslim).

Rasûlullah (s.a.) soluyla yiyen birini gördüğünde, onu ikaz eder, nasihat eder hatta azarlardı. Yaptığında ısrarlı ve kibirli görürse şiddetli davranıp beddua ettiği de olurdu:

Seleme b. Ekva'dan (r.a.): Bir adam Rasûlullah'ın (s.a.) yanında soluyla yedi. Ona: "Sağınla ye! "buyurdu. Adam "Yapamıyorum." dedi. "Yapamıyasın!" buyurdu. O adamı bunu yapmaktan engelleyen kibri idi. Bir daha o elini ağzına kaldıramadı. (Müslim).

Rasûlullah (s.a.) herşeyde sağdan başlamayı sever ve onu teşvik ederdi. Buhari, Müslim ve İmam Malik, Enes'ten (r.a.) şunu rivayet etmektedirler:

Rasûlullah'a (s.a.) kuyu suyu karıştırılmış bir süt getirildi. Sağında bir bedevi solunda da Ebu Bekir vardı. Kendisi içti sonra da bedeviye verdi ve: "Önce sağdan", buyurdu.

Bir defasında da bir içecek verildi kendisine. Sağında bir çocuk solunda da yaşlı kimseler vardı. Kendisi içip çocuğa:

69 Ebu Davud ve Tirmizi rivayet etmiş ve hasen sahih hadistir, demiştir.

- Sıra senindir ama şu yaşlılara sıranı verir misin? diye sordu. Çocuk:

- Hayır. Vallahi, ya Rasûlallah, senin artığını kimseye bırakmam, dedi. Bu konudaki Süheyl b. Sa'd'dan (r.a.) rivayet edilmiştir ve metni şu şekildedir:

"Rasûlullah'a (s.a.) bir içecek getirildi. Ondan içti. Sağında bir çocuk solunda da yaşlılar vardı. Çocuğa dedi ki:

- Şunlara vermeme izin verir misin? Çocuk:

- Hayır, vallahi senden olan nasibimi kimseye vermem, dedi. Rasûlullah da (s.a.) içeceği ona verdi. (Buhari, Müslim).

Benzeri çok olan örnekler sağdan başlamanın ve sağ el ile yemenin İslâm adabının pek mühim edeblerinden biri olduğuna delalet etmektedir. Gerçek bir müslüman, hiçbir gevşeklik göstermeden bunu uygular. Ashab-ı kiram ve Tabiin böyle idiler, hiçbiri bunun dışında değildi. Emirülmüminin Ömer b. Hattab (r.a.) bu konunun üzerinde çokça duruyor, gevşekliğe müsamaha göstermiyordu.

Halkı denetlediği gezilerinden birinde sol eliyle yiyen bir adam gördü. Ona: "Allah'ın kulu, sağınla ye." dedi. Onu tekrar solu ile yerken gördü. Onu kamçısı ile dürtüp "Allah'ın kulu sağınla ye" dedi. Onu üçüncü defa soluyla yerken gördü ve yine kamçısı ile dürtüp hiddetli bir şekilde: "Allah'ın kulu, sağınla ye" dedi. Adam cevap verdi: Ya Emirelmüminin! O meşguldür. Ömer: Meşgullüğü nedir? dedi. "Mute günü, onu meşgul etti" (yani Mute cihadı günü kesildi) dedi. Ömer ağladı ve adamdan özür dileyerek teselli etti: Kim abdest aldırıyor sana? İhtiyacını kim görüyor? İşlerinde kim yardım ediyor sana? diye sordu. Sanra da bakılıp gözetilmesini emretti.

Emirülmüminin Ömer'in (r.a.) halktan bir insan ile ilgilenmesi, bu işin önemini ve Ömer'in bunun müslümanların hayatında tatbik edilmesindeki şiddetli ısrarını göstermektedir.

Burada sözü, sağ eliyle kesmek sol eliyle de yemek için çatalı tabağın sol tarafına bıçağı da sağ tarafına koyduran Batının yemek masası-

nı benimseyip alan, hiçbir değişiklik yapmadan ona tabi olan müslüman hanımlara getirmek istiyorum. Dinlerinin emirlerine aykırı olarak sol elleri ile yemektedirler ki, Batılı etiketleri bozulmasın. Bu da ümmetimizin düştüğü komplekslerden birisidir. Kişiliğimize, din ve asil değerlerimize uyumlu olacak şekilde, bir değişiklik yapmadan hemen alıp uyguladığımız işlerdendir bu. Halbuki şuurlu müslüman kadın, papağanca kör taklitten uzaktır.

Şuurlu, basiret sahibi, yüce dininin emirleri ve üstün ahlâkı ile onur duyan müslüman kadın sağ eliyle yemeyi esas alır, diğer kadınlara da bunu tavsiye eder. Bize Batıdan gelen âdetlere harfi harfine uyan topluluklarda, toplantılarda bu gerçeği açıklamaktan çekinmez. Ta ki, gaflet halinden uyansınlar ve yeme ve içmede de sünnete uymanın sevabını elde etsinler.

Üçüncü mesele ise, yemek yemede İslâm adabına uyularak kişinin önünden yemesidir. Bu konuda da besmele ve sağla yeme ile beraber pek çok hadiste sahih ve açık emirler vardır. Ömer b. Ebi Selemete'nin (r.a.) rivayeti bunlardan biridir: Dedi ki:

"Rasûlullah'ın (s.a.) kucağında bir çocuktum. Elim çanağın içinde dolaşıp duruyordu. Rasûlullah (s.a.) bana buyurdu ki:

- Çocuk! Allah'ın adını an, sağınla ve önünden ye! (Buhari, Müslim).

Ahlâklı, şuurlu müslüman kadına münasib olan, eliyle yemek yediğinde ağır ve düzenli, nazikçe yemesidir. Rasûlullah'ın (s.a.) yaptığı gibi yemeğini üç parmağı ile yer, bakanların iğreneceği ve nefret edeceği şekilde bütün olarak elini yiyeceğe batırmaz. Ka'b b. Malik (r.a.) rivayet etmektedir: "Rasûlullah (s.a.) parmakların yalanmasını ve tabağın da silinmesini emrederdi. Cabir'den (r.a.) rivayet edildiğine göre Peygamber (s.a.) parmakların ve tabağın silinmesini emredip buyurdu ki:

- *Bereketin yemeğinizin neresinde olduğunu bilemezsiniz.* (Müslim).

Enes (r.a.) rivayet ediyor: Rasûlullah (s.a.) yemek yiyince üç parmağını yaladı ve dedi ki: *"Sizden birinizin lokması düşünce onu alıp,*

temizlesin ve yesin, onu şeytana bırakmasın." Bize de çanağı silmemizi emretti ve buyurdu ki: *"Bereketin yemeğinizin neresinde olduğunu bilemezsiniz."* (Müslim).

Peygamberimizin bu emrinde kap ve ellerin temizlenmesine ve yemek kırıntılarının giderilmesine teşvik vardır. Olgun ve temiz bir insan için daha medeni olan, temizlik, düzen ve zevkine işaret eden de böyle olmasıdır. Batılılar bugün, yüce Rasûlün on beş asır önce koyduğu bu güzel âdeti yeni almışlardır.

Şuurlu, ahlâklı, İslâm adabı ile edeblenmiş müslüman kadının yemek yerken yemeği ağzından ses çıkarmıyacağı, yemeği çiğnerken ağzını açmayacağını etrafındakileri rahatsız edecek sesler çıkarmıyacağı, ağzını kadının nezaket ve letafetine yakışmayacak şekilde şişirecek kadar büyük lokma almıyacağı pek tabiidir.

Yemeği bitirince de Allah'ın nimetine şükreder ve O'ndan hamdeden ve şükredenlerin sevabını umarak yüce rasûlün öğrettiği şekilde dua eder.

Ebu Ümame (r.a.) rivayet ediyor: Peygamber (s.a.) sofrasını kaldırınca şöyle derdi:

"Elhamdülillahi kesiyran tayyiben mubareken fiyhi, gayra mekfiyyın velâ müveddein velâ müstağnen anhu, Rabbena! (Allah'a çokça, iyi bir şekilde, bereketle hamdü sena olsun. Ey Rabbimiz! Bizi bundan mahrum etme. Senden başkasına muhtaç etme) (Buhari).

Muaz b. Enes'ten (r.a.): Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurdu:

"Kim yemek yer de (Elhamdü lillahillezi at'ameniy hazâ ve razekaniyhi min gayri havlin minni vela kuvvetin) Beni yedirip, benim güç ve kuvvetim olmadan beni rızıklandıran Allah'a hamdolsun." derse geçmiş günahları bağışlanır:[70]

İslâm ahlâkına sahip müslüman kadın, Peygamber'in (s.a.) emrine uyarak önüne gelen yemekte kusur aramaz, yemek seçmez.

70 Ebu Davud, Tirmizi.

Ebu Hureyre (r.a.) dedi ki: *"Rasûlullah (s.a.) hiçbir yemeği asla beğenmemezlik etmezdi. Beğenirse yer, beğenmezse bırakırdı."* (Buhari, Müslim).

Müslüman hanımın birşey içerken takip ettiği usul de insanı terbiye eden ve hayatın her alanında onu en iyi şekilde eğiten İslâm'ın edeplerinden kaynaklanmaktadır.

Besmeleden sonra iki veya üç defade içer. Kaba nefes vermez. Mümkünse kabın ağzından içmez. İçeceğe üflemez. Mümkün olduğu kadar oturarak içer.

İki veya üç yudumda içmek, Enes'in (r.a.) rivayet ettiğine göre Rasûlullah'ın (s.a.) uygulamasıdır: *"Rasûlullah (s.a.) suyu üç yudumda içerdi."* (Buhari, Müslim).

Rasûlullah (s.a.) bir yudumda içmeyi yasaklamıştır: *"Deve içişi gibi bir yudumda içmeyin, iki veya üç defada için. İçerken besmele çekin, bitirince de hamdedin."*[71]

Peygamberimiz içeceğe üflemekten de nehyetmiştir. Ebu Said el-Hudri'nin (r.a.) naklettiği hadisi şerifte Rasûlullah'ın (s.a.) içeceğe üflenmesini yasakladığı haber verilmiştir. Bir adam: "Ben içinde çerçöp görüyorum." dedi. Peygamber (s.a.): Onu dök." buyurdu. Adam dedi ki: "Ben bir nefeste doymuyorum." Rasûlullah (s.a.) buyurdu ki: "Bardağı ağzından uzaklaştırdıktan sonra nefes al."[72]

İçme adabı ile ilgili gelen hadislerin bütün olarak incelenmesinden anlaşılıyor ki; müslüman kadın için en uygun ve güzel olanı, mümkünse kabın ağzından içmemesi ve bir engel bulunmadıkça oturarak içmesidir. Bu konudaki hadislerden çıkan sonuca göre böylesi daha güzel ve faziletlidir. Bununla birlikte kabın ağzından ve ayakta içmek de caizdir. Zira Rasûlullah'ın (s.a.) her durumda su içmiş olduğu sabittir.

71 Tirmizi rivayet etmiş, hasen hadistir, demiştir.

72 Malik ve Tirmizi rivayet etmiş, Tirmizi, hasen sahih hadistir, demiştir.

İslâmî Tarzda Selâm Verir ve Alır

Müslüman hanım selâm hususunda da farklıdır. Karşılaştığı insanlara selâm verirken ve onların selamını alırken İslâm'ın belirlediği çizgiyi takib eder. Allah Tealâ'nın ve Peygamberinin selamın yaygınlaşması için buyurdukları emirler Kur'an ve Sünnet'te pek çoktur.

Çokça selâm verme ve selâm alma bu dinin adabındandır. Allah bunu Kitabı'nda emretmiş ve Peygamberi de hadis kitaplarının "selâm" bölümlerinde gördüğümüz gibi selâmlaşmanın usulünü ve adabını tespit etmiştir.

Allah Tealâ Kitabı'nda müminlere selamı emrederek buyurdu ki:

"Ey iman edenler! Kendi (ev ve) odalarınızdan başka (evlere ve) odalara sahipleri ile alışkanlık etmeden ve selâm da vermeden girmeyin." (Nur, 27).

Verilen selama daha güzeli ile veya benzeri ile karşılık vermeyi de emretmiştir; selamı duyanın ona karşılık vermesi vaciptir, duymazlıktan gelmesi ya da önemsememesi caiz olmaz:

"Bir selâm ile selâmlandığınız vakit siz ondan daha güzeli ile selamı alın veya onu ayniyle cevaplayın." (Nisa, 86).

Hadis-i şerifler, selamın yayılması, tanıdığımız veya tanımadığımız herkese duyurulması hususunu teşvik etmektedir. Abdullah b. Amr b. As (r.a.) rivayet ediyor: Bir adam Rasûlullah'a (s.a.) hangi selâm daha iyidir, diye soru sordu. Buyurdu ki:

"Yemek yedirirsin, tanıdığın ve tanımadığına selâm verirsin." (Buhari, Müslim).

Selâm, Rasûlullah'ın (s.a.) ashabına, sosyal hayatlarında uygulamaları ve İslâm ümmetinin de kendisinden sonra tatbik etmesi için emrettiği yedi vasiyetinden birisidir: Bera b. Azib (r.a.) anlatıyor:

"Rasûlullah (s.a.) bize yedi şeyi emretti: Hasta ziyareti, cenazeyi izleme, aksırana dua etme, zayıfa yardım, mazlumun yanında olma,

selamı yayma ve yemin edenin yeminini yerine getirmesi." (Buhari, Müslim).

Rasûlullah bir çok sözüyle selâm konusuna verdiği önemi göstermiş, çokça selamlaşmaya teşvik edip onu sevdirmiştir. Zira Peygamberimiz selâmlaşmanın insanın gönlünde sevgi pınarları oluşturacağını ve toplumdaki dayanışmaya hizmet edeceğini biliyordu. Hatta bir hadisinde selamı, cennete ulaştıran imana götürücü sevginin sebebi olarak göstermiştir:

"Nefsimi kudret elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki; iman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe iman etmiş olmazsınız. Onu yaptığınızda birbirinizi seveceğiniz bir şeyi size göstereyim mi? Aranızda selamı yayın." (Müslim).

Allah Tealâ'ya, O'nun rızasına, nimetlerine ve lütuflarına en yakın insanı da insanlara selama ilk başlayan olarak nitelemiştir:

"Allah'a en yakın insan selama ilk başlayandır."[73]

İşte bunun için Abdullah b. Ömer (r.a.) çarşıya çıkar ve uğradığı herkese selâm verirdi. Birgün, "Alışveriş yapmıyor, fiatları sormuyor, pazarlık yapmıyorsun, çarşıda bir yerde de oturmuyorsun. O halde niçin çarşıya çıkıyorsun?" diye kendisine sorulduğunda: "Karşılaştığım insanlara selâm vermek için çıkıyorum." demiştir.[74]

İslâm'da selâm, insanların çeşitli zaman ve mekânlarda ortaya çıkartıp geliştirdikleri bir gelenek değildir. Daha önce söylediğimiz gibi, üslubu, kural ve usulü belirlenmiş İslâmî bir edeptir. Dinlerinin adabını bilen ve o dinin kurallarını tatbike özen gösteren erkek ve kadın müslümanların kullandığı tek bir selâm ifadesi vardır: *"Esselamu aleyküm ve rahmetullahi ve berakatüh."* Erkek veya kadın selama başlayan müslüman böyle söyler. Selâm verilenin kadın veya erkek olma-

73 Ebu Davud, ceyyid bir isnadla, Tirmizi de benzeri bir isnadla rivayet etmiş ve hasen hadistir, demiştir.

74 Buhari, *Edebü'l-Müfred.*

sı farketmez. Cevap veren erkek veya kadın da: *"Ve aleyküm üsselâm ve rahmetullahi ve berekatüh."* der.

Müslümanca yaşamaya özen gösteren kadın, bu mübarek selâmlaşma ifadesini bir başka ifade ve selâmlaşma şekline değişmez.

Bu, İslâmî üslubun yerine, eski veya yeni bundan farklı selâmlaşma ifadelerini, İngilizcedeki Good Morning yada Fransızcadaki Bonjour'dan tıpa tıp alınan "Hayırlı sabahlar, günaydın" gibi selâmlaşma şekillerini müslüman kullanmamalıdır.

İslâm'ın bu selâmı, Allah Tealâ Adem'i yarattığından itibaren kulları için seçip beğendiği bir sözdür. Allah Tealâ selamı ona öğretip, melekleri onunla selâmlamasını emretmiş, insan için en çok sevilen anlamları ifade ettiği için bütün zaman ve mekânlarda onun nesli tarafından da kullanılmasını dilemiştir. İslâm ümmeti de bu selâmlaşma şeklini değiştirip bozmamıştır. Rasûlullah (s.a.) bu konuda buyuruyor ki:

> *"Allah Tealâ Adem'i (a.s.) yaratınca, oturan bir grup meleğe (işaretle): Git onlara selâm ver, bak sana nasıl selâm veriyorlar, öğren. Zira senin ve zürriyetinin selamı odur." buyurdu. O da: "Esselamu aleyküm." dedi. Melekler Rahmetullah ilave ederek: Esselamu aleyke ve Rahmetullah." dediler.* (Buharı, Müslim).

İşte bundan dolayı bu selâmlaşma üslubunun mübarek olmasında şaşılacak bir durum yoktur. Zira Allah bize selâm olarak onu kullanmamızı, ondan sapmamamızı emretmiştir:

> *"Evlere girdiğiniz vakit Allah tarafından mübarek ve pek güzel bir sağlık (dilemiş) olmak üzere kendinize (ev halkınıza) selâm verin."* (Nur: 61).

Bu konuda Buhari ve Müslim'de rivayet edildiğine göre: Cebrail (a.s.) ile Aişe (r.a.) arasında cereyan eden selâmlaşma bu üslup üzere olmuştur.

Aişe (r.a.) validemiz anlatıyor: Rasûlullah (s.a.) bana buyurdu ki: *"Cebrail sana selâm yolluyor."* Ben de: *"Ve aleyhisselâm ve rahmetullahi ve berekatüh."* dedim. (Buhari, Müslim).

İslâm'da selâmlaşmanın usulü ve kuralları vardır. Dinine bağlı müslüman kadın onlara tam uymaya ve sosyal hayatında onları dikkatlice tatbik etmeye özen gösterir. Bu kaideler, Buhari ve diğer hadis ilmi alimlerinin Ebu Hureyre'den (r.a.) rivayet ettiği hadiste özetlenmiştir.

"Binekli olan yürüyene, yüreyen oturana, azınlık çoğunluğa selâm verir." (Buhari, Müslim) Buhari'nin başka bir rivayetinde: *"küçük büyüğe"* ilavesi de vardır.

Selâm erkeğe de kadına da verilir. Esma binti Yezid'in (r.a.) rivayet ettiği hadis bunu göstermektedir: "Birgün Rasûlullah (s.a.) mescitten geçti. Bir grup kadın da orada oturuyordu. Eliyle selâm verdi."[75]

Çocuklara da onları selâmlaşma adabına alıştırmak için selâm verilir. Enes (r.a.)'ın rivayetine göre: *"Rasûlullah (s.a.) çocukların yanından geçerken onlara selâm verirdi."* (Buhari, Müslim).

İslâm'da selamın kural ve edeplerinden biri de gece verildiği zaman, uyanık olanın duyacağı, uyuyanı da rahatsız etmeyecek hafif ve yumaşak sesle verilmesidir. Mikdad'ın (r.a.) uzun hadisinde rivayet ettiği Rasûlullah'ın (s.a.) fiili budur:

"Rasûlullah'a (s.a.) sütünü verirdik. Gece gelir, uyuyanı uyandırmayacak ama, uyanığın duyacağı bir selâm verirdi. Peygamber (s.a.) geldi ve her zaman yaptığı gibi selâm verdi." (Müslim).

Selâm bir yere girildiğinde de oradan çıkarken de verilir. Rasûlullah (s.a.) buyuruyor ki:

"Sizden biriniz bir meclise geldiğinde selâm versin. Kalkmak isteğinde de selâm versin. Birincisi ikincisinden daha evla (faziletli) değildir. (Her ikisi de faziletlidir.)"[76]

İslâmî ahlâk ile farklılaşmış şuurlu müslüman kadın, selâm ve adabı hakkındaki yüce nebevi tavsiye ve irşadları benimser ve hayatında dikkatle uygular, tatbikine ve kurallarına uyulmasını belirtir.

75 Tirmizi rivayet etmiş ve hasen hadistir, demiştir.

76 Ebu Davud ve Tirmizi rivayet etmiş ve hasen hadistir, demiştir.

Başkasının Evine İzinsiz Girmez

İslâm'ın saf ve duru kaynağından suya kanmış müslüman kadın, izin istemeden ve halkına selâm verıneden başkasının evine girmez. Bu izin isteme rabbanî bir emir olduğundan dolayı bu hususta gevşek davranmak caiz değildir.

"Ey iman edenler! Kendi (ev ve) odalarınızdan başka (evlere ve) odalara sahipleriyle alışkanlık peyda etmeden ve selâm da vermeden girmeyin. Bu sizin için daha hayırlıdır. Olur ki iyice düşünür (hikmetini idrak eder)siniz. Eğer orada bir kimse bulamazsanız size izin verilinceye kadar oraya girmeyin. Şayet size "Geri dönün" denilirse dönüp gidin. Bu sizin için daha temiz (bir harekettir). Allah ne yaparsanız hakkıyla bilendir." (Nur: 27, 28).

"Sizden olan (hür) çocuklar buluğ çağına ulaştığı zaman kendilerinden evvelkilerin izin istediği gibi izin istesinler." (Nur: 59).

Müslüman kadın, girilmesi caiz olmayan bir yere girmeyi kalbinden dahi geçirmez. Kadınların ya da görüşmesi caiz olan erkeklerin bulunduğu veya girmek zorunda olduğu yerlere Allah ve Rasûlünün emirlerini tatbik ederek girmek için izin ister.

İslâm'da izin istemenin de bir adabı vardır. Erkek veya kadın olsun bu adap değişmez. Ziyaret etmek istediği yerleri ziyaret ederken İslâm'ın emirlerine uyulması emredilmiştir.

Birincisi: İzin isteyenin kapının önünde durmaması, bilâkis sağ veya sola çekilmesidir. Rasûlullah'ın (s.a.) uygulaması buydu. Rasûlullah'ın (s.a.) sahabilerinden Abdullah b. Yusr şöyle rivayette bulunmuştur. "Peygamber (s.a.) izin istemek için geldiği bir kapının önünde durmazdı, sağda veya solda dururdu. İzin verilirse girer, yoksa giderdi."[77]

Çünkü izin şartı göz için konmuştur. Sehl b. Şad. (r.a.) Rasûlullah'ın (s.a.) şöyle buyurduğunu rivayet etmektedir: *"İzin gözden dola-*

77 Buhari, *Edebü'l-Müfred*.

yı (görünmesi istenmeyen bir durumun görülmesinin engellenmesi için) konmuştur." (Buhari, Müslim).

Dolayısıyla da erkek olsun kadın olsun izin isteyene kapı açıldığında içerinin görüneceği şekilde kapının önünde durmak caiz değildir.

İkincisi: Önce selâm sonra izin. Bunun aksi yani önce izin sonra selâm doğru olmaz. Rıbiy b. Hıraş'ın hadisinde yüce Nebevi öğüd böyledir: "Beni Amir'den bir adam bize anlattı. Peygamber (s.a.) bir evde iken girmek için izin istedi.

- Gireyim mi? dedi. Rasûlullah da (s.a.) hizmetçisine:

- Git şuna izin istemeyi öğret ve ona: Esselamu aleyküm, gireyim mi? demesini söyle, dedi. Adam bunu duyunca:

- Esselamu aleyküm, gireyim mi? dedi. Peygamber (s.a.) ona izin verdi ve girdi.[78]

Üçüncüsü: "Kimsin" dendiğinde, bilinen ismini veya künyesini söyleyerek kendisini tanıtmalı, ben ve benzeri kapalı ifadeler kullanmamalıdır. Peygamber (s.a.) kapıyı vuranın, kimliği tam göstermeyen "Ben" gibi bir ifadenin kullanılmasını çirkin görmüş ve sorulduğunda açık isim kullanılmasını emretmiştir. Cabir (r.a.) anlatıyor: Dedi ki: Peygamber'e (s.a.) gelip kapıyı tıkladım. "Kim o?" dedi. "Ben" dedim. "Ben! Ben!.." dedi; sanki o sözü beğenmemişti. (Buhari, Müslim).

Böylece yüce Peygamber (s.a.) bize izin istemede sünnetin açık isim zikretmek olduğunu öğretmiştir. Kendisinin, kadın ve erkek sahabelerinin uygulaması bu idi. Ebu Zerr'in (r.a.) şöyle dediği rivayet edilmektedir:

Bir gece dışarı çıktım. Baktım ki Rasûlullah (s.a.) tek başına yürüyor. Ben de ay ışığında yürümeye başladım. Döndü ve beni gördü. "Kim o?" dedi. "Ebu Zerr" dedim. (Buhari, Müslim).

78 Buhari, *Edebü'l-Müfred.*

Ümmü Hani (r.a.) anlatıyor: Peygamber'e (s.a.) geldim. Yıkanıyordu. Fatıma da onu örtüyordu. "Kim o?" dedi. "Ben, Ümmü Hani" dedim.

Dördüncüsü: "Dön" dendiğinde, nefsinde bir sıkıntı hissetmeden dönmelidir: Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın emri böyledir: *"Şayet size geri dönün" denilirse dönüp gidin. Bu sizin için daha temiz (bir hareket) tir. Allah ne yaparsanız hakkıyla bilendir."* (Nur, 28).

Yüce Nebevi sünnetin gösterdikleri de böyledir: İzin isteme üç defadır. İzin verilirse girer, verilmezse döner. Ebu Musa el-Eş'ari'nin (r.a.) hadisinde Rasûlullah (s.a.) şöyle buyurmaktadır: *"İzin istemek üç defadır; izin verilirse girersin, verilmezse dönersin."* (Buhari, Müslim).

Bir defasında Ebu Musa, Ömer'den izin istemiş, izin vermeyince de dönmüştü. Ömer ona haber göndermişti. İkisi arasında izin isteme ve verilmediği takdirde dönme hakkında bir konuşma geçmişti. Ashab-ı kiramın, yüce Rasûlün emirlerini nakletmedeki dikkatlerini ve onları tatbik noktasındaki hırslarını okuyucunun görmesi bakımından o konuşmayı nakletmekte yarar görüyorum. Ebu Musa anlatıyor:

"Üç defa Ömer'den izin istedim, bana izin verilmedi; ben de döndüm. Bana haber gönderdi ve dedi ki: "Ey Allah'ın kulu! Kapımda bekletilmek zor mu geldi sana? Bilesin ki, insanlara da senin kapında beklemek aynı şekilde zor gelmektedir". Dedim ki: Aksine, üç defa izin istedim, verilmeyince bundan dolayı döndüm. Bize böyle emredildi. "Bunu kimden duydun? Bana bir belge getirmezsen seni cezalandırırım." dedi. Çıkıp, mescitte oturan bir grup E nsarın yanına gittim. Onlara sordum. "Bunda şüphe eden biri mi var?" dediler. Ömer'in dediğini onlara haber verdim. "Seninle en küçüğümüzden başkası gelmez." dediler. Benimle beraber Ömer'e, Ebu Said el-Hudri veya Ebu Mesud geldi ve dedi ki: "Peygamber (s.a.) ile beraber Sa'd b. Ubade'ye gitmek üzere çıktık. Evine gelince Peygamber selâm verdi, izin verilmedi. İkinci ve üçüncü defa selâm verdi, yine izin verilmedi. Buyurdu ki: "Bize düşeni yaptık." Sonra da döndü. Sa'd ardından geldi ve dedi ki: Ya Rasûlallah! Seni hak ile gönderene yemin olsun ki, sen

ilk selamı verirken ben duyuyor ve sana cevap (sessizce) veriyordum. Ancak, bana ve aile halkıma selamı çoğaltmanı istedim". Ebu Musa Ömer'e dedi ki: "Ben Rasûlullah'ın (s.a.) hadisine emniyetli biri değil miydin?" diye sordum. "Evet. Ama bu sözü belgelemek istedim." dedi. (Buhari, Müslim).

Yine Buhari, Müslim'in bir rivayetinde Ömer'in kendisini kınayarak hadis sabit olduktan sonra şöyle dediği nakledilir: "Rasûlullah'ın (s.a.) bir emrini ben nasıl bilemem! Ticarete çıkışım bana engel olmuş olmalıdır".

İşte, İslâm'da izin isteme usulü ve adabı bunlardır. Şüphesiz basiretli, İslâm adabına uymaya özen gösteren müslüman kadın bunlara uyar, her kapıya vuruşunda onları uygular; ev halkından girmeye izin ister ve bunları çocuklarına, kızlarına da öğretir.

Mecliste Boş Bulduğu Yerde Oturur

İslâm nuru ile nurlanmış müslüman kadının dikkat etmesi gereken hususlardan biri de, kendisinden önce oturanların bulunduğu bir meclise girdiğinde boş bulduğu ilk yere oturmasıdır. Bu, Yüce Rasûlün sözlü ve ameli sünnetinden kaynaklanan bir sosyal ahlâktır. Bu ahlâkı benimseyen kişi insanlar arasında saygın bir konuma, itibarlı bir mevkiye ve güzel bir ahlâka sahip olmuş demektir.

Bu vasıflı edeple edeblenmiş müslüman kadın, bir meclise girdiğinde oturanları ezmez, kendisine yer açmaları için onları oturdukları yerde sıkıştırmaz. Bu konuda, Rasûlullah'ın (s.a.) ashab-ı kirama onun onurlu meclisine geldiklerinde öğrettiği usule tabi olur:

Cabir b. Semure (r.a.) rivayet ediyor: "Rasûlullah'a (s.a.) geldiğimizde herbirimiz boş bulduğu yere otururdu."[79]

Şerefli müslüman kadın, bir zaruret gerektirmedikçe ve izin vermeleri şartı hariç, aralarını bölecek şekilde kendisini iki kişinin ortasına

79 Ebu Davud ve Tirmizi rivayet etmiş ve Tirmizi, hasen hadistir, demiştir.

sıkıştırmaz. Çünkü o kişilerin izinleri olmadan bu şekilde oturması, Peygamber'in (s.a.) yasaklayıp uyardığı şeylerdendir:

"Bir kişiye, izinleri olmadıkça iki kişinin arasını ayırmak helal olmaz."[80]

Mecliste veya meclis dışında kadının kendisini iki kişinin ortasına sıkıştırması, dinen hoş karşılanmayan hatta sakındırılan tutumlardandır. Bu konuda hadisler pek çoktur. Bu hadisler, onları dile getiren Rasûlullah'ın (s.a.) yanındakiler erkekler olduğu için erkeklere hitap eden lafızlarla gelmiştir. Ama hepsi kadınlar için de geçerlidir; Onun sünneti -bilindiği gibi- kadın erkek bütün müslümanlar içindir. Herkes onun emrini uygulamakla, yolundan gitmekle mükelleftir.

Bu hadislerden biri de Said el-Makberi'nin rivayetidir. Diyor ki: İbni Ömer'e uğradım, yanında konuştuğu biri vardı. Yanlarında durdum. Göğsüme vurdu ve:

- İki kişiyi konuşurken buldun mu, izinlerini almadıkça yanlarında durma, onlarla oturma, dedi. Dedim ki:

- Allah seni ıslah etsin ya Eba Abdirrahman! Ben sizden bir hayır öğrenmek istedim.[81]

Oturan kadınlardan birisi kendi yerine oturtmak için kalkabilir. Ama aslında daha uygun olanı dışarıdan gelen üçüncü şahsın oraya oturmamasıdır. Ashabi Kiram'ın (r.a.) tavrına en yakın olanı budur.

İbni Ömer (r.a.) Rasûlullah'ın (s.a.) şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:

"Sizden biriniz kendisi oturmak üzere kimseyi oturduğu yerden kaldırmasın. Ama genişleyin, açılın." İbni Ömer birisi kendisi için oturduğu yerden kalktığında onun yerine oturmazdı. (Buhari, Müslim).

Müslüman kadın böyle durumlarda ve meclislerde yüce İslâm'ın emirlerini ve ashab-ı kiramın uygulamalarını gözetir. Böylece de hem in-

80 Ebu Davud ve Tirmizi rivayet etmiş, Tirmizi hasen hadistir, demiştir.

81 Buhari, *Edebü'l-Müfred.*

sanlarla ilişkileri güzel bir zemine oturur hem de Peygamberine tabi olma sevabına nail olur.

Üç Kişi Olduklarında, İki Kadın Gizli Konuşmaz

İslâm'ın ilkeleri insanı, üstün ve yüksek hisleri olan, ince düşünceli ve başkalarının durumunu takdir edebilen bir kalıba koyması içindir. Dini gönderen Yüce Allah bu ahlâk kuralarını ve içtimai prensipleri koymuş, onları da dinin özünden saymıştır. Hayat gerçeğinde değerlendirilip uygulanmalarını emretmiştir.

Rasûlullah'ın (s.a.) ölçülerini koyduğu kaide ve prensiplerden birisi de üçüncü birisi varken iki kişinin fısıldaşmamalarıdır:

> *"Üç kişi olduğunuzda -başkalarının arasına karışıncaya kadar- iki kişi diğerini bırakıp konuşmasın. Bu onun üzülmemesi içindir."* (Buhari, Müslim).

İslâm'ın, düşüncelerini nazikleştirip onda yüksek sosyal bir zevk geliştirdiği müslüman kadın, aralarında üçüncü kişi varken ikinci kişiye yönelip özel konuşmaz; zira üçüncü kişi yalnız kalır, sıkılır ve üzülür. Bundan dolayı müslüman kadın, şartlar ne olursa olsun, üçüncü şahısla da ilgilenir, onunla da konuşur. Eğer özel olarak konuşması gerekiyorsa üçüncüden izin ister ve kısaca konuşur.

Yüce İslâm'ın ahlâk kurallarını benimseyen müslüman kadının ahlâkı ve diğer kadınlarla ilişkilerindeki sosyal tavrı budur. Bunu, dinin emirleri ve ashab-ı kiramın söz ve haberlerinden elde etmiştir; İslâm, Peygamberimizin ashabının benliğine işlemiş ve en nihayet sosyal ilişkileri düzgün ve doğru bir hal almıştır. Onların bu güzel ahlâkları, sosyal tavırlarını anlatan pek çok rivayet vardır. İmam Malik'in *Muvatta*'da Abdullah b. Dinar'dan rivayet ettiği bunlardan biridir:

"Ben ve İbni Ömer, Halid b. Ukbe'nin çarşıdaki evinde idik. Bir adam gelip onunla fısıldaşmak istedi; İbni Ömer'in yanında benden başka kimse de yoktu. İbni Ömer birisini daha çağırdı, dört kişi olduk.

Bana ve üçüncü kişiye biraz geri gidin, ben Rasûlullah'ın (s.a.) şöyle buyurduğum işittim: *"İki kişi bir kişiyi bırakıp fısıldaşmasın."*

Dinin emirlerine ve zamanların en güzelindeki üstün tatbikatına bağlı müslüman kadın, İbni Ömer'in hareketi önünde durup düşünmelidir: Birden yoldan çıkıp gelen bir insan ile konuşurken diğer kişinin yalnız kalmaktan sıkılacağını hissetmiş ve döndüncü kişiyi çağırmadan konuşana kulak vermemiştir. Herkese de bunun Rasûlullah'ın (s.a.) sünneti olduğunu, hadis-i şerifi onlara duyurmak suretiyle açıklamıştır. Orada dinleyenlere, böyle bir durumda, insanların onurlarını koruma ve sünnete uyanlar için izlenmesi gereken yolun bu olduğunu vurgulamıştır.

İslâm'ın teşvik ettiği bu sosyal edep ne üstün bir edeptir! İslâm'ın insana verdiği saygınlık ne büyüktür! Düşünce ve hislerine hürmeti ne kadar da naziktir!

Büyüklere ve Kişilere Hürmet Eder

İslâm'ın prensipleri arasında insan için onu saygın bir konuma oturtan, güzel ahlâk öngören ahlâkî kurallar vardır. Bu ahlâk kurallarından biri de büyüğün büyük olarak bilinmesi ve takdir edilmesi, fazilet sahibine saygı ve hürmet gösterilmesidir.

Her zaman dinin emirleriyle içice olan müslüman kadın bu usul ve adabı, İslâm toplumuna kendi asil şahsiyetini kazandıran kuralları uygular. Aksi takdirde toplumdaki yeri ve itibarı zedelenir. Rasûlullah'ın (s.a.) buyurduğu gibi İslâm ümmetinden ayrılır:

"Büyüğümüze hürmet etmeyen, küçüğümüze şefkati olmayan ve alimimizin hakkını bilmeyen, ümmetimden değildir."[82]

Çünkü yaşlıların yaş ve durumlarına hürmet edilmesi, kendilerinden daha küçük olanların önüne geçirilmeleri toplumun kalkınmışlığını, fertlerinin İslâmî ahlâka uyduğunu, toplum adabı doğrultusunda

82 Ahmet ve Taberani rivayet etmiştir. İsnadı hasendir.

yürüdüğünü gösteren bir delil ve o toplumun kişilikli, ahlâklı insanlardan oluştuğunun alametidir.

Bu nedenle Peygamberimiz bu güzel ahlâkın müslümanların nefislerinde derinleşmesine uğraşıyor; İslâm toplumunun temellerini bu güzel ahlâk ilkeleri üzerinde yükseltiyordu.

Rasûlullah (s.a.) huzuruna gelen heyetin içinde en küçükleri olduğu halde Abdurrahman b. Sehl'in konuştuğunu görünce ona: *"Büyük konuşsun, büyük!"* demiş, bunun üzerine Abdurrahman susmuş, ondan daha büyük olanlar konuşmuştu. (Buhari, Müslim).

Günümüz müslüman kadını yaşlılara ve fazilet sahibi salih kişilere hürmet eder. Çünkü Peygamber'in (s.a.) buyurduğu gibi; büyüğün ve fazilet sahiplerinin üstün tutulması Allah'u Tealâ'nın büyüklüğü gibidir.

"Yaşlı başlı müslümana, Kur'an'ı (okumayı ve onunla ameli) terketmeyen Kur'an ehline ve adil sultana hürmet gösterilmesi, Allah Tealâ'nın yüceltilmesindendir."[83]

Müslüman kadın bu davranışı ile Rasûlullah'ın (s.a.) insanların toplum içindeki önemlerine ve onların fazilet açısından durumlarına göre değerlendirilmesi emrine uymuş olur: İmam Müslim *Sahih*'inin. ilk bölümünde bunu zikretmektedir:

"Aişe'nin (r.a.) şöyle dediği nakledilmiştir: Rasûlullah (s.a.) insanlara kıymetlerine göre muamele etmemizi emretti." (Müslim).

Şuurlu müslüman hanım toplum içindeki herkesin durumunu takdir eder ve ona göre davranır; yaşlılara, alimlere Kur'an ehline, hayırsever insanlara öncelik verir.

Başkasının Ev Düzenini Araştırmaz

Müslüman hanımın güzel ahlâkından birisi de başkasının evine, içinde neler olduğuna bakıp araştırmamasıdır. Zira başkasının evinin düze-

83 Ebu Davud'un rivayet ettiği hasen bir hadistir.

nini ve ailevî ilişkilerini araştırmak kötü bir davranıştır. Rasûlullah (s.a.) bu tip insanları aşağıdaki şekilde sert bir dille uyararak bu tehlikeli davranışa dikkat çekmiştir:

"Kim bir kavmin evini onların izni olmadan gözetlerse, onlara onun gözünü oymaları helal olur." (Müslim).

Mecliste Mümkün Olduğunca Esnemekten Kaçınır

Şuurlu müslüman kadının güzel ahlâkının ve meclis edeplerine riayetinin gereklerinden biri de, sıkışmadıkça bir toplulukta esnememesidir; esneme tahammül edilemiyecek kadar çok gelmedikçe bir toplulukta esnememesi, böyle bir hal geldiğinde de buna direnmesidir. Rasûlullah'ın (s.a.) tavsiyesi böyledir:

"Esnemek hali geldiğinde mümkün olduğunca esnememeye çalışın" (Buhari, Müslim).

Eğer esneme giderilemiyecek veya tutulamayacak derecede ise o zaman elini ağzına koyar; bu da yüce Peygamber'in (s.a.) tavsiyesidir:

"Sizden biriniz esneyince elini ağzına koysun; yoksa şeytan girer."

Esneme, çirkin bir davranıştır. Bunun için eğer esnemek zorunda kalınırsa el ile ağız kapatılarak diğer insanların rahatsız olmalarını engellemek lazımdır. Ayrıca esneyen kişinin bulunduğu toplulukta diğer insanlar o insanın kendilerinden sıkıldığı hissine de kapılabilirler. Bütün bunlardan dolayı bu konuda da Peygamberimizin irşadları doğrultusunda davranılmalıdır.

Aksırırken İslâm Adabına Uyar

Dinin hükümlerine vakıf olan müslüman kadın, mecliste esnemeye bir usul getiren İslâm'ın aksırmaya da bir usul getirmiş olduğunu bilir. Dinimiz müslümanlara aksırma esnasında ne yapacaklarını, ne diyeceklerini ve onlara dua olarak ne deneceğini öğretmiştir. Buna "teşmit" denmektedir.

Ebu Hureyre (r.a.) Peygamber'in (s.a.) şöyle buyurduğunu rivayet eder:

"Allah aksırmadan hoşlanır, esnemeyi kerih görür. Sizden biriniz aksırıp Allah Tealâ'ya hamdettiğinde, onu duyan her müslümanın aksırana "Yerhamukellah" demesi hak olur. Esneme ise şeytandandır. Sizden biriniz esneyince, mümkün olduğunca, onu engellesin. Muhakkak biriniz esnerken şeytan güler." (Buhari).

Bu basit olay bile müslümanın hayatında belli kurallarla belirlenmiştir. İşte bu ölçü ve kurallarla kişi, dininin hayatındaki bütün işleri düzenlediğini hiçbir şeyi ihmal etmediğini, her fırsatta kendisi ile Rabbi arasında bir iletişim kurduğunu benliğinin derinliklerinde hisseder.

Müslüman kadın aksırınca: *"Elhamdülillah"* der. Bu hamdi duyan da: *"Yerhamukellah"* der. Kadın ise şu dua ile cevap verir: *"Yehdikümullah ve yuslih bâleküm."* (Her işiniz düzgün yürüsün ve Allah sizi hidayetinden ayırmasın). Rasûlullah şöyle buyurmaktadır:

"Aksıran kişi "elhamdülillah" desin. Yanında bulunan da ona "yerhamükellah" desin. Aksıran da buna "Yehdikümullah ve yuslih bâleküm" diye cevap versin" (Buhari).

"Yerhamukellah" (Allah sana rahmet etsin) şeklindeki bu dua "teşmit" diye adlandırılır. Allah Tealâ'ya hamdeden aksırmış müslümana bir güzellik dileği olarak söylenir; hamdetmezse "teşmit" yapılmaz. Peygamber (s.a.) buyuruyor ki:

"Biriniz aksırıp hamdederse ona teşmit yapınız; hamdetmezse teşmit yapmayınız." (Müslim).

Enes (r.a.) rivayet ediyor: "İki kişi Rasûlullah'ın (s.a.) yanında aksırdılar; birisine teşmit yaptı diğerine yapmadı. Teşmit yapmadığı kişi: "Falanı teşmit ettin, beni etmedin" dedi. Buyurdular ki: "Bu Allah'a hamdetti, sen etmedin." (Buhari, Müslim).

Peygamber'in (s.a.) aksırma anında söylenmesini tavsiye buyurduğu bu üslup incelendiğinde, asıl hedefin Allah'ı zikir ve O'nu hamd ile, er-

kek ve kadın müslümanlar arasında kardeşlik ve sevginin beslenmesi olduğu anlaşılır. Hapşıran kişi kendisini rahatlattıran Allah'a hamdeder, onu duyan da, o kişi hamdettiği ve Allah'ın rahmetine her zaman layık olan biri olarak ona rahmet diler. Aksıran kişi, kendisine dua edene, hayır, sevgi ve dostlukla, daha kapsamlı bir dua ile karşılık verir.

Bununla İslâm, müslüman erkek ve kadınların hayatlarındaki çok basit olayları bile, Rablerini hatırlatacak, dillerini hamdle hareket ettirecek, nefislerinde kardeşlik, merhamet ve sevgi damarlarını güçlendirecek bir yöne çekmektedir.

Aksırmanın edeblerinden biri de insanın elini ağzına koyması ve mümkün oldukça da sesini kısmasıdır.

Ebu Hureyre'den (r.a.): "Rasûlullah (s.a.) aksırdığı zaman eli veya elbisesiyle ağzını kapardı, sesini de kısardı."[84]

İslâm edebi ile edeplenmiş şuurlu müslüman kadın, insana ansızın gelebilen böyle bir durumda, Rasûlullah'ın (s.a.) müslümanlara tablosunu çizdiği uygulamaya uygun davranmayı unutmaz. Kendisini veya başkasını aksırma tuttuğunda denmesi gerekenleri, Rasûlullah'ın (s.a.) İslâm adabı olarak koyduğu aksırma adabına uygun olarak söyler.

Kocasıyla Evlenmek İçin Bir Müslüman Hanımın Boşanmasını Arzulamaz

Şuurlu, takva sahibi müslüman kadın, bireylerinin kendisine kardeş olduğu bir müslüman toplumun üyesi bulunduğunun farkındadır. Bu rabbani toplumda aldatma, entrika, hile ve diğer Allah'ın hidayetinden mahrum beşeri toplumların yaşadığı düşük ve alçak ahlâkî davranışlar yasaktır.

Bu ahlâkların en çirkinlerinden biri kadının evli bir adama mevcut hanımını boşayıp kendisiyle evlenmesi için meyletmesidir. Takva sahibi müslüman kadın bu düşük tavırdan tamamen uzaktır; Peygamber (s.a.), benzeri bir kısım kötü ahlâkı ve âdetleri yasaklarken bunu da

84 Ebu Davud ve Tirmizi rivayet etmiş ve Tirmizi, hasen sahih hadistir, demiştir.

saymıştır: Buhari ve Müslim, Ebu Hureyre'den (r.a.) rivayet ediyor: Rasûlullah (s.a.) buyurdu ki:

"Fiat artırmak için pazarlığa katılmayın, kişi kardeşinin alışverişi üzerine alışveriş yapmasın, şehirli köylünün malını (aldatarak) almasın, kişi kardeşinin nişanı üzerine nişan yapmasın, bir kadın başka bir kadının çanağındakini elde etmek için[85] *onun kocasından boşanmasını istemesin."*

Buhari'nin başka bir rivayetinde yine Ebu Hureyre şöyle rivayet ediyor: *"Bir kadına, kabındakine el koymak için diğer hanım kardeşinin boşanmasını istemesi helal olmaz, ona kaderindeki vardır."*

Çünkü müslüman kadın, müslüman kadının kızkardeşidir; o, Allah'ın ona yazdığının muhakkak onu bulacağına ve Rasûlullah'ın (s.a.) ifade buyurduğu gibi, kendisi için istediğini kızkardeşi içinde istemedikçe gerçek mümin olunmayacağına iman etmiştir: *"Sizden biriniz kendisi için istediğini kardeşi için de istemedikçe iman etmiş olamaz."*

Bu noktada şuuru ve imanı onu böyle bir yanlışa bulaşmaktan, böyle bir günahla kirlenmekten korur. O kendisini bu alçak saplantıdan korurken, bunu Allah'a ve Rasûlü'ne itaat ve emirlerine icabet, İslâm'ın kişiliğini oturttuğu yüksek insanî değerlere bağlılık için yapmaktadır. Asıl etken bu eylemle beraber toplumdan göreceği sosyal baskı değildir; kadın, eylemini gizleyip tepkiden kurtulabilir ama her şeyi hatta niyetleri bile bilen Allah'tan kurtulması mümkün değildir.

Kadınlığına Uygun Bir İş Seçer

İslâm, kendi ihtiyacını gidermesi için çalışma yükünü kadının uhdesinden kaldırmış, babası, kardeşi , eşi veya akrabalarından birisini ona bakmakla yükümlü kılmıştır. Bunun için şuurlu müslüman kadın, mecbur kalmazsa evinin dışında çalışmaz. Bununla birlikte; onurlu bir yaşamı ona temin edecek bir bakanı olmaması veya uzmanı olduğu kendi

85 Boşanmasını istediği kadına kocası tarafından sağlanan maişet, iyilik ve hüsnü muaşeret gibi imkanları elde etmek için onun boşanmasını istemesin.

kadınlığına uygun, dinine ve ahlâkına olumsuz etkisi olmayacak işlerde, toplumun kendisine ihtiyaç duyduğu durumlarda çalışabilir.

İslâm erkeğe aileye bakma mükellefiyeti getirmiştir. Kadının eş ve anne olmaya yönelmesi için geçim sağlamanın zor şartlarını erkeğe yüklemiştir. Böylece kadın evin çiçeği, tesellisi, güzelliği, kokusu, gülen yüzü, ev işlerinin idarecisi ve çocuklarının şefkat sığınağı olur. İslâm'ın kadına ve aileye bakışı budur.

İslâm'ın bakış tarzının karşısında Batı'nın kadın, ev, aile ve çocuk felsefesi vardı. Kız çocuğu belli bir yaşa geldiğinde -genelde onyedi yaşlarıdır- babası, kardeşi veya yakınlarından birisinin ona bakması hoş karşılanmaz, onun kendisini geçindirecek bir iş bulması ve o işindeki kazancından ileride kuracağı yuva için tasarruf etmesi gerekir. Zira evlenince ev ve çocuk masraflarında eşine ortak olacaktır. Yaşlandığı halde hâlâ, kazanmaya gücü yetiyorsa, zengin çocukları olsa bile geçinmek için çalışmak zorundadır.

Şüphesiz, şuurlu müslüman kadın, Batılı kadının hali ile kendi durumu arasındaki mesafeyi farkeder. Birincisinde kadının onurlandırılması; ikincisinde de kadının yorulup, bitkin düşürülmesi, hor görülmesi, özellikle de yaşlandığında söz konusudur.

Batılı düşünürlerin, on dokuzuncu asrın sonlarından beri Batıdaki kadının içinde bulunduğu kötü durum hakkındaki serzenişleri artmış, böyle devam ederse yani kadının dışarıda çalışması ve ailelerin parçalanması, çocukları güzel bir aile ortamında büyümeleri sürdüğü takdirde Batı medeniyetinin çökeceği uyarısını yapmaya başlamışlardır.

Büyük İslâm davetçisi Dr. Mustafa es-Sıbai Rahmetullahi aleyh *el-Mer'etü beyne'l-Fıkhi ve'l-Kanun* adlı kitabında, Batılı düşünürlerin bu konu ile ilgili fikirlerinden bazısını nakletmektedir. Bu görüşler, düşünürlerin kadının Batıda gelmiş olduğu duruma karşı hissettikleri derin acı ve sert tepkiyi yansıtmaktadır. Batıdaki kadının durumunu yansıtan canlı bir tablo olduğu için bu sözlerin bir kısmını ben de buraya naklediyorum.

Fransız ekonomicisi ve filozofu Col Simun diyor ki: "Kadınlar dokumacı, matbaacı vb. oldular. Hükümet onları iş yerlerinde kullandı. Kadınlar birkaç kuruş kazandılar ama, bunun karşılığında aile direklerini yıktılar. Evet, erkek eşinin kazancından yararlanmaktadır fakat, kadınların çalışmasıyla erkek nüfusunun kazancı azalmaktadır."

Yine diyor ki: Bir de daha ileri derecede defter tutan, ticari yerlerde çalışan, hükümetin eğitimde kullandığı, PTT'de, demiryollarında, bankada çalışanlar da var. Ama bu görevler de onları ailelerinden tamamen koparmıştır."[86]

"Kadının kadın kalması gerekir; ancak bununla mutlu olur ve mutlu eder. Kadınların durumunu düzeltelim ama, değiştirmeyelim. Kalblerinden erkekliği çıkaralım; onlar bununla çok şey kaybediyorlar, biz de herşeyi kaybediyoruz. Tabiat yaptığı herşeyi güzel yapmıştır. (Bu ifade inkârcı Batının sırtını dine döndükten sonra "Allah" yerine kullandığı bir ifadedir). Onu inceleyelim ve güzelleştirilmesine çalışalım; onun kanunlarına uymayan şeylere dikkat edelim."[87]

Meşhur İngiliz yazar E. Rurd diyor ki: "Kızlarımızın evlerde hizmetçi veya hizmetçi gibi çalışması, işyerlerinde çalışmalarından daha kolay ve haklarında daha hayırlıdır. Keşke bizim ülkemiz de müslümanların ülkesi gibi olsaydı! Orada, iffet ve temizlik hizmetçi ve kölenin kıyafetidir; en güzel hayatı yaşamakta, evin çocuklarına yapılan muameleyi görmektedirler. Namuslara ilişilmemektedir. Evet, İngiltere için, kızlarını erkeklerle birlikte en rezil neticeler doğuracak şekilde çalıştırmak utanılacak bir şeydir. Neden biz, kadının şerefini, onurunu kurtarmak için onun yaratılışına uygun olan ev işleri ile meşgul olması ve erkeklerin işlerini erkeklere bırakması için çabalamıyoruz?"[88]

Batılı kadın müslüman kadına imrenmekte ve müslüman kadına tanınan hakları, onurlu yaşam biçimini kendileri için de istemektedirler.

86 *el-Meretü Beyne'l-Fıkhi ve'l-Kanun*, s. 176.
87 *a.g.e.*, 178.
88 *a.g.e.*, 179.

Bunun belgeleri çoktur. Oxford Üniversitesi'nde okuyan İtalyan bayan, İslâm'da kadına tanınan hakları, İslâm'ın kadından aileyi geçindirme yükümlülüğü yükünü kaldırdığını ve onurlu, şerefli bir hayat sürmesinin şartlarını hazırladığını onu sadece iyi bir eş ve anne olma ile yükümlü tuttuğunu öğrenince şöyle demişti: "Ben müslüman kadına imreniyorum. Sizin diyarınızda doğmuş olmayı isterdim."

Bu gerçek, Arap ülkelerindeki kadın hareketleri liderlerinin zihninde -özellikle insaf sahibi olanlarında- yerleşmiştir. Birkaç defa Avrupa ve Amerika'yı ziyaret eden Selma el-Hıfar el-Kezbiri, 3 Eylül 1962 tarihli Şam'da yayınlanan *el-Eyyam* gazetesinde yazıyor. Bu yazısında Ş. Cebri'nin *"Sihir Ülkesi"* adlı, Amerikalı kadının kötü durumunu sözeden kitabı yorumlamaktadır:

"Değerli edebiyatçı, mesela Amerikalıların çocuklarını, elleri iş tutmaya başladığı zamandan, oyun oynamaya başladıklarından itibaren yönlendirdiklerine dikkat etmiş. Yine, kadınların otomobil fabrikalarında ve yolların temizlenmesinde erkeklerin misyonunu üstlendiklerine dikkat etmiş; kadının gençlik ve ömrünü kadınlığına, mizaç ve yaratılışına uygun olmayan bir yerde tüketmesini işlemiş. Üstad Cebri'nin söyledikleri beni sevindirdi. Çünkü ben ABD'den döneli beş yıl oldu; orada kör bir eşitlik akımının uçuruma yuvarladığı kadının haline yanıyorum: Kadın geçim davası uğruna bataklığa saplanmış, hürriyetini bile kaybetmiştir. Evet bu, peşinden koştuğu mutlak hürriyetidir; aletlerin ve dakikaların esiri olmuştur artık. Bu gidişten dönmek de zor. Kadının, tabiatın ona bağışladığı en kıymetli şeyi yani kadınlığını sonra da mutluluğunu kaybetmiş olması üzücüdür. Çünkü ezici ve sürekli iş ona, aynı anda kadın ve erkeğin sığınağı olan küçük cennet ortamını, aile sıcaklığını kaybettirmiştir; kadın olmadan evin terbiyecisi olmadan oranın çiçekleri de açmaz. Kadının bulunduğu yuvada toplum ve ferdin mutluluğu vardır, ilham kaynağı hayır ve keşif menbaı vardır."

Kadının, iş yerinde ve hayat savaşının ortasında bulunması erkeklerin yerini alınak için onları zorlamaktır; genel hususun gerektirdiği bir

ihtiyaç sözkonusu olmadığı halde erkeklere ortak olmaktır. Sapıklığın kendisidir bu. Fitne ve sapıklık, yıkım zamanlarında halklara isabet eden beladır bu. Rabbinin Kitab'ı ve Rasûlullah'ın sünneti ile aydınlanmış müslüman kadın, bu kızmış fırına atılmaya razı olmaz; kapitalistlerin yutması için basit bir eşya durumunda olmayı ya da yarı erkek ahmak tiplerin teselli için beraberlerinde bulunduracağı parlak bir canlı olmayı kabul edemez. Kadının bürolarda erkeğin yanında çalışması için, onu açık saçık, çıplak, süslü bir şekilde çıkmaya çağıran sahte kalkınmışlığı bütün benliği ile reddeder. Kadın bu şerefli, onurlu, akıllı ve hikmetli tutumu ile kadının iş yerlerinde erkekle beraberliğindeki büyük istismarın kaldırılmasını istemekle ülkesine ve ulusuna büyük bir hizmet vermektedir; bu istismarın peşinden gelen ahlâk bozukluğu, ailenin ihmal edilmesi, yuvaların dağılmasının zararları kadının çalışmasıyla ortaya koyacağı yarardan daha büyüktür. Kuzey Kore başkanı 1971 yılında ülkesinde yapılan Kadın Birliği kongresinde söyledikleri ile bunu doğrulamaktadır:

"Biz kadınları topluma sokuyoruz; ama gayemiz iş sahasını daraltmak değildir. Açıkça söylüyorum ki şu anda devletin kadınların sorunları dolayısıyla üstlendiği yük, onların topluma katıldıktan ve iş alanlarına girdikten sonra devlete olan katkılarından daha fazladır. O halde niçin kadınların topluma katılımıyla faal olmalarını istiyoruz? Çünkü onların katılımı, kadınları teşvik eden belli başlı bir yönü hedeflemektedir; sosyal hayata faal olarak katılımlarıyla onların çalışan ve üreten bir konuma gelmeleri partimizin düşünceleri lehine bir gelişmedir. Bunun devlete getirdiği yük ne olursa olsun buna katlanılmalıdır."

Şüphesiz şuurlu, aklı başında bir müslüman kadın, cahiliye hükmü ile Allah'ın hükmü arasında büyük farkı gördükten sonra artık yolunu bulmuş, ayağını bastığı yeri tanımıştır; zaman zaman şurada burada çıkan cahili, saçma sapan sloganlara iltifat etmeyip Allah'ın hükmünü seçmiştir: *"Cahiliyye hükmünü mü istiyorlar; düşünen bir kavim için Allah'tan güzel hüküm koyan kimdir?"* (Maide, 50).

Erkeklere Benzemeye Çalışmaz

İslâmî kişiliği ile onur duyan kadın asla erkeklere benzemeye çalışmaz. Zira o İslâm dininde kadının erkeğe, erkeğin de kadına benzemesinin haram olduğunu bilir. Zira Allah'ın hikmeti ve mahlukattaki değişmez kanunu erkek ile kadının birbirinden farklı kişiliklere sahip olmasını gerektirmiştir. Bu ayırım iki cins için de zorunludur; ikisinin de hayatta diğerinden farklı bir rolü vardır. Kadın ve erkek muhatap olduğu görev ve üstlendikleri rollere göre farklı yapı ve karakterdedirler.

İslâm, kadın ve erkeğin herbirinin hayattaki misyonunu belirleyip, onu o yola koyarken herşeyi yerli yerine koymuştur. Bu nedenle de, bu rabbanî sınırların aşılması ve Allah'ın insanları yarattığı fıtrat kanunlarının aşılması, insan tabiatının bozulup, sabit yaratılış asaletinden saptırılması demektir. Bu, iki cinsin de kabul edemiyeceği bir durumdur. Kadının, kadınlara benzeyen (müennes) erkeği, erkeğin de, erkeklere benzemeye çalışan bir kadını tasvip etmemesinden daha açık bir delili yoktur bunun. Evrenin imarı ve insanlığın mutluluğu ancak, iki cinsin kendilerine ayrılan saha ve roller içerisinde birbirleriyle yardımlaşarak çalışmaları ile mümkündür.

Bütün bunlardan dolayı, İslâmî deliller, kadınlara benzemeye çalışan erkekleri, erkeklere benzemeye çalışan kadınları şiddetle uyararak tehdit etmiştir: İbni Abbas (r.a.) rivayet ediyor:

> *"Rasûlullah (s.a.) erkeklerden kadınlara benzemeye çalışanlara, kadınlardan da, erkeklere benzemeye çalışanlara lanet etmiştir."*[89]

Yine İbni Abbas rivayet ediyor: "Peygamber (s.a.) erkeklerden muhannes olanlara, kadınlardan da erkekleşmek isteyenlere lanet ederek: *"Onları evlerinizden çıkarın"* buyurmuştur. Daha sonra Rasûlullah (s.a.) filan erkeği, Ömer de filan kadını çıkarmıştır."[90]

---

89 Bkz. *Buhari*, Libas bölümü.

90 *a.g.e.y.*

Ebu Hureyre (r.a.) dedi ki: *"Rasûlullah (s.a.) kadın giysisi giyinen erkeğe, erkek giysisi giyinen kadına lanet etmiştir."*[91]

Müslümanların emniyet ve huzur içinde Allah'ın dini ile yönetildikleri, toplumların İslâm nuru ile aydınlandığı zamanlarda, kadınların erkeklere, erkeklerin de kadınlara benzemeye çalışması diye bir sorun yoktu. Ama bugün, müslümanlardan İslâm'ın gölgesi çekilip, toplumlarında o nur söndüğünden dolayı dar ve vücudu belli eden pantolonlar ve diğer erkek elbiseleri giyen genç kızlar görüyoruz. Başlarını açmış, kollarını sıyırmış erkeklere benzemeye çabalıyorlar. Genç delikanlılar da boyunlarına kolyeler takmış saçlarını uzatıp ördürmektedirler. Bu gençleri kız mı erkek mi birbirinden ayırdetmek güçleşmekte.

Fikir emperyalizmine uğrayan ve genç nüfusunun çoğunda ruhi çöküntü yaşanan bazı İslâm ülkelerinde görülen bu ürkütücü manzara İslâm ümmetine, toplumuna ve İslâmî değerlerine, örflerine sonradan girmiş, hippilik, maddecilik, nihilist ve benzeri sapıklık dalgaları yayılıvermiştir. İnsanlar onlara yönelmiş ve büyük bir bataklığa saplanmıştır; insanlığı selim fıtratından çekip almış, anormalliklere, sapıklıklara sürüklemiştir. Sonuçta da bu uluslara kötü sonuçlar, ağır problemler ve en ağır hastalıkları getirmiştir. Bazı müslüman ülkelerde de hilafet bağı çözülüp ümmetin vahdeti bozulduktan sonra Allah'ın yolundan sapanların hayatında bu gibi ahlâki düşüklükler yayılmaya başlanmıştır.

Kendileri için çizilen tabii çizgiden, fıtratlarına uygun yoldan sapan bu gibi kişiler müslüman toplumlarında yabancılaşmışlardır.

Hakka Davet Eder

Dininin emirlerine vakıf müslüman kadın, kendisinin bu dünyaya boşuna gönderilmediğini, bir misyonunun olduğunu ve bir emaneti üstlenmesi ve Allah'a ibadet için yaratıldığını bilir:

91 Ebu Davud, Nesai, İbni Mace ve İbni Hıbban *Sahih*'inde rivayet etmişlerdir. Hakim de rivayet edip, Müslim'in şartına göre sahihtir, demiştir.

"Cinleri ve insanları ancak, bana kullak etsinler diye yarattım." (ez-Zariyat, 56).

Allah'a kulluk amacı ve gayesi, insanlık aleminin iman, dünyada Allah'ın sözünün gerçekleştirilip hayatta O'nun hükümlerinin tatbiki yolundaki yapıcı ve olumlu her harekette kendisini gösterir. Allah'a kulluk erkek ve kadın bütün müslümanların davet etmeleri gereken bir hedeftir.

Bu noktada davet görevinde sadık müslüman kadın, kadınlardan sözünü dinletebildiklerini inandığı hakka çağırması gerektiğinin şuurundadır. Bu yaptığı ile de, Peygamber'in (s.a.) Ali'nin (r.a.) hadisinde buyurduğu, Allah'a davet edenlere vaadedilen büyük sevaba nail olmayı arzular:

"Allah'a yemin olsun ki, senin elinle Allah'ın bir adamı hidayet etmesi, senin için kırmızı develerden daha hayırlıdır." (Buhari, Müslim).

Müslüman kadının, gafil bir kadın topluluğuna ya da Allah'ın dininden sapmış bir kadının kulağına söylediği güzel bir söz, belki de Allah'ın dilemesiyle güzel ve olumlu bir tesir yapacak ve bu söz sahibine o dönemde Araplar için en kıymetli şey olan kırmızı develere sahip olmaktan daha hayırlı ve güzel bir netice, sevap kazandıracaktır. Bu sevaba ayrıca onun eliyle doğru yolu bulan kişinin yaptığı hayırlar dolayısıyla sevabı da ilave edilecektir. Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

"Kim bir doğruya davet ederse, ona tabi olanın ecri gibi ecir alır; onların ecrinden de bir şey eksik olmaz." (Müslim).

Davetçi müslüman kadın, kadınları Allah'a davet ederken bilgisini küçümsemez; tahsil etmiş olduğu ilim veya bir ayet de olsa kulağına girmiş olan vaaz ve nasihat ona yeter. Peygamber'in (s.a.) ashabına vasiyeti budur:

"Bir ayet de olsa benden tebliğ edin."[92]

92 Buhari'nin rivayetinden bir hadisin parçasıdır.

Davetçinin söylediği bir söz veya okuduğu bir ayet dinleyen kadında hidayet nurunu meydana getirebilir, o kişi sonraki hayatını o nurun vesilesiyle düzenleyebilir.

Onun için davetçi müslüman kadın diğer kadınları hakka davet etmek için çalışmalıdır. Bu gayrete özellikle bu asırda ne büyük ihtiyaç vardır. Müslüman kadının bu faaliyeti kadınlar arasında dini şuurun yayılmasına sebeb olur ayrıca onun da kendisi için hayırlı olanı başkası için de isteyen bir mümin olduğunu gösterir. Böylesi güzel ahlâka sahip olma pek faziletli bir durumdur. Bu güzel ahlâkı bizzat peygamberimiz överek ona çağırmıştır. *"Bizden birşey duyup onu duyduğu gibi, başkalarına aktaranın yüzü ağarsın (Böyle yapın) zira olabilir ki kendisine söylenen ilk duyandan daha anlayışlıdır."*[93]

Kitab ve Sünnet'in ışığıyla aydınlanmış müslüman kadın, karanlık gecede yoldan geçenlere ışık saçan bir kandil gibidir; Allah Tealâ'nın halis ve sadık davetçilere hazırladığı büyük sevabı gördükten sonra gecenin kör karanlığında bocalayan kız kardeşlerini aydınlatmaktan geri kalmaz.

İyiliği Emreder Kötülükten Nehyeder

Emr-i bi'l-maruf ve nehy-i ani'l-münker görevi erkeğe mahsus değildir; Allah Tealâ'nın şu ayetinde olduğu gibi, kadın ve erkek her ikisinin de görevidir:

"Mümin erkekler de, mümin kadınlar da birbirlerinin velileridir. Bunlar iyiliği emrederler, kötülükten vazgeçirmeye çalışırlar, namazı dosdoğru kılarlar, zekatı verirler, Allah'a ve Rasûlü'ne itaat ederler. İşte bunlar; Allah onları rahmetiyle yarlığayacaktır. Çünkü Azizdir." (Tevbe, 71).

İslâm kadına, yüksek bir sosyal mevki hazırlamış, onu ayrıca büyük sosyal görevle, iyiliği emir ve kötülüğü menle görevlendirmiştir. Kadın böylece tarihinde ilk defa âmir durumuna gelmiştir; İslâm dini dışında hep emir verilen, yönlendirilen bir durumda kalmıştı.

93 Timizi rivayet etmiş ve hasen sahih hadistir demiştir.

Müslüman kadın iyiliği emir ve kötülükten alıkoyma vazifesini kadınlığına uygun bir ortam ve sınırlar içinde yapar. Kötülük kadınların dünyasında pek de az değildir. Eğer kötülüğü görürse, akıllı, hikmetli ve olgun bir üslupla onu reddeder, gücü yetiyorsa ve daha kötü bir fitneye sebep olmayacaksa onu eliyle giderir. Eliyle gidermeye gücü yetmezse, doğruyu dili ile açıklayıp izah eder. Ona da gücü yetmezse bâtılı kalbi ile inkâr eder; onu kökünden kazıyıp giderecek yol ve üslupları düşünür. Kötülüğü gidermedeki bu metod Rasûlullah'ın (s.a.) emridir:

"Sizden, bir kötülük gören onu eliyle değiştirsin. Gücü yetmezse diliyle, ona gücü yetmezse kalbiyle; (ama) bu imanın en zayıfıdır." (Müslim).

Şuurlu müslüman kadın, iyiliği emir ve kötülüğü red görevini yaparken, gafil olan, İslâm'ın emirlerine uymada ihmalkâr davranan kardeşlerine nasihatçidir; Rasûlullah'ın (s.a.) çok veciz bir şekilde ifade buyurduğu gibi: Din nasihattir. Peygamberimiz dinin tamamını bir kelime ile tanıtıyor. Din nasihat olduğuna göre iyiliğin emri ve kötülüğün reddi vazifesi de, Rasûlullah'ın (s.a.) andığı ve dinin direği olan nasihatin gerçekleşmesi için olmalıdır:

"Din nasihattir." Kim için, dedik. Buyurdu ki: *"Allah için, Kitab'ı için, Rasûlü için; müslümanların liderleri ve umumu için."* (Müslim).

Raşid ve şuurlu müslüman kadın nasihati ve emr-i bi'l-maruf ve nehy-i ani'l-münkeri kadınların bulunduğu ortamlarda yaparsa taklit, gelenek ve örfler içinde gizli olan İslâm'a aykırı bir çok işin önüne geçebilir.

Müslüman kadın, yanlış örf ve adetlerin önüne dikilip İslâm'ın görüşünü açıklamak ile toplumuna ve ümmetine en hayırlı hizmeti yapmış, insanların hayırlısı olmuş olur:

Rasûlullah (s.a.) minberde iken bir adam geldi ona ve dedi ki: Ya Rasûlallah, insanların hangisi hayırlıdır? Buyurdu ki:

- İnsanların en hayırlısı, en çok okuyan ve en çok nehyedenle, sıla-i rahmi en çok yapandır."[94]

Uyanık müslüman kadın böyledir; dava sahibidir, batıl karşısında susmaz, hakkı açıklamaktan geri kalmaz ve doğru yoldan sapılmasına razı olmaz. Sürekli, İslâm toplumundaki bacılarına yararlı olmaya, onları içinde bulundukları ihmal, geri kalmışlık ve cahillikten uyandırmaya çalışır. O, emr-i bi'l-maruf ve nehy-i ani'l-münker görevini, Allah ve Rasûlü'nün emirlerine uymak ve iyiliği emreden kötülüğü de yasaklayan seslerin yükselmediği toplumlar için hak olan Allah'ın azabından korunmak için yapar.

Ebu Bekir (r.a.) göreve geldiğinde minbere çıktı, Allah'a hamdetti ve sonra şöyle dedi: "Ey insanlar! Siz şu ayeti okuyorsunuz:

"Ey iman edenler! Siz nefislerinize bakın. Kendiniz doğru yolu bulunca sapanlar size zarar vermez." (Maide: 105)

Siz bu ayeti yanlış değerlendiriyorsunuz; ben Rasûlullah'ı (s.a.) şöyle buyururken işittim: *"İnsanlar kötülüğü görüp de onu değiştirmezlerse, Allah'ın onları azabı ile cezalandırması yakındır."*[95]

Müslümanlığında samimi olan, nabzı iman ile atan, aklı hidayet nuru ile aydınlanmış olan müslüman kadın, her zaman hayır yolunda çalışır; iyiliği emreder kötülüğü reddeder, nasihat yapar, anormal durumları düzeltir, kendisine pasifliği ve vurdum duymazlığı yakıştırmaz. Zira din ve dinî olan bir şeyle bağlantılı ve onun ruhuna ters hiçbir konuda hafiften almaz. Din ve iman konuları ciddidir, şakaya gelmez. Bu konularda hiçbir hata veya sapma karşısında susmak caiz değildir. Yoksa, Allah'ın gazab ettiği Yahudilerin konumuna düşmüş olur:

"Sizden önceki İsrailoğullarından birisi yanlış bir iş yaptığında nehyeden onu azarlayıp nehyederdi. Ertesi gün de onunla oturur, yer içerdi; sanki onu dün hata ederken görmemiş gibi. Allah onları

94 Ahmed ve Taberani rivayet etmiştir.

95 *Hayatu's-Sahabe*, 3/233.

böyle görünce, Davud ve İsa b. Meryem'in dilinden kalblerini birbirine benzetti. Bu onların isyan edip, aşırı gitmelerinden dolayı idi. Varlığım kudretinde olana yemin olsun ki; ya iyiliği emreder ve kötülüğü engellersiniz, kötünün elinden tutup onu hakka çevirirsiniz ya da Allah kalplerinizi birbirine benzetir, onlara lanet ettiği gibi size de lanet eder." (Taberani).

Davetinde İstikrarlı ve Hikmetlidir

Müslüman davetçi kadın davetinde istikrarlı, ileri görüşlü ve basiretlidir. Davet ettiği muhataplarına karşı vakarlı ve hikmetlidir, onların sosyal ve kültürel seviyelerini takdir eder; Kur'an-ı Kerim'in emrettiği gibi güzel söz ve hikmeti ile muhataplarının kalblerine girmeyi başarır: *"Hikmet ve güzel öğüdle Rabbi'nin yoluna davet et."* (Nahl, 125).

Davetçi hanım dinleyenlere ağır gelecek, bıktırıcı ve uzatıcı bir üsluptan sakınır; uzun konuşmaz, anlaşılması zor, muğlak meseleleri dile getirmez. Onlara ulaştırmak istediği fikirlerini kısımlara ayırarak tatlı ve bıktırmayan bir uslupla, net ve öz bir şekilde verir; zira davet edilen de kendisine sunulan fikirleri rızası ile kolaylıkla benimseyip uygulayabilmelidir. Değerli sahabi Abdullah b. Mesud'un (r.a.) rivayet ettiğine göre Peygamber'in (s.a.) insanlara nasihat ederkenki metodu böyle idi. Abdullah b. Mesud her perşembe günü insanlara vaaz ederdi. Bir adam: "Her gün bize sohbet etmeni istiyorum." deyince buyurdu:

- İsterim ama sizi bıktırabilirim endişesiyle bunu yapamam. Rasûlullah'ın (s.a.) bıktırmamak için belirli günler bize sohbet yaptığı gibi ben de size sadece belirli günlerde nasihat ediyorum." (Buhari, Müslim).

İstikrarlı, basiretli ve hikmetli davetçi için en çok gereken şeylerden birisi de, davet ettiklerine karşı yumuşak olmasıdır; kimilerinin geç anlamasına, dinî konuları bilmeyişlerine, ardarda hatalar yapmalarına ve bıktırıcı yoğun sorularına karşı sabırlı olmalıdır. Bu hususta erkek ve kadın bütün davetçilerin efendisi olan Allah'ın Rasûlünü örnek almalıdır; O sabırda, dayanmada, yumuşaklıkta, lütuf ve hoş-

görüde, soru soranlara karşı güleryüzlü bir mürşid idi. Gördüğü yanlışları yumuşaklıkla ıslah eder, muhataplarının geç anlamalarından sıkılmaz, çok soru sormalarından dolayı daralmaz, onları ikna edinceye kadar cevap verir, onlarla tatmin olmuş bir şekilde ayrılıncaya kadar ilgilenirdi.

Sahabi Muaviye b. Hakem es-Sülemi'nin yaptığı rivayet bunun örneklerinden biridir. Diyor ki: "Ben Rasûlullah (s.a.) ile beraber namaz kılıyordum. Namaz kılanlardan bir adam aksırdı, ben de "yerhamukellah" dedim. Oradakiler gözlerini bana diktiler. "Niçin bana bakıyorsunuz?" dedim. Elleri ile dizlerine vurmaya başladılar. Onların beni susturduğunu görünce kızdım. Rasûlullah (s.a.) namazını bitirdi. Ona anam babam feda olsun. Ondan önce veya sonra ondan güzel bir mürşid ve bir muallim görmedim. Vallahi beni ne kınadı, ne dövdü ne de azarladı. Buyurdu ki:

- *Bu namazımızda insan sözü uygun olmaz. O teşbih, tekbir ve Kur'an okumaktır.* (Veya buna yakın bir söz söyledi)

Dedim ki:

- Ya Rasûlallah! Ben cahiliyeden yeni kurtuldum. Allah tabi olmamız için İslâm'ı gönderdi. Bizde kahinler var? (Bu konudaki görüşün nedir?) Buyurdu ki:

- "Onlara gitme!" Bizde (bazı şeylerde) uğursuzluk gören adamlar var, dedim. Buyurdu ki:

- *Kendilerinde gördükleri bir şeydir o, onlara engel olma.* (Müslim).

Gayretli ve sözü tesirli davetçinin özelliklerinden biri de sözlerine ilgi duymayanların tutumunun şevkini kırmaması, sert bir tepkiyle karşılaştığında yumuşaklığını koruması, muhataplarında bulunan kusurları dile getirirken onları kırmamaya, gücendirmemeye çalışmasıdır. Böyle yapması onların kişiliklerini zedelememesi ve davet ettiği şeye tepki göstermemeleri içindir. Bu, hikmetli ve istikrarlı üslup, nefislerde daha

çok iz bırakan, kalplere daha çok tesir eden, sosyal ve ahlâkî, psikolojik hastalıkların tedavisinde daha başarılı bir üsluptur. Rasûlullah'ın (s.a.) vaazında izlediği üslup da budur:

Aişe (r.a.) diyor ki: "Rasûlullah'a (s.a.) bir adamın yaptığı iş ulaşınca: "Filan niye şöyle yapıyor?" demez. Bazıları niçin şöyle yapıyorlar." derdi.[96]

Davetinde başarıya ulaşması için onun sözlerinin açık ve net olması, usandırmaması, sözlerinin muhataplarının kalplerine yerleştiğine iyice kanaat getirmesi lazımdır. Enes'in (r.a.) rivayet ettiğine göre Rasûlullah'ın (s.a.) uygulamaları böyleydi:

"Rasûlullah (s.a.) konuştuğunda iyice anlaşılıncaya kadar sözünü üç defa tekrar ederdi. Bir gruba gittiğinde selâm verirken üç defa selâm verirdi." (Buhari).

Validemiz muhterem Aişe (r.a.) diyor ki:

"Rasûlullah'ın (s.a.) sözü netti; dinleyen herkes onu anlardı."[97]

Saliha Kadınlarla Oturur Kalkar

Müslüman kadın, kadınlarla ilişkilerinde, kardeş ve arkadaş olarak saliha olanları araştırır; onların arkadaşlığıyla huzur bulur, iyi ve hayırlı işlerde onlarla yardımlaşır. İslâmî duyguların zayıf olduğu yerlerde kadınların irşadı ve şuurlandırılmasında onlarla beraber olur. Çünkü saliha kadınlarla içli dışlı olmak, onlarla bulunmak her zaman hayrı ve umumî sevabı beraberinde getirir, kadınların toplantılarındaki doğru bakışı ve dini anlayışı, hakka yönelmeyi arttırır. Bu husus Kur'an'da teşvik edilmiştir:

"Sabah akşam Rablerine O'nun cemalini dileyerek dua edenlerle beraber candan sabret. Dünya hayatının ziynetini arzu edip de göz-

96 *Hayatü's-Sahabe*, 3/129.

97 Ebu Davud ve sahih bir senedle Tirmizi rivayet etmiştir.

lerini onlardan ayırma. Kalbine bizi anmaktan gaflet verdiğimiz, heva ve hevesine uymuş, işinde haddi aşmış kimselere boyun eğme. (Kehf, 28).

Sadık müslüman kadın ancak saliha hanımlarla, takva, fazilet, muttaki ve kerem sahibi kadınlarla arkadaşlık eder.

"Kerim kimselerle beraber olursan onlardan olursun.
Onlardan başkasına yaklaştığın görülmesin." (Şiir).

Şuurlu, aydın müslüman kadın, kendi sosyal veya maddi seviyesinde olmasalar bile, saliha kadınlarla bulunmaktan küçüklük duymaz; zira ölçü muhatabın şahsiyetidir, görüntü, şekil ve zenginlik değildir. Allah'ın peygamberi Musa (a.s.) tam bir edeple *"Sana doğru yol olarak öğretilen ilimden bana da öğretmen için sana tabi olayım mı?"* (Kehf, 66) diyerek ondan bir şeyler öğrenebilmek için salih bir kulun peşine takılmıştı. Salih kul ona: *"Doğrusu sen benim beraberimde sabretmeye muktedir olamazsın."* (Kehf, 67) deyince de, Musa (a.s.) güzel ve mütevazi bir üslupla şu cevabı vermişti:

"Allah dilerse beni sabredici bulacaksın, sana hiçbir işte karşı gelmeyeceğim." (Kehf, 69).

Kendisine saliha kadınlardan arkadaş seçen şuurlu müslüman kadının aklından şu husus çıkmamalı: İnsanlar madenler gibidirler. Madenin iyisi ve değersizi olduğu gibi insanlar da iyi veya kötüdürler. İnsanları sınıflara ayıran Peygamber (s.a.), böyle buyurmaktadır:

"İnsanlar altın ve gümüş madenleri gibidirler; Onların cahiliye döneminde iyi olanları, -dini kabul edip öğrendiklerinde- İslâm'da da iyidirler. Ruhlar biraraya gelmiş topluluklardır. Onlardan tanışanlar (birbirleriyle uyum sağlayanlar) birbirleriyle dost olurlar. Anlaşamayanlar ise anlaşmazlığa düşerler." (Müslim).

Dini, müslüman kadına ona iki tür arkadaş olabileceğini göstermiştir. İyi-saliha arkadaş ve kötü arkadaş. Saliha arkadaş misk taşıyan gibidir; yanındakine hoş kokular ve tatlı esintiler gelir. Kötü arkadaş da

körükçü gibidir; yanındakine toz, duman, is ve kara bulaştırır. Rasûlullah (s.a.) güzel bir örnekle bu olayı anlatmaktadır:

"Salih arkadaşla kötü arkadaşın örneği misk taşıyanla körük çeken kimse gibidir: Misk taşıyan, ya o kokuyu sana verir ya da sen ondan satın alırsın veya ondan sana hoş kokular gelir. Körük çeken ise, ya elbiseni yakar ya da ondan sana pis kokular gelir." (Buhari, Müslim).

Bu nedenle ashab-ı kiram, gece gündüz Allah'ı zikreden, kalpleri hassaslaşmış, gözleri Allah korkusuyla yaş akıtan erkek ve kadın hayır ehli salihleri ziyaret etmeye özen gösterirlerdi. Enes (r.a.) rivayet etmektedir:

"Ebu Bekir (r.a.) Peygamber'in (s.a.) vefatından sonra Ömer'e (r.a.): "Haydi Ümmü Eymen'e gidip Rasûlullah'ın (s.a.) yaptığı gibi onu ziyaret edelim." dedi.[98] Ona gittiklerinde o ağladı. "Seni ağlatan nedir? Allah'ın yanında olmak Rasûlullah için daha hayırlıdır" dediler. "Ben, Allah'ın huzurunda olmanın Rasûlullah (s.a.) için daha hayırlı olduğunu bilmediğimden ağlamıyorum, vahyin semadan kesildiğine ağlıyorum." dedi. Bunun üzerine Ebu Bekir ve Ömer de onunla beraber ağlamaya başladılar." (Müslim).

Allah'ın zikredildiği, ciddi ve faydalı sözlerin konuşulduğu salih kadınların meclislerini melekler kuşatır. Allah Tealâ rahmeti ile o meclisleri gölgeler. Böyle meclislerle nefisler arınır, akıllar berraklaşır ve ruhlar huzurla dolar. Saliha mümin kadınlarla birlikte olmak böyle meclisleri çoğaltır. Böylece bu meclisleri dünyada yararını gördüğü gibi ahirette de, makam-ı mahmud yani vaadedilen yüksek makamları elde eder.

Müslüman Kadınların Arasını Düzeltmeye Çalışır

İslâm toplumu, kardeşlik bağlarının güçlendiği sevginin yeşerdiği, sosyal dayanışmanın, anlayış ve hoşgörünün bulunduğu bir toplumdur.

98 Ümmü Eymen, Peygamberimizin dadısı ve bakıcısı idi. Büyüdüğünde azad edip Zeyd b. Haris ile evlendirdi. Ona iyilikte bulunur ve "Ümmü Eymen benim annem gibidir" derdi.

Her ne kadar bu toplum güzel ve değerli hasletlere sahip ise de en nihayetinde insandırlar. Kimi zaman bireyleri arasında anlaşmazlık ve sürtüşmeler, dargınlık ve kavgalar olabilir.

Ancak, İslâm toplumunda başgösteren bu çekişmeler o toplum fertlerinin arasında kardeşliği, sevgi ve yakınlığı kökleştiren düşmanlık, nefret ve kopmaları yok eden semavi hidayetle çok geçmeden giderilir.

Dostlar arasında fitnenin başgösterip şeytanın din kardeşlerinin arasını açtığı, kopmayı ve kavgayı körüklediği bütün zamanlarda, İslâm'ın -bütün müslümanları teşvik ettiği- barışı gerçekleştirecek hayırlı teşebbüsler daha da önem kazanır. Daha önce gördüğümüz gibi İslâm, tartışan iki müslümanın üç günden fazla dargın kalmalarını haram ettiğini görmüştük:

"Kişiye bir müminle üç günden fazla dargın bulunması helal olmaz. Üç gün geçtikten sonra, ona gidip selâm versin; selamına cevap verirse sevaba ortak olurlar, cevap vermezse selâm veren dargın olmanın günahından kurtulur."[99]

Dinimiz erkek olsun kadın olsun birbiriyle dargın ve sürtüşmeli olanların aralarının düzeltilmesini emretmiştir:

"Eğer müminlerden iki zümre birbiriyle dövüşürlerse onları barıştırın. Eğer onlardan biri diğerine karşı hala tecavüz ediyorsa siz, o tecavüz edenle Allah'ın emrine dönünceye kadar savaşın. Neticede eğer dönerse artık adeletle aralarında barış yaptırın. Allah şüphesiz adil olanı sever." (Hucurat, 9).

Çünkü, müminlerin toplumuna adalet, sevgi ve anlayış hakimdir; kardeşliğin ve hoşgörünün tatlı rüzgarları eser o toplumda:

"Müminler ancak kardeştirler. O halde iki kardeşinizin arasını düzeltin ve Allah'tan korkun ki size rahmet edilsin" (Hucurat, 10).

Bu noktada kadın, yüce İslâm'ın emirlerine uyarak tartışmalı, kavgalı kardeşlerinin arasını düzeltmekle yükümlüdür. İslâm, birbirinden

99 Buhari, *Edebü'l-Müfred.*

kopmuş kişileri yaklaştırmak, taşlaşmış kaskatı kalpleri yumuşatmak amacıyla bazen tam hakikati ifade etmeyen şeylerin söylemesine de izin vermiş, bunu yasak olan yalandan saymamıştır. Bu gerçeği Ümmü Gülsüm binti Akabe b. Ebi Muayt'ın (r.a.) hadisinde görüyoruz. Diyor ki: Rasûlullah'ın (s.a.) şöyle buyurduğunu işittim:

"İnsanların arasını bulmak maksadıyla hayırlı bir şey söyleyen veya hayırlı bir haber ileten (bunlar hakikate uymasa da) yalancı değildir." (Buhari, Müslim) Müslim'in bir rivayetinde de şu ilave vardır: *"Peygamberimizin insanların şu üç durum haricinde hakikat dışı konuşmalarına ruhsat verdiğini duymadım. Harp durumu, insanların arasını ıslah etme gayesi ve erkeğin hanımına, hanımın kocasına gönlünü almak için konuşması."*

Toplum İçinde Bulunur ve İnsanların Eziyetlerine Sabreder

Davası için çalışan müslüman kadın dava sahibi, mesajı olan bir davetçidir. Bu büyük görevleri yüklenenin kendisini sabır ve sebata, bu uğurda fedakarlığa hazırlaması gerekir.

İslâm davası için çalışan müslüman kadının, bazı kadınların yanlış tutumlarına karşı sabırlı olması lazımdır; olumsuz ve yersiz tepkiler, asil görevini takdir edemeyen ifadeler, İslâm'a ve hükümlerine uyma çağrısının alaya alınması, basit görüşler, yüzeysel düşünceler, hakka yönelmede isteksizlik, kendileri ve çıkarlarına önem verme, basiretsizce yapılan işler, dinin emrini itibara almadan dünyaya yönelme ve benzeri şeyler İslâm davetçisinin önündeki engellerdendir. İnsanın nefsi kendisine böyle durumlarda bir tarafa çekilmeyi söyler. Halbuki tarih boyunca İslâm davetçilerinin her zaman ve mekânda karşılaştığı tutumlardır bunlar.

Bunu bildiğinden dolayı Peygamberimiz İslâm davetçilerinin azmini biliyor, kalplerini perçinleştirip ayaklarını doğru yolda sabitleştirmek istiyor, takva ve amel-i salih terazisinde, uzun dikenli davet yolunda sabreden erkek ve kadınların, sabredemiyenlerden daha hayırlı olduğunu haber veriyor:

"İnsanların arasına karışıp, eziyetlerine sabreden mümin, insanların arasına karışmayıp eziyetlerine sabretmeyen müminden daha hayırlıdır."[100]

Rasûlullah (s.a.) ve ondan önceki peygamberler insanların anlamazlıklarına, eziyet ve cefalarına, ihmalkârlıklarına karşı birer sabır mucizesi idiler. Bundan dolayı kadın erkek bütün İslâm davetçileri inkâr, inat ve eziyet ile karşılaşıp sabırların tükeneceği, göğüslerinin daralacağı vakit bu mucizevi örnekleri incelemelidirler.

Bu büyük sabrın örneklerinden birisi, Buhari ve Müslim'in rivayetinde vardır: Rasûlullah (s.a.) her zaman yaptığı gibi bir ganimeti paylaştırmıştı. Ensardan birisi:

- Vallahi bu, Allah'ın rızası'nın gözetilmediği bir taksimdir, dedi. Bu kaba söz Rasûlullah'ın (s.a.) kulağına geldi: Zoruna gitmişti, yüzü değişti ve kızdı. Sonra da şöyle buyurdu:

- Musa'ya daha fazla eziyet edildi ama sabretti.

Bu kısa sözlerle sakinleşti, kızgınlığı gitti ve öfkesi dindi, o tertemiz bağışlayıcı şahsiyeti yatıştı.

Evet bu, her zaman ve mekânda peygamberlerin ve sadık davetçilerin ahlâkıdır. Bu, insanların eziyetlerine, yanlış sözlerine, inkârlarına karşı sabırdır; Zaten sabır olmadan ne davet olur ne de davetçi.

İslâm'a davet eden müslüman kadın dikkatli ve titiz olmalıdır. Muhataplarının zekâlarını, anlayış ve kavrayış durumlarını, sosyal seviyelerini tespit etmeli, herkese kendi durumuna münasib şekilde bir üslup kullanarak tesir etmeyi bilmelidir.

İyiliği Takdir Edip Teşekkür Eder

Dürüst müslüman kadının özelliklerinden birisi de vefalı olmasıdır; iyiliği bilip, onu yapana teşekkür eder ve ona teşvikte bulunur ve böy-

100 Buhari, *Edebu'l-Müfred.*

lece Peygamber'in (s.a.) sözü ile amel etmiş olur: *"Kendisine iyilik yapılan onu ödüllendirsin."*[101]

"Allah'a sığınanı koruyunuz... Size iyilikle geleni (iyilik yapanı) ödüllendiriniz."[102]

Basiretli Müslüman kadının tasavvurunda iyiliğe teşekkür, Peygamber'in (s.a.) sünnetinde teşvik edilmiş bir görevdir; mizaca, heva ve çıkarlara göre değişen sosyal bir ahlâk değildir.

Müslüman kadının inancında iyiliği yapan, -her ne kadar menfaat ve yarar nihaî noktada onun eliyle gerçekleşmiyorsa da- teşekküre layıktır; onun iyilik yapma ve insanlık göstermeyi istemesi bunun için yeterlidir. Bununla kalpten gelen bir teşekkürü haketmiştir. İslâm'ın müslüman erkek ve kadınlardan istediği şudur: Güzel bir iş yapmaya yönelene teşekkür etme, doğru ve faziletli işlere çağıranın çağrısını kabul etme, iyilik yapmaya koşma hem de sonuçlarına, elde edilecek menfaatlerden sarfı nazar ederek.

İslâm'ın, iyiliği takdir ve ona teşükkürü müslümanın benliğinde yer etmesine verdiği önem Allah'a şükrün tam manada gerçeleşmesinin insanlara yaptıkları iyiliklere karşılık teşekkür edilmesine bağlanmasına kadar varmıştır. İnsanlardan gelen iyiliğe teşekkürle mukabele etmeyen nankör ve inkârcı bir kişidir; nimeti, fazilet ve hayır yapmayı takdir edemez, ona şükredemez. Bundan dolayı o aynı zamanda, bütün nimetleri, fazilet ve hayırları bağışlayan Yüce Allah'a da şükre hazır değildir. Rasûlullah (s.a.) bu manada şöyle buyurmaktadır:

"İnsanlara şükretmeyen Allah'a da şükretmez."[103]

Müslüman kadın yapılan iyiliklere teşekkür etmenin, aslında iyiliğin ve hayırlı işlerin yayılmasına bir teşvik ve özendirme bulundurması yanısıra kişiyi yapılan iyiliği unutmamaya ve takdir etmeye de alış-

101 Ebu Davud ve Tirmizi rivayet etmiştir. Sahih bir hadistir.

102 Ebu Davud, Nesai ve Ahmed rivayet etmiştir. İsnadı sahihtir.

103 Buhari, *Edebu'l-Müfred*.

tırdığını bilir. İşte bunlar İslâm'ın toplumda oluşmasına önem verdiği ahlâklı müslüman kadının hususiyetlerindendir.

Hastaları Ziyaret Eder

Hastaların ziyaret edilmesi, Rasûlullah'ın (s.a.) temellerini attığı ve erkek kadın bütün müslümanların görevi olduğunu bildirdiği, hoş görülen, İslâm'ın güzel toplumsal âdetlerdendir. Rasûlullah'ın (s.a.) beyan ettiği gibi, kişi bu konuda ihmalkâr davranırsa kendisine zulmetmiş bir günahkâr olur:

"Müslümanın müslümandaki hakkı beştir: Selama cevap vermek, hastayı ziyaret etmek, cenazeyi izlemek, davete icabet etmek ve aksırana teşmit'te bulunmak." (Buhari, Müslim).

Bir rivayette de şöyle buyurmuştur:

"Müslümanın müslüman üzerindeki hakkı beştir". Nedir onlar, dendi. Buyurdu ki: "Karşılaşınca selâm ver, davet edince icabet et, senden öğüt isteyince ona öğüt ver, aksırıp hamdederse teşmit yap, hastalanınca ziyaret et ve ölünce onunla (cenazesiyle) ilgilen." (Buhari, Müslim).

Olgun bir müslüman kadın, hasta ziyaretinin sadece bir iltifat ve mücamele olmadığını bunu yaparken aynı zamanda Rasûlullah'ın (s.a.) emri ile teşvik ettiği dini bir görevi yaptığını bilir:

"Hastayı ziyaret edin, açı doyurun, esiri kurtarın." (Buhari).

Yine Bera b. Azib'in (r.a.) rivayet ettiği şu söz de onundur:

"Rasûlullah (s.a.) bize hastayı ziyareti, cenazeyi izlemeyi, aksırana teşmiti, yemin edenin ibrasını, mazluma yardımı, davete icabeti ve selamı yaymayı emretti." (Buhari, Müslim).

Dininin prensipleri ile aydınlanan müslüman kadın, hastanın yanında gördüğü nahoş şeyler, hüzün, sıkıntı ve yoğunluktan dolayı bir ağırlık veya sıkılma hissetmez; aksine onu ziyaretle ruhunda bir hafiflik, nefsinde bir açılma hisseder. Bu hissi ise ancak bu ziyaretteki hayır ve

sevabı, bereketlerin azametini tasvir eden hadis-i şerifteki ince manaları idrak eden anlayabilir:

"Rasûlullah (s.a.) buyurdu ki: "Allah Tealâ kıyamet günü şöyle buyurur:

- *Ey Ademoğlu! Hasta oldum, beni ziyaret etmedin."* Kul:

- Sen Alemlerin Rabbisin, seni nasıl ziyaret ederim, der.

Buyurur ki:

- Filan kulum hastalandı da onu ziyaret etmedin. Bilmedin mi ki onu ziyaret etse idin, beni yanında bulacaktın! Ey Ademoğlu! Senden yiyecek istedim ama vermedin! Kul:

- Ya Rabbi! Rabbu'l-aleminsin. Ben seni nasıl doyururum, der. Buyurur ki:

- Filan kulum senden yiyecek istedi de vermedin? Bilmedin mi, onu doyursaydın onu benim yanında bulacaktın? Ey Ademoğlu! Senden su istedim de vermedin!. Kul:

- Sen alemlerin Rabbisin! Nasıl sana su veririm, der. Buyurur ki:

- Filan kulum senden su istedi, vermedin. Bilmedin mi, ona su verse idin onun mükâfatını yanımda bulacaktın." (Müslim).

Ne bereketli bir ziyaret! Ne yüce bir iş! Müslüman kadın bu işi zavallı bir hastaya karşı yapıyor ama aslında o, yüce Rabbi'nin huzurunda; Rabbi ameline şahit oluyor ve ona pek çok sevab veriyor. Hiç göklerin ve yerin Rabbinin teşvik ettiği, övdüğü bir ziyaretten daha üstün, daha değerlisi olabilir mi?

Bu ziyareti ihmal eden kadının bedbahtlığı ne kötüdür, onun kaybı ne büyüktür! O bu hareketiyle Alemlerin Rabbi'nin mahşerde kınamasına müstahak olacak, rezil olacaktır.

"Ey Ademoğlu! Hastalandım da beni ziyaret etmedin! Bilmezmiydin ki filan kulum hastalandığında onu ziyaret etseydin beni yanında bulacaktın!".

Hasta kardeşini ziyaret etmeyen, ihmalkâr kişiyi kuşatacak olan utancı, eziklik ve pişmanlığın acısını, bırakalım da hayaller tasavvur etsin.

İslâm toplumunda hasta olan kişi şiddet ve sıkıntı anında yalnız olmadığını hisseder, onu ziyaret edenlerin duyguları, duaları onun sıkıntısını hafifletir. İşte insanlığın zirvesi, hassasiyetin nihaî noktası budur. Tarihte hiçbir millet İslâm ümmetinin yaşadığı bu sosyal dayanışmayı yaşamamıştır.

Batıda hasta bir insan kendisini barındıracak bir hastahane, bakıp tedavi edecek bir doktor bulabilir ama, sıcak bir el, şifalı bir söz, tatlı bir tebessüm, samimi bir dua ve derdini paylaşacak bir dost bulamaz.

Çünkü Batılıların hayatını kuşatan maddeci felsefe onlardaki insanlık nurunu söndürmüş, kardeşlik şuurunu unutturmuş, maddi menfaati olmadığı durumlarda hayır işlemelerini engellemiştir.

Batılı insan, yakın veya uzak gelecekte maddi bir çıkarı sözkonusu değilse hastayı ziyarete bir gerekçe bulamaz. Ama müslüman insan Allah'ın, hasta ziyareti için ayağı tuzlanan insan için vaadettiği sevabı elde etmek için hasta ziyaretine her zaman hazırdır.

Bu konuda kişide bulunan kardeşlik duygularını harekete geçiren ve ta vicdanının derinliklerinden onu hasta ziyaretine sevkeden ayet ve hadisler pek çoktur. Bundan bir kısmı şunlardır.

"Müslüman, müslüman kardeşini ziyaret edince dönünceye kadar cennet bahçelerindedir." (Müslim).

"Her hangi bir müslüman bir müslümanı sabahleyin ziyaret ederse yetmiş bin melek akşama kadar ona dua eder. Akşam ziyaret ederse sabaha kadar yetmiş bin melek ona dua eder, onun cennette bir bahçesi olur."[104]

Rasûlullah (s.a.) basireti ve insanın özüne olan vukufiyeti ile, hasta ziyaretinin hastaya ve yakınlarına olan psikolojik tesirini biliyordu. Bunun için de hasta ziyaretine önem verir, onlara en nazik, ince bir üs-

104 Tirmizi rivayet etmiş ve hasen hadistir, demiştir.

lub ile teselli ve dua ederdi. O yüce zat, kendisine hizmet eden bir yahudi gencini dahi ziyaret etmişti. Enes (r.a.) rivayet ediyor:

"Bir Yahudi delikanlı Peygamber'e (s.a.) hizmet ederdi. Hastalandı. Rasûlullah da (s.a.) onu ziyarete gitti. Başucunda oturup: "Müslüman ol!" dedi. Delikanlı yanıbaşındaki babasına baktı. Onun "Ebu Kasım'a itaat et" demesi üzerine müslüman oldu. Rasûlullah (s.a.) dışarı çıkarken: *"Onu ateşten kurtaran Allah'a hamdolsun."* diyordu." (Buharı).

Hasta genci ziyaret eden Peygamber (s.a.), onu İslâm'a davet fırsatını da kaçırmadı; onun şeref veren ziyaretinin gencin ve babasının üzerinde olumlu bir tesir bıraktığını biliyordu. Ziyaret meyvasını vermişti. Rasûlullah (s.a.) oradan çıkarken, onun eliyle bir insan ateşten kurtulduğu için Allah'a hamd ediyordu. O peygamber ne yüce bir insan.

İslâm'a çağıran hanımların da bu güzel örneğe uyması lazımdır. Peygamberimiz hasta ziyaretine verdiği önem dolayısıyla bu husus için birtakım kurallar koymuştur. Ashab-ı kiram da bu sünnetleri uygulayarak muhafaza etmiş ve sonraki nesillere aktarmışlardır. Hastanın başucunda oturmak bu sünnetlerdendir; Yahudi gencin ziyaretinde görüldüğü gibi, İbni Abbas (r.a.) da aynı durumu rivayet etmektedir.

"Rasûlullah (s.a.) hasta ziyaret ettiğinde başucunda oturur ve yedi defa: *"Azim olan Allah'tan, Azim Arş'ın Rabbinden sana şifa vermesini dilerim."* derdi.[105]

Muhterem validemiz Hz. Aişe (r.a.), Peygamberimizin sağ eliyle hastanın vücudunu meshedip dua ettiğini rivayet ediyor.

"Peygamber (s.a.) bazı ailelerini ziyaret eder ve sağ eliyle meshederek şöyle buyururdu:

"İnsanların Rabbi olan Allah'ım! Sıkıntıyı gider,, şifa ver. Şifa verebilecek ancak sensin. Senin şifandan başka şifa yoktur; hastalık bırakmayan bir şifa ver." (Buhari, Müslim).

105 Buhari, *el-Edebü'l-Müfred*

İbni Abbas'dan (r.a.): Rasûlullah (s.a.) ziyaret etmek için bir bedevinin yanına girdi. Ziyaret ettiği bir hastanın yanına girdiğinde dediği gibi şöyle söyledi:

"Tasalanma, hastalığın günahını temizler inşaallah." (Buhari).

İslâm'ın bütün benliğine sirayet ettiği ve şerefli asil duygularını harekete geçirmiş olduğu müslüman kadın bir kardeşinin hastalandığını işittiğinde hemen koşar, onu ziyaret eder. Bu hususta ihmalkâr davranmaz. Zira o hasta ziyaretinin manasını ve önemini ruhunun derinliklerinde hisseder. Hasta ziyaretinin ne anlama geldiğini Peygamberimizin hadisleri bize göstermektedir. İslâm'ın ilk dönemindeki saliha hanımlar da bunları uygulayarak bize örnek olmuşlardır. Hatta o hanımlar sadece hasta hemcinslerini ziyaretle yetinmemişler -fitneye giden yollardan bütünüyle uzak ve tesettürlü bir şekilde hasta- erkekleri de ziyaret etmişlerdir.

Sahih-i Buhari'de Ümmü Derda'nın mescide devam eden Ensardan bir erkeği hastalandığında ziyaret etiği rivayet edilmektedir.

Buhari'de geçen bir diğer hadiste Hz. Aişe validemiz şöyle anlatıyor: Bize Kuteybe Malik'ten, Malik Hisam b. Urve'den, onun da babasından naklettiğine göre Hz. Aişe validemiz şöyle buyurmuşlardır: Rasûlullah (s.a.) Medine'ye geldiklerinde Ebu Bekir ve Bilâl hastalandılar. Onların yanına girip "Babacığım kendini nasıl hissediyorsun, Ey Bilâl, kendini nasıl hissediyorsun" dedim.[106]

İslâm'ın ilk döneminde müslüman kadın hasta ziyaretinin manasını, bu ziyaretin sağlamış olduğu sosyal faydaların şuurunda idi. Onun için bu önemli vazifeyi yerine getirmeye hemen koşuyor, üzüntüleri teselli ediyor, yaraları tedavi ediyor, kırıkları sarıyor kısacası toplumdaki kardeşlik bağlarının güçlenmesine, sevgi pınarlarının coşmasına çalışıyordu. Günümüzde de müslüman kadın bu İslâmî ve insanî vazifeyi yerine getirmeye çalışmalıdır.

106 *Buhari*, Kadınların Hasta Erkekleri Ziyareti Bölümü.

Ölünün Ardından Ağıt Yakmaz

Dinin hükümlerini öğrenmiş, onun nuruyla aydınlanmış şuurlu kadın metindir; sevdiklerinin ölüm haberiyle yıkılmaz, kendisine hakim olmasını bilir. Cahiliye dönemi kadınlarının yaptığı gibi yanlış hareketlere düşmez. Sabreder, Allah'tan bu musibet ve imtihan karşısında mükafat umar ve zor anlarında da İslâm'ın koyduğu usul ve sınırları aşmaz.

Müslüman kadın ölünün ardından ağıt yakıp üstünü başını parçalamaz. Zira bu gibi davranışlar müslümana yakışmayan, kafirlerin cahiliye döneminin adetlerindendir. Bu gibi davranışları yasaklayan pek çok delil vardır. Hatta bu davranışların küfre düşmeye sebep olduğu bildirilmektedir.

"İnsanlarda bulunan iki şey küfürdür. Nesebe sövmek, iftira atmak ve ölü ardından nihaye yapmak."[107]

Peygamberimiz (s.a.) ölü ardından niyahe yapan, yani ölünün ardından ağıt yakan, üst baş parçalayan dövünen kimseleri İslâm dairesi dışında mütalaa etmiştir:

"Yüzünü gözünü parçalayan, bağrını yırtan ve cahiliye davası güden kimse bizden değildir." (Buhari, Müslim).

Dininin hükümlerini kavramış bir müslüman kadın ölümün hak olduğuna inanır. Dünya ve dünyadaki her şey fanidir. Ebedilik ancak Allah için sözkonusudur. Hayat ahirete doğru uzanan bir yoldur. O halde insanın ölüm karşısında kendisini kaybetmesinin, feryatlar koparmasının, dövünmesinin neye yararı var.

Cahiliye dönemini henüz terketmiş bulunan o güzel nesil, yani sahabeler dinin bu konudaki yasağının hikmetini hemen anladılar ve geçmiş dönemdeki yapılan bu hareketlerden hanımlarını menettiler. Hanımlarına İslâm'ın cahiliye örf ve adetlerini yasakladığını izah ediyorlar kendileri de bu fiilden uzak kalıyorlardı.

---

107 *Müslim*, Niyaha Babı.

Ebu Bürde b. Ebi Musa rivayet ediyor: Ebu Musa'nın ağrısı şiddetlendi ve bayıldı. Başı hanımlarının birisinin dizinde idi. Kadınlardan biri bağırarak feryat etmeye başladı. Ona cevap verecek durumda değildi. Kendisine gelince "Rasûlullah'ın (s.a.) uzak olduğu şeyden ben de uzağım. O bir musibet zamanında bağırıp çağırandan, saçını kesenden, üstünü başını paralayandan uzaktı (bunları hoş görmez reddederdi)" dedi.

İslâm cahiliye dönemine ait ölünün ardından yapılan yukarıda zikrettiğimiz hususları yasaklarken insan olmanın gereği ve Rabbinin kalbine yerleştirdiği hassas duygular neticesi bir dostun kaybı dolayısıyla duyulan samimi bir hüzün ile gözden boşalan yaşları meşru görmüş ve yasaklamamıştır.

Üsame b. Zeyd anlatıyor: Rasûlullah'ın yanında idik. Kerimelerinden biri haber göndererek çocuğunun (veya oğlunun) ölmek üzere olduğunu bildirdi. Rasûlullah haberi getirene: "Ona dönüp: *Aldığı da verdiği de Allah'ındır. Her şey O'nun katında bir hesab-ecel iledir, de ve sabretmesini bu sabrı karşısında Allah'tan sevap ummasını söyle."* dedi.

Haberci gittikten sonra tekrar döndü ve "Kızın Zeyneb yemin veriyor ve illa gelsin, diyor" dedi. Rasûlullah kalktı; onunla beraber Sa'd b. Ubade ve Muaz b. Cebel'de kalktı. Ben de onlarla beraberdim. Çocuk Hz. Peygamber'in ellerine uzatıldı, nefesi gidip geliyordu, ölmek üzereydi. Rasûlullah'ın gözlerinden yaşlar süzülüyordu. Sa'd:

- "Ey Allah'ın Rasûlü, bu hal ne!" dedi. Hz, Peygamber (s.a.):

- *"Bu Allah'ın kullarının gönlüne koymuş olduğu merhamet duygusudur. Allah ancak merhametli kullarına rahmet eder,"* buyurdu.[108]

Abdullah b. Ömer rivayet ediyor: Sa'd b. Übade hastalanmış yatağa düşmüştü. Rasûlullah (s.a.), Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebi Vakkas, Abdullah b. Mesud beraberinde olduğu halde ziyaretine gitti. Onu ölmek üzere buldular. Peygamberimiz (s.a.):

- "Öldü mü?" dedi. Onlar:

108 *Buhari*, Ölünün Arkasından Ağlanma Bölümü.

- "Hayır, Ya Rasûlallah, dediler. Rasûlullah ağladı. Bunun üzerine oradakiler de ağladılar. Buyurdu ki:

"Allah gözyaşı veya gönlün duyduğu üzüntüden dolayı cezalandırmaz. Ama (dilini işaret ederek) bundan dolayı azab veya rahmet eder". (Buhari, Müslim).

Enes (r.a.) anlatıyor: Rasûlullah canını teslim etmek üzere olan oğlu İbrahim'in yanına girdi. Gözlerinden yaşlar boşandı. Abdurrahman b. Avf "Sende mi Ya Rasûlallah?" dedi. Peygamber (s.a.) şöyle buyurdu:

"Ey İbni Avf. Bu bir merhamet hissidir". Yine ağladı ve şöyle dedi:

"Göz yaşarır, kalb de hüzünlenir. Sadece Rabbimizin razı olduğu şeyi söyleriz. Ey İbrahim! Biz senin ayrılığınla gerçekten pek üzgünüz" (Buhari, Müslim).

Rasûlullah (s.a.) gözyaşlarının hüznün bir belirtisi olduğunu dile getirmiştir. Bir musibet anında insanın gözyaşlarına engel olması zordur. Ama Peygamberimiz insanın gönlüne düşen üzüntü ateşini daha da alevlendirecek söz ve davranışları yasaklamıştır. Gözyaşının yavaşça süzülmesi gönüldeki üzüntü ateşinin sönmesine en azından hafiflemesine, musibete dayanmaya yardım eder. Ama cahiliye dönemi adetleri olan ağıtlar yakma, feryadlar figanlar koparma sadece üzüntü ve kederi daha da artırır. Cahiliyet döneminde insanlar kendilerinden sonra böyle yapılmasını vasiyet ediyorlar, ölülerinin ardından ağıtlar yakıyorlar, onun iyi taraflarını anlatarak ağlıyorlardı. Tarafa b. Abd'in sözleri buna bir örnektir.[109]

Ey Mabdin kızı! Öldüğümde beni layık olduğum şekilde anın.
Beni benim gibi derdi, tasası olmayan,
Benim gibi ne zengin ne de güzel olan
Kimse gibi anmayın.

Bu davranışlar İslâm'ın şiddetle yasakladığı şeylerdir. Bu gibi davranışlar insanın dayanma gücünü daha da yıpratır, kadere teslimiyete

109 Bkz. *Tarfa, Hayatühü ve Şi'rühü*, M. Ali el-Haşimi, s. 126.

muhalefete, şeytanın açtığı kapıdan girmeye yol açar. Ümmü Seleme anlatıyor: Ebu Seleme ölünce "Garib idi, gurbette öldü. Ona şan olacak şekilde ağıt yakacağım, demiş ve bunun için hazırlanmıştım. Medine dışında benimle beraber niyah yapacak, ağıt yakacak bir kadın da geldi. Rasûlullah (s.a.) onu görünce şöyle buyurdu: "Şeytanı yüce Allah'ın iki defa çıkardığı[110] eve tekrar sokmak mı istiyorsun" Ben de ağıt yakmaktan vazgeçtim. (Müslim).

Hz. Peygamber'in (s.a.) kadınlar arasında niyaha/ağıt yakmayı yasaklamaya verdiği önem, yemin aldığı kadınlardan bunu asla yapmamaları hakkında söz almasında da kendisini gösterir. Buhari ve Müslim'de yer alan bir hadiste Ümmü Atıyye şöyle diyor:

"Rasûlullah bizden biat alırken niyaha yapmamak sözünü de aldı."

Müslim'in bir başka rivayetinde yine Ümmü Atıyye şöyle söylüyor: "Şu ayette söz konusu edilenlerden birisi de niyaha'dır. *"Ey Peygamber! Mümin kadınlar Allah'a hiçbir şeyi eş tutmamaları... ve herhangi bir iyilik hususunda sana asi olmamaları şartıyla sana biatlaşmaya geldikleri zaman biatlarını kabul et."* (Mümtehine, 12).

Niyaha yapan kadın ölmeden önce bundan tevbe etmezse korkunç bir şekilde diriltilecek, üstünde katrandan daha siyah bir elbise ve ziftten bir önlük olacaktır.

"Niyaha yapan kadın ölmeden önce tevbe etmezse kıyamet günü katrandan bir gömlek ve ziftten bir önlükle diriltilecektir" (Müslim).

Yine niyaha yapan kadın rahmet meleklerinin dualarından mahrum bırakılmayla tehdit edilmiştir:

"Melekler niyaha yapana ve yüksek sesle feryad u figan eden kadına dua etmezler."

110 Ebu Seleme vefat ettiğinde ailesinden bazılarının feryadu figan etmeleri üzerine ve Rasûlullah'ın (s.a.) onlara "Hayırdan başka bir şey söylemeyin. Zira melekler dediklerinize amin diyorlar" demiş ve Ebu Seleme'ye dua etmiştir. İkincisi de Ümmü Seleme'nin ağıt yakmayı isteyip daha sonra vazgeçmesidir.

Bu niyahayı yani ölünün ardından ağıt yakma, feryad etme, onun ne üstün bir insan olduğunu yüzünü gözünü yırtarak, bağırarak anlatmayı yasaklayan kesin emirlerden sonra müslüman kadın artık bu konuda Allah'ın emirlerine uyar, kadere imanını zedeleyecek her türlü söz ve hareketten sakınır ve diğer kadınları da bu yolda uyarır.

Cenazelere Katılmaz

Dininin emirlerini bilen kadın Rasûlullah'ın (s.a.) Ümmü Atıyye'nin haber verdiği emrine uyarak cenazerelere katılmaz.

"Bize cenazelere katılmak yasaklandı, cenazeye katılma ile sorumlu tutulmadık." (Buhari, Müslim).

Müslüman kadın bu konuda erkekten farklı bir durumdadır. İslâm cenazelerde bulunmasını, defnoluncaya kadar cenazeyle ilgilenmesini erkekten istemiştir. Kadınların cenazeye katılmaları durumunda ölüye ve ölüm haline yakışmayan şeyler zuhur edebilir. Cenazenin, defne kadar katılanlara verdiği ibret ve öğüt, ölü için istiğfar ve her canlıyı yakalayacak olan ölüm hakkında tefekkür gibi neticeler elde etmek için kadının orada bulunmaması daha münasibtir.

"Nerede olursanız olun, sağlam kaleler içinde de olsanız ölüm sizi yakalayacaktır" (Nisa, 78).

Hz. Peygamberin kadınların cenazeye katılmalarını haram kılmayıp mekruh seviyesinde sakındırması bile akıllı ve şuurlu bir müslüman kadın için müslümanlığının sağlam ve Allah Rasûlüne itaatin tam olmasına, durumlara uygun hükümlerin en evla olanını almasına delil olarak yeter.

SONUÇ ve ÖZET

Kitap boyunca gördüğümüz gibi müslüman kadının şahsiyeti İslâm'ın hayatın çeşitli alanlarındaki yönlendirmelerine uygun, akli, ruhi, psikolojik, ahlâkî ve yaşam tarzındaki ince ve derin manalı kurallara münasip tarzda tecessüm etmiş ve artık gözümüzün önünde belirmiştir. Manası apaçık ayetler ve sahih hadisler, onun şahsiyeti ile ilgili hassas dengeyi bir yönü diğer yöne tercih etmeksizin; kadının anne babasıyla, akrabalarıyla, kocasıyla, çocuklarıyla, komşularıyla dostlarıyla ve yaşadığı toplumun diğer fertleriyle olan ilişkilerini gözümüzün önünde canlandırarak dile getirmiş ve ortaya koymuştur.

Geçen bölümlerde müslüman kadının sanıldığı gibi sadece evde oturan, çocuk yetiştiren ve ev işlerini düzenleyen birisi olmadığını, bunlarla birlikte nesilleri eğiten, kahraman yetiştiren, İslâm davetine önderlik eden, hayatın çeşitli cephelerinde toplumun yapılanması, uyanışı ve kalkınmasında temel bir unsur olduğunu; kainatın imarında, yaşamın sürmesinde, insanlığın mutluluğunda ve hayatın monotonluğunun renklendirilmesinde erkeğin yanıbaşında bulunduğunu gördük.

Hiçbir şüpheye mahal kalmaksızın apaçık anlaşılmıştır ki dininin emirleriyle gözü gönlü aydınlanmış müslüman kadın yüksek ahlâklı, şuurlu, uyanık, üretici, yapıcı, temiz ve seviyesi yüksek bir şahsiyettir.

Sahip olduğu dinî şuuru ve basireti ile Rabbine, kendi nefsine, anne babasına, kocasına ve çocuklarına, akrabalarına ve yakınlarına, komşu-

larına, kardeşlerine ve dostlarına, kısacası toplumun bütününe karşı, temas ettiği her bir insan ve ilişkili olduğu her bir olayda görevlerini bilir.

Müslüman kadın Allah'a ve ahiret gününe iman etmiştir. Dünya fitnelerine ve şeytanın hilelerine karşı dikkatlidir. Rabbine itaatkardır, emrine boyun eğer, yasakladığı şeyden uzak durur, kendisi hakkındaki kaza ve kaderine razıdır. Bir anlık gaflet veya hata neticesi günah işlerse o yüce Rabbine sığınır, O'ndan affını diler. Aile efradından dolayı da Rabbine karşı sorumlu olduğunu bilir. Yaptığı her işte Allah'ın rızasını gözetir. Allah'a kulluğun ve nihaî zaferin Hak dine ait olduğunun anlamını bilir. Gücü yettiğince iyiliği emreder, kötülüklerden sakındırır.

Kendisine karşı olan görevlerini bilir. İnsanın akıl, ruh ve bedenden teşekkül ettiğini; bedeninin, aklının ve ruhunun her birisinin kendisine has yapıları ve ihtiyaçları olduğunu bilir. Bundan dolayı, bunlar arasındaki dengeyi korumaya önem verir, birisine önem verip diğerini ihmal etmez; aksine dengeli bir şahsiyet oluşturmak için her birisi ile gerektiği gibi ilgilenir. Bütün bunları yaparken de Allah'ın Kitabı'nın, Peygamberinin sünnetinin ve Peygamber Efendimiz'i en güzel şekilde izleyen selef-i salihinin hayatlarının nuruyla yol alır.

Giyim kuşamında israfa, aşırılığa ve kibre düşmeksizin itina gösterir. Bedeniyle ilgilenmesi ve özeni ise Allah'ın saygın kıldığı, meleklerine secde ettirttiği göklerde ve yerlerdekileri emrine verdiği insana layık bir şekilde olmalıdır. Görünümü, akıl ve düşüncesi, tavır ve hareketleri, tepkileri ölçülü, sempatik ve cana yakındır.

Onun bedeni ve aklı (öğrenme faaliyetleri) ile ilgilenmesi psikolojik durumunu düşünmekten alıkoymaz. Aksine ruhî-manevi eğitime beden ve aklî eğitim kadar önem gösterir; ruhunu ibadet, zikir ve Kur'an okuma ile besler. İşin sırrı, hassas ve sağlam bir dengeyi kişinin şahsiyetinin bütün yönlerinde sağlamış olmasındadır.